

OPUS

23

OPUS ▶

*International Journal of
Society Researches*

Uluslararası Toplum
Araştırmaları Dergisi

Cilt Vol 15 • Sayı Issue (23) • Mart March 2020 • ISSN 2528-9527 E-ISSN 2528-9535

ADAMOR

ADAMOR

Cilt Volume 15, Sayı Issue – 23

Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi
International Journal of Society Researches

Sayı Issue -23 • Mart March 2020
ISSN: 2528-9527 – E-ISSN:2528-9535

Sahibi • Owner

ADAMOR Araştırma Danışmanlık Medya Ltd. Őti. adına

Yusuf SUNAR

Yazı İşleri M¼d¼r¼ • General Director

Emir OSMANOĞLU

Edit¼rler • Editors

Prof. Dr. Hasan BOZGEYİKLİ (Selçuk Üniversitesi)

Prof. Dr. Susran Erkan EROĞLU (Osmaniye Korkutata Üniversitesi)

Edit¼r Yardımcısı • Assistant Editor

zg¼r TLEBAĞA (ADAMOR Toplum Araştırmaları Merkezi)

Alan Edit¼rleri • Field Editors

Prof. Dr. Sait AKBAŐLI (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa AKDAĞ (Erciyes Üniversitesi)

Doç. Dr. Savaş KARAGÖZ (Aksaray Üniversitesi)

Doç. Dr. Mehmet MURAT (Gaziantep Üniversitesi)

Doç. Dr. Özden TAŐŐIN (NevŐehir HBV Üniversitesi)

Uluslararası Danışma Kurulu • International Advisory Board*

Åsa Kajsdotter (Folk Universitetet – İsveç), Carlos Rodrigues (University of Aveiro -Portekiz), Cristina Tonghini (Università Ca' Foscari Venezia -İtalya), Dariusz Trzmielak (University of Lodz -Polonya), Dezso Jozsef (University of Pecs – Macaristan), Emil Papazov (University of Ruse -Bulgaristan), H.Yunus Taş (Yalova Üniversitesi – T¼rkiye), Irena Lazar (Univerza na Primorskem -Slovenya), Mustafa Çelikten (Erciyes Üniversitesi – T¼rkiye), Mustafa Durmuşçelebi (Erciyes Üniversitesi – T¼rkiye), Mustafa G¼çlü (Erciyes Üniversitesi – T¼rkiye), Mustafa Şanal (Giresun Üniversitesi – T¼rkiye), Pawel Sitek (University of Finance Management in Warsaw – Polonya), P¼ter Mezei (Szegad University -Macaristan), Şahin Kesici (Necmettin Erbakan Üniversitesi- T¼rkiye), Verda Canbey zg¼ler (Anadolu Üniversitesi – T¼rkiye), Verena Perko (University of Ljuljana -Slovenya), Yasin Aktay (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi – T¼rkiye), Zafer Çelik (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi – T¼rkiye)

* Ada göre alfabetik sırada *In alphabetical order*

Hakem Kurulu • Board of Reviewing Editors*

Ahmet Avcı (Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi – Türkiye)
Aleksandra Szjenik (Alcide De Gasperi University of Euroregional
Economy in Jozefow - Polonya)
Ali Ünal (Necmettin Erbakan Üniversitesi - Türkiye)
Alpaslan Gözler (Erciyes Üniversitesi - Türkiye)
Arif Yavuz (İstanbul Üniversitesi - Türkiye)
Aşkın Keser (Uludağ Üniversitesi - Türkiye)
Elisa Valia (University of Valencia- İspanya)
Emil Papazov (University of Ruse -Bulgaristan)
Engin Yıldırım (Sakarya Üniversitesi - Türkiye)
Ersin Kavi (Yalova Üniversitesi - Türkiye)
Ewa Stawicka (Warsaw University of Life Science - Polonya)
Fevzi Demir (Dokuz Eylül Üniversitesi - Türkiye)
Hasan Bilgehan Yavuz (Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi - Türkiye)
Irene Monsonís (University of Valencia -İspanya)
İbrahim Yenen (Karabük Üniversitesi - Türkiye)
Javier Sánchez García (University of Jaume -İspanya)
Jose Ruiz Mass (University of Granada -İspanya)
Katarzyna Łobacz (University of Szczecin Polonya)
Łukasz Roman (Alcide De Gasperi University of Euroregional Economy in
Jozefow - Polonya)
Lyudmila Mihaylova (University of Ruse -Bulgaristan)
Mehmet Merve Özeydin (Gazi Üniversitesi - Türkiye)
Memet Memeti (South East European University -Makedonya)
Murat Sezik (Adıyaman Üniversitesi - Türkiye)
Musa Yavuz Alptekin (Karadeniz Teknik Üniversitesi - Türkiye)
Mustafa Aykaç (Kırklareli Üniversitesi - Türkiye)
Mustafa Kılıç (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi - Türkiye)
Naci Gündoğan (Anadolu Üniversitesi - Türkiye)
Nuray Karaca (Anadolu Üniversitesi - Türkiye)
Oğul Zengingönül (Dokuz Eylül Üniversitesi - Türkiye)
Osman Yıldız (Hak İş - Türkiye)
Sevda Demirbilek (Dokuz Eylül Üniversitesi - Türkiye)
Simona Tripa (University of Ordea -Romanya)
Sunhilde Cuc (University of Ordea -Romanya)
Süleyman Özdemir (İstanbul Üniversitesi - Türkiye)
Tunç Demirbilek (Dokuz Eylül Üniversitesi - Türkiye)
Türker Kurt (Gazi Üniversitesi - Türkiye)
Uğur Dolgun (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi - Türkiye)
Veysel Bozkurt (Uludağ Üniversitesi - Türkiye)
Yusuf Alper (Uludağ Üniversitesi - Türkiye)
Zeki Parlak (Marmara Üniversitesi - Türkiye)

Ada göre alfabetik sırada *In alphabetical order*

Sayı Issue - 23, 2020

Yayın Danışmanı

Ali Güneş, Ekrem Eraslan, Ekrem Çoraklık

Reklam ve Halkla İlişkiler

Bekir Ateş

Yayın Türü

Aylık, Süreli Yayın

Yayıncı Kuruluş Publisher

ADAMOR

Toplum Araştırmaları Merkezi

W: www.adamor.com.tr

Elektronik Baskı

Mart March 2020

İletişim Correspondence

Nasuh Akar Mah. 1403. Sok. No:10 D:5

Balgat Çankaya

ANKARA * **Tel:** 0 312 285 53 59

Faks: 0 312 285 53 99

W: www.opusjournal.net

E-mail: opusdergi@gmail.com

•
OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, aylık olmak üzere yılda 12 sayı olarak yayımlanan hem Türkçe hem de İngilizce dillerindeki çalışmalara yer veren akademik, uluslararası hakemli bir dergidir.

Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarına aittir.

OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, EBSCO, ULAKBİM-TR Dizin, CiteFactor, Türk Eğitim indeksi-tei, ASOS, SOBİAD, ACARINDEX, SIS ve Journalindex.net tarafından indekslenmektedir.

•
OPUS-International Journal of Society Research is an academic and international peer-reviewed journal that publishes in Turkish and English. The journal publishes 12 issues (mountly) per year

All responsibilities of the articles published belong to the authors.

OPUS- International Journal of SocietyResearches is indexed by EBSCOULAKBİM-TR Dizin, CiteFactor, Türk Eğitim indeksi-tei, ASOS, SOBİAD, ACARINDEX, SIS and Journalindex.net

İçindekiler / Contents

- 1574 *Meltem YILDIZ, Jale ELDELEKLİOĞLU*
The Relationship Between the Attitudes of Turkish University Students Towards Dating Violence with Risk-Taking Behaviors, Emotion Regulation and Emotional Autonomy
Türk Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerde Şiddete Yönelik Tutumlarının Risk Alma Davranışları, Duygu Düzenleme ve Duygusal Özerlikleriyle İlişkisi
- 1601 *Ömer Gökhan ULUM*
Pre-Service EFL Teachers' Attitudes towards Reporting Child Sexual Abuse (CSA): A Sample of Turkey
Hizmet Öncesi İngilizce Öğretmenlerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumları: Türkiye Örneği
- 1614 *Onur YAŞAR, Hakan SUNAY*
Career Decidedness of College Students
Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Kararlılığı
- 1625 *Sibel SÜ ERÖZ*
The Function of Turku Bars (Turkish Folk Music Bars) in Promotion of Turkish Culture And Its Role in Cultural Heritage Transmission As A Recreation Business
Rekreasyon İşletmesi Olarak Türkü Barların Türk Kültürünün Tanıtımı ve Kültürel Miras Aktarımındaki İşlevi
- 1649 *Mehmet MART*
Preschool Teachers' Evaluation of the Current Preschool Education Programme
Okul Öncesi Öğretmenlerinin Güncel Okul Öncesi Eğitim Programını Değerlendirmeleri
- 1668 *İbrahim Halil KORKMAZ*
Innovative Behavior Patterns of Employees In Terms of Demographic Characteristics, Professional Experiences And Educational Status: An Investigation on Turkish Banking Sector
Çalışanların Demografik Özelliklerine, Mesleki Tecrübelerine ve Eğitim Durumlarına Göre Yenilikçi Davranış Örüntüleri: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir İnceleme
- 1699 *Aynur YILMAZ, Oğuz Kaan ESENTÜRK*
Üniversite Spor Ortamı Ölçeği (ÜSOÖ): Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması
University Sport Environment Scale (USES): Validity and Reliability Study
- 1725 *Sultan YAVUZ EROĞLU, Erdem EROĞLU, Servet REYHAN*
Gençlik Hizmetleri Ve Spor İl Müdürlüğü Çalışanlarının, Duygusal Zeka İle Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarının İncelenmesi
Investigation Of Emotional And Sports Provincial Directorate Employees 'Emotional And Organiza-tional Citizenship Behavior

- 1746 Handan ERTAŞ, Ramazan KIRAÇ, Seda Nur ÜNAL
Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Siberkondri Düzeyleri ve İlişkili Faktörlerin İncelenmesi
Study Of Cybercondria Levels And Related Factors Of Faculty Of Health Sciences Students
- 1765 İlknur Ezgi KOSER, Yaşar BARUT
Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri, Problem Çözme Becerileri Ve Bağlanma Stilleri İlişkisi
Study Of Communication Skills, Problem Solving Skills And Involvement Styles On University Student
- 1790 Gökhan GÖKULLU
Sosyal Bilimler Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Eğitim Memnuniyeti Ölçeğinin Geliştirilmesi
Development of the Educational Satisfaction Scale of University Students Studying in Social Sciences
- 1809 İlkay TAŞ GÜRSOY, Nil SONUÇ
Turizm ve Kültür: Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Algılarına İlişkin Metafor Analizi
Tourism and Culture: Metaphor Analysis of Perceptions of High School and University Students
- 1829 Esra SARAÇ, Gülden AYNACI
Üniversitelerdeki Genç Kızlarda Güzelliğin Algılanması; Türkiye’de Güzelliğin Geniş Kavramsallaştırılması
Perception of Beauty in Undergraduate Students; Broad Conceptualization of Beauty in Turkey
- 1849 Berat ÇİÇEK, Yusuf Emre KARAKAŞ
Girişimcilerin Gözünden Girişimciliği Etkileyen İçsel ve Dışsal Faktörler
Internal and External Factors Affecting Entrepreneurship from the Eyes of Entrepreneurs
- 1885 Hatice DAĞLI, H.elif DAĞLIOĞLU
Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fen Eğitiminin İçeriği ve Standartlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi
An Analysis of Preschool Teachers’ Opinions on the Content and Standards of Science Education
- 1920 Hakan ERGÖL, Dilek SEZGİN MEMNUN
Ortaokul Öğrencilerinin Kesir Kavramına İlişkin Ürettikleri Metaforlar
Secondary School Students’ Metaphors about Fraction

- 1940 Ali Selman ÖZDEMİR, Tebessüm AYYILDIZ DURHAN, Suat KARAKÜÇÜK
Etkinlikten Vazgeçme Ölçeği Geçerlik Güvenirlik Çalışması
Leisure Abandonment Scale Validity And Reliability Analysis
- 1959 Gonca ATİK, Aziz GÜÇLÜÖVER
Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik Tutumları ve Yaşam Doyumu Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Kırıkkale İli Örneği
Investigation of The Relationship Between the High School Students'attitudes Towards Pyhsical Educa-tion and Sports Lesson and Their Life Satisfaction Level: Kırıkkale Province Sample
- 1976 Canan Gülbin ESKİYECEK, Betül BAYAZIT, Dilruba ABDİKOĞLU
14-16 Yaş Grubu Çocuklarda Korfbol Temel Beceri Eğitimi Antrenman Programının Motor Gelişime Etkisi
The Effect of Korfball Basic Skill Education Training Program on Motor Development in Children of 14 -16 Years
- 1993 Hatice Gül ÖNDER
Kadın Duyarlı Ulaşım Önceliklerinin Belirlenmesi ve Politika Üretimi: Ankara Örneği
Determining of Women-Sensitive Transportation Approach and Policy Production: The Case of Ankara
- 2011 Mertcan TAŞÇIOĞLU
Online Alışverişlerde Kargo Hizmetlerinin Tüketici Algılarına Etkisi
The Effect of Courier Services on Consumer Perceptions in Online Shopping
- 2031 İhsan CORA, Hasan Hüseyin AKSU
Amerika'ya Göç Eden Yağlıdere'lilerin Girişimcilik Özelliklerinin Araştırılması
An Investigation on The Entrepreneurship Characteristics of The People From Yağlıdere, Who Migrated To America
- 2064 Yakup KILIÇ, Zeki COŞKUNER, Yunus Emre KARAKAYA
Spor Bilimleri Alanında Eğitim Alan Öğrencilerin Kariyer Geleceklerine Yönelik Tutumları
Attitudes of Students in Sport Sciences For Career Futures
- 2079 Sefer DARICI, Zafer ÖZDEMİR
Medya İçeriklerinin İslamofobik Olarak Değerlendirilme Kriterleri: farkındayiz.gov.tr
Criteria For Evaluating Media Contents As Islamophobic: farkındayiz.gov.tr
- 2108 Zuhal AKMEŞE, Özlem ARDA
Ken Loach Sinemasında 'Özgürlük Teması' ve 'Özgürlük Rüzgârı' Filminin Çerçeveleme Çözümlemesi
'The Theme of Freedom' in Ken Loach Cinema's and Framing Analysis of The Film 'The Wind That Shakes The Barley'

- 2132 Mehmet GÜLER
İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının Örgütsel Bağlılığa Olan Etkisi: Bir Alan Araştırması
The Impact of Occupational Health and Safety Practices on Organizational Commitment: A Field Study
- 2164 Mehmet İNCE, Onur Başar ÖZBOZKURT
Siyah Kuğuyu Yönetmek
Managing the Black Swan
- 2178 Gökmen KANTAR
Effects of Consumption Culture on Lifestyles: Globalization, Media and Consumption Culture in The Context of "A Bite and A Cardigan Philosophy
Tüketim Kültürünün Yaşam Tarzlarına Etkileri: Küreselleşme, Medya ve Tüketim Kültürünün "Bir Lokma Bir Hırka Felsefesi" Bağlamında İrdelenmesi...
- 2200 Yonca ALTINDAL
Kentsel Adaletin Temsil Edil(e)memesi Ekseninde Ekümenopolis (Ucu Olmayan Şehir) Filminin Sosyolojik Okuması
On the Axis of the Representation of Urban Justice Sociological Reading of Ecumenopolis (City Without End)
- 2231 Ayşe Nur PEKASIL, Ömer Faruk CANTEKİN
Sosyal Hizmet Mesleği Uygulama Standartlarına Genel Bakış: Amerika Birleşik Devletleri Örneği
An Overview of the Social Work Practice Standards in the USA
- 2232 Düzeltmeler

Bu sayının Hakem Listesi (List of Reviewers for Vol. 15 Issue 23)

Editör olarak bu sayımızda yayınlanan makalelere anonim hakemlik yapan aşağıdaki hakemlere teşekkür ederiz.

The Editor wish to thank the following reviewers for their anonymous evaluations of papers in this issue

Abdullah Nuri Dicle	Sinop Üniversitesi
Ahmet Tolgay Akıncı	Trakya Üniversitesi
Akın Çelik	Trabzon Üniversitesi
Alptekin Sökmen	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Arif Olgun Közleme	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Aslı Yapar Gönenç	İstanbul Üniversitesi
Ayşe Esra Aslan	İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa
Belkıs Ulusoy Nalcıoğlu	İstanbul Üniversitesi
Bünyamin Aydın	Bünyamin Aydın
Bünyamin Çetinkaya	Giresun Üniversitesi
Canan Yıldız Çiçekler	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Cem Yıldırım	İstanbul Ayvansaray Üniversitesi
Cihan Çetinkaya	Adana Alparslan Türkeş Bilim Ve Teknoloji Üniversitesi
Cumhur Aslan	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Diñçay Köksal	Marmara Üniversitesi
Elif Karagün	Kocaeli Üniversitesi
Engin Aynacı	Memorial Bahçelievler Hastanesi
Eray Alaca	Giresun Üniversitesi
Erdal Zorba	Gazi Üniversitesi
Eren Özceylan	Gaziantep Üniversitesi
Ergün Kara	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
Ergün Kara	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
Eser Ördem	Adana Alparslan Türkeş Science And Technology University
Esra Kılıç Ceyhan	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Eyüp Çelik	Sakarya Üniversitesi
Fahri Sezer	Balıkesir Üniversitesi
Fatih Yılmaz	Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi
Gökhan Gökulu	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Hasan Aykut Aysan	Dicle Üniversitesi
Hayri Ulvi	Gazi Üniversitesi
Kadir Baysal	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Kaplan Uğurlu	Kırklareli Üniversitesi
Lale Orta	İstanbul Okan Üniversitesi
Levent Şahin	İstanbul Üniversitesi

M. Emir Rüzgar	Aksaray Üniversitesi
Mehmet Ali Türkmenoğlu	Muş Alparslan Üniversitesi
Mehmet Emre Güler	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi,
Mehmet Eryılmaz	Uludağ Üniversitesi
Mehmet Ulaş	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Metin Şenbil	Gazi Üniversitesi
Metin Yaman	Gazi Üniversitesi
Mustafa Şanal	Giresun Üniversitesi
Müjdat Avcı	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
Nur Feyzal Kesen	Selçuk Üniversitesi
Nursel Bolat	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Oguz Serdar Kesicioglu	Giresun Üniversitesi
Onur Çakır	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Recai Akkaya	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Rıza Gökler	Ankara Yıldırım Beyazıt
Saide Özbey	Gazi Üniversitesi
Sibel Küçükoglu	Selçuk Üniversitesi
Şükrü Balcı	Selçuk Üniversitesi
Tolga Dursun	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Utku Işık	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Ümit Doğan Üstün	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Volkan Yakın	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Yalçın Dilekli	Aksaray Üniveristesi
Yücel Öksüz	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Yüksel Savucu	Fırat Üniversitesi

Editörden

2020 yılının üçüncü sayısı ile yeniden karşınızdayız. Yıllar önce yayın hayatına başlarken araştırmacıların toplumla ilgili bilimsel temelli ürettikleri bilgilerin daha fazla okuyucu ve araştırmacıya ulaştırılmasında bir referans noktası olma hedefini belirleyen OPUS, 2020 yılının üçüncü sayısı olan 23. Sayı ile bu hedefinde kararlı adımlarla ilerlemeye devam etmektedir.

23. sayımızda yine topluma dair problemleri (eğitim bilimleri, sosyoloji, psikoloji, yönetim bilimi alanlarından) disiplinler veya disiplinlerarası ele alan 30 kuramsal ve uygulamalı çalışmayla toplum araştırmalarına önemli katkılar sağladığımızı düşünmekteyiz.

OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi yayın periyodunu değiştirerek, aylık periyotta yılda 12 sayı olarak yayınlanacaktır. Tüm yazar, hakem ve okuyucularımızın bilgisine sunarız.

Bildiğiniz üzere OPUS makale takip ve yayın süreci Dergipark üzerinden yürütülmektedir. Bu kapsamda daha önceki yıllarda yayımlanmış makalelerde yazarlar tarafından talep edilen düzeltmeler (Kaynakça eksikliği vb.) hemen yerine getirilmekteydi. Ancak Dergipark 2018 yılından itibaren sayı yayınlandıktan sonra düzeltmeler için süreyi beş günle sınırlandırmıştır. Bu sürenin dışında düzeltme imkânı bulunmamaktadır. Bu nedenle yayınlandıktan sonra makalesinde düzeltme talebinde bulunan yazarlarımızdan düzeltme metni talep edilmekte ve bu metinlere bu sayıdan itibaren çıkacak ilk sayılarda yer verilmektedir.

Diğer taraftan 2018 yılı içerisinde titiz ve şeffaf akademik yayıncılık ilkeleri kapsamında OPUS yayın etiği ve yayın ilkelerimizi derginin web sayfasından tüm paydaşlarımızla paylaşmıştık. OPUS yayın etiği bölümündeki etik ilkelere yönelik standartlara, yayıncı ve editörler olarak bağlı kalacağımızı belirtip diğer paydaşlarımızdan da aynı hassasiyeti beklemekteyiz. Özellikle dergimize çok değerli katkılar veren hakemlerimizden yayın değerlendirme ilkeleri konusunda biraz daha hassas olmalarını rica ediyoruz.

OPUS'un 23. Sayısında emeği geçen tüm yazar, hakem ve çalışanlara teşekkür ederiz.

Editörler

The Relationship Between the Attitudes of Turkish University Students Towards Dating Violence with Risk-Taking Behaviors, Emotion Regulation and Emotional Autonomy

DOI: 10.26466/opus.640113

*

Meltem Yıldız* - Jale Eldeleklioğlu**

* Arş. Gör., Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Nilüfer / Bursa/ Türkiye

E-Mail: meltemyildiz@uludag.edu.tr

ORCID: [0000-0002-4535-6903](https://orcid.org/0000-0002-4535-6903)

**Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Nilüfer / Bursa/ Türkiye

E-Mail eldelek@uludag.edu.tr

ORCID: [0000-0001-7978-0975](https://orcid.org/0000-0001-7978-0975)

Abstract

In this study, the relationship between the attitudes Turkish university students towards dating violence and risk-taking behaviors, emotion regulation strategies and emotional autonomy were investigated. The study was conducted on 519 Turkish university students aged 18-25 years (79% female, 21% male). In the present study, the Flirt Violence Attitude Scale, the Risk Behavior Scale - University Form, the Emotional Regulation Scale and the Emotional Autonomy Scale were used respectively in order to measure attitudes towards dating violence, risk taking behaviors, emotion regulation strategies and emotional autonomy. As a result of the calculated correlations, it turned out that there were significant relationships between Turkish university students' attitudes towards dating violence in and anti-social behaviors, smoking, school drop-out, re-evaluation strategy, hiding strategy, non-idealization of the parents, and perceiving the parents as a human. As a result of Forward Multiple Regression analysis, on the other hand, it was found that Turkish university students' attitudes towards dating violence were significantly predicted by anti-social behaviors, school drop-out, non-idealization of parents and perception of parents as a human being. As a result of the study, it was found that there are significant relationships between attitudes towards dating violence, risk taking, emotion regulation and emotional autonomy.

Keywords: *Attitude towards Dating Violence, Risk-Taking Behaviors, Emotion Regulation, Emotional Autonomy, Turkish University Students*

Türk Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerde Şiddete Yönelik Tutumlarının Risk Alma Davranışları, Duygu Düzenleme ve Duygusal Özerklikleriyle İlişkisi

*

Öz

Bu araştırmada Türk üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerde şiddete yönelik tutumları ile risk alma davranışları, duygu düzenleme stratejileri ve duygusal özerklikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma 18-25 yaş arası 519 (%79'u kız %21'i erkek) Türk üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Araştırmada romantik ilişkilerde şiddete yönelik tutum, risk alma davranışları, duygu düzenleme stratejileri ve duygusal özerkliği ölçmek için sırasıyla Terzioğlu ve diğerleri (2016) tarafından geliştirilmiş Flört Şiddeti Tutum Ölçeği, Gençtanırım (2014) tarafından geliştirilmiş Riskli Davranışlar Ölçeği-Üniversite Formu, Gross ve John (2003) tarafından geliştirilmiş Eldelekliloğlu ve Eroğlu (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış Duygu Düzenleme Ölçeği ve Steinberg ve Silverberg (1986) tarafından geliştirilmiş Tatar, Bildik, Yektaş, Hamidi & Özmen (2016) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış Duygusal Özerklik Ölçeği kullanılmıştır. Hesaplanan korelasyonlar sonucunda Türk üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerde şiddete yönelik tutumları ile anti sosyal davranışlar, sigara kullanımı, okul terki, yeniden değerlendirme stratejisi, gizleme stratejisi, ebeveyni idealleştirmeme, ebeveyni bir insan olarak algılama arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Yapılan Değişken Eklemeli Çoklu Doğrusal Regresyon analizi sonucunda ise üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerde şiddete yönelik tutumlarını anti sosyal davranışlar, okul terki, ebeveyni idealleştirmeme ve ebeveynin bir insan olarak algılanması değişkenlerinin anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Romantik İlişkilerde Şiddete Yönelik Tutum, Risk Alma Davranışları, Duygu Düzenleme, Duygusal Özerklik, Türk Üniversite Öğrencileri

Introduction

Violence; it violates fundamental human rights and freedoms, as a phenomenon that threatens public health severely as anywhere in the world is a serious problem in Turkey. Even though dating violence, which is a form of violence that affects the healthy and happy development of an individual's life, has been discussed to a great extent in the studies in the USA and Canada, there are still questions about the emergence process of and characteristics this concept (Arriaga and Foshee, 2004; Jackson, Cram, and Seymour, 2000). Dating violence involving verbal, physical, emotional and sexual behaviors of abuse and aggression aimed at controlling the partner in a romantic is most prevalent between 16 and 24 years of age (Dating Violence Research Center /" Campus Dating Violence Fact Sheets Dating, 2002; Mihçokur and Akın, 2015). Having romantic relationships, which is an important development task in this period, makes the youth in the university period a risky group for violence in romantic relationships (Kaukinen, 2014; Murray and Kardatzke, 2007; Tagay, Ünüvar and Çalışandemir, 2018). In this period in which they step into the adult life, as the individuals can benefit from their romantic relationships with the need to establish intimacy, they may also be adversely affected since there are violent behaviors within the relationship.

One of the factors that arise in the studies on the factors that cause violent behavior is the attitude towards violence. It has long been thought that positive attitudes toward violence are the pioneers of violent behavior (DeWall, Anderson and Bushman, 2011) and this has long been the main focus of violence research in adolescent romantic relationships (Foshee, Bauman, Arriaga, Helms, Koch and Linder, 1998). Both Feminist Theory and Social Learning Theory stated that prior to the abuse between the partners who had close relationships, there existed perceptions, attitudes and beliefs supporting violence in the relationship (Jaffe, Sudermann, Reitzel, and Killip 1992; Markowitz, 2001; Tontodonato and Crew, 1992). De Puy, Hamby, and Lindermuth (2014) found that general attitudes towards violence were the most consistent predictors of psychological and physical aggression in romantic relationships according to other attitudinal factors (De Puy et. al., 2014). In addition to the studies on the relationship between the attitudes towards dating violence and subsequent violent behaviors (Flood and

Pease, 2009; Foshee, Bauman, Linder, Rice, and Wilcher, 2007; Schumacher and Slep, 2004; Schwartz, Kelley and Kohli, 2012; Slep, Cascardi, Avery-Leaf, and O'Leary, 2001; Stith, Smith, Penn, Ward, and Tritt, 2004), there are also a number of studies suggesting that there is a relationship between aggressive behaviors towards close partners amongst the university students and the beliefs that support violent behavior in the relationship (Archer and Graham-Kevan, 2003; Locke and Richman, 1999; Nabors, Dietz and Jasinski, 2006; Riggs and O'Leary, 1996). According to Erdem and Şahin (2017), on the other hand, individuals' attitudes towards dating violence change in terms of experiencing violence in the relationship. Therefore, the level of acceptance of dating violence in the participants who have experienced violence in their relationships is higher than those who have not experienced violence in their relationships (Erdem and Şahin, 2017). Previous studies revealed that the participants who had the experience of victims of violence in romantic relationships amongst the young people are more accepting towards dating violence than those who were non-victims of violence (De Puy et.al., 2014; Machado, Caridade, and Martins, 2010). As far as these results are concerned, as Schumacher and Slep (2004) stated, these types of attitude studies can provide information about relationship dynamics, especially in those situations where men avoid revealing their current violent behavior. In this way, violence prevention studies can be planned with studies aimed at changing the attitudes.

Risk-taking behaviors in adolescence are associated with many negative results. According to previous studies, adolescents' perceptions about what constitutes violent behavior with their attitudes towards aggression in the relationship can support the dating violence and other mental and physical health problems as well as the emotional problems (Powers and Kerman, 2006). In addition to the attitudes, exposure to domestic violence (O'Keefe, Brockopp and Chew, 1986), the factors such as the issue of power and control, self-esteem, socio-demographic characteristics, alcohol/substance use (Barnett, Miller-Perrin, and Perrin, 1997; O'Keefe, 1997; Shook, Gerrity, Jurich and Segrist, 2000), peer relations and the media influence (Linz, Donnerstein, Bross, and Chapin, 1986), low academic achievement (O'Keefe, 2005; Shook et.al., 2000) are also strongly associated with dating violence in adolescents. The studies on dating violence demonstrated that risk-taking behaviors and the violence experienced in relationships are generally inter-

related (Gover, 2004). Similar studies found that alcohol and substance use were associated with dating violence (Cleveland, Herrera and Stuewig, 2003; Chase, Treboux, and O'Leary, 2002; Coker et al., 2000; Jackson, Cram, and Seymour, 2000; Lavoie, Robitaille and Hebert, 2000; Shorey, Stuart, and Cornelius, 2011; Silverman, Raj, Mucci, and Hathaway, 2001). Furthermore, the relationship between health-related risk-taking behaviors and violence have also been revealed (Gidycz, Warkentin and Orchowski, 2007; Gover, 2004; Gover, Kaukinen and Fox, 2008; Temple, Shorey, Fite, Stuart and Le, 2013). Individuals' level of risk-taking behaviors may allow them to comment on the likelihood of violence occurring in their romantic relationships or their attitudes towards violence.

The level of having risky behaviors by the partners in romantic relationships and other associated variables may be the main variables of prevention programs. However, the studies on the effectiveness of prevention programs rather than those studied on attitude change show that there is insufficient success since they do not focus on sustainable behavior (Shorey, Cornelius and Bell, 2008). Researchers argue that it is necessary to identify variables related to dating violence that prevent a person from engaging in aggressive behavior. The results of studies conducted for this purpose revealed that perpetrators of violence experienced difficulties in regulating emotions (Gratz, Paulson, Jakupcak and Tull, 2009; Harper, Austin, Cercone and Arias, 2005; Straus, 2010). Emotion regulation, understanding and recognizing emotions, accepting emotions, controlling impulsive behaviors and behaving in accordance with the necessary intentions when experiencing negative emotions is the ability to use the flexible emotion regulation strategies in order to adjust the desired emotional responses to meet the environmental demands and individual goals (Gratz and Roemer, 2004). In their studies that aimed to examine the emotion arrangements of the perpetrators of dating violence among male and female university students, Shorey et al. (2011) found that there was a significant relationship between the wide emotion regulation problems and being a perpetrator of psychological violence. Previous studies revealed that there was a significant relationship between being the perpetrator of psychological and physical violence and the difficulty in regulating emotions, especially among the male undergraduate students (Gratz and Roemer, 2004; Gratz et al., 2009; Harper et al., 2005). Shorey, Meltzer and Cornelius (2010), on the other hand, stated

that the emotion regulation problems were an important factor in women who were motivated to be the perpetrators of physical violence in romantic relationships. Emotional regulation skills can be an important field of study for focusing on sustainable behaviors in order to prevent dating violence.

The development of socio-emotional capability can be particularly critical during the period of transition to adolescence, since it is the time when the search for autonomy is high and relationships with peers are more noticeable, complex and emotionally exciting (Marusak, Thomason, Sala-Hamrick, Crespo, and Rabinak, 2018). There is a relationship between the adolescents' exhibiting autonomous motivation in experiencing and expressing their emotions, using appropriate emotion regulation strategies, and their parents' supporting the adolescents' autonomy in expressing their emotions (Roth, Assor, Niemiec, Ryan, and Deci 2009). Moreover, Roth et al. (2009) revealed that the autonomy support of parents in expressing the adolescents' emotions was related to the autonomous motivation of adolescents to express and experience emotions and use adaptive emotion regulation strategies. Emotional autonomy refers to the emotional independence of adolescents from their parents (Steinberg, 2007). Emotional autonomy is the individual's ability to stop adopting his/her childish dependence on his/her parents and their thoughts (Steinberg and Silverberg, 1986). Adolescents mature as they gain emotional autonomy, use their internal resources more and take responsibility for their behavior (Chou, 2003). Marusak et al. (2018) claimed that the perceived parental psychological overprotection during the transition to adolescence might limit the child's emotional autonomy and his/her ability to cope with difficult socio-emotional interactions. Even though it was reported that emotional autonomy had a positive relationship with healthy identity development, previous studies demonstrated that there was a positive relationship between the emotional autonomy and problem behaviors (Frank, Pirsch and Wright, 1990; Hill and Holmbeck, 1986). According to some researchers, the concept of emotional autonomy dealt with by Silverberg and Steinberg (1986) is associated to negative detachment from the parents (Ryan and Lynch, 1989; Smetana, 1995). In the studies that supported this idea, it was found that emotional autonomy was associated with negative peer pressure, more psychological distress symptoms, low self-esteem and more deviant behavior, fighting and substance addiction, depression and suicidal behavior (Chen, 1994; Chou, 2000, 2003;

Kwok-wai Chan and Chan, 2008; Steinberg and Silverberg, 1986; Turner, Irwin and Millstein, 1991; Yektaş, 2013). Even though there are no studies showing the direct relationship between adolescents' unhealthy detachment from their parents with dating violence, based on the results of studies (McBride-Chang and Chang, 1998; Yıldız and Eldeleklioğlu, 2018) on unhealthy parental attitudes, it is possible to say that there may be a relationship between them. Accordingly, it can be thought that unhealthy parent attitudes may be effective in adolescents' tendency to violence in their social relationships.

Attitudes and beliefs towards interpersonal relationships in the adolescence period continue to be consistent in the later stages of individuals' lives. According to Tilley and Brackley (2004), violent behaviors experienced in close relationships during adulthood can be observed with similar symptoms in adolescent flirting behaviors. Therefore, it is important to identify the variables related to the attitude towards dating violence during adolescence in order to prevent violent behaviors that may occur in the future. In addition, in the programs prepared for adolescents to develop healthy romantic relationships, variables that affect the attitudes of individuals towards dating violence are also discussed. Thanks to these variables, it is aimed to recognize the individuals who are likely to resort to violence or be victims of violence and to provide them with the necessary skills. This article aims to contribute to both preventive efforts and efforts to develop the skills necessary for healthy romantic relationships. When the related literature is analyzed, no studies addressing variables such as attitude and risk-taking, emotion regulation and emotional autonomy in romantic relationships were encountered. This study, which aims to reveal the relationship between the current changes and the attitude towards dating violence, aims to fill this gap. Furthermore, it is important to determine the attitudes of Turkish university students on the subject and the factors that may be related to these attitudes since there are differences in the cultures of the countries where studies have principally been carried out in the field. In this context, it was aimed in the present study to reveal the relationship between with attitudes of adolescents aged 18-25 studying in universities in Turkey towards dating violence and the risky behaviors, emotion regulation and emotional autonomy. In the context of this main purpose, the following questions were sought:

1. Is there a significant relationship between Turkish university students' attitudes towards dating violence and their risky behaviors, emotion regulation and emotional autonomy?
2. Do Turkish university students' attitudes towards dating violence predict risky behaviors, emotional regulation strategies and emotional autonomy?

Methodology

Research Design

This study is a descriptive study aimed at revealing the relationship between Turkish university students' attitudes towards dating violence and their risk-taking behaviors, emotion regulation and emotional autonomy. In this study which is in the relational screening model, in the relationship between the attitudes towards dating violence and risky behaviors, emotion regulation, emotional autonomy, the existence and the degree of change together were analyzed through correlation type relationship analysis.

Study Group

The study was conducted at Bursa Uludag University's Faculty of Education located in the province of Bursa with 519 students aged 18-25 studying at the departments of Guidance and Counseling, Special Education, Physical Education, Social Studies, Music, Art, Turkish, German, French, English, Preschool, Mathematics, Science and Computer Technology Teaching departments. 79% of the participants were female and 21% were male (mean age 20.86, standard deviation, 1.64).

Data Collection Tools

Flirt intensity attitude scale: The scale used in the study was developed by Terzioğlu et al. (2016) in 2016 in order to determine the attitudes of university students towards dating violence; the internal consistency coefficients was .91, and the internal consistency coefficients of the subscales was .72 - .85. In test-retest reliability test, no statistically significant difference was found between the measurements. As a result of the exploratory factor analysis conducted to reveal the construct validity of the scale, it was seen that it consisted of five sub-dimensions. It is a 5-point Likert-type scale with 28 items and five sub-dimensions under the headings of general violence,

physical violence, emotional violence, economic violence and sexual violence. Even though 23 of the attitude statements in the scale were reverse-scored, the highest score for each item was 5 and the lowest score was 1. Approaching of the mean scale score to 5 was interpreted as the fact that young person's attitudes towards dating violence were not supportive. The internal consistency coefficient of the scale for this study was .81.

Risky behaviors scale-university form: The scale used in the study was developed by Gençtanırım in 2014 in order to determine the risky behaviors of university students and the internal consistency coefficients of the subscales were .64 and .92. Test retest reliability was between .74 and .98 for the subscales. In order to determine the construct validity of this scale, in which expert opinion was taken regarding the content validity, sufficient evidence was obtained as a result of the explanatory and confirmatory factor analyses. It is a 5-point Likert-type scale with 60 items and seven sub-dimensions under the headings of antisocial behaviors, alcohol use, smoking, suicidal tendency, eating habits, school drop-out and substance use. There is no item in the scale that is scored in reverse. The high scores of each sub-factor shows that the risk level of that factor is higher. It was found that the internal consistency coefficients of this study were .73 of the anti-social behaviors subscale, .87 of the alcohol use subscale, .90 of the smoking subscale, .90 of the suicidal tendency subscale, .85 of the eating habits subscale, .50 of the school drop-out subscale and .34 of the substance use subscale.

Emotion regulation scale: The scale used in the study was developed by Gross and John (2003) in order to evaluate the use of two emotion regulation strategies in individuals. Internal consistency coefficients were .80 to .82. As a result of their study on criterion-related validity (2010), Balzarotti et al. (2010) negatively correlated with the "spread of emotions" sub-dimension of the Concealment Scale for the Challenged Problems ($r = -.48, p < .01$), and the re-evaluation sub-dimension was positively associated with the "positive reinterpretation" subscale of the same scale ($r = .45, p < .01$). It is a 7-point Likert-type scale consisting of 10 items and two sub-dimensions under the headings of re-evaluation and concealment. While the total score cannot be obtained from the scale, the highest score that can be obtained from the re-evaluation is 42 and the lowest score 4, and the lowest score for concealment subscale is 4 and highest score that can be obtained is 28. There is no

item in the scale that is scored in reverse. High scores obtained from each sub-factor indicate that emotion regulation strategy has been used in that factor. The scale was adapted to Turkish by Eldeleklioğlu and Eroğlu (2015). The internal consistency coefficient of each subscale was .78 for re-evaluation and .73 for concealment, respectively; test retest reliability for re-evaluation is .74 and .72 for concealment. As a result of the analyzes performed to determine the criterion-related validity, the re-evaluation sub-dimension of the Cognitive Emotional Regulation Scale with the re-evaluation sub-dimension ($r = .79, p < .01$) and the acceptance sub-dimension ($r = .16, p < .01$), with the positive refocus sub-dimension ($r = .26, p < .01$), with the planning sub-dimension ($r = .29, p < .01$), with the perspective sub-dimension ($r = .22, p < .01$) has been found to show a significant positive relationship. Concealment sub-dimension showed only a negative relationship ($r = -.73, p < .01$) with the sub-dimension of the Cognitive Emotional Regulation Scale. It was found that the internal consistency coefficient of each subscale for this study was .78 for re-evaluation and .52 for concealment respectively.

Emotional autonomy scale: This scale was developed by Steinberg and Silverberg (1986) on the importance of emotional autonomy in relationship with parents; internal consistency coefficients ranged between .75 for the whole scale and between .51 and .75 for each sub-dimension. It is a scale consisting of four sub-dimensions under the headings of independent from parent, non-idealization of parents and perceiving the parent as a human being. While 9 of the statements in the scale were scored straight and 11 reverse, high emotional autonomy scores in the scale where the General total score obtained is between 20-80, represent adolescents' unhealthy detachment efforts from the parents. The scale was adapted to Turkish by Tatar et. al. (2016). It was found that Cronbach alpha coefficient was .78, two and half test reliability was .79 and test retest reliability coefficient was .65. The internal consistency coefficients of each subscale were respectively .55 for the perception of parent as a human, .71 for non-idealization of parents, .54 for independent from parents, and .65 for individualization. As a result of the analyzes conducted to determine criterion-related validity, the overall total score of the scale was positively correlated with the Parent and Adolescent Relationship Inventory-Adolescent Form "General Conflict" subscale (r

= .55, $p < .01$), "Integrity" subscale. and negative direction ($r = -.48$, $p < .01$). With the "General Conflict" subscale and the Individual Dimensions of the Emotional Autonomy Scale ($r = .47$, $p < .01$), Not Being Parent-Dependent ($r = .34$, $p < .01$), Not Idealizing the Parent ($r = .46$, $p < .01$) and a positive relationship with the Perception of the Parent as a Human ($r = .32$, $p < .01$). The "Integrity" subscale is one of the subscales of the Emotional Autonomy Scale ($R = -.46$, $p < .01$), not being Parent Dependent ($r = -.23$, $p < .01$), and not Idealizing the Parent ($r = -.34$, $p < .01$) and the negative perception of the parent as a Human ($r = -.30$, $p < .01$). The internal consistency coefficient for the whole scale was .74; it was found that the internal consistency coefficient of each subscale was .66, for individualization, .50 for independent to the parent, .68 for non-idealization of parents, and .61 for perception of parent as a human.

Procedure

Data collection was carried out in the fall semester of 2018 and 2019 academic year for a period of two weeks. The scales used in the study were applied to the students by the researcher during the course hours. The purpose of the study was explained to the students before the application. It was stated that the purpose was to gather information from the students who currently had a romantic partner or who already had in the past and those who would be volunteers were asked to participate. Even though data were collected from 550 students, 31 scale data were filled in incompletely and were not included in the analysis. The Pearson Product Moment Correlation was used to examine the relationship between students' attitudes towards dating violence and risky behaviors, emotion regulation and emotional autonomy. Furthermore, the prediction status of attitudes towards dating violence, risky behaviors, emotion regulation strategies and emotional autonomy were examined by the Forward Multiple Regression Analysis.

Findings

The mean and standard deviations of the scores obtained from the participant university students' attitudes towards dating violence and risk behaviors, emotion regulation and emotional autonomy scales are given in Table 1.

Table 1. The mean and standard deviations of the scores of the Turkish university students' attitudes towards dating violence and risk behaviors, emotion regulation and emotional autonomy scales

	$\bar{X}$	Sd	N
Average Dating Violence Attitude	4.58	.29	519
Anti-social Behavior	16.49	3.67	519
Alcohol Use	12.95	5.29	519
Smoking	16.33	8.13	519
Suicidal Tendency	24.30	7.82	519
Eating Habits	21.41	6.60	519
Dropping-out	7.33	2.63	519
Substance Use	9.65	1.21	519
Re-evaluation	17.39	3.42	519
Concealment	9.54	2.46	519
Individualization	13.39	2.79	519
Independent of Parents	10.36	2.18	519
Non-idealization of Parents	14.16	2.69	519
Parents as a Human	12.94	3.10	519

The Pearson Product Moment Correlation was used to examine whether there was a statistically significant relationship between Turkish university students' attitudes towards dating violence and their risky behaviors, emotion regulation and emotional autonomy.

In the study, before analyzing whether Turkish university students' risk taking behaviors, emotional regulation and emotional autonomy predict their attitudes towards violence in romantic relationships, the data set was examined in terms of regression assumptions. The first assumption is that the multiple linear connection between the predictive variables, risk-taking behaviors, emotional regulation, and emotional autonomy, was achieved by scattering the Scatter Plots graph around zero. At the same time, since the VIF values are less than 10, the multiple linear linkage assumption is met. Mahalanobis values were calculated for multivariate normality and extreme values were examined. Finally, for the normal distribution of the differences between the estimated values and the observed values, the graph is now looked at. According to these results, it was decided that the data set meets multiple linear regression counts.

The Relationship Between the Attitudes of Turkish University Students Towards Dating Violence with Risk-Taking Behaviors, Emotion Regulation and Emotional Autonomy

Table 2. Correlation Results of Turkish University Students' Attitudes toward Dating Violence and Risky Behaviors, Emotion Regulation and Emotional Autonomy Scales

Variables	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.AvrgeDatingVioAtt.	1	-.26**	.01	-.14**	-.04	-.07	-.20**	-.08	.11*	-.12**	-.08	.06	.15**	-.20**
2. Anti-social Behav.		1	.20**	.22**	.21**	.24**	.19**	.17**	-.17**	-.01	.22**	.01	.05	.12**
3. Alcohol Use			1	.37**	.07	.10*	-.02	.38**	-.04	-.08	.07	.02	-.03	-.02
4.Smoking				1	.06	.14**	.14**	.34**	-.09*	.02	.14**	.04	.02	.10*
5. Suicidal Tendency					1	.27**	.25**	.05	-.14**	.18**	.19**	.02	.04	.19**
6. Eating Habits						1	.15**	-.01	-.19**	.05	.12**	-.07	-.10*	.08
7. Dropping-out							1	.06	-.08	.13**	.14**	.03	.01	.15**
8.Substance Use								1	-.04	.05	.11*	.06	.01	-.04
9.Re-evaluation									1	.06	-.05	.05	.04	-.14**
10.Concealment										1	.09*	.03	-.05	.14**
11. Individualization											1	.24**	.34**	.32**
12. Independent of Parents												1	.52**	-.06
13.Non-idealization of Parents													1	-.05
14. Parents as a Human														1

When Table 2 is examined, it is seen that there is a negative relationship between Turkish university students' attitudes towards dating violence and anti-social behaviors ($r=-.26, p<.01$), a negative relationship between smoking ($r=-.14, p<.01$), a negative relationship between school drop-out ($r=-.20, p<.01$), a positive relationship between re-evaluation emotion regulation strategy ($r=.11, p<.05$), a negative relationship between concealment emotion regulation strategy ($r=-.12, p<.01$), a positive relationship between non-idealization of parents subscale of emotional autonomy ($r=.15, p<.01$), a negative relationship between perception of parents as a human subscale of emotional autonomy ($r=-.20, p<.01$). Based on this result, it is possible to conclude that those who are not supportive of the attitude towards dating violence in the Turkish university students are less likely to exhibit anti-social behaviors, smoking and school drop-out intentions. While the students who are not supportive of the attitude towards dating violence are more likely to use healthy reassessment than emotion regulation strategies, they are less likely to use concealment, which is an unhealthy emotion regulation strategy. Furthermore, while they have a tendency not to idealize their parents as part of healthy emotional autonomy, they may have difficulty in perceiving their parents as a human other than their parental roles.

Finally in the study, the Forward Multiple Regression Analysis was conducted to determine whether risk taking behaviors, emotion regulation and emotional autonomy of Turkish university students predicted their attitudes towards dating violence.

Table 3. Regression results of the prediction of Turkish university students' attitudes towards dating violence according to their risk-taking behaviors, emotion regulation and emotional autonomy

Model	Predicted Values	β Coefficient *	Std. Error	Std. β Coefficient	R	R ²	Change Statistics			
							R ² Change	F	df	p
4	Anti-social Behavior	-.02	.00	-.22	.26	.07	.07	36.16	517	0.00
	Parents as a Human	-.01	.00	-.15	.31	.10	.03	17.16	516	0.00
	Non-idealization of Parents	.02	.00	.15	.34	.12	.02	12.80	515	0.00
	Dropping-out	-.02	.01	-.13	.37	.13	.02	10.13	514	0.002
	Constant	4.93	.10							

* Non-standardized β Coefficient

When the analysis results in Table 3 are examined, it is seen that the regression equation has four predictive variables and this analysis has been completed in four stages. Anti-social behaviors were included as the first important predictor variable, perception of the parent as a human as the second variable, non-idealization of the parent as the third variable and school drop-out as the fourth variable in the regression equation. Since there was no significant relationship between alcohol use, smoking, suicidal tendency, eating habits, substance use which are the subscales of risky behaviors and concealment which is the subscales of the emotion regulation scale, individualization and independent from parents which are the subscales of the emotional autonomy scale, and attitude towards dating violence, they were not included in the regression equation.

The corrected R^2 value of all variables in the analysis is 0.128: In other words, the four variables in Table 3 explain only 12.8% of the variance in the dependent variable. The fact that 13% of Turkish university students' attitudes towards dating violence are explained by the independent variables indicates that 87% of them are explained by other variables. At the same time, this regression analysis has a moderate effect size index ($f^2=0.16$). The fact that the variance explained was low or the effect size index was moderate indicated that the predictors of this analysis were not very effective on the attitudes of university students towards dating violence.

As shown in Table 3, it is the anti-social behavior variable which has the highest standardized β coefficient and the attitude towards dating violence ($\beta = -0.22$). When the signs of regression coefficients are examined, it is seen that there is a negative relationship between all predictors and the attitude towards dating violence except the variable of non-idealization of parents. The fact that non-idealization of parents that has entered the analysis in the third stage has a positive sign demonstrates that the individuals who do not have supportive attitude towards dating violence are the individuals who do not idealize their parents and can achieve a healthy detachment with them. Furthermore, it is possible to say that university students, who have a supportive attitude towards dating violence, have a higher tendency to show anti-social behaviors and intention of dropping out of school, and do not have difficulty in perceiving their parents as a human other than their parenting roles.

Discussion and Conclusion

In the present study, the relationship between Turkish university students' attitudes towards dating violence and their risky behaviors, emotion regulation and emotional autonomy were investigated. Correlation findings revealed that there was a significant negative relationship between Turkish university students' attitudes towards dating violence and anti-social behaviors, smoking and school drop-out; a positive relationship between the re-evaluation emotion regulation strategy; a negative relationship between the concealment emotion regulation strategy; and a positive relationship between the non-idealization of parents of the emotional autonomy subscale. When the results of regression analysis were examined, it was found that the Turkish university students' attitudes towards dating violence were significantly predicted by the variables of anti-social behaviors, school drop-out, non-idealization of parents and perceiving the parents as a human.

Even though there is no study on school dropout, Pradubmook-Sherer's (2011) study shows that the adolescents who do not go to school have more negative attitudes towards women than the adolescents attending vocational or high school. Since the attitudes towards women and violence are individual characteristics associated with aggressive behavior in romantic relationships (Reitzel-Jaffe and Wolfe, 2001; Schumacher and Slep, 2004), it is possible to say that school dropout is a factor that supports the positive attitudes towards dating violence. As far as the findings that supports the risk-taking behavior are concerned, on the other hand, Gover (2004) stated that risky lifestyle is associated with dating violence in adolescents. Smoking is a risk factor for being a perpetrator of violence, especially in men (Champion, Foley, Sigmon-Smith, Sutfin, and Du Rant, 2008). Concerning the anti-social behavior, on the other hand, in support of the findings, Straus (2010) stated that anti-social personality and violence were the supportive attitude among the fourteen risk factors in romantic relationships that increased the likelihood of serious attacks such as punching or strangling. Based on the results of the studies in the relevant literature, the fact that anti-social behaviors and intention of dropping out of school were effective in the Turkish university students attitudes towards dating violence can be explained in relation to low academic achievement and low socio-economic level.

According to Baker and Stih's (2008) study, which supports the correlation findings related to emotion regulation, low anger control skills for men, the use of physical violence against the partner, high relationship satisfaction are the determining factors related to the physical violence against their partners in their relationships. Furthermore, according to the study results of Shorey et al. (2011), extensive emotion regulation problems had a significant relationship with being a perpetrator of psychological violence. Gratz et al. (2009) found significant relationships with the Difficulty of Response Control emotion regulation sub-dimension in women who were perpetrators of physical violence. According to Stappenbeck and Fromme (2014), people with less emotional suppression and more emotional arousal expressed more intention of verbal and physical aggression than those with less emotional arousal. According to one study, low anger control and supportive attitude were among the fourteen risk factors that emerged in violent behaviors that might cause serious injuries in romantic relationships (Straus, 2010). Based on the study results in the relevant literature, the fact that the emotion regulation strategies do not explain the attitude of Turkish university students towards dating violence may be due to the lack of knowledge about emotion regulation stemming from the fact that the students come from a culture that avoids expressing their feelings.

Even though there is no study on the relationship between emotional autonomy and attitude towards dating violence, there are studies indicating that emotional autonomy positively correlates with problem behaviors and sensitivity to peer pressure (Kwok-wai Chan and Chan, 2008; R. Jessor and Jessor, 1978; Steinberg and Silverberg, 1986; Turner et al., 1991). Moreover, it was found that the lack of parental attention and support was related to substance abuse and crime in adolescents and thus related to dating violence (Simons, Lin and Gordon, 1998; Tyler, Brownridge and Melander, 2011). According to Johnson, Giordano, Longmore and Manning (2014), on the other hand, parental attitudes and behaviors, including support, control, and violent behavior of parents themselves, are important in their children's approach to the romantic world. Accordingly, previous studies have revealed that there has an increase in aggressive behaviors of adolescents who are emotionally neglected in the family, unable to establish healthy social relationships and exposed to an inconsistent disciplinary approach, and poor parenting plays a key role, especially in the boy's subsequent aggres-

sion towards his girlfriend in his romantic relationships and mediates for the adolescent to develop anti-social behaviors (Capaldi and Clark, 1998; Doğan, 2001). Based on the results of the studies in the relevant literature, it was found that university students' tendency towards non-idealization of the parents and perception of parents as a human being, their low tendency not to idealize their parents as a part of unhealthy emotional autonomy, and the difficulty in perceiving them as a person other than their parental roles were effective in their attitudes towards dating violence. While protective and authoritarian parental attitudes are prominent in the Turkish family structure, these parental attitudes also impede the healthy formation of individuals' emotional autonomy. For this reason, they try to break their ties on their way to adulthood as they idealize their parents and find it difficult to see them outside of an authority figure and their emotional development is dependent on them. The fact that their emotional autonomy as well as their emotional regulation skills have not develop in a healthy way, may have been influential in the support of university students for violence.

Recommendations for researchers based on the findings of this study are; it is possible to study of attitudes towards dating violence in different age groups and educational levels, and determine different variables with which the concept of attitudes towards dating violence are related. Furthermore, investigating the interventions to change the attitudes towards dating violence in university students, attention can be paid to the risk-taking behaviors and emotional autonomy in the programs aimed at preventing dating violence, and emphasis can be given to improving emotion regulation skills. For the practitioners working in the relevant field; it is possible to say that seminars on this subject can be organized within the youth counseling centers working on the university campuses, and the surveys to be completed at the end of the seminar can aim to reach out to the individuals with tendencies towards dating violence. The content of support services can be improved by focusing on reducing the risk-taking behaviors, healthy individualization and improving their emotion regulation skills in group counseling or individual counseling sessions for the identified individuals.

Even though the results of the study have showed that there are significant relationships between Turkish university students' attitudes towards dating violence, risk taking, emotion regulation and emotional autonomy,

there are some important limitations regarding the study group. The Female university students who participated in the study were more than the male students, only risk taking, emotion regulation and emotional autonomy were considered as the variables predicting the attitude towards dating violence, and the study included only the individuals who were educated in a faculty at a university in the Marmara Region (Bursa Uludag University) can be regarded as these limitations. Even though this university and the faculty concerned have students who actually come from different socio-economic levels from the different regions of Turkey, the generalizability of the results of this study are still limited.

References

- Archer, J. and Graham-Kevan, N. (2003). Do beliefs about aggression predict physical aggression to partners? *Aggressive Behavior*, 29, 41-54. doi:10.1002/ab.10029
- Arriaga, X. B. and Foshee, V. A. (2004). Adolescent dating violence: Do adolescents follow in their friends', or their parents', footsteps? *Journal of Interpersonal Violence*, 19, 162-184. doi:10.1177/0886260503260247
- Baker, C. R. and Stith, S. M. (2008). Factors predicting dating violence perpetration among male and female college students. *Journal of Aggression, Maltreatment, & Trauma*, 17(2) 227-244. doi:10.1080/10926770802344836.
- Balzarotti, S., John, O.P. and Gross, J.J. (2010). An Italian Adaptation of the Emotion Regulation Questionnaire. *European Journal of Psychological Assessment*, 26(1), 61-67. doi: 10.1027/1015-5759/a000009
- Barnett, O.W., Miller-Perrin, C.L. and Perrin, R.D. (1997). *Family violence across the lifespan: An introduction*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Capaldi, D. M. and Clark, S. (1998). Prospective family predictors of aggression toward female partners for at-risk young men. *Developmental Psychology*, 34, 1175-1188. doi:10.1037/0012-1649.34.6.1175.
- Champion, H., Foley, K.L., Sigmon-Smith, K., Sutfin, E.L. and DuRant, R.H. (2008) Contextual factors and health risk behavior associated with date fighting among high school students. *Women Health*; 47(3), 1- 22. doi:10.1080/03630240802132286
- Chan, K.W. and Chan, S. M. (2008). Emotional autonomy versus susceptibility to peer pressure. *Research in Education*, 79(1), 38-52. doi: 10.7227/RIE.79.4.

- Chase, K., Treboux, D. and O'Leary, K. D. (2002). Characteristics of high-risk adolescents' dating violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 17, 33–49. doi:10.1177/0886260502017001003.
- Chen, Z. Y.(1994). *The Positive and negative consequences of adolescent emotional autonomy: The relation of aspects of autonomy to academic achievement and socially disapproved behaviors*. Unpublished doctoral dissertation, Stanford University, California.
- Chou, Z.Y.(2000). Emotional autonomy and depression among Chinese adolescents. *The Journal of Genetic Psychology*, 161, 141-151 doi: 10.1080/00221320009596703.
- Chou, K.L. (2003). Emotional autonomy and problem behavior among Chinese adolescents. *Journal of Genetic Psychology*, 164, 473–80. doi:10.1080/00221320309597890.
- Cleveland, H., Herrera, V.M. and Stuewig, J. (2003). Abusive males and abused females in adolescent relationships: risk factor similarity and dissimilarity and the role of relationship seriousness. *Journal of Family Violence*, 18: 325–339. doi:10.1023/A:1026297515314
- Coker, A.L., Mckeown, R. E., Sanderson, M., Davis, K. E., Valois, R. F. and Huebner, E. S. (2000). Severe intimate partner violence and quality of life among South Carolina high school students. *American Journal of Preventive Medicine*, 19, 220–227. doi:10.1016/S0749-3797(00)00227-0.
- Cornelius, T.L. and Resseguie, N.(2007). Primary and secondary prevention programs for dating violence: a review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 12(3), 364–375. doi:10.1016/j.avb.2006.09.006
- Dating Violence Research Center (2002). *Campus dating violence fact sheets*, Retrieved from https://www.uvm.edu/police/public_downloads/Dating_Violence.pdf.
- De Puy, J., Hamby, S. and Lindemuth, C. (2014). Teen dating violence in French-speaking Switzerland: Attitudes and experiences. *International Journal of Conflict and Violence*, 8(2), 305-315. doi: 10.4119/UNIBI/ijcv.380
- DeWall, N. C., Anderson, C. A. and Bushman, B.J. (2011). The general aggression model: theoretical extensions to violence. *Psychology of Violence*, 1(3), 245–58. doi: 10.1037/a0023842
- Doğan, S. (2001). *Farklı sosyo-ekonomik düzeylere mensup ergenlik çağındaki kız ve erkeklerin saldırgan davranışlarıyla ana-baba tutumları arasındaki*

- ilişkiler*. Master' thesis, Available from Council of Higher Education Thesis Center.(Thesis No.107116).
- Eldeleklioğlu, J. and Eroğlu, Y. (2015). A Turkish adaptation of the emotion regulation questionnaire. *International Journal of Human Sciences*, 12(1), 1157-1168. doi: 10.14687/ijhs.v12i1.3144.
- Erdem, A. and şahin, R. (2017). Undergraduates' attitudes toward dating violence: Its relationship with sexism and narcissism. *International Journal of Higher Education*, 6(6), 91-105. doi:10.5430/ijhe.v6n6p91
- Flood, M. and Pease, B. (2009). Factors influencing attitudes to violence against women. *Trauma, Violence & Abuse*, 10(2), 125-142. doi:10.1177/1524838009334131
- Foshee, V. A., Bauman, K. E., Arriaga, X. B., Helms, R., Koch, G. G. and Linder, G. F. (1998). An evaluation of Safe Dates, and adolescent dating violence prevention program. *American Journal of Public Health*, 88, 45-50. Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/bfe1/36f5377efaa2c972594fafd00dfa494a8f63.pdf>
- Foshee, V. A., Bauman, K. E., Linder, F., Rice, J. and Wilcher, R. (2007). Typologies of adolescent dating violence: Identifying typologies of adolescent dating violence perpetration. *Journal of Interpersonal Violence*, 22(5), 498-519. doi:10.1177/0886260506298829.
- Frank, S., Pirsch, L. and Wright, V.(1990). Late adolescents' perceptions of their relationships with their parents: Relationships among deidealization, autonomy, relatedness, and insecurity and implications for adolescent adjustment and ego identity status." *Journal of Youth and Adolescence*, 19(57) 1-588. doi: 10.1007/BF01537177.
- Gençtanırım, D. (2014). Riskli davranışlar ölçeği üniversite formu: Geçerlik ve güvenirlilik çalışmaları. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 5(1), 24-34. doi: 10.21031/epod.67191.
- Gidycz, C. A., Warkentin, J. B. and Orchowski, L. M. (2007). Predictors of perpetration of verbal, physical, and sexual violence: a prospective analysis of college men. *Psychology of Men and Masculinity*, 8, 79-94. doi:10.1037/1524-9220.8.2.79
- Gover, A. R.(2004). Risky lifestyles and dating violence: a theoretical test of violent victimization. *Journal of Criminal Justice*, 32, 171-180. doi:10.1016/j.jcrimjus.2003.12.007

- Gover, A.R., Kaukinen, C. and Fox, K. A.(2008). The relationship between violence in the family of origin and dating violence among college students. *Journal of Interpersonal Violence*, 23(12), 1667-1693. doi: 10.1177/0886260508314330
- Gratz, K.L., Roemer, L. (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 26(1), 41-54. doi:10.1007/s10862-008-9102-4.
- Gratz, K.L., Paulson, A., Jakupcak, M. and Tull, M. T. (2009). Exploring the relationship between childhood maltreatment and intimate partner abuse: gender differences in the mediating role of emotion dysregulation. *Violence and Victims*, 24(1) 68-82. doi: 10.1891/0886-6708.24.1.68.
- Gross, J.J. and John, O.P. (2003). Individual differences in two emotion regulation process: Implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(2) 348-362. doi: 10.1037/0022-3514.85.2.348.
- Harper, F. W. K., Austin, A. G., Cencone, J. L. and Arias, I. (2005). The role of shame, anger, and affect regulation in men's perpetration of psychological abuse in dating relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 20(12), 1648-1662. doi: 10.1177/0886260505278717
- Hill, J.P. and Holmbeck, G. (1986). Attachment and autonomy in adolescence. In G. Whitehurst (Ed.) *Annals of child development* (Vol. 3, p. 145-189). Greenwich, CT: JAI Press.
- Jackson, S. M., Cram, F. and Seymour, F. W. (2000). Violence and sexual coercion in high school students' dating relationships. *Journal of Family Violence*, 15, 23- 36. doi:10.1023/A:1007545302987
- Jaffe, P. G., Sudermann, M., Reitzel, D. and Killip, S. M. (1992). An evaluation of a secondary school primary prevention program on violence in intimate relationships. *Violence & Victims*, 7, 129-146. doi: 10.1891/0886-6708.7.2.129
- Jessor, R. and Jessor, S. L. (1978). Theory testing in longitudinal research on marijuana use. In D. B. Kandel (Ed.) *Longitudinal research on drug use: Empirical findings and methodological issues* (pp.41-71). Washington, DC: Hemisphere.

- Johnson, W. L., Giordano, P. C., Longmore, M. A. and Manning, W. D. (2014). Intimate partner violence and depressive symptoms during adolescence and young adulthood. *Journal of Health and Social Behavior*, 55(1), 39-55. doi: [10.1177/0022146513520430](https://doi.org/10.1177/0022146513520430).
- Kaukinen, C. (2014). Dating violence among college students: The risk and protective factors. *Trauma, Violence, & Abuse*, 15(4), 283-296. doi: 10.1177/1524838014521321.
- Lavoie, F., Robitaille, L. and Hebert, M. (2000). Teen dating relationships and aggression: An exploratory study. *Violence against Women*, 6, 6-36. doi: 10.1177/10778010022181688
- Linz, D., Donnerstein, E. and Penrod, S. (1984). The effects of multiple exposure to filmed violence against women. *Journal of Communication*, 34, 130-147. doi:10.1111/j.1460-2466.1984.tb02180.x
- Locke, L. M., Richman, C. L. (1999). Attitudes toward domestic violence: Race and gender issues. *Sex Roles*, 40, 227-247. doi: 10.1023/A:1018898921560
- Machado, C., Caridade, S. and Martins, C. (2010). Violence in juvenile dating relationships self-reported prevalence and attitudes in a Portuguese sample. *Journal of Family Violence*, 25, 43-52. doi:10.1007/s10896-009-9268-x
- Markowitz, F. E. (2001). Attitudes and family violence: Linking intergenerational and cultural theories. *Journal of Family Violence*, 16, 205-218. doi:10.1023/A:1011115104282
- Marusak, H. A., Thomason, M. E., Sala-Hamrick, K., Crespo, L. and Rabinak, C.A. (2018). What's parenting got to do with it: Emotional autonomy and brain and behavioral responses to emotional conflict in children and adolescents. *Developmental Science*, 21(4), 1-11. doi: 10.1111/desc.12605.
- McBride Chang, C. and Chang, L. (1998). Adolescent-parent relations in Hong Kong: Parenting styles, emotional autonomy, and school achievement. *The Journal of Genetic Psychology*, 159(4), 421-436. doi: 10.1080/00221329809596162.
- Mihçioğur S. and Akın, A. (2015). Flört Şiddeti- Şiddet'li sevgi. *Sağlık ve Toplum*, 25(2), 9-15. Retrieved from <https://docplayer.biz.tr/32437282-Flort-siddeti-siddet-li-sevgi.html>
- Murray C. and Kardatzke, K. N.(2007). Dating violence among college students: Key issues for collage counselors. *Journal of College Counseling*, 10, 79-89. doi:10.1002/j.2161-1882.2007

- Nabors, E. L., Dietz, T. L. and Jasinski, J. L. (2006). Domestic violence beliefs and perceptions among college students. *Violence & Victims*, 21, 783-799. doi: 10.1891/vv-v21i6a007
- O'Keefe, N.K., Brockopp, K. and Chew, E. (1986). Teen dating violence. *Social Work*, 31(6), 465-468. doi:10.1093/sw/31.6.465
- O'Keefe, M. (1997). Predictors of dating violence among high school students. *Journal of Interpersonal Violence*, 12, 546-568. doi:10.1177/088626097012004005
- O'Keefe, M. (2005). *Teen dating violence: A review of risk factors and prevention efforts*. Retrieved from http://new.vawnet.org/Assoc_Files_VAWnet/AR_TeenDatingViolence.pdf
- Powers, J. and Kerman, E. (2006). *Research facts and findings: Teen dating violence*. Act for Youth Family Life Development Center. Retrieved from <http://www.actforyouth.net/documents/feb06.pdf>
- Pradubmook-Sherer, P. (2011). Youth attitudes toward dating violence in Thailand. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 55(2), 182-206. doi: 10.1177/0306624X09360659.
- Reitzel-Jaffe, D. and Wolfe, D. A. (2001). Predictors of relationship abuse among young men. *Journal of Interpersonal Violence*, 16(2), 99-115. doi: 10.1177/088626001016002001
- Riggs, D. and O'Leary, K. (1996). Aggression between heterosexual dating partners. *Journal of Interpersonal Violence*, 11, 519-540. doi: 10.1177/088626096011004005
- Roth, G., Assor, A., Niemiec, C. P., Ryan, R. M. and Deci, E. L. (2009). The emotional and academic consequences of parental conditional regard: Comparing conditional positive regard, conditional negative regard, and autonomy support as parenting practices. *Developmental Psychology*, 45, 1119-1142.
- Ryan, R.M. and Lunch, J. H. (1989). Emotional autonomy versus detachment: revisiting the vicissitudes of adolescence and young adulthood. *Child Development*, 60: 340-356. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/pdf/1130981.pdf>
- Schwartz, J. P., Kelley, F. A. and Kohli, N. (2012). The development and initial validation of the dating attitudes inventory: A measure of the gender context of dating violence in men. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(10), 1959-1986. doi:10.1177/0886260511431432.

- Schumacher, J. A. and Slep, A. M. S. (2004). Attitudes and dating aggression: A cognitive dissonance approach. *Prevention Science*, 5, 231-243. doi: 10.1023/B:PREV.0000045357.19100.77
- Shook, N.J., Gerrity, D.A., Jurich, J. and Segrist, A.E. (2000). Courtship violence among college students: A comparison of verbally and physically abusive couples. *Journal of Family Violence*, 15(1), 1-22. doi: 10.1023/A:1007532718917
- Shorey, R. C., Cornelius, T. L. and Bell, K. M. (2008). Behavior theory and dating violence: A framework for prevention programming. *Journal of Behavior Analysis of Offender and Victim Treatment and Prevention*, 1(4), 298-311. doi:10.1037/h0100452
- Shorey, R. C., Meltzer, C. and Cornelius, T. L. (2010). Motivations for self-defensive aggression in dating relationships. *Violence and Victims*, 25(5), 662-676. doi: 10.1891/0886-6708.25.5.662
- Shorey, R.C., Stuart, G.L. and Cornelius, T. L. (2011). Dating violence and substance use in college students: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 16, 541-550. doi:10.1016/j.avb.2011.08.003.
- Silverman, J.G., Raj, A., Mucci, L.A. and Hathaway, J. E. (2001). Dating violence against adolescent girls and associated substance use, unhealthy weight control, sexual risk behavior, pregnancy, and suicidality. *Journal of the American Medical Association*, 286, 572-579.
- Simons R.L., Lin, K. and Gordon, L.C. (1998). Socialization in the family of origin and male dating violence: A prospective study. *Journal of Marriage and Family*, 60, 467-478. doi:10.2307/353862.
- Slep, A. M. S., Cascardi, M., Avery-Leaf, S. and O'Leary, K. D. (2001). Two new measures of attitudes about the acceptability of teen dating aggression. *Source Psychological Assessment*, 13, 306-318.
- Smetana, J. G. (1995). Parenting styles and conceptions of parental authority during adolescence. *Child Development*, 66(2), 299-316. doi: 10.2307/1131579.
- Stappenbeck, C. A., Fromme, K. (2014). The effects of alcohol, emotion regulation, and emotional arousal on the dating aggression intentions of men and women. *Psychology of Addictive Behaviors*, 28(1), 10-19.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (F. ok Trans.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Steinberg, L. and Silverberg, S. B. (1986). The vicissitudes of autonomy in early adolescence. *Child Development*, 57, 841-851. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/pdf/1130361.pdf>.

- Stith, S. M., Smith, D. B., Penn, C. E., Ward, D. B. and Tritt, D. (2004). Intimate partner physical abuse perpetration and victimization risk factors: A meta-analytic review. *Aggression & Violent Behavior, 10*, 65-98. doi: 10.1016/j.avb.2003.09.001
- Straus, M.A. (2010). Thirty years of denying the evidence on gender symmetry in partner violence: implications for prevention and treatment. *Partner Abuse, 1*(3), 332-363. doi: 10.1891/1946-6560.1.3.332
- Tagay, Ö., Ünüvar, P. and Çalışandemir, F. (2018). Romantik ilişkilerde algılanan istismarın yordayıcıları olarak temas engelleri ve benlik saygısı. *International Journal of Human Sciences, 15*(2), 707-716. doi: 10.14687/jhs.v15i2.4996.
- Tatar, A., Bildik, T., Yektaş, Ç., Hamidi, F. and Özmen, H. E. (2016). The adaptation of emotional autonomy scale into Turkish and examination of emotional autonomy in non-clinical adolescence sample. *Nobel Medicus, 12*(1), 39-48. Retrieved from <https://toad.edam.com.tr/sites/default/files/pdf/duygusal-ozerklik-olcegi-toad.pdf>
- Temple, J.R., Shorey, R. C., Fite, P., Stuart, G. L. and Le, V. D. (2013). Substance use as a longitudinal predictor of the perpetration of teen dating violence. *Journal of Youth and Adolescence, 42*: 596–606. doi: 10.1007/s10964-012-9877-1.
- Terzioğlu, F., Gönenç, İ. M., Özdemir, F., Güvenç, G., Kök, G. N., Sezer N.Y. and Demirtaş Hiçyılmaz, B. (2016). Flört şiddeti tutum ölçeği geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 19*(4), 225-232. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/275548>.
- Tilley, D. S. and Brackley, M. (2004). Violent lives of women: Critical points for intervention– Phase I focus groups. *Perspectives in Psychiatric Care, 40*, 157-168. doi: 10.1111/j.1744-6163.2004.tb00013.x
- Tontodonato, P. and Crew, B. K. (1992). Dating violence, social learning theory, and gender: A multivariate analysis. *Violence & Victims, 7*, 3-13. Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/df06/885cc474a72dcb5d37156dd8fb88a1f09302.pdf>
- Turner, R. A., Irwin, C. E. and Millstein, S. G.(1991). Family structure, family processes, and experimenting with substances during adolescence. *Journal of Research on Adolescence, 1*(1), 93-106.

- Tyler, K. A., Brownridge, D. A. and Melander, L. A (2011). The effect of poor parenting on male and female dating violence perpetration and victimization. *Violence and Victims*, 26(2), 218-30. doi: 10.1891/0886-6708.26.2.218.
- Whitaker, D. J., Morrison, S., Lindquist, C., Hawkins, S. R., O'Neil, J. A., Nesius, A. M., Mathew, A. and Reese, L.R.(2006). A critical review of interventions for the primary prevention of perpetration of partner violence. *Aggression and Violent Behavior*, 11(2), 151-166. doi: 10.1016/j.avb.2005.07.007.
- Yektaş, Ç. (2013). *Depresyon tanılı kız ergenlerde intihar davranışının doğası ve gelişimsel bağlamı: Kimlik duygusu, ergen-ebeveyn ilişkileri ve duygusal özerklik*. Master' thesis. Available from Council of Higher Education Thesis Center.(Thesis No.334101).
- Yıldız, M. and Eldeleklioğlu, J. (2018). Relationships between violence in romantic relationships of university students, parental attitudes and self-respect In (R. Efe, I. Koleva, and E. Atasoy Eds.) *Recent research in education* (p. 495-513). Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

- Yıldız, M. and Eldeleklioğlu, J. (2020). The relationship between the attitudes of turkish university students towards dating violence with risk-taking behaviors, emotion regulation andemotional autonomy. *OPUS-International Journal of Society Researches*, 15(23), 1574-1600. DOI: 10.26466/opus.640113

Pre-Service EFL Teachers' Attitudes towards Reporting Child Sexual Abuse (CSA): A Sample of Turkey

DOI: 10.26466/opus.654893

*

Ömer Gökhan Ulum *

* Dr. Öğr. Üyesi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Mersin/Türkiye

E-Mail: omergokhanulum@gmail.com

ORCID: [0000-0001-7685-6356](https://orcid.org/0000-0001-7685-6356)

Abstract

Although it is defined as a form of assault, child sexual abuse bears a number of features that make it exceptionally hard to diagnose by the children suffering and the adults in their social settings. The school environment is advantageous to recognize and react to circumstances that risk the prosperity of children. Therefore, schools must establish a healthy setting for children and must be able to pursue their growth with the aim of informing authorities about any diagnosed case of vulnerability. Proofs propose that the asperity of child sexual abuse is likely to increase over time. Thus, prompt diagnosis or intervention is pivotal in prohibiting sufferers from sexual abuse. Regarding the mentioned issue, this study inquires the conceptions of pre-service EFL teachers on reporting child sexual abuse. This study is based on a phenomenographic research method which is a qualitative research methodology within the interpretive research paradigm. The data of the study were gathered through semi-structured interview questions. The participants of the study were fourth class pre-service EFL teachers (N= 20) studying at a state university in Turkey. The results of the study suggest that pre-service EFL teachers are aware of the seriousness of the issue and they tend to report abuse. The results of the study may supply great help for the researchers in the fields of teacher education, foreign language teacher education, teacher empowerment, and in-service teacher training, as well as language teaching departments and the related authorities.

Keywords: *abuse, child sexual abuse, EFL, EFL teachers, pre-service EFL teachers*

Hizmet Öncesi İngilizce Öğretmenlerinin Çocuk Cinsel İstismarını Bildirmeye Yönelik Tutumları: Türkiye Örneği

*

Öz

Çocuk cinsel istismarının bir tip saldırı olarak tanımlanmasına rağmen, çocuklar ve çevredeki yetişkinler tarafından fark edilmesi zor olabilir. Çocukların refahını tehlikeye atabilecek riskleri ortaya koymada okullar avantajlı yerlerdir. Bu yüzden okullar çocuklar için sağlıklı ortamlar yaratmalı ve herhangi bir risk tespit ettiklerinde yetkililere bildirmek için çocukların gelişimini yakından gözlemlemelidirler. Kanıtlar çocuk cinsel istismarı vakalarının arttığını göstermektedir. Bu nedenle, mağdurların zarar görmemesi için erken teşhis ve müdahale hayati önem arz eder. Bu çalışma hizmet öncesi İngilizce öğretmenlerinin çocuk cinsel istismarı bildirmeye yönelik tutumlarını irdelemektedir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın verisi yarı yapılandırılmış mülakat sorularıyla toplanmıştır. Katılımcılar Türkiye’de bir devlet üniversitesinde öğrenim gören dördüncü sınıf İngilizce öğretmeni adaylarından oluşmaktadır. Çalışmada aday İngilizce öğretmenlerinin çocuk cinsel istismarı farkındalıklarının olduğu ve bu gibi vakaları rapor etme eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın sonuçları öğretmen eğitimi, yabancı dil öğretmen eğitimi, öğretmen gelişimi ve hizmet içi öğretmen eğitimi gibi alanlarda araştırma yapanlar, dil eğitimi bölümleri ve ilgili otoriteler için yararlı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: istismar, çocuk cinsel istismarı, yabancı dil olarak İngilizce, İngilizce öğretmenleri, hizmet öncesi İngilizce öğretmenleri

Introduction

The number of sexual abuse cases has been recently growing and CSA incidents mostly appear among such cases both in Turkey and all over the world. Children, who cannot fulfill their sexual growth, as well as not having the required related knowledge, are prone to more serious damage, if they are exposed to any sexual abuse. CSA results in negative side effects for children. These effects may involve hatred, improper sexual attitudes, anxiety, stress, despair, and any other mood disorder. Thus, children should be educated to report such events without any hesitation and they should attain the necessary professional support in case of any abuse (Ovayolu, Uçan, and Serindağ, 2007). It is vital to conceive and report CSA since, otherwise, destructive consequences may appear. Besides families, teachers also have a significant role in noticing and stopping the abuse since they have a close relation with children (Aksel and Irmak, 2015). CSA is any sexual activity that is not recognized by immature children. Children cannot knowingly approve such abusive behaviors that violate social norms. Recently, CSA has been frequently encountered in Turkey. Thus, in order to prevent the CSA problem, necessary precautions should be taken by the government and the society should be educated accordingly (Yaşar and Şenol, 2015). In 1996, UNICEF reported the state of the world's children. It put forward that there were around two billions of children under 16 in the world in 1994. Among them, more than 150 millions lived in West countries, more than 100 millions lived in the previously Soviet lands, and more than 1500 millions of children lived in the third world countries. However, the income rates of these nations were just contrary to the number of children. In the prosperous countries where only 9% of the world children live, more than 80% of the world income is wasted. Therefore, while almost all the children in wealthy countries live in comfort, majority of the children in poor countries experience poverty, famine, bloodshed, and a lack of sanitary opportunities. The reality that wealthy countries have not done much to overcome child poverty in the world should be more expressed for the public opinion (Finkelhor, 1984). CSA forms nearly 10% of formally confirmed child maltreatment events, being nearly 88,000 in 2000. The risk determinants involve age, gender, disabilities, and family maltreatment. A number of syndromes and complications have been related to CSA; however sexualized manners

in children are the forthcoming consequences. So far, the cognitive-behavioral therapy of children and non-offending parents is the most adequate cure. Impediment practices have concentrated on the education of children to enhance awareness and diminish risk factors (Putnam, 2003). Children suffering from sexual abuse experience the next shock in the discovery phase. Their endeavors to adjust their personal experiences with the factual world around are impaired by the distrust, condemnation and denial they encounter. The usual handling action of the child negates the firm beliefs and expectancies customarily owned by adults, labeling the child with manipulating or lying. Rather than protecting and helping the recovery, reckless adults push the child much deeper into self-condemnation, self-hatred, re-victimization and alienation. However, the support of a compassionate psychiatrist can supply the child with crucial trustworthiness and approval (Summit, 1983). A scheme has been presented for a more precise understanding of the impacts of CSA. Four traumatic motions— powerlessness, betrayal, traumatic sexualization, and stigmatization— are named as the basis of the mental harms created by abuse. These may be employed to assess suffering children and to foresee problems these children may subsequently encounter (Finkelhor and Browne, 1985). The current literature on the long-term consequences of CSA suggests that more specific effects of CSA and parental psychopathology should be deeply clarified. Adult women formerly experiencing CSA display denser symptoms of sexual turmoil or impairment, homosexual involvement in adolescence or adulthood, dolor, and are more inclined to such practices compared to non-abused women. High tension, panic, and lethal opinions and actions have also been related to a history of CSA. However, there is inadequate proof to affirm an association between a history of CSA and a post-sexual abuse syndrome. Male sufferers of CSA display disordered adult sexual activity. Further, the association between the age when abuse happens and the consequence is still uncertain. On the other hand, more serious long-term damage arises from events containing a father or stepfather. Additionally, longer duration of CSA, utilizing force, threatening to use force may cause greater damage (Beitchman, et al. 1992). In order to impede the mentioned traumas beforehand, prompt diagnosis or intervention is pivotal. Thus, this study inquires the conceptions of pre-service EFL teachers on reporting child sexual abuse. With all these in mind, the following research question was put forward:

- What are the views of pre-service EFL teachers on reporting child sexual abuse?

Methodology

This phenomenographic study (Svensson, 1997) aims to discover the conceptions of pre-service EFL teachers on reporting child sexual abuse. Phenomenology is an approach to clearly interpret the third-persons through their consciousness or experiences (Merleau-Ponty, 2013). It requires using scientific principles with an anthropological bend (Kafle, 2011). With this aim, it relates the third-persons' own reports with any possible proof. The aim of this approach is to perceive how the subject conceives or interprets the environment (Laverly, 2003). Thus, the present qualitative study has examined the conceptual underpinnings of the pre-service EFL teachers who studies in the 4th class at a state university in Turkey. The data of the inquiry were gathered through semi-structured interview questions developed by the researcher. For the coding reliability of the interview, Kappa Coefficient for Inter-coder Reliability was calculated and it was found that the coding process was highly reliable ($K = .885$, $p < .001$). Pre-service EFL ($N = 20$) voluntarily took part in the study. In order to easily reach the most possible number of informants, convenience sampling method was utilized (Acharya, Prakash, Saxena, and Nigam, 2013).

Findings

The findings section is comprised of the awareness of CSA and reporting CSA. The following part gives detailed information about the awareness of CSA.

Findings in relation to the awareness of CSA

Based on the findings, it was clear that all informants ($N = 20$) were aware of what CSA is. Further, this part involves five sub-divisions as CSA Behaviors, CSA in Turkey, CSA training, CSA speeches in society, and Laws on CSA.

Table 1. CSA Behaviors

Code	f	%
Body contact	18	40.10
Sexual speeches	12	27.27
Forcing to sex	10	22.73
Online CSA	4	9.90
Total	44	100.00

It is simply understood from Table 1 that the informants mostly referred to CSA behaviors by hinting on *Body contact* (f= 18). Further, a number of respondents uttered *Sexual speeches* (f= 12), while the theme *Forcing to sex* occurred 10 times. Lastly, few respondents expressed *Online CSA* (f= 4). The following sentences exemplify the ideas of the informants:

- CSA emerges once an adult maliciously touches a kid.
- Using sexual expressions while talking to a vulnerable kid means CSA.
- Forcing children to sex or threatening them to use force accordingly means CSA.
- CSA happens in daily life as well as online. Not only CSA occurs by touching a child, it also happens online.

Table 2. CSA in Turkey

Code	f	%
Common	20	62.50
Neglected	12	37.50
Total	32	100.00

Table 2 plainly illustrates that the respondents mostly reported CSA as *Common* (f= 20). Moreover, 12 respondents complained about the fact that CSA is *neglected* (f= 12) in Turkey. Remarks of students on the related issue are as follow:

- Although it is an issue that is tried to be concealed, CSA is very common in Turkey.
- CSA is a neglected disorder and it does not take the value it deserves.

Table 3. CSA training

Code	f	%
Never	20	55.56
Required	16	44.44
Total	36	100.00

As can be clearly understood from Table 3, all the participants have *never* (f= 20) took CSA training. Further, majority of the respondents declare that such trainings are *required* (f= 16). Samples from the responses of the informants are as follow:

- Unfortunately, we have never taken CSA or such trainings in our education life.
- Although it is required, there is no CSA training in our curriculum.

Table 4. CSA speeches in Society

Code	f	%
Normal	12	46.15
Social setting	8	30.77
Abnormal	4	15.38
More open	2	7.69
Total	26	100.00

Majority of the informants expressed that CSA speeches in Turkey are *normal* (f= 12). Further, a number of informants declared that such speeches vary according to the *social setting* (f= 8). Besides, while some respondents mentioned CSA speeches are abnormal (f= 4) in the society, few informants expressed that the point of view of society on talking about such issues is *more open* (f= 2) compared to past. Quotes from the remarks of studentst are as follow:

- It is so normal to talk about CSA in Turkey. We live in the 21st century and people are more open-minded.
- Discussing such issues in society vary according to the social environment where people live.
- It is not normal to talk such issues in the Turkish society, since we are a bit conservative.
- Before, people used to be embarrassed even when hearing such events as CSA, but now they are more open to such discussions.

Table 5. Laws on CSA

Code	f	%
Aware	16	80.00
Partly aware	3	15.00
Unaware	1	5.00
Total	20	100.00

One can simply comprehend from Table 5 that majority of the informants are aware of (f= 16) CSA laws. On the other hand, while few respondents are partly aware of CSA related laws (f= 3), only one respondent is unaware of them. The following sentences are from the remarks of students:

- I know that there are laws protecting children against CSA but they are really insufficient.
- I do not exactly know such rules a lot since I am not a lawyer. However, I am partly familiar with a phone line for complaints.
- To be honest, I do not know anything about such laws.

Findings in relation to reaction to CSA

Majority of the informants (N= 14) have declared that if they encounter or even feel CSA, they would directly report it to the official authorities. Further, 6 respondents put forward that they try to inquire the issue before getting professional counseling or reporting. Besides, it was discovered that the informants (N= 20) emphasized educating children to prevent any form of abuse.

Table 6. Reporting CSA

Code	f	%
Reporting to school manager	20	43.48
Reporting to family	18	39.13
Reporting to law-enforcement officers	4	8.70
Reporting to higher authorities	3	6.52
Reporting to Presidency Complaint Line	1	2.17
Total	46	100.00

With regard to reporting CSA, majority of the informants declared *Reporting it to school manager* (f= 20). Furthermore, *Reporting CSA to family* was observed to emerge 18 times. On the other hand, while some informants

stated *Reporting it to law-enforcement officers* (f= 4), a few of them mentioned *Reporting it to higher authorities* (f= 3). Lastly, only one respondent mentioned *Reporting it to Presidency Phone Line*. The pursuing remark clarifies the views of an informant:

- If I encountered a CSA event, I would firstly report it to the school manager. Then, I would inform the family about the issue. Afterwards, if there is no solution, I would report it to law-enforcement officers or even higher authorities. As the last step, if there is still no solution, I would inform the Presidency.

Discussion

A growing number of researches on child abuse are contemporarily encountered in Turkey. Yet, most of the research studies in the related field contain low evidence and it is highly required to carry out research with higher evidence (Bakır & Kapucu, 2017). Akgül (2015) inquired the rate of reporting CSA cases, discovered the constituents causing not reporting CSA, and the attitudes towards reporting CSA as well. Yalçın, Koçak, and Duman (2014) examined the case in Turkey and they discovered that the younger the child is, the more the probability of abuse is. In his study, Finkelhor (1994) reviewed the related literature and found out that interviews on CSA in large nonclinical adult populations have been carried out in a number of countries including the United States and Canada. Further, these studies have attained rates parallel to North American research in which it was discovered that females are abused much more than males. All these studies clearly confirm that sexual abuse is an international problem to be considered. Further, Browne and Finkelhor (1986) also reviewed the conducted studies and related reports on CSA. They found out that these studies and reports have all focused on confirming the impacts of CSA. They also added that empirical studies have indicated reactions with regard of the first impacts— in at least a part of the related sufferer population—of anxiety, fear, stress, depression, hostility and anger, hatred, and sexually improper actions. Additionally, the types of abuse that are apparently most harmful are those including genital contact and force. Putnam (2003) states that CSA is an important risk factor for psychopathology and adds that while the related prevention programs are promising, evaluations are still limited. Based

on the related studies, he also suggests that longitudinal follow-up and large-scale effectiveness studies are required. Moreover, Fergusson, Horwood, and Lynskey (1996) expressed that those reporting CSA had more anxiety, depression, disorder, and suicidal actions compared to those not reporting it. According to their study, there were continuing relation between the extent of CSA and risk of disorder. The results were persistent when the findings were accorded with the measured childhood family and other related determinants. Similar relationships between CSA and measured disorders were found. Moreover, a meta-analysis study on the impact of CSA was conducted by Paolucci, Genuis, and Violato (2001) and six results were consequently attained: posttraumatic stress disorder, depression, suicide, sexual promiscuity, victim-perpetrator cycle, and poor academic performance. In this meta-analysis study, thirty-seven research papers published between 1981 and 1995 including 25,367 people were utilized. The analyses supplied evidence affirming the relation between CSA and subsequent negative short- and long-term effects. Besides, the results of the meta-analysis aid a multidimensional model of traumatization rather than a particular CSA syndrome. Beitchman, Zucker, Hood, and Akman (1991) wrote a report evaluating empirical studies on the short- and long-term impacts of CSA. Apart from sexualized action, most of the short-term impacts stated in the related literature are symptoms characterizing child clinical samples in general. Among teens, generally reported consequence contains the increased possibility of re-victimization, homosexuality, and sexual dissatisfaction. Further, anxiety, depression, and committing a suicide may emerge among sufferers of CSA. In brief, the related studies give a wide scope of CSA outcomes, as well as the methodological weaknesses available in numerous reviewed studies. However, it is not easy to affirm the existence of a “post-sexual-abuse-syndrome” with a specific outcome, as Beitchman, Zucker, Hood, and Akman mentioned. The present study utilized all these mentioned studies and interviewed the informants accordingly. In other words, seeing the significance and vitality of the issue from the related literature, this paper inquired pre-service EFL teachers’ conceptions on reporting CSA.

Conclusion

This paper examines the conceptions of pre-service EFL teachers on reporting child sexual abuse. It was found out that pre-service EFL teachers are aware of the seriousness of CSA and they are inclined to report it. By looking at the fact that there is no CSA education in education faculties, particularly in ELT departments, one can easily understand that is still a neglected problem which is common in Turkey. However, people are now more open to talk about CSA in society compared to past. Further, being aware of the related laws on CSA, EFL pre-service teachers are more inclined to report it to authorities.

Recommendations

Precautions against CSA have to be taken both at macro and micro levels, since they both fulfill each other. In order to diminish and wipe out such incidents the government needs to take serious and urgent actions by full empowering children in legislation, besides putting children protection rules into practice. Policy makers should educate every individual against CSA as well. Activating a strong awareness of such issues within the society plays a significant role in stopping CSA. However, not every action should be expected from the government, since it is the duty of each individual of the society to struggle against sexual abuse. Further, education faculties have to initially educate student teachers to develop their CSA awareness. Then, teachers should raise awareness of CSA among the students and their parents.

References

- Acharya, A. S., Prakash, A., Saxena, P., and Nigam, A. (2013). Sampling: Why and how of it. *Indian Journal of Medical Specialties*, 4(2), 330-333.
- Akgül, E. (2015). *A study about reporting status of child sexual abuse by the staff working in preschool education centers*. Unpublished master's thesis. Hacettepe University, Ankara.
- Aksel, Ş., and Irmak, T. Y. (2015). Çocuk cinsel istismarı konusunda öğretmenlerin bilgi ve deneyimleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 373-391.
- Bakır, E., and KAapucu, S. (2017). Çocuk ihmali ve istismarının Türkiye'de yapılan araştırmalara yansımaları: Bir literatür incelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(2), 13-24.

- Beitchman, J. H., Zucker, K. J., Hood, J. E., DaCosta, G. A., Akman, D., and Cassavia, E. (1992). A review of the long-term effects of child sexual abuse. *Child abuse & neglect*, 16(1), 101-118.
- Beitchman, J. H., Zucker, K. J., Hood, J. E., and Akman, D. (1991). A review of the short-term effects of child sexual abuse. *Child abuse & neglect*, 15(4), 537-556.
- Browne, A., and Finkelhor, D. (1986). Impact of child sexual abuse: A review of the research. *Psychological bulletin*, 99(1), 66.
- Finkelhor, D., and Browne, A. (1985). The traumatic impact of child sexual abuse: A conceptualization. *American Journal of orthopsychiatry*, 55(4), 530-541.
- Finkelhor, D. (1990). Early and long-term effects of child sexual abuse: An update. Professional psychology. *Research and practice*, 21(5), 325.
- Finkelhor, D. (1994). The international epidemiology of child sexual abuse. *Child abuse & neglect*, 18(5), 409-417.
- Finkelhor, D. (1999). *Child sexual abuse*. New York: Ashgate Publishing Company.
- Fergusson, D. M., Horwood, L. J., and Lynskey, M. T. (1996). Childhood sexual abuse and psychiatric disorder in young adulthood: II. Psychiatric outcomes of childhood sexual abuse. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 35(10), 1365-1374.
- Kafle, N. P. (2011). Hermeneutic phenomenological research method simplified. *Bodhi: An interdisciplinary journal*, 5(1), 181-200.
- Laverty, S. M. (2003). Hermeneutic phenomenology and phenomenology: A comparison of historical and methodological considerations. *International journal of qualitative methods*, 2(3), 21-35.
- Merleau-Ponty, M. (2013). *Phenomenology of perception*. London: Routledge.
- Ovayolu, N., Uçan, Ö., and Serindağ, S. (2007). Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 13-22.
- Paolucci, E. O., Genuis, M. L., and Violato, C. (2001). A meta-analysis of the published research on the effects of child sexual abuse. *The Journal of psychology*, 135(1), 17-36.
- Putnam, F. W. (2003). Ten-year research update review: Child sexual abuse. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 42(3), 269-278.
- Svensson, L. (1997). Theoretical foundations of phenomenography. *Higher Education Research & Development*, 16(2), 159-171.

- Summit, R. C. (1983). The child sexual abuse accomodation syndrome. *Child abuse & neglect*, 7(2), 177-193.
- Yalçın, H., Koçak, N., and Duman, G. (2014). Anne babaların çocuk istismarıyla ilgili tutumlarının incelenmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014(3), 137-143.
- Yaşar, M., and Şenol, B. (2015). Öğretmen adaylarının çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 1(2), 228-241.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Ulum, Ö. G. (2020). Pre-Service EFL teachers' attitudes towards reporting child sexual abuse (CSA): A sample of Turkey. *OPUS–International Journal of Society Researches*, 15(23), 1601-1613. DOI: 10.26466/opus.654893

Career Decidedness of College Students

DOI: 10.26466/opus.671754

*

Onur Mutlu Yaşar* - Hakan Sunay**

* Phd, Kastamonu University, Physical Education and Sport School, Kastamonu/Turkey

E-Mail: omyasar@kastamonu.edu.tr

ORCID: [0000-0001-7598-3927](https://orcid.org/0000-0001-7598-3927)

**Phd, Ankara University, Sport Science Faculty Ankara/Turkey

E-Mail hsunay@ankara.edu.tr

ORCID: [0000-0001-5139-1492](https://orcid.org/0000-0001-5139-1492)

Abstract

The concept of career is important for people who are or are likely to be in business life. The concept of career decidedness refers to the individual's commitment to his or her choice of career and his or her satisfaction with this choice. The aim of the study was to determine the career decidedness of college students in the field of sports sciences and to examine these decidedness according to different variables such as gender/sex, age, work experience and department. The research was carried out using quantitative research methods. A total of 633 students from Kastamonu University School of Education and Sports participated in the study (Turkey). The Career Decidedness Scale which consists of 6 items and one sub-dimension and adapted to Turkish by Akçakanat and Uzunbacak (2019) was use as the instrument tool. As a result it was determined that the career decidedness level of the participating students was moderate. In addition, it was found that the level of decidedness of male participants was higher than females. Also, a positive correlation was found between the participants' age and work experience parameter and career decidedness.

Keywords: Career, College, Decidedness, Students

Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Kararlılığı

*

Öz

Kariyer kavramı, iş hayatında olan veya olması muhtemel insanlar için önemli bir kavram olarak görülmektedir. Kariyer kararlılığı kavramı ise bireyin kariyer seçimine olan bağlılığı ve bu seçimden duyduğu memnuniyeti ifade eder. Kariyer karar verme süreci, insanların tüm yaşamlarını etkileme potansiyeli yüksek konulardan biridir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, spor bilimler alanındaki üniversite öğrencilerinin kariyer kararlılıklarını belirlemek ve cinsiyet, yaş, iş deneyimi ve bölüm gibi farklı değişkenlere göre incelemektir. Araştırma nicel araştırma yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya Kastamonu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'ndan toplam 633 öğrenci dahil olmuştur. Araştırma içerisinde Akçakanat ve Uzunbacak (2019) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 6 madde ve tek boyuttan oluşan Kariyer Kararlılığı Ölçeği ölçme aracı olarak kullanılmıştır. Sonuç olarak, araştırmaya katılan öğrencilerin kariyer karar düzeylerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, erkek katılımcıların kariyer karar düzeylerinin kadın katılımcılardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, katılımcıların yaş ve iş tecrübesi parametreleri ile kariyer kararlılıkları arasında pozitif korelasyon saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Kariyer, Kararlılık, Üniversite, Öğrenci*

Introduction

Within the scope of scientific researches, it can be seen that there have been many researches about the subject of career, especially in recent years (Biranavas and Rangnekar, 2012; Holmes et. al., 2018; Jung and Takeuchi, 2018; Kulkarni and Gopakumar, 2014). In this sense, there are many definitions of different perspectives on the concept of career. According to Super (1980) career; from a general point of view, combination and order of the roles who plays throughout of life. According to another definition, career is defined as the existence of the person in the business world and the self-improvement and gaining experience (Hall et. al. 2004).

The concept of career decidedness refers to the individual's commitment to his/her choice of career and his/her satisfaction with this choice (Miller, 2011). Also career decidedness refers to the level of confidence or certainty about the career paths that people want to pursue and develop after their education period (Li et. al., 2019). Historically, career instability has been defined as a failure to make a decision about job, and a delay in demanding and ending the decision-making process (Xu and Bhang, 2019).

The concept of career is important for people who are or are likely to be in business life. Career decision-making is one of the topics with the highest potential to affect people's whole lives. The concept of personal career management is defined as choosing one of the career opportunities within a person's life (Greenhaus et. al. 2009). Making career decisions for people can be a complex process. While some people can make these decisions easily, others may find it difficultly (Gati etl. al., 1995).

Career decidedness of the students during the period of education is important for the following life periods. It can be a difficult process for students who do not have career decidedness to prepare for their future careers (Zakay and Barak, 1984). According to Gianakos A (1999), a significant number of university students found it difficult to choose and make a career decision.

It is considered that the research is important in terms of determining career decidedness of university students receiving sports education and making suggestions according to the results. Also there are many job opportunities in the sports sector and high career decidedness of university students is important for evaluating these job opportunities.

In this sense, university students' career decision-making processes and their determination regarding their careers are important. The aim of the study is to determine the career decidedness of college students in the field of sports sciences and to examine them according to different variables such as gender/sex, age, work experience and department.

Methodology

Sampling Group

The research was carried out using quantitative research methods. A total of 633 students from Kastamonu University School of Physical Education and Sports participated in the study (Turkey). In the research, it is preferred to collect data by random sampling method. The main purpose of selecting this method is to reach more participants in a shorter time.

Data collection tool

The data collection tool consisted of two parts. In the first part of the data collection tool, a questionnaire consisting of the demographic information of the participants and in the second part, the Career Decidedness Scale consisting of 6 items and one sub-dimension and adapted to Turkish by Akçakanat and Uzunbacak (2019) were used. The data reliability (Cronbach Alpha) of the instrument was calculated as .88. In addition, confirmatory factor analysis was conducted on the research data and it was determined that the data provided the fit indexes.

Data Collection and Analysis

Data collection tool was applied to participants using electronic survey. Participants' participation in the research was carried out on a voluntary basis. In the analysis of the data, the demographic information of the participants and the frequency and percentage analysis were used for the answers to the questions. In order to determine the differences between the groups, first the distribution of the data was checked according to Skewness and Kurtosis val-

ues and it was determined that the data was normally distributed. Independent samples t-test was used to determine the difference between two groups, and One-Way Analysis of Variance was used to determine the difference between more than two groups. Besides, Scheffe analysis was used as a second degree test.

Table 1. The Distribution of the Personal Information of the Participants

Personal Information	Groups	Frequency (f)	Percentage (%)
Age	M=21.1		100
Gender	Male	434	68.5
	Female	199	31.5
Work Experience	Yes	472	74.5
	No	161	25.5
Department	Sport Management	273	43.2
	Coaching Education	205	32.3
	Physical Education Teacher	155	24.5
Total		633	

Results

The data on the Career Decidedness Scale and the averages and kurtosis-skewness values of the participants were given in Table 2.

Table 2. Career Decidedness Scores of Participants and Skewness-Kurtosis Values

Scale	X̄	Std. Deviation	Skewness	Kurtosis
Career Decidedness	3.56	.80	-.362	-.109

According to the analysis of the data, the average score obtained by the participants from the career decidedness scale was 3.56. In other words, the career decidedness levels of the participants were moderate.

Table 3. T-test Results of Participants According to Gender Variable

Scale	Gender	N	X̄	Ss.	p	Difference
Career Decidedness	Male (1)	434	3.62	.77	.003*	1>2
	Female (2)	199	3.42	.85		

*p<.05

According to the gender variable in Table 3, there was a statistical difference in the mean score of the scale. According to the results, the average score

of male participants' obtained from the career decidedness scale was higher than female participants. In other words, career decidedness of male participants was found to be significantly higher than female participants.

Table 4. T-test Results of Participants According to Experience Variable

Scale	Work Experience	N	X̄	Ss.	p	Difference
Career Decidedness	Yes (1)	472	3.59	.82	.044*	1>2
	No (2)	161	3.45	.74		

p<.05

According to the work experience variable in Table 4, there was a statistical difference in mean scores of scale. According to the results, the average score obtained from the career decidedness scale of participants with work experience was higher than participants without work experience. In other words, career decidedness of participants with work experience was found to be significantly higher than participants without work experience.

Table 4. T-test Results of Participants According to Department Variable

Scale	Department	N	X̄	Ss.	p	Difference
Career Decidedness	Sports Management (1)	273	3.56	.77	.077	-
	Coaching Education (2)	205	3.47	.79		
	Physical Education Teacher (3)	155	3.66	.83		

p<.05

According to the department variable in Table 4, there was not any statistical difference in mean scores of scale. According to the results, the participants with the highest average were the participants of the physical education teacher department and the participants with the lowest average were the participants of the coaching education department.

Table 5. Correlation Test of Participants According to Age Variable

		Age	Total
Age	Pearson Correlation	1	,073*
	Sig. (2-tailed)		,019
	N	633	633
Total	Pearson Correlation	,073*	1
	Sig. (2-tailed)	,019	
	N	633	633

The results of career decidedness according to the age variable of the participants were given in Table 5. According to the results a low positive correlation was found between the participants' ages and career decidedness. Another, expression as the age of the participants increased, their thoughts on career decidedness.

Discussion and Conclusion

As a result of the research, it was determined that the career decidedness level of the participating students was moderate. According to Perrone et al. (2002) research on the effect of role models on the university students' career decidedness, the career decidedness levels of the participants were determined as "moderate". In this sense, it can be said that there is a similarity between these two studies. The reason for these results is the fact that university students have little features such as decision-making and adherence to decisions during the period of education.

According to the results, it was found that male participants had higher levels of career decidedness than female participants. It is thought that this result is related to the social and cultural structure of the country where the people lives and it is caused by the difference of life roles given to men. According to the results of Gati et al. (1996) on career decision making and gender variable, no statistically significant difference was found between male and female participants. According to the results of the study conducted by Migunde et al. (2012), no difference was found in the career instability of male and female students. In this sense, that there are differences between other studies and this study and it is thought this situation due to cultural differences about participants.

According to another result, the career decidedness of the participants with previous work experience was found to be higher than those without previous work experience. The reason for this result is thought to be caused by the fact that people with previous work experience have knowledge and self-confidence about work life. In the study conducted by Jackson (2015), the career selection achievements of graduating university students were examined. According to the results of the research, it was determined that people who gained work experience during their student periods are more successful in career selection processes. According to the results of Smith and Green

(2005), it was found that employability skills of the participants who had work experience during university period were developed. Also according to the results of the research conducted by Creed et al. (2006), it was stated that the participants who had made a career decision had an advantage in finding a job.

In the research, no significant difference was found in the career decidedness of the participants according to the department variable. Despite this, the participants with the highest career decidedness level were the participants of the physical education department.

As a result of the correlation analysis, a positive but low relationship was found between the participants' ages and career decidedness. According to the results of the research conducted by Spitzer (2000), the levels of self-regulation and intrinsic motivation related to career processes of elderly students were found to be higher than younger students. According to the results of Levin et al. (2019), it was found that the career decision making skills of the participants aged 19-24 were higher than those of the younger participants. According to the results of the study conducted by Hirschi et al. (2015), no relationship was found between the participants' career adaptation skills of the age variable. Although it has been concluded that age and career skills have increased with age in general, some studies have found different results. The reasons for this situation are seen as employment opportunities and educational quality varying according to the research countries.

As a conclusion, it was determined that the career decidedness level of the participating students was moderate. In addition, it was found that the level of decidedness of male participants was higher than that of female participants and, a positive correlation was found between the participants' age and work experience parameter and career decidedness concept.

Limitations and Suggestions

In the research, only the attitudes of university students from the field of sports were examined and evaluated. The fact that the attitudes of university students from different faculties and different fields are not examined and not compared can be considered as the limitation of the research. In addition, the differences of the class status of university students in the study have not been examined. It can be recommended to examine whether the class levels of the

participants have made differences. University and faculty administrators' attitudes are important to increase the career decidedness of university students. The activities of opening career offices within faculties and actively working, organizing career days, improving the internship programs are important in terms of increasing the career decidedness of university students. In addition to this perspective, university students should also be aware of their career opportunities and develop themselves in the skills required by these opportunities. The high awareness of university students about their career is one of the issues to be considered about their entry into business life and their success.

References

- Akçakanat, T., and Uzunbacak, H. H. (2012). The adaptation of career decidedness scale into turkish: A validity and reliability study. *Journal of Economics Business and Political Researches*, 4(9), 159-170.
- Birasnav. M., and Rangnekar, S. (2012). The role of career management between human capital and interim leadership: An empirical study. *Journal of Advances in Management Research*, 9(1), 124-138
- Creed, P., Patton, W. and Prideaux, L. (2006). Causal relationship between career indecision and career decision-making self-efficacy: A longitudinal cross-lagged analysis. *Journal of Career Development*, 33, 47-65.
- Gati, I., Krausz, M., and Osipow, S. H. (1996). A taxonomy of difficulties in career decision making. *Journal of Counseling Psychology*, 43(4), 510.
- Gati, I., Osipow, S. H., and Givon, M. (1995). Gender differences in career decision making: The content and structure of preferences. *Journal of Counseling Psychology*, 42(2), 204.
- Gianakos, I. (1999). Patterns of career choice and career decision-making self-efficacy. *Journal of Vocational Behavior*, 54, 244-258. doi:10.1006/jvbe.1998.1668
- Greenhaus, J., Callanan, G. and Godshalk, V. (2009). Career management. *Harcourt Collage Publishers*, , s.23. SAGE Publications ISBN-10: 1412978262
- Hall, L. M., Waddell, J., Donner, G. and Wheeler, M. M. (2004). Outcomes of A Career Planning and Development Program For Registered Nurses. *Nursing Economics*, 22 (5): 231 - 238.
- Hirschi, A., Herrmann, A., and Keller, A. C. (2015). Career adaptivity, adaptability, and adapting: A conceptual and empirical investigation. *Journal of Vocational Behavior*, 87, 1-10.

- Holmes, K., Gore, J., Smith M. and Loyd, A. (2018). An integrated analysis of school students' aspirations for STEM careers: Which student and school factors are most predictive?. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 16(4), 655-675.
- Jackson, D. (2015). Career choice status among undergraduates and the influence of work-integrated learning. *Australian Journal of Career Development*, 24(1), 3-14.
- Jung, Y. and Takeuchi, N. (2018). A lifespan perspective for understanding career self-management and satisfaction: The role of developmental human resource practices and organizational support. *Human Relations*, 71(1), 73-102.
- Kulkarni, M. and Gopakumar, K. V. (2014). Career management strategies of people with disabilities. *Human Resource Management*, 53(3), 445-466.
- Levin, N., Braunstein-Bercovitz, H., Lipshits-Braziler, Y., Gati, I., and Rossier, J. (2019). Testing the structure of the Career Decision-Making Difficulties Questionnaire across country, gender, age, and decision status. *Journal of Vocational Behavior*, 103365.
- Li, H., Ngo, H. Y., and Cheung, F. (2019). Linking protean career orientation and career decidedness: The mediating role of career decision self-efficacy. *Journal of Vocational Behavior*, 103322.
- Migunde, Q., Agak, J., and Odiwuor, W. (2012). Gender differences, career aspirations and career development barriers of secondary school students in Kisumu municipality. *Gender and Behaviour*, 10(2), 4987-4997.
- Miller, A. R. (2011). The effects of motherhood timing on career path. *Journal of population economics*, 24(3), 1071-1100.
- Perrone, K. M., Zanardelli, G., Worthington Jr, E. L., and Chartrand, J. M. (2002). Role model influence on the career decidedness of college students. *College Student Journal*, 36(1), 109-113.
- Smith, E., and Green, A. (2005). How workplace experiences while at school affect career pathways. A national vocational education and training research and evaluation program report. *National Centre for Vocational Education Research Ltd*. PO Box 8288, Stational Arcade, Adelaide, SA 5000, Australia.
- Spitzer, T. M. (2000). Predictors of college success: A comparison of traditional and nontraditional age students. *NASPA Journal*, 38(1), 82-98.
- Super, E. D. (1980). A life-span, life-space approach to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 16, 282-298

- Xu, H., and Bhang, C. H. (2019). The structure and measurement of career indecision: A critical review. *The Career Development Quarterly*, 67(1), 2-20.
- Zakay, D., and Barak, A. (1984). Meaning and career decision-making. *Journal of Vocational Behavior*, 24(1), 1-14.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

- Yaşar, O. M. and Sunay, H. (2020). Career decidedness of college students. *OPUS–International Journal of Society Researches*, 15(23), 1614-1624.
DOI: 10.26466/opus.671754

The Function of Turku Bars (Turkish Folk Music Bars) in Promotion of Turkish Culture And Its Role in Cultural Heritage Transmission As A Recreation Business

DOI: 10.26466/opus.681384

*

Sibel Sü Eröz*

*Assistant Prof. Dr., Kırklareli University, Tourism Faculty, Kırklareli / Turkey

E-Mail: sibeleroz@hotmail.com

ORCID: [0000-0001-5735-9071](https://orcid.org/0000-0001-5735-9071)

Abstract

In this study, it is envisaged that in addition to the entertainment and socialization function of Turku bars, they have an important function in transferring intangible cultural heritage to future generations and providing a cultural experience in the presentation of Turkish culture, despite the fact that the popular culture became more common and local music is about to disappear. The study consists of three sections. In the first part, verbal culture and Turkus, in the second part, the Turku pubs as a recreational enterprise were examined conceptually and in the third part, a qualitative research was carried out to determine the function of the Turku pubs in the presentation of Turkish culture and transfer of cultural heritage. In this context, two propositions have been developed stated as Turku pubs are effective in promoting Turkish culture to foreign visitors and resident foreigners, Turku bars have a functional feature in the transfer of cultural heritage. Otherwise the research was designed in accordance with the case study model, one of the qualitative research designs. Idiographic research methodology is the methodology of this research. In the research, an interview was conducted in a Turku bar located in Marmaris district of Muğla province and it was determined that the findings supported the propositions.

Keywords: Turku Bar, Promotion, Cultural Heritage

Rekreasyon İşletmesi Olarak Türkü Barların Türk Kültürünün Tanıtımı ve Kültürel Miras Aktarımındaki İşlevi

*

Öz

Çalışmada, teknolojinin gelişmesi ile popüler kültürün yaygınlaştığı ve müzikte de yerel olanın kaybolmaya yüz tuttuğu görüşünün hakim olduğu günümüzde, Türkü barların rekreasyon işletmesi olarak eğlenme ve sosyalleşmeye aracılık etme fonksiyonunun yanı sıra somut olmayan kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasında ve kültürel bir deneyim sunması ile de Türk kültürünün tanıtımında önemli bir işlevi olduğu öngörülmektedir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sözlü kültür ve Türküler, ikinci bölümde rekreatif bir işletme olarak Türkü barlar kavramsal olarak incelenmiş ve üçüncü bölümde Türkü barların Türk kültürünün tanıtımı ve kültürel miras aktarımındaki işlevini belirlemek üzere nitel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda konu ile ilgili olarak Türkü barlar yabancı ziyaretçiler ve yerleşik yabancılara Türk kültürünün tanıtımında etkilidir, Türkü barlar kültürel miras aktarımında işlevsel bir özellik taşımaktadır şeklinde iki adet önerme geliştirilmiştir. Ayrıca araştırma, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması modeline uygun olarak tasarlanmıştır. Metodoloji olarak ise idiografik araştırma metodolojisi kullanılmıştır. Araştırmada Muğla ili Marmaris ilçesinde yer alan bir Türkü barda mülakat gerçekleştirilmiştir ve elde edilen bulguların önermeleri desteklediği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkü Bar, Tanıtım, Kültürel Miras

Introduction

Music is a product of culture. Music, just like language, is not only a richly structured symbolic system, but also a series of behaviors that are sustained through intergenerational transmission over time (Lumaca et.al., 2018, p.3) and are the most important elements that enable verbal cultural products to be stored in memories, stereotyped and spread (Azar, 2007, p.130). Akın (2018, p.104-107) also likewise remarks “music” as one of the most common and effective methods used to transfer information stored in cultural memory. The author defines music as an art branch which is meaningful according to its definition in the cultural identity of the society to which it belongs and transforms into a powerful socio-cultural communication tool and underlines that it has an important function in cultural memory formation, transference and continuity.

When music is considered as a socio-cultural form of communication, it is possible to say that the Turkus carry very strong historical, social and cultural messages conveyed from the past to the future. Reflecting the characteristic features of their nations, the Turkus originating from folk literature are transferred from region to region and from generation to generation and continue to exist. We can say that the Turkus that constitute the building blocks of culture are the carriers of culture in this aspect. In Büyükyıldız (2015, p.76-77), besides the enthusiasm, pleasure, richness and entertainment that Turkish Folk Music gives to the public with different music forms, carries the poetry, literature, history, geography, tradition-custom elements and migrations, natural disasters, wars, heroic events, such as the events in the memory of the hard-erased events within and determines that its role in transferring Turkish culture from past to the future increases.

Ministry of Culture and Tourism (2019) determines the intangible cultural heritage as; “oral expressions, oral traditions, performing arts, social practices, rituals and festivals, folklore, practices related to the universe and nature, a concept that expresses cultural products and production processes such as handicraft tradition”. On the other hand, Kaplan (2015: 961) states that “every artwork is a product of culture, that it embodies culture and the resulting works are physically and emotionally related to the individuals of that culture, and it is a reflector and even an explanatory

of the environment and in this sense it has a communal historical value". In this context, Turkus can be evaluated within intangible cultural heritage. When the definitions in the literature are examined, it is seen that the terms Turkish Folk Music and Turkus are used interchangeably. In the study, Turku concept refers to the verbal melodies of Turkish folk music.

Recreation establishments generally can be defined as; "The establishments offering activities related to recreation such as social, sports, cultural, natural, educational and entertaining activities to which people participate in their free time". In this study, it is believed that in addition to the entertainment and socialization function of Turku bars, they have an important function in transferring intangible cultural heritage to future generations and providing a cultural experience in the presentation of Turkish culture, despite the fact that the popular culture became more common and local music is about to disappear.

The study consists of three sections. In the first part, verbal culture and Turkus, in the second part, the Turku pubs as a recreational enterprise were examined conceptually and in the third part, a qualitative research was carried out to determine the function of the Turku pubs in the presentation of Turkish culture and transfer of cultural heritage.

Literature Review

Verbal Culture and Turkus

Within the history starting from B.C ages, the Turkish nation ruled in different geographies, established empires and lived intertwined with many cultures and civilizations. Therefore, there is a rich accumulation of verbal folk culture.

There is no universally accepted definition of oral culture. Sound's presence starts with the existence of human. In pre-literacy cultures, the amount of information an individual could store was limited. Thus, "collective memory" is encoded in the narrative using a rich, explanatory language. In transferring information from generation to generation, the elderly people act as a repository of information, helping to preserve the hierarchical structure of societies and respect for these people gets stronger (Maxwell and Macaulay, 2006, p.2). An important part of oral culture consists of oral

expressions about the past that a society conveys over generations and ages due to its importance for that society. These verbal expressions are called verbal traditions. It includes the wisdom of society and the achievements in art, science technology, health, law, politics and so on (Ayedun Olamide, 2017, p.5).

Letlora (2018, p.154) defines the verbal culture as; “the communication format in which one generation receives knowledge, art, ideas and cultural materials from the previous generation orally”. Okediji (2017, p.60), defines it as; “cultural heritage transferred from one generation to another”. Henise emphasizes that oral culture represents common historical consciousness. According to Dioulde Laya, verbal culture is “the sum of all the testimonies that was orally transmitted to a person in the past”. Albert B. Lord defines the verbal culture as; “the things learned, expressed and transmitted orally”. Ayedun Olamide defines it as; “the sum of all the testimonies or evidences about the past spread by word of mouth through generations” (Ayedun Olamide, 2017, p.6).

It is possible for a society to convey its history, literature, rules that regulate social life, in other words, traditions and customs through its verbal culture from generation to generation without a writing system or parallel to a writing system. Verbal culture is also the basis of social identity in a sense. Cultural memory constitutes the essence of social identity; in order to preserve the liveliness of cultural memory, folk dances, rhythms, eating-drinking and folkloric symbols and places are used.

Music plays an important role in the transfer of verbal culture. We can say that Turkish Folk Music is predominantly based on verbal culture. Turkish Folk Music was once thought to be simple, old, anonymously composed music played by poor, rural, illiterate people representing the lower layer of society. Nowadays, academicians have changed the definition of folk music as verbally transferred songs and instrumental expressions that show some degree of invariance over time, and they state that they do not disappear but show a dynamic process that continues to develop in modern society (Cohen, 2015, p.39). Patterson (2015) states that when a standard music history textbook is examined, chronological chapters first begin with the oldest forms of music transmitted through verbal tradition.

Turkish Folk Music is a deeply rooted musical art that expresses the common feelings and thoughts of the society with simple, sincere, enthusiastic and hearty melodies. This music, which the Turkish people listen and enjoy, is a great cultural treasure that focuses on natural and social events, common feelings such as pain, love, longing and homesickness, national characteristics such as manhood and heroism and historical events. Regardless of the country and region in which they live, the only owner of these works is Turkish people (Yener, 2006 cited in Kınık, 2011, p.141). Turk is the source of the term Turku which is one of the oldest types of Turkish folk poetry. An adjunct is added to the word Turk, created the new word "Turki" which changed the meaning to "belongs to Turk" and in time it started to be pronounced as "Turku" (Ensar, 2017, p.138). The first time Turku word used is in Ali Sir Nevâî's study at XV th century, named "Mizânu'l-Evzan" (The Scale of Rhythms) as far as we know (Elçi, 2008, p.40; Ensar, 2017, p.138).

A long journey from Mesopotamia to Europe, Turkish society hosted different identities in its music adventure, wide culture and geographies. Musical unity, which is formed together, has made these identities collective with the fusion of culture and a music culture mosaic structure has been formed extending to the Ottoman Empire (Aydar, 2016,p.35). Each participant identity in the Ottoman Empire has added something from its own music with wisdom, making these musical structures permanent in the pot. This persistence formed on the axis of sound and mode made Turkish Music a subject of curiosity and research with its differences and opened new academic fields for scholars. Therefore, Turkish music is a wide music with the identities involved (Aydar, 2016, p.35).

The Turkish Language Association (2019) defines the concept of Turku as; "The poems written in syllabic meter and composed by folk melodies". When the definitions related to the concepts of Turkish Folk Music and Turku are examined we can see different comments like; Büyükyıldız (2015, p.108), "Folk music is a traditional music that reflects the common feelings and thoughts of the people, has been written and composed by the folk artists who have always been in the public, and changed from language to language, from string to string, and from ear to ear with changing; Yücel (2011, p.2-3), "Turkus are the poems whose composer is unknown, which is formed in the essence of the people and which develops in

the tradition of the people, which may undergo some changes by time, place and different types in terms of content and always written in a melodic sentence"; Eke (2016, p.38), "Turkish Folk Music, melodic expression of Turkish folk's feelings and thoughts"; Özarıslan (2016, p.115), "Turku, in Turkey's verbal tradition is, each variety of poetry sung in melody"; Ensar (2017, p.138), "Turku is the expression of feelings with melodic words"; Özçimen and Gök (2013, p.93), "Folk music is defined as a genre that contains the colors of different geographies and cultures, reflects the characteristics of the society; Turku is defined as a type of literature which is one of the most beautiful examples of vocal literature transmitted from generation to generation and communal public value".

When the literature is examined; Öztürk (2001), specifies the social functions of Turkus as; "psychological function, aesthetic function, entertainment function, criticism function, saying the unspeakable function, mediatic function (news, innovation, interestingness), educational-moral function, national function, traditional function, religious function, rhythmic function (at work and in military education) and commercial function (generated, traded commodity).

For the social function of Turkus

Karataş (2014, p.146; Yılar, 2015, p.19), "In addition to the function of transference of tradition (education), having good time, having fun and entertaining, supporting values, community rules and customs, escape mechanism to escape from social and personal pressures, contributing to the continuity and functioning of the tradition by meeting the protest functions",

Kınık (2011, p.147), "They play an important role in the development of the sense of social belonging because of the similarity and common feelings in the individuals of the society with the emotional expressions that the Turkus contain",

Başgöz (1992 cited in. Mirzaoğlu 2001, p.76; Gülay, 2010), "Turku is, above all, a cultural element in which all local features are combined and expresses the voice of an entire nation. Essentially, it is determined that the highest function of Turkus (folk songs) in all nations or cultures is the "common spirit of the nation" to which it belongs".

At the source of folk music, without any artistic thought, rules and precept concerns, far from a pre-planned understanding, expressing emotions coming completely from inside, fed with traditions (Pelikoğlu, 2010, p.81). There is no restriction in topic for Turkus. It is observed that the feelings and thoughts of the societies about every subject are expressed in Turkus (Ensar, 2017, p.139). Yücel (2011, p.3; Vural, 2011, p.403) It is observed that each researcher makes different classifications according to his/her opinion. Generally; it is examined in six groups as; lyric Turkus, lampoonry Turkus, business Turkus, narrative Turkus, ceremonial Turkus, drama and dance Turkus.

- Lyric Turkus; love Turkus, homesickness Turkus, military Turkus, laments, lullabies are among the types of lyric Turkus. Heroic Turkus, prison Turkus, nature Turkus, suffering and sickness Turkus can also be added.
- Lampoonry Turkus; they are folk songs intended for satire and sometimes aim to make people laugh.
- Business Turkus; they are Turkus created in the public and dealing with the labor-laborer issues that act with the working conditions of the day.
- Ceremonial Turkus; they are the forms, shaped according to weddings, religious holidays and sects.
- Drama and Dance Turkus; are the Turkus presented with regional and territorial dance figures and choreography.
- Turkish Folk Music melodies are analyzed in two groups as; “unmetered folk song (uzun hava)” and “metered folk song (kırık hava)” (Yücel, 2011, p.3; Elçi, 2019).
- Unmetered folk song (uzun hava); It is a tune that has a certain sequence and has a certain course in it and sung freely. They are Turkus which are not thought to be in a certain extent and are performed freely as rhythmized. Unmetered folk song Turkus are extemporally and recitatively sang and are known under different names, according to Turkey’s region and reading styles in different regions. “Bozlak”, “maya”, “homesickness”, “garip”, “Kerem”, “hoyrat”, “Road Turkus”, “divan”, “kesik”, “yanık”, “mustezat”, “aydost”, “Turkmeni”, “three-node” etc.

- Metered folk song (kırık hava); melodies with a particular sequence and followed by a particular method. According to various elements such as expression and phraseology, they take different names such as “zeybek”, “bengi”, “guvende”, “bar” and “horon. It’s not improvised like unmetered folk song. It has certain patterns.

In terms of Turkish Folk Music melodies, it is examined in two parts as non-verbal (instrumental) and verbal (Elçi, 2019).

- *Nonverbal tunes*; melodies in the form of metered or unmetered folk song music that are played with one or more instruments. Examples include dance music, peshreves, wrestling music and unmetered folk song music (background, guiding melody).
- *Verbal tunes*; Whether with instruments or not, they are only melodies performed through words written in the style of folk poetry. The most common forms of oral folk melodies are “sub-paragraph” and after that “connection” (chorus, kavuştak, dönderme) forms in which certain patterns are repeated, which is called “Turku”.

According to their tunes, Turkus are divided into two parts as procedural and irregular (Ensar, 2017, p.139-142).

- *Procedural songs*; In various regions of Anatolia known by their names as; “oturak”, “kırık hava”, “yüğrük”, “horon”, “zeybek”, “bar”, “halay”, “karşılama” etc. They are Turkus sung with rhythm melodies in plays.
- *Irregular Turkus*; according to the melodies, it is called metered or unmetered folk song. In Anatolia, in general or locally, they are called “ballad”, “divan”, “hoyrat”, “bozlak”, “lament”, “maya”, “kayabası”, “Çukurova”, “Azeri” and “tatyan”.

In addition, according to the language and dialect characteristics of the regions the Turkus are called in different names such as; “Azeri dialect”, “Urfa dialect”, “Kırşehir dialect”, “Nomad dialect” and etc. According to the structure characteristics like; the number of strings in the paragraphs, the number of syllables in the strings and the structure of the junction types, Turkus shows different structure properties. This structure feature shows that most of the lyrics are composed according to the melodies. Because it is easier to make a rhyme fit the words than words to the rhyme. For this reason, Turkus vary considerably in terms of size and number of lines.

When the Turkus are examined, it can be seen that some of them have certain constructors. These are Turkus belonging to folk poets, bearing the name and pseudonym of their owners. The Turkus of Karacaoğlan, Emrah, Kerem, Veysel etc. Although the anonymous Turkus, which are not known to whom they belong, has a creator, owner and singer for sure; the names of the owners of these products are forgotten and the Turkus lived and spread in the verbal tradition became common property of the society in time (Ensar, 2017, p.138). In this context, another classification of Turkish Folk Music Works is classified as “Classical Turkish Folk Music” which is composed Turkus and non-verbal folk music, many of which are anonymous, compiled from various regions; and “Modern Turkish Folk Music” is created by taking the examples of old regional music patterns after the 1970’s whose composition and lyrics are certain (www.muzikyasam4.blogspot.com, 2014).

Turkish Folk Music instruments generally consist of stringed instruments, wind instruments and percussion instruments.

- Stringed musical instruments; Stringed-plectrum instruments (plectrum or finger-played) instruments (meydan, divan instruments, baglama, bozuk, tambura, cogur, cura, bulgari, tar, etc.) and stringed-bowed instruments (kopuz, ıklig, kabak, rebab (rubbaba), egit, Black Sea fiddle, Istanbul fiddle etc.)
- Wind instruments; (zurna, kaval, duduk, cıgirtma (cırtma), sipsi, flut, bagpipe-flut, mey, balaban)
- Percussion instruments; (drum (nagara), seat drum, tambourine, kudum (circle), darbuka (deplicated, dumbbell, cube), bell tongs, carpara, finger cymbals, spoons, etc.)

In addition, accordion, clarinet, oud, cümbüs, violin and qanun are used in folk dances (TUFAK, 1958). Today, it is seen that different instruments are used in Turkus in order to appeal to the changing tastes of music.

It is seen that the cultural intermediaries carrying the Turkus from the past to the present are generally called “bards” and “minstrels”. These people deliberately or indeliberately have passed the cultural elements from generation to generation via verbal culture as their primary task (Azar, 2007, p.122).

Turku Bars as a Recreation Business

The definition of Turku bars; Şenel (2014, p.171), "The facilities created with the idea of putting the folk culture against the popular culture in Turkey and to attract the potential audience who want to see traditional types at the center of the entertainment experience, especially Turkish Folk Music"; Erol (2009 cited in. Metin, 2006, p.7-8), "Public houses where there is a live performance group, which is mainly performing Turkish Folk Music repertoire and where customers come to listen to this music group or genre"; Kayhan, (2014, p.150), "The places necessary for the gathering of folk music owners which was formed in a thousand-year tradition that tells their life stories"

Metin (2006, p.6) stated that; Turku Cafés which were previously used by students to gather, where alcoholic drinks were not allowed and live performance was performed without a sound system; was transformed to Turku bars where 25-45 age group started to be the regulars and live performances took place with sophisticated sound systems, and Kayhan (2014, p.154) stated that, these places, which were originally used as "Turku house" in the beginning and were transformed into "Turku bars" in which food and alcoholic drinks are served according to the culture of the audience with the rapid change of the entertainment industry.

Metin (2006, p.7-8) also stated that; the emergence of Turku bars can be associated with the "migration theory", with the migration from rural areas towards the cities after 1960, the individuals living in the city continued to live their culture, at the places they went to have fun. The "migration theory" argues that individuals who are culturally stuck between urban and rural areas, find their rural identities in "Turku bars". These individuals who try to be urban, gave life to Turku bars with the effort of turning back to their essences.

With an overall assesment, we can say that; Turku bars are the recreation enterprises which is preferred by the people longing for the past, desiring nostalgia and missing their hometown, and that is an alternative with Turkish Folk Music to the bars with popular music which are spreading very fast.

The common features of Turku bars, is not only the Turkish Folk Music performed, but also the elements that make up the decoration which has

symbols belonging to Turkish culture. In addition, in these bars with Turkish Folk Music, traditional folk dances are also played (halay, horon, zeybek, bar, welcoming, and kasap havasi etc.).

Methodology

Purpose and Importance of the Research

In this research, it is studied to determine the function of Turku bars as recreation enterprise in the promotion of Turkish culture to foreign visitors and resident foreigners and transfer of cultural heritage. The term resident foreigners refer to the "individuals who are of the same origin as foreign tourists, who have left their country of origin for a variety of purposes, have moved to another country temporarily or permanently, who have lived there for 6 months or more and have not been accepted as an immigrant under Turkish law".

In this context, two propositions were formed in the research.

- **Proposition 1:** Turku pubs are effective in promoting Turkish culture to foreign visitors and resident foreigners.
- **Proposition 2:** Turku bars have a functional feature in the transfer of cultural heritage.

Regarding the function of Turkus in the transfer of cultural heritage;

- Karataş (2014, p.145), "One of the functions of Turkus is the transfer of cultural accumulation as a musical and verbal archive to new generations. Turkus contain the content of the cultural background to which they belong and preserved their essence with musical harmony and stereotyped structures through generations.",
- Kınık (2011, p.149), "Turkish Folk Music and Turkus, which are the source of communication, will continue to be among the primary sources in transferring the culture to the next generations in the most natural form as long as they live.",
- Sert (2017, p.66), "The melodies used in Turkus and laments, the selected words, the topics covered carry traces from daily life. In this respect, it is possible to protect and popularize Turkish culture through studies on verbal culture products of Turkish folklore.",

- Buyukyıldız (2015, p.112), *“Turkish Folk Music has been one of the major factors in the reproduction and conveyor of the culture of Turkish society as a cultural element that has carried its wealth from past ages to the present.”*.
- Seeger (1950 cited in. Mirzaoglu, 2001, p.77), *“The main function of Turkus is to carry culture from generation to generation. Thanks to the cultural tradition, which means maintaining the acquired property that a person can achieve with a time time-binding development that enables communication with people who have lived in the period from the end of the previous generation to the start of a new generation.”*.

Besides, it is determined that there are studies on culture and transfer of values with the education conducted by Turkus (Gülüm and Ulusoy, 2008; Bölücek, 2008; Özpolat et.al., 2012; Sidekli and Coşkun, 2014; Teksan and Süğümlü, 2018; Ünlüer, 2018).

When the literature is examined, the works of Erol (2005), Kayhan (2014), Metin (2006) and Canbaz (2004) about the Turku bars have been reached. However, no studies have been reached to determine the function of Turkus in the introduction of Turkish culture and transfer of cultural heritage to foreign visitors and resident foreigners. The contribution of the study to literature is in this direction.

Method of The Research

The research was designed in accordance with the case study model, one of the qualitative research designs. Case study is a method in which a single situation or event is examined in depth longitudinally, data is collected systematically and the real environment is observed (Davey, 1991 cited: Subaşı and Okumuş, 2017, p.420).

The methodology used was idiographic research methodology. In the methodological dimension, the idiographic approach is based on the idea that information about the social world can only be obtained with first-hand knowledge of the object of investigation (Tekel, 2011, p.5). It foregrounds the analysis of subjective expressions obtained by entering into situations and being included in the flow of life (Çiftçi, 2003, p.20). In addition, according to idiographic methodology; information can change by time, space and culture.

The population of the study consists of Turku bars in Marmaris, Mugla. In this research, it is determined that there are two Turku bars which are active in the district and have been operating for 12 months.

The reason why Unsalar Sentez Restaurant Turku Bar was chosen as a sample is that it contains ideal types of samples (open all year, customer portfolio with different demographic characteristics).

In the field study, in-depth interviews were conducted. The “semi-structured questionnaire”, which provides the possibility of adding or subtracting questions in the form, changing the ranking, entering details (Şenturk, 2011, p.14), yields the data needed for the research. The interview was made face to face with Nevzat Unsalar, the owner of the company, by making an appointment in advance, at the determined time and date in the enterprise. The answers of the participant to the questions were recorded and the answers were read to the participant to confirm the internal validity.

Findings

Descriptive Characteristics of the Owner

Mr. Nevzat Unsalar, who was interviewed, is also the general manager of the enterprise. He is an associate degree graduate and an electronic technician. Mr. Nevzat is 55 years old and he has been in the tourism sector for 16 years. He is from Iğdır. He has been operating and managing the Turku bar for 5 years.

Descriptive Characteristics of Business

Unsalar Sentez Restaurant Turku Bar is known as “Sentez Restaurant Turku Bar” and it has been operating since 2014 as a private company. Mr. Nevzat owns the enterprise and the building is rental. Open all year round, the facility has a customer capacity of 110-120 people and has an open area, a closed area and a beach. The number of employees varies depending on the intensity of the work. A group of five musicians perform every evening. The entity does not have any other branches. The enterprise offers live performance every evening.

When the elements of the atmosphere of the enterprise were examined, it was observed that there were metal rectangular tables, chairs were wicker and there are white cushions on them, and the area on the beach had metal rectangular tables and wicker chairs, as well as wicker chairs and table sets under sun blinds.

The stage where the artists perform the music is located in the interior part of the enterprise and a poster of Kazım Koyuncu, Neset Ertas, Yılmaz Güney, Ahmet Kaya and Cem Karaca is hanging on the back of the stage. There is also a flag with Mustafa Kemal Atatürk on the left and in front of the stage. The beach has a cafeteria semblance and the other areas have the restaurants emblance. There is also a library within the entity. There are no elements like rugs and so on as in the traditional Turku bars. It serves as a restaurant-bar where the Turkus are listened during the day when there is no live performance.

The same band is constantly performing at the Turku Bar. When there is no live performance or they take a break, protest music, Turkus and Anatolian rock songs are played by the music set. The group includes one female and four male musicians. Musicians play instruments such as; oud, baglama, drum, tambourine, guitar and battery.

- **Question 1. Do you define your enterprise as Turku bar?:**

“Yes, I can even define as a Turku bar-restaurant”.

- **Question 2. Why is the name of enterprise “Unsalar Sentez Restaurant Turku Bar”?**

“Actually, there are a few reasons for this. When opening the business, I thought of the restaurant and bar as a platform for performing Turkus. Since I brought these elements together, I wanted the name of the company to be a Synthesis Bar. On the one hand, the synthesis name appealed to me because I intend to bring the two together, with the intention of building a bridge between the past and the future. I chose this name because I wanted to built an enterprise that will be comfortable and satisfying for both Turkish guests and foreign guests, and different age groups which are among my target customers. Before us there was an ordinary restaurant here.”

• **Question 3. What are the reasons for opening your business as a Turku bar?**

"I opened it because of emotional and monetary expectations. I saw a gap in this area in Marmaris. It's important for me to do a job that I'm happy about. To integrate with the people, to make Turkus live which is the essence of the folk, Turku is the uprising to the order of the world. A persone who loves Turkus can not be a bad person. There is human love among the people who sing Turkus. It is important for me to introduce and teach Turkus to future generations. It is my pleasure to make a music produced by the public and presented it in my company. The number of foreign guests in Marmaris is also very high. I wanted to be an alternative enterprise that could introduce them the Turkish culture."

• **Question 4. What does the concept of Turku bar mean to you?**

"These are the places where the Turkus which came out of the bosom of Anatolia, meets the public. A place where qualified people work, artists who do not drink on the stage due to the respect to the guests take the stage, which belongs to us, from us. Turku bar is a place where guests can socialize, chat with friends, have fun, get sad and cry and experience human emotions. We are the places where we find our culture, where we can be of one heart with the Turkus of every region and time".

"In this sense, Turku bars are family places. It's a decent place to bring your wife, sister, your whole family. The guests do not have to buy alcoholic beverages. Outside the time of live music and stage performance, our guests can drink tea and coffee, read a book and listen to Turkus. No loud music is played or sung. We do not categorize our guests according to their economic conditions. They are the same for us who pays 3 YTL for 1 cup of tea and who pays 1,000 YTL for whiskey".

• **Question 5. What's on your menu?**

"Drinks on our menu includes hot and cold soft drinks, alcoholic beverages. Foods on our menu includes breakfast, red and white meat grills, doner kebab, hot snacks, savoury appetizers, seafood, dessert, and fruit plates are available. Especially our Turkish breakfast, doner kebabs and appetizers are unique for our foreign guests. We do not compromise on quality and hygiene".

• **Question 6. Can you tell us about the guest profile of your business?**

"We have local and foreign guests. Especially locals, loving Turkus, living abroad and coming to Marmaris for holiday, trying to satisfy the longing of the co-

untry with the Turkus (they come to us every night during their holiday). Local people from all over the country that settled in Marmaris. Among our foreign guests are the resident Russians, especially our Russian brides, but not so often the resident British. Foreign tourists who come to Marmaris from the Baltic countries (Sweden, Belgium, Denmark, Finland, Germany, Poland and Russia-Kaliningrad) are interested in us. Their education level is high and they are interested in our folk music which is the product of our culture and they want to learn about us. They come to listen to Turkus of all ages, from all economic levels, individually or with groups of friends. Especially as a family, we have many guests who come with their off spring and see us as a reliable place. We have young, middle aged and older guests; I mean from all age groups”.

• **Question 7. Which requests and expectations of your guests do your business respond to?**

“They laugh and have fun, accompany Turkus, make belly dance, participate in halay and relaxed. They get rid of their stresses. From kebabs to grills, from appetizers to seafood, they can order from our menu and meet their food and drink needs. Our guests, friends or families are coming together, having fun together and socializing. However, we never allow an uncomfortable environment under the influence of alcohol. We create a favorable environment for our guests to live in a safe, peaceful and friendly environment by dancing, singing, living our songs, ending their longing, and sharing their sorrow”.

• **Question 8. Is the music offered to guests only composed of Turkus?**

“Repertoire is mainly Turku, but we sing the songs that our guests wish. We are trying to sing every requests. Turkus from all around Anatolia are played and sung. There are trenodes but also lively Turkus to dance. Our Turku bar is an environment of interaction. Some days we mainly entertain, dance and experience halays, while another night lament, sad songs can be sung a little more. It depends on the mood of our guests, their wishes and demands.

Uzun hava, barak, hoyrat, semah... Asik Mahzuni Serif, Asik Kızıltug (mountains, seas between us) Mihriban (remix at disco, Turku at us). We have incredibly rich, beautiful folk music. We synthesize with the West. We're doing potpourri. As Ruhi Su says, “As we sing, we flourish, we bloom”. From the Aegean region; Kerimoglu, Ormanci; from the Black Sea; The creeks of Ordu, eyebrows are black; from Diyarbakır Around the cup it is green; from Erzincan I entered Erzincan how beau-

tiful vineyards, from Erzurum smoky mountains, from Sanliurfa, we are from Urfa eternally; from Bitlis 5 minarets in Bitlis, Neset Ertas Turkus from Central Anatolia, Celal Guzelses from Diyarbakır and Kazancı Bedi Turkus from Urfa”.

- **Question 9. Do local tourists participate?**

“Certainly... Our guests often accompany the Turkus by keeping the tempo, belly dancing according to Turkus and accompanying the halay; from time to time, they join the team on stage, play by themselves, and participate by saying... In the meantime, we sometimes make them cry and sometimes make them laugh...”

- **Question 10. Are foreign tourists participating?**

“Foreign tourists are trying to adapt to the environment, applauding, going on stage and playing, joining halay and trying to join us. We have foreign guests coming again during their holiday. As I said before, it depends on the nationality of foreign tourists. Tourists from the Baltic countries are much more interested in culture and have a higher level of active participation”.

- **Question 11. Do resident foreigners prefer your enterprise and become a participant?**

“Resident Russians, especially our brides, like us now, from us... They are actively participating, bringing their guests from Russia. The resident Brits are our guests less often”.

- **Question 12. Why do you think your guests choose you?**

“They feel comfortable in our enterprise, they find peace while listening to our folk songs, the environment allows people who did not lose their values on the shore to feel themselves”.

- **Question 13. Do you think your business contributes to the preservation of cultural heritage?**

“Absolutely, very much...While foreign pop music is playing everywhere in Marmaris, opening a Turku bar is like making a revolution. To protect the culture, to exist so that values will not be forgotten. Thanks to our poets, we survive with their Turkus and our culture continues with folk music and Turkus”. Asık Mahzuni Sharif is listened by every age group, and if they don't know, they learn.

As we have guests from all age groups and families prefer us, young people and children have fun while listening to Turkus and learn. In this way, the new generation, who is more involved with popular culture, does not forget their cultural values”.

- **Question 14. What are your advices to Turku bars?**

“Keeping the Turkus, preserving the culture and transferring to the future is a service. We shouldn’t forget this and serve with honesty. Where there are Turkus, there is manhood, humanity, and the Turkus flourish with it. Their infrastructures can be made in western style and synthesized so that young people can listen. In order to reach the young people, to tell them and to live with Turkus undeviated Turku bars should be opened”.

Conclusion

With the development of technology, the effects of popular culture, as well as the mass media, are influencing the cultural structures of nations. These effects are also reflected in the life of music and entertainment. In order for a nation to maintain its existence and survive, it is necessary to transfer its national culture to future generations. Music is an important tool in this aspect. Turkus, which constitute the building blocks of culture, are verbal folk literature which has been the conveyor of culture between past and future for centuries.

When we look from the consumer front, it is determined that Turku bars, which emerged as an alternative to the bars concept where the music of popular culture is presented, are generally preferred by the individuals who want to protect their local, national identity and who want to protect their objective identity in search of the representations of the past in the pursuit of emotions, while having fun. It is thought that the Turku bars in touristic destinations also attract the attention of foreign visitors about Turkish music culture.

In the research, as a recreation enterprise, it is foreseen that Turku bars play an important role in introducing Turkish culture to foreign visitors and resident foreigners and transferring cultural heritage and two propositions have been developed. In the findings obtained in the study;

- **Proposition 1:** Turku pubs are effective in promoting Turkish culture to foreign visitors and established foreigners.

The answers given by the participant about the foreign visitors including; *"We have the guests who are curious about us, who have high educational level and who want to get to know our folk music which is the product of our culture."* and *"Foreign tourists are trying to adapt to the environment, applauding, going on stage and playing, joining halay, trying to join us. We have foreign guests who are coming again and again during the holiday. As I said before, it depends on the nationality of foreign tourists. Tourists from the Baltic countries are much more interested in culture, and their active participation is much higher."* and the participant's responses about the resident foreigners like; *"Resident Russians, especially our brides like us, they are from us", "They are actively participating, bringing their guests from Russia. The resident Brits are our guests less often."* supports the Proposition 1.

- **Proposition 2:** Turku bars have a functional feature in the transfer of cultural heritage.

Among the answers given by the participant, it is mentioned among the reasons that the enterprise is opened as a Turku bar, *"On one hand, it intends to build a bridge between the past and the future."* and in the answer given to the question *"Do you think your business contributes to the preservation of cultural heritage?"* *"Absolutely, very much...To protect the culture, to exist so that values will not be forgotten. Thanks to our poets, we survive with their Turkus and our culture continues with folk music and Turkus". Asik Mahzuni Sharif is listened by every age group, and if they don't know, they learn. As we have guests from all age groups and families prefer us, young people and children have fun while listening to Turkus and learn. In this way, the new generation, who is more involved with popular culture, does not forget their cultural values"* statement supports proposition 2.

In spite of the criticism that to drink alcohol in places where Turkus are sung and distancing from the traditions and combining the music practices of the past and today is not appropriate, it can be stated that, the findings of the research and the musical entertainment experiences of Turku bars shows that they have been a bridge between today and past at enriching and transferring intangible cultural heritage to the future generations via adapting them to the conditions of today's. In addition, the presentation of

Turkus to foreign tourists and resident foreigners from different cultures and ethnic backgrounds in Marmaris, which is one of the best known tourism destinations of the world, provides an opportunity to learn Turkish culture.

Turku bars play a key role in; preventing the disappearance of verbal culture, keeping cultural memory alive, transferring culture, maintaining the cultural diversity of society including subcultures, teaching culture through experiences and contributing to the tourism sector as an economic value.

References

- Akın, B. (2018). Kültürel bellek ve müzik. *Eurasian Journal of Music and Dance*, 13, 101-117.
- Aksu, C. (2016). Cumhuriyetin ilk yıllarındaki toplumsal ve kültürel değişim. M. Zati Arca Bey'in "talim-i kıraat-i mûsikî" isimli eserindeki okul müziği şarkılarına yansımaları. *KTÜ Devlet Konservatuarı II. Uluslararası Müzik ve Dans Araştırmaları Sempozyumu*"Bellek ve Kültürel Miras, 18-22 Ekim, Trabzon, Türkiye. 17-28.
- Aydar, D. (2016). Türk müziği tarihinin oluşumunda kültürel kimlik. *KTÜ Devlet Konservatuarı II. Uluslararası Müzik ve Dans Araştırmaları Sempozyumu*"Bellek ve Kültürel Miras". 18-22 Ekim, Trabzon, Türkiye, 29-35.
- Ayedun Olamide, B.A. (2017). Oral traditions. https://www.academia.edu/32464481/ORAL_TRADITIONS. Accessed 10 October 2019.
- Azar, B. (2007). Sözlü kültür geleneği açısından Türk saz şiiri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 17(2), 119-133.
- Bölücek, B. (2008). *Sosyal bilgiler öğretiminde Türkülerden yararlanmanın öğrencilerin akademik başarısına etkisi*. Unpublished master thesis, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyükyıldız, H. Z. (2015). *Türk halk müziği ulusal Türk müziği, kültür taşıyıcılığı, tarihi ve sınıflandırmaları*. Anı Sanat Yayınevi.
- Canbaz, F. (2004). Türkü ve Türkü-barlar. *Millî Folklor Dergisi*, 15 (59), 49-52.
- Cohen, D. (2015). Music: Its language, history, and culture. CUNY Brooklyn College, New York. http://academicworks.cuny.edu/bc_oers/4 Accessed 10 October 2019.
- Çiftçi, A. (2003). Sosyal bilimlerde köklü tartışmalar. *D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17, 3-28.

- Eke, M. (2016). Türk halk müziği ezgilerindeki motifler ve işlevleri. *Karadeniz*, 32, 37-47.
- Elçi, A. C. (2008). Tarihsel gelişim bağlamında Türk halk müziği araştırmaları. *Millî Folklor*, 20(78), 37-54.
- Elçi, A. C.(2019). *Türk halk müziği'nin yapısı*.
<http://www.turkuler.com/thm/THMyapisi.asp> Accessed 5 October 2019.
- Ensar, A. (2017). *Türk halk edebiyatı*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Erol, A. (2005) 'Türk halk müziği uyanışı (revival): Türkü bar örnek olayı'. *Müzikte Temsil, Müziksel Temsil Kongresi Bildirisi*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, 6-8 Ekim.
- Gülay, E. D. (2010). Müzik eğitimi araştırmacılığında halk biliminin yeri ve önemi. <https://www.mavi-nota.com/index.php?link=yazi&no=3391> Accessed 5 October 2019.
- Gülüm, K. and Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler dersinde göç konusunun işlenişinde halk Türkülerinin kullanılması (örnek bir çalışma). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 112-127. www.esosder.org Accessed 12 October 2019.
- Kaplan, A. (2015). Türk halk musikisinin dünü, bugünü ve yarını. *Panel Notları*, 953-969, <http://www.ayk.gov.tr/> Accessed 12 October 2019.
- Karataş, H. (2014). Geleneğin kuşaklara aktarımı bağlamında bir Çatalzeytin düğün Türküsü: Dünür ağa. *Millî Folklor*, 26(101), 138-148.
- Kayhan, A. (2014). Musical changes o rural to urban in popular culture. A case study: Türkü bars in İstanbul. *IRASM International Review of the Aesthetics and Sociology of Music*,45(1), 149-166.
- Kınık, M. (2011). Bir iletişim aracı olarak Türk halk müziği ve Türküler. *Erciyes İletişim Dergisi Academia*, 2(1). 136-150.
- Letlora, P. S. (2018). Symbol and meaning of Kapata oral tradition texts in Central Maluku. *ELS-Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*, 1(2), 153-161.
- Lumaca, M., Ravignani, A. and Baggio, G. (2018). Music evolution in the laboratory: Cultural transmission meets neurophysiology", *Front. Neurosci.* 12(246), 1-11.
- Maxwell, D. and Macaulay, C. (2006). Oral culture: a useful concept relevant to information seeking in context?. *Proceedings of the International Conference on Multidisciplinary Information Sciences and Technologies (InSciT2006)*, October, 25-28, Merida, Spain, 1- 5.

- Metin, B. (2006). *Mekân - müzik ilişkisi ve İzmir'deki Türkü barlar*. Unpublished master thesis, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müzik Bilimleri Anabilim Dalı, İzmir.
- Ministry of Culture and Tourism (2019). <https://pdb.ktb.gov.tr/pdb/TR-137087/somut-olmayan-kulturel-miras-ne-demektir.html> Accessed 10 October 2019.
- Mirzaoğlu, F.G. (2001). Türkülerin işlevleri ve Zeybek türküleri. *Türkbilgi*, 2, 76-91.
- Okediji, H. A. A. (2017). Effect of oral traditions, folklores and history on the development of education in Nigeria. *History Research*, 7(2). 59-72.
- Özarlan, M. (2016). Türk halk müziği veya geleneksel Türk müziği. *Türk Dili, Kültürü ve Tarihi*. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Ankara. <https://www.academia.edu>. Accessed 10 October 2019.
- Özçimen, A. and Gök, S. (2013). Antalya yöresi halk Türkülerinde yer alan kültürel motifler. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 92-97.
- Özpolat, V., Demirbaş, H. and Kocaman, H. (2012). Toplumsal hafızanın demokrasi kültürü ve insan hakları eğitiminde işe koşulmasının bir yöntemi: Türkülerimiz. *Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi: Değişen Dünyada Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitiminde Yeni Yönelimler ve Sorunlar Sempozyumu Bildiri Kitapçığı*, Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 20-22 Nisan, İstanbul, Pegem Akademi Yayınları, 237-245.
- Öztürk, A. O. (2001). Konya Türkülerinin "kimlik tanımı bağlamında" sosyal işlevi. 3. *Folklor ve Halk Edebiyatı Kongresi*, Konya. <http://www.turkuler.com/yazi/konyaturkulerinin.asp> Accessed 10 October 2019.
- Patterson, E. E. (2015). Oral transmission: A marriage of music, language, tradition, and culture. *Musical Offerings*, 6(1), 34-47.
- Pelikoğlu, M. C. (2010). Türk müziğinde terminoloji sorunu: Geleneksel Türk halk müziği ve geleneksel Türk sanat müziğine yansımaları. *Sanat, Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Dergisi*, 81-89.
- Sert, F. (2017). Elazığ Harput Türküleri üzerine bir inceleme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(1), 65-86.
- Sidekli, S. and Coşkun, İ. (2014). Türkü: Sosyal bilgiler öğretiminde yeni bir yaklaşım. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 23-32.
- Subaşı, M. and Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.

- Şenel, O. (2014). Göçmen Türklerin müzik deneyimi: Müzik türleri, müzik uğraşı ve geleneksel eğlence ortamları", *ZfWT Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 6(3), 157-178.
- Tekel, S. (2011). Örgüt teorilerinin sınıflandırılması ve tartışmalar. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-Dergisi*. <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/suna-TEKEL-son.pdf> Accessed 4 September 2019.
- Tekşan, K. and Süğümlü, Ü. (2018). Türkülerin Türkçe eğitiminde kullanılabilirliği. *Sakarya University Journal of Education*, 8(4), 286-299.
- The Turkish Language Association (2019). <https://sozluk.gov.tr> Accessed 10 October 2019.
- TUFAK Turizm Folklor Araştırma Kurumu Derneği Gençlik Kulübü (1958). Ankara, <http://www.tufak.org.tr/turkhalkcalgilariresim.html>. Accessed 3 September 2019.
- Türk Halk Müziği Nedir? (2014). *Türk Halk müziği* [Blog] <http://muzikyasam4.blogspot.com/2014/04/turk-halk-muziginedir-turkiyeye-ait.html> Accessed 15 October 2019.
- Ünlüer, G. (2018). Sosyal bilgiler dersinde kültür öğretiminde Türkülerden yararlanma. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 581-594.
- Vural, F. G. (2011). Türk kültürünün aynası: Türküler, *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(3), 397-411.
- Yılar, Ö. (2015). *Halk bilimi ve eğitim*. 4. Edition, Pegem Akademi Yayıncılık,
- Yücel, H. (2011). Türk halk müziği üzerine bir inceleme. *Akademik Bakış Dergisi*, 26 Eylül-Ekim, 1-13.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Sü Eröz, S. (2020). The function of Turku Bars (Turkish Folk Music Bars) in Promotion of Turkish culture and its role in cultural heritage transmission as a recreation business. *OPUS-International Journal of Society Researches*, 15(23), 1625-1648. DOI: 10.26466/opus.681384

Preschool Teachers' Evaluation of the Current Preschool Education Programme¹

DOI: 10.26466/opus.650624

*

Mehmet Mart *

* Dr. Öğr. Gör., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Meram/Konya
E-Mail: dr.mehmetmart@gmail.com ORCID: [0000-0001-5055-9951](https://orcid.org/0000-0001-5055-9951)

Abstract

This research aimed to identify teachers' knowledge on the preschool education programme as it is substantial for the programme development process (Göle and Temel, 2015). The checking teachers' practical approaches to programme regularly provide in depth information about the practicability of the programme. Therefore, this research focused on forty preschool teachers in a county of Osmaniye in order to determine teachers' knowledge on the programme. For this reason, two different methods were used to collect the data over a year gap so as to cross-check their responses, which are group interviews and survey as mixed method (Cohen, Manion, and Morrison, 2011). As a result, the research shows that there are some conflicts to be solved in terms of practicability of the programme such as having a centralised programme, lack of information on programme and believing in that they can achieve everything without reading the programme. Therefore, an action list for future is suggested to be considered.

Keywords: *Preschool Education Programme, Teachers, Perceptions, Mixed Method, Teachers' Approaches*

---

¹ Part of this paper was presented in ECER 2019, Hamburg, 2019

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Güncel Okul Öncesi Eğitim Programını Değerlendirmeleri

*

Öz

Bu araştırma program geliştirmenin önemli bir ögesi olarak (Göle and Temel, 2015) öğretmenlerin okul öncesi eğitim programı hakkındaki görüşlerini belirlemeyi hedeflemiştir. Öğretmenlerin uygulamaya yönelik yaklaşımlarının düzenli olarak kontrol edilmesi, programın kullanılabilirliği hakkında derinlemesine bilgi sağlar. Bundan dolayı, bu araştırma Osmaniye ilinin bir ilçesinde bulunan 40 okul öncesi öğretmeninin program hakkındaki bilgilerini belirlemeye odaklanmıştır. Bu sebepten, karma yöntemden grup görüşmesi ve anketten (Cohen, Manion and Morrison, 2011) oluşan iki farklı yöntem bir yıllık ara ile öğretmen görüşlerini çapraz kontrol etmek için kullanılmıştır. Sonuç olarak, araştırma programının uygulanabilirliği açısından bazı çözülmesi gereken çelişkiler olduğunu göstermiştir. Örneğin, merkezi program olması, öğretmenlerin program hakkındaki yetersiz bilgisi ve kendilerin daha iyi uygulama yapacağına yönelik var olan inançları. Bunlardan dolayı, yapılabilecekler birkaç madde ile öneri olarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okulöncesi Eğitim Programı, Öğretmen, Algı, Karma Yöntem, Öğretmen Yaklaşımı

Introduction

Programme development is an ongoing and an active process, so it needs to be revised regularly considering the needs in the field as well as checking how teachers respond the programme in order to understand the effectiveness of the developed programme. Therefore, programme developers state that research are the main focus for them during programme development process (Sarama and Clements, 2019). Field works provide a wide range of understanding on practice to criticise. Developing a new programme also cannot arise or be constituted as unsystematic (Şıvgın, 2005). There should be an evaluation and consideration of the contemporary theories and approaches, the needs of the society, the changing characteristic and needs of children and youth, the rapid change of science, and technology (Göle and Temel, 2015). Hence programme development process requires a systematic approach and a consideration of different variables like practical aspects and the conditions of education system. In relation to that, Uzun (2007) states that it is important to have sufficient information to address children's developmental conditions, needs, interest, environmental conditions and abilities as well as knowing about children's problem solving abilities, who are wherever they are in. This means that it is important to remember considering different aspects, which are directly related with the implementation of programmes. In particular, preschool education programmes provide a holistic approach to children's physical, cognitive, emotional, language and self-caring abilities as well as supporting and strengthen learning opportunities (Başaran and Ulubey, 2018). Teachers therefore are the main people considering the programme in order to achieve preschool education's aims with organising classroom properly and family attainment (Özsırkıntı, Akay, and Yılmaz Bolat, 2014). Özsırkıntı et al. (2014) also claim that the quality of programme is important to achieve these aims for teachers, as teachers follow a programme in their practice.

Over time, Turkey had different versions of preschool education programme, but the latest one was piloted in education term 2012-2013 with ten different cities as a revision of the previous programme (Özsırkıntı et al., 2014). Then, it has been launched in 2013 (Ministry of National Education, 2013). This programme is for children from 36 to 72 months, and which is evolved considering children's developmental conditions (Atlı, 2013).

The latest preschool education programme explains its aims as “this programme is developed to support children attending formal preschools, for their best level of healthy development, motor, social, emotional, language and cognitive development as well as self-caring abilities and increasing the readiness of primary school education via enriched learning opportunities” (Ministry of National Education, 2013, p.14). In light of these aims, the preschool education programme is based on children’s developmental progress and basic needs (Atlı, 2013). In other respects, Şıvgın (2005) explains the current programme as embracing all range of activities that have been identified by Ministry of National Education (MoNE) and that are delivered by educational corporations as considering young children and their environments. “As it has aims to support children’s developmental aspects fully, it is a balanced programme; and as it has primary aims to provide permanent learning and has based on scientific research, it is eclectic” (Başaran and Ulubey, 2018, p.4).

Although the programme is well-prepared, the implementation part plays a substantial role. This is because disqualified and lack of implementation of the programme is highly likely to endanger the aims of programme (Can Gül, 2009). As an example of this, Cömert had a study on the understanding of programme in 2003 about 2002’s programme, and the research reveals that teachers had lack of information on the programme when it was done (Cömert, 2003). Therefore, it is always important to controlling teachers’ awareness of programme and their practice regularly in order to remain the developing programme regarding the current situations. In this case, a research about the recent programme indicates that although teachers felt themselves as qualified enough to consider the programme, they were unable to implement because of inadequate size of classroom, high number of children, insufficient number of materials, outdoor areas as well as unfavourable parent approaches to activities and school managers’ negative perspectives into preschool education (Pişgin Çivik, Ünüvar, and Soylu, 2015).

As previous research shows, teachers could have insufficient information on the programme and checking conditions regularly can reflect upcoming issues with the programme for the authorities as well as the programme development process. Therefore, this research has been designed to identify teachers’ perspectives over a period. The following research questions were explained:

1. What does teachers think about the current Preschool Education Programme?
2. Do all teachers aware of the requirement of programme?
3. What are influencing aspects the practice of teachers?

Methodology

The aim of this study is to investigate the perceptions of the currently working teachers with a year gap follow up methods in order to identify whether there is a change in the participating teachers' perception to preschool education programme. Therefore, this is designed as a longitudinal and mixed method research.

Research Model

This research is based on descriptive research model that consisted of group interviews and a survey as a combination of qualitative and quantitative research, mixed model (Creswell, 2007). "Such studies look at individuals, groups, institutions, methods and materials in order to describe, compare, contrast, classify, analyse and interpret the entities and the events that constitute their various fields of inquiry" (Cohen, Manion, and Morrison, 2007, p.205). In this model, researchers consider various viewpoints to gather data and analyse instead of focusing on only one aspect (Creswell, 2007). Therefore, the focus of this research is a group of preschool teachers and their perceptions of the current preschool education programme.

Study Group

As a strategy to choose sample group, the convenient sampling method was used to collect data because of working in a local district of MoNE. Convenient sampling is important for some research to organise groups or participants of research (Creswell, 2003) in terms of including all participants at the same time for the research purposes. As the researcher had a job in the local district of MoNE and had access to all teachers to invite for the research, convenient sampling was the only option to conduct with research. In this case, 92 currently working preschool teachers were invited to take

part in discussion groups and the survey, but only 40 of them attended the study voluntarily. All teachers in the town were invited to participate in the research by the support of the local district of MNE formally, and only 40 teachers responded invitation with a positive response in the first case to take part in the research. In the follow up survey, those 40 teachers were accessed, and they have completed the surveys voluntarily.

Data Collection Tools

As this research is based on mixed method, two different tools were used to collect data, which are group interviews and a survey. Group interview is "...interviewing different individuals at different times, the elements of group dynamics and of discussion among the participants are highlighted when a group discussion is conducted" (Flick, 2009, p.196). As using this data collection method, researcher can gather a depth information on the participating group' perspectives for the particular theme (Gall, Gall, and Borg, 2003). Considering the research topic (preschool education programme), participating individuals find a chance to analyse the designated topic in depth to enhance it (Flick, 2009). "It is also possible to detect how the participants support, influence, complement, agree and disagree with each other, and the relationships between them" (Cohen et al., 2011, p. 373). The key aspect of group interview is that the role of researcher is being a moderator or a facilitator instead of being a traditional interviewer role (Bell, 2005).

Another tool used for data collection is a survey. Survey "...is essentially fact-finding and descriptive – although the data collected are also often used to make *predictions*, for instance by comparing the results of similar surveys at different times..." (Oppenheim, 1992, p.12). The aim of surveys is to collect data on the conditions at the specific time with considering the natural aspects, or determining the regular situations that can be analysed in view of the fact that continuing circumstances to be affected by, or to be compared (Cohen et al., 2011). After one year of group interviews, there was a follow up survey for the participating teachers, which was adopted from Başaran and Ulubey's (2018) survey that is named as "*A Questionnaire to Evaluate the Preschool Education Programme*". This has five different catego-

ries from lowest to highest as "totally not covering, not covering, partly covering, mostly covering and totally covering" in terms of programme covering some aspects of preschool education. From this survey, only related items with group interview has been chosen for the research.

Above group interview and survey methods have been used to collect data from the participating teachers in order to describe what they think about the preschool education programme over a period as well as having a triangulation on the findings of each method.

Data Collection

One of the used mixed methods for the first part of the research, group interviews were conducted in 2018-2019 fall term while research being in the town personally. As the first part of the research, the conveniently sampled volunteered teachers were allocated to four groups as each group had ten teachers. During the organization of these groups, the participating teachers' working time, types of schools they work and distance to town centres were considered in order not to interrupt their teaching as well as arranging the most convenient time for them.

For the second part of the research and to evaluate the participating teachers perception over a period, Başaran and Ulubey's (2018) questionnaire converted into online questionnaire to collect data because of the researcher being in a different city. This questionnaire were sent to some key people in the town such as a person working in local district of Ministry of National Education and a leading teacher of whatsapp group for the all teachers in the town. Thus, all volunteered teachers have been accessed and they have completed the online survey on October 2019.

Data Analysis

Two different analysis programme and methods have been used to examine the mixed method research. The first part of collected data have been analysed via using Nvivo 11 software programme, which is used to transcribe the data and organize them as thematically. The qualitative data have been categorised as considering the key questions asked during the group inter-

views, and thematic analysis were met to interpret the data at large. "Thematic analysis is a method for identifying, analysing and reporting patterns (themes) within data" (Braun and Clarke, 2006, p.79).

For the second part of the research, SPSS 21 software programme were used to analyse the questionnaire as a part of quantitative aspect of the research. The collected data via online tool imported into SPSS and analysed as arithmetic mean and standard deviation. Each question is explicated to percentage and frequency. However, as it is difficult to represent the whole data, the related data with qualitative part of research is represented under the findings section.

During the representation of the data, teachers have been named regarding the group discussion number. In other words, teachers from the first group discussion have been numbered from 1-10 like teacher 1, teacher 2 and so on. Teachers from the second group have been number from 11-20 like teacher 11, teacher 12 and so on. In this case, first group's teachers started with 1, second group's teachers started with 11, third group started with 21, and the fourth group started with 31. This numbering style for teachers makes the data understandable and meaningful to remember which teacher is from which group.

Ethics

The research has been granted by local Directorate of Ministry of National Education in southern Turkey, and all teachers were invited with formal invitation. Therefore, the attending teachers knew the situation and accepted the conditions as taking part in the research. The participating teachers were aware of the anonymity of information, and they have accepted the invitation willingly, so there is no ethical conflict.

Findings and Discussions

In this section of the paper, both qualitative and quantitative data are presented together because all data feed to and are related to each other. The representation of data starts with considering the data collection process. During the representation of the data, the main focus of each group is dis-

cussed, and the related data from survey is represented. In terms of findings, the overall approach to preschool education programme started with discussing the condition of the preschool education in Turkey in the first group interview and their responses to related survey question. The participating teachers emphasised the lack of information on consideration of various situations of the schools. Hence they implicated the inadequacy of information on preschool education's condition and it is difficult to consider the programme in depth. Teacher 3 in the first group said that

"The authorities try to make it compulsory and to move forward, but most of the time we are going one step back".

She briefly explains the approach of teachers to programme and preschool education. Another teacher, Teacher-4 in the first group claimed that

"The programme is pretty good because it gives us some flexibility. However, the conditions are so bad for us as being part of primary school or secondary school. If we were in an independent preschool, it would be much better for us [to consider programme]. In the current condition, no one checks what we are doing. The most important thing is to have an academic achievement [of children when they start the 1st grade]."

As a result, they stated as a common idea of the first group interview that

- *"We feel invisible as being part of bigger age group schools, and parents and the other people consider us as a carer rather a teacher."*

Table 1. Teachers' Response to Question about What Type Schools They Work

	Independent Kindergartens	Kindergartens attached to Primary Schools	Kindergartens attached to Secondary Schools	Implementation Kindergartens	Total
f	10	28	2	-	40
%	25	70	5	-	100

From the survey, Table 1 shows the responses about the question: what the type of schools the participating teachers work. 70% of them are working in kindergartens, which are part of primary schools, and 5% of them are working in kindergartens as part of secondary schools. Therefore, it is highly likely to occur problems as Mart, Alisininoglu and Kesicioglu (2015) remark that kindergartens attached to primary or secondary schools, so they face with lack of opportunities like using the school yards. On the one

hand, this restricts the implementation of the preschool education programme although there are some expressions to use school facilities (Ministry of National Education, 2013). Göle and Temel (2015) on the other hand claim that even if teachers indicate positive attitude to quality of the programme, they are unlikely to consider this approach into the practice.

In the second interview group, the participants mainly mentioned about the changes of the programme comparing to previous one. Teacher 11 stated that

- *“They have changed the programme, but only words have been changed, the content is the same as the previous one. They have moved the words to different places in the programme, so it stayed same.”*

While this teacher criticises the programme as having no difference between the previous one and the current one, later she added that

- *“When it was changed, I have read once. However, I cannot say the whole, it was more like skimming in order to see if there is a change.”*

This teacher openly explains that they have failed to read when the programme has changed, but another participating teacher, Teacher 14 claims different supporting point what Teacher 11 said that

- *“We look through the books, they have sent us as an example of daily activities.”*

She thinks that the supporting documents of the programme is enough for them to know about what to do and what they should do as considering the programme. Therefore, they have adverse feelings on the importance of checking the programme. This is because the documents, which are sent by MoNE to make programme more effective, led teachers to think that reading programme in-depth is unnecessary. Apart from these teachers, and parallel to first group’s idea, another teacher, Teacher 15 states that

- *“They are not for us. Either we don’t have those facilities, or the managers do not let us do the similar activities. For example, the manager do not let us to go field trip during our formal education, he said that we could organise field trip out-of-school-time.”*

This teacher mentioned about the restriction on them during implementation of the programme. Similar to this example, survey had a question about whether programme includes outdoor activities.

Table 2. Teachers' Responses to the Question about Whether Programme Includes Outdoor Activities

	Fully uncovers	Mostly uncovers	Partly covers	Mostly covers	Fully covers	Total
f	3	3	16	9	9	40
%	7.5	7.5	40	22.5	22.5	100

As it can be seen from table 2, 15% of participants considered the programme as 'totally not covering' (%7.5) and 'not covering' (%7.5) to question on emphasis on applying outdoor activities although the programme has statements on importance of outdoor activities, and teachers are recommended to have activities outside as much as possible (see Ministry of National Education, 2013). Most of the teachers consider same circumstances differently, so this could be occurring because of different reasons such as not reading the programme properly. However, standard deviation of this question is already so low comparing to other questions, which is 1.83. There is balance within teachers on this question, so this could be resulting from what Teacher 15 said. The circumstances for them may led them not to focus on this part of the programme. In other respects, the research of Pişgin Çivik et al. (2015) shows that teachers feel themselves qualified enough to implement the programme, but they are unable to do it properly resulting from number of students, insufficient materials, insufficient guidance of programme, insufficient school gardens, parental aspects, insufficient outdoor areas etc. Another research exhibits that nearly half of teachers had a problem with controlling over children during outdoor and active activities, and they have negative feelings on children can get hurt themselves (Arslan and İlkay, 2015). In light of previous research and this research, teachers have some concerns on the conditions in terms of practical side of outdoor activities.

The third group had some considerable aspects to be indicated through all four groups. Firstly, they mentioned about what brought the new programme such as less workload for them, but the differences among schools

subject to this group interview as well. From this group, Teacher 21 remarked that

- *“The content has little bit changed, and some paperwork are no longer a problem. Besides this, the list of activities has declined. It gives us more flexibility now. Therefore, it is quite better for us now. However, there is a difference working in a kindergarten and independent preschool.”*

This teacher mentioned about the changes in the programme, and he pointed out possible impacts of differences along the school types. This argument was supported by Teacher 23 that

- *“The biggest difference occurs regarding where you are working at. I am working at an independent preschool, and we have more options comparing to teachers working in kindergartens [attached to primary or secondary schools], so the consideration of programme may not be only reason for this [implementation problems]. We have opportunities to take children to field trip and use the benefits of the environment. We couldn't do this when we were working in kindergartens.”*

Such examples from third group explains possible differences to do outdoor activities with regard to the type of worked schools. As this group is a combination of teachers working in independent kindergartens, there is a common idea that having opportunities to consider and to do outdoor activities comparing to teachers working in kindergartens attached to different types of schools. However, there is an ongoing debate on this issue and there are some approaches on this situation, which can be solved with a detailed course for teachers. Before the launch of the recent programme, Durmuşçelebi and Akkaya (2011) remarked in their research that it is valuable to provide in-session courses and seminar about the new programme in advance or at the very early days of its launch, and such in-session courses are needed to ensure some variables like considering teachers' concerns, desires, needs and expectations. Although this research published before the last programme, there is still some issues for teachers who are reluctant to access these opportunities themselves.

In light of the expressions of two teachers from group three, there are consensus on the considerable difference among the type of worked schools

for possessed opportunities to apply the programme. However, during the group interview, Teacher 25 unveiled that

- *“Honestly, I don’t think that anybody considers the programme here. Everybody has their own way to conduct activities.”*

Once he claimed this, he was supported by Teacher 21 that

- *“Sometimes, we don’t check the programme for days because we do activities much richer than the programme.”*

As considering these teachers statements, it is difficult to take into consideration what the participating teachers said about the programme. Parallel to this idea, Göle and Temel (2015) claimed in their research that there was no significant difference between teachers attended in-session courses and not attended in-session course for the programme, so this results from not having in-session courses in actual places and with practical examples. Another research on the current preschool education programme exhibits similar statements with the participating teachers that in-session courses are insufficient and there is no guidance support for teachers (Başaran & Ulubey, 2018). In the consideration of these two teachers and such research, there is requirement on in-session courses to support teachers regularly. To understand this issue, survey had a question as “have you attended any in-session course in the last three years?”

Table 3. Teachers' Responses to Question about Whether they Attended In-session Courses about the Programme in the Last Three Years

	Yes	No	Total
f	8	32	40
%	20	80	100

Table 3 shows that only 20% of the participating teachers attended in-session courses about the programme, but majority of teachers (80%) not. Regarding these cases, there is conflict between what they said in the group interview and survey. This reveals a question how the participating teachers believed in themselves that they can do richer activities without knowing it?

Köksal et al. (2016) state that there is a requirement for repetitive in-session courses, and then it can be understandable in depth. The problem with in-session courses could occur because of being for once, so it may fail to be effective on teachers' practices. However, the issues mentioned by the partic-

ipating teachers can be discussed whether in-sessional courses and supporting teachers can improve the practice and the attendance of teachers to courses. In this case, there are various issues as having limited in-sessional courses, and teachers may not be able attend the courses because of timing issues or workload. Although this situation, there were some quite different comments on the programme. During the discussion in group three, one of the participating teachers, Teacher 23 asserted that

- *“We look through the developmental process of children, then we decide ourselves the activities. We only use daily plan and programme to submit to the school manager and to the inspector. We are keen to support children’s creativity, and we work more child centred. The programme is already open to do such things.”*

This was supported by other teachers as mentioning about the flexibility of the programme. However, this means that their approaches are not related to the programme, they have self-confidence, which is beyond the importance of following a programme. Nevertheless, the points Teacher 23 mentioned is significant aspect to consider in the survey because of this idea being supported by other teachers in the group interview. Her point is to conduct more creative activities than programme required as focusing on flexibility.

Table 4. Teachers’ Responses to Question about the Programme to support Children’s Imagination, Creativity and Critical Thinking Abilities

	Fully uncovers	Mostly uncovers	Partly covers	Mostly covers	Fully covers	Total
f	-	5	17	17	1	40
%	-	12	42	42	3	100

However, from the survey, table 4 shows that most of the participating teachers (45%) thinks that programme provides opportunities for teachers to support children’s imagination, creativity and critical thinking abilities. 42% of teachers also claims that the programme partially supports such activities, and 3% stated as ‘fully covers’. On the one hand, the previous research mentions that while teachers believed in having sufficient knowledge on practicing the programme, they have failed to organise learning centres properly, and in addition to this, as they have attended the introductory education for the programme, they considered the context of the programme is insufficient

(Pişgin Çivik et al., 2015). On the other hand, although the programme has adequate information on activities as well as being flexible, teachers have some issues to address right activities (Köksal et al., 2016), but the child-centredness of the programme is used by teachers to support developmental abilities of children Dilek (2016). In the case of these contradictions, some problems for the programme can be mentioned by teachers, but there are chances to use flexibility and conduct various activities within their opportunities.

In the last of group interviews, the group four had different emphasis on the programme that they claimed the importance of in-session courses at the beginning of the group interview as being parallel to Table 3. In this case, as an example, Teacher 33 stated that

- *“I don't know if there is a huge difference with the previous one, but I feel myself insufficient in terms of the changes. We do have the programme on our desks, but we do only check the aims. That is all.”*

This means that although they recognise the importance of the programme, they fail to appraise it properly. During this discussion, one of the participating teachers in fourth group interview, Teacher 31 asserted that “I have checked the programme 2 years ago.” This situation needs to be discussed more, but later on the group interview; an answer occurred as Teacher 34 stated that

- *“I like the way the programme wants us to do, but we can't do them as we are working in kindergartens [attached to primary schools]. Besides this, we don't have enough information about the programme. No one trained us how to adapt this into our classrooms.”*

Table 5. Teachers' Responses to Question about the Programme's Consideration of School and Environmental Facilities

	Fully uncovers	Mostly uncovers	Partly covers	Mostly covers	Fully covers	Total
f	1	5	17	15	2	40
%	2.5	12.5	42.5	37.5	5	100

This explanation is a key point in overall group interviews because of having limitation on the resources and lack of in-session courses with parallel to above discussion on in-session courses. Another teacher, Teacher 33 also stated that

- *“We can’t put it into practice because of the limitation of classrooms as we are working in a village.”*

The last quotation indicates the problems to conduct programme as requested, and the teacher implies teachers having facility issues in reference to where they work.

These examples and quotations from teachers exhibit the differences in school conditions, and as a result of these conditions, the problems with applying programme in schools. For example, teachers are unable to use school gardens as the programme requested because of having a common area with older age groups (Alisinanoglu, Kesicioglu, and Mart, 2013). There could rise such problems when programme is centrally developed and is required to be applied in every schools.

Table 5 represents a question from survey about programme’s consideration of school and environmental facilities. Table 5 shows that 37.5% of participating teachers considers programme as ‘mostly covering’, but only 5% of them thinks as ‘totally covering’. For this question, standard deviation is 5.35. As The standard deviation shows that there is a positive thinking about the programme in terms of consideration of both schools and environmental facilities. Although there are changes in the titles of activities (Dilek, 2016), teachers have problems with organising learning centres in the classroom because of limitation in the size of classroom and high number of students (Özsirkinti et al., 2014).

The responses to this question are different than what teachers mentioned during group interviews as having lack of opportunities that is requirement by the programme. However, their responses had been changed through the time (from the group interviews to the survey).

Conclusions

This longitudinal research showed some apparent situations that authorities have to consider in near future because teachers have mixed feelings to programme and its implementation. The common idea is that the programme has insufficient information in terms of different conditions for teachers and school facilities. The participating teachers mentioned about issues with implementing the programme, but they have failed to read programme properly. In the group interviews, most of the participating teachers claimed

that they know the details of the programme, but later it was understood that they have not read the programme properly. As a result of these overall findings, it can be said that although the participating teachers have insufficient knowledge on programme, they can criticise it, but fail to implement it. Thus the working teachers are required to attend in-session courses (Durmuşçelebi and Akkaya, 2011) on the latest programme as well as informing them about the details of programme and its requirements. This is because the provided in-session courses could be seen as disqualified or unlikely to provide ongoing support for teacher (Başaran and Ulubey, 2018). As the programme is centralised, there is requirement to consider various circumstances for schools and teachers as well as providing courses for teachers.

Suggestions

Considering the above findings on the programme, the following actions can be considered to increase the impact of programme for teachers:

- Before programme launch, all working teachers can have in-session courses.
- After programme launch, there could an ongoing support people for teachers, so they can easily access the required help to conduct the programme properly.
- For the current situation, the controlling mechanism can be enhanced whether teachers apply the programme as it should be.

The implication of the programme considering the local context can be criticised as it is a centralised programme.

References

- Alisinanoglu, F., Kesicioglu, O. S., and Mart, M. (2013). Evaluation of preschool children's development of geometric thought in the UK and Turkey according to Van Hiele Model. *International Journal of Education and Research*, 1(10), 1-10.
- Arslan, S., and İlkay, N. (2015). Okulöncesi öğretim programına yönelik öğretmen görüşleri. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 22-32.
- Atlı, S. (2013). The pre-school education programmes implemented in the European Union countries and Turkey. *Journal of Educational Policy Analysis*, 2(2), 56-76.

- Başaran, S., and Ulubey, Ö. (2018). 2013 Okul öncesi eğitim programının değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 51, 1-38. doi:10.30964/auebfd.417643
- Bell, J. (2005). *Doing your research project: A guide for first-time researchers in education, health and social science*. (4th ed.), Maidenhead: Open University Press.
- Braun, V., and Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Can Gül, Ş. (2009). *Investigation of early childhood teachers' and student teachers' perceptions and behaviours about evaluation aspects of 2006 early childhood education programme*. Unpublished Master Thesis, Pamukkale University, Denizli.
- Cohen, L., Manion, L., and Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th ed.). London: Routledge.
- Cohen, L., Manion, L., and Morrison, K. (2011). *Research methods in education* (7th ed.). Oxon: Routledge.
- Cömert, S. (2003). *2002 yılı okulöncesi eğitim programı hakkında öğretmen görüşleri ve uygulamaları: Sakarya ili örneği*. Unpublished Master Thesis, Sakarya Üniversitesi, Sakarya. (148204)
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). London: SAGE.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing Among five approaches*. London: SAGE.
- Dilek, H. (2016). TC MEB 2013 okul öncesi eğitim programı ile 2006 programının karşılaştırılması. *Pegem Atıf İndeksi*, 585-604.
- Durmuşçelebi, M., and Akkaya, D. (2011). Evaluating teachers' opinion according to 2006 preschool education programme:Kayseri Sample *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31(2), 255-272.
- Flick, U. (2009). *An introduction to qualitative research* (4th ed.). London: SAGE.
- Gall, M. D., Gall, J. P., and Borg, W. R. (2003). *Educational research: An introduction* (7th ed.). London: Allyn and Bacon.
- Göle, M., and Temel, F. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin nitelikli bir okul öncesi eğitim programında bulunması gereken özelliklere ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 663-684.

- Köksal, O., Balaban Dağal, A., and Duman, A. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programı hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 46, 379-394.
- Mart, M., Alisinanoğlu, F., and Kesicioğlu, O. S. (2015). An investigation of preschool teachers use of school gardens in Turkey. *The Journal of International Social Research*, 8(38), 721-727.
- Ministry of National Education. (2013). *Preschool education programme*. Retrieved 23 April 2014 <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okul-oncesi/ooproram.pdf>
- Oppenheim, A. N. (1992). *Questionnaire design, interviewing and attitude measurement* (2nd ed.). London: Continuum.
- Özsırkıntı, D., Akay, C., and Yılmaz Bolat, E. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programı hakkındaki görüşleri: Adana ili örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 313-331.
- Pişgin Çivik, S., Ünüvar, P. and Soylu, B. (2015). Pre-school Education Teacher's Opinion about the Implementation of 2013 Pre-school Education Program. *Procedia: Social and Behavioral Sciences*, 174, 693-698.
- Sarama, J., and Clements, D. H. (2019). From cognition to curriculum to scale. In D. C. Geary, D. B. Berch, and K. Mann Koepke (Eds.), *Cognitive Foundations for Improving Mathematical Learning* (Vol. 5, p. 143-173). Denver: Academic Press.
- Şıvgın, N. (2005). *Teachers perceptions to educational programmes applied in early years settings: Denizli Sample*. Unpublished Master Thesis, Pamukkale University, Denizli.
- Uzun, H. (2007). *The Evaluation of Teachers' Opinions About the Application of Preschool Education Curriculum in Malatya (a research on Kindergarten)*. Unpublished Master Thesis, İnönü University, Malatya.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

- Mart, M. (2020). Preschool teachers' evaluation of the current preschool education programme. *OPUS-International Journal of Society Researches*, 15(23), 1649-1667. DOI: 10.26466/opus.650624

Innovative Behavior Patterns of Employees In Terms of Demographic Characteristics, Professional Experiences And Educational Status: An Investigation on Turkish Banking Sector

DOI: 10.26466/opus.642734

*

İbrahim Halil Korkmaz *

* Öğr. Gör. Dr. Gaziantep University, İşlahiye Vocational School, Gaziantep/ Türkiye
E-Mail: ihalil@yahoo.com ORCID: [0000-0003-1331-1978](https://orcid.org/0000-0003-1331-1978)

Abstract

In today's intense economic competition environment, innovation has become an inevitable necessity for survival and profit. For the banking sector enterprises that have to operate in a way to meet the new needs of their customers while maintaining their corporate structure, it is very important that their employees have innovative features. This study aims to investigate the innovative behavior characteristics of bank employees according to their demographic characteristics, experiences and educational status. Within the scope of the study, 443 banking sector personnel were surveyed. As a result of the analysis of the dataset obtained, it was found that the innovative behaviors of the banking sector employees differ according to different sector experiences, ages and educational backgrounds (p 0.05). However, the gender, marital status and banking tenure of the banking sector employees have no effect on their innovative behavior (p 0.05). The results of the study is considered to be interesting and beneficial both for sector representatives and for the academic environment related to innovation.

Keywords: Innovative behavior, banking sector, demography, tenure, educational status

Çalışanların Demografik Özelliklerine, Mesleki Tecrübelerine ve Eğitim Durumlarına Göre Yenilikçi Davranış Örüntüleri: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir İnceleme

*

Öz

Günümüzün yoğun ekonomik rekabet ortamında yenilikçilik, işletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri ve karlılıkları için kaçınılmaz bir gereklilik haline gelmiştir. Kurumsal yapılarını muhafaza ederken müşterilerinin yenilenen ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde faaliyet göstermek durumunda olan bankacılık sektörü işletmeleri için, çalışanlarının yenilikçi özelliklere sahip olması oldukça önemlidir. Bu çalışmada bankacılık sektörü çalışanlarının yenilikçi davranış karakteristikleri demografik özelliklerine, mesleki tecrübelerine ve eğitim durumlarına göre incelemek amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında 443 bankacılık sektörü çalışanına anket uygulanmıştır. Toplanan verisetinin analizi sonucunda bankacılık sektörü çalışanlarının yenilikçi davranış eğilimleri farklı sektör tecrübelerine, yaşlarına ve eğitim durumlarına göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($p < 0.05$). Bununla birlikte cinsiyet, medeni durum ve bankacılık sektörüne ilişkin mesleki tecrübenin yenilikçi davranış üzerinde etkisi bulunmamıştır ($p > 0.05$). Çalışmanın sonuçlarından, ilgili sektörden paydaşların ve yenilikçilik konusuyla ilgilenen akademik çevrenin faydalanabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yenilikçi davranış, bankacılık sektörü, demografi, mesleki tecrübe, eğitim durumu.

Introduction

In today's world, which is highly sensitive to the effects of the information age, factors such as scientific and technological developments, changing environmental conditions, increasing competition pressure, social and political structure whose expectations differ, require organizations to insist on innovation to be sustainable (Duradoni and Di Fabio, 2019). It is possible to see that organizations that make innovation a part of their organizational culture have achieved much more successful results. In this sense, innovation enables organizations to differentiate positively from others and gain competitive advantage. It has been a general assumption that innovation is one of the most important driving forces of development, change and differentiation all over the world. Innovation is one of the key determinants of superiority in institutions and inter-community competition (Öğüt et al., 2014). Institutions that adapt to changing environmental conditions are those who can take innovative approaches (Turgut, 2014).

Innovation is a powerful source of competitive advantage. In order to gain advantage in competition, it is very important and necessary for enterprises to have the capacity to innovate in the producing goods and services, especially in the management and production processes (Sastry, 1999). One option for organizations to be more innovative is to encourage employees to demonstrate innovative behavior. As a matter of fact, the basis of innovation is the ideas and the individual who develops, applies and makes changes on these ideas (Scott and Bruce, 1994). In order to ensure successful performance and sustainability in the dynamic environment; the necessity of the employees to be innovative is a phenomenon determined and adopted by many researchers (Ancona and Caldwell, 1988; Scott and Bruce, 1994; Oldham and Cummings, 1996; Janssen et al., 2004; Shih and Sustano, 2011; Yuan and Woodman, 2010; Montani et al., 2012; Topcu et al., 2015; Wojtczuk-Turek and Turek, 2015).

Innovative practices of employees are always needed in order to adapt to new situations with unexpected conditions and to perform in a way to facilitate this adaptation. Especially, the employee innovative behavior is defined as a inimitable organizational asset (Axtell et al., 2000; Janssen, 2000; Sartori et al., 2013) that can achieve organizational success in dynamic environments (Yuan and Woodman, 2010; Wojtczuk-Turek and Turek, 2015)

and enable organizations to use and encourage their employees' creative and innovative potential (Anderson et al., 2004). In the literature, which contributes significantly to our understanding of the role of individual and contextual factors in the cognitive and motivational processes underlying innovative behavior, it is seen that the determinants of innovative behavior are often given importance (Eroğlu et al., 2018).

The banking sector is an indispensable part of all economies in terms of supporting economic growth and playing a key role in development (Hensman and Sadler-Smith, 2011). Although banks are defined as institutional organizations, they operate in turbulent environments with high volatility. This makes it difficult for banks' activities and strategies to be stable or predictable. Banks are working hard to offer remarkable new products, as well as some other disruptive organizational innovations that enable companies to adapt to rapid digitalization, create the most appropriate customer experience for consumers and small businesses, identify risks and frauds, or provide scalable services that can be easily adapted (Cegarra-Navarro et al., 2019). In addition to the demand for adaptation to this environment of change, the need to maintain institutional capacity emphasizes the importance of being innovative for the employees of banks (Desyllas et al., 2018).

The banking sector is a dynamic and competitive sector that seeks a greater orientation towards adapting to the corporate learning culture, technological developments and changes in the skills of the workforce (Ling and McDonough, 2011; Rosaria Della Peruta et al., 2014). Therefore the banking industry is forced to undergo radical changes that bring serious difficulties to banks, making innovation a part of organizational culture becomes essential for enterprises in this sector (Cepeda-Carrión et al., 2015). For instance, after the economic crisis occurred in Turkey in 2001, it is known that quite important arrangements conducted to improve the institutional capacity of the Turkish banking/finance sector (Erdönmez, 2003). These regulations increased the bureaucratization in the organizational functioning of the enterprises operating in the banking/finance sector. Hence, the banking/finance sector has been particularly preferred as the research area of the study, due to its structure, which makes it difficult for employees to take innovative approaches because of the relatively non-typical nature of innovation in such a bureaucratic context (Marullo et al., 2018). Therefore, in this platform where innovative behavioral tendencies remain in the dark, the

effects of individuals' gender, marital status, experiences from different sectors, age, tenure and educational status have been tried to be determined. As a result of the research, it was determined whether the innovative behavioral tendencies of the banking/finance sector employees differed in terms of the variables mentioned above; consequently, the results are discussed in the light of the literature. The study enriches the literature on innovation in four ways just as understanding the influence of individual demographic factors, sectoral professional experience diversity, tenure and education level on innovative behavioral tendencies of employees.

Based on trait theory, various researchers have suggested that individuals vary in their innovation potential (Amabile, 1988; George and Zhou, 2001; Raja and Johns, 2010; Hammond et al., 2011; Niu, 2014; Woods et al., 2018). In this context, this study is designed to determine how much individual and demographic factors determine the innovative behavioral tendencies of banking/finance sector employees. Within the scope of the study, driving research questions were generated from a perspective considering the theoretical frame of the issue. The procedure of seeking the answers of research questions and findings of the research are given in the Methodology and Findings sessions respectively. Finally, findings were discussed in the light of the body of knowledge within the Conclusion session. The steps followed in the study have shown below in Figure 1.

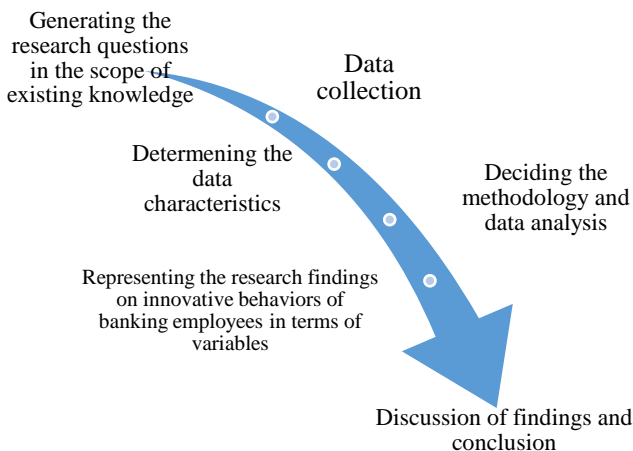

Figure 1. Flowchart of the study

Theoretical Frame and Research Questions of the Study

Innovative behavior of employees has emerged as a critical factor for organizations to gain competitive advantage and to survive in a highly competitive business environment for a long time. Innovative behavior means the generation, development and implementation of new and useful ideas within the organizational functioning of enterprises (Baer, 2012). It is expressed that enterprises that are inadequate or unsuccessful in creating innovation reduce their ability to cope with competition and exist in the market (Shanker et al., 2017). Besides, it is seen that the enterprises that succeed in providing sustainable innovation exhibit higher organizational performances (Ogbonnaya and Valizade, 2016). This forced organizations to understand the premise that supported the employee's innovative behavior (de Jong and den Hartog, 2010; Xerri and Brunetto, 2013).

The relationship between many external factors such as human resources development policies, rewarding practices, leadership, organizational justice, workplace relations, organizational commitment and innovative behaviors of employees have been examined in various studies in this context (Janssen, 2000; Dorenbosch et al., 2005; Reuvers et al., 2008; Aryee et al., 2012; Prietro and Pérez-Santana, 2014; Koryak et al., 2015; De Spiegelaere et al., 2015; Choi et al., 2016; Dhar, 2016; Bagheri, 2017; Shanker et al., 2017; Rao Jada et al., 2019).

As the effects and determinants of external factors in the innovative behavior, it can be thought that the personal characteristics and demographic variables of the employees may affect the innovative behavior tendencies (James et al., 1990; Mumford and Gustafson, 1988). Individual differences are effective antecedents in the innovative behavior of employees (Anderson et al., 2014). According to Amabile's (1988) system theory approach, the innovation process proceeds within a system based on the work of individuals working in different units of the organization to implement a new idea. The creativity and innovation capacity of each individual in the organization is important in creating an innovative culture within this system. As a matter of fact, the effects of various individual employee characteristics such as education level (Scott and Bruce, 1994), age (Nusbaum and Silvia, 2011; Guillén and Kunze, 2019), tenure (Woods et al., 2018) were investigated and effect types and levels were determined. In this context, it is seen

that the relationships between the employees' characteristics and innovative behavior are determined.

Considering the above mentioned literature, the research questions driving this study according to the aims are as follows:

- Q1. Is there a statistically significant difference between the innovative behaviors of banking/finance sector employees in terms of their genders? If so, which gender is more innovative behavioral?
- Q2. Is there a statistically significant difference between the innovative behaviors of banking/finance sector employees in terms of their marital status? If so, which group (single or married) is more innovative behavioral?
- Q3. Is there a statistically significant difference between the innovative behaviors of banking/finance sector employees in terms of their sectoral experience diversity? If so, which group (employees who have/have not an experience in a sector other than banking/finance) is more innovative behavioral?
- Q4. Is there any statistically significant differences between the innovative behaviors of banking/finance sector employees in terms of their ages? If so, which group (20-29, 30-39, 40 and older) is more innovative behavioral?
- Q5. Is there any statistically significant differences between the innovative behaviors of banking/finance sector employees in terms of their tenure in banking/finance sector? If so, which group (0-9 years, 10-19 years, 20 years and more) is more innovative behavioral?
- Q6. Is there any statistically significant differences between the innovative behaviors of banking/finance sector employees in terms of their education level? If so, which group (high school, college, bachelor, graduate) is more innovative behavioral?

Methodology

Data Collection Method and Tool

In order to determine the answers of questions developed within the scope of the research, data were collected by applying scales to 443 banking/finance sector employees working in different bank branches operating in

Adana city of Turkey. Participants were asked about their age, gender, marital status, professional experience (tenure), whether they previously worked in a sector other than banking/finance, and their educational status within the survey delivered and explained to them electronically. In addition, innovative behavior scale was applied to the participants.

The scale applied within the study, which was developed to evaluate the innovative behaviors of individuals in organizational sense, was developed by de Jong and den Hartog (2010) and adapted to Turkish by Çimen and Yücel (2017). The original language of the scale is English. Çimen and Yücel (2017) applied correlation analysis in order to determine the language validity of Turkish translation and confirmatory factor analysis in order to determine the degree of compliance. The reliability of the scale was determined by reliability analyzes. In the light of the analyzes of validation and reliability, it is stated that this scale adapted to measure innovative behaviors is a valid and reliable measurement tool.

There are ten items and four dimensions in the form of the scale. These four dimensions are “idea exploration (i1 and i2)”, “idea generation (i3, i4 and i5)”, “idea championing” (i6 and i7)” and “idea implementation” (i8, i9 and i10). The scale was prepared as a five-point likert and participants were asked to indicate the frequency of other people’s innovative behaviors in the organization in a “never” and “at any time” interval (Çimen and Yücel, 2017).

The “idea exploration” dimension of the scale is based on reflecting on new products, services or processes, entering a new field of service, developing existing business processes or providing solutions to identified problems. The “idea generation” dimension concerns the search for solutions for the development of existing products, services or processes and finding alternative ways of dealing with them. “Idea championing” comes into prominence when a new idea is put forward and matured. This dimension includes the adoption of informal roles to remove the barriers to new ideas and support fort he success of innovative steps. “Idea implementation” involves the implementation of ideas that result from a result-oriented approach (de Jong and Den Hartog, 2010).

Data Analysis

In order to decide the analysis method of data collected for research, the distribution characteristics of the data should be determined. George and Mallery (2010), Tabachnick and Fidell (2013) and Hair et al. (2013) suggest skewness and kurtosis values of the distribution for making the decision process. According to George and Mallery (2010), for most psychometric purposes, a kurtosis value of ± 1.0 is considered to be perfect, but in some cases a value of ± 2.0 may be acceptable depending on the particular application. In addition to that, while measuring the skewness symmetry of a distribution; in most cases, the comparison is made according to the normal distribution. A positive warped distribution has a relatively small number of values and falls to the right, and a negative warped distribution moves to a relatively small number of values and backwards to the left. Skewness values outside the range of -1 to +1 indicate a substantially skewed distribution (Hair et al., 2013).

Table 1. Means, Skewness and Kurtosis Values of Data for Each Dimension

		Statistic	Std. Error
Exploration	Mean	3.7178	.04885
	Skewness	-.585	.116
	Kurtosis	-.365	.231
Generation	Mean	3.7856	.05122
	Skewness	-.690	.116
	Kurtosis	-.279	.231
Championing	Mean	3.7359	.05628
	Skewness	-.639	.116
	Kurtosis	-.561	.231
Implementation	Mean	3.7570	.05210
	Skewness	-.608	.116
	Kurtosis	-.488	.231

According to the skewness and kurtosis values of each innovative behavior dimension shown in Table 1, it can be seen that the dataset collected for the research reaches normal distribution standards. Hence, it is appropriate to analyse dataset by parametric statistical tests in this situation. Within the framework of the characteristics of the variables examined within the study, independent samples t-test was used for the research questions in which the participants were divided into two groups, and one-way ANOVA was used for the research questions that participants were divided into more than two

groups. When statistically significant differences were observed between the groups, mean differences and post hoc tests (Tukey, Scheffe, Games-Howel) were used to evaluate the status of the groups. Analysis were made under the level of 95% confidence interval.

Findings

Gender and Innovative Behavior

The data obtained from banking/finance sector employees were analysed to determine the differences of innovative behavior in terms of gender within the scope of the study. Table 2 shows the t-test results applied to determine whether there's significant difference between male and female employees in terms of four dimensions of innovative behavior scale.

Table 2. T-test results of four dimensions of innovative behavior scale depending on participants gender

		Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper	
exploration	Equal variances assumed	.184	.668	-.026	441	.979	-.00255	.09815	-.19545	.19036
	Equal variances not assumed			-.026	424.387	.979	-.00255	.09840	-.19595	.19086
generation	Equal variances assumed	1.940	.164	.837	441	.403	.08608	.10284	-.11603	.28820
	Equal variances not assumed			.830	411.441	.407	.08608	.10371	-.11779	.28996
championing	Equal variances assumed	7.058	.008	1.078	441	.282	.12172	.11292	-.10022	.34365
	Equal variances not assumed			1.066	404.237	.287	.12172	.11421	-.10281	.34624
implementation	Equal variances assumed	3.625	.058	1.130	441	.259	.11817	.10453	-.08727	.32362
	Equal variances not assumed			1.118	404.116	.264	.11817	.10573	-.08968	.32602

The results given in Table 2 shows that none of the dimensions differed significantly according to the gender of participant employees. In other words, there is not a significant difference between female and male employees in terms of four dimensions of innovative behavior scale.

Marital Status and Innovative Behavior

The employees who participated within the research were grouped according to their marital status to determine the innovative behavioral situation of single and married employees between each other.

Table 3. Independent Samples Test of Innovative Behavior Scale Dimensions in terms of Participants Marital Status

		Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means			
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference Lower Upper
exploration	Equal variances assumed	1.801	.180	.985	441	.325	.09826	.09973	-.09775.29428
	Equal variances not assumed			.976	365.137	.330	.09826	.10066	-.09968.29621
generation	Equal variances assumed	.205	.651	1.830	441	.068	.19092	.10430	-.01407.39590
	Equal variances not assumed			1.829	376.541	.068	.19092	.10435	-.01428.39611
championing	Equal variances assumed	.108	.742	1.414	441	.158	.16228	.11476	-.06327.38783
	Equal variances not assumed			1.406	369.771	.161	.16228	.11542	-.06469.38925
implementation	Equal variances assumed	.168	.682	1.745	441	.082	.18522	.10612	-.02335.39379
	Equal variances not assumed			1.736	370.555	.083	.18522	.10667	-.02454.39497

Table 3 shows the results of t-test applied to determine whether employees innovative behaviors differ from each other in terms of their marital status. According to the results, it's seen that there is not a significant difference between single and married employees innovative behavior dimensions.

Sectoral Career Mobility and Innovative Behavior

Within the scope of the study, it's asked the employees whether they have any working experience in any different sectors from banking/finance. Table 4 shows the group statistics of employees who have/do not have a different sector experience for each dimension.

Table 4. Group statistics concerning four dimensions of innovative behavior scale

	Job_change	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Exploration	No different job	229	3.5786	.99909	.06602
	Sector changed	214	3.8668	1.04017	.07110
Generation	No different job	229	3.6652	1.05062	.06943
	Sector changed	214	3.9143	1.09460	.07483
Championing	No different job	229	3.6266	1.16853	.07722
	Sector changed	214	3.8528	1.19292	.08155
Implementation	No different job	229	3.6346	1.08684	.07182
	Sector changed	214	3.8879	1.09434	.07481

The results of t-test applied to determine whether there is a significant difference between the employees who had working experience at sectors different from banking/finance shown in the Table 5.

Table 5. T-test results of four dimensions of innovative behavior scale depending on participants sectoral career mobility

		Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means			
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference Lower Upper
exploration	Equal variances assumed	2.436	.119	-2.975	441	.003	-.28822	.09690	-.47866-.09778
	Equal variances not assumed			-2.970	435.906	.003	-.28822	.09703	-.47892-.09752
generation	Equal variances assumed	.165	.685	-2.444	441	.015	-.24912	.10193	-.44945-.04879
	Equal variances not assumed			-2.441	435.839	.015	-.24912	.10207	-.44974-.04850
championing	Equal variances assumed	.000	.993	-2.015	441	.044	-.22617	.11223	-.44673-.00560
	Equal variances not assumed			-2.014	437.570	.045	-.22617	.11231	-.44689-.00544
implementation	Equal variances assumed	.165	.685	-2.442	441	.015	-.25321	.10368	-.45697-.04944
	Equal variances not assumed			-2.442	438.547	.015	-.25321	.10370	-.45702-.04939

The results given in the Table 5 shows that all the dimensions of innovative behavior are differed in terms of the employees sectoral experience diversity. When it comes to the advantages/disadvantages between the groups, results given in Table 3 shows the mean points of each group. According to these results, the employees who had an experience of a job at a different sector are significantly more innovative behavioral than the others for all the dimensions of innovative behavior scale.

Age and Innovative Behavior

The age of the employees who participated the research was asked within the scope of the study. Obtained data was divided into 3 groups as "20-29 years old", "30-39 years old" and "older than 40 years". Table 6 shows the descriptive statistics of each age group.

Table 6. Descriptive Statistics of Participants for Each Innovative Behavior Scale Dimension According to Their Age Ranges

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Min	Max
						Lower Bound	Upper Bound		
exploration	20-29	133	3.8271	1.06963	.09275	3.6436	4.0105	1.00	5.00
	30-39	219	3.6575	.99843	.06747	3.5246	3.7905	1.00	5.00
	40-...	91	3.7033	1.03542	.10854	3.4877	3.9189	1.00	5.00
	Total	443	3.7178	1.02814	.04885	3.6218	3.8138	1.00	5.00
generation	20-29	133	3.9799	1.09541	.09498	3.7921	4.1678	1.00	5.00
	30-39	219	3.6423	1.07819	.07286	3.4987	3.7859	1.00	5.00
	40-...	91	3.8462	1.01143	.10603	3.6355	4.0568	1.00	5.00
	Total	443	3.7856	1.07810	.05122	3.6849	3.8862	1.00	5.00
championing	20-29	133	3.9398	1.19506	.10363	3.7349	4.1448	1.00	5.00
	30-39	219	3.5616	1.18654	.08018	3.4036	3.7197	1.00	5.00
	40-...	91	3.8571	1.11127	.11649	3.6257	4.0886	1.00	5.00
	Total	443	3.7359	1.18446	.05628	3.6253	3.8465	1.00	5.00
implementation	20-29	133	3.9599	1.13784	.09866	3.7647	4.1551	1.00	5.00
	30-39	219	3.6073	1.08132	.07307	3.4633	3.7513	1.00	5.00
	40-...	91	3.8205	1.02717	.10768	3.6066	4.0344	1.00	5.00
	Total	443	3.7570	1.09658	.05210	3.6546	3.8594	1.00	5.00

Analysis of variance test applied to determine the differences between age range groups results are shown in the Table 7 below.

Table 7. ANOVA Test Results of Each Innovative Behavior Scale Dimension According to Participants' Age Ranges

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
exploration	Between Groups	2.402	2	1.201	1.137	.322
	Within Groups	464.827	440	1.056		
	Total	467.229	442			
generation	Between Groups	9.854	2	4.927	4.302	.014
	Within Groups	503.885	440	1.145		
	Total	513.739	442			
championing	Between Groups	13.520	2	6.760	4.904	.008
	Within Groups	606.579	440	1.379		
	Total	620.099	442			
implementation	Between Groups	10.750	2	5.375	4.541	.011
	Within Groups	520.749	440	1.184		
	Total	531.499	442			

It is seen that there are significant differences between employees who are between 20-29, 30-39 and older than 40 years in "idea generation", "idea championing" and "idea implementation" dimensions. When it comes to the

“idea exploration” dimension, there is not a significant difference between the employees according to their age ranges. In this situation, it’s necessary to determine which of these age range groups differ from others. Post-hoc tests applied for this determination was resulted as shown below.

Table 8. Test of Homogeneity of Variances

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
exploration	.807	2	440	.447
generation	.261	2	440	.771
championing	.782	2	440	.458
implementation	1.096	2	440	.335

According to Levene test of homogeneity of variances results shown in Table 8, Tukey and Scheffe tests were applied to see the differences and results were given in Table 9.

Table 9. Multiple Comparisons of Age Range Groups for Each Innovative Behavior Dimension

Dependent Variable		(I) Age_ range	(J) Age_ range	Mean Difference (I-J)	Std. Error	95% Confidence Interval		
						Sig.	Lower Bound	Upper Bound
exploration	Tukey HSD	20-29	30-39	.33764*	.11764	.012	.0610	.6143
			40-...	.13380	.14559	.629	-.2086	.4762
		30-39	20-29	-.33764*	.11764	.012	-.6143	-.0610
			40-...	-.20384	.13347	.279	-.5177	.1100
		40-...	20-29	-.13380	.14559	.629	-.4762	.2086
			30-39	.20384	.13347	.279	-.1100	.5177
	Scheffe	20-29	30-39	.33764*	.11764	.017	.0487	.6266
			40-...	.13380	.14559	.656	-.2238	.4914
		30-39	20-29	-.33764*	.11764	.017	-.6266	-.0487
			40-...	-.20384	.13347	.312	-.5317	.1240
		40-...	20-29	-.13380	.14559	.656	-.4914	.2238
			30-39	.20384	.13347	.312	-.1240	.5317
generation	Tukey HSD	20-29	30-39	.37821*	.12907	.010	.0747	.6817
			40-...	.08271	.15973	.863	-.2929	.4583
		30-39	20-29	-.37821*	.12907	.010	-.6817	-.0747
			40-...	-.29550	.14644	.109	-.6399	.0489
		40-...	20-29	-.08271	.15973	.863	-.4583	.2929
			30-39	.29550	.14644	.109	-.0489	.6399
	Scheffe	20-29	30-39	.37821*	.12907	.014	.0612	.6952
			40-...	.08271	.15973	.875	-.3096	.4750
		30-39	20-29	-.37821*	.12907	.014	-.6952	-.0612
			40-...	-.29550	.14644	.132	-.6552	.0642
		40-...	20-29	-.08271	.15973	.875	-.4750	.3096
			30-39	.29550	.14644	.132	-.0642	.6552

championing	Tukey HSD	20-29	30-39	.35259*	.11959	.009	.0713	.6338
			40-...	.13939	.14800	.614	-.2087	.4874
		30-39	20-29	-.35259*	.11959	.009	-.6338	-.0713
			40-...	-.21321	.13568	.259	-.5323	.1059
		40-...	20-29	-.13939	.14800	.614	-.4874	.2087
			30-39	.21321	.13568	.259	-.1059	.5323
	Scheffe	20-29	30-39	.35259*	.11959	.014	.0589	.6463
			40-...	.13939	.14800	.642	-.2241	.5029
		30-39	20-29	-.35259*	.11959	.014	-.6463	-.0589
			40-...	-.21321	.13568	.292	-.5465	.1200
		40-...	20-29	-.13939	.14800	.642	-.5029	.2241
			30-39	.21321	.13568	.292	-.1200	.5465

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Multiple comparison results show that only 20-29 age range employees group differs significantly from the 30-39 age range group for each 3 dimensions of innovative behavior scale. Descriptive statistics results given in Table 6 show that mean of 20-29 age range employees' "generation", "championing" and "implementation" points are higher than 30-39 age range group.

Tenure and Innovative Behavior

The employees who participated to the study were grouped according to their tenure in the banking/finance sector in terms of total years they worked in this sector as 0-9 years, 10-19 years and 20 years and more experience groups. ANOVA test was applied to see whether there is significant difference between these experience groups in terms of their points of innovative behavior dimensions and results were given in Table 10.

According to the results, it's seen that there are not significant differences between the tenure groups of employees in terms of innovative behavior dimensions.

Table 10. ANOVA Test Results of Each Innovation Behavior Dimension in terms of Participants Tenure

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
exploration	Between Groups	.473	2	.236	.223	.800
	Within Groups	466.756	440	1.061		
	Total	467.229	442			
generation	Between Groups	2.157	2	1.079	.928	.396
	Within Groups	511.581	440	1.163		
	Total	513.739	442			

championing	Between Groups	.582	2	.291	.207	.813
	Within Groups	619.517	440	1.408		
	Total	620.099	442			
implementation	Between Groups	.326	2	.163	.135	.874
	Within Groups	531.174	440	1.207		
	Total	531.499	442			

Education and Innovative Behavior

The last research question was built on examining whether the employees' innovative behaviors differs significantly from each other in terms of their educational level. Participant employees were divided into four groups as "high school grads", "college grads", "bachelors" and "graduates" and descriptive statistics for each group were given below in Table 11.

Table 11. Descriptive Statistics of Participants for Each Innovative Behavior Scale Dimension According to Their Educational Status

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean			
						Lower Bound	Upper Bound	Min	Max
exploration	High School Grad	60	4.3000	.88872	.11473	4.0704	4.5296	2.00	5.00
	College Grad	84	3.9524	1.04310	.11381	3.7260	4.1787	1.00	5.00
	Bachelor	218	3.5573	1.01153	.06851	3.4223	3.6924	1.00	5.00
	Graduate	81	3.4753	.95493	.10610	3.2642	3.6865	1.00	5.00
	Total	443	3.7178	1.02814	.04885	3.6218	3.8138	1.00	5.00
generation	High School Grad	60	4.4167	.92999	.12006	4.1764	4.6569	1.00	5.00
	College Grad	84	4.1627	.98380	.10734	3.9492	4.3762	1.33	5.00
	Bachelor	218	3.5856	1.04632	.07087	3.4460	3.7253	1.00	5.00
	Graduate	81	3.4650	1.07196	.11911	3.2280	3.7021	1.00	5.00
	Total	443	3.7856	1.07810	.05122	3.6849	3.8862	1.00	5.00
championing	High School Grad	60	4.3583	1.00462	.12970	4.0988	4.6179	1.00	5.00
	College Grad	84	4.1548	1.01488	.11073	3.9345	4.3750	1.00	5.00
	Bachelor	218	3.5436	1.17645	.07968	3.3865	3.7006	1.00	5.00
	Graduate	81	3.3580	1.20994	.13444	3.0905	3.6256	1.00	5.00
	Total	443	3.7359	1.18446	.05628	3.6253	3.8465	1.00	5.00
implementation	High School Grad	60	4.3389	.90091	.11631	4.1062	4.5716	1.33	5.00
	College Grad	84	4.0913	.91887	.10026	3.8919	4.2907	1.33	5.00
	Bachelor	218	3.5673	1.12724	.07635	3.4168	3.7178	1.00	5.00
	Graduate	81	3.4897	1.08664	.12074	3.2494	3.7300	1.00	5.00
	Total	443	3.7570	1.09658	.05210	3.6546	3.8594	1.00	5.00

One way ANOVA applied on the data obtained from participant employees for examining the significant differences of innovative behavior scale dimensions in terms of their educational level group results are shown in Table 12 below.

Table 12. ANOVA Test Results of Each Innovation Behavior Dimension in terms of Participants Educational Status

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
exploration	Between Groups	35.336	3	11.779	11.972	.000
	Within Groups	431.893	439	.984		
	Total	467.229	442			
generation	Between Groups	52.882	3	17.627	16.791	.000
	Within Groups	460.857	439	1.050		
	Total	513.739	442			
championing	Between Groups	57.612	3	19.204	14.988	.000
	Within Groups	562.487	439	1.281		
	Total	620.099	442			
implementation	Between Groups	43.335	3	14.445	12.990	.000
	Within Groups	488.164	439	1.112		
	Total	531.499	442			

According to the results seen on Table 12, educational level groups were significantly differed for each innovative behavior dimension. It is necessary to determine the differential situations between groups. Levene test of homogeneity of variances applied to decide the post-hoc test for each innovative behavior dimension results are shown on Table 13.

Table 13. Test of Homogeneity of Variances

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
exploration	.916	3	439	.433
generation	.902	3	439	.440
championing	1.794	3	439	.147
implementation	2.902	3	439	.035

According to the results given in Table 13, Tukey and Scheffe tests were decided to be appropriate for applying for "idea exploration", "idea generation" and "idea championing" dimensions of innovative behavior scale. When it comes to "idea implementation", it's seen that variance distribution's not show homogeneity. Hence, Games-Howell test was applied to compare the educational level groups of employees for the "idea implementation" di-

mension of innovative behavior scale. Table 14 shows the multiple comparison of groups made by Tukey and Scheffe tests for “idea exploration”, “idea generation” and “idea championing” dimensions below.

Table 14. Multiple Comparisons of Educational Level Groups for Idea Exploration, Idea Generation and Idea Championing Dimensions

Dependent Variable	(I) Education	(J) Education	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
exploration	Tukey HSD	High	College Grad	.34762	.16766 .163	-.0848	.7800
		School Grad	Bachelor	.74266*	.14460 .000	.3697	1.1156
			Graduate	.82469*	.16895 .000	.3890	1.2604
		College Grad	High School Grad	-.34762	.16766 .163	-.7800	.0848
			Bachelor	.39504*	.12738 .011	.0665	.7235
			Graduate	.47707*	.15446 .011	.0787	.8754
		Bachelor	High School Grad	-.74266*	.14460 .000	-1.1156	-.3697
			College Grad	-.39504*	.12738 .011	-.7235	-.0665
			Graduate	.08203	.12907 .920	-.2508	.4149
		Graduate	High School Grad	-.82469*	.16895 .000	-1.2604	-.3890
			College Grad	-.47707*	.15446 .011	-.8754	-.0787
			Bachelor	-.08203	.12907 .920	-.4149	.2508
	Scheffe	High School Grad	College Grad	.34762	.16766 .232	-.1229	.8181
			Bachelor	.74266*	.14460 .000	.3369	1.1485
			Graduate	.82469*	.16895 .000	.3506	1.2988
			College Grad	High School Grad	-.34762	.16766 .232	-.8181
			Bachelor	.39504*	.12738 .023	.0376	.7525
			Graduate	.47707*	.15446 .024	.0436	.9105
		Bachelor	High School Grad	-.74266*	.14460 .000	-1.1485	-.3369
			College Grad	-.39504*	.12738 .023	-.7525	-.0376
			Graduate	.08203	.12907 .939	-.2802	.4442
		Graduate	High School Grad	-.82469*	.16895 .000	-1.2988	-.3506
			College Grad	-.47707*	.15446 .024	-.9105	-.0436
			Bachelor	-.08203	.12907 .939	-.4442	.2802
generation	Tukey HSD	High School Grad	College Grad	.25397	.17319 .459	-.1927	.7006
			Bachelor	.83104*	.14937 .000	.4458	1.2163
			Graduate	.95165*	.17452 .000	.5016	1.4017
		College Grad	High School Grad	-.25397	.17319 .459	-.7006	.1927
			Bachelor	.57707*	.13158 .000	.2377	.9164
			Graduate	.69768*	.15956 .000	.2862	1.1092
	Bachelor	High School Grad	-.83104*	.14937 .000	-1.2163	-.4458	
		College Grad	-.57707*	.13158 .000	-.9164	-.2377	
		Graduate	.12061	.13333 .802	-.2232	.4644	
	Graduate	High School Grad	-.95165*	.17452 .000	-1.4017	-.5016	
		College Grad	-.69768*	.15956 .000	-1.1092	-.2862	
		Bachelor	-.12061	.13333 .802	-.4644	.2232	
	Scheffe	High School Grad	College Grad	.25397	.17319 .542	-.2321	.7400
			Bachelor	.83104*	.14937 .000	.4118	1.2502
			Graduate	.95165*	.17452 .000	.4619	1.4414

		College Grad	High School Grad	-.25397	.17319	.542	-.7400	.2321
			Bachelor	.57707*	.13158	.000	.2078	.9463
			Graduate	.69768*	.15956	.000	.2499	1.1454
		Bachelor	High School Grad	-.83104*	.14937	.000	-1.2502	-.4118
			College Grad	-.57707*	.13158	.000	-.9463	-.2078
			Graduate	.12061	.13333	.845	-.2536	.4948
		Graduate	High School Grad	-.95165*	.17452	.000	-1.4414	-.4619
			College Grad	-.69768*	.15956	.000	-1.1454	-.2499
			Bachelor	-.12061	.13333	.845	-.4948	.2536
championing	Tukey	High School Grad	College Grad	.20357	.19133	.712	-.2899	.6970
			Bachelor	.81476*	.16502	.000	.3892	1.2403
			Graduate	1.00031*	.19280	.000	.5031	1.4975
	HSD	College Grad	High School Grad	-.20357	.19133	.712	-.6970	.2899
			Bachelor	.61118*	.14536	.000	.2363	.9861
			Graduate	.79674*	.17627	.000	.3421	1.2513
		Bachelor	High School Grad	-.81476*	.16502	.000	-1.2403	-.3892
			College Grad	-.61118*	.14536	.000	-.9861	-.2363
			Graduate	.18555	.14730	.589	-.1943	.5654
		Graduate	High School Grad	-1.00031*	.19280	.000	-1.4975	-.5031
			College Grad	-.79674*	.17627	.000	-1.2513	-.3421
			Bachelor	-.18555	.14730	.589	-.5654	.1943
	Scheffe	High School Grad	College Grad	.20357	.19133	.769	-.3334	.7405
			Bachelor	.81476*	.16502	.000	.3516	1.2779
			Graduate	1.00031*	.19280	.000	.4592	1.5414
		College Grad	High School Grad	-.20357	.19133	.769	-.7405	.3334
			Bachelor	.61118*	.14536	.001	.2032	1.0191
			Graduate	.79674*	.17627	.000	.3021	1.2914
		Bachelor	High School Grad	-.81476*	.16502	.000	-1.2779	-.3516
			College Grad	-.61118*	.14536	.001	-1.0191	-.2032
			Graduate	.18555	.14730	.663	-.2278	.5989
		Graduate	High School Grad	-1.00031*	.19280	.000	-1.5414	-.4592
			College Grad	-.79674*	.17627	.000	-1.2914	-.3021
			Bachelor	-.18555	.14730	.663	-.5989	.2278

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

The results given in the Table 14 in the scope of three dimensions show that high school grad employees group significantly differs from bachelors and graduates groups. Mean point of high school grads group given in Table 11 is respectively higher than bachelors and graduates groups. College grad employees group differs significantly from bachelors and graduates groups. Mean point of college grads given in Table 11 is respectively higher than bachelors and graduates groups. Any significant differences between high school grads and college grads and between bachelors group and graduates group could not be observed.

Table 15 shows the Games-Howell test applied to compare educational level groups in terms of “idea implementation” dimension results.

Table 15. Multiple Comparisons of Educational Level Groups for Idea Implementation Dimension

Dependent Variable: implementation						
Games-Howell						
(I) Education	(J) Education	Mean	Std. Error	Sig.	95% ConfidenceInterval	
		Difference (I-J)			Lower Bound	Upper Bound
High School Grad	College Grad	.24762	.15355	.375	-.1521	.6473
	Bachelor	.77161*	.13913	.000	.4089	1.1343
	Graduate	.84918*	.16765	.000	.4132	1.2852
College Grad	High School Grad	-.24762	.15355	.375	-.6473	.1521
	Bachelor	.52399*	.12602	.000	.1973	.8507
	Graduate	.60156*	.15694	.001	.1940	1.0091
Bachelor	High School Grad	-.77161*	.13913	.000	-1.1343	-.4089
	College Grad	-.52399*	.12602	.000	-.8507	-.1973
	Graduate	.07757	.14285	.948	-.2936	.4488
Graduate	High School Grad	-.84918*	.16765	.000	-1.2852	-.4132
	College Grad	-.60156*	.15694	.001	-1.0091	-.1940
	Bachelor	-.07757	.14285	.948	-.4488	.2936

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

The results of Games-Howell test in the scope of “idea implementation” dimension show noteworthy results that are similar to the results in the other three dimensions of innovative behavior in terms of participants educational level. High school grads group of employees significantly differs from bachelors and graduates groups. Mean point of high school grads group given in Table 11 is respectively higher than bachelors and graduates groups. College grad employees group differs significantly from bachelors and graduates groups. Mean point of college grads given in Table 11 is respectively higher than bachelors and graduates groups. There were not any significant differences observed between high school grads and college grads and between bachelors group and graduates group.

According to all of the analysis results shown above, it’s seen that the innovative behavioral characteristics of the banking sector employees differ significantly in terms of their different sector experiences, ages and educational backgrounds. The participants group which consists of employees who have professional experience in any sector different from banking are more innovative behavioral than employees who have worked in only banking sector

in the scope of all dimensions according to the mean points. When it comes to age variable, the 20-29 years old employees group differs significantly from 30-39 years old group in the scope of "idea generation", "idea championing" and "idea implementation" dimensions of innovative behavior scale. The younger groups mean points are higher than older. The banking sector employees group that consists of individuals who have a high school education and the group that consists of college graduates are significantly differ from bachelors and graduates in the scope of all dimensions of innovative behavior. When the mean points are examined, it is seen that high school graduates group and college graduates group are respectively higher than the bachelors and graduates.

In addition, the results show that there are not statistically significant differences between banking sector employees according to their gender, marital status and tenure in banking job.

Discussion And Implications Of The Findings

The first research question of the study is based on determining whether the innovative behaviors of banking sector employees differ according to their gender. The results of the t-test show that the innovative behaviors of the employees do not differ according to their gender. In other words, female banking sector employees and male banking sector employees were not statistically differentiated in terms of innovative behavior. This result does not agree with the gender bias hypothesis supported by Reuvers et al. (2008). Although the effect of gender of the manager on the innovative behaviors of the employees was examined in this study, approaches were similar in terms of gender bias. However, the results of this study are supported by the study of Leong and Rasli (2014), who found that employees do not differ according to gender in terms of innovative behavior and job role performance. The result is interesting in the scope of the gender implications in the Turkish society where the dataset of the study was obtained.

The banking sector employees contingent differences in terms of innovative behavior according to their marital status were examined within the second research question of the study. The independent samples t-test results show that single and married employees do not differ in terms of innovative behavior. Despite Jordan and Zitek (2012) found that marriage was perceived

as a negative factor in perceptions about job performances following marriage, the results of this study show that marriage has no positive or negative effect on innovative behavior.

The third of the questions sought in the scope of the study is whether the innovative behaviors of the banking sector employees differ according to whether they have work experience in a different sector or not. Employees with and without working experience in a sector other than banking were considered as two separate groups and their scores were compared. According to this comparison made by independent samples t-test, it is seen that the employees who have working experience in a different sector than the banking sector differ from those who have worked only in the banking sector. Innovative behavior average scores of those with different sector experience were significantly higher than those who did not work in the sector other than banking. This result is consistent with the research by Romero and Martínez-Román (2012), who found that employees with previous work experience were more innovative. As a matter of fact, in this study, the relationship between professional background and factors affecting innovative activities was determined.

Within the scope of the research question examining whether the innovative behaviors of banking sector employees differ according to their age, the participant employees were divided into three age groups as 20-29 years olds, 30-39 years olds and 40 and above years olds. Group statistics were compared to each other in terms of all four dimensions of innovative behavior by using one way Analysis of Variance. As a result of the analysis, it was found that there were significant differences between the groups within the scope of all four innovative behavior dimensions. In order to detect differentiating groups, appropriate post-hoc tests were applied in the light of homogeneity of variance distributions. As a result, it was determined that only 20-29 age group employees and 30-39 age group employees differ in terms of innovative behavior. 20-29 and 40 and older and 30-39 and 40 and older age groups do not differ significantly. When the average scores of differentiating 20-29 age group and 30-39 age group are examined, it is seen that the innovative behavior scores of 20-29 age group are higher. The results of the studies in which Scott and Bruce (1994) and Guillén and Kunze (2019) examined the relationship between innovative behaviors and the age as a time based vari-

able of the employees are consistent with the results of this study. It is interesting to note that while the difference in innovative behavior is significant only in the 20-29 and 30-39 age groups, it is not present in later age groups. Based on this result, it can be interpreted that employees' innovative behavior tendencies decrease to a certain age and then become fixed after this point.

The fifth of the research questions asked whether the innovative behaviors of the banking sector employees differ according to their years of experience in the banking profession. Within this framework, the banking sector employees who participated in the research were divided into three groups as 0-9 years of experience, 10-19 years of experience and more than 20 years of experience. When the innovative behavior scores of the groups were compared using one way ANOVA, it was determined that there was no significant difference between the groups, contrary to the studies which Carmeli et al. (2006) found tenure related to and Woods et al. (2018) showed tenure as a moderator of personal characteristics on innovative behavior. Although it does not match the findings of previous studies, this result is remarkable considering that the research field is the banking sector. As a matter of fact, questioning the relationship between banking experience and innovative behavior on different samples is a good suggestion for future studies.

Within the framework of the last research question examined within the scope of the study, banking sector employees were grouped according to their educational background. Thus, four groups emerged as high school grads, college grads, bachelors and graduates. One-way analysis of variance was performed to determine whether the educational status groups differed according to innovative behavior scores and the results of the analysis showed that the groups differed significantly. The post-hoc tests to determine which groups differed from the other groups were decided in the light of the distribution homogeneity of the each dimensions variances. According to the results, groups compared for "idea exploration", "idea generation" and "idea championing" dimensions of innovative behavior by Tukey and Scheffe tests and Games-Howell test was used at the groups comparison for "idea implementation". Post-hoc test results showed that the high school grads group and the college grads group differed significantly from the bachelors group and the graduates group. Besides, no significant difference was found between high school grads and college grads groups and; bachelors and graduates groups innovative behavior scores. The interesting side of the results is

that as the level of education increases, innovative behavior scores decrease. As a matter of fact, previous studies in the literature such as researches conducted by Pieterse et al. (2010) and Romero and Martínez-Román (2012) have reached findings supporting the exact opposite of these results. This situation shall be questioned about the effects of education given to individuals in Turkey on their innovative behaviors. Furthermore, the fact that the bachelors and graduates groups do not differ in terms of innovative behavior is a striking result regarding the outcomes of the graduate education programs.

Conclusion

In this study, innovative behavior characteristics of banking sector employees in Turkey are investigated within the frame of their gender, marital status, sectoral experience diversity, age, banking experience and educational status. As a result of the study, it was found that the innovative behaviors of the banking sector employees do not differ according to their gender, marital status and banking experience. These results can be interpreted as these mentioned variables of employees have no effect on their innovative behavior.

Within the scope of the study, it has been determined that bankers who have previous working experience in different sectors from the banking sector are more innovative behavioral. Innovative behaviors of employees differ according to age groups; younger workers were more innovative behavioral than older workers. As the age of the workers progresses, the effect of the age variable on innovative behavior is lost. It was found that high school grads and college grads employees were significantly advantageous in terms of innovative behavior compared to bachelors and graduate employees respectively. However, high school grads were not different from college grads and bachelors were not different from graduates in terms of innovative behavior. Some of these results are interestingly not resemble in line with previous studies in the literature.

This research suggests the banking institutions to take the personal characteristics, professional experience and educational status of the present and potential employees in consideration. Findings from the results of the research can be used in the context of the fact that the banks operating in the sector make the selection of personnel more successful in the recruitment process and the understanding of the innovative behavior characteristics of the

existing personnel. In addition to that, especially with the interesting results, research contributes to the understanding of innovative behavior in such a way of determining the differentiations according to the variables discussed.

References

- Amabile, T. M. (1988). A model of creativity and innovation in organizations. *Research in Organizational Behaviour*, 10, 123-167.
- Ancona, D. G. and Caldwell, D. F. (1988). Beyond task and maintenance: Defining external functions in groups. *Group & Organization Studies*, 13(4), 468-494.
- Anderson, N., De Dreu, C.K. and Nijstad, B.A. (2004). The routinization of innovation research: a constructively critical review of the state-of-the-science. *Journal of Organizational Behavior*, 25(2), 147-173.
- Anderson, N., Potočník, K. and Zhou, J. (2014). Innovation and creativity in organizations a state-of-the-science review, prospective commentary, and guiding framework. *Journal of Management*, 40(5), 1297-1333.
- Aryee, S., Walumbwa, F.O., Zhou, Q. and Hartnell, C.A. (2012). Transformational leadership, innovative behavior, and task performance: Test of mediation and moderation processes. *Human Performance*, 25(1), 1-25.
- Axtell, C.M., Holman, D.J., Unsworth, K.L., Wall, T.D., Waterson, P.E. and Harrington, E. (2000). Shop-floor innovation: Facilitating the suggestion and implementation of ideas. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 73(3), 265-285, doi: 10.1348/096317900167029.
- Baer, M. (2012). Putting creativity to work: the implementation of creative ideas in organizations. *Academy of Management Journal*, 55(5), 1102-1119.
- Bagheri, A. (2017). The impact of entrepreneurial leadership on innovation work behavior and opportunity recognition in high-technology SMEs. *The Journal of High Technology Management Research*, 28(2), 159-166.
- Carmeli, A., Meitar, R. and Weisberg, J. (2006). Self-leadership skills and innovative behavior at work. *International Journal of Manpower*, 27(1), 75-90.
- Cegarra-Navarro, J-G., Jiménez-Jiménez, D. and Garcia-Perez, A. (2019). An integrative view of knowledge processes and a learning culture for ambidexterity: Towards improved organisational performance in the banking sector. *IEEE Transactions on Engineering Management*, <https://dx.doi.org/10.1109/TEM.2019.2917430>
- Cepeda-Carrión, I., Leal-Millán, A. G. and Ortega-Gutierrez, J. (2015). Linking unlearning with service quality through learning processes in the Spanish banking industry. *Journal of Business Research*, 68(7), 1450- 1457.

- Choi, S.B., Kim, K., Ullah, S.E. and Kang, S.W. (2016). How transformational leadership facilitates innovative behavior of Korean workers: examining mediating and moderating processes. *Personnel Review*, 45(3), 459-479.
- Çimen, İ. and Yücel, C. (2017). Innovation behavior scale (IWB): Adaptation to Turkish culture. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 6(3), 365-381.
- de Jong, J., and den Hartog, D. N. (2010). Measuring innovative work behaviour. *Creativity and Innovation Management*, 19(1), 23-35. doi:10.1111/j.1467-8691.2010.00547.x
- De Spiegelaere, S., Van Gyes, G., De Witte, H. and Van Hootegeem, G. (2015). Job design, work engagement and innovative work behavior: A multi-level study on Karasek's learning hypothesis. *Management Review*, 26(2), 123-137.
- Desyllas, P., Miozzo, M. and Lee, H.-f. (2018). Capturing value from innovation in knowledge-intensive business service firms: The role of competitive strategy. *British Journal of Management*, 29(4), 769-795.
- Dhar, R.L. (2016). Ethical leadership and its impact on service innovative behavior: the role of LMX and job autonomy. *Tourism Management*, 57(1), 139-148.
- Dorenbosch, L., Engen, M.L.V. and Verhagen, M. (2005). On-the-job innovation: the impact of job design and human resource management through production ownership. *Creativity and Innovation Management*, 14(2), 129-141.
- Duradoni, M. and Di Fabio, A. (2019). Intrapreneurial self-capital and sustainable innovative behavior within organizations. *Sustainability*, 11(2), 322.
- Erdönmez, P. A. (2003). Türkiye'de 2001 Yılındaki mali kriz sonrasında kurumsal sektörde yeniden yapılandırma. *Bankacılar Dergisi*, 47, 38-55.
- Eroğlu, A., Topçu, M. K. and Basım, H. N. (2018). Bireysel yenilikçi davranışların çalışma arkadaşları ile çatışma ve işten ayrılma niyeti üzerine etkileri: Kamu sektöründe bir araştırma. *Business and Economics Research Journal*, 9(1), 123-136.
- George, J.M. and Zhou, J. (2001). When openness to experience and conscientiousness are related to creative behaviour: an interactional approach. *Journal of Applied Psychology*, 86(3), 513-524, doi: 10.1037/0021-9010.86.3.513.
- George, D. and Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
- Guillén, L. and Kunze, F. (2019). When age does not harm innovative behavior and perceptions of competence: Testing interdepartmental collaboration as a social buffer. *Human Resource Management*, 58, 301-316. Doi. 10.1002/hrm.21953

- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., and Tatham, R. L. (2013). *Multivariate data analysis*. Pearson Education Limited.
- Hammond, M.M., Neff, N.L., Farr, J.L., Schwall, A.R. and Zhao, X. (2011). Predictors of individual-level innovation at work: a meta-analysis. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 5(1), 90-105, doi: 10.1037/a0018556.
- Hensman, A. and Sadler-Smith, E. (2011). Intuitive decision making in banking and finance. *European Management Journal*, 29(1), 51-66.
- James, L., James, L. and Ashe, D. (1990). The meaning of organizations: The role of cognition and values. In (Schneider B. Ed.), *Organizational climate and culture*: 40-84. San Francisco: Jossey-Bass.
- Janssen, O. (2000). Job demands, perceptions of effort-reward fairness and innovative work behaviour. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 73(3), 287-302, doi: 10.1348/096317900167038.
- Janssen, O., Van de Vliert, E. and West, M. (2004). The bright and dark sides of individual and group innovation: a special issue introduction. *Journal of Organizational Behavior*, 25(2), 129-145.
- Jordan, A.H. and Zitek, E.M. (2012) Marital status bias in perceptions of employees. *Basic and Applied Social Psychology*, 34(5), 474-481.
- Koryak, O., Mole, K.F., Locket, A., Hayton, J.C., Ucbasaran, D. and Hogkinson, G.P. (2015). Entrepreneurial leadership, capabilities and firm growth. *International Small Business Journal: Researching Entrepreneurship*, 33(1), 89-105.
- Leong, C.T. and Rasli, A. (2014). The relationship between innovative work behavior on work role performance: An empirical study. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 129, 592-600.
- Lin, H.E. and McDonough, I. E. F. (2011). Investigating the role of leadership and organizational culture in fostering innovation ambidexterity. *IEEE Transactions on Engineering Management*, 58(3), 497-509.
- Marullo, C., Casprini, E., Di Minin, A. and Piccaluga, A. (2018). Ready for Take-off: How open innovation influences startup success. *Creativity and Innovation Management*, 27(4), 476-488.
- Montani, F., Odoardi, C. and Battistelli, A. (2012). Explainin the relationships among supervisor support, affective commitment to change and innovative behavior: The moderating role of coworker support. *Applied Psychology Bulletin*, 264, 43-57.

- Mumford, M. and Gustafson, S. (1988). Creativity syndrome: Integration, application, and innovation. *Psychological Bulletin*, 103, 27-43.
- Niu, H.J. (2014), Is innovation behaviour congenital? Enhancing job satisfaction as a moderator. *Personnel Review*, 43(2), 288-302, doi: 10.1108/PR-12-2012-0200.
- Nusbaum, E. C. & Silvia, P. J. (2011). Are intelligence and creativity really so different? Fluid intelligence, executive processes, and strategy use in divergent thinking. *Intelligence*, 39(1), 36-45.
- Ogbonnaya, C. and Valizade, D. (2016). High performance work practices, employee outcomes and organizational performance: a 2-1-2 multilevel mediation analysis. *The International Journal of Human Resource Management*, 27(16), 1-21.
- Oldham, G.R. and Cummings, A. (1996). Employee creativity: Personal and contextual factors at work. *Academy of Management Journal*, 39(3): 3-19. Doi.10.5465/256657
- Ögüt, A., Aksay K. and Erbil C. (2014). İşletme yönetiminde yenilikçilik paradigmasının değişimi: Yenilikçilik kültürü bileşenlerinin bibliyografik taraması ve derlenmesi. 2. *Örgütsel Davranış Kongre Kitabı*, 80-89.
- Pieterse, A.N., Van Knippenberg, D., Schippers, M. and Stam, D. (2010). Transformational and transactional leadership and innovative behavior: The moderating role of psychological empowerment. *Journal of Organizational Behavior*, 31(4), 609-623.
- Prieto, I. and Pérez-Santana, M. (2014). Managing innovative work behavior: the role of human resource practices. *Personnel Review*, 43(2), 184-208.
- Raja, U. and Johns, G. (2010). The joint effects of personality and job scope on in-role performance, citizenship behaviors, and creativity. *Human Relations*, 63(7), 981-1005.
- Rao Jada, U., Mukhopadhyay, S. and Titiyal, R. (2019). Empowering leadership and innovative work behavior: a moderated mediation examination. *Journal of Knowledge Management*, 23(5), 915-930.
- Reuvers, M., Van Engen, M.L., Vinkenburgh, C.J. and Wilson-Evered, E. (2008). Transformational leadership and innovative work behavior: exploring the relevance of gender differences. *Creativity and Innovation Management*, 17(3), 227-244.
- Romero, I. and Martínez-Román, J.A. (2012). Self-employment and innovation. Exploring the determinants of innovative behavior in small businesses. *Research Policy*, 41(1), 178-189.

- Rosaria Della Peruta, M., Campanella, F. & Del Giudice, M. (2014). Knowledge sharing and exchange of information within bank and firm networks: The role of the intangibles on the access to credit. *Journal of Knowledge Management*, 18(5), 1036-1051, 2014/09/02.
- Sartori, R., Favretto, G. and Ceschi, A. (2013). The relationships between innovation and human and psychological capital in organizations: a review. *The Innovation Journal*, 18(3), 2-18.
- Sastry, M. A. (1999). Managing Strategic Innovation and Change. *Administrative Science Quarterly*, 44(2), 420-422. Doi. 10.2307/2667003
- Scott, S.G. and Bruce, R.A. (1994). Determinants of innovative behaviour: A path model of individual innovation in the workplace. *Academy of Management Journal*, 37(3), 580-607, doi: 10.2307/256701.
- Shanker, R., Bhanugopan, R., Van der Heijden, B.I. and Farrell, M. (2017). Organizational climate for innovation and organizational performance: the mediating effect of innovative work behavior. *Journal of Vocational Behavior*, 100(1), 67-77.
- Shih, H. and Susanto, E. (2011). Is innovative behavior really good for the firm? *International Journal of Conflict Management*, 22(2), 111-130. [doi.10.1108/10444061111126666](https://doi.org/10.1108/10444061111126666)
- Tabachnick, B.G. and Fidell, L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (sixth edition). Pearson, Boston.
- Topcu, M.K., Gursoy, A. and Poyraz, G. (2015). The role of the servant leadership on the relation between ethical climate perception and innovative work. *European Research Studies*, 18(1), 67-80.
- Turgut, H., (2014). Algılanan örgütsel desteğin işletme performansına etkisinde iç girişimciliğin aracılık rolü, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 29-62.
- Wojtczuk-Turek, A. ve Turek, D. (2015). Innovative behaviour in the workplace: the role of HR flexibility, individual flexibility and psychological capital: the case of Poland. *European Journal of Innovation Management*, 18(3), 397-419.
- Woods, S., Mustafa, M., Anderson, N. ve Sayer, B. (2018). Innovative work behavior and personality traits: Examining the moderating effects of organizational tenure. *Journal of Managerial Psychology*, 33(1), 29-42.
- Xerri, M.J. and Brunetto, Y. (2013). Fostering innovative behavior: the importance of employee commitment and organisational citizenship behavior. *The International Journal of Human Resource Management*, 24(16), 3163-3177.

Yuan, F. and Woodman, R.W. (2010) Innovative behavior in the workplace: the role of performance and image outcome expectations. *Academy of Management Journal*, 53(2), 323-342.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Korkmaz, İ. H. (2020). Innovative behavior patterns of employees in terms of demographic characteristics, professional experiences and educational status: An investigation on Turkish banking sector. *OPUS–International Journal of Society Researches*, 15(23), 1668-1698. DOI: 10.26466/opus.642734

Üniversite Spor Ortamı Ölçeği (ÜSOÖ): Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması

DOI: 10.26466/opus.632472

*

Aynur Yılmaz* - Oğuz Kaan Esentürk**

* Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Trabzon

E-Posta: aynuryilmaz@trabzon.edu.tr

ORCID: [0000-0001-7562-9469](https://orcid.org/0000-0001-7562-9469)

** Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzincan

E-Posta: oguz_kaan61@hotmail.com

ORCID: [0000-0002-0566-838X](https://orcid.org/0000-0002-0566-838X)

Öz

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin kampüste mevcut olan spor ortamına ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla geliştirilen ölçme aracının Türk kültürüne uyarlanması amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yaklaşımlarından betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmaya 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında farklı üniversitelerde öğrenim gören üniversite öğrencileri katılmıştır. Araştırma dört farklı çalışma grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Birinci çalışma grubundan elde edilen verilerle dil eşdeğerliliği sınanmıştır. İkinci gruptan elde edilen verilerle Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Üçüncü çalışma grubundan elde edilen verilerle AFA sonucu ortaya konulan yapı Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile sınanmıştır. Dördüncü gruptaki verilerle test tekrar test güvenilirlik analizi yapılmıştır. Yapı geçerliği kapsamında yapılan AFA sonucunda toplam varyansın %78.65'ini açıklayan 14 madde ve dört faktörden oluşan bir yapı elde edilmiştir. DFA sonucunda ortaya konan bu yapı farklı çalışma grubundan elde edilen verilerle doğrulanmıştır. Madde ayırt ediciliğini test etmek amacıyla madde test korelasyonu ve %27'lik alt-üst grup karşılaştırılması yapılmıştır. Ölçme aracının güvenilirliği Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ve test-tekrar test teknikleri ile incelenmiştir. Bu test teknikleri ölçme aracının yüksek düzeyde güvenilir olduğuna kanıt sağlamıştır. Geçerliği kanıt sağlamak amacıyla ölçüt geçerliği analizine yer verilmiştir. Mevcut bulgular doğrultusunda, "Üniversite Spor Ortamı Ölçeği (ÜSOÖ)"nin geçerli ve güvenilir ölçümler yapabilen bir veri toplama aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Spor Ortamı, Üniversite, Geçerlik, Güvenirlilik

University Sport Environment Scale (USES): Validity and Reliability Study

*

Abstract

In this study, it is aimed to adapt the measurement tool that can measure the views of university students on the sports environment on campus to Turkish culture. Descriptive analysis technique, one of the quantitative research approaches, was used in the study. The study included students from different universities in the 2018-2019 academic years. The study was conducted on four different working groups. Language equivalence was tested with the data obtained from the first study group. Explanatory Factor Analysis (EFA) was performed with the data obtained from the second group. The structure revealed as a result of EFA with the data obtained from the third study group was tested by Confirmatory Factor Analysis (CFA). Test-retest reliability analysis was performed with the data in the fourth group. As a result of EFA within the scope of construct validity, a structure consisting of 14 items and four factors explaining 78.65% of the total variance was obtained. This structure, which was revealed as a result of CFA, was confirmed by the data obtained from different working groups. As a result of exploratory factor analysis conducted within the framework of construct validity, a structure consisting of 14 items and two factors explaining 78.06% of the total variance was obtained. In order to test item discrimination, item test correlation and 27% sub-upper group comparison were performed. The reliability of the instrument was examined with Cronbach's alpha internal consistency coefficient and test-retest techniques. These test techniques provide evidence that the measuring instrument is highly reliable. Criterion validity analysis was used to provide evidence of validity. According to the current findings, it can be said that Collegiate Sportscape Scale is a data collection tool that can make valid and reliable measurements

Keywords: *Sportscape, University, Validity, Reliability*

Giriş

Öğrencilerin yükseköğretim kurumlarındaki tecrübeleri, öğrencilerle eğitim kurumları arasında gerçekleşen etkileşimler dizisine bağlıdır. Bu onların duygusal, fiziksel ve ruhsal düzeylerini olumlu etkilemesinin yanı sıra bilgi, beceri ve yeteneklerinin gelişimini de destekler (Gentile, Spiller ve Noci, 2007). Bu etkileşimlerin meydana geldiği sosyal bağlamlar, davranışların şekillenmesinde etkili olan temel faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir (İlhan ve Çetin, 2014).

Etkili sosyal bağlamlar arasında yer aldığı düşünülen ve sağlıklı yaşam tarzı kazandırabilme potansiyeli taşıyan kavramlardan birisi spordur. Özellikle sağlık açısından bakıldığında, Disch, Harlow, Campbell ve Dougan (2000), fiziksel sağlıkla ilgili konuların üniversite öğrencilerinin kampüs deneyiminde önemli bir unsur olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla kampüs içi sportif ortamların öğrencilerin daha sağlıklı bir yaşam sürdürebilmeleri açısından gerekli davranışları edinebilecekleri bir atmosfer yaratabileceği düşünülmektedir. Nitekim, çok sayıda araştırma (Belch, Gebel ve Maas, 2001), sporun yükseköğretim sektöründe nasıl önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca, rekreasyonel sporlara katılımın öğrencilerin; stres düzeyini azalttığı (Kanters ve Forrester, 2000; Ragheb ve McKinney, 1993), benlik saygısını arttırdığı (Collins, Valerius, King ve Graham, 2001; Evans, Hartman ve Anderson, 2013; Haines, 2001; Kanters ve Forrester, 1997a, 1997b), akademik gelişimini etkilediği (Huesman vd., 2009; Nesbitt, 1998; Trudeau ve Shephard, 2008) ve sosyal entegrasyonunu kolaylaştırdığı (Bryant vd., 1994; Evans vd., 2013; Huesman vd., 2009) tespit edilmiştir.

Öğrenciler okul yaşantıları süresince kampüs içi sportif etkinlikler ile kurallara uyma, sosyal ilişki geliştirme, akademik gelişim sağlama ve serbest zamanlarını yararlı hale getirebilme adına olumlu tecrübeler edinmektedir. Tecrübelere dayalı davranış değişikliğinin kalıcı hale gelmesinde en önemli kavramlar arasında tutum birçok zaman etkin rol oynayabilir. Bu bağlamda tutum; bireyi belli insanlar, nesnelere ve durumlar karşısında belli davranışlar göstermeye iten öğrenilmiş eğilimler olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin üniversite spor ortamlarına yönelik görüşlerinin, üniversite sonrası yaşantılarında spora yönelik tutumlarının şekillenmesinde önemli olduğu düşünülmektedir.

Bununla birlikte, öğrencilerin yüksek öğretim kurumlarındaki spor ortamı algısını değerlendirmek için kullanılacak bir ölçüm aracına ulusal literatürde rastlanılmamıştır. Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin kampüste mevcut olan spor ortamına ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla geliştirilen ölçme aracının Türk kültürüne uyarlanmasıdır.

Yöntem

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin üniversite spor ortamına yönelik görüşlerini ölçen ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması amacıyla nicel araştırma yaklaşımlarından betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu 1

Birinci çalışma grubundan elde edilen verilerle ölçeğin dilsel eşdeğerliğini sınamak için 2018-2019 Eğitim öğretim yılı güz döneminde İngilizce Öğretmenliği bölümünde 4. sınıfta eğitim gören 45 öğrenciye üç hafta ara ile ölçeğin önce İngilizce daha sonra Türkçe formu uygulanmıştır.

Çalışma Grubu 2

Bu araştırmanın çalışma grubunu farklı üniversitelerde (Trabzon Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi) ve bölümlerde öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Çalışma grubu seçiminde ölçüt örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Öğrencilerin üniversitelerdeki spor alanlarında aktif sportif etkinliklere katılım sağlaması ölçüt olarak belirlenmiştir. Çalışma grubundan elde edilen veriler üzerinden ölçeğin yapı geçerliğini ortaya koymak amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Bu çalışma grubu 82'si (32,9 %) kadın ve 167'si (67,1%) erkek toplam 249 üniversite öğrencisinden oluşmuştur. Bu öğrencilerin 90'ı (36,1%) 1. sınıf, 31'i (12,4%) 2. sınıf, 50'si (20,1%) 3. sınıf ve 78'i (31,3%) 4. sınıfta öğrenim görmektedir. Öğrencilerin 18'i Türkçe, 25'i Sınıf Öğretmenliği, 19'u Okul öncesi Eğitimi, 13'ü Müzik, 20'si Matematik Öğretmenliği, 22'si Halkla İlişkiler ve Reklamcılık, 25'i Fen ve Teknoloji Öğretmenliği, 10'u Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ve 96'sı Spor Bilimleri Fakültesi (Ant-

renörlük, Spor Yöneticiliği, Beden eğitimi ve Spor Öğretmenliği ve Rekreasyon) öğrencileridir.

Çalışma Grubu 3

AFA sonucunda elde edilen 14 madde ve dört faktörlü yapı DFA ile test edilmiştir. Bu amaçla çalışmanın üçüncü grubunu farklı üniversitelerde öğrenim gören 142'si kadın, 69'u erkek olmak üzere toplam 211 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Öğrencilerin 42'si 1. sınıf, 78'i 2. sınıf, 53'ü 3. sınıf ve 38'i 4. sınıftadır. Öğrencilerin yaşları 18 ile 33 arasında değişmekte olup, yaş ortalamaları $21,24 \pm 2,25$ 'dir. Öğrencilerin 33'ü makine mühendisliği, 99'u sınıf öğretmenliği, 30'u özel eğitim öğretmenliği, 22'si inşaat mühendisliği, 27'si matematik bölümü öğrencisidir. Ayrıca onların sportif etkinlik olarak fitness, atletizm, voleybol, yüzme, tenis, badminton, hentbol ve uzak doğu sporları ile ilgilendikleri tespit edilmiştir.

Çalışma Grubu 4

Ölçme aracından elde edilen verilerin güvenilirliğini sınamak amacıyla Croanbach Alpha İç Tutarlık Katsayısı yanı sıra test tekrar test tekniğinden de araştırmada faydalanılmıştır. Bu bağlamda dördüncü bir çalışma grubu üzerinden elde edilen dört faktörlü 14 maddeden oluşan yapıyı içeren ölçme aracı 3'er hafta ara ile aynı kişilere ikişer defa uygulanmıştır. Böylece iki uygulama arasında aynı kişilerden elde edilen verilerin tutarlılığı test edilmiştir. Bu çalışma grubunda yer alan üniversite öğrencilerinin 35'i kadın, 42'si erkektir. Yaş ortalaması $24,16 \pm 3,41$ 'dir.

Verilerin Toplanması

Ölçme aracını Türk Kültürüne uyarlamadan önce orjinal makalenin sorumlu yazarı (H. W. Lee) ile iletişim kurulmuş ve gerekli izinler alınmıştır. Ölçme aracının orjinal geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Üniversite Spor Ortamı Ölçeği

Shin, Chiu ve Lee (2018) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan “Üniversite Spor Ortamı Ölçeği” dört alt boyut ve 14 maddeden oluşmaktadır. Netemeyer, Bearden ve Sharma (2003) özelliğın ortaya konulmasında başlıca görüşmeye katılan uzmanlar tarafından madde içeriklerinin analiz edilmesinin uygun olduğunu ileri sürmüştür. Bu doğrultuda özelliğın ilişkin teorik yapıyı ortaya koymak amacıyla spor yönetimi ve spor psikolojisi alanında uzman katılımcıların yer aldığı bir panel düzenlenmiş ve onların yarı yapılandırılmış görüşmelere katılmaları sağlanmıştır. Panelde öncelikle üniversite öğrencilerinin spor ile ilgili deneyimlerine katkı sağlayacak faktörler konusunda geri bildirimler sağlanmıştır. Üniversite öğrencilerinin spor deneyimlerinin boyutlarını tanımlamak için açık uçlu sorular kullanılmıştır. Spor deneyimleri birçok açıdan tanımlanmasına rağmen, kodlamalar yapılarak ortak temalar oluşturulmuştur. Kodlanan her bir deneyim spor deneyimleri boyutu altında incelenmiştir. Kodlanan boyutların uygunluğuna katılıp katılmadıkları belirlemek ve kontrol etmek için diğer araştırmacılar panele davet edilmiştir. Tüm panelist ve araştırmacılar üniversite spor ortamı boyutları konusunda görüş birliğine varıncaya kadar tartışma ortamı sürmüştür. Sonuç olarak üniversite spor ortamı olarak spor dersleri, spor tesisleri, üniversite spor takımları ve üniversite spor kulüpleri olmak üzere üniversite spor ortamını tasvir edebilecek dört boyut oluşturulmuştur. Özeliliğın ilişkin ortaya konulan yapıya ait özellikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Üniversite Spor Ortamı Boyutları ve Tanımları

Boyutlar	Tanım
Spor Dersleri	Çeşitli beden eğitimi ve spor derslerine katılan öğrencilerin deneyimleri
Spor Tesisleri	Üniversite kampüsündeki fiziksel özelliklerle ilgili öğrencilerin spora yönelik sahip oldukları algı
Üniversite Spor Takımları	Spor takımlarının performanslarına ilişkin öğrenci desteğı
Üniversite Spor Kulüpleri	Farklı üniversite spor etkinliklerine öğrencilerin katılım deneyimleri

Ölçme aracının yapı geçerliğine kanıt sağlamak amacıyla AFA, DFA, yakınsayan geçerlik analizlerine yer verilmiştir. Ölçeğın birinci boyutu spor dersleri olarak isimlendirilmiş olup dört maddeden oluşmaktadır. Bu boyutta yer alan maddelerin madde faktör yük değerleri 0.81 ile 0.97 arasında

değişmekte olup, $\alpha=0.94$, $CR=0.94$ ve $AVE=0.82$ 'dir. Ölçeğin ikinci boyutu spor tesislerinin fiziksel görünümüne ilişkin maddeleri içermekte olup, dört maddeden oluşmaktadır. Bu boyuttaki madde faktör yük değerleri 0.72 ile 0.88 arasında değerler almaktadır. Ayrıca α değeri 0.90, $CR=90$ ve $AVE=70$ 'dir. Üçüncü boyut ise üniversite spor takımlarına ilişkin bağlılığı temsil eden maddeler olup, üç maddeyi içermektedir. Ölçeğin bu boyutundaki madde faktör yük değerleri 0.68 ile 0.96 arasında değerler almakta olup, $\alpha=0.85$, $CR=0.86$ ve $AVE=0.69$ 'dur. Ölçeğin son boyutu olan üniversite spor kulüpleri ise kulüplerin öğrencilere sağlayabileceği kazanımlarını ölçmekte olup, üç maddeden oluşmaktadır. Madde faktör yük değerleri 0.88 ile 0.94 arasında değişmektedir. $\alpha=0.94$, $CR=0.94$ ve $AVE=0.85$ 'dir. Yakınsama geçerliğinde faktörlerin ortalama açıklanan varyans (AVE) değerlerinin 0.50'den, hem de faktörlere ilişkin tüm güvenirlilik değerlerinin (CR ve α) AVE değerinden büyük olması gerekir (Fornel ve Larcker, 1981). Ölçeğin tüm boyutlarındaki AVE değerlerinin 0.50'den büyük olduğu ve güvenirlilik değerlerinin (CR ve α) de ölçeğin alt boyutlarının tümünde AVE'den büyük olduğu görülmüştür. Bu durum ölçme aracının orjinal formunda yapılan yakınsama geçerliğine sahip olduğu söylenebilir. Ölçme aracı 7'li Likert tipinde olup, "Hiç Katılmıyorum" ile "Tamamen Katılıyorum" arasında derecelendirilmektedir. On dört maddeden oluşan ölçme araçından alınabilecek en düşük ve en yüksek puan sırasıyla 14 ve 98'dir.

Ölçeğin Dil Geçerliğinin Sağlanması

Ölçeğin dilsel eşdeğerliğini sınamak amacıyla orjinal ölçeğin maddeleri İngilizce ve Türkçeyi iyi bilen üç dil uzmanı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Dil uzmanlarının Türkçeye çevirdikleri ölçek uzmanların görüşleri doğrultusunda tek bir form haline getirilmiştir. Türkçe form iki dil uzmanına verilerek tekrar İngilizceye çevirtilmiştir. Geri çeviri sonrasında ölçeğin Türkçe ve İngilizce formunda yer alan maddelerin birbirine yakın olduğu kanısına varılmıştır. Her iki form Beden Eğitimi ve Spor alanında uzman dokuz akademisyen kontrolüne sunulmuştur. Uzmanlardan sağlanan geri bildirimler doğrultusunda ölçek formuna son şekli verilmiştir. Ölçek formunda yer alan maddelerin dilsel eşdeğerliğini test etmek amacıyla İngilizce öğretmenliği bölümü öğrencilerine üç hafta arayla önce İngilizce daha

sonra Türkçe formu uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Verilerin Analizi

ÜSOÖ’nün Türk Kültürüne uyarlanması bağlamında SPSS 22 ve Lisrel 8.7 İstatistik Paket programları kullanılmıştır. Öncelikle dil eşdeğerliğini sağlamak amacıyla çeviri-geri çeviri tekniğinden faydalanılmıştır. Üç hafta ara ile uygulanan Türkçe-İngilizce ölçek formları arasındaki ilişki korelasyon analizi ile test edilmiştir. Yapı geçerliği kapsamında AFA ve DFA gerçekleştirilmiştir. Geçerliği ek kanıt sağlamak amacıyla ÜSOÖ ile Yaşam Memnuniyeti ve Üniversite Yaşam Kalitesi Ölçekleri arasında ölçüt (benzer ölçekler) geçerliğine bakılmıştır. Bu bağlamda korelasyon analizinden faydalanılmıştır. Madde analizleri gerçekleştirilmiştir. Bunun için madde toplam test korelasyonu ve madde ayırt edici indeksi (%27’lik alt-üst grup) karşılaştırılması gerçekleştirilmiştir. Güvenirlik analizi için Croanbach Alpha ve test tekrar test analizlerine yer verilmiştir.

Bulgular

Üniversite öğrencilerinin üniversite spor ortamına yönelik görüşlerini ölçebilecek bir ölçme aracının Türk Kültürü’ne uygunluğunu sınamak amacıyla ilk olarak dilsel eşdeğerlik test edilmiş ve ardından yapı geçerliğine ilişkin analizlere yer verilmiştir.

Dil Eşdeğerlik

Ölçeğin İngilizce ve Türkçe formunun üç hafta ara ile uygulanmasının sonucunda korelasyon analizi ile anlamlılık durumu incelenmiştir. Korelasyon analizi sonucunda ölçeğin İngilizce ve Türkçe formları arasında yüksek seviyede pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .92$, $p < .01$). Ölçek maddelerinin Türkçe ve İngilizce çevirileri arasındaki korelasyon katsayıları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. İngilizce ve Türkçe Maddelerin Çevirileri Arasındaki İlişki

Maddeler	Uygulama	r
M ₁	İngilizce	.89**
	Türkçe	
M ₂	İngilizce	.85**
	Türkçe	
M ₃	İngilizce	.72**
	Türkçe	
M ₄	İngilizce	.91**
	Türkçe	
M ₅	İngilizce	.86**
	Türkçe	
M ₆	İngilizce	.90**
	Türkçe	
M ₇	İngilizce	.90**
	Türkçe	
M ₈	İngilizce	.92**
	Türkçe	
M ₉	İngilizce	.81**
	Türkçe	
M ₁₀	İngilizce	.78**
	Türkçe	
M ₁₁	İngilizce	.91**
	Türkçe	
M ₁₂	İngilizce	.83**
	Türkçe	
M ₁₃	İngilizce	.85**
	Türkçe	
M ₁₄	İngilizce	.79**
	Türkçe	
Ölçek (Toplam)	İngilizce	.92**
	Türkçe	

** $p < .01$

Yapı Geçerliği

Ölçme aracının yapı geçerliğini test etmek amacıyla çalışmada AFA ve DFA gerçekleştirilmiştir. İlk olarak yapı geçerliği kapsamında AFA yapılmıştır.

Açıklayıcı Faktör Analizi

Ölçek uyarlama çalışmasında ilk olarak ölçeğin yapı geçerliğine kanıt sağlamak için aynı yapıyı ölçen gizil değişkenleri bir araya toplayarak daha az sayıda değişken ile açıklamayı amaçlayan istatistiksel bir teknik olan AFA

kullanılmıştır (De Vellis, 2014). Elde edilen verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığı Kaiser- Mayer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett testi ile sınanabilir (Büyüköztürk, 2014). KMO'nun 0.60'dan yüksek, Bartlett testinin de anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermekte (Tavşancıl, 2014; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012) olup, verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini ve değişkenler arasında faktörleştirme tekniklerinin kullanılabilirliğini ortaya koymaktadır (Fraenkel ve Wallen, 2000). Mevcut çalışmada örneklem uygunluğunu ortaya koyan değer 0.91 olarak hesaplanmıştır. Dağılımın çok değişkenli yapıdan geldiğini ortaya koyan Barlett-Sphericity testi değeri 5278,546 ($p < 0.01$) olduğu tespit edilmiştir. Bu değerler çalışma grubu üzerinden toplanan verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Ölçekte Yer Alan Maddeler Ve Madde Yük Değerleri

Maddeler		Ortak Varyans	1	2	3	4
Spor Dersleri	Spor derslerine katıldıktan sonra fiziksel becerilerimin arttığını düşünüyorum.	,805	,824	,123	,297	,150
	Spor dersleri fiziksel becerilerimi geliştirmeye yardımcı olur.	,881	,886	,098	,251	,153
	Spor derslerine katıldıktan sonra fiziksel uygunluk seviyemin arttığını hissediyorum.	,904	,923	,103	,181	,095
	Spor derslerinde yaptığım etkinlikler beceri performansımı geliştirir.	,866	,892	,135	,159	,164
Açıklanan Varyans		43,536				
Spor Tesisleri	Spor tesislerinin temizliği mükemmeldir.	,701	,177	,813	,022	,089
	Spor tesislerinin görsel olarak dış görünümü dikkat çekicidir.	,808	,049	,892	,080	,063
	Spor tesislerindeki ekipman ve donanım fiziksel açıdan yeterlidir.	,778	,112	,819	,271	,145
	Spor tesislerinin sıcaklık, havalandırma, ses ve koku gibi çevresel koşulları iyidir.	,729	,076	,815	,141	,196
Açıklanan Varyans		16,391				
Üniversite Spor Takımları	Üniversiteyi temsilen yapılan spor müsabakalarında desteklediğim takımın performansına odaklanırım.	,687	,238	,155	,761	,167
	Üniversiteyi temsilen yapılan spor müsabakalarında benim için önemli olan tek şey takımımın kazandığını görmektir.	,755	,106	,200	,834	,238
	Üniversiteyi temsilen yapılan spor müsabakalarının kalitesi nasıl olursa olsun desteklediğim takımın kazanmasını isterim.	,739	,103	,069	,804	,184
	Açıklanan Varyans	10,922				

Üniversite Spor Kulüpleri	12-Üniversite spor kulüpleri sosyal etkileşim açısından bana birçok fırsat sağlar.	,770	,219	,203	,165	,808
	13-Üniversitede yapılan spor etkinliklerine katılarak birçok arkadaş kazanırım.	,799	,297	,114	,092	,801
	14-Üniversitede yapılan spor etkinliklerindeki sosyal etkileşimden hoşlanırım.	,789	,284	,143	,277	,809
	Açıklanan Varyans					7,804
	Toplam Açıklanan Varyans					78,653

Boyutlar	Ort	Ss	Çarpıklık	Basıklık	α	Korelasyon			
						1	2	3	4
Spor Dersleri	5,45	1,45	-1,30	1,22	0,94	1			
Spor Tesisleri	4,03	1,48	-0,14	-0,70	0,88	,292**	1		
Üniversite Spor Takımları	4,78	1,39	-0,55	-0,39	0,79	,379**	,350**	1	
Üniversite Spor Kulüpleri	4,82	1,50	-0,80	-0,07	0,86	,556**	,370**	,480**	1
Ölçek (Toplam)	4,77	1,08	-0,88	0,77	0,89	,749**	,680**	,734**	,813**

Ölçeğin “Spor Dersleri”, “Spor Tesisleri”, “Üniversite Spor Takımları” ve “Üniversite Spor Kulüpleri” olmak üzere dört boyutlu orjinal yapısı AFA sonucunda Türk Kültüründe de aynı yapıyı sağlamıştır. Ölçekten herhangi bir madde çıkarılmamıştır. Ölçeğin birinci boyutu olan “Spor Dersleri” dört maddeden (1, 2, 3, 4) oluşmakta olup, madde faktör yükleri 0.80 ile 0.90 arasında değişmekte ve özelliğin 43,536 açıklamaktadır. “Spor Tesisleri” boyutu dört maddeden (5, 6, 7, 8) oluşmakta, madde faktör yük değerleri 0.70 ile 0.80 arasında değişmekte ve toplam varyansın 16,391’ini açıklamaktadır. “Üniversite Spor Takımları” boyutu üç maddeden (9, 10, 11) oluşmakta, madde faktör yüklerinin 0.68 ile 0.75 arasında değerler almakta ve özelliğin 10,922’sini açıklamaktadır. Ölçeğin son boyutu olan “Üniversite Spor Kulüpleri” üç maddede (12,13,14) içermekte, madde yük değerleri 0.77 ile 0.79 arasında değerler almakta ve toplam varyansın 7,804’ünü açıklamaktadır. Dört boyut özelliğe ilişkin toplam varyansın 78,653’ünü açıklamaktadır. Sosyal bilimlerde yapılan ölçek geliştirme çalışmalarında özelliğin yeterli açıklanabilmesi için bu değerlerin %40 ile %60 arasında olmasının yeterli olduğu belirtilmiştir (Tavşancıl, 2014). Bu bilgi doğrultusunda AFA sonucunda özelliğin açıklanma oranının yeterli olduğu söylenebilir.

Ölçme aracından elde edilen puan ortalaması birinci boyut için 5,45+1,45’dir. Bu değer ikinci boyut için 4,03+1.48’dir. Ölçeğin üçüncü boyutunun puan ortalaması 4,78+1,39 iken, bu değer dördüncü boyut için

4,82+1,50'dir. Ölçeğin genelinden elde edilen puan ortalaması 4,77+1.08'dir. Ölçekten alınabilecek puan ortalaması 1 ile 7 arasında değiştiği dikkate alındığında; öğrencilerin spor tesisleri memnuniyet düzeylerinin ortalama üzerinde olduğu söylenebilir. Yapılan korelasyon analizlerine göre ölçeğin geneli ile ölçeğin birinci boyutu arasındaki ilişki değeri 0,749; ikinci boyutu arasındaki değer 0,680; üçüncü boyutu arasındaki değer 0,734 ve dördüncü boyut arasındaki değer 0,813'tür. Korelasyon değerlerinin sınıflandırılması dikkate alındığında 0.60 üzerindeki değer ölçeğin geneli ile alt boyutları arasındaki ilişkinin yüksek olduğunu göstermektedir. Elde edilen verilerin güvenilirliğine ilişkin yapılan Croanbach Alpha İç Tutarlık Katsayısı değerlerinin 0,79 ile 0,94 arasında değerler aldığı görülmüştür. Güvenirlik değerinin 0,70 üzerinde olması elde edilen verilerin güvenilir şekilde toplandığını göstermektedir. Bu değerler ölçme aracının güvenilir olduğunu göstermektedir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Üniversite spor ortamı ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması amacıyla yapılan AFA sonucunda ortaya koyan yapı DFA ile sınanmıştır (Kline, 2011). Doğrulayıcı faktör analizinde test edilen dört boyutlu ve 14 maddeden oluşan yapının yeterliliğini sınamak amacıyla birkaç uyum indeksi sonuçları dikkate alınmıştır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012). *İlgili literature doğrultusunda uyum indekslerine ilişkin kabul edilebilir ve iyi varsayılan değer aralıkları ve araştırmada elde edilen değerler Tablo 4'te verilmiştir.

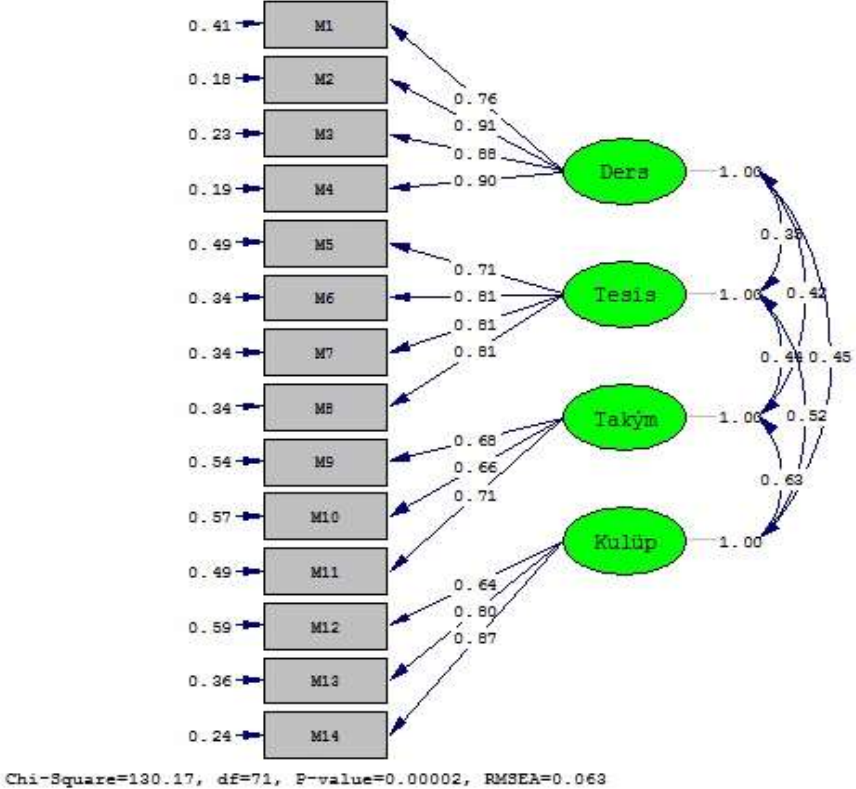
Table 4. Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

X ² /sd	RMSEA	PGFI	PNFI	GFI	AGFI	IFI	NFI	CFI
1.83	0.06	0.62	0.74	0.92	0.88	0.98	0.95	0.98

*Schermelleh-Engel ve Moosbrugger, 2003; Tabachnick ve Fidell, 2007; Thompson, 2004; Jöreskog & Sörbom, 1993; Brown, 2006.

Tablo 4'te ölçme aracına ilişkin uyum indeksleri; $\chi^2/sd=1,83$ RMSEA=0.06, PGFI=0.62, GFI=0.92, AGFI=0.88, PNFI=0.74, IFI=0.98, NFI=0.95 ve CFI=0.98 olarak bulunmuştur. Bu uyum indeksleri dikkate alındığında, dört boyutlu teorik yapının toplanan verilerle doğrulandığı

ifade edilebilir. Madde faktör ilişkisini ortaya koyan dört boyutlu yapı Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Üniversite Spor Ortamı Ölçeği Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları

Şekil 1, gözlenen değişkenler ile gizil değişkenler arasındaki ilişkinin “Spor Dersleri” boyutunda 0.76 ile 0.91, “Spor Tesisleri” boyutunda 0.71 ile 0.81, “Üniversite Spor Takımları” boyutunda 0.66 ile 0.71 ve “Üniversite Spor Kulüpleri” boyutunda 0.64 ile 0.87 arasında olduğunu göstermektedir. Kline (2011) .30 civarındaki standartlaştırılmış ağırlıkların orta; .60 ve üzerindeki ağırlıkların ise büyük etki büyüklüklerini yansıttığını belirtmektedir. Nitekim DFA sonucunda elde edilen madde faktör yüklerinin büyük etki büyüklüklerini yansıttığı söylenebilir.

Tablo 5. ÜSOÖ'nde DFA'dan Elde Edilen t Değerleri

Madde	t	Madde	t
1	12.86**	8	13.64**
2	16.79**	9	9.65**
3	15.84**	10	9.23**
4	16.62**	11	10.15**
5	11.31**	12	9.66**
6	13.60**	13	12.97**
7	13.62**	14	14.42**

DFA sonucu elde edilen 4 boyutlu modele ilişkin t-testi değerleri Tablo 5'te sunulmuştur. DFA sonucunda AFA da ortaya konan dört boyutlu yapıya ilişkin t testi değeri "Spor Dersleri" boyutunda 12.86 ile 16.79 arasında, "Spor Tesisleri" boyutunda 11.31 ile 13.64 arasında, "Üniversite Spor Takımları" boyutunda 9.23 ile 10.15 arasında ve "Üniversite Spor Kulüpleri" boyutunda 9.66 ile 14.42 olduğunu göstermektedir. Literatürde, t değerlerinin 1.96'dan büyük olması .05 düzeyinde; 2.58'den büyük olması ise .001 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir (Jöreskog ve Sörbom, 1993; Kline, 2011). Buna göre, DFA'da elde edilen tüm t değerlerinin .001 düzeyinde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla, DFA sonucunda elde edilen t değerleri, ortaya konan yapının kuramsal tanımlamalara uygun olduğunu ve herhangi bir maddenin analizden çıkarılmasına gerek olmadığını göstermiştir.

Madde Analizleri

Madde analizi kapsamında madde toplam test korelasyonu ve madde ayırt edici indekleri hesaplanmıştır. İlk olarak ölçme aracında yer alan her bir maddenin, ölçmek istediği özelliği ölçüp ölçmediği ve ölçtükleri özellik açısından kişileri ayırt etmede yeterli olup olmadığının belirlenmesi amacıyla madde-toplam test korelasyonları hesaplanmıştır (Büyüköztürk ve ark., 2012). Madde toplam test korelasyonu, test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Madde-toplam korelasyonunun pozitif ve yüksek olmasının, maddelerin benzer davranışları örneklediğini ve testin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk ve ark., 2012). Ölçeğin ayırt edici geçerliğini test etmek amacıyla çalışmada %27'lik alt-üst grup karşılaştırması yapılmıştır. Elde edilen

t-testi değerlerinin 7.61 ile 14.98 arasında değiştiği ve tüm maddelerin ($p<.001$) anlamlı olduğu görülmüştür.

Table 6. Madde Analizi Sonuçları

Boyutlar	No	% 27 Üst Grup n=67		% 27 Alt Grup n=67		t	p	Madde Toplam Test Korelasyonu
		X	Ss	X	Ss			
Spor Dersleri	1	6,28	0,61	3,58	0,93	10,13	0,00	,665
	2	6,37	0,63	4,10	1,96	8,86	0,00	,669
	3	6,28	0,67	4,28	1,01	7,61	0,00	,630
	4	6,29	0,57	4,08	1,82	9,11	0,00	,652
	5	5,29	1,48	2,95	1,53	8,98	0,00	,593
Spor Tesisleri	6	5,20	1,34	2,88	1,54	9,31	0,00	,578
	7	5,52	1,14	2,67	1,31	13,35	0,00	,614
	8	5,20	1,52	2,53	1,28	10,98	0,00	,543
Üniversite Spor Takımları	9	5,92	0,92	3,59	1,44	11,09	0,00	,554
	10	5,83	1,14	3,23	1,61	10,72	0,00	,594
	11	6,02	0,88	3,53	1,82	10,03	0,00	,502
	12	5,97	0,77	2,89	1,48	14,98	0,00	,622
Üniversite Spor Kültüpleri	13	6,10	0,81	3,19	1,65	12,91	0,00	,650
	14	6,08	0,90	3,35	1,85	10,83	0,00	,634

*** $p<.01$

Tablo 6'a göre, madde toplam korelasyonlarının .50 ile .66 arasında değişiklik gösterdiği ve t-değerlerinin anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<.001$). Toplam puana göre üst %27 ve alt %27'lik grupların madde puanları arasındaki farkın anlamlılığı için t-testi (Kılıç Çakmak, Çebi ve Kan, 2014) incelendiğinde, t değerlerinin 7.61 ile 14.98 arasında değiştiği görülmektedir. Madde toplam korelasyonlarının .30'dan büyük olması ve %27'lik alt-üst grup madde karşılaştırmaları için kullanılan t-testi sonuçlarının tüm maddeler için anlamlı çıkması ölçekteki maddelerin güvenilirliklerinin yüksek olduğunu ve aynı davranışları ölçmeye yönelik olduklarını göstermektedir (Büyükköztürk, 2010).

Ölçüt (Benzer Ölçek) Geçerliği

Ölçeğin benzer ölçek geçerliğini belirlemek için "Yükseköğretim Yaşam Kalitesi" ve "Yaşam Memnuniyeti" ölçekleri kullanılmıştır.

Yükseköğretim Yaşam Kalitesi Ölçeği: Demirdağ (2017) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan "Yükseköğretim Yaşam Kalitesi" beş

maddeden oluşan “Öğretim Üyesinin Teknik Donanımı”, iki maddeden oluşan “Öğretim Üyelerinin Davranışları”, üç maddeden oluşan “Öğrenci Davranışları” ve iki maddeden oluşan “İdari Personel Yeterliği” olmak üzere dört boyut ve 12 maddeden oluşan yapıya sahiptir. Ölçek 5’li Likert tipinde olup, ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek puan sırasıyla 12 ile 60’dır. ÜSOÖ ile ölçeğin geneli arasındaki ilişki 0.28’dir. Ölçeğin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü boyutu arasında olan ilişki sırasıyla 0.17, 0.21, 0.24 ve 0.20’dir. Bu durum pozitif yönlü düşük düzeyde ilişki olduğunu göstermektedir.

Yaşam Memnuniyeti Ölçeği: Lavallee, Hatch, Michalos ve McKinley (2007) tarafından geçerlik güvenilirlik çalışması yapılan “Yaşam Memnuniyeti Ölçeği”nin Türkçe’ye uyarlaması Akın ve Yalnız (2015) tarafında gerçekleştirilmiştir. Beş madde ve tek boyuttan oluşan ölçek, 7’li Likert tipinde olup, ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek puan sırasıyla 7 ve 49’dur.

Tablo 7. Ölçek, Yaşam Memnuniyeti ve Yükseköğretim Yaşam Kalitesi Ölçeği Arasındaki İlişki

Ölçekler	Ort	Ss	Çarpıklık	Basıklık	1	2	3	4	Ölçek
Yaşam Memnuniyeti	4,54	1,18	-0,42	0,29	,312	,324	,406	,383	,479
Yükseköğretim Yaşam Kalitesi	3,00	0,70	-0,02	0,94	,175	,213	,244	,207	,281

1: Spor Dersleri, 2: Spor Tesisleri, 3: Üniversite Spor Takımları, 4: Üniversite Spor Kulüpleri

Ölçüt bağıntılı geçerlik için “Yaşam Memnuniyeti Ölçeği” ve “Yükseköğretim Yaşam Kalitesi Ölçeği” puanları ile “Üniversite Spor Ortamı Memnuniyet Ölçeği” arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacı ile Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Üniversite spor ortamı ölçeği puan ortalamalaması ile yaşam memnuniyeti ölçeği puan ortalamaları ($r=.47$, $p<0.01$) arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki tespit edilmişken; üniversite yaşam kalitesi ölçeği puan ortalaması ($r=.28$, $p<0.01$) arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır.

Güvenirlik Analizleri

Güvenirlik analizleri sonucunda, ölçme aracının Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı, ölçeğin geneli için 0.74 olarak hesaplanmıştır (Tablo 3). Ölçeğin alt boyutları için bu değer sırasıyla 0.86 ve 0.94 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, ölçme aracının güvenirliğine kanıt sağlamak amacıyla test-tekrar test tekniği uygulanmıştır. Ölçümlerin test-tekrar test güvenirliği için 77 (35 kadın, 42 erkek) öğrenciden toplanan veriler üzerinden üç hafta arayla iki uygulama yapılmıştır. Ölçme aracındaki maddelere verilen yanıtlar arasındaki tutarlılığın sınındığı bu aşamada, puanlar arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin genelinde hesaplanan test-tekrar test puanları arasındaki korelasyon katsayısı 0.86 olarak bulunmuşken, bu değer alt boyutlar için sırasıyla 0.78 ve 0.91 olarak tespit edilmiştir. Test-tekrar test tekniğine yönelik elde edilen bulgular incelendiğinde, ölçme aracının tutarlı ölçümler sağladığı şeklinde ifade edilebilir.

Tartışma

Bu araştırmanın amacı Shin, Chiu ve Lee (2018) tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan “Üniversite Spor Ortamı Ölçeği”nin Türk Kültürüne uyarlamaktır. İlk olarak ölçeğin dilsel eşdeğerliğine yönelik uygulamalar yapılmıştır. Dil geçerliği için Brislin (1986)’nin önerdiği standart çevirgeri çeviri tekniği kullanılmıştır. Uygulama sonucunda İngilizce ve Türkçe formları arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .92, p < .01$). Ayrıca her bir madde için İngilizce ve Türkçe formlardan elde edilen değerlere ilişkin korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Maddelerin İngilizce ve Türkçe cevapları arasındaki ilişkinin .72 ile .92 arasında değerler aldığı saptanmıştır. Korelasyon değerleri göz önüne alındığında elde edilen değerlerin dil eşdeğerliği açısından yeterli olduğu söylenebilir. Dil eşdeğerliği sağlandıktan sonra ölçeğin yapı geçerliği kapsamında ilk olarak AFA gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığı Kaiser- Mayer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett testi ile sınıanabilir (Büyüköztürk, 2014). Mevcut çalışmada örneklem uygunluğunu ortaya koyan değer 0.91 olarak hesaplanmıştır. Dağılımın çok değişkenli yapıdan geldiğini ortaya koyan Barlet-Sphericity testi değeri 5278,546

($p < 0.01$) olduğu tespit edilmiştir. Bu değerler çalışma grubu üzerinden toplanan verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin orjinal formu olan dört boyut ve 14 maddeden oluşan yapı AFA sonucunda Türk Kültürü üzerinde de benzer yapıyı sağlamıştır. Dört boyutlu oluşan "Üniversite Spor Ortamı Ölçeği" ne ilişkin açıklanan toplam varyans 78,653'tür. Ölçekte yer alan madde faktör yük değerleri .76 ile .92 arasında yer almaktadır. Sosyal bilimlerde yapılan ölçek geliştirme çalışmalarında özelliğin yeterli açıklanabilmesi için bu değerlerin %40 ile %60 arasında olmasının yeterli olduğu belirtilmiştir (Tavşancıl, 2014). Bu bilgi doğrultusunda AFA sonucunda özelliğin açıklanma oranının yeterli olduğu söylenebilir. AFA sonucunda ortaya konulan yapı DFA ile sınanmıştır. Elde edilen uyum indeksleri incelendiğinde ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranı; $\chi^2/sd=1.83$, $RMSEA=0.06$, $PGFI=0.62$, $GFI=0.92$, $AGFI=0.88$, $PNFI=0.74$, $IFI=0.98$, $NFI=0.95$ ve $CFI=0.98$ olarak bulunmuştur. Bu uyum indeksleri dikkate alındığında, dört boyutlu teorik yapının toplanan verilerle doğrulandığı ifade edilebilir. DFA sonucunda AFA da ortaya konan dört boyutlu yapıya ilişkin t testi değeri "Spor Dersleri" boyutunda 12.86 ile 16.79 arasında, "Spor Tesisleri" boyutunda 11.31 ile 13.64 arasında, "Üniversite Spor Takımları" boyutunda 9.23 ile 10.15 arasında ve "Üniversite Spor Kulüpleri" boyutunda 9.66 ile 14.42 olduğunu göstermektedir. Literatürde, t değerlerinin 1.96'dan büyük olması .05 düzeyinde; 2.58'den büyük olması ise .001 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir (Jöreskog ve Sörbom, 1993; Kline, 2011). Dolayısıyla, DFA sonucunda elde edilen t değerleri, ortaya konan yapının kuramsal tanımlamalara uygun olduğunu ve herhangi bir maddenin analizden çıkarılmasına gerek olmadığını göstermiştir.

ÜSOÖ'nin geçerliğini test etmek amacıyla madde analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda madde test korelasyonu ve madde ayırt edici indeksleri incelenmiştir. Madde toplam test korelasyonlarının .50 ile .66 arasında değişiklik gösterdiği ve t-değerlerinin anlamlı olduğu saptanmıştır ($p < .001$). Bu durum ölçekte yer alan her bir maddenin, ölçeğin tamamıyla ilişkili ve uyum içinde olduğu şeklinde ifade edilebilir. Toplam puana göre üst %27 ve alt %27'lik grupların madde puanları arasındaki farkın anlamlılığı için t-testi (Kılıç Çakmak, Çebi ve Kan, 2014) incelendiğinde, t değerlerinin 7.61 ile 14.98 arasında değiştiği görülmektedir. Madde toplam korelasyonlarının .30'dan büyük olması ve %27'lik alt-üst grup madde karşılaştırmaları için kullanılan t-testi sonuçlarının tüm maddeler için anlamlı çıkması ölçekteki

maddelerin güvenirliklerinin yüksek olduğunu ve aynı davranışları ölçmeye yönelik olduklarını göstermektedir (Büyüköztürk, 2014). Böylece ölçekten herhangi bir madde çıkarılmamıştır.

Benzer ölçek geçerliğini belirlemek için Yaşam Memnuniyeti ve Üniversite Yaşam Kalitesi Ölçeği arasındaki ilişki incelenmiştir. Üniversite spor ortamı ölçeği puan ortalamalaması ile yaşam memnuniyeti ölçeği puan ortalamaları ($r=.47$, $p<0.01$) arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki tespit edilmişken; üniversite yaşam kalitesi ölçeği puan ortalaması ($r=.28$, $p<0.01$) arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır.

Ölçeğin güvenirlik analizleri kapsamında Croanbach Alpha Katsayısı ile test tekrar test güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin geneli için Croanbach Alpha İç Tutarlık Katsayısı 0.89 iken; test tekrar test güvenirlik analizi 0.86'dır. Psikolojik bir test için hesaplanan güvenirlik katsayısının .70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenirliği için genel olarak yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2014).

Sonuç

Shin, Chiu ve Lee (2018) tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan "Üniversite Spor Ortamı Ölçeği"nin Türk Kültürüne uyarlama çalışmasından elde edilen sonuçlar ile ölçeğin orjinali benzerlik göstermektedir. Uyarlama çalışması kapsamında gerçekleştirilen analizler ÜSOÖ'nün geçerli ve güvenilir ölçüm yapabilecek bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

EXTENDED ABSTRACT

Üniversite Spor Ortamı Ölçeği (ÜSOÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

*

Aynur Yılmaz - Oğuz Kaan Esentürk
Trabzon Üniversitesi, Erzurum Üniversitesi

Students' experiences in higher education institutions prepare students for a series of interactions between educational institutions. This positively affects their emotional, physical and spiritual levels as well as their development of knowledge, skills and abilities (Gentile, Spiller and Noci, 2007). We consider these interactions to be one of the main factors influencing the shaping of social studies, behaviors.

Sport is one of the concepts that are considered to be among the effective social contexts and have the potential to provide a healthy lifestyle. From a health perspective, Disch, Harlow, Campbell, and Dougan (2000) state that physical health issues are an important element of university students' campus experience. Therefore, on-campus sports environments are thought to create an atmosphere in which students can acquire the necessary behaviors in order to sustain a healthier life. Indeed, numerous studies (Belch, Gebel and Maas, 2001) show how sports play an important role in the higher education sector.

In addition, a measurement tool that can be used to evaluate students' perception of sports environment in higher education institutions has not been found in the national literature. The aim of this study is to adapt the measurement tool developed to determine the opinions of university students on the sports environment on campus to Turkish culture.

In this research, descriptive analysis method, which is one of the quantitative research approaches, was used to adapt the scale, which measures the opinions of university students towards the university sports environment, to Turkish culture. This study was conducted on four different study groups in order to provide evidence for the validity and reliability of the study. With the data obtained from the first study group, Linguistic Equivalence was achieved. Exploratory Factor Analysis (EFA) was achieved with the data obtained from the second study group, Confirmatory Factor Analysis

(CFA) with the data obtained from the third group, and test-retest reliability analysis were performed on the fourth group. SPSS 22 and Lisrel 8.7 Statistical Package programs were used in the context of adaptation of USES to Turkish Culture. First of all, translation - re-translation technique was used to ensure language equivalence. Correlation analysis was used to test the relationship between the Turkish-English scale forms administered at three-week intervals. EFA and CFA were performed within the scope of construct validity. In order to provide additional evidence of validity, the validity of the criteria (similar scales) between USES and Life Satisfaction and University Quality of Life Scales was examined. In this context, correlation analysis was utilized. Item analyses were performed. For this purpose, item total test correlation and item discrimination index (27% sub-upper group) were compared. Cronbach Alpha and test-retest analyzes were used for reliability analysis.

The original form of the scale, consisting of four dimensions and 14 items, provided a similar structure on Turkish Culture as a result of EFA. The total variance explained for the "University Sport Environment Scale", which consists of four dimensions, is 78,653. Substance analyzes were conducted to test the validity of USES. In this context, item test correlation and item discrimination indexes were examined. It was determined that item-total correlations ranged between .50 and .66 and t-values were significant ($p < .001$). The relationship between Life Satisfaction and University Quality of Life Scale was examined to determine similar scale validity. A significant positive correlation was found between the mean score of university sports environment scale and the mean score of life satisfaction scale ($r = .47$, $p < .01$) whereas a positive low level significant relationship was found between the mean score ($r = .28$, $p < .01$) of the university quality of life scale. In the reliability analyzes of the scale, Cronbach Alpha Coefficient and test-retest reliability coefficient were calculated. While Cronbach Alpha Internal Consistency Coefficient was 0.89 for the whole scale, test-retest reliability analysis was 0.86.

The original form of the scale, consisting of four dimensions and 14 items, provided a similar structure on Turkish Culture as a result of EFA. The total variance explained for the University Sport Environment Scale consisting of four dimensions is 78,653. The item factor load values in the scale were between .76 and .92. In the scale development studies conducted

in the social sciences, it is stated that this value should be between 40% and 60% in order to explain the feature adequately (Tavşancıl, 2014). In the light of to this information, it can be said that the rate of explanation of the feature is sufficient as a result of EFA. The structure revealed by EFA was tested with CFA. When the fit indices were examined, the ratio of chi-square to freedom degree was found to be $\chi^2/sd=1.83$, RMSEA=0.06, PGFI=0.62, GFI=0.92, AGFI=0.88, PNFI=0.74, IFI=0.98, NFI=0.95 and CFI=0.98. When these fit indices are taken into consideration, it can be stated that the four-dimensional theoretical structure is confirmed by the collected data. As a result of the CFA, the t-test value for the four-dimensional structure revealed in the EFA shows that it is between 12.86 and 16.79 in the "Sport Courses" dimension, between 11.31 and 13.64 in the "Sports Facilities" dimension, between 9.23 and 10.15 in the "University Sports Teams" dimension and 9.66 and 14.42 in the "University Sports Clubs" dimension. In the literature, t values greater than 1.96 are significant at the .05 level, and greater than 2.58 are significant at the level of .001 (Jöreskog and Sörbom, 1993; Kline, 2011). Therefore, the t values obtained from the CFA showed that the structure presented was in accordance with the theoretical definitions and that no item had to be removed from the analysis. In the light of all these findings, it was determined that the measurement tool which was developed in order to determine the opinions of university students on the sports environment available on campus is compatible with Turkish culture.

Kaynakça / References

- Akın, A. ve Yalnız, A. (2015). Yaşam memnuniyeti ölçeği (YMÖ) Türkçe formu: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54),95-102.
- Andrews, F. M. ve Withey, S. B. (1976). *Social indicators of wellbeing: Americans' perceptions of life quality*. Plenum: NewYork.
- Argon, T. ve Kösterelioğlu, M. A. (2009). Üniversite öğrencilerinin üniversite yaşam kalitesi ve fakülte kültürüne ilişkin algıları. *Electronic Journal of Social Sciences*, 8(30), 43-61.
- Avcı, K. ve Pala, K. (2004). Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesinde çalışan araştırma görevlisi ve uzman doktorların yaşam kalitesinin değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(2), 81-85.

- Ayık, A. ve Ataş-Akdemir, Ö. (2016). Öğretmen adaylarının okul yaşam kalitesi ve okula yabancılaşma algıları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 21(4), 429-452.
- Bauer, R. A. (1966). *Social indicators*. MIT Press.: Cambridge, MA.
- Belch, H. A., Gebel, M. ve Maas, G. M. (2001). Relationship between student recreation complex use, academic performance, and persistence of first-time freshmen. *Journal of Student Affairs Research and Practice*, 38(2), 254-268.
- Bilir, N., Özcebe, H., Vaizoğlu, S. A., Aslan, D., Subaşı, N. ve Telatar, T. G. (2005). Van ilinde 15 yaş üzeri erkeklerde SF-36 ile yaşam kalitesinin değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 25(5), 663-668.
- Brislin, R.W. (1986). *The wording and translation of research instrument*. W. J. Lonner ve J. W. Berry (Eds.), *Field methods in cross-cultural research* içinde (s. 137-164). Beverly Hills, CA: Sage
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York: Guilford Publications
- Bryant, F. B. ve Yarnold, P. R. (1995). Principal components analysis and exploratory and confirmatory factor analysis. In L. G. Grimm, ve P. R. Yarnold (Eds.). *Reading and understanding multivariate statistic* içinde (s. 99-136). Washington, DC: American Psychological Association.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum* (Genişletilmiş 20. Baskı). Ankara: Pegem A.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (Geliştirilmiş 11. Bsm). Ankara: Pegem
- Campbell, A., Converse, P. E. ve Rodgers, W. L. (1976). *The quality of American life: Perceptions, evaluations, and satisfactions*. Russell Sage Foundation: NewYork.
- Carr, A. J., Gibson, B. ve Robinson, P. G. (2001). *Is quality of life determined by expectations or experience?*. *BMJ*, 322(7296), 1240-1243.
- Cılga, İ. (1994). *Gençlik ve yaşam niteliği*. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları: Ankara.
- Clifton, R. A., Mandzuk, D. ve Roberts, L. W. (1994). The alienation of undergraduate education students: A case study of a Canadian university. *Journal of Education for Teaching*, 20(2), 179-192.

- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları* (2. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Collins, J. R., Valerius, L., King, T. ve Graham, A. P. (2001). The relationship between college students' self-esteem and the frequency and importance of their participation in recreational activities. *Recreational Sports Journal*, 25, 2.
- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The psychology of optimal experience*. New De Vellis, R. F. (2014). *Ölçek geliştirme: Kuram ve uygulamalar* (Ed. T. Totan). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Demirdağ, S. (2017). Development of higher education quality of life scale and measuring its psychometric properties. *E-AJI (Asian Journal of Instruction)*, 5(2), 19-31.
- Disch, W. B., Harlow, L. L., Campbell, J. F. ve Dougan, T. R. (2000). Student functioning, concerns, and socio-personal well-being. *Social Indicators Research*, 51(1), 41-74.
- Evans, K. E., Hartman, C. L. ve Anderson, D. M. (2013). It's more than a class: Leisure education's influence on college student engagement. *Innovative Higher Education*, 38(1), 45-58.
- Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Gentile, C., Spiller, N. ve Noci, G. (2007). How to sustain the customer experience: An overview of experience components that co-create value with the customer. *European Management Journal*, 25(5), 395-410.
- Haines, D. J. (2001). Undergraduate student benefits from university recreation. *Recreational Sports Journal*, 25(1), 25-33.
- Huesman, R., Brown, A. K., Lee, G., Kellogg, J. P. ve Radcliffe, P. M. (2009). Gym bags and mortarboards: Is use of campus recreation facilities related to student success? *NASPA Journal*, 46(1), 50-71.
- İlhan, M. ve Çetin, B. (2014). Sınıf değerlendirme atmosferi ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 39(176), 31-50.
- Jöreskog, K. G. ve Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural equation modeling with the simplis command language*. Lincolnwood: Scientific Software International, Inc.

- Kanters, M. A. ve Forrester, S. (1997a). Leisure motivation and self-concept: A comparison of campus recreation participants and non-participants. *Recreational Sports Journal*, 22(1), 29-33.
- Kanters, M. A. ve Forrester, S. (1997b). The motivations and self-esteem of intramural sports participants. *Recreational Sports Journal*, 21(3), 3-7.
- Kanters, M. A. ve Forrester, S. (2000). Recreational sport participation as a moderator of college stress. *Recreational Sports Journal*, 24(2), 11-24.
- Kılıç Cakmak E., Çebi, A. ve Kan A. (2014). Developing a social presence scale for e learning environments. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14,764-768.
- Kline, R. B. (2011). Convergence of structural equation modeling and multilevel modeling. M. Williams ve W. P. Vogt (Eds.), *Handbook of methodological innovation in social research methods* içinde (s. 562-589). London: Sage.
- Nesbitt, G. M. (1998). Social-emotional development and extracurricular involvement of sport club participants. *Recreational Sports Journal*, 22(2), 6-9.
- Netemeyer, R. G., Bearden, W. O. ve Sharma, S. (2003). *Scaling procedures: Issues and applications*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Ragheb, M. G. ve McKinney, J. (1993). Campus recreation and perceived academic stress. *Journal of College Student Development*, 34, 5-10.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. ve Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Shin, S., Chiu, W. ve Lee, H. W. (2018). For a better campus sporting experience: Scale development and validation of the collegiate sportscape scale. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 22, 22-30.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2007). *Multivariate analysis of variance and covariance. Using multivariate statistics*. Boston: Allyn and Bacon.
- Tavşancıl, E. (2014). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ie veri analizi*. Ankara: Nobel.
- Thompson, B. (2004). *Exploratory and confirmatory factor analysis: Understanding concepts and applications*. Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Trudeau, F. ve Shephard, R. J. (2008). Physical education, school physical activity, school sports and academic performance. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 5(1), 1-12.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Yılmaz, A. ve Esentürk, O. K. (2020). Üniversite spor ortamı ölçeği (ÜSOÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 1699-1724. DOI: 10.26466/opus.632472

Gençlik Hizmetleri Ve Spor İl Müdürlüğü Çalışanlarının, Duygusal Zeka İle Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarının İncelenmesi¹

DOI: 10.26466/opus.624515

*

Sultan Yavuz Eroğlu* - Erdem Eroğlu** - Servet Reyhan***

* Dr. Öğr. Üyesi., Siirt Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu / Siirt/ Türkiye

E-Posta: sultanyavuzeroglu@siirt.edu.tr ORCID: [0000-0002-6301-9257](https://orcid.org/0000-0002-6301-9257)

** Dr. Öğr. Üyesi, Siirt Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu / Siirt/ Türkiye

E-Posta: erdemeroğlu@siirt.edu.tr ORCID: [0000-0001-5875-2836](https://orcid.org/0000-0001-5875-2836)

*** Dr. Öğr. Üyesi., Siirt Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu / Siirt/ Türkiye

E-Posta: servet.reyhan@siirt.edu.tr ORCID: [0000-0003-3303-7566](https://orcid.org/0000-0003-3303-7566)

Öz

Bu çalışmanın amacı; Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü çalışanlarının örgütsel vatandaşlık ile duygusal zeka davranışları arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Araştırma da veri toplama tekniği olarak, araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu, katılımcıların duygusal zeka düzeylerini ölçmek için Özaslan, Acar B. ve Acar C. (2009) tarafından geliştirilen 25 ifadeden oluşan “Duygusal Zeka Ölçeği” ile Örgütsel vatandaşlık davranışlarını ölçmek üzere Morrison tarafından (1994) geliştirilen ve Türker, Yenerli ve Aksoy (2006) tarafından Türkçeye uyarlanmış örgütsel vatandaşlık ölçeğinin kısaltılmış formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde, ikili karşılaştırmaların tespiti için T-Testi ikiden fazla bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenler arasındaki farkın tespiti için ANOVA testi kullanılmıştır. “Örgütsel Vatandaşlık Davranış” ölçeği alt boyutları ile “Duygusal Zeka” ölçeği alt boyutlarına ilişkin ilişkiye bakmak için ise pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Sonuç olarak; örgütsel vatandaşlık alt boyutları ile yapılan analizlerde cinsiyet, medeni durum, iş deneyimi değişkenlerinde anlamlı farklılık ($p>0,05$) görülmemişken, yaş değişkeninde anlamlı farklılık ($p<0,05$) görülmüştür. Duygusal zeka ölçeği alt boyutları ile yapılan analiz sonuçlarında ise, yaş ile medeni durum değişkenlerinde anlamlı farklılık ($p>0,05$) bulunmamışken, cinsiyet, öğrenim durumu ve iş deneyimi değişkenlerinde anlamlı farklılık ($p<0,05$) görülmüştür. Ayrıca yapılan korelasyon analizi sonucunda duygusal zeka alt boyutları ile örgütsel vatandaşlık alt boyutları arasında düşük düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü, Örgüt, Örgütsel Vatandaşlık, Duygusal Zeka

¹ Bu çalışma 11-14 Nisan 2019 tarihleri arasında Bodrum-Türkiyede Düzenlenen 2. Uluslararası Rekreasyon ve Spor Yönetimi Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Investigation Of Emotional And Sports Provincial Directorate Employees 'Emotional And Organizational Citizenship Behavior

*

Abstract

The aim of this study; Provincial Directorate of Youth and Sports employees to determine the relationship between organizational citizenship and emotional intelligence behaviors. As a research data collection technique, the personal information form created by the researchers, 25 Emotional Intelligence Scale 25 which was developed by Özaslan, Acar B. and Acar C. (2009) in order to measure the emotional intelligence levels of the participants and Morrison (2006) were used to measure organizational citizenship behaviors. 1994), which is developed by Türker, Yenerli and Aksoy (2006). In the analysis of the data, T-Test was used for the determination of binary comparisons and ANOVA test was used for the determination of the difference between more than two independent variables and dependent variables. Pearson correlation analysis was used to look at the relationship between the subscales of Davranış Organizational Citizenship Behavior "and alt Emotional Intelligence" subscales. As a result; While there were no significant differences ($p > 0.05$) in gender, marital status, and work experience variables in the analyzes conducted with organizational citizenship sub-dimensions, there was a significant difference in age variable ($p < 0.05$). There was no significant difference in age and marital status variables ($p > 0.05$), but there was a significant difference in gender, educational status and work experience ($p < 0.05$). In addition, as a result of the correlation analysis, there was a low positive and significant relationship between emotional intelligence sub-dimensions and organizational citizenship sub-dimensions.

Keywords: *Provincial Directorate of Youth Services and Sports, Organization, Organizational Citizenship, Emotional Intelligence*

Giriş

Günümüzde küreselleşme ile birlikte siyasal, toplumsal, kültürel ve spor alanlarında birçok değişim ve gelişim olduğu herkesçe bilinmektedir. Şüphesiz ki bu gelişim ve değişimler daha çok örgütlerde görülmektedir. Örgütlerin ayakta kalabilmesi ve başarıyı yakalayabilmesi için bu değişime ayak uydurmaları, sürekli yeniliği benimsemeleri ve doğru zamanda doğru işi yapan personelle çalışmalarını gerekmektedir. Aynı zamanda, örgütlerin ana kaynağı insan olduğundan çalışandan yöneticiye kadar herkesin iş birliği içerisinde aynı amaca hizmet etmeleri beklenmektedir. Şüphesiz ki örgüt çalışanlarının uyumu yakalamaları motivasyonu arttırarak örgüte katkı sağlayacaktır. Literatürde pek çok örgüt tanımı mevcuttur. Bu tanımlara bakıldığında, örgütten bahsetmek için, en az iki kişiden oluşan belli bir amaca yönelik koordinatif bir şekilde vucut bulan yapılar olarak tanımlanmıştır. En az iki kişi olması ve koordinatif bir durumu içermesi örgütlerde insan unsurunu ön plana çıkartmıştır. Bu sebep ile örgütlerin varlıklarını sürdürebilmesi için örgüt içinde iş görenlerin örgüte bağlılıkları önemli bir unsurdur (Kürekli, 2011; Başaran, 1984; Şimşek, 1999). Bu doğrultuda, örgütsel vatandaşlık davranışı kavramının gündeme gelmesi söz konusu olmuştur.

Örgütsel vatandaşlık davranışının birçok farklı değişken ile ilişkisi incelenmiştir. Bireyin örgüt yararına sergilediği/sergilemek istediği davranışların ve örgüte aidiyetin derecesini ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Örgütsel vatandaşlık davranışının kemikleştiği örgütlerde çalışanların örgütsel bağlılık derecesi yüksek olmakta, işten ayrılma eğilimleri az olmakta, örgüt yararına davranışlar sergileme potansiyeli ise artmaktadır. Her örgüt, vatandaşlık davranışı gelişmiş bireyler istihdam etmek ister. Bunu sağlamak için ise gerekli zemini hazırlamak örgütlerin en temel görevleri arasında olmalıdır (Güllü ve Şahin, 2018). Örgütsel vatandaşlık davranışı bicimsel ödül sistemi tarafından doğrudan ya da açık olarak tanımlanmayan, zorlayıcı olmayan ve örgütün fonksiyonlarını bir bütün olarak daha etkin biçimde yerine getirmesine destek olan gönüllü birey davranışlarıdır (Organ ve Dennis, 1997). Örgütsel vatandaşlık davranışının görülmesi için gerekli en temel unsur zorlama olmadan iş görenin kişisel arzusuyla hareket etmesidir. Örgütsel vatandaşlık davranışı, gönüllü çalışanlar tarafından düşük iş stresi, çatışma seviyesi, iş devamsızlığı ile yüksek performans gibi olumlu etkiler yaratacağı

düşünölmektedir (Çelik ve Çıra, 2013). Bütün insanlarda sevdiği kişi ve kurumlara karşı onu benimseme ve bağlılık güdüsü önemli bir yer tutmaktadır. Bu güdü gelişemediği ya da yöneticilerce geliştirilemediği takdirde, çalışanların örgütsel iş ve performansları düşmekte, işten ayrılma, duygu, düşünce ve tutumları artmaktadır (Karayol, 2019). Kişinin örgüt içinde bu hareket tarzını belirleyebilmesi karşılıklı iletişimi kolaylaştırdığı gibi çabuk karar verme ve strateji geliştirmede de etkili olduğu söylenebilir. Dolayısıyla yöneticilerin, örgüt içindeki uyum ve performansın yüksek olmasını sağlayabilmeleri için, durumsal algıları anlayabilme ve algısal niteliklerini geliştirmeleri gerekmektedir. Bu anlamda yöneticilerin geliştirilebilen özellikte bir zekâ türü olan ve insan ilişkilerinde kolaylık sağlayan duygusal zekayı önemsemeleri gerekmektedir (Çakar ve Arbak, 2004).

Duygusal zeka tanımına bakmadan önce zekanın tanımına bakmak yerinde olacaktır. Türk Dil Kurumu zekayı; İnsanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı, anlak, dirayet, zeyreklik, feraset olarak tanımlamaktadır (<https://soz-luk.gov.tr/>). Hiç şüphesiz zekanın gelişmesinde pekçok etken söz konusudur. Bu etkenlerden en önemlisi olarak insanların Çevre ile etkileşimini söylemek mümkündür. Çünkü çevre ile etkileşim insanların zeka ve dil gelişimi üzerinde rol oynayan önemli bir faktördür (Özen ve ark. 2018). Gerek örgütlerde çalışanların örgüt için, gerekse insanların kendi hayatlarındaki kazanımları için, yukarıda yeralan zeka tanımındaki gibi akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yada sonuç çıkarma yetenekleri önem arz etmektedir. Ayrıca, insanların bu bahsedilen özelliklerini tek bir yönde yapmaları mümkün olmayabilir yani kimi insanlar analitik yönden sonuç çıkarabiliyorkan kimi insanlar sosyal veya duygusal yönden sonuç çıkarabilir.

Duygusal zekâ; duyguları algılama ve ifade etme, duyguları düşünce içinde özümseyebilme, duygularla anlayabilme ve sorgulayabilme, kendinde ve başkalarındaki duyguları düzenleyebilme yeteneği olarak tanımlanabilir (Mayer ve ark. 2004). Goleman'a göre duygusal zekâ; kişinin kendinin ve başkalarının duygularını tanıması ve anlaması; kendini motive etmesi; kendi içinde ve ilişkilerinde duygularını doğru yönetmesiyle ilgili yetenektir (Goleman, 1995). Toplumsal faydanın yanı sıra ülke prestiji açısından önemli görölen spor kurumları çalışanlarının örgütsel vatandaşlık davranışı sergilemeleri ve hiyerarşik düzen içerisinde duygusal zeka davranışlarının olması bu kurumun başarısı için önemli görölmektedir. Araştırmamızda; duygusal

zeka ve örgütsel vatandaşlık düzeylerinin bazı değişkenler (cinsiyet, yaş, iş deneyimi, öğrenim durumu) açısından farklılaşmaktadır (H₁) ve duygusal zeka ile örgütsel vatandaşlık arasında pozitif bir ilişki vardır (H₂) şeklinde ortaya koyduğumuz hipotezlerimiz doğrultusunda, gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüğü çalışanlarının, duygusal zeka ile örgütsel vatandaşlık davranışlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Metod

Araştırma Modeli

Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü çalışanlarının örgütsel vatandaşlık ile duygusal zeka davranışları arasındaki ilişkinin belirlenmesini amaçlayan bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama, bir değişkene ilişkin sayısal değerlerin toplanması, betimlenmesi ve sunulmasına olanak sağlayan istatistiksel işlemlerdir (Büyüköztürk ve ark. 2014).

Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü'nde çalışan bireyler oluşturmaktadır. Kolayda örnekleme yöntemiyle Kütahya, Adana, Ankara, Afyon, Eskişehir illerinde gönüllü olarak çalışmaya katılan 50 Kadın, 104 Erkek olmak üzere toplamda 154 çalışan oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan çalışanlara ölçme araçları açıklama yapılarak yüzyüze uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anketin ilk bölümünde katılımcıların demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, medeni durum, iş deneyimi, öğrenim durumu) tespit etmek için araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. İkinci bölümünde ise; çalışmaya katılanların duygusal zeka düzeylerini tespit etmek için Özaslan ÖB, Acar B. ve Acar C. (2009) tarafından geliştirilen “duygusal farkındalık”, “motivasyon”, “kendini yönetme”, “empeti”, “ilişki yönetimi” olmak üzere

5 alt boyut ve 25 maddeden oluşan Duygusal Zeka ölçeği, üçüncü bölümünde de Morrison tarafından (1994) geliştirilen ve Türker, Yenerli ve Aksoy (2006) tarafından Türkçeye uyarlanmış “örgütsel gelişime katkı”, “yardımseverlik”, “sahiplenme”, “centilmenlik”, “kendini gerçekleştirme” olmak üzere 5 alt boyut ve 21 maddeden oluşan örgütsel vatandaşlık ölçeğinin kısaltılmış formu kullanılmıştır.

Verilerin Analizinde

Verilerin analizi aşamasında analizler öncesinde verinin normal dağılıp dağılmadığı kontrol edilmiş ve Kolmogorow-Smirnov normallik testi sonucunda verinin normallik varsayımını karşıladığı belirlenmiştir ($p < 0,05$). İkili karşılaştırmaların tespiti için bağımsız örneklem t-testi ikiden fazla bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenler arasındaki farkın tespiti için ANOVA testi kullanılmıştır. Ayrıca “Örgütsel Vatandaşlık Davranış” ölçeği ile “Duygusal Zeka” ölçeklerinin alt boyutları arasındaki ilişkinin tespiti için Korelasyon analizi yapılmıştır.

Bulgular

Çalışmada elde edilen bulgular aşağıda yer alan tablolar şeklinde sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Örgütsel Vatandaşlık Davranış Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	X	S	Sd	t	p
Örgütsel Gelişime Katkı	Kadın	50	29,06	4,35	152	-,101	,920
	Erkek	104	29,14	5,07			
Yardımsesverlik	Kadın	50	22,58	3,57		-670	,504
	Erkek	104	22,95	3,05			
Sahiplenme	Kadın	50	12,54	1,88		,193	,847
	Erkek	104	12,47	2,16			
Centilmenlik	Kadın	50	6,80	1,46		,351	,726
	Erkek	104	6,70	1,69			
Kendini Gerçekleştirme	Kadın	50	7,88	1,72		,207	,836
	Erkek	104	7,83	1,37			

Analiz sonuçları katılımcıların örgütsel vatandaşlık ölçeği alt boyutları cinsi-

yet değişkenine göre örgütsel gelişime katkı, $t(152)=-,101$, $p>0,05$, yardımseverlik, $t(152)=-,670$, $p>0,05$, sahiplenme $t(152)=,193$, $p>0,05$ ve centilmenlik, $t(152)=,351$, $p>0,05$ ve kendini gerçekleştirme $t(152)=,207$, $p>0,05$ cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Örgütsel Vatandaşlık Davranış Ölçeği Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	Medeni Durum	N	X	S	Sd	t	p
Örgütsel Gelişime Katkı	Evli	92	28,68	5,40	152	-1,36	,177
	Bekar	62	29,76	3,80			
Yardımseverlik	Evli	92	22,84	3,42		,03	,978
	Bekar	62	22,82	2,93			
Kendini Gerçekleştirme	Evli	92	7,90	1,45		,59	,557
	Bekar	62	7,76	1,55			
Sahiplenme	Evli	92	12,71	2,06		1,57	,119
	Bekar	62	12,18	2,05			
Centilmenlik	Evli	92	6,64	1,60		-,86	,389
	Bekar	62	6,87	1,64			

Analiz sonuçları katılımcıların örgütsel vatandaşlık ölçeği alt boyutları medeni durum değişkenine göre örgütsel gelişime katkı, $t(152)=-1,36$, $p>0,05$, yardımseverlik, $t(152)=-,03$, $p>0,05$, sahiplenme $t(152)=1,57$, $p>0,05$ ve centilmenlik, $t(152)=-,86$, $p>0,05$ ve kendini gerçekleştirme $t(152)=,59$, $p>0,05$ cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Örgütsel Vatandaşlık Davranış Ölçeği Puanlarının İş Deneyimi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Örgütsel Gelişime Katkı	Grupllararası	53,481	4	13,370	,566	,688
	Gruplarıçi	3520,415	149	23,627		
	Toplam	3573,896				
Yardımseverlik	Grupllararası	7,522		1,880	,177	,950
	Gruplarıçi	1580,089		10,605		
	Toplam	1587,610				
Kendini gerçekleştirme	Grupllararası	8,482		2,120	,958	,432
	Gruplarıçi	329,778		2,213		
	Toplam	338,260				
Sahiplenme	Grupllararası	21,691		5,423	1,281	,280
	Gruplarıçi	630,803		4,234		
	Toplam	652,494				
Centilmenlik	Grupllararası	7,253		1,813	,688	,601
	Gruplarıçi	392,831		2,636		
	Toplam	400,084				

Analiz sonuçları, katılımcıların örgütsel vatandaşlık alt boyutlarından örgütsel gelişime katkı $F(4,149)=,566$, $P>0,05$, yardımseverlik $F(4,149)=,177$, $p>0,05$, kendini gerçekleştirme $F(4,149)=,958$, $p>0,05$, sahiplenme $F(4,149)=1,281$, $p>0,05$ ve centilmenlik $F(4,149)$, $P>0,05$ düzeyleri ile iş deneyimi arasında anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Örgütsel Vatandaşlık Davranış Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Örgütsel Gelişime Katkı	Gruplararası	98,785	3	32,928	1,421	,239
	Gruplarıçı	3475,111	150	23,167		
	Toplam	3573,896	153			
Yardımseverlik	Gruplararası	2,044	3	,681	,064	,979
	Gruplarıçı	1585,566	150	10,570		
	Toplam	1587,610	153			
Kendini Gerçekleştirme	Gruplararası	11,307	3	3,769	1,729	,163
	Gruplarıçı	326,953	150	2,180		
	Toplam	338,260	153			
Sahiplenme	Gruplararası	37,928	3	12,643	3,086	,029
	Gruplarıçı	614,566	150	4,097		
	Toplam	652,494	153			
Centilmenlik	Gruplararası	8,111	3	2,704	1,035	,379
	Gruplarıçı	391,973	150	2,613		
	Toplam	400,084	153			

Tabloda görüldüğü gibi yaş açısından örgütsel vatandaşlık ölçeğinin örgütsel gelişime katkı alt boyutunda $F(3,150)= 1,124$, $p>0,05$, yardımseverlik alt boyutunda $F(3,150)=,064$, $p>0,05$, centilmenlik alt boyutunda $F(3,150)= 1,035$, $p>0,05$ anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Örgütsel vatandaşlık ölçeğinin sahiplenme alt boyutunda $F(3,150)= 3,086$ $P<0,05$ anlamlı farklılık görülmüştür. Anlamlı farkların elde edilmesinden sonra anlamlılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için TUKEY Testi kullanılmıştır.

Tablo görüldüğü gibi katılımcıların yaş değişkenine göre algıladıkları örgütsel vatandaşlık alt boyutlarından sahiplenme puanları arasında istatistik olarak anlamlı farklılık vardır. Bu anlamlı farklılık 22-26 yaş grubu, 32-36 il 37 ve üzeri yaş gruplarından kaynaklandığı görülmektedir. Bu yaş gruplarının algıladıkları sahiplenme algısı diğer yaş gruplarına göre daha anlamlıdır. Ayrıca sıra ortalamalarına bakıldığında yaş gruplarından 22-26 yaşın diğer gruplara göre sahiplenme algılarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Örgütsel Vatandaşlık Ölçeği Puanlarının Yaşa Göre ANOVA Sonuçlarında Sahiplenme Alt Boyutundaki Anlamlı Farka İlişkin TUKEY Testi Sonuçları

		Ort. Fark.	ss	p
22-26	27-31	-1,09470	,52114	,158
	32-36	-1,60606*	,55712	,023
	37 ve üzeri	-1,34225*	,51630	,050
27-31	22-26	1,09470	,52114	,158
	32-36	-,51136	,45772	,680
	37 ve üzeri	-,24755	,40705	,929
32-36	22-26	1,60606*	,55712	,023
	27-31	,51136	,45772	,680
	37 ve üzeri	,26381	,45221	,937
37 ve üzeri	22-26	1,34225*	,51630	,050
	27-31	,24755	,40705	,929
	32-36	-,26381	,45221	,937

Tablo 6. Katılımcıların Örgütsel Vatandaşlık Davranış Ölçeği Puanlarının Öğrenim Durumu Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Örgütsel Gelişime Katkı	Gruplararası	131,264	3	43,755	1,906	,131
	Gruplarıçi	3442,632	150	22,951		
	Toplam	3573,896				
Yardımseverlik	Gruplararası	30,466		10,155	,978	,405
	Gruplarıçi	1557,144		10,381		
	Toplam	1587,610				
Kendini Gerçekleştirme	Gruplararası	8,314		2,771	1,260	,290
	Gruplarıçi	329,946		2,200		
	Toplam	338,260				
Sahiplenme	Gruplararası	42,446		14,149	3,479	,018
	Gruplarıçi	610,048		4,067		
	Toplam	652,494				
Centilmenlik	Gruplararası	7,266		2,422	,925	,430
	Gruplarıçi	392,819		2,619		
	Toplam	400,084				

Tabloda görüldüğü gibi yaş açısından örgütsel vatandaşlık ölçeğinin örgütsel gelişime katkı alt boyutunda $F(3,150)=1,906$, $p>0,05$, yardımseverlik alt boyutunda $F(3,150)=,405$, $p>0,05$, kendini gerçekleştirme alt boyutunda $F(3,150)=,290$, $p>0,05$, centilmenlik alt boyutunda $F(3,150)=,290$, $p>0,05$ anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Örgütsel vatandaşlık ölçeğinin sahiplenme alt boyutunda $F(3,150)=3,086$ $P<0,05$ anlamlı farklılık görülmüştür. Anlamlı

farkların elde edilmesinden sonra anlamlılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için tamamlayıcı testlerden TUKEY Testi kullanılmıştır.

Tablo 7. Örgütsel Vatandaşlık Ölçeği Puanlarının Öğrenim Durumuna Göre ANOVA Sonuçlarında Anlamlı Farka İlişkin TUKEY Testi Sonuçları

		Ort. Fark.	ss	p
İlköğretim	Lise	-2,61765*	,89300	,020
	Yüksekokul/Üniversite	-2,62963*	,84587	,012
	Yüksek Lisans	-1,83333	1,16433	,396
Lise	İlköğretim	2,61765*	,89300	,020
	Yüksekokul/Üniversite	-,01198	,39658	1,000
	Yüksek Lisans	,78431	,89300	,816
Yüksekokul/Üniversite	İlköğretim	2,62963*	,84587	,012
	Lise	,01198	,39658	1,000
	Yüksek Lisans	,79630	,84587	,783
Yüksek Lisans	İlköğretim	1,83333	1,16433	,396
	Lise	-,78431	,89300	,816
	Yüksekokul/Üniversite	-,79630	,84587	,783

Tablo görüldüğü gibi katılımcıların öğrenim durumu değişkenine göre algıladıkları örgütsel vatandaşlık alt boyutlarından sahiplenme puanları arasında istatistik olarak anlamlı farklılık vardır. Bu anlamlı farklılık ilköğretim, lise ile üniversite gruplarından kaynaklanmaktadır. Bu gruplarının algıladıkları sahiplenme algısı diğer gruplara göre daha anlamlıdır. Ayrıca sıra ortalamalarına bakıldığında öğrenim durumlarından ilköğretim grubunun diğer gruplara göre sahiplenme algılarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Katılımcıların Duyusal Zeka Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	Grup	N	X	S	Sd	t	p
Duyusal Farkındalık	Kadın	50	19,16	4,10	152	,175	,861
	Erkek	104	19,04	4,00			
Motivasyon	Kadın	50	19,32	3,30		,098	,922
	Erkek	104	19,27	2,85			
Kendini Yönetme	Kadın	50	18,08	3,29		-1,242	,216
	Erkek	104	18,70	2,71			
Empati	Kadın	50	18,82	2,88		1,617	,108
	Erkek	104	17,91	3,42			
İlişki Yönetimi	Kadın	50	16,04	3,33		-2,179	,031
	Erkek	104	17,42	3,85			

Analiz sonuçları katılımcıların duygusal zeka ölçeği alt boyutları cinsiyet değişkenine göre duygusal farkındalık, $t(152)=-,175$, $p>0,05$, motivasyon, $t(152)=-,922$, $p>0,05$, kendini yönetme $t(152)=,216$, $p>0,05$ ve empati, $t(152)=,108$, $p>0,05$ arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermemektedir. Fakat ilişki yönetimi alt boyutu $t(152)=-2,179$, $p<0,05$ cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Sıra ortalamalarına bakıldığında erkek katılımcıların ($X=17,42$) kadın katılımcılara ($X=16,04$) göre daha olumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Katılımcıların Duygusal Zeka Ölçeği Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

	Medeni Durum	N	X	S	Sd	t	P
Duygusal Farkındalık	Evli	92	19,18	3,78	152	,401	,689
	Bekar	62	18,92	4,37			
Motivasyon	Evli	92	19,02	3,11		-1,338	,183
	Bekar	62	19,68	2,77			
Kendini Yönetme	Evli	92	18,68	2,98		,958	,340
	Bekar	62	18,23	2,83			
Empati	Evli	92	18,20	3,21		-,056	,950
	Bekar	62	18,23	3,39			
İlişki Yönetimi	Evli	92	17,10	3,42		,500	,618
	Bekar	62	16,79	4,18			

Analiz sonuçları katılımcıların duygusal zeka ölçeği alt boyutları medeni durumu değişkenine göre duygusal farkındalık, $t(152)=-,401$, $p>0,05$, motivasyon, $t(152)=-1,338$, $p>0,05$, kendini yönetme $t(152)=,958$, $p>0,05$ ve empati, $t(152)=-,056$, $p>0,05$ ve ilişki yönetimi $t(152)=,500$, $p>0,05$ arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir.

Tablo 10'da görüldüğü gibi yaş açısından duygusal zeka ölçeğinin duygusal farkındalık alt boyutunda $F(3,150)=,993$, $p>0,05$, motivasyon alt boyutunda $F(3,150)=,369$, $p>0,05$, kendini yönetme alt boyutunda $F(3,150)=1,774$, $p>0,05$, empati alt boyutunda $F(3,150)=1,403$, $P>0,05$ ve ilişki yönetimi alt boyutunda $F(3,150)=2,151$, $P>0,05$ anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 10. Katılımcıların Duygusal Zeka Ölçeği Puanlarının Yaş Durumu Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Duygusal Farkındalık	Gruplararası	48,098	3	16,033	,993	,398
	Gruplarıçı	2420,967	150	16,140		
	Toplam	2469,065				
Motivasyon	Gruplararası	10,022		3,341	,369	,775
	Gruplarıçı	1357,407		9,049		
	Toplam	1367,429				
Kendini Yönetme	Gruplararası	44,554		14,851	1,774	,155
	Gruplarıçı	1255,946		8,373		
	Toplam	1300,500				
Empati	Gruplararası	44,787		14,929	1,403	,244
	Gruplarıçı	1596,563		10,644		
	Toplam	1641,351				
İlişki Yönetimi	Gruplararası	87,937		29,312	2,151	,096
	Gruplarıçı	2043,959		13,626		
	Toplam	2131,896				

Tablo 11. Katılımcıların Duygusal Zeka Ölçeği Puanlarının İş Deneyimi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

		Kareler toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Duygusal Farkındalık	Gruplararası	86,263	3	21,566	1,349	,255
	Gruplarıçı	2382,802	150	15,992		
	Toplam	2469,065				
Motivasyon	Gruplararası	25,672		6,418	,713	,584
	Gruplarıçı	1341,757		9,005		
	Toplam	1367,429				
Kendini Yönetme	Gruplararası	38,294		9,573	1,130	,345
	Gruplarıçı	1262,206		8,471		
	Toplam	1300,500				
Empati	Gruplararası	135,106		33,777	3,341	,012
	Gruplarıçı	1506,244		10,109		
	Toplam	1641,351				
İlişki Yönetimi	Gruplararası	80,967		20,242	1,471	,214
	Gruplarıçı	2050,929		13,765		
	Toplam	2131,896				

Tabloda görüldüğü gibi iş deneyimi açısından duygusal zeka ölçeğinin duygusal farkındalık $F(3,150)=1,349$, $p>0,05$, motivasyon alt boyutunda $F(3,150)=,713$, $p>0,05$, kendini yönetme alt boyutunda $F(3,150)= 1,130$, $p>0,05$, ilişki yönetimi alt boyutunda $F(3,150)= 1,471$, $p>0,05$, anlamlı farklılığa rast-

lanmamıştır. Fakat empati alt boyutunda $F(3,150)=3,341$, $p<0,05$ ve ilişki yönetimi alt boyutunda $F(3,150)=4,318$, $p<0,05$ anlamlı farklılık görülmüştür. Anlamlı farkların elde edilmesinden sonra anlamlılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için tamamlayıcı testlerden Tukey- Testi kullanılmıştır.

Tablo 12. Duygusal Zeka Ölçeği Puanlarının İş Deneyimine Göre ANOVA Sonuçlarında Anlamlı Farka İlişkin TUKEY Testi

	İş Deneyimi	Ort. Fark.	Ss	p
1 Yıldan Az	2-4 Yıl	1,14569	,84777	,660
	5-9 Yıl	-,24275	,82133	,998
	10-15 Yıl	,40909	,95865	,993
	16 Yıldan Fazla	2,44697	,93846	,074
2-4 Yıl	1 Yıldan Az	-1,14569	,84777	,660
	5-9 Yıl	-1,38843	,68869	,263
	10-15 Yıl	-,73660	,84777	,908
5-9 Yıl	16 Yıldan Fazla	1,30128	,82487	,514
	1 Yıldan Az	,24275	,82133	,998
	2-4 Yıl	1,38843	,68869	,263
	10-15 Yıl	,65184	,82133	,932
10-15 Yıl	16 Yıldan Fazla	2,68972*	,79768	,008
	1 Yıldan Az	-,40909	,95865	,993
	2-4 Yıl	,73660	,84777	,908
	5-9 Yıl	-,65184	,82133	,932
16 Yıldan Fazla	16 Yıldan Fazla	2,03788	,93846	,196
	1 Yıldan Az	-2,44697	,93846	,074
	2-4 Yıl	-1,30128	,82487	,514
	5-9 Yıl	-2,68972*	,79768	,008
	10-15 Yıl	-2,03788	,93846	,196

Tabloya göre katılımcıların empati düzeylerinin 5-9 yıl ve 16 yıldan fazla çalışan grupların diğer gruplara göre daha olumlu olduğu görülmektedir.

Tablo 13. Örgütsel Vatandaşlık ve Duygusal Zeka Ölçeklerinin Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

	X1	X2	X3	X4	X5	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5
Örgütsel Gelişime Katkı (X1)	1	,542**	,436**	,122	,351**	,137	,344**	,278**	,226**	-,187*
		,000	,000	,132	,000	,091	,000	,000	,005	,020
		154	154	154	154	154	154	154	154	154
Yardımseverlik (X2)		1	,474**	,291**	,722**	,219**	,695**	,334**	,406**	,083
			,000	,000	,000	,006	,000	,000	,000	,307
			154	154	154	154	154	154	154	154
Sahiplenme (X3)			1	,208**	,493**	,337**	,712**	,413**	,343**	,211**
				,010	,000	,000	,000	,000	,000	,009
				154	154	154	154	154	154	154
Centilmenlik (X4)				1	,225**	,043	,277**	,269**	,345**	,296**
					,005	,597	,001	,001	,000	,000
					154	154	154	154	154	154
Kendini Gerçekleştirme (X5)					1	,251**	,816**	,288**	,290**	,148
						,002	,000	,000	,000	,068
						154	154	154	154	154
Motivasyon (Y1)						1	,316**	,486**	,417**	,391**
							,000	,000	,000	,000
							154	154	154	154
Kendini Yönetme (Y2)							1	,291**	,354**	,285**
								,000	,000	,000
								154	154	154
Duygusal Farkındalık (Y3)								1	,460**	,335**
									,000	,000
									154	154
Empati (Y4)									1	,289**
										,000
										154
İlişki Yönetimi (Y5)										1

Tabloda görüldüğü gibi örgütsel vatandaşlık ve duygusal zeka envanterlerinin alt boyutları arasındaki korelasyon ilişkisinde yardımseverlik ile ilişki yönetimi ($r=722$) ve kendini yönetme arasında ($r=695$) yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Kendini yönetme alt boyutu ile kendini gerçekleştirme alt boyutu arasında yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=816$). Diğer taraftan örgütsel gelişime katkı alt boyutu ile motivasyon alt boyutu düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r=137$). Sahiplenme alt boyutu ile kendini yönetme alt boyutu arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r=712$).

Tartışma Sonuç

Duygusal zeka ve örgütsel vatandaşlık düzeylerinin bazı değişkenler (cinsiyet, yaş, iş deneyimi, öğrenim durumu) açısından farklılaşmaktadır (H₁) ve duygusal zeka ile örgütsel vatandaşlık arasında pozitif bir ilişki vardır (H₂) şeklinde ortaya koyduğumuz hipotezlerimiz doğrultusunda elde edilen bulgular literatür düzeyinde tartıştığımızda bazı çalışmaların bulgularımızı desteklediğini bazılarının ise tezat olduğu görülmüştür.

Araştırmamızda örgütsel vatandaşlık davranışlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. İlgili literatür incelendiğinde araştırmamızla paralellik gösteren çalışmaların olduğu (Özarlan ve ark., 2009; Titrek ve ark. 2009; Aksoy, 2011) ve erkekler lehine anlamlı farklılık gösteren, çalışmamıza tezat bulguları olan çalışmalarda görülmüştür (Güllü ve Şahin, 2018; Sökmen ve Boylu, 2011; Aksoy, 2012; Ölçüm, 2004). Erkeklerin örgüt içerisinde kadınlara göre daha fazla karar alma ve uygulama eğiliminde olduklarından örgütsel vatandaşlık davranışlarında fark olacağına dair ortaya koyduğumuz hipotezimiz H₁ reddedilmiştir. Örgütsel vatandaşlık ölçeği alt boyutları medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiş olup literatürde paralellik gösteren çalışma bulunmuştur (Gündüz, 2008)

Araştırmamızda örgütsel vatandaşlık ölçeğinin yaş değişkeninin de örgütsel gelişime katkı, yardımseverlik ve centilmenlik alt boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Fakat sahiplenme alt boyutunda 22-26 yaş grubu lehine anlamlı farklılık görülmüştür. 22- 26 yaş örgüte yeni katılmayı temsil eden bir yaş grubu olduğundan istek ve çalışma kapasiteleri daha yüksek olduğu ve örgüte daha fazla aidiyet hissettikleri için yüksek yaş gruplarına göre sahiplenme düzeyleri daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Literatürde bulgumuza paralellik gösteren (Ölçüm, 2004) ve tezat olan çalışmalar görülmüştür (Aksoy,2011). Diğer bir bulgumuzda ise, öğrenim durumu açısından örgütsel vatandaşlık ölçeğinin sahiplenme alt boyutunda ilköğretim lehine anlamlı farklılık görülmüştür ve literatürde bulgumuza tezat (Polat ve Celep, 2008) çalışma görülmüştür.

Örgütsel vatandaşlık ölçeği puanlarına dair başka bir bulgumuz ise medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermediği yönünde olup literatürde bulgumuza paralel (Aksoy,2011; Gündüz, 2008) ve tezat olan (Bolat, 2009) çalışmalar mevcuttur.

Analiz sonuçları, katılımcıların duygusal zeka ölçeği alt boyutları içerisinde, ilişki yönetimi alt boyutunun cinsiyete göre erkekler lehine anlamlı bir farklılık olduğu göstermiştir. Literatürde spor yöneticilerinin duygusal zeka düzeylerine yönelik yapılan bir araştırmada cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır (Serter ve Biçer, 2019). Diğer taraftan Özdiñç ve Bilir'in üst düzey spor örgüt yöneticileriyle yaptığı çalışmada alan yazını incelemiş ve Duygusal zeka skorunun kadın ve erkek test grupları arasında farklılık gösterdiğini öne süren çalışmalar çoğunlukla kadınların lehine bulgular ortaya koyduğunu ve bu durumu bazı araştırmacılar kadının yaratılış itibariyle erkeğe oranla daha duygusal ve anaç oluşuyla ilişkilendirdiklerini belirtmişlerdir (Özdiñç ve Bilir, 2016).

Diğer bir bulgumuz duygusal zeka alt boyutundan olan empatinin iş deneyimine göre 5-9 yıl çalışanlar lehine anlamlı farklılık görülmüştür. Bireyler meslek hayatlarındaki empati düzeyleri çalışma süreleri ilerledikçe azalabileceği kanaatindeyiz. İlgili literatür incelendiğinde bulgularımıza tezat olan çalışmalar (Aksoy, 2011; Adiloğulları, 2013) görülmüştür.

Çalışmamızda duygusal zeka alt boyut puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Literatürde benzer bulguya rastlanmıştır (Gürbüz ve Yüksel, 2008). Duygusal zekanın kişinin kendinin ve başkalarının duygularını tanınması ve anlaması, duygularını doğru yönetmesiyle tanımlandığından bu davranış bireylerde var ise yaş ile değişmeyeceği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmamızda örgütsel vatandaşlık ile duygusal zeka alt boyutları arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür ve H₂ hipotezimiz kabul edilmiştir.

Sonuç olarak örgütsel vatandaşlık ve duygusal zeka ölçeğinin bazı alt boyutlarının cinsiyet, yaş, medeni durum, iş deneyimi ve öğrenim durumu değişkenlerine göre farklılaştığı görüldüğu için H₁ hipotezimiz kısmen kabul edilmiştir.

EXTENDED ABSTRACT

Investigation Of Emotional And Sports Provincial Directorate Employees 'Emotional And Organizational Citizenship Behavior

*

Sultan Yavuz Eroğlu - Erdem Eroğlu - Servet Reyhan

Siirt University

Today, it is well known that there are many changes and developments in the fields of political, social, cultural and sports together with globalization. Undoubtedly, these developments and changes are mostly seen in organizations. In order for organizations to survive and achieve success, they need to keep up with this change, adopt continuous innovation, and work with staff doing the right job at the right time. At the same time, since the main source of organizations is human, everyone from the employee to the executive is expected to serve the same purpose in cooperation. The fact that there are at least two people and includes a coordinative situation has brought the human element to the fore in organizations. For this reason, in order for the organizations to survive, the commitment of those working in the organization to the organization is an important factor (Kürekli, 2011; Başaran, 1984; Şimşek, 1999). Accordingly, the concept of organizational citizenship behavior has been brought to the agenda. The relationship of organizational citizenship behavior with many different variables was examined. It is a concept used to express the degree of behavior and belonging to the organization that the individual displays / wants to display for the benefit of the organization. In organizations where the organizational citizenship behavior is bony, the organizational commitment level of the employees is high, their tendency to leave jobs is low, and the potential to exhibit behaviors for the benefit of the organization increases. Organizational citizenship behavior is voluntary individual behavior that is not directly or explicitly defined by the formal reward system, is not compulsive and supports the organization to perform its functions more effectively as a whole (Organ and Dennis, 1997). The basic element required to see the organizational citizenship behavior is to act with the per-

sonal desire of the employee without coercion. Organizational-selective citizenship behavior is thought to create positive effects by volunteer workers such as low job stress, conflict level, job absenteeism and high performance (Çelik & Çıra, 2013). Before looking at the definition of emotional intelligence, it would be appropriate to look at the definition of intelligence. Turkish Language Association intelligence; All of human's abilities of thinking, reasoning, perception of objective facts, judgment and deduction are defined as understanding, acumen, zeyreklik, feracet (<https://sozluk.gov.tr/>). Emotional intelligence; It can be defined as the ability to perceive and express emotions, to absorb emotions in thought, to understand and question with emotions, and to regulate emotions in itself and others (Mayer et al. 2004). According to Goleman, emotional intelligence; recognizing and understanding one's feelings for yourself and others; self-motivation; is the ability to manage his emotions correctly in himself and in his relationships (Goleman, 1995). In addition to social benefit, it is considered important for the success of this institution that the employees of sports institutions, which are considered important for the prestige of the country, exhibit organizational citizenship behavior and have mental intelligence behaviors in a hierarchical order. Our research; In line with our hi-potezes, we show that emotional intelligence and organizational citizenship levels differ in terms of some variables (gender, age, work experience, educational status) (H1) and a positive relationship between emotional intelligence and organizational citizenship (H2). and it is aimed to investigate emotional intelligence and organizational citizenship behaviors of the provincial directorate of sports and sports. As the data collection technique in the research, personal information form created by the researchers, "Emotional Intelligence Scale" consisting of 25 expressions developed by Özaslan, Acar B. and Acar C. (2009) to measure the participants' emotional intelligence level, and Morrison to measure Organizational citizenship behaviors. (1994) and an abbreviated form of the organizational citizenship scale developed by Türker, Yenerli and Aksoy (2006). In the analysis of data, ANOVA test was used to determine the difference between more than two independent variables and dependent variables for determining binary comparisons. Pearson correlation analysis was conducted to look for the relationship between the "Organizational Citizenship Behavior" subscales and the "Emotional Intelligence" subscales. As a result; In the analyzes made with the

sub-dimensions of organizational citizenship, there was no significant difference in the variables of gender, marital status, work experience ($p > 0.05$), but significant difference in the age variable ($p < 0.05$). In the results of the analysis conducted with the sub-dimensions of emotional intelligence scale, there was no significant difference in age and marital status variables ($p > 0.05$), while there was a significant difference ($p < 0.05$) in the variables of gender, education and work experience. In addition, as a result of the correlation analysis, it was observed that there was a low level of positive and significant relationship between emotional intelligence sub-dimensions and organizational citizenship sub-dimensions.

Kaynakça / References

- Adiloğulları, G.E. (2013). *Beden eğitimi öğretmenlerinin duygusal zekâ ile mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş
- Aksoy, S. (2012). *Etik liderlik ve örgütsel vatandaşlık davranışlarının örgütsel performansa etkisi üzerine bir araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler, Enstitüsü, Gebze
- Aksoy, Y. (2011). *Örgütsel vatandaşlık ve duygusal zekâ davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Spor yönetiminde gsgm ve özerk spor federasyonları örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- Bolat, O. ve Bolat T. (2008). Otel işletmelerinde örgütsel bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışı ilişkisi. *BAÜ SBED 11(19)*, 75-94.
- Çakar, U. ve Arbak, Y., (2004). Modern yaklaşımlar ışığında değişen duygu zeka ilişkisi ve duygusal zeka. *Dokuz Eylül Üniversitesi SBE Dergisi*, 6(3), 23-48.
- Çelik, M. ve Çıra, A. (2013). Örgütsel vatandaşlık davranışının iş performansı ve işten ayrılma niyeti üzerine etkisinde aşırı iş yükünün aracılık rolü. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 13(1), 11-20.
- Goleman D. (1995). *Emotional intelligence*. New York: Bantam Boks. 86-91
- Güllü, S., Şahin, S. (2018). Bir spor kurumunda örgütsel çekicilik algisi ile örgütsel vatandaşlık davranışının incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(26), 637-654
- Gündüz G. (2008). *İşletmelerde Kurumsallaşma uygulamalarına yönelik çalışan tutumlarının örgütsel vatandaşlık ile ilişkisine yönelik bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Gürbüz, S., Yüksel, M. (2008). Çalışma ortamında duygusal zeka: iş performansı, iş tatmini, örgütsel vatandaşlık davranışı ve bazı demografik özelliklerle ilişkisi, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9(2), 174-190
- Karayol, M. (2019). *Kişilik ve iş değerlerinin kurumsal bağlılık açısından önemi: Gençlik ve Spor Bakanlığı çalışanları*. (1. Baskı), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. 122-123.
- Kürekli, D. (2011). *Türkiye'deki spor teşkilatlarında çalışan personelin farklı kadro pozisyonlarına ve kurum statüsüne göre örgütsel vatandaşlık davranışı farklılıklarının belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Mayer, J. D., Salovey P., ve Caruso D.R. (2004). A further consideration of the issues of emotional intelligence. *New hampshire. Psychological Inquiry*, 8(3), 74-87
- Ölçüm, Ç.M. (2004). *Örgütsel vatandaşlık davranışı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 29-37
- Organ, D. W. ve Dennis W. (1997). Organizational citizenship behavior: It's constructs clean-up time, *Human Performance*, 10(2), 85-97.
- Özarlan, Ö.B., Acar, A.B. ve Acar, C.A. (2009). Duygusal zeka ve örgütsel vatandaşlık davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik bir araştırma. *Yönetim*, 20(64) 98-111.
- Özdiñç, Ö. ve Bilir, P. (2016). Üst düzey spor örgüt yöneticilerinin duygusal zeka özelliklerini belirlemeye yönelik bir çalışma. *Spor Bilimleri Dergisi*, 27(1), 27-39
- Özen, G., Timurkaan Akçınar, S., Güllü, M., Timurkaan, H. S., Meriç, F., Uğraş, S. ve Çelik Çoban, D. (2018). *Spor lisesi eğitsel oyunlar*. (2. Baskı) Ankara. Devlet Kitapları. 69.
- Polat, S. ve Celep, C. (2008). Ortaöğretim öğretmenlerinin örgütsel adalet, örgütsel güven, örgütsel vatandaşlık davranışlarına ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 54, 307-331.
- Serter, K., Biçer, T. (2019). Yerel yönetimler ve gençlik hizmetleri spor müdürlüğü'nde görev yapan spor yöneticilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile mutlulukları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Avrasya Spor Bilimleri Araştırmaları*, 4(2), 66-82.
- Şimşek, Ş. (1999). *Yönetim ve organizasyon*. (5. Baskı) Ankara; Nobel Yayın Dağıtım. 137, 138, 301, 302.

- Sökmen, A. ve Boylu, Y. (2011). Örgütsel vatandaşlık davranışı cinsiyete göre farklılık gösterir mi? Otel işletmeleri açısından bir değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 147-163.
- Titrek, O., Bayrakçı, M. ve Zafer, D. (2009). Öğretmenlerin örgütsel vatandaşlık davranışlarına ilişkin görüşleri. *Akademik Bakış*, 17, 1-7.
- Yüksel, M., (2006). *Duygusal zeka ve performans ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

- Yavuz Eroğlu, S., Eroğlu, E. ve Reyhan, S. (2020). Gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüğü çalışanlarının, duygusal zeka ile örgütsel vatandaşlık davranışlarının incelenmesi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* , 15(23), 1725-1745. DOI: 10.26466/opus.624515

Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Siberkondri Düzeyleri ve İlişkili Faktörlerin İncelenmesi

DOI: 10.26466/opus.616396

*

Handan Ertaş* - Ramazan Kırac** - Seda Nur Ünal***

* Doç. Dr, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Selçuklu / Konya / Türkiye

E-Posta: handanertash@selcuk.edu.tr

ORCID: [0000-0003-1794-0296](https://orcid.org/0000-0003-1794-0296)

** Arş.Gör.Dr.,Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,İİBF,Onikişubat/Kahramanmaraş/Türkiye

E-Posta: ramazan46k@gmail.com

ORCID: [0000-0002-8032-1116](https://orcid.org/0000-0002-8032-1116)

*** Y. L. Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Selçuklu / Konya/ Türkiye

E-Posta: snurunal1@gmail.com

ORCID: [0000-0002-0526-1651](https://orcid.org/0000-0002-0526-1651)

Öz

Son yıllarda teknolojinin gelişmesi ile birlikte bireyler bilgiye çoğunlukla dijital ortamlardan erişmektedirler. Sanal ortamlardan bilgiye erişmek daha hızlı olduğu için, kişiler sağlıkla ilgili bilgiye erişmekte bu yolu tercih etmektedirler. Fakat bu ortamlarda çok fazla bilgi kirliliği olduğu için, bireyler doğru bilgiye ulaşmakta zorlanmakta veya eriştikleri bilgi bireyde kaygı düzeyini artırmaktadır. Bu çalışmada Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin siberkondri düzeyleri ve ilişkili faktörlerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemini Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 450 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada Batıgün ve ark. (2018) tarafından geliştirilen 28 maddelik Siberkondri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmaya katılanların %54,3'ü kadın, %25,5'i Sağlık Yönetimi, %14,4'ü Beslenme ve Diyetetik bölümünde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %49,2'si 4-6,%19'u 7-9 saat internette günlük zaman geçirdiğini ve %67,7'si internette yer alan bilgilere güvenmediğini belirtmiştir. Son bir yıl içinde doktora başvuru sayılarına bakıldığında öğrencilerin %47,7'si 6-10, %19,7'si 11-15 defa doktora başvuru yaptığını belirtmiştir. Araştırma sonucuna göre kadınların ve sürekli ilaç kullanımına sahip öğrencilerin siberkondri düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışma sonucunda bireylerin algılanan sağlık durumları iyiye gittikçe siberkondri düzeyinin düşeceği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Siberkondri, Çevrimiçi, Sağlık Bilgisi, Sağlık Kaygısı

Study Of Cybercondria Levels And Related Factors Of Faculty Of Health Sciences Students

*

Abstract

In recent years with the development of technolog, individuals access information mostly from digital media. Since it is faster to access information from digital environments, people prefer this way to access information about health. However, since there is a lot of information pollution in these environments, individuals have difficulty in reaching the correct information or the information they access increases the level of anxiety in the individual. The aim of this study is to investigate the cyberchondria levels and related factors of the students of the Faculty of Health Sciences. The sample of the study consists of 450 students studying at the Faculty of Health Sciences of Selçuk University. In the study Batıgun et. al. (2018) was used by the 28-item Cyberchondria Scale. 54.3% of the participants were female, 25.5% were in Health Management and 14.4% were in Nutrition and Dietetics. 49.2% of the students spend 4-6 hours, 19% 7-9 hours on the internet and 67.7% do not trust the information on the internet. Looking at the number of doctorate applications in the last year, 47.7% of the students stated that they have applied for doctorate 6-10 times, and 19.7% stated that they have applied for doctorate 11-15 times. According to the results of the study, it was concluded that cyberchondria levels of women and students with continuous drug use were higher. As a result of the study, it was found that as the perceived health status of individuals improved, the cyberchondria level would decrease.

Keywords: *Cyberchondria, Online Health Information, Health Anxiety*

Giriş

Dijital teknolojinin artan etkisi ile birlikte daha fazla insan interneti tıbbi bilgi aramak için birincil kaynak olarak kullanmaktadır (Mathes et al., 2018, s.204). Türkiye İstatistik Kurumu'nun "2015 Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması"na göre Türkiye'de internet kullanım oranı %55,9'dur (TUİK, 2015). Aynı araştırmada internet kullanan bireylerin %66,3'ünün sağlıkla ilgili konularda araştırma yaptıklarını ve bu kullanıcıların %75,2'sinin kadın olduğu sonucuna varılmıştır (TUİK, 2015). ABD' de yapılan bir ankette yetişkin nüfusun %80'ninin sağlık bilgilerine erişim için interneti kullandığı sonucuna varılmıştır (Pew Internet American Life Project, 2012). Sağlık içerikli web sitelere olan ilgi de gün geçtikçe artmaktadır. Sağlık bilgilerine erişim için internetin oldukça popüler hale gelmesinde, internetin ucuz, anonim ve hızlı bir araç olması etkili olabilir (McElroy ve Sheylin, 2014, s.259).

Çevrimiçi sağlık bilgisi araması davranışı sağlıklı beslenme alışkanlıkları edinme, ilaç tedavilerine uyum sağlama, düzenli egzersiz yapma, etkili sağlık kararları alabilme gibi olumlu ve koruyucu davranışlar sağlayabileceği gibi, uzman olmayan kişiler tanı koyma amacıyla kullanıldığında problem yaratabilmektedir (Aiken et al., 2012, s.72; Huberty et al., 2013, s.1364; Lemire ve Sicotte, 2008, s.137). İnternet, kullanıcılara geniş bir bilgi kaynağı sunarken; kişilerin yaş, cinsiyet, yaşam tarzı gibi bireysel etmenleri göz önünde bulundurmadığından kaba bir tanı yöntemidir (White ve Horvitz, 2009, s.32). İnternet kullanıcılara zamanla daha geniş bir bilgiye erişim imkânı sunsa da bu bilgilerin kalitesinde herhangi bir gelişme yaşanmamıştır ve çok az sayıda internet kullanıcısı kaynakların güvenilirliğini kontrol etmektedir (Benigeri ve Pluye, 2003, s.382; Powell et al., 2003, s.75). Bireylere bilgiye ulaşım açısından maliyet etkinliği, anonimlik, sosyal destek, geniş bilgi kaynağının olması gibi pek çok avantaj sağlıyor olsa da kullanıcıların doğruluğu kanıtlanmamış, çelişkili veya eski bilgilere maruz kalması gibi olumsuzluklara da sahiptir (Muse et al., 2012, s.191; Rains, 2007, s.668). Bu olumsuzlukların en önemlilerinden biri de bu bilgileri okuyan bireylerin sağlık anksiyetelerinin artmasıdır (Fergus, 2014, s.506; Baumgartner ve Hartmann, 2011, s.614). White ve Horvitz (2009)' in yapmış oldukları çalışmada internette sağlık bilgisi arayan kişilerin %38'inin sağlık kaygısında artış olduğu tespit edilmiştir.

Sağlık kaygısı, bireylerin vücutlarında gelişen herhangi bir duyumu yanlış yorumlayarak sağlıkları hakkında büyük bir endişe duyma durumu iken;

siberkondri sağlık konulu yapılan çevrimiçi aramalar sonucu bireylerin sağlık kaygılarında görülen ciddi artış olarak tanımlanmaktadır (Asmundson ve Taylor, 2005, s.3; Muse et all., 2012, s.190). Starcevic ve Berle (2013) siberkondriyayı, sağlıkla ilgili gerçekleşen anksiyeteyi azaltmak amacıyla yapılan uzun süreli ve yoğun internet kullanımı olarak tanımlamaktadır. Yüksek sağlık kaygısı sadece hastanın ve çevresinin sıkıntısı ile sınırlı kalmaz aynı zamanda yüksek tıbbi bakım kullanımını da beraberinde getirir (Barsky, Ettner, Horsky ve Bates, 2001).

Siberkondriyaklar, arama motorları vasıtasıyla kolaylıkla filtresiz sağlık bilgilerine ulaşmaktadırlar. Yapılan çalışmalarda sağlıkla ilgili sitelerde yer alan bilgilerin kalitesi ve doğruluğunun şüpheli olduğu sonucuna varılmıştır (Kunst, Groot, Latthe, Khan, 2002; Rajani, Mukherjee, Chambers, Murmurs, 2007). Bu nedenle sağlıkla ilgili bilgi edinmek için internetin kullanılması bireylerin çelişkili, yanlış veya güncel olmayan bilgilere maruz kalma riskini arttırabilir. White ve Horvitz (2009) çalışmalarında, arama motorlarının çeşitli semptomlara göre arama yapan kullanıcıları daha ciddi ve olumsuz etkiye sebep olacak sayfalara yönlendirildikleri ve bu ciddi sonuçların da bireylerin kaygılarını arttırarak derinlemesine araştırmalar yapmalarına sebep olmaktadır. Aynı çalışmada bu tür aramaların bireylerin günlük yaşamını olumsuz etkilediği sonucuna da ulaşılmıştır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde siberkondri ve sağlık kaygısı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu, sağlık anksiyete puanları yüksek olan kişilerin internette daha fazla zaman geçirdikleri ve bu kişilerin internet araması sonrası daha fazla endişe ve sıkıntı duydukları sonucuna ulaşılmıştır (Norr, Allan, Boffa, Raines, Schmidt, 2015; Barke, Bleichhardt, Rief, Doering, 2016; Norr, Albanese, Oglesby, Allan, Schmidt, 2015; Baumgartner ve Hartmann, 2011).

Yapılan bazı çalışmalarda siberkondrinin sağlık hizmetleriyle ilişkisine de odaklanılmaktadır. Fergus (2014) anksiyeteye sebep olan siberkondrinin sağlık hizmeti kullanımını da arttıracığı dile getirmiştir. Fox (2015)'un çalışmasında çevrimiçi sağlık bilgisi arayan bireylerin %46'sı edindikleri bilgi doğrultusunda sağlık personeline danışma ihtiyacı hissetmektedir. Berezovska ve ark. (2010) çalışmasında ise çevrimiçi sağlıkla ilgili arama yapan kişilerin %30'unun sağlık hizmeti kullandığı sonucuna varılmıştır. Ravdin ve Guide (2008) ve Keller, Paradala, Petty (2008) ise siberkondrinin doktor-hasta iletişiminde olumsuzluklara sebep olabileceğini vurgulamaktadır. Bu

ise kişiye fazladan sağlık harcamasına (ör: doktor doktor gezme) sebep olacaktır. Bu bağlamda gerek sebep olduğu sağlık problemleri gerek sebep olabileceği maliyetler düşünüldüğünde siberkondrinin daha iyi anlaşılması gerekmektedir. Ayrıca bu durumu kavramak ve olumsuzluklarını en aza indirmek için stratejilerin belirlenmesi önemlidir. Bu stratejilerin belirlenmesinde sağlık yöneticileri, psikologlar, halk sağlığı ve bilgi teknolojisi uzmanları iş birliği içinde çalışmalıdır. Bu bağlamda mezun olduklarında mesleklerini profesyonel olarak icra etmeye başlayacak öğrenciler için siberkondrinin bilinmesi oldukça önem arz etmektedir. Bu çalışmada ise Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin siberkondri düzeyleri ve ilişkili faktörlerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Konuyla ilgili yapılan çalışmalar sınırlı sayıda olduğundan yapılan çalışma literatüre destek sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmada nicel araştırma deseni ve kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde hemşirelik, sosyal hizmet, çocuk gelişimi, beslenme ve diyetetik ve sağlık yönetimi bölümlerinde öğrenim gören toplam 1.844 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem büyüklüğünün belirlenebilmesi için Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) tarafından oluşturulan belirli evrenler için kabul edilebilir örneklem büyüklükleri tablosundan yararlanılmış ve 2500 kişilik evrene karşılık 333 kişilik örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu görülmüş ve 451 kişi çalışma kapsamına dâhil edilmiştir. Veriler elektronik ortamda toplanmıştır. Anket formu internet ortamında hazırlanan bir link aracılığı ile bölümlerin varolan Whatsapp gruplarına gönderilmiştir. Böylece 750 kişiye ulaşılmış ve geri dönüş yapanların sayısı 451 olarak ortaya çıkmıştır. Araştırmada kullanılan anket 2 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik bilgilerin öğrenilmesi amaçlanmış ve bu bağlamda yaş, cinsiyet, kronik hastalık durumu gibi 9 soru yer almıştır. İkinci bölümde ise Durak Batıgün ve ark. (2018) tarafından geliştirilen 28 maddelik Siberkonri Ölçeği'nin soruları yer almıştır. Ölçek beş alt boyuttan oluşmaktadır bunlar; doktor-hasta etkileşimi, işlevsel olmayan internet kullanımı, kaygıyı artıran faktörler, kompulsiyon/hipokondri, kaygıyı azaltan faktörlerdir. Siberkondri ile ilgili sorular "1=Kesinlikle katılmıyorum ve 5=Kesinlikle katılıyorum" şeklindeki 5'li likert tipindeki ölçekle, demografik sorular ise kapalı uçlu olarak sunulmuştur.

Araştırmada ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0,90 olarak bulunmuştur. Ankette elde edilen veriler SPSS versiyon21 programında analiz edilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya katılan bireylere ait bulgular aşağıda tablolar şeklinde verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

		F	%
Cinsiyet	Erkek	206	45,7
	Kadın	245	54,3
Bölüm	Beslenme ve Diyetetik	65	14,4
	Çocuk Gelişimi	74	16,4
	Hemşirelik	98	21,7
	Sosyal Hizmet	99	22
	Sağlık Yönetimi	115	25,5
Yaş	18-20	229	50,8
	21-23	210	46,6
	24+	12	2,6
Günlük İnternette Geçirilen Süre	1-3	143	31,7
	4-6	222	49,2
	7-9	86	19,1
Aylık Gelir	10001-2000 TL	115	25,5
	2001-3000 TL	123	27,2
	3001-4000 TL	99	22
	4000+ TL	114	25,3
Sürekli İlaç Kullanımı	Var	121	26,8
	Yok	330	73,2
Kronik Hastalık	Var	116	25,7
	Yok	335	74,3
İnternette yer alan Bilgilere güven	Evet	305	67,7
	Hayır	146	32,3
Algılanan Sağlık Durumu	Kötü/Çok kötü	23	5,1
	Orta	87	19,3
	İyi	130	28,8
	Çok İyi	211	46,8
Son 1 Yıl İçinde Doktora Başvuru Sayısı	1-5	147	32,6
	6-10	215	47,7
	11-15	89	19,7

Tablo 1'e göre araştırmaya katılanların %54,3'ü kadın, %50,8'si 18-20, %2,6'sı 24+ yaş aralığındadır. Katılımcıların %25,5'i Sağlık Yönetimi, %22'si Sosyal Hizmet ve %14,4'ü Beslenme ve Diyetetik bölümünde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %49,2'si 4-6, %19'u 7-9 saat internette günlük zaman geçirdiğini ve %32,3'ü internette yer alan bilgilere güvenmediğini belirtmiştir. Katılımcıların %27,3 ü 2001-3000 TL, %22'si 30001-4000 TL arası aylık gelir durumuna sahiptir. Son bir yıl içinde doktora başvuru sayılarına bakıldığında öğrencilerin %47,7'si 6-10, %19,7'si 11-15 defa doktora başvuru yaptığını belirtmiştir. Katılımcıların %25,7'si kronik hastalığa sahipken; %26,8'inin sürekli ilaç kullanımı mevcuttur.

Tablo 2. Cinsiyet ile Siberkondri ve Ölçek Alt Boyut Ortalamaları Arasındaki Farklılığa Ait T Test

Cinsiyet		n	Ort.	Sd	t	p
Siberkondri	Erkek	206	2,449	0,62457	3,935	0,000
Ortalaması	Kadın	245	2,675	0,59399		
İşlevsel Olmayan İnternet Kullanımı	Erkek	206	2,675	0,75882	-3,480	0,001
	Kadın	245	3,0265	0,77800		
Doktor-Hasta Etkileşimi	Erkek	206	2,4068	,80665	-2,275	0,009
	Kadın	245	2,6147	,86807		
Kaygıyı Arttıran Faktörler	Erkek	206	2,5138	,88786	-2,275	0,025
	Kadın	245	2,6898	,75516		
Kaygıyı Azaltan Faktörler	Erkek	206	2,6757	,76515	-1,043	0,298
	Kadın	245	2,7478	,70050		
Kompülsiyon /Hipokondri	Erkek	206	1,9061	,79894	5,249	0,000
	Kadın	245	2,2993	,78463		

Tablo 2'de görüldüğü üzere araştırmaya dâhil olan kişilerin cinsiyeti ile siberkondri genel ortalaması ve ölçeğin alt boyut ortalamaları arasında t testi analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre; genel siberkondri düzeyi, işlevsel olmayan internet kullanımı, doktor- hasta etkileşimi, kompülsiyon/ hipokondri ve kaygıyı arttıran faktörler ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Kadınların ($\bar{x}=2,67$) siberkondri düzeyleri erkeklere ($\bar{x}=2,44$) göre daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca kadınların işlevsel olmayan internet kullanımlarının, doktor- hasta etkileşiminin, kaygıyı arttıran faktörlerin ve kompülsiyon/hipokondri durumlarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. Sürekli İlaç Kullanımı ile Siberkondri ve Ölçeğin Alt Boyut Ortalamaları Arasındaki Farklılığa Ait T Testi

Sürekli İlaç Kullanımı		n	Ort.	Sd	t	p
Siberkondri	Var	121	2,6873	,64328	2,417	0,016
Genel Ortalaması	Yok	330	2,5293	,60374		
İşlevsel Olmayan	Var	121	3,0661	,81066	2,579	0,010
İnternet Kullanımı	Yok	330	2,8540	,76005		
Doktor-Hasta	Var	121	2,8066	,84496	4,451	0,000
Etkileşimi	Yok	330	2,4145	,82294		
Kaygıyı Arttıran	Var	121	2,6474	,81143	,594	0,553
Faktörler	Yok	330	2,5955	,82691		
Kaygıyı Azaltan	Var	121	2,7074	,67134	-,130	0,896
Faktörler	Yok	330	2,7176	,75238		
Kompülsiyon	Var	121	2,2328	,85998	1,790	0,740
/Hipokondri	Yok	330	2,0783	,79418		

Tablo 3'te görüldüğü üzere araştırmaya dâhil olan kişilerin sürekli ilaç kullanımı ile siberkondri genel ortalaması ve ölçeğin alt boyut ortalamaları arasında t testi analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre; siberkondri genel düzeyi ile sürekli ilaç kullanımı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Ayrıca ölçeğin alt boyutlarından olan doktor-hasta etkileşimi ve işlevsel olmayan internet kullanımı ile sürekli ilaç kullanımı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Sürekli ilaç kullananların ($\bar{x}=2,68$) siberkondri düzeyleri kullanmayanlara ($\bar{x}=2,52$) göre daha yüksek çıkmıştır. Sürekli ilaç kullanan bireylerin işlevsel olmayan internet kullanımları ve doktor- hasta etkileşimleri, kullanmayanlara göre daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 4'de görüldüğü üzere araştırmaya dâhil olan kişilerin kronik hastalığa sahip olma durumları ile siberkondri genel ortalaması ve ölçeğin alt boyut ortalamaları arasında t testi analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre; işlevsel olmayan internet kullanımı ve doktor hasta etkileşimi alt boyutu ile kronik hastalığa sahip olma durumu arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Kronik hastalığa sahip olan bireylerin işlevsel olmayan internet kullanımları ve doktor- hasta etkileşimleri, kronik hastalığa sahip olmayanlara göre daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 4. Kronik Hastalığa Sahip Olma Durumu ile Siberkondri ve Ölçeğin Alt Boyut Ortalamaları Arasındaki Farklılığa Ait T Testi

Kronik Hastalık		n	Ort.	Sd	t	p
Siberkondri	Var	206	2,6573	,66344	1,732	0,101
Genel Ortalaması	Yok	245	2,5423	,59947		
İşlevsel Olmayan	Var	206	3,0761	,82632	2,669	0,008
İnternet Kullanımı	Yok	245	2,8537	,75445		
Doktor-Hasta	Var	206	2,7121	,85964	2,864	0,004
Etkileşimi	Yok	245	2,4531	,83224		
Kaygıyı Arttıran	Var	206	2,6221	,80648	0,193	0,847
Faktörler	Yok	245	2,6050	,82873		
Kaygıyı Azaltan	Var	206	2,6793	,65667	-,650	0,516
Faktörler	Yok	245	2,7272	,75531		
Kompülsiyon	Var	206	2,2098	,83467	1,360	0,175
/Hipokondri	Yok	245	2,0886	,80601		

Tablo 5'te görüldüğü üzere araştırmaya dâhil olan kişilerin bölümleri ile siberkondri ortalaması ve ölçek alt boyutları arasında tek yönlü varyans testi yapılmıştır. Bölüm ile siberkondri düzeyleri, işlevsel olmayan internet kullanımı, doktor-hasta etkileşimi, Kompülsiyon/Hipokondri alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Siberkondri ile bölüm arasında yapılan Post-Hoc (Games-Howell) testine göre: Çocuk gelişimi ($\bar{x}=2,81$) bölümü öğrencilerinin siberkondri düzeyleri hemşirelik ($\bar{x}=2,48$), sosyal hizmet ($\bar{x}=2,54$) ve sağlık yönetimi ($\bar{x}=2,40$) bölümü öğrencilerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocuk Gelişimi ($\bar{x}=3,09$), bölümü öğrencilerinin işlevsel olmayan internet kullanımlarının hemşirelik ($\bar{x}=2,76$), ve sağlık yönetimi ($\bar{x}=2,73$) bölümü öğrencilerine nazaran daha yüksek olduğu görülmüştür. Bununla beraber çocuk gelişimi ($\bar{x}=2,61$), bölümünde öğrenim gören öğrencilerin, sağlık yönetimi ($\bar{x}=3,09$), sosyal hizmet ($\bar{x}=2,03$), ve hemşirelik ($\bar{x}=1,98$) bölümü öğrencilerine oranla hipokondri düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 5. Bölüm İle Siberkondri Ortalaması Arasındaki Bağımsız Gruplarda Tek Yönlü Varyans Testi

Bölüm		n	Ort.	Sd	F	p	Post-Hoc(Games-Howel)
Siberkondri Ortalaması	1)Çocuk Gelişimi	74	2,8152	,57101	6,859	0,000	1>2,4,5
	2)Sağlık Yönetimi	115	2,4050	,60720			
	3)Beslenme Diyetetik	65	2,6423	,67162			
	4)Sosyal Hizmet	99	2,5426	,57433			
	5) Hemşirelik	98	2,4865	,60790			
İşlevsel Olmayan İnternet Kullanımı	1)Çocuk Gelişimi	74	3,0901	,76326	4,107	0,003	1> 2,5
	2)Sağlık Yönetimi	115	2,7333	,74953			
	3)Beslenme Diyetetik	65	2,9692	,80358			
	4) Sosyal Hizmet	99	3,0135	,76141			
	5) Hemşirelik	98	2,7613	,78080			
Doktor-Hasta Etkileşimi	1)Çocuk Gelişimi	74	2,8122	,67706	4,299	0,002	1>2,5
	2)Sağlık Yönetimi	115	2,4035	,88376			
	3)Beslenme Diyetetik	65	2,5200	,89986			
	4) Sosyal Hizmet	99	2,3859	,81978			
	5) Hemşirelik	98	2,4919	,90004			
Kompülsiyon /Hipokondri	1)Çocuk Gelişimi	74	2,6173	,79777	9,853	0,000	1>2,4,5
	2)Sağlık Yönetimi	115	1,7447	,65350			
	3)Beslenme Diyetetik	65	2,3179	,84457			
	4) Sosyal Hizmet	99	2,0303	,78223			
	5) Hemşirelik	98	1,9887	,71478			
Kaygıyı Azaltan Faktörler	1)Çocuk Gelişimi	74	2,6811	,87768	0,071	0,991	
	2)Sağlık Yönetimi	115	2,7096	,74185			
	3)Beslenme Diyetetik	65	2,7262	,75463			
	4) Sosyal Hizmet	99	2,7152	,67678			
	5) Hemşirelik	98	2,7388	,64114			
Kaygıyı Arttıran Faktörler	1)Çocuk Gelişimi	74	2,5428	,83039	2,344	0,054	
	2)Sağlık Yönetimi	115	2,4841	,85896			
	3)Beslenme Diyetetik	65	2,6718	,79820			
	4) Sosyal Hizmet	99	2,5707	,83946			
	5) Hemşirelik	98	2,8044	,74383			

Tablo 6'da görüldüğü üzere araştırmaya dâhil olan kişilerin yıllık doktora başvuru sayıları ile siberkondri ölçeği alt boyut ortalamaları arasında tek yönlü varyans testi yapılmıştır. Yıllık doktora başvuru süresi ile işlevsel olmayan internet kullanımı arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Siberkondri ile yıllık doktora başvuru ortalamaları arasında yapılan Post-Hoc (Games-Howell) testine göre: Yıllık doktora 6-10 ($\bar{x}=3,00$) arasında başvuranların siberkondri düzeyleri, yıllık 1-5 ($\bar{x}=2,91$) arasında başvuranlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 6. Doktora Başvuru Sayısı İle Siberkondri Ortalaması Arasında Bağımsız Gruplarda Tek Yönlü Varyans Testi

Doktora Başvuru Sayısı	n	Ort.	Sd	F	p	Post-Hoc
Siberkondri Ortalaması	1-5 6-10 11-15	147 215 89	2,570 2,5809 2,5385	0,55975 0,64673 0,64320	0,162	0,851
İşlevsel Olmayan İnternet Kullanımı	1-5 6-10 11-15	147 215 89	2,9109 3,0093 2,9288	,77874 ,77618 ,87973	4,719	0,009 2>1
Doktor-Hasta Etkileşimi	1-5 6-10 11-15	147 215 89	2,5592 2,5209 2,4517	,83713 ,86245 ,82546	0,447	0,640
Kaygı Arttırıcı Faktörler	1-5 6-10 11-15	147 215 89	2,6327 2,5853 2,6292	,78294 ,84737 ,83134	0,177	0,838
Kaygı Azaltıcı Faktörler	1-5 6-10 11-15	147 215 89	2,8082 2,6633 2,6854	,71227 ,73172 ,75190	1,813	0,164
Kompülsiyon /Hipokondri	1-5 6-10 11-15	147 215 89	2,1735 2,1295 2,0075	,81810 ,82671 ,77480	1,182	0,308

Tablo 7. Günlük İnternette Geçirilen Süre, Gelir ve Algılanan Genel Sağlık Durumu İle Siberkondri Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi

		1	2	3	4
İnternette Geçirilen Süre		1			
Siberkondri	r	,098*	1		
	p	0,037			
Gelir	r		,133**	1	
	p		,005		
Algılanan Genel Sağlık Durumu	r				1
	p				,000

N=451 *p<0.001, **p<0.05

Tablo 8’de görüldüğü üzere günlük internette geçirilen süre, gelir ve algılanan genel sağlık durumu ile siberkondri arasındaki ilişkiye ait korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre günlük internette geçirilen süre ile siberkondri düzeyi arasında zayıf, pozitif ve istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir (r: 0,098 ve p<0,05). Algılanan genel sağlık durumu ile siberkondri düzeyi arasında zayıf, negatif ve istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir (r: -,173 ve p<0,001). Ayrıca yapılan korelasyon analizi sonucuna göre gelir ile siberkondri düzeyi

arasında zayıf, pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. ($r: 0,133$ ve $p<0,001$)

Tartışma ve Sonuç

Çalışmada bireylerin siberkondri düzeyleri ve ilişkili faktörlerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma sonucuna göre kadınların siberkondri düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmamızla paralel olarak Uzun (2016), Barke ve ark. (2016), çalışmasında da kadınların siberkondri puanları daha yüksek bulunmuştur. White ve Horvitz (2009)'ün çalışmasında kadınların daha fazla internetten sağlık bilgisi aradığını ve bu işlem sonrasında erkeklere göre daha fazla anksiyöz hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır. 2015 TÜİK verilerine göre kadınlar erkeklere göre daha fazla çevrimiçi sağlık araması yapmaktadır (TÜİK, 2015). Benzer şekilde Rice (2016)'ın çalışmasında da kadınlar daha fazla çevrimiçi sağlık araması yapmaktadır. Kadınların çevrimiçi sağlık arama oranlarının erkeklere nazara yüksek olmasında; kadınların sadece kendileri için değil ailesi ve arkadaşları içinde sağlık bilgisi araması yaptığı etkili olabilir (Uzun, 2016, s.70). Gray ve ark (2002) çalışmasında kadınların, kendileri haricinde akrabaları için de çevrimiçi sağlık bilgisi aradığı sonucuna varılmıştır.

Çalışma sonucunda sürekli ilaç kullanan bireylerin siberkondri düzeyleri kullanmayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca sürekli ilaç kullanan ve kronik hastalığa sahip bireylerin işlevsel olmayan internet kullanımı ve doktor hasta etkileşimlerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştı. Bununla birlikte işlevsel olmayan internet kullanımının daha fazla doktora başvuru ile sonuçlanacağı görülmüştür. İlhan ve ark.(2006)'nın yaptığı çalışmada kronik hastalığı olan bireylerin ve kadınların sağlık kuruluşlarına daha çok başvurduğu görülmüştür. Rice (2006), Yılmaz (2013), Baker ve ark. (2003)'ün çalışmalarında da kendisinde veya ailesinde kronik hastalık veya spesifik bir hastalığı olan bireylerin çevrimiçi sağlık bilgisi arama davranışının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca Fergus (2014)'ün çalışmasında siberkondrinin gereksiz ilaç kullanımını arttığı dolayısı ile sağlık harcamalarını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Siberkondriyak bireylerin gereksiz ilaç kullanımından dolayısı ilaç kullanım oranı yüksek olabilir veya düzenli kullanması gereken ilacı internette yer alan bilgiler ışığında bırakması sonucu ilaç kullanımları düşük de olabilir. Her iki durumda da harcamaları arttıracığı,

sağlık yönetimini geciktirebileceği, şikâyetleri sonlandırmayacağı ve sonucunda daha fazla gereksiz sağlık hizmeti alımına neden olabileceği beklenmektedir (Sibel, 2013, s.115).

Çalışma sonucuna göre internette günlük geçirilen süre ile siberkondri düzeyi arasında güçlü, pozitif ve istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Başoğlu (2018)'nin yaptığı çalışmada bireylerin sosyal medya haricinde internette geçirdikleri zaman ile siberkondri düzeyi arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Karmppaul (2014)'un üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada internette harcanan zaman arttıkça öğrencilerin sağlık anksiyetelerinin arttığı sonucuna varılmıştır. Rice'in 2006 yılında yaptığı çalışmada ise bireylerin internette geçirdikleri zaman arttıkça daha fazla sağlık bilgisi arama davranışına yöneldikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonucunda gelir ile siberkondri düzeyi arasında zayıf, pozitif ve istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Murray ve ark (2003)'ün çalışmasında yüksek sosyoekonomik şartlara sahip bireylerin daha fazla çevrimiçi sağlık bilgisi aradığı görülmüştür. Çalışmamızla paralel olarak Sertbaş (2007), Çucu (2001) çalışmalarında gelir durumu yüksek bireylerin düşük sağlık kaygısına sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Çalışma sonucunda bireylerin algılanan sağlık durumları iyiye gittikçe siberkondri düzeyinin düşeceği tespit edilmiştir. İnternette yer alan filtresiz bilgilerin aşırılığı göz önüne alındığında bu bilgilerin bireylerin sağlık kaygılarının arttırabileceği ve sonucunda bir uzmana danışma ihtiyacı hissetmeleri olasıdır. Çalışma sonucunda çocuk gelişimi bölümünde öğrenim gören öğrencilerinin siberkondri ve hipokondri düzeyleri, işlevsel olmayan internet kullanımları ve doctor- hasta etkileşimlerinin hemşirelik, sosyal hizmet ve sağlık yönetimi bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum gerek hastane uygulamaları gerekse de aldıkları dersler göz önüne alındığında hemşirelik, beslenme ve diyetetik, sağlık yönetimi bölümleri öğrencilerinin sağlık bilgi kaynaklarına ve hizmetlerine çocuk gelişimi öğrencilerine göre daha kolay erişebilmeleri sebebiyle olabilir.

EXTENDED ABSTRACT

**Study Of Cybercondria Levels And
Related Factors Of Faculty Of Health
Sciences Students**

*

Handan Ertaş - Ramazan Kırac¸ - Seda Nur Ünal
Selçuk University, Kahramanmaraş University

While health anxiety is a misunderstanding about their health by misinterpreting any sensation that develops in the body of individuals; cyberchondria is defined as a serious increase in individuals' health anxiety as a result of online searches on health (Asmundson & Taylor, 2005, p.3; Muse et al., 2012, p. 190). Starcevic and Berle (2013) define cyberchondria as long-term and intensive internet use to reduce health-related anxiety. High health anxiety is not only limited to the distress of the patient and his environment, but also brings high medical care use (Barsky, Ettner, Horsky & Bates, 2001).

Siberchoriacians easily access unfiltered health information through search engines. Studies have concluded that the quality and accuracy of the information contained in health-related sites are questionable (Kunst, Groot, Latthe, Khan, 2002; Rajani, Mukherjee, Chambers, Murmurs, 2007). Therefore, using the internet to obtain health related information may increase the risk of individuals being exposed to conflicting, incorrect or outdated information. In their study, White and Horvitz (2009), search engines are directed to pages that will cause more serious and negative effects to searchers according to various symptoms, and these serious results increase the anxiety of individuals and conduct in-depth research. In the same study, it was concluded that such searches negatively affect the daily life of individuals. When the studies conducted are examined, it is concluded that there is a positive relationship between cyberchondria and health anxiety, people with high health anxiety scores spend more time on the internet and these people have more anxiety and distress after searching the internet (Norr, Allan, Boffa, Raines, Schmidt, 2015; Barke, Bleichhardt, Rief, Doering, 2016; Norr, Albanese, Oglesby, Allan, Schmidt, 2015; Baumgartner and Hartmann, 2011).

Some studies focus on the relationship between cyberchondria and health services. Fergus (2014) stated that cyberchondria, which causes anxiety, will also increase healthcare use. In the study of Fox (2015), 46% of individuals seeking online health information feel the need to consult their healthcare staff in line with the information they have obtained. Berezovska et al. (2010), it was concluded that 30% of people who search for healthcare online use healthcare. Ravdin and Guide (2008) and Keller, Paradala, Petty (2008) emphasize that cyberchondria can cause negativities in doctor-patient communication. This will cause the person to spend extra health (eg doctor doctor visit). In this context, considering both the health problems it causes and the costs it may cause, cyberchondria should be better understood. In addition, it is important to identify strategies to understand this situation and to minimize its negative effects. Health managers, psychologists, public health and information technology specialists should work in cooperation in determining these strategies. In this context, it is very important to know cyberchondria for students who will start their profession professionally when they graduate. In this study, it is aimed to investigate the cyberchondria levels and related factors of the Faculty of Health Sciences students. Since the studies on the subject are limited, it is thought that the study will support the literature.

In recent years with the development of technolog, individuals access information mostly from digital media. Since it is faster to access information from digital environments, people prefer this way to access information about health. However, since there is a lot of information pollution in these environments, individuals have difficulty in reaching the correct information or the information they access increases the level of anxiety in the individual. The aim of this study is to investigate the cyberchondria levels and related factors of the students of the Faculty of Health Sciences. The sample of the study consists of 450 students studying at the Faculty of Health Sciences of Selçuk University. In the study Batıgun et.al. (2018) was used by the 28-item Cyberchondria Scale. 54.3% of the participants were female, 25.5% were in Health Management and 14.4% were in Nutrition and Dietetics. 49.2% of the students spend 4-6 hours, 19% 7-9 hours on the internet and 67.7% do not trust the information on the internet. Looking at the number of doctorate applications in the last year, 47.7% of the students stated that they have applied for doctorate 6-10 times, and 19.7% stated that they have applied for doctorate

11-15 times. According to the results of the study, it was concluded that cyberchondria levels of women and students with continuous drug use were higher. As a result of the study, it was found that as the perceived health status of individuals improved, the cyberchondria level would decrease.

Kaynakça / References

- Aiken, M., Kirwan, G., Berry, M., ve O'Boyle, C.A.(2012) The age of cyberchondria. *Royal College Of Surgeons In Ireland Student Medical Journal*, 5, 71-74.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., ve Yıldırım, E. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. Sakarya Yayıncılık.
- Baker, L., Wagner, T. H., Singer, S., ve Bundorf, M. K. (2003). Use of the internet and e-mail for health care information: Results from a national survey. *Jama*, 289(18), 2400-2406.
- Barke, A., Bleichhardt, G., Rief, W., ve Doering, B. K. (2016). The cyberchondria severity scale (CSS): German validation and development of a short form. *International Journal Of Behavioral Medicine*, 23(5), 595-605.
- Barsky, A. J., Ettner, S. L., Horsky, J., ve Bates, D. W. (2001). Resource Utilization Of Patients With Hypochondriacal Health Anxiety And Somatization. *Medical Care*, 705-715.
- Baumgartner, S. E., ve Hartmann, T. (2011). The role of health anxiety in online health information search. *Cyberpsychology, Behavior, And Social Networking*, 14(10), 613-618.
- Benigeri, M., ve Pluye, P. (2003). Shortcomings of health information on the internet. *Health Promotion International*, 18(4), 381-386.
- Berezovska, I., ve Matsyuk, O. (2010). Evolving facets of cyberchondria: Primum non nocere" first, do no harm. In *7th International Conference Hands-On Science (Hsci2010)*, Crete: Greece.
- Çucu, N.Ö. (2001). *Adölesan gebelerin kaygı düzeylerinin ve prenatal risk faktörlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye.
- Durak-Batigun, A., Gör, N., Komurcu, B., ve Senkal-Erturk, I.(2018). Cyberchondria scale(CS): Development, validity and reliability study. *Dusunen Adam The Journal Of Psychiatry Andneurological Sciences*,31,148-162

- Fergus, T. A. (2014). The cyberchondria severity scale (CSS): An examination of structure and relations with health anxiety in a community sample. *Journal Of Anxiety Disorders*, 28(6), 504-510.
- Fox, S. ve Duggan, M.(2013). *Online health search 2013*. Pew Internet & American Life Project. 14 Ağustos 2019 tarihinde [Http://Www.Pewinternet.Org/Files/Oldmedia/Files/Reports/PIP_Healthonline.Pdf](http://www.pewinternet.org/files/oldmedia/files/reports/PIP_Healthonline.pdf) adresinden erişilmiştir.
- Gray, N. J., Klein, J. D., Cantrill, J. A., ve Noyce, P. R. (2002). Adolescents' perceptions of the internet as a health information source. *International Journal Of Pharmacy Practice*, 10(S1), R53-R53.
- Huberty, J., Dinkel, D., Beets, M. W., ve Coleman, J. (2013). Describing the use of the internet for health, physical activity, and nutrition information in pregnant women. *Maternal And Child Health Journal*, 17(8), 1363-1372.
- Kaplan, S., Bahar, A., ve Sertbaş, G. (2007). Gebelerde doğum öncesi ve doğum sonrası dönemlerde durumluk kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik Ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 113-121.
- Keller, G. L., Padala, P. R., ve Petty, F. (2008). Clinical pearls to manage cyberchondriacs. *Primary Care Companion To The Journal Of Clinical Psychiatry*, 10(1), 75.
- Kunst, H., Groot, D., Latthe, P. M., Latthe, M., ve Khan, K. S. (2002). Accuracy of information on apparently credible websites: Survey of five common health topics. *Bmj*, 324(7337), 581-582.
- Küçüköğlü, S., Polat, S., ve Güdek, E. (2013). Annelerin evde ilaçları saklama koşullarıyla ilgili bilgi ve uygulamalarının belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik Ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(4), 212-218.
- Lemire, M., Sicotte, C., ve Paré, G. (2008). Internet use and the logics of personal empowerment in health. *Health Policy*, 88(1), 130-140.
- Lhan, M., Tüzün, H., Aycan, S., Aksakal, F. N., ve Özkan, S. (2006). Birinci basamak sağlık kuruluşuna başvuranların sağlık hizmeti kullanma özellikleri ve bazı sosyoekonomik belirteçlerle değişimi: Sağlık reformu öncesi son saptamalar. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 25(3), 33-41
- Mathes, B. M. , Norr, A. M. , Allan, N. P., Albanese, B. J. ve Schmidt, N. B. (2018). Cyberchondria: Overlap with health anxiety and unique relations with impairment, quality of life, and service utilization. *Psychiatry Research*, 261, 204-211.

- Mcelroy, E. ve Shevlin, M. (2014). The development and initial validation of the cyberchondria severity scale (CSS). *Journal Of Anxiety Disorders*, 28(2), 259-265.
- Muse, K., Mcmanus, F., Leung, C., Meghreblian, B., ve Williams, J. M. G. (2012). Cyberchondriasis: Fact or fiction? a preliminary examination of the relationship between health anxiety and searching for health information on the internet. *Journal Of Anxiety Disorders*, 26(1), 189-196.
- Norr, A. M., Allan, N. P., Boffa, J. W., Raines, A. M., ve Schmidt, N. B. (2015). Validation of the cyberchondria severity scale (CSS): Replication and extension with bifactor modeling. *Journal Of Anxiety Disorders*, 31, 58-64
- Rains, S. A. (2007). Perceptions of traditional information sources and use of the world wide web to seek health information: Findings from the health information national trends survey. *Journal Of Health Communication*, 12(7), 667-680.
- Rajani, R., Mukherjee, D., ve Chambers, J. (2007). Murmurs: How reliable is information on the internet?. *International Journal Of Cardiology*, 119(1), 112-113.
- Ravdin, L. D. (2008). Guide for clinicians in the age of cyberchondria-understanding somatization in the practice of clinical neuropsychology. *Journal Of The International Neuropsychological Society*, 14(5), 912-913.
- Rice, R. E. (2006). Influences, usage, and outcomes of internet health information searching: Multivariate results from the pew surveys. *International Journal Of Medical Informatics*, 75(1), 8-28.
- Singh, K., ve Brown, R. J. (2014). Health-related internet habits and health anxiety in university students. *Anxiety, Stress, & Coping*, 27(5), 542-554.
- Starcevic, V. ve Berle, D. (2013). Cyberchondria: Towards a better understanding of excessive health-related internet use. *Expert Review Of Neurotherapeutics*, 13(2), 205-213.
- TÜİK Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. (2015) Son üç ay içinde internet kullanan bireylerin kişisel amaçla internet üzerinde yürüttüğü faaliyetler. 15 Ağustos 2019 tarihinde www.Tuik.Gov.Tr/Hbgetir.Do?İd=18660&Tb_İd=15 adresinden erişilmiştir.
- TÜİK.(2015). *Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması*. 15 Ağustos 2019 tarihinde [Http://Www.Tuik.Gov.Tr/Prehaberbultenleri.Do?İd=18660](http://Www.Tuik.Gov.Tr/Prehaberbultenleri.Do?İd=18660) adresinden erişilmiştir.

- Uzun, S. U. (2016). *Pamukkale Üniversitesi çalışanlarında siberkondri düzeyi ve etkileyen etmenler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli, Türkiye.
- White, R. W. ve Horvitz, E. (2009). Cyberchondria: Studies of the escalation of medical concerns in web search. *ACM Transactions On Information Systems (TOIS)*, 27(4), 23.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, E. (2014). Türkiye’de hastaların internette tıbbi enformasyon arama davranışlarının doktor-hasta iletişimine etkileri. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 93-108.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

- Ertaş, H., Kırac, R. ve Ünal. (2020). Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin siberkondri düzeyleri ve ilişkili faktörlerin incelenmesi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 1746-1764. DOI: 10.26466-/opus.616396

Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri, Problem Çözme Becerileri Ve Bağlanma Stilleri İlişkisi ¹

DOI: 10.26466/opus.622867

*

İlknur Ezgi Koser* - Yaşar Barut **

* Doktora Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun/ Türkiye

E-Posta: ilknurezgikoser@outlook.com

ORCID: [0000-0002-2169-0915](https://orcid.org/0000-0002-2169-0915)

** Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun/ Türkiye

E-Posta: ybarut@omu.edu.tr

ORCID: [0000-0002-5027-2536](https://orcid.org/0000-0002-5027-2536)

Öz

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerinin, problem çözme becerileri ve bağlanma stillerinin incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma Giresun (bir devlet) Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 300 lisans öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu, İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ), Problem Çözme Envanteri, İlişki Ölçekleri Anketi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda iletişim becerileri ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İletişim becerileri ile bağlanma stillerinin alt boyutunda yer alan korkulu ve saplantılı bağlanma stilleri ile aralarında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Problem çözme becerileri ile bağlanma stillerinin alt boyutunda yer alan güvenli veya kayıtsız bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Cinsiyet ile bağlanma stilleri arasında bağlanma stiline alt boyutlarında yer alan güvenli ve korkulu bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Güvenli bağlanma stili erkek öğrencilerde daha yüksek iken korkulu bağlanma stili kadın öğrencilerde daha yüksek bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin yaşlarıyla iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. 18-20 yaş grubuna göre 26 yaş ve üzeri yaş grubunun iletişim becerileri puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yaş ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında yaş ile bağlanma stillerinin alt boyutunda yer alan kayıtsız bağlanma stiliyle arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin yaşları arttıkça kayıtsız bağlanma stilleri de artmıştır.

Anahtar Kelimeler: İletişim becerileri, Problem çözme becerileri, Bağlanma stilleri,

¹ Bu makale, İlknur Ezgi Koser tarafından Dr. Öğr. Üyesi Yaşar Barut yönetiminde hazırlanarak Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde 29.04.2019 tarihinde kabul edilmiş olan yüksek lisans tezinden türetilmiştir

Study Of Communication Skills, Problem Solving Skills And Involvement Styles On University Student

*

Abstract

This study was prepared to investigate communication skills, problem solving skills and involvement styles on university students. The research was actualized with participation of sampling was defined with simple random 300 undergraduate students who have been studying at Giresun University. On the research, personal information form as data collection tool, Communication Skills Assessment Scales, Problem Solving Inventory, Correlation Scales Survey. As a result of research, a significant correlation has obtained between communication skills and problem solving skills. A negative significant correlation has obtained with apprehensive and obsessive involvement styles which exist on lower dimension of communication skills and involvement styles. A significant correlation has obtained with safe and apathetic involvement style which exist on lower dimension of problem solving skills and involvement styles. A significant correlation has obtained between safe and apprehensive involvement styles which exist on lower dimensions between involvement styles with gender. Apprehensive involvement style has detected in higher levels for female students whereas safe involvement style has detected in higher level for male students. When the correlation between communication skills with ages has observed, a significant correlation has obtained between ages and communication skills. It has determined that communication skills points of aged 26 years older are higher than aged group of 18-20 years. When the correlation between ages and involvement styles has observed, a significant correlation has obtained with apathetic involvement style which exists on lower dimension of involvement styles. Apathetic involvement styles of students have also increased while their ages were increasing.

Keywords: *Communication skill, Problem solving skill, Attachment styles*

Giriş

İnsan doğduğu andan itibaren hatta anne karnına düştüğü andan itibaren sosyal bir varlık olarak toplumsal yapının bir parçasıdır. İnsanın yaratılışı gereği toplumsal yaşama uygun bir halde dünyaya gelmiştir (Akkaya, 2018). İnsanla birlikte iletişim başlamıştır (Işık, 2012). İnsanın varoluşundan bu yana vazgeçilmez bir unsur iletişimdir. İnsanlar toplum haline iletişim sayesinde gelmişlerdir (Doğan, 1998). Bireyler bu toplumsal yaşama ne derecede başarılı bir uyum gösterirlerse yaşam doyumu ve kalitesi de o denli artacaktır (Akkaya, 2018). Diğer bireylerle geçirmiş olduğumuz etkileşimlerimiz, bağlarımız, ilişkilerimiz psikolojik ve zihinsel sağlığımız için belirleyicidir (Hartley, 2014). Bu süreçte bireye yardımcı olan becerilerden bir tanesi iletişim becerileridir. Öncelikle iyi bir iletişim becerisi iyi bir anlaşma demektir. Birey kendini ne kadar iyi bir şekilde ifade ederse ve ne kadar etkili bir iletişim becerisi kurarsa karşısındaki birey veya bireylerde onu daha iyi bir şekilde anlayacak hem de o karşısındakileri daha iyi anlayacak böylece sağlıklı ilişkiler kurulmuş olacaktır (Akkaya, 2018).

Hem bireysel yaşamında hem de toplumsal bir varlık olmasının gerektirdikleriyle birey yaşamı boyunca çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır (Güçlü, 2003). Değişen ve gelişen toplumsal yapı, teknoloji, siyasi ve sosyal yaşam, ekonomik krizler bireylerin karşı karşıya kaldıkları problemleri durumlardan bazılarıdır (Taşçı, 2005). Birey bu karşı karşıya kaldığı bu sorunlarını etkili bir şekilde çözerek bireysel başarısını, birey olma ve çevreyle baş etme gücünü gösterir. Bireyin birey olmasını, çevresini istediği yönde değiştirmesini, karşılaştığı güçlükleri aşmasını sağlayan, yaşamından doyum almasını, kendini yeterli ve başarılı hissedebilmesi, huzurlu, mutlu, sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi için gerekli olan temel becerilerden biri de problem çözme becerisidir (Güçlü, 2003). Problem çözme becerisi, bireylerin ait olduğu gruba ve yaşadığı çevreye aktif bir şekilde uyum sağlamasına yardımcı olur (Mertoğlu ve Öztuna, 2004). Bireyin problem çözme becerisi ne kadar gelişmiş ise çevreyi algılaması ve davranışları o kadar uyumlu, dengeli ve sağlıklı olur (Çınar, Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2009).

Bireyin yaşamının ilk yıllarında gelişerek şekillendiği düşünülen ve diğer bireylere yönelik düşüncülerin oluşmasında bağlanma önemli bir faktördür. Bağlanma stilleri problem çözme ve iletişim becerilerinin altında yer alan değişkenlerden biri olabileceği bu nedenlerden dolayı söylenebilir

(Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bağlanma stili, bir kişinin bağlanma deneyimlerini, geçmişini içselleştirilmesinden kaynaklanan ilişkisel beklentilerini, ihtiyaçların, duyguların ve davranışların sistematik örüntüsünü tanımlar (Shaver ve Mikulincer, 2002). Bireylerin yaşamlarının ilk yıllarından itibaren geliştirmiş oldukları bu bağlanma stilleri bireylerin davranış şekillerinin, yetişkinlikteki sosyal iletişimin ve etkileşimin, iletişim becerilerinin, sosyal ilişkilerin üzerinde etkili olabileceği söylenebilir (Arslan, Arslan ve Arı, 2012; Tokmak, Turgut ve Öktem, 2013). Bağlanma stilleri bireyin yaşam yolculuğunu yansıtır, ilişki deneyimlerinden kurgulanmıştır (Zhang ve Labouvie-Vief, 2004) ve bir insanın hayattaki ilişkisel yolculuğunu beşikten mezara kadar etkiler (Bowlby, 1979). Yetişkin bağlanma literatürü, bağlanma kararlılığının ve değişimin konusuna daha fazla önem verilmesinin önemini vurgulayarak, bağlayıcılığın yetişkinlik işleyişinde örgütleyici bir rol oynadığını göstermektedir (Zhang ve Labouvie-Vief, 2004). Yapılan araştırmaların sonuçlarında güvensiz bağlanma stillerine sahip bireylerin etkili iletişim becerileri sergileyemediği bu nedenlerden dolayı da sosyal yaşamlarında olumsuz davranış stilleri gerçekleştirdikleri görülmektedir (Kılıç ve Kümbetlioğlu, 2016).

Bireyde var olan bağlanma stillerinin bireyin yaşamını etkilediği bilinmektedir. İnsan doğası gereği diğer insanlarla iletişim kurma ihtiyacı hissedebilmektedir. Bireyler iletişimle karşıdakilerle güçlü bağlar kurabilir. Sosyal bir varlık olan insan yaşamı boyunca pek çok insanla etkileşime girer ve bu etkileşimlerde bazen problemlerle karşılaşabilmektedir. Bu karşılaştığı problemlerin çözümünde iletişim becerilerini ve problem çözme becerilerini kullanmaktadır. Problem çözme davranışlarını belirleyen etkenlerden biri de bağlanma stilleridir. İletişim becerisi problem çözme becerisinin içerisinde yer almaktadır. Buradan yola çıkarak iyi bir iletişim becerisi ile problem çözümünün de kolaylaşacağı söylenebilir. Bu araştırma ile üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri, problem çözme becerileri ve bağlanma stilleri ve aralarındaki ilişki incelenerek literatüre katkıda bulunulacaktır. Bu araştırmada ise mevcut eksiklikten yola çıkarak üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerinin ve problem çözme becerilerinin bağlanma stillerinden ne yönde etkilendiğini belirlemek amaçlanmıştır. Bu nedenle bu araştırmada şu alt problemler cevap aranmıştır:

1. Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Cinsiyet ile üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri, problem çözme becerileri ve bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Yaş ile üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri, problem çözme becerileri ve bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Bu araştırmada korelasyon (ilişkisel) tarama modeli kullanılmıştır. Bu model iki ve daha fazla değişkenler arasındaki değişimlerin var olup olmasını var ise miktarını ve yönünü göstermek için kullanılmaktadır (Tekbıyık, 2014).

Çalışma Grubu Ve Veri Toplama Araçları

Araştırmanın genel evrenini üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrenciler tesadüfi eleman örnekleme yöntemi ile Giresun (bir devlet) Üniversitesi'nin eğitim fakültesinde 2018-2019 eğitim (öğretim) yılında öğrenim görmekte olan 1., 2., 3. ve 4. sınıflarından seçilmiştir. Kişisel bilgi formu ve anketler Giresun Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan öğrencilere uygulanmıştır. Araştırma örneklemini 140 erkek 160 kadın öğrenci olmasıyla beraber toplamda 300 öğrenciden oluşmaktadır.

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ve konuyla ilişkili olabileceği düşünülen bazı değişkenler hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan sorulardan oluşmaktadır. Bu formda yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk oldukları, anne-baba eğitim durumu ve ailenin ekonomik düzeyi yer almaktadır.

İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ): Korkut (1996) tarafından 25 maddeden oluşan hiçbir zamandan (1) her zamana (5) doğru puanlanan beşli likert tipi şeklinde hazırlanmıştır. Buradan alınabilecek en yüksek

puan 125, en düşük puan 25'tir. Puan miktarı arttıkça ferдин iletişim kabiliyetini müspet istikamette değerlendirmektedir. Korkut ölçeğın geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını yapmış ve alfa iç tutarlılık katsayısı 0.80 olarak bulunmuştur (Korkut, 1996).

İlişki Ölçekleri Anketi: 1991 yılında Bartholomew ve Horowitz tarafından geliştirilen bu ölçeğın, Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmıştır. Bu ölçeğın test tekrar test güvenilirliği .78 olarak belirlenmiştir (Sümer ve Güngör, 1999). 30 maddeden oluşan ölçek 7'li likert biçiminde puanlanmaktadır. Ölçeğın alt boyutlarında güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma tarzları yer almaktadır (Karaşar, 2014). Bu alt ölçeklerden güvenli bağlanma alt ölçeğı, İÖA'nın 3., 7., 8., 10. ve 17. sorularından oluşur. saplantılı alt ölçek ise 5. sorunun tersi, 6., 11. ve 15. sorularının yanıtları, korkulu alt ölçek 1., 4., 9. ve 14. sorularının yanıtları, kayıtsız bağlanma alt ölçeğı ise 2., 5., 12., 13. ve 16. sorularının cevapları hesaplanarak bulunur.

Problem Çözme Envanteri (PÇE): Problem Çözme Envanteri 32 maddeli likert tipi bir ölçme aracıdır. Maddelere verilen cevaplar 1 (kesinlikle katılıyorum) ile 6 (kesinlikle katılmıyorum) arasındadır (Şahin, Şahin ve Heppner, 1993). Ölçekte toplamda 35 soru yer almaktadır. 9., 22. ve 29. maddeler puanlanmayan maddelerdir. Puanlamadan alınabilecek değerler 32-192 puan aralığındadır (Korkmaz, Pancar, Alparslan ve Ayan, 2017). Ölçekten alınan puanlar arttıkça birey problem çözme becerisi yönünden kendini yetersiz görmektedir. Bu çalışmada problem çözme beceri düzeyleri "yüksek", "orta" ve "düşük" olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Yüksek grubunu 32-85, orta grubunu 86-129, düşük grubunu 130-192 puan aralığı oluşturmaktadır (Çınar, Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2009).

Verilerin Analizi

Araştırmadan ölçülmek istenilen verileri analiz etmek için SPSS 24.0 paketi (programı) kullanılmıştır. Verilerin analizinde yüzde, ortalama, t testi, tek yönlü varyans testi (analizi), Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testi uygulamaları yapılmıştır.

İletişim becerilerini değerlendirme, problem çözme becerileri, bağlanma stillerinin alt boyutlarından elde edilen puanların normal dağılım gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla Shapiro Wilk testi sonucunda iletişim becerilerini değerlendirme ölçeği puanlarının normal dağıldığı saptanmıştır. Problem çözme becerisi ölçeğinden alınan puanlar ile bağlanma stillerinin alt ölçeğinden alınan puanların dağılımının normal dağılmadığı saptanmıştır. İki grup arasındaki farkı incelemek için Mann Whitney U testi, ikiden fazla parametrik dağılan grupların arasındaki karşılaştırmalarda Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis H testi sonucunda manidar çıkan farkları hangi gruplar arasında manidar olduğunu belirlemek için Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde demografik verilerin analizi yapıldıktan sonra araştırmanın esas gayesi olan öğrencilerin iletişim becerileri, problem çözme becerileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki test edilmiştir. Öğrencilerin iletişim becerilerini değerlendirme, problem çözme becerileri ve bağlanma stilleri ölçeklerinden aldıkları puanlar ile araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formundan alınan bilgiler arasındaki ilişkiler incelenip sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırma Katılımcılarının Sosyodemografik Değişkenlere İlişkin Dağılımı

Değişkenler	Grup	Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	160	%53.3
	Erkek	140	%46.7
Yaş	18-20 yaş	150	%50
	21-23 yaş	102	%34
	24-26 yaş	23	%7.7
	26 üzeri yaş	25	%8.3
	Tek çocuk	12	%4
Kardeş sayısı	2 kardeş	60	%20
	3 kardeş	81	%27
	4 kardeş	67	%22.3
	5 kardeş	36	%12.0
	6 kardeş ve üzeri	44	%14.7
Doğum sırası	İlk çocuk	101	%33.7
	Ortanca çocuk	94	%31.3
	Son çocuk	102	%34
Anne eğitim	Okur-yazar değil	43	%14.3
	Okur-yazar	21	%7
	İlkokul	145	%48.3
	Ortaokul	48	%16
	Lise	30	%10
	Üniversite	13	%4.3

Baba eğitim	Okur-yazar değil	8	%2.7
	Okur-yazar	15	%5
	İlkokul	116	%38.7
	Ortaokul	47	%15.7
	Lise	54	%18
	Üniversite	60	%20
Ekonomik durumu	Yüksek	1	%0.3
	Orta	265	%88.3
	Düşük	34	%11.3

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin 160'ının (%53.3) kadınlardan oluştuğu ve 140'ının (%46.7) erkeklerden oluştuğu, 18-20 (%50) yaş aralığında olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin 81'i (%27) 3 kardeş, 102'si (%34) son çocuk, 145'inin (%48.3) annesi ilkököl mezunu, 116'sının (%38.7) babası ilkököl mezunu ve 265'inin (%88.3) ekonomik durumunun orta gelirli olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Üniversite Öğrencilerinin İletişim, Problem Çözme Becerilerine ve Bağlanma Stilleri Alt Ölçeğine İlişkin Puan Ortalamaları

Değişken	N	̄	SS.	Min.	Max.
İletişim	300	96.29	11.28	54	120
Problem Çözme	300	97.37	18.007	47	164
Güvenli Bağlanma	300	20.63	4.21	6	35
Korkulu Bağlanma	300	15.26	4.32	5	28
Saplantılı Bağlanma	300	14.22	4.03	5	30
Kayıtsız Bağlanma	300	22.86	5.18	9	35

Tablo 2 incelendiğinde; öğrencilerin iletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinden aldığı puan ortalamasının 96.29 ± 11.28 , en düşük puanın 54, en yüksek puanın 120 puan olduğu, Problem çözme envanterinden alınan puanlara baktığımızda puan ortalamasının 97.37 ± 18.007 , en düşük puanın 47, en yüksek puanın 164 puan olduğu görülmektedir. Öğrencilerin güvenli bağlanma ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması 20.63 ± 4.21 , korkulu bağlanma ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması 15.26 ± 4.32 , saplantılı bağlanma ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması 14.22 ± 4.03 ve kayıtsız bağlanma ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması 22.86 ± 5.18 olarak saptanmıştır. Ortalama değerlere baktığımızda grubun iletişim becerileri düzeylerinin iyi, problem çözme becerilerinin orta düzeyde ve kayıtsız bağlanma stiline sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri Ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki Korelasyona İlişkin Bulgular

Değişken	N	r	p
İletişim Becerileri Ölçeği Puanları	300	-.400	.000
Problem Çözme Becerileri Envanteri Puanları			

* $p < .05$

Tablo 3 incelendiğinde Pearson korelasyon analizi sonucunda “iletişim becerileri” ile “problem çözme becerileri” arasında istatistiksel olarak .05 manidarlık düzeyinde ($p = .000$) anlamlı bir ilişki olduğu gözükmemektedir ($r = -.400$, $p < .05$). Çıkan sonuçlara baktığımızda iletişim becerileri yükseldikçe karşılaşılan problemleri çözmekte kolaylaşmakta çıkarımı yapılabilir.

Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirme İle Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinden Alınan Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Değişken	Değişken	N	r	p
Güvenli Bağlanma Ölçeği Puanları	İletişim Becerileri Ölçeği Puanları	300	.130	.066
Korkulu Bağlanma Ölçeği Puanları	İletişim Becerileri Ölçeği Puanları	300	-.203	.004*
Saplantılı Bağlanma Ölçeği Puanları	İletişim Becerileri Ölçeği Puanları	300	-.057	.001*
Kayıtsız Bağlanma Ölçeği Puanları	İletişim Becerileri Ölçeği Puanları	300	.368	.423

* $p < .05$

Tablo 4 incelendiğinde; öğrencilerin güvenli bağlanma ve kayıtsız bağlanma ölçeklerinden aldıkları puanlar ile iletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Spearman Korelasyon Analizi yapılmış ve anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (Sırasıyla; $r = .130$, $p = .066$ ve $r = 0.363$, $p = .423$; $p > .05$).

Öğrencilerin korkulu ve saplantılı bağlanma ölçeğinden aldıkları puanlar ile iletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinden aldıkları puanlar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($p < .05$). Öğrencilerin korkulu ve saplantılı bağlanma puanları arttıkça iletişim becerileri ölçeğinden aldıkları puanlarının düşmekte olduğu görülmüştür ($r = -.203$, $p = .004$; $p < .05$).

Tablo 5. Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri Envanteri İle Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinden Alınan Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Değişken	Değişken	N	r	p
Güvenli Bağlanma Ölçeği Puanları	Problem Çözme Becerileri Envanteri Puanları	300	.620	.001*
Korkulu Bağlanma Ölçeği Puanları	Problem Çözme Becerileri Envanteri Puanları	300	.130	.066
Saplantılı Bağlanma Ölçeği Puanları	Problem Çözme Becerileri Envanteri Puanları	300	.368	.066
Kayıtsız Bağlanma Ölçeği Puanları	Problem Çözme Becerileri Envanteri Puanları	300	.203	.004*

* $p < .05$

Tablo 5'te görüldüğü gibi; öğrencilerin güvenli ve kayıtsız bağlanma ölçeğinden aldıkları puanlar ile problem çözme becerileri envanterinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Sperman Korelasyon-Analizi yapılmış ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($p < .01$). Öğrencilerin güvenli ve kayıtsız bağlanma ölçeğinden aldıkları puanları arttıkça problem çözme envanterlerinden aldıkları puanların artmakta olduğu görülmüştür ($r = .620$, $p = .001$; $r = .203$, $p = .004$; $p < .05$).

Öğrencilerin saplantılı ve korkulu bağlanma ölçeğinden aldıkları puanlar ile problem çözme envanterlerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür ($r = .130$, $p = .066$; $r = .368$, $p = .066$ $p > .05$).

Tablo 6. Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Grup	N	* χ^2	SS	t	p
Cinsiyet	Kadın	160	95.54	11.53	.416	.678
	Erkek	140	96	11.02		

 $p > .05$

Tablo 6'da görüldüğü gibi öğrencilerin iletişim becerileri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla bağımsız gruplar t testi yapılmış ve iletişim becerileri ile cinsiyet değişkeni ($t = .416$, $p > .05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır

Tablo 7. Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar Arası	1707.034	3	569.011	4.630	.004*	18-20 yaş ile
Gruplar içi	36380.736	296	122.908			26 üzeri yaş
Toplam	38087.770	299				grubu

* $p < .05$

Tablo 7'de görüldüğü gibi öğrencilerin iletişim becerileri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve iletişim becerileri ile yaş değişkeni ($p = .004$, $p < .05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bulunan bu fark 18-20 yaş grubu ile 26 ve üzeri yaş grubu arasındadır. Yani öğrenciler arasındaki yaş farkı açıldıkça iletişim becerileri artmaktadır denilebilir.

Tablo 8. Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Grup	N	S.O.	S.T.	U	p
Cinsiyet	Kadın	160	148.80	23808.5	10928.500	.717
	Erkek	140	152.44	21341.50		

$p > .05$

Üniversite öğrencilerinin problem çözmeye ilişkin becerilerinin cinsiyet değişkenine göre farklı olup olmadığı Mann Whitney U testi ile incelenmiştir. Tablo 8'de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri ile cinsiyet değişkeni ($U = 10928.5$, $p = .717$; $p > .05$) arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 9. Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Grup	N	Sıra Ortalaması	sd.	X ²	p
Yaş	18-20 yaş	150	149.40	3	1.487	.685
	21-23 yaş	102	155.14			
	24-26 yaş	23	156.50			
	26 yaş üzeri	25	132.64			

$p > .05$

Üniversite öğrencilerinin problem çözmeye ilişkin becerilerinin yaş değişkenine göre farklı olup olmadığı Kruskal Wallis H testi ile incelenmiştir. Tablo 9'da görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin problem çözme beceri-

leri ile yaş değişkeni ($\chi^2=1.487$, $p= .685$; $p> .05$) arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 10. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetleri İle Bağlanma Stilleri Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından Mann Whitney U Testi İle Karşılaştırılması

Değişken	Grup	N	S.O.	S.T.	U	p
Güvenli Bağlanma Ölçeği	Kadın	160	109.34	17494.50	3478.50	.023*
	Erkek	140	114.26	13132.50		
Korkulu Bağlanma Ölçeği	Kadın	160	106.80	17088.50	3506.50	.026*
	Erkek	140	87.2	12196.50		
Saplantılı Bağlanma Ölçeği	Kadın	160	100.99	13735.00	4296.00	.872
	Erkek	140	99.45	13923.00		
Kayıtsız Bağlanma Ölçeği	Kadın	140	98.52	19021.50	4090.50	.485
	Erkek	160	104.71	14660.50		

* $p< .05$

Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri alt ölçekleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek için Mann Whitney U testi yapılmıştır. Tablo 10' da görüldüğü gibi; güvenli bağlanma ölçeğinden alınan puanlar açısından erkek öğrencilerin lehine anlamlı bir fark vardır ($U=3478.50$, $p=.023$; $p<.05$). Erkek öğrencilerin güvenli bağlanma puanlarının kadın öğrencilerin güvenli bağlanma puanlarına oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin korkulu bağlanma ölçeğinden aldıkları puanlar ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı fark bulunmuştur. Korkulu bağlanma ölçeği puanları açısından kadın öğrencilerin aleyhine anlamlı bir fark vardır ($U=3506.50$, $p= .024$; $p< .05$). Kadın öğrencilerin korkulu bağlanma puanlarının erkek öğrencilerin korkulu bağlanma puanlarına oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin saplantılı ve kayıtsız ölçeklerinin puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur (Sırasıyla; $U=4285.00$, $p=.860$ ve $U=4082.50$, $p= .479$; $p>.05$).

Tablo 11. Üniversite Öğrencilerinin Yaşları İle Bağlanma Stilleri Alt Ölçeklerinden Alınan Puanları Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması

Değişken	Değişken	N	r	p
Güvenli Bağlanma Ölçeği Puanları	Yaş	300	-.006	.600
Korkulu Bağlanma Ölçeği Puanları	Yaş	300	-.054	.170
Saplantılı Bağlanma Ölçeği Puanları	Yaş	300	-.098	.066
Kayıtsız Bağlanma Ölçeği Puanları	Yaş	300	.114	.011*

* $p< .05$

Üniversite öğrencilerinin yaşları ile güvenli bağlanma, korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını saptamak amacıyla Sperman Korelasyon Analizi yapılmıştır. Tablo 11’de görüldüğü gibi anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir (Sırasıyla; $r = -.006$, $p = .600$; $r = -.054$, $p = .170$ ve $r = -.098$, $p = .066$; $p > .05$).

Tablo 11’de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin yaşları ile kayıtsız bağlanma ölçeğinden aldıkları puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Öğrencilerin yaşları arttıkça kayıtsız bağlanma puanlarının da artmakta olduğu saptanmıştır ($r = .114$, $p = .011$; $p < .05$).

Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiye Ait Bulguların Tartışma Ve Yorumu

Araştırmanın alt problemlerinde yer alan “Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna ilişkin yapılan analiz sonuçlarına göre “iletişim yetenekleri” ile “problem çözme becerileri” arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Saracaloğlu, Yenice ve Karasakaloğlu (2009) yaptıkları çalışmada iletişim ile sorun çözme yetenekleri arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Yapılanlar çalışmamızın sonucumuzu destekler niteliktedir. Alan yazı incelendiğinde etkili iletişim becerisinin problem çözme becerilerine olumlu yönde etki ettiği görülmüştür. Bu araştırmanın sonucuna göre üniversite öğrencilerinin iletişim beceri düzeylerinin iyi, problem çözme becerilerinin orta düzeyde olduğu görülmektedir. Bireylerin günlük yaşamda karşılaştıkları problemleri etkili iletişim becerileri kullanarak çözümlenebileceği söylenebilir. Problem çözme ve iletişim becerileri öğrenilebilir ve yaşantılar sonucunda geliştirilebilir becerilerdendir. İletişim becerileri ve problem çözme becerileri bireylerin yaşamlarını kişisel, sosyal ekonomik açıdan etkileyen önemli sosyal becerilerdendir. Bu becerilerin iyi düzeyde olması bireylerin yaşamsal doyumlarını ve yaşam kalitelerini tüm yönleriyle etkileyip artırabilir (Erözkan, 2005). Araştırma bulgularının da iletişim kabiliyetleri ve sorun çözme yeteneği arasında karşılıklı etkileşime dayandığı hipotezini desteklediği söylenebilir.

Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri İle Bağlanma Tarzları Arasındaki İlişkiye Ait Bulguların Tartışma Ve Yorumu

Çalışmanın alt problemlerinde yer alan “Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ve bağlanma tarzları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorularına ilişkin yapılan analiz sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin korkulu ve saplantılı ölçeklerinden elde edilen sonuçlar ile iletişim becerilerini değerlendirme envanterinden çıkan sonuçlar ile negatif yönde anlamlı bir bağ olduğu görülmüştür. Murray (2001); Murray, Rose, Bellavia, Holmes ve Kusche (2002) yapmış oldukları çalışmalarda bağlanma stilleri ve iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Korkulu bağlanma tarzı gösteren bireyler kendilerini ve diğerlerini değersiz görme eğilimindedirler bu nedenle bu bireyler diğer bireyler ile etkileşime girmekten kaçınırlar ve bunun sonucunda iletişim becerilerinin olumsuz etkilendiği söylenebilir. Saplantılı bağlanma stiline sahip bireyler ise kendilerini değersiz görürlerken karşısındaki bireyleri değerli görme eğilimindedir bu sebepten dolayı karşısındaki kişilerden sürekli onay alma ihtiyacı hissederek ilişkileriyle sürekli meşgul olurlar bu durumların iletişim becerilerini olumsuz etkilediği söylenebilir.

Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri İle Bağlanma Tarzları Arasındaki İlişkiye Ait Bulguların Tartışma Ve Yorumu

Araştırmanın alt problemlerinde yer alan “Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna ilişkin yapılan analiz sonucunda öğrencilerin güvenli ve kayıtsız bağlanma ölçeğinden aldıkları puanlar sorun çözme yeteneği envanterinden aldıkları puanlar arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Öğrencilerin saplantılı ve korkulu bağlanma envanterinin sonuçlarıyla problem çözme envanterlerinden aldıkları puanlar arasında anlamsız ilişki görülmüştür. Eğeci ve Gençöz (2006) yaptıkları çalışmada güvenli bağlanma stiliyle sorun çözme arasında anlamlı bir ilişki vardır. Çıkanlar bu araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir. Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin yakın çevresiyle kurdukları anlamlı ve sağlam ilişkiler sonucunda yakın çevresinden de destek alacağını bilerek karşısına çıkan problem karşısında kaçmayarak, problemlere etkili çözüm yolları bulma sürecine gideceği

söylenbilir. Kayıtsız bağlanma stiline sahip olan bireylerin ise özerkliklerine verdiği önem ile birlikte karşısına çıkan problemleri çözümleme yoluna girerek bu özerkliği devam ettirmek istedikleri için problem çözme becerilerinin gelişmiş denilebilir.

Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyeti İle İletişim Becerileri Arasındaki İlişkiye Ait Bulguların Tartışma Ve Yorumu

Araştırmanın alt problemlerinde yer alan “Cinsiyet ile üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorularına ilişkin yapılan analiz sonuçlarına göre kadın ve erkek öğrencilerin iletişim becerilerinde anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Gülbahçe (2010); Kıssal, Kaya ve Koç (2016); Koçyiğit, Koçyiğit ve Özsoy (2018); Tepeköylü-Öztürk ve Soytürk (2015) yaptıkları çalışmada kadın ve erkekler ile iletişim becerileriyle anlamlı bir ilişki bulamamışlardır. Bu yapılan çalışmaların sonucu araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Milli ve Yağcı (2017); Pelit, Karacı ve Kılıç (2018); Sungur (2018); Turgut, Kutlu ve Mut (2018); Yılmaz, Kumcağız, Balcı-Çelik ve Eren (2011) yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin kadın öğretmen adayların lehine olduğunu bulmuşlardır bu sonuçlar araştırma bulgularını desteklememektedir.

Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyeti İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiye Ait Bulguların Tartışma Ve Yorumu

Araştırmanın alt problemlerinde yer alan “Cinsiyet ile üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorularına ilişkin yapılan analiz sonuçlarına göre cinsiyetler ile problem çözme becerisi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Kolayış ve Turan (2018) yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinin problem çözme becerisiyle kadın ve erkek gruplarda anlamlı bir ilişki yoktur. Bu çalışmalar çalışma sonucumuzu dayanak oluşturur niteliktedir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ve problem çözme becerileri ile cinsiyet değişkeni bakımından farklılık göstermemeleri, eğitim düzeylerinin, çoğunun ekonomik düzeyinin, anne-baba eğitim durumunun, yaşlarının birbirine yakın olması ile ilişkilendirilebilir.

Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyeti İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulguların Tartışma Ve Yorumu

Araştırmanın alt problemlerinde yer alan “Cinsiyet ile üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorularına ilişkin yapılan analiz sonuçlarına göre kadın öğrenciler ile erkek öğrencilerin bağlanma stillerinin alt boyutlarında yer alan güvenli ve korkulu tarz arasında cinsiyet değişkeni ile anlamlı bir ilişki vardır. Güvenli bağlanma stili erkek öğrencilerin lehine iken, korkulu bağlanma stili kadın öğrencilerde anlamlı olarak daha yüksektir. Akbağ ve Erden-İmamoğlu (2010) yaptıkları çalışmada korkulu bağlanma stiline kadın öğrencilerde anlamlı derecede yüksek bulurken saplantılı bağlanma stilini erkek öğrencilerde anlamlı derece de yüksek bulmuştur. Korkulu bağlanma stilli ile ilgili buldukları sonuç araştırmamızı destekler niteliktedir. Karaşar (2014) yaptığı çalışmada bağlanma stillerinin alt boyutunda yer alan güvenli bağlanma ve korkulu bağlanma stilleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Güvenli bağlanma stili erkeklerin lehine iken, korkulu bağlanma stili puanı kadınlarda erkeklerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Bu çalışmanın sonucu araştırmamızı destekler niteliktedir. Çam ve Şahin-Çelik (2018) yaptıkları çalışmada erkeklerin kayıtsız ve saplantılı bağlanma tarzlarının kadın katılımcılara göre manidar olarak yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bağlanmanın diğer boyutlarında ise cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Yaptıkları çalışmanın sonucu ile bu araştırmanın sonucu örtüşmemektedir. Araştırma sonucunda çıkan korkulu bağlanma stiline kadın öğrencilerde, güvenli bağlanma stiline ise erkek öğrencilerde daha yüksek çıkmasını ataerkil bir toplum olmamıza bağlayabiliriz. Günümüzde bu yapı biraz da kırılmış olmasına rağmen kültürümüzde erkek çocukları daha atılgan, daha özgür, daha cesaretli yetiştirilmesine rağmen kız çocukları daha kontrollü, daha kurallara uyan, daha temkinli şekilde yetiştirilmesinden dolayı ortaya çıkmış olabileceği söylenebilir (Kağıtçıbaşı, 2000).

Üniversite Öğrencilerinin Yaşı İle İletişim Becerileri Arasındaki İlişkiye Ait Bulguların Tartışma Ve Yorumu

Araştırmanın alt problemlerinde yer alan “Yaş ile üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorularına ilişkin yapılan çalışmaya göre üniversite öğrencilerin yaşı ile iletişim becerileri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bulunan bu fark 18-20 yaş grubu ile 26 üzeri yaş grubu arasındadır. 26 yaş üzerindekiilerin iletişim becerileri 18-20 yaş grubuna göre yüksektir. Araştırma sonucunda 26 yaş üzerinin daha yüksek iletişim beceri puanları almış olmasını geçirmiş oldukları yaşam deneyimlerinin, etkileşime girmiş oldukları birey sayılarının fazla olmasına bağlanabilir.

Üniversite Öğrencilerinin Yaşı İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiye Ait Bulguların Tartışma Ve Yorumu

Araştırmanın alt problemlerinde yer alan “Yaş ile üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorularına ilişkin yapılan çalışmaya göre üniversite öğrencilerin yaşı ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Gürhan, Meriç, Kaya, Turan ve Kabataş 2018; Schreglmann ve Doğruluk (2012) yaptıkları çalışmada yaş değişkeniyle problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulamamışlardır. Yapılmış olan bu çalışmalar bu araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin hepsinin lisans öğrencisi olması, anne- baba eğitim durumlarının, ekonomik düzeylerinin benzer olmasından dolayı bu sonuç ortaya çıkmış olabilir.

Üniversite Öğrencilerinin Yaşı İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulguların Tartışma Ve Yorumu

Araştırmanın alt problemlerinde yer alan “Yaş ile üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorularına ilişkin yapılan çalışmaya göre üniversite öğrencilerin yaş ile bağlanma stillerinin alt boyutunda yer alan kayıtsız bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin yaşı arttıkça kayıtsız bağlanma stiline sahip olma oranı da artmıştır. Şişman (2016) yılında lisans ve lisansüstü öğrencilerle

yaptığı çalışmada bireylerin yaşları ile kaygılı bağlanma stili arasında açı-
sından anlamlı fark bulmuştur.

Öneriler

Bu sonuçlardan yola çıkıldığında şu önerilerde bulunulabilir:

1. Araştırmada üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri, problem çözme becerileri ve bağlanma stillerine değinilmiştir. Benzer araştırmalar iletişim ve problem çözme becerilerinin geliştirilebilir beceri türlerinden olabileceği göz önüne alınarak lisans döneminden önceki yıllarda da yapılabilir.
2. Bu araştırma korelasyonel tarama modeline dayalı olarak yapılmış bir araştırmadır. Bu nedenle deney ve kontrol grubu kullanılarak bu araştırmaya benzer çalışmalar yapılabilir.

İletişim veya problem çözme becerilerinin geliştirilmesi için erken yaş-
larda bireylere bu becerileri kazandıracak eğitimler verilebilir

EXTENDED ABSTRACT

**Investigation of The Level of Grit and Happiness of
Vocational High School Students**

*

İlknur Ezgi Koser - Yaşar Barut
Ondokuz Mayıs University

Human is a part of social structure as a social being since birth even conception. Human has been born in a suitable form for social life temperamentally. (Akkaya,2018) Communication has started with human beings. Communication is an indispensable issue throughout human existence. People has become a society thanks to communication. No matter how successful they adopt , their quality of life and satisfaction will increase as well. (Akkaya,2018) Our interaction with people ,our connection, our boundaries are distinctive for our psychological and mental health. In this process, one of the skills that helps people is communication skill. First of all , a good communication skill means a good perception. The more an individual expresses himself/herself and communicates mutually ,both individuals who he/she communicates with will understand him/her in a better way and vice versa and thus good relations will be held.

During his/her life span an individual faces various problems with both in his/her life and the necessities of being a social creature. (Güçlü,2003). Changing and developing social structure, technology, political and social life, economic crises are some of the problems that individuals face (Taşçı, 2005). By effectively solving these problems faced by the individual, he shows his individual success, power of being an individual and coping with the environment. One of the basic skills required for the individual to be an individual, to change his environment in the way he wants, to overcome the difficulties he encounters, to get satisfaction from his life, to feel himself sufficient and successful, and to lead a peaceful, happy and healthy life is problem solving skill (Güçlü, 2003). Problem solving skill helps individuals actively adapt to the group they belong to and the environment they live in (Mertoğlu & Öztuna, 2004). "The more advanced an individual's problem solving skill is, the more his perception and behavior of the environment

will be harmonious, balanced and healthy” (Çınar, Hatunoğlu & Hatunoğlu, 2009, p. 215).

Attachment is an important factor in the formation of thoughts towards other individuals, which are thought to develop and develop in the first years of the individual's life. It can be said for these reasons that attachment styles may be one of the variables underlying problem solving and communication skills (Bartholomew and Horowitz, 1991). Attachment style defines a person's attachment experiences, relational expectations arising from the internalization of his past, systematic pattern of needs, emotions and behaviors (Shaver & Mikulincer, 2002). It can be said that the behavior styles of individuals, social communication and interaction in adulthood, communication skills and social relations may have an effect on individuals' attachment styles that they have developed since the first years of their lives (Arslan, Arslan & Arı, 2012; Tokmak, Turgut & Öktem, 2013). Attachment styles reflect the individual's journey of life, constructed from relationship experiences (Zhang and Labouvie-Vief, 2004) and affect a person's relational journey in life from cradle to grave (Bowlby, 1979). Adult attachment literature shows that attachment plays an organizing role in the functioning of adulthood, emphasizing the importance of attachment stability and the importance of giving more attention to the subject of change (Zhang and Labouvie-Vief, 2004). In the results of the researches, it is seen that individuals with insecure attachment styles do not exhibit effective communication skills and therefore they perform negative behavior styles in their social lives (Kılıç & Kümbetlioğlu, 2016).

In this study, it is aimed to determine how the communication skills and problem solving skills of university students are affected by their attachment styles based on the current deficiency.

The research sampling was defined with simple random, sample method, and the study was prepared using correlational scanning model in descriptive scanning models. This study was prepared to investigate communication skills and problem solving skills of university students on involvement styles. The research was actualized with participation of 300 undergraduate students in total (160 female and 140 male students) who have been studying at Giresun University.

On the research, personal information form as data collection tool, Communication Skills Assessment Scales (CSAS) which was developed by

Korkut (1996) to evaluate communication skills of university students, Problem Solving Inventory which was adapted to Turkish by Şahin and Hepner to evaluate problem solving skills, Correlation Scales Survey which was adapted to Turkish by Sümer and Güngör (1999) and developed by Griggin and Bartholomew (1994) to state involvement styles were utilized.

On statical analysis of data, Mann Whitney U test for comparison of quantitative data in case of two groups and Kruskal Wallis H test for intergroup comparison of parameters in case of more than 2 groups were utilized.

As a result of Kruskal Wallis H test, Mann Whitney U test was made to define that significant differences are significant between which groups. The correlation between dependent and independent variables was tested by Spearman correlation analysis. As a result of research, a significant correlation has obtained between communication skills and problem solving skills. A negative significant correlation has obtained with apprehensive and obsessive involvement styles which exist on lower dimension of communication skills and involvement styles. A significant correlation has obtained with safe and apathetic involvement style which exist on lower dimension of problem solving skills and involvement styles. When the correlation between communication skills, problem solving skills and involvement skills with gender of university students has observed, a significant correlation has not obtained between communication skills and problem solving skills with gender. A significant correlation has obtained between safe and apprehensive involvement styles which exist on lower dimensions between involvement styles with gender. Apprehensive involvement style has detected in higher levels for female students whereas safe involvement style has detected in higher level for male students. When the correlation between communication skills, problem solving skills and involvement styles with ages has observed, a significant correlation has obtained between ages and communication skills. It has determined that communication skills points of aged 26 years and older are higher than aged group of 18-20 years. A significant difference could not be obtained between ages and problem solving skills. When the correlation between ages and involvement styles has observed, a significant correlation has obtained with apathetic involvement style which exists on lower dimension of involvement styles. Apathetic involvement styles of students have also increased while their ages were increasing.

Kaynakça / References

- Akbağ, M. ve Erden-İmamoğlu, S. (2010). Cinsiyet ve bağlanma stillerinin utanç, suçluluk ve yalnızlık duygularını yordama gücünün araştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(2), 651-682.
- Akkaya, M. A. (2018). Önce insan, önce iletişim: Bilgi ve belge yöneticileri için halkla ilişkiler. *Türk Kütüphaneciliği*, 32(1), 59-61. Erişim adresi: <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/2911/2823>
- Arslan, E., Arslan, Ç. ve Arı, R. (2012). Kişilerarası problem çözme yaklaşımlarının, bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 7-23.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
- Çam, Z. ve Şahin-Çelik, G. (2018). Üniversite öğrencilerinde bağlanma stillerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları yordama gücünün incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6), 787-797.
- Çınar, O., Hatunoğlu, A. ve Hatunoğlu, Y. (2009). Öğretmenlerin problem çözme becerileri. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 215-226. <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/131275-20120409115016-215-226.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Doğan, İ. (1998). *İletişim ve yabancılaşma yazılı kültürümüzde ilkler*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Eğeci, İ. S. ve Gençöz, T. (2006). Factors associated with relationship satisfaction: Importance of communication skills. *Contemporary Family Therapy*, 28(3), 383-391. doi:10.1007/s10591-006-9010-2
- Erözkan, A. (2005). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerini etkileyen faktörler. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22(22), 135-149. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/1751> adresinden erişilmiştir.
- Güçlü, N. (2003). Lise müdürlerinin problem çözme becerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 160, 272-300.
- Gülbağçe, Ö. (2010). K. K. Eğitim Fakültesi öğrencilerinin iletişim becerilerinin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 12-22. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/296881> adresinden erişilmiştir.

- Gürhan, N., Meriç, M., Kaya, B., Turan, N. D. ve Kabataş, E. (2018). Tıp fakültesi ve hemşirelik öğrencilerinde intihar olasılığı ve problem çözme becerilerinin sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırılması. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 149-155.
- Hartley, P. (2014). *Kişilerarası iletişim* (2. Baskı). (Ü. Doğanay, M. Aktaş-Yamanoğlu, B. Şimşek, P. Özdemir, H. Karaaslan-Şanlı ve İ. Özdemir-Taştan, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Işık Terzi, Ş. ve Ergüner-Tekinalp, B. (2013). *Psikolojik danışmada güncel kuramlar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Kültürel psikoloji: Kültür bağlamında insan ve aile*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Karaşar, B. (2014). Öğretmen adaylarının bağlanma stilleri ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 27-49.
- Kılıç, T. ve Kümbetlioğlu, M. (2016). Bağlanma stillerinin iletişim becerisine etkisinin araştırılması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), 381-396.
- Kıssal, A., Kaya, M. ve Koç, M. (2016). Hemşirelik ile beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin iletişim beceri düzeyleri ve etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3, 134-141.
- Koçyiğit, M., Koçyiğit, A. ve Özsoy, E. (2018). Kişilerarası iletişim bağlamında bireylerin iletişim becerileri ile stresle başa çıkma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Milli sporcular üzerinde bir araştırma. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 11-19. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/tsbd/issue/36533/414508>
- Kolayış, H. ve Turan, H. (2018). Öğretmen adaylarının algılanan problem çözme becerileri. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(1), 22-32.
- Korkmaz, N., Pancar, S., Alparlan, T. ve Ayan, A. (2017). Lise öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeylerinin problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Sport Mont*, 15(2), 15-19. <http://www.sportmont.ucg.ac.me/?sekcija=article&artid=1369> adresinden erişilmiştir.
- Korkut, F. (1996). İletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi: güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2, 18-23.

- Mertoğlu, H. ve Öztuna, A. (2004). Bireylerin teknoloji kullanımı problem çözme yetenekleri ile ilişkili midir? *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(1), 83-92.
- Milli, M. S. ve Yağcı, U. (2017). Öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 286-298.
- Murray, S. L. (2001). The contingencies of interpersonal acceptance: When romantic relationships function as a self-affirmational resource? *Motivation and Emotion*, 25(1), 163-189. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1023/A:1010618010115.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Murray, S. L., Rose, P., Bellavia, G. M., Holmes, J. G. ve Kusche, A. G. (2002). When rejection stings: How self-esteem constrains relationship-enhancement processes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(3), 556-573. doi:10.1016/j.jrp.2017.04.0
- Pelit, E., Karaçor, M. ve Kılıç, İ. (2018). Duygusal zekânın iletişim becerilerine etkisi: Turizm öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(1), 85-107. <http://dergipark.gov.tr/deuosbil/issue/36903/279686> adresinden erişilmiştir.
- Saracaloğlu, A. S., Yenice, N. ve Karasakaloğlu, N. (2009). Öğretmen adaylarının iletişim ve problem çözme becerileri ile okuma ilgi ve alışkanlıkları arasındaki ilişki. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 187-206.
- Schreglmann, S. ve Doğruluk, S. (2012). Öğretmen adaylarının problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 143-150. <http://dergipark.gov.tr/amauefd/issue/1727/21164> adresinden erişilmiştir.
- Shaver, P. R. ve Mikulincer, M. (2002). Attachment-related psychodynamics. *Attachment & Human Development*, 4(2), 133-161. doi:10.1080/14616730210154171
- Sungur, S. A. (2018). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri algısı ile kişilerarası ilişki boyutları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 11(2), 126-138.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106. <http://www.turkpsikolojiyazilari.com/PDF/TPD/43/05.pdf> adresinden erişilmiştir.

- Şahin, N., Şahin, N. H. ve Heppner, P. P. (1993). Psychometric properties of the problem solving inventory in a group of Turkish university students. *Cognitive Therapy and Research*, 17(4), 379-396.
- Şişman, B. (2016). İletişim becerileri ile yetişkinlerdeki bağlanma biçimlerinin psikopatoloji belirtileri arasındaki ilişkileri. Yüksek Lisans Tezi, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 431475).
- Taşçı, S. (2005). Hemşirelikte problem çözme süreci. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14, 73-78.
- Tekbıyık, A. (2014). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tepeköylü-Öztürk, Ö. ve Soytürk, M. (2015). Beden eğitimi, müzik ve resim/görsel sanatlar öğretmenlerinin iletişim becerilerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 39-50.
- Turgut, M., Kutlu, G. ve Mut, S. (2018). Sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin iletişim becerileri ile sosyal medya kullanımları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *İşletme Bilimi Dergisi*, 6(1), 185-205. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/jobs/issue/36382/361049>
- Tokmak, İ., Turgut, H. ve Öktem, Ş. (2013). Turizm ve otelcilik öğrencilerinin sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin iletişim becerilerine etkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 83-95.
- Yılmaz, M., Kumcağız, H., Balcı-Çelik, S. ve Eren, Z. (2011). Investigating communication skill of university students with respect to early maladaptive schemas. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 968 – 972.
- Zhang, F., ve Labouvie-Vief, G. (2004). Stability and fluctuation in adult attachment style over a 6-year period. *Attachment & Human Development*, 6(4), 419– 437. doi:10.1080/1461673042000303127

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Koser, İ. E. ve Barut, Y. (2020). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri, problem çözme becerileri ve bağlanma stilleri ilişkisi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 1765-1789. DOI: 10.26466/opus.622867

Sosyal Bilimler Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Eğitim Memnuniyeti Ölçeğinin Geliştirilmesi

DOI: 10.26466/opus.646548

*

Gökhan Gökulu *

* Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Çanakkale/Türkiye

E-Posta: gokhangokulu@hotmail.com

ORCID: [0000-0003-0374-7487](https://orcid.org/0000-0003-0374-7487)

Öz

Bu çalışma sosyal bilimler alanında eğitim gören üniversite öğrencilerinin eğitim memnuniyetini ölçen bir ölçek geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bilgi toplumuna geçiş ile birlikte bilgiye ulaşma imkanları ve hızı artmış buna paralel olarak eğitim alanına verilen önem artmıştır. Eğitimin önem kazanması rekabeti ve üniversitelerin çağa ayak uydurma çabasını hızlandırmıştır. Bu bağlam içerisinde eğitim memnuniyetini ölçme ve değerlendirme faaliyetleri sadece üniversite dışındaki yapıları değil üniversitenin kendi iç kurumlarının da ilgisini çekmeye başlamıştır. Çalışma bu anlamda son yıllarda giderek önem kazanan eğitimde memnuniyet düzeyini çok boyutlu ve doğru bir biçimde ölçen bir ölçek geliştirmenin bu alanda önemli bir katkı sağlayacağını öngörmektedir. Ölçek geliştirme çalışması 2018/2019 eğitim öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde öğrenim gören Sosyoloji, İngiliz Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı ve Arkeoloji alanlarında öğrenim gören 424 öğrenciye uygulanmıştır. Çalışmada eğitim memnuniyeti açısından sadece hoca ve öğrenci ilişkisine bakılmamış, üniversitenin fiziksel altyapısına sosyal ve kültürel faaliyetlerine, kütüphanenin durumuna üniversitedeki kafe ve eğlence yerlerinin yeterlilik durumu gibi pek çok boyuta bakılarak eğitim memnuniyeti ölçülmüştür. Yapılan analizler doğrultusunda ölçeğin, sosyal bilimler alanında eğitim gören üniversite öğrencilerinin eğitim memnuniyetini ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ortaya konulmuştur

Anahtar Kelimeler: Üniversite, Ölçek geliştirme, Eğitim memnuniyeti, Yüksek öğretimde kalite,

Development of the Educational Satisfaction Scale of University Students Studying in Social Sciences

*

Abstract

This study aims to develop a scale that measures the educational satisfaction of university students studying in the social sciences. With the transition to the information society, the opportunities and speed of access to information have increased and the importance given to education has increased. The importance of education accelerated the competition and the efforts of universities to keep up with the age. In this context, the activities of measuring and evaluating educational satisfaction have started to attract not only the institutions outside the university but also the internal institutions of the university. In this sense, the study predicts that developing a scale that accurately measures the level of satisfaction in education, which has become increasingly important in recent years, will make a significant contribution in this field. The scale development study was applied to 424 students studying Sociology, English Language and Literature, Turkish Language and Literature and Archeology at Çanakkale Onsekiz Mart University Faculty of Arts and Sciences in 2018/2019 academic year. In this study, not only the relationship between teacher and student was examined in terms of educational satisfaction, education satisfaction was measured by considering the physical infrastructure of the university, its social and cultural activities, the state of the library service, the adequacy status of cafes and entertainment places in the university. As a result of the study, it was revealed that the scale is a valid and reliable scale that measures the educational satisfaction of university students studying in social sciences.

Keywords: *University, Scale development, Education satisfaction, Quality in higher education*

Giriş

Eğitim kurumu, diğer toplumsal kurumlar gibi kendisi dışındaki toplumsal kurumlarla etkileşim içerisinde olan bu kurumları etkileme ve dönüştürme gücüne sahiptir. Eğitim kurumunun ekonomik siyasi ve kültürel yapılarla karşılıklı etkileşim içerisinde olması sürekli değişen ve dönüşen bir yapıyı da beraberinde getirmektedir. Bu anlamda eğitim kurumu olarak üniversiteler de toplumsal ve ekonomik konjonktürlere göre oluşumunu ve işleyişini değiştirebilen dinamik bir yapıyı içerisinde barındırır.

Üniversite kurumundaki değişim ve dönüşümleri sadece kurum içerisindeki dinamiklerle değil içerisinde bulunduğu çağın siyasi, ekonomik ve toplumsal dinamikleri bağlamında ele alarak değerlendirmek ve açıklamaya çalışmak bütüncül ve sağlıklı bir yaklaşımın gerekleri olarak görülmelidir. Bu anlamda üniversite kurumundaki son yıllarda yaşanan değişim ve dönüşümler daha geniş ve büyük çaplı dönüşümün yansımaları olarak değerlendirilebilir.

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş olarak nitelendirilen günümüz dünyasında küreselleşmeyle birlikte rekabetçi, yenilikçi ve evrensel özelliklerin öne çıkması gerektiğine yönelik söylemler üniversitenin yapısını değiştirmeye başlamaktadır. Bu bakımdan üniversitelerin kendisini gözden geçirmesi ve dönüştürmesi gerektiğine yönelik söylemsel retoriklerin sadece içsel bir boyutu bulunmadığını üniversite dışında daha geniş bir sistemin etkisi altında şekillendiğini ifade etmek gerekir.

Küreselleşme olgusu sadece mesafelerin azaldığı, iletişimin ve etkileşimin arttığı çok kültürlü yapıyı ortaya çıkarmamaktadır. Küreselleşme aynı zamanda evrensel kültürü takip ve uygulama zorunluluğunu, yoğun bir rekabeti, küresel ölçekteki uygulamaları takip etme baskısını da beraberinde getirmiştir. Her ne kadar bu çalışmanın konusuna girmese de üniversite eğitimi açısından küreselleşme olgusunun özellikle neoliberal kapitalist politikalarla birlikte düşünülmesi gerektiği, dolayısıyla bu alanda uygulanan politikaların ve uygulamaların sonuçlarının da her zaman pozitif bir etkiye yol açmayabileceğinin altını çizmekte fayda vardır. En basitinden bu süreç içerisinde üniversitelerin ticari işletme modellerini benimseyerek kar hedefi gütmenin birincil hedef olduğu eğitim kurumlarına evrildiği söylenebilir (Nalbantoğlu 2003, s.9).

Bu anlamda üniversiteler günümüzde yoğun bir rekabetin yaşandığı ve sürekli olarak hizmet kalitesinin değerlendirildiği ve kendini gözden geçirmekle yükümlü ekonomik oluşumlar olarak algılanma ve değerlendirilme baskısıyla karşı karşıya kaldıkları söylenebilir. Ekinci ve Burgaz (2007) küreselleşme olgusuyla birlikte üniversitelerin önceki dönemlere göre daha fazla değişim ve dönüşüm baskısı altında kaldıklarını şu şekilde özetlemektedir;

“Günümüzde yükseköğretim alanını etkileyen en önemli etkenlerden biri, rekabetin giderek her alanda küreselleşmesidir. Küresel rekabet, sadece ulusal düzeyde değil uluslararası düzeyde de başka üniversitelerle yarışır hale gelmelerinde ve kurumsal performanslarını arttırmalarında üniversiteler üzerinde önemli bir baskı unsuru haline gelmiştir. Bu baskı üniversiteleri amaç, yapı, süreç ve çıktıları açısından kendilerini yeniden gözden geçirmeye zorlamakta ve üniversitelerin nasıl yönetileceğine ilişkin yeni açılımlar getirmektedir.” (Ekinci ve Burgaz 2007, s.120).

Üniversitelerin kendi verimlik ve etkinliklerini iç yollarla denetleme uygulamalarının artması beraberinde öğrencinin eğitim hizmetlerinden ne derece memnun olduğu konusunu gündeme getirmiştir. Özellikle yoğun rekabetin yaşandığı bir eğitim sisteminde öğrencilerin memnuniyet düzeylerini ölçmeye yönelik faaliyetlerin arttığı gözlemlenmektedir. Memnuniyet düzeyinin düşük olduğu üniversitelerde üniversite öğrencilerinin okul bırakma ya da okul değiştirme davranışlarının daha sık gözlemlendiğini belirlenmiştir (Hasan vd 2008, s.164). Bu durum öğrencilerin eğitim memnuniyetine belirlemeye yönelik ilgiyi artırmaktadır.

Eğitim memnuniyeti sadece sınıf içerisinde öğrenci hoca ilişkisine dayanan bir olgu değildir. Eğitim faaliyetleri insani etkileşimle beraber fiziksel ve sosyal aktivitelere, eğitim görülen yerin fiziksel özelliklerine, kütüphanelerden kültür ve sanat faaliyetlerinin niteliğine kadar uzanan çok boyutlu bir yapıyı içermektedir. Bu anlamda eğitim memnuniyetini belirleyen unsurları bu farklı boyutları göz önüne alarak belirlemek oldukça önem taşımaktadır.

Eğitim memnuniyetiyle ilgili literatürü incelediğimizde öğrencilerin eğitim memnuniyetini ölçen ve eğitim servis ve hizmetlerin eğitim memnuniyetini etkilediğini ortaya koyan yerli ve yabancı pek çok çalışma bulunmaktadır (Athiyaman, 1997 , Hasan vd ,2008, ; Şahin, 2009, Malik vd, 2010, Bakır, 2016). Bu çalışmalar eğitim memnuniyetinin sadece öğrenci

öğretmen ilişkisinden kaynaklanmadığını üniversitenin sunduğu sosyal olanakların, fiziki imkanların eğitim memnuniyetini doğrudan etkilediğini ortaya koymaktadır.

Eğitim memnuniyetini hoca öğrenci arasındaki bireysel ilişkiden duyulan memnuniyet düzeyi olarak görmektense üniversitenin kurumsal, sosyal ve fiziki koşullarını da hesaba katan, öğrencilerin geleceğe yönelik plan ve programlarını da içeren çok boyutlu bir yapı olarak ele almak daha doğru ve açıklayıcı bir yaklaşım olacaktır.

Üniversite öğrencilerin eğitim memnuniyetini ölçmeyi hedefleyen bir ölçekteki sorular sadece hoca ve öğrenci ilişkisine odaklanmamalı üniversitenin fiziki yeterliliklerinin sosyal ve kültürel imkanlarının öğrenci tarafından ne şekilde değerlendirildiğini de dikkate almalıdır. Bu anlamda ölçek sorularının eğitim memnuniyetinin farklı boyutlarını göz önüne alarak titizlikle hazırlanması ölçek sorularının hazırlanması sırasında konunun uzmanlarına danışılması öğrencilerle görüşmeler yapılması daha doğru bir ölçüm sağlamanın gerekli koşulları olarak değerlendirilmelidir.

Öğrencilerin eğitim düzeylerinin ölçülmesi bu alanda beklenti ve memnuniyet düzeyi arasındaki ilişkiyi de görmemize olanak tanımaktadır. Beklenti ve eğitim memnuniyetinin yüksek olması üniversitenin sunmuş olduğu hizmetlerin hedef kitle olan öğrenciler tarafından onaylandığı anlamına gelmektedir. Bununla birlikte beklenti düzeyi yüksek iken eğitim memnuniyetinin düşük çıkması üniversitenin şikayet edilen noktaları düzeltmesi açısından bir uyarı niteliği taşıdığı için üniversite yönetimleri tarafından önemli bir gösterge olarak değerlendirilmelidir (Bryant 2006, s.25-26).

Öğrencilerin eğitim memnuniyetini ölçmenin onların almış olduğu hizmetleri değerlendirmelerinin bir diğer önemli avantajı doğru geri bildirim olarak eksik olan noktalarda çok hızlı düzeltmeler yapılabilmesine imkan tanınmasıdır. Ekinci ve Burgaz (2007, s.122) eğitim hizmetlerinin doğrudan alıcılarının öğrenciler olduğunun altını çizerek etkili ve verimli bir eğitim sistemine ulaşmayı hedefleyen üniversitelerin, eğitimi değerlendirme, öğrenme ve öğretimin niteliğini belirlemede öğrencilerin memnuniyet algısının son derece önemli bir faktör olduğunu vurgulamışlardır. Bu anlamda çalışmamız üniversitelerde sosyal bilim alanında öğrenim gören öğrencilerin eğitim memnuniyetine ilişkin geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirerek doğru geri bildirim sağlamayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Örnekleme

Araştırmanın evrenini Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'nde sosyal bilimler alanında öğrenim görmekte olan 2620 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada eğitim memnuniyetini ölçmeyi geliştirmek amacıyla Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'nde sosyal bilimler alanında eğitim gören 508 öğrenciye ulaşılmış eksik ya da yanlış doldurulan anketleri eldikten sonra 424 anket değerlendirmeye dahil edilmiştir. Örnekleme ait sosyodemografik veriler Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılanlara Ait Demografik Özellikler

Özellik	N	%
Cinsiyet		
Erkek	109	25,7
Kadın	315	74,3
Toplam	424	100,0
Öğrenim gördüğünüz bölüm		
Sosyoloji	177	41,7
Türk Dili	121	28,5
İngiliz Dili	107	25,2
Arkeoloji	19	4,5
Toplam	424	100,0
Öğrenim gördüğünüz sınıf		
1	45	10,6
2	119	28,1
3	115	27,1
4	145	34,2
Toplam	424	100,0

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Uygulanması

Çalışma sosyal bilimler alanında öğrenim gören öğrencilerin eğitim memnuniyetlerini ölçecek geçerli ve güvenilir bir ölçeğin geliştirilmesini amaçlamaktadır. Bu anlamda çalışmamız öncelikle eğitim memnuniyetiyle ilgili çalışmalarını incelemiş ve bu çalışmalarda öne çıkan noktaları ölçen soruları soru havuzuna dahil etmiştir (Alves ve Roposo, 2007, Şahin vd, 2011, Cen-

giz: 2008, Eom vd, 2006, Athiyaman, 1997, Şahin, 2009, Ekinci ve Burgaz 2007, Douglas vd 2006) İlgili literatür incelendiğinde olarak sosyal bilimler alanında eğitim gören üniversite öğrencilerinin eğitim memnuniyetini ölçen spesifik bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Ölçeğin geliştirilmesi ve nihai anket formunun oluşturulması aşamasında birinci sınıftan son sınıfa kadar her sınıf derecesi için 4 öğrenci belirlenmiş ve toplam 16 öğrenciyle yüz yüze mülakatlar yapılmış, bu mülakatlar sonucunda öğrencilerin üniversite eğitiminde hangi noktalardan memnun olduğu hangi noktaları eleştirdiği belirlenmiştir. Bu görüşmeler sonucunda ölçeğin farklı boyutlarının neler olabileceği ortaya çıkarılmış ayrıca soruların içeriği de bu görüşmeler doğrultusunda belirlenmiştir.

Ölçek sorularının belirlenmesinde son olarak konuyla ilgili 3 uzmana danışılmış ve bu doğrultuda bazı soruların ifadelerin değiştirilmesine bazı sorularında soru havuzundan çıkarılmasına karar verilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda soru havuzunda oluşturulan soru sayısı nihai anket formunda 55'den 35'e düşürülmüştür.

Ölçek, 5'li Likert tipi bir derecelendirme aracılığıyla sunulmuştur (1: Hiç memnun değilim; 5: Tamamen memnunum). Anketteki her madde en düşük 1 puan alınırken en yüksek puanın karşılığı 5 olmaktadır.

Taslak formun son hali "Sosyal Bilimler Eğitim Memnuniyet Ölçeği (SBEMÖ)" olarak adlandırılmıştır. Toplam 35 sorudan oluşan taslak ölçeğin cevaplanma süresinin belirlenmesi, soruların anlaşılma probleminin olup olmaması gibi konuları belirlemek amacıyla toplamda 30 öğrenciye ön çalışma uygulanmıştır. Bu çalışma sonucunda ölçekteki 2 soru yanlış anlaşılabilenliği gerekçesiyle çıkarılmıştır. Böylece ölçeğin nihai hali toplam 33 soru olarak belirlenmiştir. Ön çalışmada ölçek sorularının cevaplanma süresi 20 dakika olarak hesaplanmıştır. Herhangi bir aksamaya karşılık ölçek sorularının cevaplanması için toplam 25 dakika verilmesi kararlaştırılmıştır.

Bulgular

Çalışma ölçek geliştirme amacını taşıdığı için bu tür çalışmalarda kullanılması uygun olan açımlayıcı faktör analizi yöntemiyle yapı geçerliğini test etmeyi amaçlamaktadır. Faktör analizinin yapılabilmesi için Yaşlıoğlu'nun (2017, s.75) belirttiği örneklem sayısının değişken sayısından büyük

olması ve en az örneklem sayısının 50 olması şartı sağlanmıştır. Benzer biçimde Kline (1994) örneklem büyüklüğünün 200 olmasının genellikle güvenilir faktörler çıkarmak için yeterli olduğu görüşünden hareketle örneklem sayısının ölçek geliştirme açısından uygun olduğu söylenebilir.

Anketin yapı geçerliliği incelemek amacıyla veri setinin açımlayıcı faktör analizine uygun olup olmadığını ortaya çıkarmak için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett testleri gerçekleştirilmiştir. “KMO testi değişkenler arasındaki korelasyonları ve faktör analizinin uygunluğunu ölçen testtir. Bartlett testi ise daha önceki korelasyon matrisini genel olarak incelemekte ve bu korelasyon matrisinin istatistiki olarak anlamlılığına bakmaktadır” (Yaşlıoğlu 2017, s.75). Faktör analizinin gerçekleştirilebilmesi için KMO değerinin 0.50 üzerinde olması ve Bartlett testinin istatistiksel olarak anlamlı çıkması gerekmektedir (Yaşlıoğlu 2017s.75).

Tablo 2. Verilerin Faktör Analizi İçin Uygunluğunun İncelenmesi

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett testi		
Kaiser-Mayer-Olkin (KMO)		0.913
Örneklem Ölçüm Değer Yeterliği		
	Ki-Kare Değeri	5572.918
Bartlett Testi	P	0.000

Tablo 2’yi incelediğimizde KMO değeri 0.913 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer olması gereken alt değer çok daha üzerinde çıkmıştır. Benzer bir biçimde Bartlett testinin de istatistiksel olarak anlamlı olması ($p < .001$) veri setinin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Anket verilerinin faktör analizine uygunluğu belirlendikten sonra ölçek boyutlarının neler olduğunu tespit etmek amacıyla açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizinde Büyüköztürk (2012) ifade ettiği şekilde her bir maddenin yük değerinin en az 0.30 olmasına maddelerin tek bir boyutta yer almasına bir maddenin iki faktörde yer alması halinde yük değerlerinin en az 0.10’dan büyük olmasına dikkat edilmiştir.

Faktör analizi öğrenci memnuniyet ölçeğindeki alt boyutların neler olduğunu, her bir alt boyuta hangi maddelerin girdiğini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte ölçek alt boyutlarının neler olduğu ve hangi maddelerin alt boyutlara dahil edileceği belirlendikten sonra, madde içerik-

leriyle uyumlu olarak ölçeğin alt boyutlarının tanımlanması amaçlanmaktadır.

Faktör analizi ölçek maddelerinin ve olası boyutlarının birbirleriyle ilişkili olduğunu öngördüğünden Oblimax döndürme yöntemi uygulanmıştır. Çalışmada, yapılan analiz sonucunda öz değeri 1'den büyük 7 faktör olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte faktör sayısının belirlenmesinde tek kriter öz değer olmadığı için kırılma grafiğine bakılmıştır. Grafikte hızlı bir düşüşün yaşandığı faktörler önemli sayılmış grafiğin yatay seyirinden sonraki faktörler hesaba alınmamıştır. Ölçeğin alt boyutlarını belirleyen faktör analizinde grafik öz değerden daha başarılı bir biçimde faktör sayısını azalttığı belirtilmektedir (Thompson, 2004).

Analiz sonucunda, iki faktörün birlikte varyansın %42.208'ini açıkladığı görülmüştür. Büyüköztürk (2012) Faktör sayısının artmasının açıklama yüzdesini artıran bir durum olduğunu belirtse de bu durumun faktörlerin anlamlı dağılımı ve isimlendirmesi açısından sorun olabileceğini ifade etmektedir. Bu durum dikkate alınarak faktör sayısının 2 olmasına karar verilmiştir.

Çalışmada faktör yük değeri 0.30 olarak belirlenmiş ve faktör değeri bu sayıya eşit olan ya da büyük olan değerler analize dahil edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda binişik olduğu gözlemlenen 2 madde analizden çıkarılmıştır. Bu maddeler çıkarıldıktan sonra ölçeğin alt boyutlarıyla ilgili özdeğer tabloları ve açıklanan varyans yüzdeleriyle ilgili değerler tablo 3'de gösterilmektedir.

Tablo 3. Faktörlere Ait Öz değerler ve Açıklanan Varyans Yüzdeleri

	Faktör 1	Faktör 2
Öz değerler yüzdesi	10,562	3,367
Açıklanan varyans	32,005	10,203
Açıklanan toplam varyans yüzdesi	32,005	42,208

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda 2 alt ölçek soruların içeriğiyle uyumlu olarak isimlendirilmiştir. Buna göre sosyal bilimler eğitim memnuniyet ölçeğinin alt boyutlarının soruların içeriğine uyumlu olarak akademik hizmetler alt ölçeğiyle sosyal ve fiziki olanaklar alt ölçeği olmasına karar verilmiştir. SBEMÖ analizine ait her bir alt boyutu içeren soruların döndürülmüş faktörler için yük değerleri tablo 3'de gösterilmektedir.

Tablo 4. Faktörlere Ait Öz değerler ve Açıklanan Varyans Yüzdeleri

Soru No	Maddeler	Döndürülmüş Faktörler için Yük Değerleri	
		Akademik Hizmetler	Sosyal ve Fiziki Olanaklar
1	Öğretim elemanlarının dersle ilgili bilgi ve donanımından	,739	
11	Danışman hocamın öğrencilerin yaşadığı sorunları çözme yeterliliğinden	,720	
8	İhtiyaç duyduğunda öğretim elemanlarına ulaşabilmeden	,713	
10	Danışman hocamın öğrencilerle iletişim kurma biçiminden	,707	
5	Öğretim elemanlarının hitabet ve ders anlatma becerisinden	,702	
7	Öğretim elemanlarının sosyal bilimler açısından gerekli olan olguları farklı düşünme ve yorumlama biçimlerini teşvik düzeyinden	,700	
2	Öğretim elemanlarının öğrenciye yaklaşımdan	,676	
12	Derslerin sosyal bilimler eğitimi açısından gerekli olan uygulamaya yönelik çalışma oranından	,670	
6	Öğretim elemanlarının güncel siyasi, ekonomik, kültürel ve toplumsal olguları dersin içeriğiyle birlikte yorumlama kapasitesinden	,667	
4	Öğretim elemanlarının sınavları objektif ve şeffaf değerlendirme vasıflarından	,652	
9	Öğretim elemanlarının derslerde öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine olanak tanınmalarından	,652	
3	Öğretim elemanlarının dersin saatleri içerisinde işlenmesine duyduğu özenden	,599	
18	Aldığım eğitimin daha iyi bir geleceğe sahip olabilmem için sunduğu donanımdan	,596	
13	Derslerde verilen ödevlerin mesleki bilgimin(teorik –pratik) gelişmesine katkı düzeyinden	,595	
15	Derslerde yaptığımız okumalardan ve derslerin okuma yükünden	,584	
17	Teori ve uygulama derslerinin dağılımından	,546	
14	Dönemlik aldığım ders yükünden	,514	
30	Üniversitedeki öğrenci topluluklarının sayı ve çeşitliliğinden		,808
31	Üniversite yönetiminin öğrenci topluluklarına sağladığı imkanlardan		,766
29	Üniversitede ders dışı zamanda sosyalleşme imkanı sağlayan mekanlardan (kafeler, oturma alanları vb)		,754
28	Üniversitede düzenlenen sosyal faaliyetlerden (tiyatro, konser vb)		,676
26	Üniversitede spor yapılabilecek donatı alanlarından		,634
27	Öğrencileri ve öğretim elemanlarını bir araya getirmeyi amaçlayan sosyal etkinliklerden		,627
22	Üniversite yemekhane hizmetlerinden		,608
21	Sınıfların fiziki yeterliliğinden (sınıfların büyüklüğü- oturma alanlarının rahatlığı)		,596
24	Üniversitedeki lavabo ve tuvaletlerin temizliğinden		,545
20	Kütüphanedeki kitap ve dergi içeriklerinin sosyal bilimler açısından yeterlilik düzeyinden		,499
25	Fotokopi olanaklarından		,478
23	İnternet erişim hizmetlerinden		,467
19	Üniversitenin kütüphane hizmetlerinden		,442
16	Bölümün düzenlediği etkinliklerden (konferans, konuşma vb.)		,441

Ölçeğe ait faktör analizi yapıp maddeler ve alt boyutlar belirlendikten sonra ölçek sorularının ortalama puanları ve standart sapmaları hesaplan-

mıştır. Likert tipi olarak sorulan ölçek sorularında memnuniyet düzeyi en düşük olarak verilen cevaplar 1 en yüksek cevaplar ise 5 puan olarak hesaplanmıştır. Bu bakımdan 31 maddeden oluşan Sosyal Bilim Eğitim Memnuniyeti Ölçeğinden alınabilecek en düşük toplam ölçek puanı 31 en yüksek memnuniyet puanı 155 olarak hesaplanmıştır. Tablo 6 ölçeğin madde toplam korelasyonlarını maddelerinin ortalama ve standart sapmalarını vermektedir.

Tablo 5. Maddelerin Toplam Korelasyon, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Madde No	Ortalama	Standart Sapma	Madde Toplam Korelasyonu
1	3,50	0,955	,573
2	3,08	1,113	,601
3	3,61	1,109	,510
4	3,12	1,219	,576
5	3,31	,948	,584
6	3,54	1,040	,538
7	3,41	1,090	,630
8	3,14	1,203	,505
9	3,47	1,134	,595
10	3,46	1,385	,426
11	3,29	1,350	,433
12	2,80	1,106	,596
13	3,06	1,160	,597
14	2,86	1,238	,475
15	2,95	1,142	,536
16	2,64	1,257	,531
17	2,57	1,094	,663
18	2,93	1,188	,613
19	4,28	,849	,318
20	4,09	,879	,344
21	2,92	1,333	,413
22	2,35	1,184	,404
23	2,73	1,234	,310
24	2,01	1,148	,390
25	3,04	1,305	,465
26	2,19	1,156	,528
27	3,31	,948	,633
28	3,54	1,040	,548
29	3,41	1,090	,482
30	3,14	1,203	,557
31	3,47	1,134	,594

Güvenirlilik Analizi

Ölçeğin güvenirlilik düzeyinin belirlenmesi amacıyla tüm ölçek sorularının ve ölçeğin alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık katsayılarına (Cronbach Alpha) bakılmıştır. Yapılan analizde tüm sorulara ait ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0,924 bulunurken ölçeğin alt boyutlarına ait değerler sırasıyla 0,624 ve 0,929'dur. Özdamar (2004, s.633) güvenirlilik analizinde 0,6'dan büyük iç tutarlılık değerinin güvenli olarak kabul edilebileceğini bu değer 0,8'den büyük ise ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin güvenirliliği sadece iç tutarlılık katsayısı(Cronbach Alpha) üzerinden değil aynı zamanda yapısal (composite) güvenirlilik katsayısı üzerinden de incelenmiştir. Güvenirlilik açısından sadece iç tutarlılık katsayılarına bakmanın yeterli olmadığı Cronbach tarafından kabul edilmiştir (Cronbach ve Shavelson, 2004). Bu anlamda ölçek çalışmalarında iç yapı güvenirliliği (construct reliability) olarak da adlandırılan bileşik güvenirliliğe de bakılmasının güvenirlilik açısından önemli olduğu vurgulanmaktadır (Ketchen ve Bergh 2006, s.399).

Tablo 7. SBEMÖ ve Alt Boyutlarının Cronbach Alpha Güvenirlilik Katsayıları

Faktör Adı	Cronbach-Alfa İç Tutarlılık Katsayıları
SBEMÖ	0.924
Akademik Hizmetler	0.914
Sosyal ve Fiziki Olanaklar	0.878

Tablo incelendiğinde tüm ölçeğe ait iç tutarlılık katsayısının oldukça yüksek bir değer olan 0.924 olduğu gözlemlenmiştir. Bu veri genel anlamda ölçeğin çok yüksek bir güvenirliliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin alt boyutlarının da yukarıdaki veriler doğrultusunda iç tutarlılık değerlerinin oldukça yüksek ve güvenilir olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bilgi toplumuna geçiş ve küreselleşme kavramlarının göz önüne çıkmaya başlamasıyla birlikte üniversitelerin vermiş olduğu hizmetlerin kalitesini iyileştirmeye yönelik yeni yaklaşımlar gündeme gelmiş, bu anlamda sadece dışarıdan denetleme yoluyla değil üniversitenin kendi içerisinden de bu hizmetlerin iyileştirilmesini amaçlayan uygulamalar gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Üniversitelerin, toplam kalite yönetimi çerçevesinde sadece dış

denetim kurumları aracılığıyla denetlendiği bir yapıdan çıkıp kendi içerisinde denetim birimleri oluşturması bu anlamda eskiye göre hizmet sağladığı kitlenin beklentileri ve memnuniyetleri doğrultusunda adımlar atmasını da beraberinde getirmiştir (Harvey ve Williams 2010, s.7).

Üniversitelerin artan rekabet anlayışı çerçevesinde eğitim kalitesine yönelik geri bildirimler almak istemesi ve bu talepler doğrultusunda hizmetlerini iyileştirme çabası öğrencilerin eğitim beklentilerine yönelik talebi artırmaktadır. Bu bağlamda ülkemizde de Yüksek Öğretim Kurumu tarafından eğitim kalitesinin iyileşmeye yönelik üniversite içi ve üniversite dışı değerlendirme faaliyetlerine zorunluluk getirmektedir (Aktan, 2007). Bu süreç içerisinde üniversite öğrencilerinin almış olduğu hizmeti değerlendirmeye yönelik eğitim memnuniyeti verilerinin önem kazanacağını ve bu memnuniyeti ölçmeyi amaçlayan çalışmaların artacağı söylenebilir.

Çalışma bu tür bir bağlam içerisinde sosyal bilimler alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin memnuniyet düzeyini ortaya koymayı amaçlayan bir ölçek geliştirmeyi hedeflemektedir. Çalışmada bu amaç doğrultusunda ilgili literatür taraması ve uzman görüşlerin değerlendirmesi sonucunda 35 ölçek maddesi oluşturulmuş, yapılan ön çalışma ve analizler sonucunda 2 sorunun nihai anket çalışmasından çıkarılmasına ve anket formunun 33 sorudan oluşmasına karar verilmiştir.

Nihai anket formu oluşturulduktan sonra 2018/2019 öğretim dönemi içerisinde Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde sosyal bilimler alanında öğrenim gören 508 öğrenciye ulaşılmış eksik ya da yanlış doldurulan anketler elendikten sonra 420 anket değerlendirmeye alınmıştır. Ölçüm aracı geliştirme sürecinde, örneklem niceliğinin önemli olduğu ve bu sayının 200'ün üzerine ulaşması gerektiği (Kline, 1994) göz önünde bulundurulduğunda, çalışmadaki katılımcı sayısının ölçek geliştirmek için gerekli kriterleri oldukça yeterli bir biçimde sağlamış olduğu söylenebilir. Benzer bir biçimde örneklem büyüklüğünün ölçekteki madde sayısının 10 katı olması gerektiği şeklindeki daha muhafazakar limiti de çalışmanın karşıladığı görülmektedir (Hair vd 2010).

Çalışmada faktör yük değeri 0.30 olarak belirlenmiş ve faktör değeri bu sayıya eşit olan ya da büyük olan değerler analize dahil edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda binışik olduğu gözlemlenen 2 madde analizden çıkarılmıştır. Çalışmada gerçekleştirilen analiz sonucunda ölçeğin iki alt boyutu olduğu gözlemlenmiştir. Oblimax analizi sonucunda iki faktörün varyansı

açıklama oranına bakıldığında açıklama oranı %42.208 olarak hesaplanmıştır. Sosyal bilimler eğitim memnuniyet ölçeğinin alt boyutlarının soruların içeriğine uyumlu olarak Akademik Hizmetler alt ölçeğiyle Sosyal ve Fiziki Olanaklar alt ölçeği olmasına karar verilmiştir.

Ölçeğin güvenilirlik değerinin belirlenmesi amacıyla tüm ölçek sorularının ve ölçeğin alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alpha) hesaplanmıştır. Bu analiz sonucunda iç tutarlılık katsayısının, güvenilirliğin güçlü olarak değerlendirilebilmesi için gerekli görülen 0,8 değerinden yüksek çıktığı gözlemlenmiştir. Çalışmada sadece iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alpha) üzerinden güvenilirlik analizi gerçekleştirilmemiş aynı zamanda iç yapı güvenirliliği (construct reliability) olarak da adlandırılan binişik güvenirliliğe bakılmıştır. Bu değerlerinde 0.8 ve üzerinde olması ölçeğin iç tutarlılık değerlerinin oldukça yüksek ve güvenilir olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Bu sonuçlar ölçeğin, sosyal bilimler alanında öğrenim gören öğrencilerin memnuniyet düzeylerini ölçmek amacıyla kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

EXTENDED ABSTRACT

**Development of the Educational Satisfaction Scale of
University Students Studying in Social Sciences**

*

Gökhan Gökulu

Çanakkale OnSekiz Mart University

Educational institution has the effect of affecting and transforming institutions that interact with other social institutions. The fact that the educational institution interacts with economic, political and cultural structures brings along a structure that is constantly changing and transforming. In this sense, universities, as educational institutions, also contain a dynamic structure that can change its structure and functioning according to social and economic conjunctures.

Evaluating and explaining the changes and transformations in the university institution not only with the dynamics within the institution but in the context of the political, economic and social dynamics of the era it should be seen as the requirements of a holistic and healthy approach. In this sense, the changes and transformations of the university institution in recent years can be evaluated as reflections of the wider and larger scale transformation in other institutions and fields of society.

As the concepts of transition to the information society and globalization began to emerge, new approaches to improve the quality of the services provided by universities came to the agenda, and in this sense, practices aimed at improving these services were started to be realized not only through external supervision but also within the university itself. In this process, it has been revealed that universities have been abandoned from a structure in which they are audited only through external audit institutions within the framework of total quality management, and universities have established audit units within themselves. The establishment of universities' own internal audit structures has brought along steps taken in line with the expectations and satisfaction of the students they serve (Harvey and Williams 2010, p.7).

The universities' desire to receive feedback on the quality of education within the framework of the increasing competition understanding and the

efforts to improve their services in line with these demands increase the demand for the educational expectations of the students. In this context, in our country, the Turkish Higher Education Institution obliges the internal and external evaluation activities to improve the quality of education (Aktan 2007). In this process, it can be said that the educational satisfaction data for evaluating the service received by university students will gain importance and studies aiming to measure this satisfaction will increase.

The study aims to develop a scale aiming to reveal the level of satisfaction of university students studying in the social sciences in such a context. In line with this purpose, 35 scale items were created as a result of the literature review and evaluation of expert opinions. As a result of the preliminary studies and analyzes, it was decided to exclude 2 questions from the final survey study and the questionnaire form to consist of 33 questions.

After the final questionnaire was created, the study reached 508 students studying in the field of social sciences at the Faculty of Arts and Sciences in Çanakkale Onsekiz Mart University in 2018/2019, and 420 questionnaires were taken into consideration after eliminating the missing or incorrect filled questionnaires. Considering that the number of sample sizes considered as important in the scale development process is considered as 200 (Kline, 1994), it can be said that this number is quite sufficient. Similarly, the more conservative limit that the sample size should be 10 times the number of items in the scale seems to meet the study (Hair et al 2010).

In the study, factor load value was determined as 0.30 and values whose factor value was equal to or greater than this figure were included in the analysis. As a result of the analysis, 2 items observed to be overlapped were excluded from the analysis. As a result of the analysis conducted in the study, it was observed that the scale had two sub-dimensions. As a result of Oblimax analysis, when the variance explanation rate of two factors is analyzed, the explanation rate was calculated as 42.208%. In accordance with the content of the questions, it was decided that the subscales of the social sciences education satisfaction scale should be the Social and Physical Facilities subscale with the Academic Services subscale.

In order to determine the reliability analysis of the scale, the internal consistency coefficients (Cronbach Alpha) for all scale questions and sub-dimensions of the scale were calculated. As a result of this analysis, it was observed that it was higher than 0.8, which was found reliable in terms of

internal consistency. In the study, not only reliability analysis was performed over the internal consistency coefficients (Cronbach Alpha), but also composite reliability, which is also called internal structure reliability, was examined. The fact that these values are 0.8 and above is interpreted as the internal consistency values of the scale are quite high and reliable. These results show that the scale is a valid and reliable scale that can be used to measure the satisfaction levels of students studying in the social sciences.

Kaynakça / References

- Aktan, C. C. (2007). *Yükseköğretimde değişim: Global trendler ve yeni mekanizmalar*. İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayınları
- Alves, H., ve Raposo, M. (2007). Conceptual model of student satisfaction in higher education. *Total Quality Management*, 18(5), 571-588.
- Athiyaman, A. (1997). Linking student satisfaction and service quality perceptions: the case of university education. *European Journal of Marketing*, 31(7), 528-40.
- Bakır, N. Ozan, F., Arslan, M., ve Gegez, A. E. (2016). Üniversite öğrencilerinde memnuniyet oluşturan unsurların saptanması: Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi Öğrencileri İle Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi* 38(1), 93-125.
- Bryant, J. L. (2006). Assessing expectations and perceptions of the campus experience: The Noel-Levitz student satisfaction inventory. *New Directions for Community Colleges*, içinde (134, s.25-35). San Francisco, CA: Jossey-Bass
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (17. Basım). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Cengiz, E. (2008). Üniversite eğitimi hizmetlerinde algılanan hizmet kalitesine göre pazar bölümlendirme: Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi örneği. *Kocaeli Üniversitesi SBE Dergisi*, 16(2), 48-67.
- Cronbach, L. J., ve Shavelson, R. J. (2004). My current thoughts on coefficient alpha and successor procedures. *Educational and Psychological Measurement*, 64(3), 391-418.
- Douglas, J., A. Douglas, ve B. Barnes. (2006). Measuring student satisfaction at a UK university. *Quality Assurance in Education*, 14 251-67
- Ekinci, C. E. ve Burgaz, B. (2007). Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin bazı akademik hizmetlere ilişkin beklenti ve memnuniyet düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 120-134.

- Eom, S. B., Wen, H. J., ve Ashill, N. (2006). The determinants of students' perceived learning outcomes and satisfaction in university online education: An empirical investigation. *Decision Sciences Journal of Innovative Education*, 4(2), 215-235
- Hair, J.F. Black, W.C. Babin, B.J. ve Anderson, R.E. (2010). *Multivariate data analysis: Global Edition*. (7th Edition), London:Pearson Higher Education.
- Harvey, L. ve Williams, J. (2010). Fifteen years of quality in higher education. *Quality in Higher Education*, 16(1), 3-36.
- Hasan, H. F. A., Ilias, A., Rahman, R. A. ve Razak, M. Z. A. (2008). Service quality and student satisfaction: A case study at private higher education institutions. *International Business Research*, 1(3), 163-175.
- Ketchen, D.J. ve Bergh, D.D. (2006). *Research methodology in strategy and management*. Emerald Group Publishing.
- Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. New York: Routledge.
- Malik, M. E., Danish, R. Q., ve Usman, A. (2010). The impact of service quality on students' satisfaction in higher education institutes of Punjab. *Journal of Management Research*, 2(2), 1-11.
- Nalbantoğlu, H.Ü. (2003). Üniversite A.Ş.'de 'Ersatz' yuppie akademisyen. *Toplum ve Bilim*.97, 7-42
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*. (5. Baskı). Eskişehir: Kaan Kitapevi.
- Şahin, A. E. (2009). Eğitim fakültesinde hizmet kalitesinin Eğitim Fakültesi öğrenci memnuniyet ölçeği (EF-ÖMÜ) ile değerlendirilmesi. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 106-122.
- Şahin, İ., Zoraloğlu, Y.R., ve Şahin Fırat, N. (2011). Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçları, eğitsel hedefleri, üniversite öğreniminden beklentileri ve memnuniyet durumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 17(3), 429-452.
- Thompson, B. (2004). *Exploratory and confirmatory factor analysis: Understanding concepts and applications*. (First Edition). Washington: American Psychological Association.
- Yaşlıoğlu M.,M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74-85

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Gökulu, G. (2020). Sosyal bilimler alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin eğitim memnuniyeti ölçeğinin geliştirilmesi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 1790-1808. DOI: 10.26466/opus.646548

Turizm ve Kültür: Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Algılarına İlişkin Metafor Analizi

DOI: 10.26466/opus.633139

*

İlkay Taş Gürsoy* - Nil Sonuç**

* Doç. Dr, Dokuz Eylül Üniversitesi, Reha Midilli Foça Turizm Fakültesi, Foça / İzmir / Türkiye

E-Posta: ilkay.tas@deu.edu.tr

ORCID: [0000-0001-7590-8177](https://orcid.org/0000-0001-7590-8177)

** Dr. Öğretim Üyesi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Çiğli/İzmir Türkiye

E-Posta: nilsonuc@gmail.com

ORCID: [0000-0002-7572-9192](https://orcid.org/0000-0002-7572-9192)

Öz

Turizm ve kültür çoğunlukla birlikte düşünülen kavramlardır. Kültürel öğeler, turistik çekicilikler olarak görülmekte, kültür turizmine duyulan ilgi küresel ölçekte artmakta, turistler de ziyaret ettikleri destinasyonlardaki kültür ekonomisine katkı vermektedir. Bu araştırma, turizm ve kültür arasında yakın kabul edilen ilişkiyi bir kısmı turizm eğitimi alan üniversite ve lise öğrencilerinin algılarından yola çıkarak incelemektedir. Araştırma alanı olarak, turizmin günlük yaşamın ve yerel kültürün parçası haline geldiği bir turizm destinasyonu olan Foça (İzmir'in ilçesi) seçilmiştir. Çalışma keşfe yöneliktir. Öznel deneyimler ve algıların anlaşılmasına önem verildiği için nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Veri toplama açık uçlu soru formları aracılığıyla olmuş ve veri analizi yöntemi olarak metafor analizi kullanılmıştır. Sonuç olarak kültür turizmi ve kültürel miras turizminin sürdürülebilir planlamasında katkısı olabilecek paydaşlardan biri olan yerel halkın algısı öğrenci boyutuyla elde edilmiştir. Araştırma hem kültür hem de turizmin algısının birlikte saptanması yönüyle teoriye katkı sağlamakta, sektörel anlamda gelecek planlamalara fikir sağlaması yönüyle de sektör-akademi bağlantısına katkıda bulunmaktadır

Anahtar Kelimeler: Turizm, Kültür, Üniversite öğrencileri, Lise öğrencileri, Metafor, Metafor analizi

Tourism and Culture: Metaphor Analysis of Perceptions of High School and University Students

*

Abstract

Tourism and culture are mostly considered together with each other. Cultural assets are seen as tourist attractions. The interest for cultural tourism is on the rise and tourists contribute to the culture economies in the destinations they visit. This study investigates the relationship between tourism and culture by deriving from the perception of high school and university students. The research field is selected to be a tourist destination, namely Foça in İzmir. Foça is a place where tourism has become a part of the daily life and local culture. The study is exploratory. Since the study prioritizes the understanding of subjective experiences and perceptions, a qualitative research design is adopted. The method of data collection is based on the open-ended question forms and the data analysis on metaphor analysis. Finally, the study provides the perception of students as local people about the culture and tourism as a stakeholder for the planning processes of cultural tourism and cultural heritage tourism. The research also contributes to the theory by identifying the perception of culture and tourism together. Additionally, as the study creates ideas for the prospective sectoral planning, it contributes to the sector-academy liaison.

Keywords: *Tourism, Culture, University Students, High School Students, Metaphor, Metaphor analysis*

Giriş

Turizm, en azından günümüzde, bizi çevreleyen dünyayı algılama şeklimizin bir parçası, nerede olursak olalım ve ne yaparsak yapalım (Franklin ve Crang, 2001, s.8).

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün (DTÖ) 2018 yılına ait verilerine göre, uluslararası turist sayısı 1,4 milyara ve turizm ile ulaştırma sektörlerinden elde edilen gelir ise 1,7 trilyon Amerikan Dolar'ına ulaşmıştır. Turizm gelirlerinin büyüme hızının, dünya ekonomisinin büyüme hızından yüksek olması, ayrıca dikkat çeken bir husustur (The United Nations World Tourism Organisation, 2019). Ekonomik etkilerinin yanı sıra, turizm günümüzde çok sayıda insanın katıldığı, sosyal yaşamın parçası haline gelmiş ve dünyanın çeşitli bölgelerini etkileyen bir faaliyet olarak düşünülmelidir. 2018 yılında, Avrupa ile Asya ve Pasifik bölgelerini sırasıyla 170 milyon ve 348 milyon turist ziyaret ederken, Afrika ve Orta Doğu bölgelerini 67 milyon ve 60 milyon turist ziyaret etmiştir (The United Nations World Tourism Organisation, 2019). Turizmin genişleyen coğrafi kapsamı ve artan ekonomik öneminin yanı sıra, sosyal yaşamdaki konumu da güçlenmektedir. Page (2019, s.2), turizmin özellikle gelişmiş Batı toplumlarında dinlenme hakkının ve yaşam kalitesinin bir parçası olarak görüldüğünün; gelişmekte olan toplumlarda ise gelir ve istihdam yaratma aracı olarak yoksulluğun önlenmesinin bir yolu olarak benimsendiğinin altını çizmektedir.

Kültür, turizmin temel unsurlarından birisidir. DTÖ'nün turizmin geleceği ile ilgili tahminlerine göre, kültürel turizm önemini korumaya devam edecektir. Artık daha çok sayıda turist, gittiği ülkenin kültürünü deneyimlemeyi istemektedir (The United Nations World Tourism Organisation, 2019). Page (2019) kültür ve turizm arasındaki ilişkiyi "sevgi-nefret" ilişkisi olarak betimlemektedir. Page'e göre "kültür kurumları turizm gelirlerinden memnun olmaktadır ancak kendilerini turizm çekiciliği olarak pazarlamaya ya da turist zevkine hitap etmeye pek hevesli değildirler. Benzer şekilde, turizm endüstrisi, çok sayıda müzenin, anıtın ve festivalin temelde kültürel işlevi olduğunu göz ardı ederek, kültür sektörünün gereklerine uyum sağlamada geç kalmaktadır" (s.1). Bu araştırma, turizm ve kültür arasında yakın kabul edilen ilişkiyi sorgulamaktadır. Franklin

(2001) turizmin kültürel boyutunu vurgulamakla birlikte turizmin bir kültür ögesi olarak günlük yaşama girmesine dikkat çekmektedir. Turizm altyapı ve üst yapı hizmetlerinin, sadece turistlerin kullanımına yönelik olmadığını, yerel halkın da bunlardan faydalandığını belirten Franklin (2001, s.5), “günlük yaşantımızın büyük kısmının turistlerin ne yaptığına göre, turistlerin yanı sıra” belirlendiğini iddia etmektedir. Franklin’e göre (2001, s.2), “turizm artık günlük yaşantıdan uzakta bir yerlerde gerçekleşen bir şey değildir. Aksine turizm, günlük yaşantıya nüfuz etmiştir”. Bu bağlamda çalışma, turizm ve kültür ilişkisini, turizmin günlük yaşama nüfuz ettiği bir turizm beldesinden, İzmir’in Foça ilçesi örneğinden yola çıkarak anlamayı amaçlamaktadır. Urry (2009, s.15) “toplumsal grupların kendi turist bakışlarını nasıl oluşturdukları üzerinde düşünme”yi önermektedir. Urry’in tavsiyesine uygun olarak çalışma, toplumda turizm ve kültür kavramlarına ilişkin algıyı öğrenmek için Foça’da lise ve üniversite düzeyinde eğitim gören öğrencilerin bakışlarını ele almaktadır.

Yazarlar, ontolojik açıdan inşacı tutumu (constructivism) benimsemektedir ve “toplumsal olguların ve anlamlarının toplumsal aktörler tarafından sürekli bir şekilde oluşturulduğunu” (Bryman, 2001, s.16) kabul etmektedir. Buna göre, yazarlar açısından ulaşılmak istenilen gerçeklik “araştırmaya katılan bireyler tarafından inşa edilen gerçekliktir. Bu nedenle, çoklu gerçeklikler söz konusudur; araştırmacının gerçeklikleri, araştırmaya katılan bireylerin gerçeklikleri, araştırmayı okuyan ya da yorumlayanların gerçeklikleri” (Creswell, 1998, s.76). Epistemolojik olarak yazarlar, eriştikleri bilginin öznel olduğunu kabul etmektedir. Yazarların turizm ve kültür kavramlarıyla ilgili ulaştığı gerçeklik, iki kere yorum sürecinden geçmektedir. İlkinde, araştırmaya katılanlar kendi öznel gerçekliklerini, yorumları ile inşa etmektedir; ikincisinde yazarlar bu gerçekliği yorumlayarak, bilgiye ulaşmaktadır (Marsh ve Furlong, 2002). Yazarlar, araştırma sürecinde alanda katılımcılar ile vakit geçirerek ve araştırma öncesinde gözlemler yaparak, “içeriden biri” olmaya gayret etmiştir. Yazarlar, turizm ve kültürel miras alanlarında çalışan araştırmacılarıdır. Çalışmanın özdönüşümsel niteliği nedeniyle, yazarlar deneyimlerinin ve değer yargılarının araştırma sürecindeki rolünü kabul etmektedir (Creswell, 1998, s.75).

Yazarlar, turizm ve kültür olgularını katılımcıların onlara yüklediği anlamlar çerçevesinde, insani yönüyle incelemekte; emik bakış açısı taşımak-

tadır. Çalışma “sosyal yaşamı katılımcılarının gözünden ve etkileşim ve yorumlama süreçlerinin bir sonucu olarak” ele alması itibarıyla, nitel araştırma yaklaşımını benimsemiştir (Phillimore ve Goodson, 2004, s.4). Çalışmanın amacıyla, ontolojik ile epistemolojik bakış açılarıyla uygun şekilde, çalışmada veri toplama yöntemi olarak metafor analizi seçilmiştir. Metafor analizi, Adu-Ampong’a göre (2016, s.248) turizmde dilin kullanımına yönelik alan yazın ile ilişkilendirilebilir ancak bu alan yazın metafor analizi açısından gelişmeye açıktır çünkü metaforlar, “hızla değişen sosyal dünyada, mevcut kelimeler yetersiz kaldığı zaman [sosyal dünyayı] anlamak için yeni yollar sunmaktadır”.

Köroğlu, Ulusoy Yıldırım ve Avcıkurt (2018) kültürel miras kavramına ilişkin algıları; Yıldırım Saçılık, Çevik ve Özkan (2016), turizm ve otel işletmeciliği bölümü önlisans öğrencilerinin turizm olgusuna ilişkin algılarını metafor analizi yoluyla incelemektedir. Soykök ve Acun (2019) meslek yüksekokulu öğrencilerinin İznik ile ilgili metaforlarını; Yağcı ve Avcıkurt (2017), Seferihisar ile ilgili metaforları analiz etmektedir. Bu çalışma, metafor analizi yöntemi ile turizm ve kültür kavramlarını birlikte anlamaya çalışması açısından alan yazına katkı sunmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde araştırma bağlamı ve yöntemi başlığı altında araştırma süreci hakkında detaylı bilgi verilmekte; ikinci bölümde metafor kavramı tartışılmaktadır. Üçüncü bölüm bulgulara ve dördüncü bölüm bulguların tartışılmasına ayrılmıştır.

Araştırma Bağlamı ve Yöntemi

İzmir merkezine 70 km uzaklıkta bulunan Foça, eski adıyla “Phokaia” (Akurgal, 2007), İzmir’in ilçesi ve aynı zamanda önemli bir turistik destinasyondur. Ege Denizi kıyısında bir balıkçı kasabası olarak da bilinen Foça, son yıllarda köyleri ve gastronomik yerel lezzetleriyle (örneğin “Foça Karası”üzümü, deniz ürünleri gibi) de ön plana çıkmaktadır. Foça, İzmir’den gelen yerli turistler için hem deniz ve plajından yararlanan hem de köylerinin gastronomik lezzetleri ve kültürel özellikleriyle ilgi çeken bir hafta sonu ve gününbirlik destinasyona dönüşmüştür. Buna ek olarak Foça, uzun yıllardır özellikle İstanbul ve Ankara gibi büyükşehirlerden kentlilerin yazlık evlerinde yazı geçirdikleri bir tatil beldesi konumundadır. Nüfusu mevsimsel olarak değişen Foça’nın daimi nüfusu İzmir Valiliği’nin

2018 verilerine göre 33.131'dir. Foça nüfusunun 19.790'ı erkek 13.341'i kadındır. (<http://www.izmir.gov.tr/istatistiklerle-izmir>). Bu araştırmanın popülasyonu Foça'da daimi yaşayan kişilerden seçilmiştir. Geçici olarak Foça'yı ziyaret eden kişiler araştırma kapsamına alınmamıştır.

Foça adının nesli tükenme tehlikesi olan Akdeniz Foku (*Monachus monachus*)'nun Türkçe adından (fok) geldiği çeşitli kaynaklarda belirtilmektedir. Ayrıca, etimolog Prof. Bilge Umar Phokaia adının Luwi dilindeki bereketli su kaynaklarının bulunduğu yer anlamına gelen "Pauwaka/(e)" kelimesinden değişime uğrayarak geldiği ve Yunan (Hellen) dilindeki kendi yurdu anlamındaki "ia" ekinin de eklenerek "Phokaia" adının oluştuğunu bildirmektedir. Ünlü tarihçi Herodot, bölgeyi sulayan üç önemli ırmağın; "Paktalos", "Hermos" ve "Phrygios" Foça yakınlarında suya döküldüğünden bahsetmiştir (Foça Belediyesi, 2020).

Tüm bunların yanında Foça, doğal ve kültürel koruma bölgesidir. Ege Denizi kıyılarının nesli tükenmekte olan önemli canlı türü *Monachus Monachus* koruma bölgesi, Foça kıyılarının önemli bölümünü oluşturmaktadır. Ayrıca önemli tarih ve kültür miraslarından Foça Kalesi'nin surları (Köksal ve Sonuç, 2017) UNESCO Kültürel Miras Listesinde adaydır. Yerel tarım ürünleri (örneğin domates, şaraplık üzüm) ve bunlardan elde edilen ürünler (örneğin "Foça Karası") tüm sayılan zenginlikleriyle birlikte Foça'yı yüksek turistik potansiyeli olan bir destinasyon yapmaktadır. Bununla birlikte, son dönemde düşüş gösteren uluslararası turist sayı ve gelirlerine dair istatistikler Foça'nın, turistik potansiyelini tümüyle değerlendiremediğini yansıtmaktadır (Sonuç, 2018).

Bir turistik destinasyonda yaşayan yerli halk ile onun kökenini temsil eden yaşamsal unsurlar, sürdürülebilir geçim yollarının ve sürdürülebilir turizm gelişiminin bir parçasını oluşturmaktadır (Tao ve Wall, 2009). Turizmin daha sürdürülebilir bir anlayışla geliştirilmesi için, orada yaşayan halkın da turizme dahil edilmesi önem taşımaktadır (Nicholas, Thapa ve Ko, 2009). Bu bağlamda onların turizm ve kültür ile ilgili fikirleri, farkındalık düzeyleri ve bilgilerine yer vermek ve onları değerlendirmek önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu araştırma, Foça'da ortaöğretim ve lisans düzeyindeki öğrencilerin turizm ve kültür ile ilgili algılarını anlamak için metaforların kullanılmasından hareketle oluşturulmuştur. Araştırma 2017 yılı Nisan ayında Turizm Haftası etkinlikleri sırasında turizme ilişkin bilinç düzeyini anlamak ve arttırmak amacıyla liselerde yürütülen bilgilen-

dirme faaliyetinin bir parçası olarak gerçekleştirilmiştir. Etkinliğe katılan lise öğrencilerinden bir bölümü Anadolu lisesinde, diğer bölümü mesleki ve teknik liselerde eğitim gören, çoğunluğu turizm konusunda teori ve pratik eğitim de alan öğrencilerdir.

Çalışmaya toplam 261 öğrenci katılmıştır, katılımcıların 161'i lise, 100'ü üniversite lisans eğitimi düzeyindeki öğrencilerdir. Çalışmaya katılan lise öğrencileri Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ile Anadolu Lisesi öğrencileridir. Foça'daki üç Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi A, C, D şeklinde kodlanmıştır ve bir Anadolu lisesi, B şeklinde kodlanmıştır. Foça'da lisans eğitimi düzeyinde bir tane kurum olduğundan, bu kurum için ayrıca kod kullanılmamıştır. Yukarıda bahsedilen kurumlardan isteyen öğrenciler, araştırma sürecine katılmıştır. Katılımcılar, Foça'da yaşamaktadır ve turizme aşinadılar. Turizmin günlük yaşamın parçası haline geldiği bir yerde yaşayan öğrencilerin turizm ve kültür kavramlarıyla ilgili metafor üretmeleri, bu çalışmanın amacı açısından önem taşımaktadır.

Öğrencilere elden dağıtılan soru formlarını yazılı olarak cevaplandırmaları istenmiştir. Formlarda yer alan "Turizm ... gibidir", "Çünkü...", "Kültür... gibidir", "Çünkü...", "Turizm ve kültür ... gibidir", "Çünkü..." şeklindeki sorulara cümleler ya da paragraflar şeklinde istedikleri uzunlukta yanıtlayabilecekleri söylenmiştir. Araştırmacılar katılımcılara kendilerini, araştırmanın amacını ve soru formunu tanıtmıştır. Katılan öğrencilerin, düşüncelerini serbestçe ifade edebilmeleri için isimleri alınmamıştır ve bu faaliyetin bir sınav olmadığı, sadece düşüncelerini öğrenmeyi amaçladığı açıkça ve birkaç kere ifade edilmiştir. Öğrencilerin birbirinden etkilennememesi amacıyla, yanıtların bireysel olması gerektiği konusunda bilgilendirme yapılmıştır.

Her araştırma sahasında, soru formları toplandıktan sonra, araştırmacılar yanıtların bir ön değerlendirmesini yapmıştır ve katılımcılar ile bu öncül sonuçları paylaşmıştır, katılımcıların görüşlerini almıştır. Betimsel incelemeye dayanan bu öncül değerlendirmelerin, araştırma sahasından ayrılmadan katılımcılar ile paylaşılması ve onların görüşlerinin alınması yolu ile bulgularının geçerliliğini arttırmak amaçlanmıştır. Katılımcılara yanıtların kontrol ettirilmesi, nitel çalışmalarda geçerliliği arttırmak için kullanılan yollardan birisidir (Harper ve Cole, 2012). Ayrıca, her okul ziyaretinde araştırmacılar öğrencilerin formları cevaplamadan önce, cevap-

landırdıkları sırada ve geri bildirimini dinledikleri sıradaki hareketlerini gözlemlemişler ve not almışlardır.

Toplanan yazılı veriler elektronik ortama (Microsoft Excel) aktarılmıştır. Kodlama sürecinde rehberlik etmesi için bir kodlama rehberi oluşturulmuştur. Creswell (2008)'in kodlama süreciyle ilgili önerisine uygun şekilde, iki araştırmacı betimsel analiz yolu ile yazılı metinleri incelemiş in-vivo kodlama yöntemi ile kodlamıştır; diğer bir ifadeyle kodlar katılımcıların kendi ifadeleri birebir alınarak oluşturulmuştur. Kod sayısının yüksek olması nedeniyle, kodların benzerliklerine dayanarak sayısı azaltılmıştır. Sonrasında, araştırmacılar kodları temalara ayırmıştır.

Metafor Kavramı

Aristoteles, 'Retorik' isimli eserinde metafor kavramını, benzerlikleri bulmaya, gerçeği taklit etmeye yönelik, metaforu kullanan kişinin algısal gerçekliğini varsayan bilişsel bir eylem olarak ele almaktadır. Metafor üretmek, benzerliklerin farkına varma, onları teşhis etme eylemidir (Swiggers, 1984). Metaforlara, mecaz ve kinaye gibi söz söyleme sanatı olarak dilin günlük kullanımında sıkça rastlanılmaktadır. Bu kullanımda metaforlar, "iletme (yerine geçme, ikame etme, çevirme) görevi ile benzerlik (yakınlık, karşılaştırma, analogi) görevi üstlenmektedir" (Dann, 2002, s.4). Metafor kullanımında bir şey bir başkasının yerine geçmektedir. Bu söz edimi, çoğunlukla temsil veya teşbihe dayalıdır ya da bir şey daha kısa yoldan ifade edilerek (ad aktarımı yoluyla) gerçekleşmektedir (Punter, 2007, s.3).

Metaforlar bilişsel sistemimizde de önemli bir yer tutmaktadır. Algılanabilirlik, duyu organlarıyla fark edilebilirlik, bir olgunun anlaşılmasını, sınıflandırılmasını ve somutlaştırılmasını kolaylaştırmaktadır. "Soyut kavramların üstesinden gelmek için, insanlar [soyut kavramları] sistematik biçimde somutlaştırma" yoluna gitmektedir. Kaynaklık eden kavramdaki özellikler diğerine yansıtılmaktadır (Forceville, 2009, s.20). Bu yönüyle metaforlar sistematiktir (Lakoff ve Johnson, 1980, s.10). Metafor aslında farklı olan şeyleri ortak özellikleri itibarıyla karşılaştırmaktadır ve söz konusu benzerlikler özellikle seçilmekte ve dile getirilmektedir (Dann, 2002). Metaforu üreten kişi, fikirleri (kavramları, nesnelere) kelimelere dönüştürmektedir ve dinleyici bu kelimelerde gömülü fikirleri bir kutuyu açar gibi ortaya çıkarmaktadır (Lakoff ve Johnson, 1980, s.10). Metaforu

kullanan ve hitap ettiği dinleyici karşılıklı şekilde buna anlam yükleyebildiği takdirde, metafor güçlü bir dilsel araç haline gelmektedir (Dann, 2002).

Metaforlar algılanan benzerliklere dayansa da içerdiği imgelemlerin açıklayıcı gücü nedeniyle benzerliklerden daha kapsamlı bir kavram olarak düşünülmelidir. Metaforlarda dile getirilen imgelemler, gerçekliğe yeni bakış açıları sunabilmektedir (Cornelissen, s.210). Adu-Ampong'a göre (2016, s.248) "yaşamayı seçtiğimiz metaforlar ile bilinçli ya da bilinçdışı olarak kendi gerçekliğimizi eş zamanlı olarak şekillendirmekteyiz" çünkü kavramsal sistemimiz ve düşünme şeklimiz öznedir; günlük gerçekliklerimizin oluşmasında rol oynamaktadır ve "büyük ölçüde metaforiktir" (Lakoff ve Johnson, 1980, s.4). Urry (2000, s.21) metaforların toplumsal yaşamdaki rolünü şöyle ifade etmektedir; "toplumu ve sosyal yaşamı anlayışımız çeşitli metaforlara dayalıdır ve metaforlar aracılığıyla yansıtılmaktadır".

Araştırma Bulguları

Katılımcılara verilen formlar toplandıktan sonra, araştırmacılar tarafından verilen cevapların özeti ön değerlendirmeye seslendirilmiştir ve öğrencilerden geri bildirim alınmıştır. Özellikle lise öğrencilerin form öncesinde ve sonrasında hareketli ve heyecanlı olduğu, yanıtları ilgiyle dinledikleri gözlenmiştir.

Araştırma, öğrencilerin gerçek nesnelere aracılığıyla oluşturdukları metaforlarla hayal güçlerinin ifadeleri üzerinde odaklanmaktadır. "Turizm", "kültür", "kültür ve turizm" için öğrencilerin kullandığı metaforlar ile bunlara karşılık gelen anlamlar Tablo1 ve Tablo 2'de görülmektedir. Öğrencilerin bir kısmı turizmle ilgili metaforları kullanmış (Tablo1) bir kısmı ise direkt anlam içeren kelimeleri kullanmıştır (Tablo 2). Burada "turizm", "kültür", "kültür ve turizm" ile ilgili makro ve mikro düzeyde çeşitli temalar ortaya çıkmıştır.

Tablo 1. Öğrencilerin “Turizm”, “Kültür”, “Kültür ve Turizm” için Kullandığı Metaforlardan Örnekler

	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (A)	Anadolu Lisesi (B)	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (C)	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (D)	Üniversite/ Lisans düzeyi
Turizm	Portakal (yararlı), sigara(elde etmesi zor ama yanlış kullanıldığında bünyeye zarar veren), müze(farklılık), çiçek (açıp solar), hayat, tecrübe, el emeği, okul (stajlar, para, çalışmak), kitap (tekrarlayan olaylar)	Çiçek, aşure, papatya, ayna, limon, müzik, şapka, slime	Gökyüzü, deniz, otobüs, ayakkabı	Kar tanesi, yolculuk, güvercin uçurmak, insanın iskeleti, turist	Yemek, sevgili, kedi, ağaç, kadın, çocuk, bukalemun, Araba, bulut, doğa, pazar, ağaç, bardak, ağzı açık yoğurt, bir ülkenin aynası, bardak, dolar, acı biber, gökkuşağı
Kültür	Bilgili bir insan, okul, dedelerimizden kalan, edebiyat, tiyatro	Emanet, eşya, çiçek, horoz, memleketimiz, hint kumaşı, kalp, kıyafet, giysi, ağaçtaki meyve	Çiçek, insan, gelenek, medeniyet, doğa, gökyüzü, nefes, eğitim, saygınlık, yaşam tarzı, geçmiş	Kardeş, insan, halkoyunu kıyafeti, sanat, özgürlük, şarap ,insan ruhu	Ambar, ağaç, ruh, kumbara, bir milletin aynası, virüs, şarap, hazine Yemeğin içindeki tuz, aşk, su damlası, altın, mücevher, aile, çocuk
Turizm ve Kültür	Çay ve şeker, sandık ve hazine, vitamin, ağrı kesici, iki dost, bilgi ve tecrübe, aşk ve sanat, coşkun bir sel.	Gökkuşağı, anne ve baba, çilek ile şeker, zincir, kardeş, bitirim ikili, yaz gününde buz	Bakanlık, deniz ve gökyüzü uyumu, dünya, ayrılmaz ikili, farklılıkları tanıma, bir bütün	Ekmekle tuz, dost ve arkadaş, damar, yaşam kaynağı, toplumun iskeleti, hava	İki dost, karavan, evli bir çift, verimli bir toprak, tahin ve pekmez, et ile tırnak, Leyla ile Mecnun, kardeş, millet ile devlet, aura, rakı Sağ el ile sol el, et ile tırnak, karı koca, erkek ve kadın, bir elmanın iki yanısı, kardeş gibi iki insan, okul ve öğrenci

Araştırma bulguları, her ne kadar yerel boyutta da olsa turizm eğitimi alan lise ve üniversite öğrencilerinin turizm, kültür ve bu iki terimin ilişkisine dair farkındalık düzeyleriyle ilgili veri sağlamaktadır. Buna ek olarak,

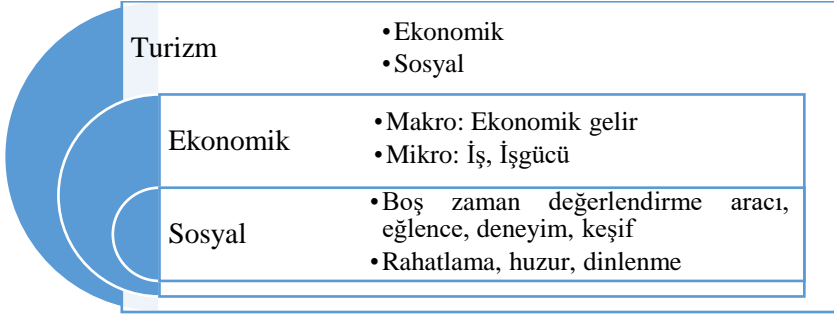
gençlerin ve dolayısıyla geleceğin turizm profesyonellerinin ya da geleceğin turistlerinin turizmin ve kültürün yeniden tanımlanması için de yaratıcı fikirlerine başvurulmuş bir kaynak niteliğini de taşımaktadır.

Tablo 2: Öğrencilerin Kullandığı Metaforlara Karşılık Gelen Anamlardan Örnekler

	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (A)	Anadolu Lisesi (B)	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (C)	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (D)	Üniversite/ Lisans Düzeyi
Turizm	İş, deneyim, ders, öğrenme, para, yer tanıma, eğlenmek, gezmek, evden uzak olmak, mutlu olmak	Para, ekonomik kazanç çeşitliliği, çiçek(kırılğan), içine çeken- s ürekliliği olan- istek yaratan (slime: oyun hamuru), gereksiz(-)	Rahatlama, huzur, gezme, keşfetme, ekonomi, ihtiyaç, para, kalkınma	Ekonomi, işi seyahat, gezmek, eğlenmek, keşfetmek	Kırılğan, çabuk etkilenen, ilgi isteyen, çeşitlilik, huzur veren, ülkenin aynası, tarihi değerleri açısından Türkiye'nin bir kültür ülkesi olması Çeşitlilik, ekonomi, ticaret, para, eğlence, ilgi verilirse ve yatırım yapılırsa güzelleştiği, ilgilenilmediğinde ise olumsuz sonuçlara yol açtığı (çevreye zarar gibi)
Kültür	Tarih, eski, geçmiş, sanat, yöresel adetler, gerekli, baskı unsuru(-)	Eksikliğinde kötü hissedilir, farklılıklar	Geçmiş, gelenek, yere ait, medeniyet, gelişmişlik düzeyi, toplumun değeri, yaşam tarzı	Varlığı yaşamın, özgürlüğün temeli, değerler bütünü, ülkenin, Türkiye'nin güzelliği	Birikim, miras, değerli, nesilden nesile değerlerin aktarılması Gelenek, görenek, vazgeçilmez
Turizm ve Kültür	Ayrılmaz ikili, birlikte, sanayi, ihtiyaç, birlikte olma bilinci	Çeşitlilik, zenginlik, birbirini tamamlayan iki farklı şey	Birbirini tamamlayan iki ayrı bütün, yer, yöre, gelişmişlik düzeyi, merak, tanuma, ülke imajı	Bağımlı olmak, çeşitlilik, zenginlik, ekonomiyi ayakta tutan güç	Birbirini tamamlayan bütün, ayrıken veya tek başınayken değeri yok, birlikte birbirine değer katar Birbirini tamamlayan ikili

Turizm makro anlamda ekonomik getiri olarak algılanırken, mikro düzeyde erken yaşta işgücüne girişi ve kazancı ifade etmektedir. Turizmin

sosyal olarak algısı boş zaman değerlendirme aracı, eğlence, keşif, kaçış, deneyim, dinlenme, rahatlama, huzur şeklinde ortaya çıkmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Turizmin Alt Temaları

Kültüre de olumlu ve olumsuz anlamlar atfedilmiştir. Kültüre ilişkin makro olumlu atıflar hazine ve zenginlik teması altında; miras, geçmiş, gelenek, milletin ve toplumun temeli, olmazsa milletin var olmayacağı şeklinde insanları birleştiren ve kimlik sağlayan niteliktedir. Burada kültürün karşılıklı etkileşim alt teması ile bilgi paylaşımı, bulaşıcı olma, canlılık, kültürel asimilasyon, sınır çizme gibi özellikleri de belirtilmektedir. Mikro olumlu atıflar toplumun aynası teması altında; medeni olmak, iyi eğitilmiş ve bilgili olmak gibi çağrışımları ve hayat, ruh, değer, toplum, yiyecek, sanat, aile, eğitim, akrabalık gibi unsurları içermektedir. Olumsuz atıflarsa özgürce hareket etmeye engel olması, gelenekler sebebiyle toplumsal cinsiyetin aşılamanayan katı tutumu gibi durumlardır. Kültürün alt temaları Şekil 2’de görülebilmektedir.

Şekil 2. Kültürün Alt Temaları

Kültür ve turizmin birbirinden bağımsız olduğunu belirten görüş birbiri tamamlayan ikili olarak betimleyen görüşe göre azınlıktadır. Buna göre, kültür ve turizmin birbirinden ayrılmayan bir bütünün parçaları olduğu “gök ve denizdeki mavi gibi” örneğinde olduğu gibi çeşitli metaforlarla da betimlenmiştir. Sonuç olarak, Türkiye’de kültür ve turizmin birbiriyle olan ilişkisine dair birbirini tamamlayan ayrılmaz bir bütün olarak algılanmaya devam ettiği çıkarımına ulaşılmaktadır (Şekil 3). Buna göre birbiriyle bağlantılı olan bölümlerden bahseden tanımlamalara örnek olarak: “İkiz kardeşler, en iyi arkadaşlar, iki aşık, evli bir çift, anne ve çocuğu” verilebilir. Birbirini tamamlayan öğelere örnek olarak ise: “Aşk ve sanat, çay ve şeker, çay ve unlu mamüller, tavuk ve pilav, bilgi ve aşk, sağ el ile sol el, bir elmanın iki yarısı” gibi benzetmeler gösterilebilir.

Şekil 3. Birbirini Tamamlayan bir Bütünü Oluşturan Kültür ve Turizmin Konumları

Bu kategoriler turizm ve kültür algısının temel boyutlarına bir ışık tutmaktadır. Kurumsal politik bakış açısına paralel olarak, öğrencilerin algısı, kültürle turizmin bağlantısının güçlü olduğunu göstermektedir. Turizmle ilgili kavramsallaştırmalarında öğrenciler turizmin özgül niteliklerini yansıtmaktadırlar. Turizmin kırılabilirliği ve çeşitliliğinden bahsetmektedirler. Kültürle ilgili algılamalarında ise öğrenciler toplumsal kuralların koruyucusu ve geliştiricisi olarak kültürü sosyal hayatla içiçe algılamaktadırlar. Geçmiş ve gelecek, değerlerin aktarımı, kültürel çeşitlilik, kültürel değişim, toplumsal barış kültürle ilgili ön plana çıkan algı farkın-

dalığı kapsamında yer almaktadır. Turizmle kültürün kavramsallaştırılmasında ise birbirinden farklı ama birbirini tamamlayan nitelikleriyle ön plana çıkarılması göze çarpmaktadır. “Eğer turizm olmasaydı, insanlar diğer ülkelerin kültürlerini görmek için oralara gitmezlerdi”, “Kültür kimliği, turizm kişiliği gösterir”, “Kültür ve turizm deniz ve gökyüzü gibi mavidir ama ikisinin kendi içinde farklılığı vardır”. Araştırma sonuçları kültür ve turizmin güçlü ve zayıf ilişkilerinden yola çıkarak aralarındaki bağlantının karakteristiğini de vurgulayarak kültürel ve miras turizmi gibi turizmi türlerinin gelecek planlamasına katkıda bulunabilecektir.

Tartışma ve Sonuç

Foça, deniz-güneş turizminin yanında kültür turizminin ön plana çıkmaya başladığı önemli bir kültürel miras turizmi destinasyonudur. Bu araştırmada Foça'nın yerel halkının turizm ve kültür algısı irdelenmiştir. Araştırma bulguları katılımcıların sadece turizm değil kültür ve bu iki kavram arasındaki bağlantı ve ilişkinin kurulması açısından da diğer araştırmalardan farklılaşan yönünü ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçları turizmde yerel kültürün kullanımı, kültür-kimlik ilişkisi ve turizmin geliştirilmesinde yerel kültürün sürdürülebilirliği (Duran, 2011) ile kültür-turizm ilişkisinin somut ve soyut kültürel mirasın kültürel-ekonomik açıdan değerlendirilmesindeki önemini vurgulayan (Özdemir, 2009) teorik çalışmaları da doğrulamaktadır. Bu bağlamda, araştırma sonuçlarının akademi ile sektör arasında bağlantının kurulması anlamında da katkı sağlaması beklenmektedir. Kültür ve turizmin birleştiği noktada yer alan kültürel miras yönetimi, kültür turizmi ve daha birçok planlama gereken alanda bu ve benzeri araştırmaların yapılması sektörel stratejilerin belirlenmesinde de önem taşımaktadır.

Kültürel turizm Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün bildirdiği güncel verilere göre %39'dan fazla olan ziyaretçi sayısı ve buna paralel olarak uluslararası turizm gelirlerinde önemli bir paydayı temsil etmektedir. Buna ek olarak, kültürel turizmde değişen bakış açısı, somuttan soyuta doğru bir yön izlemekte, yerel kültürlerin önemine vurgu artmaktadır (Richards, 2018). Kültürel miras turizmi bağlamında ziyarete gelen kültür turistinin ekonomik ve kültürel düzeyi üstündür ve ziyaret edilen yerin kültürel miras kökenlerini öğrenme merakıyla gelirler (Gon-

zalez-Santa-Cruz ve Lopez Guzman, 2017). Dolayısıyla bu getirisi yüksek ve soyut kùltür bakış açısıyla daha spesifik hale gelen turizm alanında yapılan araştırmalara sektörel hedeflerin ve yatırımların planlanması açısından ihtiyaç bulunmaktadır.

Araştırmanın bir sonraki adımında öğrenciler dışındaki toplum kesimlerinden veri toplanarak farklı grupların da fikirleri ve deneyimlerinden yararlanılabilir. Araştırmaya, Poria, Reichel ve Cohen (2013) örneğinde olduğu gibi turistlerin ve turizm planlamasında rolü olabilecek başka paydaşların da dahil edilmesiyle kùltür ve turizmin etkin yönetimine katkıda bulunacak, sürdürülebilir katılımcı bir modelin ortaya çıkarılması sağlanabilir.

EXTENDED ABSTRACT

Tourism and Culture: Metaphor Analysis of Perceptions of High School and University Students

*

İlkay Taş Gürsoy - Nil Sonuç
Dokuz Eylül University, Katip Çelebi University

Tourism and culture are mostly conceived as interlinked concepts. Cultural assets may become tourist attractions even if tourism is not the primary goal of the culture industry. However, tourists tend to have increased interest in learning the culture of the places they visit. Thus, tourism creates more room for the culture economies in the destinations. Besides, the terms, culture and tourism are connected in the perceptions of current tourism professionals as may be grasped by the name "Ministry of Culture and Tourism" in Turkey.

Tourism and culture, by acting as societal forces, influence on the various aspects of social and personal life. Tourism destinations become the venues of such interaction. In this regard, this study aims to understand how tourism, culture and their relationship are conceptualized by deriving from the metaphor analysis of the perception of high school and university students. The field of research is selected as a tourist destination, namely Foça in İzmir, Turkey. This is a place where tourism has become a part of daily life and local culture.

The study aimed to understand the perception of students at the level of high school and university BA degree. The students at the BA level and a part of the students from the vocational and technical high school get tourism-oriented education. The students from Anatolian high school, do not get tourism-oriented education. What is important for the aims of this research is that these students are inhabitants of the research site which is a tourism destination. Besides, the students are selected as the target group of the research due to their prospects of becoming a tourist, their current role as members of the tourism host society and their prospective career in tourism (for the ones who study tourism).

This study is exploratory. It focuses on exploring students' subjective experiences and perceptions. This requires producing rich descriptions and dealing with non-numerical data. Therefore qualitative research design was adopted. The method of data collection was based on the open-ended question forms which enabled the students to choose their own words while replying the questions. Thus, the voices of the students were included in the study. This provided in-depth information and rich description. The data collected was examined based on metaphor analysis. Metaphor analysis enabled using free associations and thus the production of more creative representations of tourism, culture and the relationship between them. The imaginaries relating to tourism and culture provided a means to understand the cognitive schemes impacting on how participants approach to tourism and culture.

The findings of the study derived from the perceptions of students show that the liaison between culture and tourism is strong. The students reveal the specific characteristics of tourism in their conceptualisations of tourism. They refer to the fragility and diversity of tourism. Regarding their perceptions related to culture, they perceive it nested with social life as the protector and developer of the rules of society. Past and future, transfer of values, cultural diversity, cultural change, social peace are covered by the perception related to culture. The conceptualization of tourism and culture together glitter as their differing and supplementary characteristics are put forward. "If tourism did not exist, the people would not visit other countries to meet their cultures", "Culture shows the identity and tourism personality", "Culture and tourism are both blues similar to sea and sky, however, they each keep differences inside".

The results of the study are expected to contribute to the future planning of different tourism types such as cultural and heritage tourism by emphasizing the characteristics of liaison between culture and tourism and their strong and weak relationships. Foça is a destination where the importance of cultural and heritage tourism increases besides sun and sea tourism. This research provides an insight into the perceptions of local people on tourism and culture. Another contribution of the research is expected to create a connection between sector professionals and academy. Cultural heritage management placed on the meeting point of culture and tourism requires

measures of planning for various fields including culture tourism and determination of sectoral strategies.

Cultural tourism represents an important segment by receiving over 39% of the visitors and creating a parallel revenue according to the United Nations World Tourism Organization. Additionally, cultural tourism leads through a more intangible perspective emphasizing local cultures (Richards, 2018). In the context of cultural heritage tourism, the tourists visit places with a curiosity to learn the origins of cultural heritage in that place and their socio-economic level is high (Gonzalez-Santa-Cruz and Lopez Guzman, 2017). Thus research in this area of tourism which is becoming more specific with the intangible aspect and with high revenue potential is needed for the planning of sectoral objectives and investment.

Kaynakça / References

- Adu-Ampong, E. A. (2016) A metaphor analysis research agenda for tourism studies. *Annals of Tourism Research*, 57, 248-250, <https://doi.org/10.1016/j.annals.2015.12.013>.
- Akurgal, E. (2007). *Ancient civilizations and ruins of Turkey*. 10. Basım, İstanbul: Net Turistik Yayınlar San. Tic. A.Ş.
- Bryman, A. (2001). *Social research methods*. Oxford:Oxford University Press.
- Cornelissen, J. P. (2003). Metaphor as a method in the domain of marketing. *Psychology & Marketing*, 20(3),209-225, <https://doi.org/10.1002/mar.10068>.
- Creswell, J. W. (2001). *Qualitative inquiry and research design*. Thousand Oaks, Sage.
- Dann, G.M.S. (2002). The tourist as a metaphor of the social world. G.M.S. Dann (Ed.). *The tourist as a metaphor of the social world* içinde (s.1-18), Oxon, CABI Press.
- Duran, E. (2011). Turizm, kültür ve kimlik ilişkisi; Turizmde toplumsal kültürel kimliğin sürdürülebilirliği, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19), 291-313, <https://hdl.handle.net/11467/603>.
- Forceville, C. (2009). Non-verbal and multimodal metaphor in a cognitivist framework: Agendas for research. C. J. Forceville ve E. Urios-Aparisi (Ed.). *Multi-modal Metaphor* içinde (s. 19-44). Berlin, Mouton de Gruyter.
- Foça Belediyesi (2020). *Foça hakkında*. http://www.foca.bel.tr/fo%C3%A7a_hakk%C4%B1nda-1-Fo%C3%A7a_Hakk%C4%B1nda.aspx adresinden erişilmiştir.

- Franklin, A. ve Crang, M. (2001). The trouble with tourism and travel theory? *Tourist studies*, 1(1), 5-22, <https://doi.org/10.1177/146879760100100101>.
- Gonzalez-Santa-Cruz, F. ve Lopez Guzman, T. (2017). Culture, tourism and world heritage sites, *Tourism Management Perspectives*, 24, 111-116, <http://dx.doi.org/10.1016/j.tmp.2017.08.004>.
- Köksal, S. ve Sonuç, N. (2017). Historical, archaeological and mythological elements in destination promotion at hotel websites in Foça, *Proceedings of the Global Conference on Services Management*, 1, 322-332.
- Köroğlu, Ö., Ulusoy Yıldırım, H. ve Avcıkurt, C. (2018). Kültürel miras kavramına ilişkin algıların metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Turizm Akademik*, 5(1), 98-113, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/touraj/issue/37924/356989>.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago, IL, London, University of Chicago Press.
- Marsh, D. ve Furlong, P. (2002). A skin not a sweater: Ontology and epistemology in political science. D. Marsh ve G. Stoker (Eds.). *Theory and methods in political science* içinde (s. 17-44). New York, Palgrave.
- Nicholas, L.N., Thapa, B. ve Ko, Y.J. (2009). Residents' perspectives of a world heritage site the Pitons Management Area, St. Lucia, *Annals of Tourism Research*, 36(3), 390-412, doi:10.1016/j.annals.2009.03.005.
- Özdemir, N. (2009). Kültür ekonomisi ve endüstrileri ile kültürel miras yönetimi ilişkisi, *Millî Folklor*, 21(84), 73-86, <http://www.millifolklor.com>.
- Page, S. (2019). *Tourism management*. Oxon, Routledge.
- Phillimore, J. ve Goodson, L. (2004). Progress in qualitative research in tourism. J. Phillimore ve L. Goodson (Eds.). *Qualitative Research in Tourism* içinde (s. 3-29). London, Routledge.
- Poria, Y., Rechel, A. ve Cohen, R. (2013). Tourists perceptions of world heritage site and its designation, *Tourism Management*, 35, 272-274, doi:10.1016/j.tourman.2012.02.011.
- Punter, D. (2007). *Metaphor*. Oxon, Routledge.
- Richards, G. (2018). Cultural tourism: A review of recent research and trends, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 36, 12-21, <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2018.03.005>.
- Richards, G. (2019). Culture and tourism: natural partners or reluctant bedfellows? A perspective paper. *Tourism Review*.(Basım aşamasında). <https://doi.org/10.1108/TR-04-2019-0139>.

- Sonuç, N. (2018). Developing tourism in Foça: Views of undergraduate students, *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 2(2), 20-32, <https://doi.org/10.30625/ijctr.444563>.
- Soykök, B. ve Acun, A. (2019). Bursa Uludağ Üniversitesi İznik Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin İznik ile ilgili metaforları, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 596-611, doi: 10.26677/TR1010.2019.180.
- Swiggers, P. (1984). Cognitive aspects of Aristotle's theory of metaphor, *Glotta*, 62(1-2). 40-45. JSTOR, www.jstor.org/stable/40266648 adresinden erişilmiştir.
- Tao, T.C.H. ve Wall, G. (2009). Tourism as a sustainable livelihood strategy, *Tourism Management*, 30, 90-98, doi:10.1016/j.tourman.2008.03.009.
- The United Nations World Tourism Organisation (2019). *International tourism highlights 2019 Edition*. 10 Ekim 2019 tarihinde <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152> Web sayfasından erişilmiştir.
- Urry, J. (2000). *Sociology beyond societies*. London, Routledge.
- Urry, J. (2009). *Turist Bakışı*. E. Tataroğlu ve İ. Yıldız (Çev.). Ankara:Bilgesu (Özgün eser basım yılı 2002).
- Yağcı, P. ve Avcıkurt, C. (2016). Seferihisar halkının sakin şehir kavramına ilişkin metaforik algıları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 1-18. seferihisar-halkinin-sakin-sehir-kavramina-ilişkin-metaforik-algilari20171228124326.pdf
- Yıldırım Saçılık, M., Çevik ve S., Özkan, Ç. (2016). Turizm ve otel işletmeciliği bölümü önlisans öğrencilerinin "turizm" olgusuna ilişkin metaforik algıları. *Akademik Bakış Dergisi*, 53, 84-103, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/abuhsbd/issue/32947/366133>.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Taş Gürsoy, İ. ve Sonuç, N. (2020). Turizm ve kültür: Lise ve üniversite öğrencilerinin algılarına ilişkin metafor analizi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 1809-1828. DOI: 10.26466/opus.633139

Üniversitelerdeki Genç Kızlarda Güzelliğin Algılanması; Türkiye’de Güzelliğin Geniş Kavramsallaştırılması

DOI: 10.26466/opus.657169

*

Esra Saraç* - Gülden Aynacı**

*Türkçe Öğr., Y.L, Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları, Trakya Üniversitesi, Edirne

E-Posta: eesrasarac@gmail.com

ORCID: [0000-0002-7403-2342](https://orcid.org/0000-0002-7403-2342)

**Dr. Öğr. Üyesi, Sağlık Yüksekokulu, Trakya Üniversitesi, Edirne / Türkiye

E-Posta: guldenaynaci@hotmail.com

ORCID: [0000-0002-2112-8631](https://orcid.org/0000-0002-2112-8631)

Öz

Üniversite öğrencilerinde, sosyodemografik özelliklerin de katıldığı tasarımlar kullanarak güzelliğin geniş bir şekilde kavramsallaştırılması konusunda araştırma yapmayı planladık. Çalışmamız Eylül 2019- Aralık 2019 tarihleri arasında Trakya Üniversitesi lisans öğrencileri ile yapıldı. Çalışmamıza 440 kız öğrenci katıldı. Sosyodemografik özellikler sorgulandıktan sonra, gönüllü öğrencilerden "Güzellik Algısının Kavramsallaştırılması Ölçeği (GAGK)" sorularını cevaplamaları istendi. Çalışmamızda öğrencilerin ölçek puanları, kendilerine duydukları güvenle artmaktaydı. Ancak güzel olmanın sadece zayıflık, yüz güzelliği ile sınırlı olmadığını; eğitim, zekâ, kendine güven seviyesi gibi farklı temaları içerisinde barındıran geniş bir kavram olduğunu bilemedikleri izlendi. Gençlerin yarıya yakını zayıflığı önemsemekteydi. Beden imajının, gençlerin yaşamında benlik değerinin önemli bir yönünü oluşturduğu görüldü. Genç kızların ölçekten aldığı puanların iyi olması, güzellik kalıpları içinde sıkışıp kalmadıklarını göstermektedir. Çalışmamız; gençlerin zayıf olmak için beslenme düzeninin bozulmasının zararlı etkilerini önlemek için toplumsal farkındalığa katkı sağlamaktadır. Öğretim görevlilerinin üniversitelerde, farkındalığın artırılıp, öğrencilerin "güzellik" için aldığı risk faktörleri değerlendirilmelidir. Gençlerle etkileşime girerek, sağlık ile uyumsuz davranışlar azaltılmalıdır. Yapılacak eğitimler ile Türk kadının kendine güveninin artırılması ve eğitim düzeyi yükseldikçe, hayata bakış penceresinin genişlemesi sağlanmalıdır. Toplumun geleceğini taşıyacak gençlerimizin üniversite eğitimlerinde; kendine güveni yüksek, geniş görüşlü bireyler olmaları için çaba gösterilmelidir. Kaliteli eğitim programları oluşturulması için, öğrencilerin kendilerini, çevresindekileri nasıl algıladıkları da incelenmelidir.

Anahtar Kelimeler: *Güzellik Algısının Geniş Kavramsallaştırılması, Üniversite Öğrencileri, Olumlu Beden İmgesi, Kadın Sağlığı, Toplum Sağlığı.*

Perception of Beauty in Undergraduate Students; Broad Conceptualization of Beauty in Turkey

*

Abstract

We planned to conduct a research on the conceptualization of beauty in a broad way by using designs that included sociodemographic features among university students. Our study was conducted between September 2019 and December 2019 with Trakya University undergraduate students. 440 female students participated in the study. After being questioned about their sociodemographic characteristics, volunteer students were asked to answer the questions of the "Broad Conceptualization of Beauty Scale". In our study, the scale scores of the students increased in accordance to their confidence level. However, being beautiful is not only limited by slim or facial beauty; it is rather a broad concept that encompasses different themes such as education, intelligence, self-confidence level. Almost half of the young people cared about weakness. Body image was found to be an important aspect of self-worth in the lives of the young people. The good scores of young girls from the scale showed that they did not get stuck in the beauty patterns in the media. Our study contributes to social awareness by preventing the harmful effects of malnutrition of young people. The risk factors that the instructors take for "beauty" should be evaluated by raising the awareness in the universities. By interacting with young people, unhealthy behaviors should be reduced. The trainings to be conducted should increase the self-confidence of Turkish women and increase the perspective of life as the level of education increases. In the university level education of our youth who will carry the future of society; efforts should be made to raise self-confident and broad-minded individuals. In order to create quality education programs, how students perceive themselves and their surroundings should be examined

Keywords: *Broad Conceptualization Of Beauty Scale, University Students, Positive Body Image, Women's Health, Public Health*

Giriş

İnsanlığın çağlar boyunca güzel ve iyi olana ulaşma duygusu sabit kalırken buna ulaşma yolları zaman içerisinde toplumlarda meydana gelen kültür, sanat, tıp ve teknolojiye de değişikliklerle beraber farklılık göstermiştir. Bunlardan en kapsayıcısı olan kültür, bir toplumdaki maddi ve manevi unsurlardır. Kültürden kültüre değişimler gösteren güzellik kavramı, bize, ortaya çıktığı toplumun yapısına, kadın ve erkek arasındaki farklılıklara dair önemli ipuçları vermektedir (Hobson, 2018).

Toplumun bireylerini birbirine bağlayan kültürün kapsayıcısı olduğu güzel sanatlar; edebiyat, resim, dans, müzik, heykel unsurlarında güzelliğin yansımalarını görmekteyiz. Güzellik imgesi pekâlâ kadın olgusu ile kaynaşmış olup yansımaları sanatla buluşarak nesneleşmiştir.

Güzellik ve estetiğin bulunduğu sanatta ilk sanat eserlerinin modeli kadındır. Kadınlar, tarih boyunca çeşitli rollere büründürülmüş, dönemin şartlarına göre kendilerine biçilen görevleri üstlenmişlerdir (Keller, 2017). Eski çağlarda, erkeğin düşüncesindeki kadın ise kolsuz ve detaysız şişman bir bedene sahiptir. En bilinen heykellerden biri olan Willendorf Venüsü’nün; en önemli özelliği belli olmayan yüz hatlarıdır. Bu heykelcik güzelliğin ve birey olmanın önemsiz olduğu bir dönemi temsil etmektedir (Paglia et al., 2014).

Paleolitik dönem insanı için bereket tanrıçası olan Venüs, çeşitli uygarlıklarda ise güzellik tanrıçası olarak nitelendirilmiştir (Hobson, 2018). Güzelliğe dair var olan uluslararası alanda ilk yaklaşımlardan biri, kadında güzellik tanımında oranın; her zaman renklerin cazibesıyla bağlantılı olduğunu unutmamak gerekir. Ayrıca bu gerçek, Antik çağdan beri güzelliğin oranla özdeşleştirildiğini de anlatır (Eco ve McEwen, 2005).

Peki, güzellik algısının ve kendine güvensizliğin, geniş bir yelpazeye sahip olan farklı kültürler içerisindeki kadınların psikolojik ve fiziksel yönlerden sağlığına nasıl etkileri görülmektedir? Kadınların güzelliğini gençlerin, ister kadın ister erkek olsun nasıl algıladıklarını ve güzellik kavramını oluştururken neleri değerlendirdiklerini belirlemeyi hedefledik.

“Güzellik Algısının Kavramsallaştırılması Ölçeği (GAGK)” içerisinde; “Bence zayıf kadınlar, diğer vücut tiplerine sahip kadınlardan daha güzel.”, “Bir kadının ruhu veya iç güzelliği onun fiziksel güzelliği hakkındaki algımı değiştirebilir.” gibi sorular hakkında katılımcıların fikirleri incelenmektedir

(Tylka, Calogero, ve Daniélsdóttir, 2015)(Halliwell, Jarman, McNamara, Risdon, ve Jankowski, 2015).

Üniversite öğrencilerinde, sosyodemografik özelliklerin de katıldığı tasarımlar kullanarak güzelliğin geniş bir şekilde kavramsallaştırılması konusunda araştırma yapmayı planladık. Özellikle, sonuçlarımızdan ortaya çıkacak yapı; düzensiz yeme ve vücut imgesi bozukluğu gibi uyumsuz sonuçlar için koruyucu bir faktör olarak keşfedilebilir. Koruyucu faktörler, gençler üzerindeki olumsuz sonuçları doğrudan azaltabilir. Özellikle genç kızlarda, ince olmayı içselleştirme gibi bir risk faktörünün başlangıçtaki oluşumunu önleyebilir. Çalışmamız; gençlerin zayıf olmak için beslenme düzenlerinin bozulmasının zararlı etkilerini önlemek için toplumsal farkındalığa katkı sağlayabilir. Öğretim görevlilerinin üniversitelerde, farkındalığın artırılıp, öğrencilerin “güzellik” için aldığı risk faktörleri değerlendirilebilir. Gençlerle etkileşime girerek, sağlık ile uyumsuz davranışlar azaltılabilir.

Kültürlerdeki farklı uygulamalar söz konusuysen gelişim psikolojisi açısından bakıldığında insan evreleri (diş çıkarma evresi, ilkököl evresi, anal evre) bütün kültürler için evrenseldir. Kültürler arasındaki farklılıklara karşın, bütün kültürler aynı yaşam sorunlarıyla başa çıkmaya çalıştıkları için gelişim evreleri bütün kültürlerde aynıdır (Crain, 2015).

Araştırmamızın tasarımları kullanılarak, geniş bir güzellik kavramının kavramsallaştırılmasının, gençler üzerindeki etkisi değerlendirildi. Genç kızların, ince modelleri gördükten sonra görünüşlerini değiştirmek istemeleri veya yüksek vücut memnuniyetsizliği hissetmelerinin derecesi incelenmek istendi. Çalışmamız; gençlerin güzellik yargılarına bağlı olarak, olumsuz etki yaşamalarından korumak için toplumumuza fikir verebilir.

Araştırmamızın verileri ışığında; yapılacak yeni araştırmalar da aileye, okullara ve çeşitli vücut boyutları ve görünüşlerini takdir etmeyi destekleyen akrabalarına maruz kalmasının, gençler üzerindeki etkileri değerlendirilebilir. Gençlerin zayıflığı isteme (ince-ideal içselleştirme), beden imgesini bozuk algılama ve / veya ergen ve yetişkinlerde yeme bozukluklarına karşı korunup korunmadığı incelenebilir.

Çalışmamızda üniversite öğrencilerinin kadınlara dair güzellik algılarını ve etkileyen parametreleri belirlemeyi amaçladık. Genç kızların, güzelliği, kendilerine güvenlerini, sağlıklarına etki edebilecek güzellik algılarını belirlemeyi hedefledik.

Yöntem

Çalışma Trakya Üniversitesi sosyal bilimler ve sağlık bilimleri lisans kız öğrencileri ile yüz yüze görüşme yöntemi ile yapıldı. Çalışmamızda, çalışmaya katılan gönüllü öğrencilerin kadınlara dair güzellik algılarının ve etkileyen parametrelerin belirlenmesi amaçlandı. Çalışma Eylül 2019’ da başladı ve Aralık 2019’da tamamlandı.

Katılımcılar, hazırlanan özel formlar ile değerlendirildi. Gençlerin farklı konulara bakış açıları da incelenmeye çalışıldı. Kadınların zeki olmasının, onlarla ilgili güzellik algısını etkileyip etkilemeyeceği soruldu. Güzellik hedefli yüz ve vücut estetiğine yaklaşımları incelendi. Kendileri ile ilgili düşünceleri ve kendi güzelliklerine dair hissettikleri soruldu.

Sosyodemografik özellikler sorgulandıktan sonra, gönüllü öğrencilerden “Güzellik Algısının Kavramsallaştırılması Ölçeği (GAGK)” sorularını cevaplamaları istendi (Tylka ve Iannantuono, 2016). “GAGK” ile kadınların güzelliği, kadın üniversite öğrencileri gözüyle değerlendirildi. Araştırmacılar tarafından; katılımcılara “Siz kadınların güzelliğini nasıl tanımlarsınız? Lütfen her bir maddeye ne ölçüde katılacağınızı belirtiniz.” diye anlatıldı. Katılımcılara; yalnızca başkaları veya toplum tarafından yansıtılan veya yansıtılmayan inançlarıyla ilgilenileceği belirtildi.

Güzellik Algısının Geniş Kavramsallaştırılması (GAGK)

GAGK 7’li likert tipi bir ölçektir(Tylka et al., 2015; Tylka ve Iannantuono, 2016). Bu ölçek ile gönüllü katılımcıların, her soruya verdikleri yanıtlar; *şiddetle katılmıyorum* (1) *orta derecede katılmıyorum* (2), *hafif katılmıyorum* (3), *kararsızım* (4), *biraz katılıyorum* (5), *orta derecede katılıyorum* (6) ve *kesinlikle katılıyorum* (7) şeklinde derecelendirilir.

GAGK; güzelliği çeşitli beden ölçülerinde, şekillerinde ve görünümlelerinde algılama derecesini değerlendirir. Literatürde yaygın kullanılan GAGK, psikometrik özellikleri sağlam bir ölçektir(Tylka ve Iannantuono, 2016). Güzelliği olduğu gibi kabul etme gibi belirli özelliklerin, güzelliği etkileyebileceğini algılamayı değerlendiren, geçerliliği kanıtlanmış bir ölçektir (Halliwel et al., 2015; Tylka ve Iannantuono, 2016). Güzellik yapısının geniş bir şekilde kavramsallaştırılmasını inceler. Kadın güzelliğini algılama şeklini değerlendiren, zayıflığa karşı tutumu ve kişiden kişiye farklılaşan

pozitif beden imajını değerlendirir. Sadece dokuz maddeyi içeren GAGK'nin yönetilmesi ve puanlanması kolaydır; araştırma, klinik, önleme ve eğitim araştırmalarında kullanılabilir.

Gençlerde güzelliğin geniş kavramsallaştırılması, olumlu vücut imgesi algısı ve yaşam refahı ile ilgili olduğu bilinen farklı sosyodemografik değişkenlerle kombinasyon halinde araştırıldı.

İstatistiksel analiz

Tüm istatistiksel analizler IBM SPSS 21.0 paket programı kullanılarak değerlendirildi. Grup karşılaştırmaları için Non-parametrik testlerden Mann-Whitney'u testi kullanıldı. Veriler uygun tanımlayıcı istatistikler ile derlendi. Sayısal değişkenler için tanımlayıcı istatistikler, ortalama ve standart sapma olarak verildi. Kategorik değişkenler için tanımlayıcı istatistikler yüzde ve sıklık olarak verildi. Verilerin normal dağılım kontrolü Shapiro-Wilk testi ile bakıldı. Veriler uygunluk durumuna göre Pearson veya Spearman ile incelendi. Grupların ikili karşılaştırmalarında Student t testinden faydalanıldı. Kategorik değişkenler arasındaki ilişkiler için Ki-kare testi kullanıldı. Tek yönlü varyans analizi, ikiden fazla gruplar için karşılaştırmalarda kullanıldı. Tek yönlü varyans analizi sonrası çoklu karşılaştırmalar Tukey testi ile değerlendirildi. İki den fazla grup karşılaştırmalarında; uygun durumlarda Kruskal Wallis çoklu karşılaştırma testi (Siegel- Castellan testi) kullanıldı. Tüm istatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi % 5 olarak belirlendi.

Etik onay

Çalışma için Etik Kurul onayı, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan alındı. Tüm katılımcılardan, bilgilendirilmiş yazılı onam formu imzası alındı.

Bulgular

Çalışmamız Eylül 2019- Aralık 2019 tarihleri arasında Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri ve Sosyal Bilimler lisans öğrencileri ile prospektif olarak yapıldı. Çalışmamıza 440 kız öğrenci katıldı. Öğrencilerin sosyodemografik

özellikleri, yaşı, kaç kardeşe sahip oldukları, memleketleri soruldu. Her katılımcıya, yüz yüze kadınların güzelliğini dış ve iç özellikler içinde yaygın olarak tanımladıkları GAGK soruları soruldu.

Demografik Bulgular

Tablo 1. Katılımcıların sosyodemografik özellikleri ile BCBS arasındaki ilişki

Parametreler	n	percentage	BCBS			P
			Çeyrek 1	Ortanca	Çeyrek 3	
Kardeş sayısı						
0	23	%5.22	35.50	39.00	48.50	0.079
1-2	257	%58.40	40.00	47.00	53.00	
3 ve fazlası	160	%36.36	38.00	47.00	54.00	
Yaşamlarını en çok geçirdiği yerler.						
Köy	78	%17.72	37.25	44.00	50.00	0.014*
İlçe	171	%38.86	40.00	47.00	54.00	
İl mekezi	191	%43.40	38.00	47.00	52.00	
Katılımcıların memleketlerine göre dağılımı						
Marmara	253	%57.5	39.00	47.00	54.00	0.084
Ege	88	%20	38.75	47.00	54.00	
İç Anadolu	12	%2.72	39.50	43.00	54.00	
Güneydoğu-Doğu Anadolu	63	%14.31	36.00	42.00	49.00	
Karadeniz	24	%5.45	43.00	47.00	50.25	
Öğrencilerin lisans eğitim çeşitleri						
Teknik ve Mühendislik	24	%5.45	43.00	46.50	53.50	0.796
Sağlık Bilimleri	317	%72.04	39.00	47.00	53.00	
Sosyal Bilimler	99	%22.50	36.00	46.00	54.00	
Kendinizi güzel/yakışıklı bulur musunuz?						
Evet	350	%79.54	39.00	47.00	53.00	0.016*
Hayır	90	%20.45	36.00	43.50	51.00	
Çevrenizdeki insanlar sizi güzel/yakışıklı bulur mu?						
Evet	374	%85.00	39.00	47.00	53.00	0.014*
Hayır	66	%15.00	36.00	42.50	50.00	
Kendinizde en çok beğendiğiniz yeriniz neresidir?						
1	185	%42.04	38.00	47.00	53.00	0.499
2	58	%13.18	38.00	45.00	53.00	
3	104	%23.63	39.75	48.00	54.25	
4	32	%7.27	39.75	44.50	49.25	
5	61	%13.86	40.00	47.00	51.00	
Kendinizde en çok beğenmediğiniz yeriniz neresidir?						
1	56	%12.72	41.25	47.50	53.25	0.229
2	95	%21.59	37.00	47.00	53.50	
3	47	%10.68	34.50	44.00	49.00	
4	76	%17.27	38.75	47.00	53.00	
5	166	%37.72	40.00	47.00	52.75	

Öğrencilerin yaş ortalaması 20.95 (SS:2,73) idi. Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri incelendi. Kardeşi olmayan 23 (%5,22) öğrenci vardı. 1-2 kardeşi olan 257 (%58,40), 3 ve daha fazla kardeşi olan 160 (%36,36) katılımcı vardı. Kardeş sayısı ile GAGK arasında istatistiksel anlamlı ilişki bulunmadı ($p=0,079$) (Tablo 1).

Öğrencilerin hayatlarının en fazla kısmında yaşadıkları yerler incelendi. 78 (%17,72) öğrenci köyde yaşamıştı. İl merkezinde 191 (%43,40) öğrenci yaşamıştı. İlçelerden gelen öğrenci sayısı ise 171 (%38,86) idi. Özellikle ilçelerde yaşamış ve köylerde yaşamışlar arasında GAGK puanları açısından farklılık vardı ($p=0,014$) (Tablo 1). İlçelerden gelenlerin puanları daha iyi idi.

Katılımcıların memleketleri soruldu. 253 (%57,5) öğrenci Marmara Bölgesi'nden, 88 (%20,0) öğrenci Ege Bölgesi'nden, 63 (%14,31) Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden. Uluslararası öğrenciler çalışmaya alınmadı. Memleketlerine göre GAGK puanları arasında istatistiksel anlamlı fark saptanmadı ($p=0,084$). Öğrencilerin lisans bölümleri 3 gruba ayrıldı; sağlık bilimleri, sosyal bilimler, mühendislikveteknik bilimler. Her üç bölüm açısından GAGK puanları için anlamlı farklılık saptanamadı (Tablo 1).

Sosyodemografik özelliklerin ardından; gençleri tanımaya yönelik sorular soruldu. Kendilerini güzel bulup bulmadıkları soruldu. 350 (%79,54) öğrenci güzel bulduğunu belirtti. 90 (%20,45) öğrenci güzel bulmadığını ifade etti. İki grup arasında, GAGK puanları; kendilerini güzel bulanlarda yüksekti ($p=0,016$) (Tablo 1).

Katılımcılara çevrelerindeki insanların; katılımcıları güzel bulduğunu düşünüp düşünmedikleri soruldu. 374 (%85,00) öğrencinin yanıt olumlu iken; 66 öğrencinin yanıt olumsuz oldu. Çevrelerindeki insanların, kendi güzellikleri için olumlu görüşü olanların GAGK puanı; kendisinin çevresindeki insanlar tarafından güzel bulunmadığını düşünenlerden yüksekti ($p=0,014$) (Tablo 1).

Öğrencilere beğendikleri özellikleri soruldu. 185 (%42,04) öğrenci yüzünü beğendiğini ifade etti. 58 (%13,18) öğrencinin vücudunda, en çok beğendiği yer boyunun uzunluğu idi. 104 öğrenci (%23,63) en çok saçlarını beğenmekteydi. Öğrencilerin bu tercihleri ile GAGK puanları arasında anlamlı ilişkiye rastlanmadı ($p=0,499$). (Tablo 1).

Öğrencilerin beğenmedikleri özellikleri soruldu. 56 (%12,72) öğrencinin en beğenmediği yüzü idi. 104 (%23,63) öğrenci en çok saçını beğenmiyordu. (Tablo 1).

Öğrencilere, makyaj yapmanın kadınları daha fazla güzelleştirdiğini düşünüp düşünmedikleri soruldu. 250 (%56.81) gencimiz bu düşünceye katıldığını ifade etti. 59 (%13.40) öğrenci ise bu görüşü yanlış bulmakta idi. GAGK puanları, istatistiksel anlamlı olarak makyaja olumlu bakanlarda; makyajı çok da etkili bulmayanlardan daha yüksekti ($p < 0.001$). Katılımcılara, “Bir kadının zeki olması, kadının güzelliğine bakış açılarını olumlu etkiler mi?” diye soruldu. 246 (%55.90) kişinin yanıtı evet idi. 99 (%22.50) kişi ise, zekâ ile güzellik algısının değişmeyeceğini ifade etti (Tablo 2).

Katılımcılara, saç rengi ile güzelliğin artıp artmayacağı soruldu. 311 (%70.68) kişi, saç renginin güzelliği çok da etkilemediğini belirtti. Tam tersi görüşte olup, saç renginin oldukça önemli olduğunu belirten 62 (%14.09) kişi vardı. Öğrencilere fiziksel görünüşte mankenlere has; bel, göğüs, kalça ölçülerine sahip olan kadınları mı daha güzel buldukları soruldu. 280 (%63.63) kişi buna katılmadığını, 74 (%16.81) kişi katıldığını, 86 (%19.54) kişi kararsız olduğunu belirtti (Tablo 2).

Gençlere, “insanların görünüşlerini olumsuz olarak değerlendireceği konusunda endişeleri” olup olmadığı soruldu. 74 (%16.81) kişi endişe duyduğunu belirtti. 163 (%37.04) kişi bu konuda bazen endişe duyduğunu ifade etti. 203 (%46.13) öğrencinin böyle bir endişesi yoktu (Tablo 2).

Yüz estetiği yaptırmış olmaya bakış açıları değerlendirildi. 220 (%50.00) katılımcı, estetik operasyonlar ile güzelleşmenin olmayacağını belirtti. 113 (%25.68) öğrenci ise estetiğin kadınların güzelliğini arttırmak için vazgeçilmez olduğunu ifade etti. Estetik operasyonlara bakış açısıyla GAGK arasında ilişki bulunamadı. Katılımcılara kendilerini çekici bulup bulmadıkları soruldu. 54 katılımcı katılmadığını net bir şekilde belirtirken 126 (%28.63) öğrenci kararsız olduğunu ifade etti. 260 (%59.09) kişinin bu konuda düşüncesi pozitif (Tablo 2).

Tüm ten renklerindeki kadınların güzel olabileceğini düşünüp düşünmedikleri soruldu. 342 (%77.72) katılımcı, farklı ten rengi olanlar için güzellik algılarını değiştirmeyeceğini belirtti. 41 (%9.31) katılımcı ten renginin güzelliğin önemli bir parçası olduğunu, farklı ten renklerini güzel bulmayacağını belirtti. (Tablo2).

Tablo 2. Katılımcıların güzellik algısı, güzelliği etkileyen parametrelere verdikleri cevaplar ile BCBS arasındaki ilişki

Parametreler	n	percentage	BCBS			P
			Çeyrek 1	Ortanca	Çeyrek 3	
1. Makyaj yapan kadınlar yapmayan kadınlara göre daha güzel.						
Hayır	59	%13.40	38.00	47.00	50.00	< 0.001*
Kararsızım	131	%29.77	36.00	43.00	50.00	
Evet	250	%56.81	41.00	48.00	54.75	
2. Bir kadının zeki olması onun fiziksel güzelliği hakkındaki algımı değiştirebilir.						
Hayır	99	%22.50	34.50	43.00	51.00	< 0.001*
Kararsızım	95	%21.59	36.00	41.00	47.00	
Evet	246	%55.90	44.00	49.00	55.00	
3. Saç rengi kadının güzelliğini etkiler.						
Hayır	311	%70.68	41.00	48.00	54.00	< 0.001*
Kararsızım	67	%15.22	35.00	40.00	47.50	
Evet	62	%14.09	38.00	45.00	50.00	
4. Mankenler gibi ince olmak güzelliği artırır.						
Hayır	280	%63.63	40.00	47.00	53.00	0.036*
Kararsızım	86	%19.54	35.25	44.50	50.00	
Evet	74	%16.81	37.25	45.00	52.00	
5. İnsanların görünüşümü olumsuz olarak değerlendirecekleri konusunda endişelenirim.						
Hayır	203	%46.13	38.00	47.00	53.00	0.967
Kararsızım	163	%37.04	38.50	46.00	52.00	
Evet	74	%16.81	39.25	47.50	52.00	
6. Yüz estetiği yaptırmak kadını güzelleştirir.						
Hayır	220	%50.00	39.75	47.00	53.00	0.704
Kararsızım	107	%24.31	36.00	48.00	52.50	
Evet	113	%25.68	39.00	46.00	53.00	
7. Kendinizi çekici bulur musunuz?						
Hayır	54	%12.27	33.25	40.00	52.00	< 0.001*
Kararsızım	126	%28.63	38.00	46.00	50.00	
Evet	260	%59.09	40.00	48.00	54.00	
8. Tüm ten renklerindeki kadınların güzel olabileceğini düşünüyorum.						
Hayır	41	%9.31	33.00	38.00	45.00	< 0.001*
Kararsızım	57	%12.95	35.00	38.00	45.00	
Evet	342	%77.72	42.00	48.00	54.00	
9. İdeal vücut ölçülerine ulaşmak için estetik yaptırılmalıdır.						
0	333	%75.68	40.00	48.00	54.00	< 0.001*
1	80	%18.18	36.00	40.00	47.25	
2	27	%6.31	41.00	49.00	51.50	
10. Kadın sadece eşine güzel gözükmelidir.						
Hayır	302	%68.63	41.25	48.00	54.00	< 0.001*
Kararsızım	73	%16.59	35.00	42.00	50.00	
Evet	65	%14.77	35.00	42.00	49.00	
11. Anne olmak kadını güzelleştirir.						
Evet	321	%72.95	42.00	48.00	54.00	< 0.001*
Hayır	119	%27.04	34.50	41.00	48.00	

“Bir kadın toplum tarafından kabul gören güzellik ölçütlerine uymak için estetik ameliyat yaptırmalı mı?” diye soruldu. 27 (%6.31) öğrenci vücut estetiğinin kadınların güzelliğini arttırdığını düşündüğü izlendi. 333 (%75.68) katılımcı, estetiğin kadınların güzelliğine pek de etkisi olmadığını ifade etti. GAGK puanları da yüksekti ($p < 0.001$). 98 (%22.26) katılımcı, vücut estetiğine olumlu bakmamaktaydı (Tablo 2).

Gelişmekte olan bir ülkede yapılan çalışmamızda sorduğumuz bir farklı soru da; “kadının sadece eşine güzel gözükmemesinin gerekip gerekmediği” oldu. 302 (%68.63) öğrenci katılmadığını ifade ederken, 65 (%14.77) katılımcı bu görüşü doğru bulabileceğini belirtti. Öğrencilere çocuk sahibi olmanın kadının güzelliğini artırıp arttırmayacağı soruldu. 321 (%72.95) kişi arttıracığı görüşünde idi. GAGK puanları ile bu soruya verilen cevaplar arasında anlamlı ilişki vardı ($p = 0.007$). 119 (%27.04) kişi ise anne olmanın güzelliğini azaltacağını düşündüğünü belirtti (Tablo 2).

Katılımcıların 2 konu ile ilgili görüşleri detaylandırıldı. İlk olarak kadınların zeki olmasının, fiziksel olarak daha güzel algılamalarını sağlayıp sağlamayacağı üzerindeki düşünceler incelendi. Sosyal bilimler öğrencilerinin, zeki olmanın güzelliği olumlu etkileyeceği yönündeki düşüncesi, diğer üniversite öğrencilerinden daha yüksekti ($p = 0.025$). Çevresindeki insanların, kendilerini güzel bulduğunu düşünen öğrenciler, aynı zamanda zeki olan kadınların da çevrelerinde güzellik algısı için avantajlı olduğunu belirtti ($p = 0.016$) (Tablo 3).

İkinci olarak detaylandırdığımız konu: “İdeal vücut ölçülerine ulaşmak için estetik yaptırılmalıdır.” önerisine katılım şekilleri idi. Kardeş sayısı fazla olanlar, az olanlar kadar estetik operasyonlara sıcak bakmamaktaydı ($p = 0.024$). Katılımcılar memleketlerine göre ayrıldığında anlamlı fark saptanmadı (Tablo 3).

Tablo 3. Katılımcıların kadınların zeki olması, estetik operasyon yaptırmalarıyla ilgili düşünceleri ile; sosyodemografik özellikler ve bazı parametreler arasındaki ilişki

Parametreler	%				p	%			
	Bir kadının zeki olması onun fiziksel güzelliği hakkındaki algısını değiştirebilir.					İdeal vücut ölçülerine ulaşmak için estetik yaptırılmaldır.			
	Hayır	Kararsız	Evet		Hayır	Kararsız	Evet	p	
Kardeş sayısı									
0	43.48	21.40	21.25	0.098	52.17	39.13	8.70	0.024*	
1-2	26.09	21.01	21.88		78.89	14.40	6.61		
3 ve fazlası	30.43	57.59	56.88		73.75	21.25	5.00		
Yaşamlarını en çok geçirdiği yerler.									
Köy, Kasaba	26.92	18.13	24.61	-	74.36	77.78	74.35	-	
İlçe	30.77	18.71	20.42		21.79	16.96	17.80		
İl mekezi	42.31	63.16	54.97		3.85	5.26	7.85		
Katılımcıların memleketlerine göre dağılımı.									
Marmara	22.53	20.16	57.31	0.359	81.03	13.44	5.53	0.008*	
Ege	19.32	18.18	62.50		72.73	18.18	9.09		
İç Anadolu	33.33	33.33	33.33		50.00	41.67	8.33		
Güneydoğu-Doğu Anadolu	20.63	30.16	49.21		63.49	33.33	3.17		
Karadeniz	33.33	20.83	45.83		75.00	16.57	8.33		
Öğrencilerin lisans eğitim çeşitleri.									
Teknik ve Mühendislik	37.50	18.93	30.30	0.025*	70.83	76.03	75.76	0.820	
Sağlık Bilimleri	29.17	22.08	18.18		20.83	18.61	16.16		
Sosyal Bilimler	33.33	58.99	51.52		8.33	5.36	8.08		
Kendinizi güzel/yakışıklı bulur musunuz?									
Evet	23.71	20.29	56.00	0.290	74.29	18.29	7.43	0.078	
Hayır	17.78	26.67	55.56		81.11	17.78	1.11		
Çevrenizdeki insanlar sizi güzel/yakışıklı bulur mu?									
Evet	23.53	19.25	57.22	0.016*	77.27	16.58	6.15	0.113	
Hayır	16.67	34.85	48.48		66.67	27.27	6.06		
Kendinizde en çok beğendiğiniz yeriniz neresidir?									
1	18.38	23.24	58.38	0.110	75.14	16.76	8.11	0.026*	
2	27.59	27.59	44.83		79.31	18.97	1.72		
3	23.08	13.46	63.46		81.73	12.50	5.77		
4	25.00	15.62	59.38		53.12	34.38	12.50		
5									
Kendinizde en çok beğenmediğiniz yeriniz neresidir?									
1	25.00	25.00	50.00	0.870	75.00	17.86	7.14	0.936	
2	17.89	25.26	56.84		73.68	18.95	7.37		
3	27.66	19.15	53.19		80.85	12.77	6.38		
4	25.00	19.74	55.26		80.26	15.79	3.95		
5	21.69	19.88	58.43		73.49	20.48	6.02		

Sonuç ve Tartışma

Beden güzelliği etki edilebilen bir olgu olarak toplumlarda egemen olan sosyo-kültürel özellikler aracılığıyla bireylerin sağlık ve güzellik anlayışını da belirler. On Dokuzuncu yüzyılın başlarında, açlık yaşanan batı toplumlarında şişmanlık sağlık, refah ve yüksek statü belirtisi iken zayıflık beslenme yetersizliği ve hastalık göstergesiydi (Blüher, 2019; Eco ve McEwen, 2005). Modern toplumlarda ise zayıflık normlaştırılmakta, kilolarını düşük limitlerde koruyan bireyler idealize edilmektedir. Tüketim toplumunda bedenın şekillendirilip disiplin altına alınması çeşitli pratikler yoluyla gerçekleştirilmektedir (Blüher, 2019; Eco ve McEwen, 2005). Bu pratiklerin toplumsal görünümüleri olarak, güzellik endüstrisi içerisinde kozmetik, diyet, estetik ameliyatlara, tıbbi ve cerrahi müdahaleler gibi yaklaşımlar uygulanmaktadır. Modernliğin klasik evresinden farklı olarak günümüz tüketim toplumu koşullarında rasyonelleşmenin tezahürlerinden biri olarak gündelik yaşamın estetikleştirilmesiyle, sağlık ve estetikle güzellik algısı ilişkilendirilerek yeniden üretilmektedir.

Güzelliğin geniş kavramsallaştırılması; kişinin bedenine yönelik olumlu görüşleri kabul etmek, olumlu görüşlere sahip olmak ve bedenine saygı duymak olarak tanımlanabilir (Moreira, Lorenzato, Neufeld, ve Almeida, 2018). Çalışmamızda, kendini güzel bulanların, özgüven düzeyleri yüksek olanların, GAGK puanları da yüksekti. Toplumun geleceğini taşıyacak gençlerimizin üniversite eğitimlerinde; kendine güveni yüksek, geniş görüşlü bireyler olmaları için çaba gösterilmelidir. Kaliteli eğitim programları oluşturulması için, öğrencilerin kendilerini ve çevresindekileri nasıl algıladıkları da incelenmelidir.

Pozitif beden algısı, dünyada farklı toplumlarda egemen olan sosyo-kültürel anlayışlar aracılığı ile bireylerin sağlık ve güzellik anlayışını da belirlemektedir (Swami, 2015). Çalışmamızda, büyük şehirlerde yaşamış olanların, ölçek puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine de şehirler arası farklılıkların çok fazla olmadığı görüldü.

GAGK skorları ile Vücut Kitle İndeksi (VKI) arasındaki negatif ilişki, birçok çalışmada gösterilmiştir. Bununla birlikte, VKI arttıkça vücut değerinin azalıyor olduğu görülmektedir. Özellikle düşük VKI’li ergenlerde, vücut imgesinden memnuniyet skorları yüksek bulunmaktadır (Tylka et al., 2015; Tylka ve Iannantuono, 2016). Kilolu bireylerde vücut imge skorları düşük,

düşük benlik saygısı ve aşırı yeme riski görülmektedir (Moreira et al., 2018; Tylka ve Iannantuono, 2016). Çalışmamızda katılımcıların % 36,35'i VKI düşük olmasının, güzellik algılarını pozitif etkileyeceğini belirtti. Gençlerin yarıya yakını zayıflığı önemsemekteydi. Beden imajının, gençlerin yaşamında benlik değerinin önemli bir yönünü oluşturduğu görüldü.

Beden takdiri, pozitif beden imajı araştırmalarında, merkezi düzenleyici değişkendir. Son yıllarda çalışmalarda yaygın görüş; medyada yayılan güzelliğin görünüm standartlarını güzelliğin tek bir kavramsallaştırılması olmasını reddeder (Moreira et al., 2018; Tylka et al., 2015). Modern toplumlarda, zayıflık normlaştırılmaktadır. Beden imajı algısı olumsuz olan genç kızların, aşırı diyet uyguladıkları bilinmektedir (Dobrescu et al., 2019). Çalışmamız da gençlerin, medyadaki zayıflık hayranlığından etkilendiğini göstermektedir. Ancak zayıflığı, güzellik algısında ön planda tutmayanların ölçek puanları daha yüksek bulundu. Ölçek puanlarının yükselmesi; gençlerimizin bilinç ve farkındalık düzeyinin artma eğiliminde olduğunu gösterdi.

Beden imgesi yapısı, insanların bedenlerini nasıl deneyimlediklerini birkaç yönden içeren karmaşık ve çok yönlü bir yapı olarak kavramsallaştırılmıştır. Beden imgesi, beden memnuniyetsizliği, beden utancı ve beden ön yargısı gibi olumlu ve olumsuz yönleri içerir. Buna rağmen yıllardır; birçok olumsuz yönünü anlama, önleme ve tedavi etmeye odaklanan pek çok araştırma yapılmıştır (Moreira et al., 2018; Tiggemann, 2015). Çalışmamızda öğrencilerin ölçek puanları, kendilerine duydukları güvenle artmaktaydı. Ancak güzel olmanın sadece zayıflık, yüz güzelliği ile sınırlı olmadığını; eğitim, zekâ, kendine güven seviyesi gibi farklı temaları içerisinde barındıran geniş bir kavram olduğunu bilemedikleri izlendi. Yapılacak eğitimler ile Türk kadının kendine güveninin artırılması ve eğitim düzeyi yükseldikçe, hayata bakış penceresinin genişlemesi sağlanmalıdır.

Son zamanlarda yapılan araştırmalar, kişinin bedenini sevmeye ve kabul etmeye; bedeninin işlevlerini ve tekilliğini takdir etmeyi ifade eden pozitif beden imgesine yönelmiştir (Cash, 2012; Moreira et al., 2018). Çalışmamızda kendini güzel bulanların ve çevrelerindeki insanların güzel bulunduğunu düşünenlerin GAGK puanları daha iyi idi. Pozitif vücut görüntüsü, vücudun takdir edilmesi, vücudun sevilmesi, güzelliğin geniş kavramsallaştırılması, maneviyatın artırılması, pozitif hislerin artırılması, vücudu koruyucu bilgilerin özümlemesi, kendine güvenin artırılması ve öz bakıma özen gösterilmesi ile birlikte değerlendirilmelidir.

Öneriler

Prospektif ve deneysel tasarımlar kullanarak araştırmacıların güzelliğin geniş bir şekilde kavramsallaştırılması konusunda araştırma yapmaları gerekir.

Özellikle bu yapı düzensiz yeme ve vücut imgesi bozukluğu gibi uyumsuz sonuçlar için koruyucu bir faktör olarak keşfedilebilir. Koruyucu faktörler, bu sonuçları doğrudan azaltarak ve ince ideal içselleştirme gibi bir risk faktörünün başlangıçtaki oluşumunu önleyerek ve / veya zararlı etkilerini kesmek için bir risk faktörü ile etkileşime girerek uyumsuz sonuçları azaltır.

Çalışmamız, farklı tasarım kullanarak geniş bir güzellik kavramının kavramsallaştırılmasının, kadınları ince modelleri gördükten sonra görünüşlerini değiştirmek istemekten veya yüksek vücut memnuniyetsizliği ve / veya olumsuz etki yaşamaktan koruduğunu göstermektedir.

Çalışmamız, gençlerin; aileye, okullara ve çeşitli vücut boyutları ve görünümelerini takdir etmeyi destekleyen çevresine maruz kalmasının, ince ideal içselleştirme, beden imgesi bozukluğu veya düzensiz olarak yeme bozukluğu ile karşı karşıya kalabileceğini göstermektedir. Çalışmamız ışığında, ileride yapılacak araştırmalar, prospektif tasarımlar kullanabilir.

Çalışmamızdan elde edilen kanıtlar; üniversite öğrencilerinde vücut imajını ve başkalarının vücut kabulünü teşvik etmek amacıyla kullanılabilir. Üniversitelerde, eğitimciler; beden imajına, çeşitlilik, şefkat ve kabul perspektifinden yaklaşan ders planlarını geliştirmek için çalışma verilerini kullanabilir. Öğrencileri tanımak ve onlara uygun eğitim programları geliştirmek için yenilikçi fikirlere destek sağlanması, lisans eğitim kalitesini arttıracaktır. Gençlerin beden imajlarının; arkadaşları, aileleri, çevreleri tarafından kabul gördüğünü bilmeleri önemlidir.

Başkalarının, gençlerin bedenini kabul etmesi; çok çeşitli dış ve iç özellikleri güzel olarak kavramlaştırmakla tutarlıdır. Bu nedenle lisans eğitimlerinde, kişiler arası ilişkiler içindeki bedensel farklılıklar nedeniyle damgalanma ve dışlanmayı önleyebilmek için, uygun eğitim programlarının geliştirilmesi ve etkinliklerinin değerlendirilmesi önemlidir. Üniversite öğrencileri, güzellik değerlendirmesi içerisinde, erişkinliğe yeni yeni adım atan bireyler olarak; hem eleştiren hem de eleştirilen olabilmektedir. Üniversite lisans eğitimleri içerisinde farklılıklara empati kurabilmeyi arttıracak, objektif yaklaşımın önünü açacak kaliteli programlar eklenmelidir.

Sınırlamalar

Çalışmamız, üniversite öğrencileriyle yapılmıştır. Önerimiz beden imajına dair hissedilen güveni değerlendiren çalışmaların; çocuk gelişimi için çocuklarda; postmenapozal dönem, postpartum dönem gibi dönemlerde kadınlarda; ergenlik dönemi, yaşlılık dönemi gibi dönemlerde erkeklerde de yapılmasıdır. Psikolojik iyilik hali ile psikolojik stres arasındaki ters ilişki göz önüne alındığında, üniversite öğrencilerinin vücut algısını olumlu yönde arttıracak müdahaleleri geliştirmeleri ve incelemeleri için GAGK kullanarak düşük vücut takdirine sahip bireyleri tespit etmek önemlidir.

Çıkar çatışması:

Yazarların herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal destek:

Hiçbir kişi, kurum ya da kuruluştan mali destek alınmamıştır.

Teşekkür:

İstatistiksel analiz için Dr. Öğr. Üyesi Selçuk Korkmaz'a teşekkür ederiz

EXTENDED ABSTRACT

**Perception of Beauty in Undergraduate Students;
Broad Conceptualization of Beauty in Turkey**

*

Esra Saraç- Gülden Aynacı
Trakya University

The sense of humanity to reach the beautiful and good throughout the ages remains constant. However, the ways of achieving this have varied over time with changes in culture, art, medicine and technology occurring in societies. The most inclusive culture is; are the material and spiritual elements in a society. The model of the first works of art in the art where beauty and aesthetics meet is woman. Women have taken on various roles throughout history and have taken on the tasks tailored to them according to the conditions of each period. We aimed to determine how young people perceive the beauty of women and what they evaluate while creating the concept of beauty.

We planned to conduct a research on the conceptualization of beauty in a broad way by using designs that included sociodemographic features among university students. Our study was conducted between September 2019 and December 2019 with Trakya University undergraduate students. 440 female students participated in the study. After being questioned about their sociodemographic characteristics, volunteer students were asked to answer the questions of the “Broad Conceptualization of Beauty Scale”. The scale; assesses the degree of perception of beauty in various body sizes, shapes and appearance. It widely used in the literature is a sound scale with psychometric properties. It’s a proven scale that evaluates the perception that certain features such as accepting beauty. In our study, the scale scores of the students increased in accordance to their confidence level. However, being beautiful is not only limited by slim or facial beauty; it’s rather a broad concept that encompasses different themes such as education, intelligence, self-confidence level. Almost half of the young people cared about weakness. Body image was found to be an important aspect of self-worth in the lives of the young people. The good scores of young girls from the scale showed that they didn’t get stuck in the beauty patterns in the media. The

opinions of the participants on 2 topics were detailed. First of all, thoughts on whether women are smart will make them perceive more physically. Social science students' thinking that being smart would affect beauty positively was higher than other university students. The students who think that the people around them find themselves beautiful, also stated that women who are intelligent are also advantageous for the perception of beauty in their environment. Secondly, the subject we elaborated was the ways of participating in the proposal: "To reach ideal body sizes, aesthetics should be made." Those who had more siblings did not favor aesthetic operations as well as those who had fewer. There was no significant difference when the participants left according to their hometown. Our study contributes to social awareness by preventing the harmful effects of malnutrition of young people. The risk factors that the instructors take for "beauty" should be evaluated by raising the awareness in the universities. By interacting with young people, unhealthy behaviors should be reduced. In particular, the structure that will emerge from our results; It can be discovered as a protective factor for incompatible results such as irregular eating and body image disorder. Protective factors can directly reduce negative consequences for young people. The trainings to be conducted should increase the self-confidence of Turkish women and increase the perspective of life as the level of education increases. In the university level education of our youth who will carry the future of society; efforts should be made to raise self-confident and broad-minded individuals. In order to create quality education programs, how students perceive themselves and their surroundings should be examined.

Others accepting the body of young people; it is consistent with conceptualizing a wide variety of exterior and interior features as beautiful. Therefore, due to physical differences in interpersonal relations; It is important to develop appropriate training programs to prevent stigma and exclusion. University students are individuals who have just stepped into adulthood within the beauty assessment. Students can be both critics and critics. In the light of the data of our research; The effects of exposure to family, schools and relatives who support their appreciation of various body sizes and appearance can also be evaluated. It can be examined whether young people want weakness (fine-ideal internalization), perceived body image and / or whether they are protected against eating disorders in adolescents

and adults. Within the university undergraduate education; Quality programs should be added to increase empathy and open the way for an objective approach.

Kaynakça / References

- Blüher, M. (2019). Obesity: Global epidemiology and pathogenesis. *Nature Reviews Endocrinology*, 15(1), 288-298. <https://doi.org/10.1038/s41574-019-0176-8>
- Cash, T. F. (2012). *Encyclopedia of body image and human appearance*: Academic Press. ISBN: 978-0-12-384925-0
- Crain, W. (2015). *Theories of development: Concepts and applications: Concepts and applications*. Psychology Press. ISBN: 978-0205-81046-8
- Dobrescu, S. R., Dinkler, L., Gillberg, C., Råstam, M., Gillberg, C., ve Wentz, E. (2019). Anorexia nervosa: 30-year outcome. *The British Journal of Psychiatry*, 26, 97-104.. <https://doi.org/10.1192/bjp.2019.113>
- Eco, U., ve McEwen, A. (2005). *History of beauty*. ISBN 0847835308 0847826465
- Halliwell, E., Jarman, H., McNamara, A., Risdon, H., ve Jankowski, G. (2015). Dissemination of evidence-based body image interventions: A pilot study into the effectiveness of using undergraduate students as interventionists in secondary schools. *Body Image*, 14, 1-4. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2015.02.002>
- Hobson, J. (2018). *Venus in the dark: Blackness and beauty in popular culture*: Routledge. ISBN: 978-1-315-29939-6 (ebk)
- Keller, S. (2017). *Beyond the ruling class: strategic elites in modern society*: Routledge. ISBN 13: 978-1-56000-550-6 (pbk)
- Moreira, G. S. X., Lorenzato, L., Neufeld, C. B., ve Almeida, S. S. (2018). Brazilian version of the body appreciation scale (BAS) for young adolescents. *The Spanish journal of psychology*, 21. <https://doi.org/10.1017/sjp.2018.20>
- Paglia, G., Williams, J. P., Menikarachchi, L., Thompson, J. W., Tyldesley-Worster, R., Halldórsson, S. D., . . . Langridge, J. (2014). Ion mobility derived collision cross sections to support metabolomics applications. *Analytical chemistry*, 86(8), 3985-3993. <https://doi.org/10.1021/ac500405x>
- Swami, V. (2015). Cultural influences on body size ideals. *European Psychologist*, 20, 44-51. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000150>

- Tiggemann, M. (2015). Considerations of positive body image across various social identities and special populations. *Body Image*, 14, 168-176. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2015.03.002>
- Tylka, T. L., Calogero, R. M., ve Daniélsdóttir, S. (2015). Is intuitive eating the same as flexible dietary control? Their links to each other and well-being could provide an answer. *Appetite*, 95, 166-175. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2015.07.004>
- Tylka, T. L., ve Iannantuono, A. C. (2016). Perceiving beauty in all women: Psychometric evaluation of the Broad Conceptualization of Beauty Scale. *Body Image*, 17, 67-81. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2016.02.005>

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Saraç, E. ve Aynacı, G.(2020).Üniversitelerdeki genç kızlarda güzelliğin algılanması: Türkiye’de güzelliğin geniş kavramsallaştırılması.*OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23),1829-1848.DOI: 10.26466/opus.657169

Girişimcilerin Gözünden Girişimciliği Etkileyen İçsel ve Dışsal Faktörler

DOI: 10.26466/opus.631493

*

Berat Çiçek* - Yusuf Emre Karakaş **

* Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Muş / Türkiye

E-Posta: b.cicek@alparslan.edu.tr

ORCID: [0000-0002-4584-5862](https://orcid.org/0000-0002-4584-5862)

** Dr. Öğr. Üyesi, Malatya Turgut Özal Üni., İşletme ve Yönetim Bilimleri Fak., Malatya / Türkiye

E-Posta: y.emrekarakas@gmail.com

ORCID: [0000-0003-0123-7627](https://orcid.org/0000-0003-0123-7627)

Öz

Bu çalışmada bireylerin girişimci olmasında rol oynayan içsel ve dışsal faktörlerin neler olduğu ve bu faktörlerden hangisinin girişimcilik kariyerini seçmede diğerlerine üstünlük kurduğunun ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda nitel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin çeşitli illerinde işyeri sahibi olan, 9'u erkek ve 7'si kadın olmak üzere toplam 16 girişimci ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde önceden hazırlanmış ve 10 adet yarı yapılandırılmış sorudan oluşan görüşme formu uygulanmıştır. Elde edilen veriler tematik ağ analizi yöntemine göre NVivo paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre bireyleri girişimciliğe iten unsurlar arasında içsel faktörler ve dışsal faktörler rol oynamaktadır. Fakat içsel faktörlerin daha etkili olduğu görülmüştür. Özellikle kişilik özelliklerinin girişimcilik kariyerini seçmede önemli unsur olduğu tespit edilmiştir. Araştırma, içsel ve dışsal faktörleri bir arada irdelemesi ve girişimcilik kariyerini tercih etme potansiyeli olanlardan ziyade halihazırda girişimcilik yapan bireylere odaklanması yönüyle diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Ayrıca girişimcilerin görüşleri doğrultusunda sahip olunan ideallerin ve hayallerin bireyleri girişimciliğe iten birer faktör olmasının keşfedilmesi, çalışmanın literatüre yönelik özgün bir katkı sunmasını sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: *Girişimcilik, Başarma İhtiyacı, Kontrol Odağı, Öz Yeterlilik, Sermayeye Erişim, İş ve Sektör Bilgisi, Sosyal Çevre, Girişimcilik Eğitimi*

Internal and External Factors Affecting Entrepreneurship from the Eyes of Entrepreneurs

*

Abstract

In this study, it is aimed to reveal what the internal and external factors affecting entrepreneurship are and which of these factors have superiority over others in choosing the entrepreneurship career. For this purpose, a qualitative research was conducted. In this context, in-depth interviews were conducted with 16 entrepreneurs owning workplaces in various provinces of Turkey, 9 of whom are men and 7 of whom are women. During the interviews, a formerly prepared interview form consisting of 10 semi-structured questions was used. The data were analysed by NVivo package program according to thematic network analysis method. According to the findings of the study, internal factors and external factors play a role among the factors that push individuals to entrepreneurship. However, internal factors were found to be more effective. Especially personality traits were determined to be the most important factor in choosing the entrepreneurship career. The research differs from other studies in that it examines internal and external factors together and focuses on individuals who are already entrepreneurs rather than those who have the potential to choose an entrepreneurship career. In addition, the discovery of the ideals and dreams in the direction of the opinions of entrepreneurs as a factor prompting individuals to entrepreneurship has enabled the study to make an original contribution to the literature.

Keywords: *Entrepreneurship, Need for Achievement, Locus of Control, Self-Efficacy, Access to Capital, Business and Sector Knowledge, Social Network, Entrepreneurship Education*

Giriş

Giriřimcilik büyük bir istihdam, ekonomik büyüme ve teknolojik gelişme kaynağıdır (Kuratko, 2007). Dnya apında yapılan araştırmalara göre girişimcilik oranlarında artışa sahip blgelerin işsizlik seviyeleri hızla dşmektedir (Audretsch vd., 2002). Buna rağmen girişimciliğe olan rağbet oldukça azdır (Lińán vd., 2011). Örneęin OECD lkelerinde girişimcilik faaliyetlerine yetişkin nüfusunun %10'undan dahi az bir oranda bireyin başladığı rapor edilmiştir (Athiyaman vd., 2007). Bu nedenle, ekonomik kalkınmayı ve istihdamın oluşturulmasını teşvik etmek için girişimciliği teşvik etmenin önemi hakkında literatürde geniş çaplı bir sözbirliği vardır (Mitra, 2008). Çünkü ekonomik büyüme, yüksek istihdam, güçlü iř yaratma ve olumlu sosyal gelişim sağlamada nc bir faktör olarak dikkat çeken girişimcilik, son yıllarda her zamanki neminden daha da önemli bir hale gelmiştir (Acs vd., 2005).

Taşıdığı önemli misyonları ve toplumlara sağladığı faydaları yönüyle girişimcilik önemli bir kavram olarak ele alınmakta bununla birlikte literatürde sürekli bir araştırma ve tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Girişimcilik konusundaki önemli tartışmalardan biri de bireyleri girişimciliğe iten faktörler olmuştur ve bu faktörler üzerinde kimse kesin bir sonuca ulaşmamıştır (Busenitz vd., 2003). Bu bağlamda özellikle bilişsel yaklaşımlar ön plana çıkmaya başlamıştır (Baron, 2004; Gatewood vd., 1995). Bu yaklaşıma göre girişimciliğin zekanın işleyişiyle ilgili bir eğilim olduğu savunulmuştur (Izquierdo ve Buelens, 2011; Krueger Jr vd., 2000). Buna karşın kişilik özellikleri ve demografik özelliklerin girişimcilik üzerinde etkiye sahip olduğu görüşü hala oldukça yaygın bir görüştür (Mazzarol vd., 1999; Rauch ve Frese, 2007). Burada ortaya iki durum çıkmaktadır. Bazı araştırmacılar (Thompson, 1999) girişimciliğin bireyin içinden gelen ve böylelikle insanları girişimcilik yapmaya iten bir davranış olduğunu savunurken; diğer araştırmacılar (Kuratko, 2005; Peterman ve Kennedy, 2003) girişimciliğin öğrenilebilir bir olgu olduğunun altını çizmişlerdir. Bu nedenlerle bireylerin girişimcilik kariyerini tercih etme sebeplerinin netleştirilmeye ihtiyaı vardır.

Literatürde konuyla ilgili birçok tartışma olsa da girişimciliği etkileyen faktörlerle ilgili hala büyük bir boşluğun olduğunu da kabul etmek gerekmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın temel hedefi girişimcilerin ağzından kendilerini girişimciliğe iten nedenlerin ortaya konulmasıdır. Bu konuda yapılan önceki alışmalar (Boyd ve Vozikis, 1994; Crant, 1996; Dakhli ve De

Clercq, 2004; Krueger Jr vd., 2000; Robinson ve Haynes, 1991; Wilson vd., 2007) girişimciliği etkileyen spesifik bir faktörü alıp inceleme yoluna giderken bu çalışmada içsel ve dışsal faktörler bir arada irdelenmeye çalışılmıştır. Böylelikle bireyleri girişimcilik kariyerine iten öncüllerin ortaya konulması çalışmanın temel amacıdır. Daha önce bu yönde yapılan keşifsel araştırmalar (Douglas ve Shepherd, 2002; Robinson ve Haynes, 1991; Sesen, 2013) özellikle girişimcilik kariyerini tercih etmeyi düşünen bireylere yoğunlaşmışlardır. Bu çalışmada halihazırda girişimci olan bireylere uygulanması da çalışmanın başka bir özgün yönüdür.

Çalışma, literatür taramasını içeren ilk kısmın yanı sıra yarı yapılandırılmış sorular ile mülakat tekniğine dayalı görüşmelerle elde edilen verilerin analizine yönelik bir araştırma kısmına da sahiptir. Böylelikle girişimcilerin gözünden kendilerini bu kariyere iten öncüller birincil kaynaklardan incelenmiştir. Bu bağlamda çalışmanın, girişimciliği belirleyen faktörlerden hangisinin üstün olduğunu ortaya koyması beklenmektedir.

Girişimcilik ve Girişimciliği Etkileyen Faktörler

Girişimcilik ekonomi, psikoloji, sosyoloji ve stratejik yönetim gibi alanları kapsayan köklere sahip çok boyutlu bir disiplindir (Mitchell vd., 2002) çünkü girişimciler birey ve toplum için değer yaratabilir, ekonomik fırsatlara cevap verebilir, hatta getirdiği yeniliklerle ekonomik sistem içerisinde sosyolojik değişikliklere neden olan bir süreci başlatabilir (Muzyka vd., 1995). Çiçek (2018) girişimcileri “üretim faktörlerini bir araya getirip bir ürün veya hizmet sunmayı amaçlayan ve tüm bu faaliyetler sonucunda olası riskleri üstlenmek suretiyle bir organizasyon oluşturan bireyler” olarak tanımlamıştır. Başka bir tanımda Shane (2003) girişimciyi “yenilikleri ekonomik ürünlere dönüştürmek için inovasyonu, finansı ve iş zekasını üstlenen kişiler” olarak tanımlamaktadır.

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere girişimciler çok yönlü bir fonksiyona ve meziyete sahiptir. Araştırmacılar (Blawatt, 1995; Burns, 2016; Cunningham ve Lischeron, 1991; Douglas ve Shepherd, 2002; Haynie vd., 2010; McGrath vd., 2000; Nieman, 2006) girişimcilerin başlıca özelliklerini ve yerine getirdikleri fonksiyonları: “yenilikçi, iyimser, kararlı, belirsizliğe karşı hoşgörülü, lider vasıflarına sahip, sonuç odaklı, risk alabilen, esnek,

öğrenebilen, bağımsızlık hissini seven, becerikli, başarı ihtiyacı olan, çevresine duyarlı, azimli, uzun dönemli kendini adayabilen, performans ölçütü olarak parayı gören, fırsatçı, vizyon sahibi, planlama/örgütlenme becerisine sahip, içsel kontrole sahip ve hırslı” olarak sıralamışlardır.

McClelland (1962) girişimciliğe ait özelliklerin doğuştan geldiğini savunsa da bu duruma karşı görüşler zaman içerisinde daha kabul görür hale gelmiştir. Böylelikle girişimciliği etkileyen unsurlar olarak eğitim (Katz, 2003; Kuratko, 2005; McMullan ve Gillin, 2001; Oosterbeek vd., 2010), kişilik özellikleri (Baum vd., 2014; Brandstätter, 2011; Rauch ve Frese, 2007) ve çevresel koşullar (Acs ve Audretsch, 2003; Schmitt-Rodermund, 2004) ön plana çıkmıştır.

Girişimciliği Etkileyen İçsel Faktörler

Girişimciliği etkileyen kişilik özellikleri yani içsel faktörler; başarıma ihtiyacı (Carragher vd., 2010; Hansemark, 1998; McClelland, 1965; Perry vd., 1986), kontrol odağı (Brockhaus, 1975; Mueller ve Thomas, 2001) ve öz yeterlilik (Bandura, 1977; Barbosa vd., 2007; Boyd ve Vozikis, 1994; Wilson vd., 2007) olarak kabul görmektedir. Bu faktörler literatürde kabul gören başlıca faktörlerdir ve sırasıyla aşağında açıklanmıştır.

Başarma İhtiyacı

McClelland (1965) girişimcilik için önemli motivasyonlardan biri olarak başarıma ihtiyacını işaret etmiştir. Başarma ihtiyacını ise “herhangi birinden daha iyi veya daha hızlı bir şeyler yapabilmek veya bireyin daha önceki yaptıklarından daha iyi bir şeyler yapma isteği” olarak tanımlamıştır. Hansemark (1998) bu ihtiyacın, bireylerin başarılı olmasının temel belirleyicilerinden biri olduğunu iddia etmiştir. Bu noktadan bakıldığında başarıma ihtiyacı için “mükemmelliğe ulaşmak için bir planlama ve çabalama süreci” tanımlaması yapmak mümkündür.

Başarma ihtiyacı girişimcilerin sahip olması gereken bir özellik olarak literatürde sıkça tartışılrsa da bazı çalışmalar bu özelliğin sonradan öğrenilebileceğini savunmuştur (McClelland, 1987). Sonuçta öğrenilmiş de olsa veya doğuştan gelen bir özellik de olsa bir kişilik özelliği olarak kabul gör-

düğünden içsel bir faktör olarak ele alınmaktadır. Girişimcilik eğilimiyle ilgili yapılan çalışmalarca (Carraher vd., 2010; Collins vd., 2004; Lee, 1996; Wu vd., 2007) başarıma ihtiyacının yüksek olduğu bireylerde girişimcilik eğiliminin de arttığı bunu tam tersi olduğu durumlarda ise girişimcilik eğiliminin azaldığı ampirik olarak ortaya konulmuştur. Başarıma ihtiyacına sahip bireylerde girişimcilik eğiliminin artabileceği gibi halihazırda girişimcilik faaliyetleri içerisinde olanların başarıma ihtiyaçlarının artırılması gerekmektedir. Böylece mevcut girişimciler daha üstün başarılar peşinden koşarak daha etkili girişimciler olabileceklerdir (Wu vd., 2007). Buradan hareketle bu araştırmaya katılan katılımcıların başarıma ihtiyaçları ve bu ihtiyacın onların girişimcilik seyrine olan etkisi irdelenmeye çalışılmıştır.

Kontrol Odağı

Bir girişimcinin, girişiminin başarısını veya başarısızlığını etkileme yeteneğine sahip olduğuna inanma eğiliminde olduğu söylenebilir (Brockhaus, 1975). Bu eğilimi açıklayan teori ise kontrol odağıdır. Kontrol odağı motivasyonel bir eğilim gibi görülse de sadece insanları motive eden bir olgudan çok daha fazlasıdır (Zigarmi vd., 2018). Çünkü, kontrol odağı bireylerin elde ettikleri sonuçları kimin veya neyin kontrol ettiğine inandıkları ile ilgilidir (Asante ve Affum-Osei, 2019). İlk kez Rotter (1966) tarafından kullanılan kavram, bir kişinin elde ettiği ödülleri kendi davranış ve çabalarına bağlı görmesini sağlayan iç kontrol odağı ve bir kişinin elde ettiği ödülleri kendi benliği dışındaki güçlere bağlayan yani kendi eylemlerinden bağımsız olarak gerçekleştirildiğine inandığı dış kontrol odağı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Kavram girişimcilik açısından ele alındığında, iş yaşantısında elde edilen sonuçların kişinin kendi davranışlarına bağlı olduğu görüşü daha fazla ağırlık kazanmaktadır (Zigarmi vd., 2018). Konuyla ilgili yapılan araştırmalara (Charoensukmongkol, 2019; Embi vd., 2019; Lüthje ve Franke, 2003; Shane, 2003) göre iç kontrol odağı ile girişimcilik niyeti arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca kontrol odağının rekabet üstünlüğü kurma üzerinde de olumlu bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir (Wijbenga ve van Witteloostuijn, 2007). Bu bilgiler ışığında kontrol odağının girişimciliği etkileyen önemli bir içsel faktör olduğu görülmüştür. Bu nedenle girişimciliği etkileyen bir unsur olarak kontrol odağının, özellikle

iç kontrol odağının girişimciler açısından önemi bu araştırmada ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Öz Yeterlilik

Öz yeterlilik terimi, Bandura (1977)'nin sosyal öğrenme teorisinden türetilmiştir ve bir kişinin belirli bir görevi yerine getirme kabiliyetine olan inancını ifade etmektedir. Zaman içerisinde girişimcilik niyeti üzerindeki önemli etkisiyle birlikte girişimcilik alanında yoğun bir biçimde irdelenmeye başlamıştır. Hatta girişimcilik öz yeterliliği şeklinde bir kavram ortaya atılmaya başlanmıştır (Sesen, 2013). Girişimcilik öz yeterliliği genellikle; "bir insanın bir girişimi başlatmak ve yürütmek için özel görevleri başarıyla yerine getirme kabiliyetine güvenmesi" olarak tanımlanır (Chen vd., 1998). Öz yeterliliği düşük olması bireylerin, belirli durumlardan kaçınmasına neden olabilir ve bu kaçınma davranışı, bireyin korkularla yüzleşmekten veya yetkinliklerden kaçınmasını doğurur (Bandura, 1977). Buna karşılık yüksek öz yeterlilik engeller karşısında kararlı bir davranış sergilenmesine, yüksek çaba ve azim gösterilmesini sağlar (Thomas ve Velthouse, 1990).

Girişimcilik alanında öz yeterliliği ele alan ampirik çalışmaların sayısı da bir hayli artmaktadır (Chen vd., 1998; McGee vd., 2009; Wilson vd., 2007). Bu çalışmaların çoğu öz yeterliliğin bireyin yeni bir girişim başlatma niyetini nasıl etkilediği üzerine odaklanmıştır (McGee ve Peterson, 2019). Bu çalışmalara göre öz yeterlilik girişimcilerin risk alma, fırsat tanıma ve ısrar etme gibi davranışlarına bağlıdır (Bradley ve Roberts, 2004). Ayrıca öz yeterlilik, girişimcilik niyetine ve eylemine de katkıda bulunur (Chowdhury vd., 2018). Çoğu zaman kontrol odağıyla bir arada kullanılan öz yeterlilik (Ajzen, 2002; Judge vd., 2002; Nykänen vd., 2019) bireyleri girişimcilik kariyerine iten önemli bir içsel faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle çalışmada öz yeterliliğin girişimcilik kariyerini tercih etmedeki etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Girişimciliği Etkileyen Dışsal Faktörler

Girişimciliği etkileyen dışsal faktörler başlıca; sermayeye erişim (Bates, 1985; Blanchflower ve Oswald, 1998; Giné, 2011), iş ve sektöre ilişkin bilgi

(Clercq ve Arenius, 2006; Minniti ve Bygrave, 1999), sosyal ağlar ve sosyal evre (Davidsson ve Honig, 2003; Greve ve Salaff, 2003) ve girişimcilik eğitimi (Kuratko, 2005; Peterman ve Kennedy, 2003; Wilson vd., 2007) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sermayeye Erişim

Sermayeye erişim yalnızca gelişmekte olan ekonomilerde değil, dünyanın her yerinde girişimciliğe başlamanın önündeki en önemli engellerden biridir (Kristiansen ve Indarti, 2004). Sermayenin küçük işletmelerin yenilik yapmasını, büyümesini ve iş yaratmasını sağlayan en önemli bileşenlerden biri olduğu düşünöldüğünde girişimciliğe başlarken ne denli önemli olduğu daha iyi anlaşılabilir (Coleman, 2000). Yapılan birtakım çalışmalara (Coleman, 2000; Steel, 1994) göre birçok insanın sermaye bulamadığı için girişimcilik kariyerinden vazgeçtiği belirlenmiştir. Sermayeye erişim girişimciliğin önünde önemli bir engel teşkil ettiği için dünyanın en kapitalist ölkelerinde dahi girişimcilere ciddi oranlarda devlet desteği sunulmaktadır. Böylelikle özellikle girişimciliğe başlanılan ilk yıllarda girişimcileri olabildiğince finanse etmek suretiyle ekonomiye katılımlarının sağlanması amaçlanmaktadır.

İş ve Sektöre İlişkin Bilgi

İş ve sektöre ilişkin bilgilere sahip olunması, yeni bir girişim başlatmak ve sürekli bir büyüme sağlamak için oldukça önemlidir (Kristiansen ve Indarti, 2004). Özellikle rekabet avantajı sağlayabilmek için bir işe başlamadan önce piyasa hakkındaki bilgilere çok ihtiyaç duyulmaktadır. Girişimcilik kararı bilişsel süreçlerden geçilerek alındığı için pazar fırsatları ancak doğru bilgiyle yakalanabilmektedir (Sesen, 2013). Yapılan araştırmalar bireylerin mevcut bilgi ve yeteneklerinin davranışları için önemli bir faktör olabileceğini göstermiştir. Başka bir deyişle literatür, ekonomik faaliyetleri açıklamada insan sermayesinin önemini vurgulamıştır (Becker vd., 1990; J. S. Coleman, 1988). İnsan sermayesi ise işe başlama ve faaliyete geçirme faaliyetleri için geçerli olan bilgiler ile ilgili bir kavramdır (Clercq ve Arenius, 2006).

Girişimcilik faaliyeti hakkındaki bilgiye dayalı bakış açısı, yalnızca birisinin girişimcilik konusunda sahip olduğu bilgi tabanının oynadığı bir rolü

değil, aynı zamanda bir kişinin dış bilgiye ulaşabilmesi anlamına da gelmektedir (Putnam vd., 1994). Başka bir ifade ile sektörle ilgili bilgiye sahip kimselerle bir arada olmak da girişimciler için oldukça önemli bir kazanımdır (Davidsson ve Honig, 2003) çünkü insanlar bilgiyi birleştirme ve özümseme yetenekleri ve karar alternatiflerinin sonuçlarını belirleme konusunda sınırlı bir kapasiteye sahiptir. Bu nedenle karar almak için gerekli bilgiyi elde etmek adına sıklıkla dış temaslara güvenmek zorundadırlar (Peters ve Brush, 1996). Özetle girişimcilik yapabilmek için iş, sektör, pazar vb. ile ilgili sadece salt verilerden ziyade bunları doğru bir şekilde kullanabilme bilgi ve becerisine de sahip olunmalıdır.

Sosyal Ağ ve Çevre

Sosyal ağ veya sosyal çevreye odaklanan araştırmalar, girişimciler ve bir işletme kurulmasında önemli olan kaynakları sağlayan diğer kişiler arasındaki ilişkilere dikkat çekmektedir (Larson, 1991). Bunun temel sebebi, yakın zamandaki çalışmaların girişimcileri özerk ve rasyonel karar vericiler olarak görmekten ziyade, sosyal çevrenin ön plana çıkarmasıdır (Hoang ve Antoncic, 2003). En geniş anlamıyla sosyal çevre, bir dizi oyuncu (bireyler veya kuruluşlar) ve bu oyuncular arasındaki bağlantılarla tanımlanmaktadır (Brass, 1992). Girişimcilerin test etmek için fikirleri ve işi yürütmek için bazı bilgi ve yetkinlikleri vardır. Ancak aynı zamanda mal veya hizmetlerini üretmek ve sunmak için tamamlayıcı kaynaklara ihtiyaçları vardır (Tece, 1993). Girişimciler, kendi aralarında etkileşime giren insan ve kuruluşlarla bağlantılıdır ve bu bağlantılar yeni bir şirketi sürdüren kaynakların kullanılabilirliğini genişletebiliyor. Başka bir deyişle sahip oldukları sosyal ağları aracılığıyla dağıtım kanallarına destek, bilgi ve erişim sağlayabiliyorlar (Hansen, 1995). Bu noktalardan bakıldığında sosyal çevrenin girişimciler ve girişimci adayları için oldukça önemli bir unsur olduğunu görebiliyoruz.

Sosyal ağlar denilince akla her ne kadar ilk olarak sosyal çevre gelse de formel ve informal ağların yeni girişim oluşturmayı desteklemek ve teşvik etmek için kritik öneme sahip olduğunu belirtmek gerekir (Neck vd., 2004). Hatta girişimcilerin sahip olduğu bu ağları tarif etmek için son yıllarda “girişimcilik ekosistemi” adında bir olgu ortaya çıkmaya başlamıştır (Neumeier vd., 2019). Girişimcilik ekosistemleri, girişimcilik girişimlerini ve eylem-

lerini gerçekleştiren ve destekleyen belirli bir coğrafi alandaki birbiriyle ilişkili bireylerin, kurumların, kuruluşların ve düzenleyici varlıkların toplanması olarak tanımlanmaktadır (Isenberg, 2010). Kuşkusuz bu ekosistemler girişimciler açısından oldukça önemlidir. Çünkü girişimciler sosyal ağlarından finansal yardım, endüstri bilgisi, sosyal destek ve güven gibi girişimlerini geliştirip büyütmeye hayati bir öneme sahip unsurlara sahip olabilmektedir (Cope vd., 2007).

Girişimcilik Eğitimi

Yıllarca girişimciliği etkileyen temel unsurların; aile, rol modeller, motivasyon, kültür, kişilik özellikleri vb. olduğuna inanılmıştır. Ancak son yıllarda, eğitiminde girişimcilik eğilimi açısından önemli bir unsur olduğundan sıkça söz edilmeye başlanmıştır (Çiçek, 2016). Hatta bu tartışmalar klasik anlamda girişimcilik eğitiminin aşılması gerektiği ve inovatif eğitim yöntemleriyle geleceğin girişimcilerinin hazırlanması gerektiğini vurgulamaya başlamıştır (Akhmetshin vd., 2019). Girişimcilik eğitimi konusunda çeşitli tanımlamalar yapılsa da temelde girişimcilik eğitimi iki anlama gelmektedir. Bunlardan ilki; girişimcilik için çok önemli olan kişisel niteliklerin, tutumların ve becerilerin geliştirilmesini kapsamaktadır. İkincisi ise girişimcilik serüveni oluşturmak için verilen özel bir kurs şeklinde düşünülebilir (Fayolle ve Gailly, 2008). Bu eğitimin üniversiteler aracılığıyla (Galloway ve Brown, 2002; Gürol ve Atsan, 2006; Robinson ve Haynes, 1991) verilebileceği gibi, kamu destekli (Çiçek ve Karakaş, 2015; O'Connor, 2013) veya özel sektör (Hynes, 1996; Ladzani ve Van Vuuren, 2002) aracılığıyla verilmesi de mümkündür. Yapılan araştırmalar (Liñán vd., 2011; Yu Cheng vd., 2009) girişimcilik eğilimini belirleyen önemli bir unsur olarak girişimcilik eğitimlerini ortaya koymaktadır.

Yöntem

Girişimcilik alanındaki çalışmaların çoğunlukla nicel olmasından ötürü konunun olgu bilimi deseni içerisinde incelenmesinin ilgili literatürü derinleştirileceği varsayımından hareket edilmiştir. Strauss ve Corbin (1998)'e göre nitel araştırma bireylerin hayat tarzlarını, hikayelerini, davranışlarını, örgütsel yapıları ve toplumsal değişmeyi anlamaya yönelik etkin bilgi üretme

süreçlerinden biridir. Bu paradigma çerçevesinde derinlemesine görüşme yönteminin uygun olacağına karar verilmiştir. Bu bağlamda Eylül 2018 – Temmuz 2019 zaman aralığında biri pilot uygulama olmak üzere toplamda 16 girişimci ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğüyle ilgili çeşitli yaklaşımlar mevcuttur. Örneğin; Guest, Bunce ve Johnson (2006) 7 ila 12 arasında görüşmenin yeterli olduğunu savunurken Namey vd. (2016) 8 ila 16 arasında görüşmenin ideal olacağını belirtmiştir. Bu konuda nicel yaklaşımlardaki gibi bir netlik olmadığından bu çalışmada Glaser ve Strauss'un (2017) "doyum noktası" yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşıma göre, katılımcıların cevapları birbirleriyle benzerlik göstermeye başladığı taktirde örneklem büyüklüğünün yeterli olduğuna kanaat getirilmektedir. Bu çalışmada 16 katılımcının cevaplarının, girişimciliğin içsel ve dışsal faktörlerini açıklamaya yeterli olduğu görülmüştür. Bu nedenle örneklem büyüklüğünün yeterli olduğuna kanaat getirilmiştir.

Katılımcılar amaçlı örnekleme yaklaşımına göre seçilmiştir. Bu yaklaşımın seçilmesinin temel sebebi katılımcıların bilgi açısından zengin oldukları varsayımdır (Easterby-Smith vd., 2012). Amaçlı örnekleme türlerinden ise tipik durum örnekleme tercih edilmiştir. Katılımcıların tümü girişimci olduğu için aynı kümeye dahil olacakları varsayımıyla bu örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Katılımcılarla ilgili bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcı Bilgileri

Kod	Sektör	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Şehir
K1	Eğitim	Kadın	36	Lisans	Malatya
K2	Şarküteri malzemeleri satışı	Kadın	29	ÖnLisans	Elazığ
K3	Uzay ve havacılık alanında belirli parçaların imalatı	Kadın	42	Lisans	Ankara
K4	Mimarlık projeleri	Kadın	32	Lisans	Antalya
K5	Kuaför ve güzellik merkezi	Kadın	25	Lise	Antalya
K6	Kobi Danışmanlığı	Kadın	45	Lisans	Malatya
K7	Hazır giyim tekstil imalatı	Kadın	60	Lise	Osmaniye
E1	İlaç sektörü	Erkek	26	Lisans	Antalya
E2	Dondurulmuş gıda ürünleri satışı	Erkek	28	Lisans	Antalya
E3	Süs eşyaları, mobilya aksesuar vb. imalatı	Erkek	39	Lise	Elazığ
E4	Süt ürünlerin imalatı	Erkek	40	Lise	Antalya
E5	E-Ticaret	Erkek	32	Lisans	Antalya
E6	Kozmetik ürünlerin imalatı	Erkek	33	Lise	Antalya
E7	İlaç sektörü	Erkek	25	Lisans	Antalya
E8	Elektrik malzemeleri toptan satış	Erkek	44	ÖnLisans	Antalya
E9	Fuar Organizasyonu	Erkek	44	Lisans	İstanbul

Araştırmaya başlanmadan önce farklı illerde ikamet eden ve konuya katkı sunması beklenen girişimcilerden bir havuz oluşturulmuştur. Daha sonra havuzdaki tüm girişimcilere konuyu açıklayan bir e-posta gönderilerek görüşme talebi iletilmiştir. Görüşmeyi kabul eden girişimcilerden randevu talep edilerek 14 kişi ile yüz yüze, 2 kişi ile ise telefonda mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara 10 adet yarı yapılandırılmış soru yöneltilmiştir (sorular çalışmanın ekinde verilmiştir). Görüşmeler 28 ila 55 dakika arasında sürmüştür. Katılımcılardan izin alınarak görüşmeler kaydedilmiştir. Daha sonra transkripsiyonu yapılmıştır.

Bu çalışmada araştırmanın geçerliliğine ve güvenilirliğine yönelik ciddi bir hassasiyet gösterilmiştir. Geçerlilik ve güvenilirliği artırmak adına öncelikle amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Creswell (2009) ve Shenton (2004) nitel araştırmalarda dış geçerlilik ve güvenilirlik açısından en güçlü örnekleme yöntemlerinden birinin amaçlı örnekleme yöntemi olduğunun altını çizmişlerdir. Bu bağlamda araştırmanın örnekleme farklı sektörlerde faaliyette bulunan girişimcilerden oluşmuştur. Bu durumda örneklem oldukça homojen bir yapıdadır ve bu homojenlik dış geçerlilik ve güvenilirlik açısından oldukça önemlidir (West, 2001). Araştırmada geçerlilik ve güvenilirliği artırmak adına izlenen başlıca diğer stratejiler ise dış güvenilirliği sağlamak için, çalışmanın başka bir zaman diliminde farklı araştırmacılar tarafından tekrarlanması ihtimaline karşı, veri toplama ve analizi ile ilgili sürecin mümkün olduğunca ayrıntılı tanımlanmasına özen gösterilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Ayrıca araştırmanın içerik geçerliliğini sağlamak amacıyla Eryılmaz (2011) tarafından önerilen adımlar atılmıştır. Buna göre görüşme soruları hazırlanırken konunun uzmanlarıyla görüşülmüştür ve hazırlanan soruların araştırmanın amacına uygunluğu uzmanlarca kontrol edilmiştir. Tüm bu adımlarla birlikte araştırmada geçerlilik ve güvenilirlik açısından herhangi bir sorun olmadığı düşünülmektedir.

Analizler

Toplanan verileri sistematik bir şekilde analiz etmek için Attride-Stirling (2001) tarafından önerilen tematik ağ analizi yöntemi uygulanmıştır. Ortaya çıkan bulguların anlaşılmasını kolaylaştırmak için ve verileri anlamlı ve yönetilebilir bölümlere ayırmak için metinsel verilere ön kodlar uygulanmıştır.

Kodlar tematik ağ analizinde önerildiği gibi temaları oluşturacak şekilde belirlenmiştir. Bu işlem NVivo 11 programı aracılığıyla bilgisayar ortamında yapılmıştır. Bu bağlamda üç adet global tema ortaya çıkmıştır. Ayrıca temaları açıklamayı kolaylaştıracak düzenleyici temalar da oluşturulmuştur. Oluşan global temalar ve düzenleyici temalar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmanın Temaları

Global Tema 1: İçsel Faktörler	Düzenleyici Tema 1: Kişilik Özellikleri Kod 1: Girişimci kişilik özelliği Kod 2: Bireyin kişilik özellikleri Kod 3: Kişilik özelliklerinin girişimcilik kariyerine etkisi Düzenleyici Tema 2: Başarma İhtiyacı Kod 1: Başarma ihtiyacı durumu Düzenleyici Tema 3: Öz Yeterlilik Kod 1: Yetersiz görülen durumlar Düzenleyici Tema 4: Kontrol Odağı Kod 1: Kadercilik Kod 2: İç kontrol odağı
Global Tema 2: Dışsal Faktörler	Düzenleyici Tema 1: Sermayeye Ulaşım Kod 1: Öz finansman yeterliliği Kod 2: Finansmanı kaynakları Kod 3: Finansman bulma sorunu Düzenleyici Tema 2: Sektör Bilgisi Kod 1: Sektöre ilişkin bilgi erişiminde yaşanan zorluklar Kod 2: Pazar, çevre, prosedür vb. bilgilere erişimde yaşanan sorunlar Kod 3: En temel bilgi kaynağı Kod 4: Bilgi akışı Düzenleyici Tema 3: Sosyal Çevre Kod 1: Aile çevresi Kod 2: Arkadaş çevresi Düzenleyici Tema 4: Girişimcilik Eğitimi Kod 1: Üniversite eğitimi Kod 2: KOSGEB girişimcilik eğitimi
Global Tema 3: Güçlü Faktör	Düzenleyici Tema 1: Girişimciliği Seçmedeki En Güçlü Faktör Kod 1: İçsel Faktörler Kod 2: Dışsal Faktörler

Tablodan da anlaşılacağı üzere girişimciliği etkileyen faktörler üç global temaya ayrılmıştır. Bunlar, girişimciliği etkileyen içsel faktörler, dışsal faktörler ve girişimciliği etkileyen en güçlü faktör olarak sınıflandırılmıştır. Bu temaları daha derinden incelemek için düzenleyici temalar ve düzenleyici temaları daha detaylı irdelemek için kodlar oluşturulmuştur. Bu bağlamda görüşmeler ele alınarak deşifre edilmiştir.

Bulgular

Global Tema 1- İçsel Faktörler: Öncelikle bireyleri girişimcilik kariyerine iten içsel faktörlerin ortaya konulması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda oluşan düzenleyici temalar; kişilik özellikleri, başarıma ihtiyacı, öz yeterlilik ve kontrol odağı olmuştur. Bu bağlamda bireyleri girişimciliğe iten ve bireyin içinden gelen temel motivasyonlar bu global tema altında toplanmıştır. Dört düzenleyici temadan oluşan bu kısmı irdelemek için katılımcılara yöneltilen başlıca sorulara, düzenleyici temalara göre katılımcıların verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir.

Düzenleyici Tema 1- Kişilik Özellikleri: Kişilik kuramları temelde, insanların taşıdıkları kişilik özelliklerinin onların davranışlarını, tercihlerini, hayat tarzlarını, olaylar karşısındaki tutumlarını etkileyebileceği üzerinde durmaktadır (Çiçek ve Aknar, 2019). Buradan da hareketle kişilik özelliklerinin bireyi girişimcilik kariyerini seçmeye iten bir unsur olarak görmemek mümkün değildir. Bu nedenle bireyi girişimcilik kariyerine iten içsel faktörlerin başında kişilik özellikleri incelenmiştir. Burada konu üç temel kod çerçevesinde irdelenmiştir. Buna göre katılımcılara öncelikle girişimci kişiliğin nasıl olması gerektiği sorulmuştur daha sonra kendi kişilik özelliklerinin nasıl olduğu ve son olarak taşıdığı kişilik özelliklerinin bireyi girişimciliğe itip itmediği sorulmuştur. Bu konuda erkek katılımcı 4'ün verdiği cevap aşağıdaki gibidir.

“Bir girişimci öncelikle kendine öz güveni olan, risk almayı seven ve bulunduğu ortamda fırsatları gözlemleyebilecek bir yapıya sahip olmalıdır. Ben de risk almayı seven ve kendine özgüveni yüksek birisiyim... Başkasının yanında sınırlı ve belirli bir kazancım olacağına burada yaptığım girişim sonunda belki de yıl sonunda kazandığım parayı sadece iki üç ay içerisinde kazanma ihtimalimin olması sebebiyle böyle bir riske girilir düşüncesiyle bu işe atıldım ve iyi ki de yapmışım (Erkek, 39, Lise Mezunu, Antalya).”

Bu düzenleyici temada en sık rastlanan cevap, “riski seven” olmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu risk vurgusu yaparak girişimci kişiliğin özellikle riski sevmesi gerekliliğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte katılımcılar girişimcilik kariyerini tercih edecek olan kişilerin girişken, azimli, sabırlı, tutkulu, özgüvenli, hırslı, dürüst, çalışkan ve meraklı olmaları gerektiğini belirt-

mişlerdir. Çoğunlukla kendileri de bu özelliklere sahip olduklarını bildirmişlerdir. Fakat kendisinin örnek bir girişimci kişiliğe sahip olmadığını belirtenler de olmuştur. Kadın katılımcı 2'nin bu temadaki cevabı aşağıdaki gibidir.

“Bir girişimci istikrarlı olmalı. Tuttuğunu koparabilmeli ve dış sese kapalı olmalı. Kendime girişimcilik kapsamında 10 üzerinden puan verecek olsaydım 10 üzerine 3 verirdim. Kararlarımın arkasında sağlam duramadım. Bir kere özeleştiri yapmalı bir girişimci... (Kadın, 29, Ön lisans, Elazığ).”

Katılımcı karar alırken başkalarından etkilenilmemesi gerektiğinin altını çizmiş ve kendisinin bunu yapamadığı üzerinde durmuştur. Bu nedenle de girişimci bir kişilikten uzak olduğunu belirtmiştir. Görüşme esnasında bu konunun detaylandırılması istendiğinde, başkalarının kararlarını dinlediği için mevcut girişiminin yerinde saydığını, halbuki başkalarının sesine kulak vermeseydi şu an çok daha başarılı olabileceğini savunmuştur. Fakat bundan dersler çıkardığını ve bundan sonraki iş hayatında kararlarını daha bireysel vereceğini belirtmiştir.

Düzenleyici Tema 2- Başarma İhtiyacı: McClelland (1965) girişimcilik için önemli motivasyonlardan biri olarak başarma ihtiyacını işaret etmiştir. Bu bağlamda araştırmada bireyin içinden gelen bir diğer özellik olarak başarma ele alınmıştır. Bireyin sahip olduğu bu ihtiyacın onu girişimciliğe itip itmediği irdelenmiştir. Bu temada erkek katılımcı 8'in cevabı aşağıdaki gibidir.

“Hayatta sorumluluklar başka sorumlulukları getiriyor. Ticaret hayatına girmeden başka bir firmada ücretli olarak çalıştığım sorumluluğum tamamen kısmi ve kendimeydi. Ticaret hayatına başlamadan önce çalıştığım firmalarda yaptığım başarıları ispatlamam lazımdı ve yapamadı dememeleri için çok daha stresli ve gergindim ancak çok şükür başardım ve ispatladım. Sonraları ise başarının sürekli olması için belki daha çok çalışma hissi duyuyorsun. Çünkü insanlar elindeki şeyleri kaybetmekten korkar ve önünüze hep yeni hedefler gelir onu da yapalım başaralım dersiniz. Zaten hayatın kendisi de öyle değil mi? Sürekli yaşamda yeni hedefler koyarak ilerlersiniz ve bu da belki yaşama amacınız oluyor. Bu söylediklerim illa maddi olarak anlaşılmasın başarılar insanları yaşama bağlar (Erkek, 44, Ön lisans, Antalya).”

Burada başlık altındaki görüşler neredeyse ikiye ayrılmış durumda. Katılımcıların bazıları başarıma ihtiyaçları nedeniyle girişimciliğe karar verdiklerini söylerken, yukarıdaki katılımcı gibi diğer kısmı da girişimci olduğu için kendini başarılı olmak zorunda hissettiğini belirtmiştir. Çok az sayıda katılımcı da hem işe başlamadan önce hem de girişimcilik kariyeri süresince başarıma ihtiyacını sürekli hissettiğini belirtmiştir. Kadın girişimci 8 bu konuda şöyle bir cevap vermiştir:

“Başarı ve süreklilik ikisi birbirinden ayırlamaz bir ikilidir ancak hayatta her zaman stabil bir şekilde devamda etmeyebilir. Belirli dönemlerde inişler ve çıkışlar olmak zorundadır. Önemli olan bu süreçlerde ayakta kalabilmektir. Kendi açımdan her dönemde başarılı olmak isterim öncesi ve sonrası yoktur. Önemli olan insanımı hiçbir zaman hayat amaçlarını kaybetmemesi, hedeflerinin hep olması, yaşadığımız başarısızlıklarda yeniden ayağa kalkılabilmeli çünkü başarının, kardeşi başarısızlıktır (Kadın, 42, Lisans, Ankara).”

Bu cevapların yanı sıra başarıma ihtiyacı olmadığını belirten katılımcılar da olmuştur. Hatta girişimciliği tercih etmesinde kesinlikle bu ihtiyacın etkili olmadığını belirten kadın katılımcı 4, aşağıdaki gibi bir cevap vermiştir.

Benim için çok değişen bir şey olmadı. Kendime ait bir mimarlık ofisi açtım başkasının yanında çalışmaktansa bunu yaptım ve başarılıda oldum devamında. Ben belki kişilik olarak rahat birisi olduğum için başarı ve başarısızlık konularına çok takılmam. Sürekli başarı kavramı insanı yaşamında sınırlandırır. İnişler ve çıkışlar olmalı ve doğalıda budur. Tabi tam dipler ve tam çıkışları kast etmiyorum. Başarısızlığı görmezseniz, başarının anlamını ve önemini anlayamazsınız (Kadın, 32, Lisans, Antalya).

Özetle düzenleyici tema 2’deki yani başarıma ihtiyacının girişimciliğe olan etkisindeki görüşler; “başarıma ihtiyacının bireyi girişimciliğe ittiği”, “girişimci olduğu için başarmak zorunda olduğu” ve “girişimcilik için başarıma ihtiyacının gerekli olmadığı” şeklinde kümelenmiştir.

Düzenleyici Tema 3- Öz Yeterlilik: Öz yeterlilik, bir kişinin belirli bir görevi yerine getirme kabiliyetine olan inancıdır (Bandura, 1977). Kavram girişimcilik literatüründe yoğun şekilde tartışıldığı için girişimcilik öz yeterliliği şeklinde ele alınmaya başlamıştır. Girişimcilik öz yeterliliği genellikle; “bir insanın bir girişimi başlatmak ve yürütmek için özel görevleri başarıyla yerine

getirme kabiliyetine güvenmesi” olarak tanımlanmıştır (Chen vd., 1998). Bu düzenleyici temada girişimcilik öz yeterliliğinin katılımcıları ne oranda girişimciliğe sevk ettiğinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Burada katılımcılar girişimciliğin birçok konuda beceri isteyen bir iş olduğunu kabul etmiştir. Bunun sonucunda kendilerini bazı konularda yeterli görüp bazı konularda yetersiz görebildiklerini beyan etmişlerdir. Erkek katılımcı 2 ve 5’in cevapları bu duruma iyi bir örnektir.

Ticaret hayatı sıkı takip, düzen, emek isteyen bir iştir. Ben de kendimi finansal bölümünde yetersiz gördüğümü belirtmeliyim (Erkek, 26, Lisans, Antalya)."

"Başlarken bir yol haritam vardı. Çok beklenmedik bir duruma, beni sarsacak bir olayla tam anlamıyla karşılaşmadım. Ancak finans konusunda rakip, büyük firmalar karşısında insan bazen kendini yetersiz hissediyor (Erkek, 32, Lisans, Antalya)."

Katılımcıların kendilerini yetersiz hissettikleri konuların başında finans ve pazarlama gelmektedir. Bunun yanı sıra kadrolama, sektör bilgisi ve iş hayatında kadın olmanın zorluklarından ötürü kendilerini yetersiz gördüklerini belirten katılımcılar olmuştur. Bu durumun normal olduğunu kabul eden girişimciler, günümüzde bu yetersizlikleri aşmanın aslında kolay bir şey olduğunun da altını çizmişlerdir. Finans, pazarlama vb. konularda kurslara, seminerlere ve online kaynaklara yönelerek bu konudaki eksikliklerini giderdiklerini belirtmişlerdir. Bir kısmı ise eksik oldukları konularda profesyoneller istihdam ederek sorunu çözdüklerini söylemiştir.

Düzenleyici Tema 4- Kontrol Odağı: Kontrol odağı Rotter (1966)'a göre, bir kişinin elde ettiği ödülleri kendi davranış ve çabalarına bağlı görmesini sağlayan iç kontrol odağı ve bir kişinin elde ettiği ödülleri kendi benliği dışındaki güçlere bağlayan yani kendi eylemlerinden bağımsız olarak gerçekleştiğine inandığı dış kontrol odağı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kavramı kadercilik ile de açıklayabiliriz. Başına gelen işlerden kaderi sorumlu tutmak veya kendi yaptıklarına bağlamak Anadolu kültüründe görülen en yaygın davranış şekilleridir (Orhan, 2017). Hofstede ve Minkov'un (2010) kültürel boyutlar çalışması, Türkiye'deki kültürün "kısa dönem eğilimli" olduğunu göstermiştir. Bu durum da uzun vadeli planlar yapılmayan ve belirli bir noktadan sonra akışı kadere bırakan bir yapıda olduğumuzun kanıtı niteliğindedir.

Kontrol odağının girişimcilik açısından büyük bir önemi vardır çünkü çoğu zaman girişimcilerin düştüğü yerden kalkmasına veya pes etmesine neden olabilmektedir. Bu nedenle kavram girişimcilerin gözünden değerlendirilmiştir. Bu konudaki görüşler genellikle, girişimcilerin karşılaştıkları sonuçların kendi yaptıklarına bağladıkları üzerinedir. Bu durumda girişimcilerde genel toplumsal yapının aksine iç kontrol odağının hâkim olduğunu savunmak mümkündür. Bu noktada erkek katılımcı 9 ve kadın katılımcı 3'ün cevapları büyük oranda katılımcıların görüşünü ortaya koymaktadır.

“Kaderci bir yapıya sahip değilim. İnsanların yaşamlarındaki en kolay şey başarısızlıklarını kadere bağlamaktır (Erkek, 44, Lisans, İstanbul).”

“İkisinin bir arada olduğuna inanan birisiyim. Kadere inancım tabii var ama hiçbir şey yapma, çalışma armut piş ağzıma düş anlayışıyla da olmaz. Hep şunu deriz tedbir sizden, takdir Allah'tandır. Sen öncelikle çabalayıp bir şeyler yapacaksın ve ondan sonra olanı Rabbime bırakacaksın. Şöyle bir hikâye var: Adamın biri sürekli dua eder lütfen bana milli piyango çıksın diyerek. Sürekli aynı duayı eder durur. Ama bir türlü duası kabul olmaz. En sonunda meleklerden birisi sorar Allah'ım neden bu adamın duasını kabul etmezsiniz? Edeceğim, edeceğim de yalnız adam bir bilet alsın. Yani Rabbimizden isterken bir şeyler o yolda çalışmalıyız, çabalamalıyız (Kadın, 42, Lisans, Ankara).”

Cevaplardan da anlaşılacağı üzere katılımcıların büyük çoğunluğu başarılarının kendi çabalarına bağlı olduğunu düşünmektedir. Kimi kader inancına sahip olmadığı için böyle düşünürken, diğerleri kadere mutlaka inandığını belirtip ticari hayattaki başarının veya başarısızlığın kaderle açıklanamayacağına altını çizmiştir.

Global Tema 2- Dışsal Faktörler: Bireyleri girişimciliğe iten içsel faktörlerin ardından girişimcilerin gözünden çevresel faktörler de ele alınmaya çalışılmıştır. Dışsal faktörleri ortaya koymaya yönelik oluşan düzenleyici temalar; sermayeye ulaşım, sektör bilgisi, sosyal çevre ve girişimcilik eğitimleridir. Katılımcıları girişimciliğe iten çevresel faktörleri ortaya koymak için yöneltilen başlıca sorulara yönelik cevaplar aşağıdaki düzenleyici temaları oluşturmuştur.

Düzenleyici Tema 1- Sermayeye Ulaşım: Araştırmacılar, bireylerin girişimcilik kariyerini tercih etmesinde veya girişimci olmak istememesinde önemli rol oynayan unsurlardan biri olarak sermayeye erişimi göstermektedir (S. Coleman, 2000; Steel, 1994). Sermayeye erişim konusunda sorular sorulara verilen cevaplar içerisinde en sık rastlanan sermaye temin yöntemleri; aileden temin, banka kredisi, KOSGEB girişimcilik desteği, arkadaş çevresinden borç alma ve kendi birikimleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Hemen her katılımcı giriş aşamasında sermaye bulmanın büyük sorun olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bir işi yapmaya gerçekten istekli olduğunda sermayenin bir şekilde bulunabileceğinin de altını çizmiştir. Bu konuda erkek katılımcı 7 sermayeyi nasıl bulduğunu aşağıdaki gibi açıklamıştır.

“Kendime ait küçük bir sermayem vardı. Bununla birlikte KOSGEB’ten aldığım hibe desteği yeterli oldu... İlk etapta aldığım bazı ürünlerde peşin ödeme yapmayı belirli taksitlerde borçlanarak ödeme yaptım. Böylece kuruluş aşamasındaki ağır sermaye ihtiyacını zamana bölmüş oldum (Erkek, 25, Lisans, Antalya).”

Düzenleyici Tema 2- Sektör Bilgisi: Özellikle rekabet avantajı sağlayabilmek için bir işe başlamadan önce sektör, pazar ve işin işleyişiyle ilgili bilgilere çok ihtiyaç duyulmaktadır. Başka bir deyişle girişimcilik kararı bilişsel süreçlerden geçilerek alındığı için pazar fırsatları ancak doğru bilgiyle yakalanabilmektedir (Sesen, 2013). Bu kısımda girişimcilerin kuruluş aşamasında doğru bilgiye ulaşma konusundaki sıkıntıları irdelenmeye çalışılmıştır. Bu konuda girişimciler bilgiye erişim konusunda çok fazla zorlanmadıklarını belirtmişlerdir. Özellikle daha önce aile bireyleri içerisinde benzer sektörlerde faaliyette bulunan işyeri sahipleri olan girişimciler sektör konusunda daha rahat olduklarını belirtmişlerdir. İş açılışı esnasındaki prosedürler konusunda ise danışmanlık olarak daha rahat bir kuruluş evresi geçirdiklerini belirten girişimciler olmuştur. Ayrıca sektörü yakından tanıyan ortakları sayesinde daha rahat bilgi akışına sahip olduğunu belirten girişimciler de olmuştur. Bu konuda kadın katılımcı 2’nin görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Başlamadan önce çok araştırma yaptım, bilgiye ulaşmada hiç sorun yaşamadım. Bu konuda tüm bilgi sahibi olan değerli insanlar da çok yardımcı oldular. Bu yetti mi? Yetmedi ama idare etti. Tabi en son edindiğim bilgiler üzerine gözlem yöntemiyle istediğim araştırmayı yaptım ve istediğim sağlıklı bilgiyi yine kendim elde ettim (Kadın, 29, Ön lisans, Elazığ).”

Sektörün zorluk derecesine göre sorun yaşadığını belirten katılımcılar da olmuştur. Bu konuda özellikle uzay ve havacılık alanında üretim yapan girişimcilerden K3 aşağıdaki gibi görüş belirtmiştir.

“Uzay ve havacılık sektörünü Türkiye’de ciddi çok kapalı kutu olarak ifade edebilirim. Kesinlikle hiçbir kurum kolay kolay bilgi paylaşımı yapmıyor ve bu da bizim için problem teşkil etti. Zaten bu alanda pazara girme noktasında da epey sıkıntı çektik. Dar bir çerçeve olduğu için kimse sizi sokmak istemiyor. Aslında pasta çok büyük kendilerinin yediği dilim en fazla %40’lık bir dilimdir. Geriye kalan kısmı maalesef ithalat vb. yollarla sağlanmakta. İşte bizde buna engel olmak için bu işe koyulduk. Bu alanda profesyonel olarak fizibilite çalışmaları yaptırarak ve ona göre bir iş planı hazırladık. Akademi dünyasında bu alanda çalışmaları olan Türkiye’nin en önemli hocalarıyla istişareler yaparak onlardan danışmanlık hizmetleri aldık ve hala almaya devam etmekteyiz. Yine finansal konularda, proje, fizibilite hazırlama, KOSGEB vb. danışmanlık hususlarında ise alanında uzman kişilerden danışmanlık hizmetleri aldım ve hala çalışmalarımız beraber devam etmektedir. Hayallerimizi, yapmak istediklerimizi devlet büyüklerimize anlattım ve bir adım girişimci olarak çok şükür takdirlerini alarak belirli konularda bize yol gösterip yardımcı oldular (Kadın, 42, Lisans, Ankara).”

Zor bir sektörde faaliyet gösterse de akademiden ve profesyonel danışmanlıklarla sorunları aştığını belirten katılımcı, işin karmaşıklıktan veya spesifikleştikçe sektör bilgisinin zorlaştığını kanıtlamıştır. Bu durum basit bir unsur gibi görünse de nitelikli ve yüksek katma değerli işlerde gayet önemli bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle herkesin yapabileceği klasik işlerin dışında özellikle ileri teknoloji gerektiren girişimleri başlatmak için ciddi bir bilgi akışına ihtiyaç duyulduğu bilinmelidir. Buna rağmen çağımız dijital çağ veya bilgi çağı olarak adlandırılmaktadır. Doğru bir strateji belirlendiğinde her türlü bilgiye ulaşmanın mümkün olabileceğini belirtmekte yarar vardır.

Düzenleyici Tema 3- Sosyal Çevre: Sosyal ağlar denilince akla her ne kadar ilk olarak sosyal çevre gelse de formal ve informal ağların yeni girişim oluşturmaya desteklemek ve teşvik etmek için kritik öneme sahip olduğu bilinmelidir (Neck vd., 2004). Sadece yakın çevrenin ötesinde bir sistemi kapsayan bu başlık bu doğrultuda incelenmeye çalışılmıştır. Fakat katılımcılar özellikle

yakın çevrelerinin etkisi üzerinde durmuştur. Kültürel olarak ülkemizde yakın çevrenin bireyler üzerindeki etkinliği düşünüldüğünde bu durum kaçınılmaz olmuştur. Burada bireyler olumlu ve olumsuz tepkiler aldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca olumsuz tepkilere kulak asmadıklarını ve kimsenin onları girişimcilik yapma arzusundan vazgeçiremediğini belirtmişlerdir. Konuyla ilgili erkek katılımcı 5 ve kadın katılımcı 7'nin görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Ailem öncelikle okulu halletmemi söylemelerine rağmen benim kararlı olduğumu görünce ve iş fikrimin de uygun olduğunu gördüklerinden destek oldular. Ancak çevrede arkadaş ya da diğerlerinin tepkisi bazılarının olumlu bazılarının ise “sen yapamazsın, olmaz bu iş, ticaret görüldüğü kadar basit değil vb.” şekilde olumsuz olduğunu gördüm... (Erkek, 32, Lisans, Antalya).”

“Tabi ufak tefek, olumlu olumsuz tepkiler aldım. Özellikle eşimin ailesinden ve çevresinden tepkiler aldım. Kadın başma bir işletme kuramayacağımı söylediler. Dominant bir yapıya sahip olduğumdan kimseyi dinlemedim ve iş yerimi açtım. İyi ki de yapmışım (Kadın, 60, Lise, Osmaniye).”

Düzenleyici Tema 4- Girişimcilik Eğitimi: Girişimcilik eğitimi temelde girişimcilik için çok önemli olan kişisel niteliklerin, tutumların ve becerilerin geliştirilmesini kapsamaktadır (Fayolle ve Gailly, 2008). Son yıllarda özellikle eğitim sayesinde bireylerin girişimciliğe sevk edilebileceği fikri büyük önem kazanmıştır. Başka bir deyişle “girişimci doğulmaz, girişimci olunur” tarzında bir eğilim söz konusudur. Bu durumu katılımcılara sorduğumuzda büyük oranda eğitimin girişimciliği tercih etmede önemli bir unsur olduğunu belirttiklerini gördük. Konuyla ilgili kadın girişimcilerden 6'nın görüşü aşağıdaki gibidir.

“Elbette. Yukarıda bahsettiğim üzere öncesindeki eğitimler motivasyonumu sağladı. Sonrasında da lisans tamamlama ve yüksek lisans, iş kolundaki yeni fikirleri beraberinde kendiliğinden getirdi (Kadın, 45, Lisans, Malatya).”

Bunun yanı sıra eğitimlerden etkilenmediğini, girişimcilik kariyerini tercih etmede temel motivasyonunun diğer unsurlar olduğunu belirten girişimciler de olmuştur. Bu duruma örnek teşkil eden erkek katılımcı 4'ün cevabı aşağıdaki gibidir.

“Üniversite, KOSGEB eğitimi vb.den veya herhangi başka bir kimseden etkilenenmedim. Bu kariyeri seçmemde daha fazla para kazanabilme isteğim en büyük motivasyonum oldu benim (Erkek, 39, Lise, Antalya).”

Global Tema 3- Güçlü Faktör: Bütün unsurlar bir arada düşünüldüğünde bireyleri girişimciliğe iten temel unsurun ne olduğunu ortaya koymaya yönelik sordüğümüz sorulara göre içsel faktörlerin çok büyük bir üstünlüğe sahip olduğunu gördük. Burada cinsiyet açısından da bir karşılaştırma yapmanın uygun olacağına karar verdik.

Erkek katılımcılardan dördü onları girişimciliğe iten temel faktör olarak kişilik özelliklerine işaret etmiştir. İkiisi sahip oldukları ideallerin, hayallerin ve hedeflerin onları girişimci yaptığını belirtmiştir. Biri ise başarıma ihtiyacının onu girişimciliğe iten faktör olduğunu söylemiştir. Böylece dokuz erkek katılımcıdan yedisi, onları girişimciliğe iten faktörün içsel faktörler olduğunu beyan etmiştir. Kalan ikisinden birisi çevre ve ailenin teşviğiyle girişimci olduğunu diğeri ise sektörle ilgili sahip olduğu geniş bilginin onu girişimciliğe ittiğini söylemiştir. Böylece yedi katılımcı onları girişimciliğe iten faktör olarak içsel faktörleri işaret ederken, iki katılımcı ise dışsal faktörleri üstün görmüştür.

Kadın girişimciler açısından da durum pek farklı değildir. İki katılımcı, öz yeterliliklerinin olduğunu düşündükleri için girişimci olduklarını söylemişlerdir. Bir katılımcı kişilik özelliklerinin, bir katılımcı ise başarıma ihtiyacının onları girişimciliğe ittiğini bildirmiştir. Aynı şekilde bir katılımcı da ideallerinin onu girişimciliğe ittiğine dikkat çekmiştir. Ayrıca bir katılımcı gördüğü eğitimin onu girişimci yaptığını belirtirken bir katılımcı da hem aldığı eğitimin hem de ailesinin desteğinin onu girişimci yaptığının altını çizmiştir. Böylece kadın katılımcılarda da durum beşe iki içsel faktörlerin lehinedir.

Tartışma ve Sonuç

Girişimcilik birçok yönüyle ülke ekonomileri için oldukça önemlidir. Girişimciler üstlendikleri istihdam ve katma değer sağlama, yeni pazarlar yaratma, kalkınmaya katkıda bulunma, teknoloji geliştirme gibi fonksiyonlar sayesinde adeta ülke ekonomisi içerisinde işleyen çarkların birer parçası konumundadır. Yerine getirdikleri bu işlevler, girişimcilik faaliyetlerini akademi

evrelerince de her daim cazip ve incelemeye değer kılmıştır. Böylece girişimcilikle ilgili konular değişik perspektiflerden sürekli incelenmiştir. Biz de bu araştırmada girişimcileri yaptıkları işe iten nedenleri tartışmaya, irdelemeye ve girişimcilerin gözünden ele almaya çalıştık. Bu amaç doğrultusunda nitel bir araştırma gerçekleştirdik. Araştırmaya veri toplamak amacıyla Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden girişimcilerle görüşmeler gerçekleştirip, onlardan samimi cevaplar aldık.

Yapılan araştırma sonucunda kişilik özelliklerinin girişimcilik kariyerini seçmede en önemli unsur olduğu görülmüştür. Katılımcılardan çoğu, kendilerini girişimciliğe iten unsur olarak sahip oldukları kişiliği işaret etmiştir. Cinsiyet açısından bakıldığında bu durumun erkeklerde daha fazla olduğu görülmüştür. Başka bir deyişle erkeklerin çoğunluğu onları girişimciliğe iten unsurun kişilik özellikleri olduğunu belirtmiştir. Araştırmanın en çarpıcı sonucu olarak bu bulgu gösterilebilir. Çünkü araştırmanın temel amaçlarından biri bireyleri girişimciliğe iten faktörler arasından hangisinin daha güçlü olduğunu ortaya koymaktı. Bu durumda kişilik özelliklerinin bu alanda zirveyi ele geçirdiğini belirtmek gerekir. Çalışmanın bu bulgusu literatürde daha önce farklı kültürlerde yapılan araştırmalarla (Crant, 1996; Gadar ve Yunus, 2009; Jing ve Sung, 2012; Taormina ve Kin-Mei Lao, 2007) benzerlik göstermektedir.

İlhan (2003) girişimciliği etkileyen tek bir unsur olamayacağını belirtmiştir. Ayrıca içsel ve çevresel faktörlerin bir arada bireyleri girişimciliğe ittiğinin altını çizmiştir. Çalışmanın bulguları bu tespiti doğrulamıştır. Literatürde sıkça ele alınan içsel ve çevresel faktörler görüşme gerçekleştirilen girişimcileri bu kariyeri seçmeye iten faktörler olarak göze çarpmıştır. Burada diğer çalışmalardan ayrışan nokta ise kişilik özelliklerinden sonra en çok girişimciliğe iten faktör olarak idealler ve hayallerin olmasıdır. Literatürde ele alınan faktörler içerisinde idealler veya hayallerin incelenmemesi bu durumu kanıtlamıştır. Bu yönüyle çalışma ilgili literatüre katkıda bulunmuştur. Buradan hareketle gelecek çalışmalar için girişimciliğe iten faktörler içerisinde ideallerin ayrıca incelenmesi tavsiye edilebilir.

z yeterlilik girişimcilik açısından oldukça önemli bir unsur olarak görülmektedir (McGee ve Peterson, 2019; McGee vd., 2009; Wilson vd., 2007; Zhao vd., 2005). Araştırmamızda, girişimcilerin gözünden en önemli üçüncü unsurun öz yeterlilik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Burada dikkat çeken nokta ise

sahip oldukları öz yeterliliğin onları girişimci yaptığını belirten bireylerin tümünün kadın olmasıdır. Ayrıca kadınları girişimciliğe iten unsur olarak en fazla öz yeterlilik algısı göze çarpmıştır. Ülkemizde kadın olmanın iş hayatındaki zorlukları düşünüldüğünde kadın girişimcilerin ciddi bir kendini yeterli hissetmeden girişimciliğe kalkışmayacağı aşikardır. Cohoon vd. (2010) başarılı kadın girişimcilerin erkeklerden farklı olduklarını savunmuşlardır. Elde ettiğimiz bulgularda bu görüşü destekler niteliktedir.

Girişimciliği etkileyen çevresel faktörlerin başında sosyal çevre gelmektedir. Özellikle girişimcilik geçmişi olan bir aileden gelen bireylerin girişimciliğe daha yatkın oldukları görülmektedir. İkinci sırada ise gördükleri eğitimin onları girişimci yaptığı görüşü ağır basmıştır. Buradaki durum literatürde sıkça işlenen (Balaban ve Özdemir, 2008; Çiçek, 2016; Kuratko, 2005; Robinson ve Haynes, 1991) girişimcilik eğitiminden farklıdır. Literatürde girişimcilik eğitiminin bireyleri girişimciliğe iteceği üzerinde durulurken, çalışmamızda bu durumdan farklı bir tablo ortaya çıkmıştır. Katılımcılar aldıkları girişimcilik eğitiminden ziyade aldıkları eğitimin doğası gereği girişimci olduklarını belirtmişlerdir. Başka bir deyişle sahip oldukları eğitimle girişimcilikten başka bir şey yapamayacakları için girişimci olduklarını söylemişlerdir.

Çalışmanın birtakım sınırlılıkları da bulunmaktadır. Öncelikle görüşülen kişilerin ülkenin her yerinden olmayışından ötürü bulguların ilgili literatür ve Türk kültürü açısından bir genellenebilirlik problemine yol açacağı düşünülmektedir. Sonuçların genellenebilmesi için daha büyük bir katılımın söz konusu olması gerektiği düşünülmektedir. Bu bağlamda gelecek çalışmalarda tüm değişkenlerin bir arada daha geniş katılıma olanak sağlayan nicel bir araştırma ile tekrar incelenmesi önerilebilir. Diğer bir sınırlılık ise her ne kadar mülakat esnasında oldukça samimi bir ortam oluşsa da kendileriyle ilgili bazı konularda katılımcıların dürüst olamama endişesidir. Benzer şekilde sınırları belli bir nicel çalışma ile bu durumun da aşılabileceği düşünülmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

**Internal and External Factors Affecting
Entrepreneurship from the Eyes of Entrepreneurs**

*

Berat iek - Yusuf Emre Karakaş

Muş Alparslan University, Malatya Turgut Özal University

Entrepreneurship is a major source of employment, economic growth and technological development (Kuratko, 2007). According to world-wide researches, unemployment levels of regions with an increase in entrepreneurship rates are decreasing rapidly (Audretsch et al., 2002). However, there is still poor demand for entrepreneurship (Liñán et al., 2011). For instance, it has been reported that even less than 10% of the adult population starts entrepreneurship activities in OECD countries (Athiyaman et al., 2007). Therefore, there is a wide-ranging agreement in the literature on the importance of encouraging entrepreneurship to promote economic development and employment creation (Mitra, 2008).

Entrepreneurship is considered as an important concept in terms of the important missions it carries and the benefits it provides to the societies, however it is a subject of continuous research and discussion. One of the important debates on entrepreneurship has been the factors that push individuals to entrepreneurship, and no one has reached a definite conclusion on these factors (Busenitz et al., 2003). In this context, especially cognitive approaches began to be prominent (Baron, 2004; Gatewood et al., 1995). According to this approach, it is argued that entrepreneurship is a tendency towards the functioning of intelligence (Izquierdo and Buelens, 2011; Krueger Jr et al., 2000). On the other hand, it is still widely believed that personality traits and demographic characteristics have a serious impact on entrepreneurship (Mazzarol et al., 1999; Rauch and Frese, 2007).

In this point, there are two conclusions. While some researchers (Thompson, 1999) argue that entrepreneurship is a behavior that comes from within the individual and thus pushes people to engage in entrepreneurship; other researchers (Kuratko, 2005; Peterman and Kennedy, 2003) underlined that entrepreneurship is a learnable phenomenon. For these reasons, the causes why individuals choose an entrepreneurial career need to be clarified.

Although there is a lot of discussion in the literature, there is still a big gap regarding the factors affecting entrepreneurship. In this context, the main objective of this study is to reveal the reasons that push entrepreneurs to entrepreneurship. While previous studies on this subject have taken a specific factor that affects entrepreneurship, in spite of that in this study, internal and external factors were tried to be examined together. Thus, it is the main purpose of this study to reveal the pioneers that push individuals to entrepreneurship career. However, earlier exploratory researches focused on individuals who prefer to pursue an entrepreneurial career. Another unique aspect of this study is that the research is done to individuals who are already entrepreneurs.

The study consists of two parts. The first part consists of literature review. In the literature review, internal (need for success, locus of control, self-efficacy) and external (access to capital, knowledge of work and sector, social environment, entrepreneurship education) factors affecting entrepreneurship are examined. In addition to the first part of the literature review, this paper also has a research section for the analysis of data obtained through interviews based on semi-structured questions and interviews. Thus, from the perspective of entrepreneurs, the antecedents that pushed them to this career were examined from primary sources. In this context, the study is expected to reveal which factors are superior to determine entrepreneurship.

For this purpose, a qualitative research was conducted. In this context, depth interviews were made with 16 entrepreneurs owning workplaces in various provinces of Turkey, 9 of whom are males and 7 of whom are females. During the interviews, a formerly prepared questionnaire consisting of 10 semi-structured questions was used. The data were analysed by NVivo package program according to thematic network analysis method.

According to the findings of the study, internal factors and external factors play a role among the factors that push individuals to entrepreneurship. However, internal factors were found to be more effective. Especially personality traits were determined to be the most important factor in choosing the entrepreneurship career. It is concluded that self-efficacy is another factor that pushes individuals to entrepreneurship. The point that draws attention here is that all individuals who stated that their self-efficacy makes them entrepreneurs are women. Also, self-efficacy perception was the most important factor that pushed women to entrepreneurship.

The social network is one of the leading environmental factors affecting entrepreneurship. In particular, individuals from a family with an entrepreneurial background are more likely to be entrepreneurs. Secondly, their education made them entrepreneurs. The discovery that ideals and dreams are factors that push individuals to entrepreneurship has made a unique contribution to the literature by this study. From this point of view, this paper may advise examining ideals separately among the factors that push entrepreneurship for future studies.

Kaynakça / References

- Acs, Z. J., Arenius, P., Hay, M., ve Minniti, M. (2005). *Global entrepreneurship monitor: 2004 executive report*. Retrieved from UK:
- Acs, Z. J., ve Audretsch, D. B. (2003). Introduction to the handbook of entrepreneurship research. In *Handbook of entrepreneurship research* (pp. 3-20): Springer.
- Ajzen, I. (2002). Perceived behavioral control, self-efficacy, locus of control, and the theory of planned behavior 1. *Journal of applied social psychology*, 32(4), 665-683.
- Akhmetshin, E. M., Romanov, P. Y., Zakieva, R. R., Zhminko, A. E., Aleshko, R. A., ve Makarov, A. L. (2019). Modern Approaches to Innovative Project Management in Entrepreneurship Education: A Review of Methods and Applications in Education. *Journal of Entrepreneurship Education*, 22, 1-15.
- Asante, E. A., ve Affum-Osei, E. (2019). Entrepreneurship as a career choice: The impact of locus of control on aspiring entrepreneurs' opportunity recognition. *Journal of Business Research*, 98, 227-235.
- Athiyaman, A., Dabson, B., Hamm, G. F., Henderson, J., Holley, J., Hustedde, R., Loveridge, S. (2007). *Entrepreneurship and local economic development*: Lexington Books.
- Attride-Stirling, J. (2001). Thematic networks: An analytic tool for qualitative research. *Qualitative research*, 1(3), 385-405.
- Audretsch, D. B., Thurik, R., Verheul, I., ve Wennekers, S. (2002). *Entrepreneurship: determinants and policy in a European-US comparison* (Vol. 27): Springer Science & Business Media.
- Balaban, Ö., ve Özdemir, Y. (2008). Girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi: Sakarya üniversitesi İİBF örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 32, 133-147.

- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*, 84(2), 191.
- Barbosa, S. D., Gerhardt, M. W., ve Kickul, J. R. (2007). The role of cognitive style and risk preference on entrepreneurial self-efficacy and entrepreneurial intentions. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 13(4), 86-104.
- Baron, R. A. (2004). The cognitive perspective: a valuable tool for answering entrepreneurship's basic "why" questions. *Journal of business venturing*, 19(2), 221-239.
- Bates, T. (1985). Entrepreneur human capital endowments and minority business viability. *Journal of Human Resources*, 20(4), 540-554.
- Baum, J. R., Frese, M., ve Baron, R. A. (2014). Born to be an entrepreneur? Revisiting the personality approach to entrepreneurship. In *The psychology of entrepreneurship* (p. 73-98): Psychology Press.
- Becker, G. S., Murphy, K. M., ve Tamura, R. (1990). Human capital, fertility, and economic growth. *Journal of political economy*, 98(5, Part 2), S12-S37.
- Blanchflower, D. G., ve Oswald, A. J. (1998). What makes an entrepreneur? *Journal of labor Economics*, 16(1), 26-60.
- Blawatt, K. (1995). Defining the entrepreneur: a conceptual model of entrepreneurship. *CCSBE-CCPME Proceedings*, 13-37.
- Boyd, N. G., ve Vozikis, G. S. (1994). The influence of self-efficacy on the development of entrepreneurial intentions and actions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18(4), 63-77.
- Bradley, D. E., ve Roberts, J. A. (2004). Self-employment and job satisfaction: investigating the role of self-efficacy, depression, and seniority. *Journal of small business management*, 42(1), 37-58.
- Brandstätter, H. (2011). Personality aspects of entrepreneurship: A look at five meta-analyses. *Personality and individual differences*, 51(3), 222-230.
- Brass, D. J. (1992). Power in organizations: A social network perspective. *Research in politics and society*, 4(1), 295-323.
- Brockhaus, R. H. (1975). *IE locus of control scores as predictors of entrepreneurial intentions*. Paper presented at the Academy of Management Proceedings.
- Burns, P. (2016). *Entrepreneurship and small business*: Palgrave Macmillan Limited.
- Busenitz, L. W., West III, G. P., Shepherd, D., Nelson, T., Chandler, G. N., ve Zacharakis, A. (2003). Entrepreneurship research in emergence: Past trends and future directions. *Journal of management*, 29(3), 285-308.

- Carraher, S. M., Buchanan, J. K., ve Puia, G. (2010). Entrepreneurial need for achievement in China, Latvia, and the USA. *Baltic Journal of Management*, 5(3), 378-396.
- Charoensukmongkol, P. (2019). The Moderating Effect of Locus of Control on the Relationship between Perceived Poor Business Performance and Superstitious Behaviors of Thai Entrepreneurs. *BU Academic Review*, 18(1), 1-17.
- Chen, C. C., Greene, P. G., ve Crick, A. (1998). Does entrepreneurial self-efficacy distinguish entrepreneurs from managers? *Journal of business venturing*, 13(4), 295-316.
- Chowdhury, S., Endres, M. L., ve Frye, C. (2018). The influence of knowledge, experience, and education on gender disparity in entrepreneurial self-efficacy. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*, 31(5), 371-389.
- Clercq, D. D., ve Arenius, P. (2006). The role of knowledge in business start-up activity. *International Small Business Journal*, 24(4), 339-358.
- Cphoon, J. M., Wadhwa, V., ve Mitchell, L. (2010). Are successful women entrepreneurs different from men? *Available at SSRN 1604653*.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American journal of sociology*, 94, S95-S120.
- Coleman, S. (2000). Access to capital and terms of credit: A comparison of men- and women-owned small businesses. *Journal of small business management*, 38(3), 37.
- Collins, C. J., Hanges, P. J., ve Locke, E. A. (2004). The relationship of achievement motivation to entrepreneurial behavior: A meta-analysis. *Human performance*, 17(1), 95-117.
- Cope, J., Jack, S., ve Rose, M. B. (2007). Social capital and entrepreneurship: An introduction. *International Small Business Journal*, 25(3), 213-219.
- Crant, J. M. (1996). The proactive personality scale as a predictor of entrepreneurial intentions. *Journal of small business management*, 34, 42-49.
- Creswel, J. W. (2009). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. *Los angeles: University of Nebraska-Lincoln*.
- Cunningham, J. B., ve Lischeron, J. (1991). Defining entrepreneurship. *Journal of small business management*, 29(1), 45-61.
- iek, B. (2016). *Girişimcilik dersinin öğrencilerin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi: Muş Alparslan Üniversitesi İİBF’de bir araştırma*. Paper presented at the International Conference on Quality in Higher Education, Sakarya-TURKEY, November.

- Çiçek, B. (2018). Social media entrepreneurship (Sosyal medya girişimciliği). *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 10-17.
- Çiçek, B., ve Aknar, A. (2019). Kişilik özelliklerinin tükenmişlik ve presentizm davranışları üzerindeki etkisi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(3), 1234-1258.
- Çiçek, B., ve Karakaş, Y. E. (2015). Girişimcilik eğitimi alan adayların kurumsallaşma algısını ölçmeye yönelik bir araştırma. *Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi*, 3, 11-13.
- Dakhli, M., ve De Clercq, D. (2004). Human capital, social capital, and innovation: a multi-country study. *Entrepreneurship & regional development*, 16(2), 107-128.
- Davidsson, P., ve Honig, B. (2003). The role of social and human capital among nascent entrepreneurs. *Journal of business venturing*, 18(3), 301-331.
- Douglas, E. J., ve Shepherd, D. A. (2002). Self-employment as a career choice: Attitudes, entrepreneurial intentions, and utility maximization. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 26(3), 81-90.
- Easterby-Smith, M., Thorpe, R., ve Jackson, P. R. (2012). *Management research*: Sage.
- Embi, N. A. C., Jaiyeoba, H. B., ve Yussof, S. A. (2019). The effects of students' entrepreneurial characteristics on their propensity to become entrepreneurs in Malaysia. *Education+ training*.
- Eryılmaz, M. E. (2011). Yeni kurumsal örgüt kuramı perspektifinden İlköğretim örgütsel alanında yaşanan kurumsal değişim ve nedenleri. *Middle East Technical University Studies in Development*, 38(3).
- Fayolle, A., ve Gailly, B. (2008). From craft to science: Teaching models and learning processes in entrepreneurship education. *Journal of European industrial training*, 32(7), 569-593.
- Gadar, K., ve Yunus, N. K. Y. (2009). The influence of personality and socio-economic factors on female entrepreneurship motivations in Malaysia. *International review of business research papers*, 5(1), 149-162.
- Galloway, L., ve Brown, W. (2002). Entrepreneurship education at university: a driver in the creation of high growth firms? *Education+ training*, 44(8/9), 398-405.
- Gatewood, E. J., Shaver, K. G., ve Gartner, W. B. (1995). A longitudinal study of cognitive factors influencing start-up behaviors and success at venture creation. *Journal of business venturing*, 10(5), 371-391.

- Gin, X. (2011). Access to capital in rural Thailand: An estimated model of formal vs. informal credit. *Journal of Development Economics*, 96(1), 16-29.
- Glaser, B. G., ve Strauss, A. L. (2017). *Discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*: Routledge.
- Greve, A., ve Salaff, J. W. (2003). Social networks and entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 28(1), 1-22.
- Guest, G., Bunce, A., ve Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field methods*, 18(1), 59-82.
- Grol, Y., ve Atsan, N. (2006). Entrepreneurial characteristics amongst university students: Some insights for entrepreneurship education and training in Turkey. *Education+ training*, 48(1), 25-38.
- Hansemark, O. C. (1998). The effects of an entrepreneurship programme on need for achievement and locus of control of reinforcement. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 4(1), 28-50.
- Hansen, E. L. (1995). Entrepreneurial networks and new organization growth. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 19(4), 7-19.
- Haynie, J. M., Shepherd, D., Mosakowski, E., & Earley, P. C. (2010). A situated metacognitive model of the entrepreneurial mindset. *Journal of business venturing*, 25(2), 217-229.
- Hoang, H., ve Antoncic, B. (2003). Network-based research in entrepreneurship: A critical review. *Journal of business venturing*, 18(2), 165-187.
- Hofstede, G., ve Minkov, M. (2010). Long-versus short-term orientation: New perspectives. *Asia Pacific business review*, 16(4), 493-504.
- Hynes, B. (1996). Entrepreneurship education and training-introducing entrepreneurship into non-business disciplines. *Journal of European industrial training*, 20(8), 10-17.
- İlhan, S. (2003). Sosyo-Ekonomik Bir Fenomen Olarak Girişimciliğin Oluşumunu Etkileyen Başlıca Faktörler. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(11), 61-79.
- Isenberg, D. J. (2010). How to start an entrepreneurial revolution. *Harvard Business Review*, 88(6), 40-50.
- Izquierdo, E., ve Buelens, M. (2011). Competing models of entrepreneurial intentions: The influence of entrepreneurial self-efficacy and attitudes. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 13(1), 75-91.

- Jing, L.-L., ve Sung, M. (2012). University students personality traits and entrepreneurial intention: Using entrepreneurship and entrepreneurial attitude as mediating variable. *International Journal of Economic Research* 3 (3), 76-82.
- Judge, T. A., Erez, A., Bono, J. E., ve Thoresen, C. J. (2002). Are measures of self-esteem, neuroticism, locus of control, and generalized self-efficacy indicators of a common core construct? *Journal of personality and social psychology*, 83(3), 693.
- Katz, J. A. (2003). The chronology and intellectual trajectory of American entrepreneurship education: 1876–1999. *Journal of business venturing*, 18(2), 283-300.
- Kristiansen, S., ve Indarti, N. (2004). Entrepreneurial intention among Indonesian and Norwegian students. *Journal of Enterprising Culture*, 12(01), 55-78.
- Krueger Jr, N. F., Reilly, M. D., ve Carsrud, A. L. (2000). Competing models of entrepreneurial intentions. *Journal of business venturing*, 15(5-6), 411-432.
- Kuratko, D. F. (2005). The emergence of entrepreneurship education: Development, trends, and challenges. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 29(5), 577-597.
- Kuratko, D. F. (2007). Entrepreneurial leadership in the 21st century: Guest editor's perspective. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 13(4), 1-11.
- Ladzani, W. M., ve Van Vuuren, J. J. (2002). Entrepreneurship training for emerging SMEs in South Africa. *Journal of small business management*, 40(2), 154-161.
- Larson, A. (1991). Partner networks: Leveraging external ties to improve entrepreneurial performance. *Journal of business venturing*, 6(3), 173-188.
- Lee, J. (1996). The motivation of women entrepreneurs in Singapore. *Women in Management Review*, 11(2), 18-29.
- Liñán, F., Rodríguez-Cohard, J. C., ve Rueda-Cantucho, J. M. (2011). Factors affecting entrepreneurial intention levels: a role for education. *International entrepreneurship and management Journal*, 7(2), 195-218.
- Lüthje, C., ve Franke, N. (2003). The 'making' of an entrepreneur: testing a model of entrepreneurial intent among engineering students at MIT. *R&d Management*, 33(2), 135-147.
- Mazzarol, T., Volery, T., Doss, N., ve Thein, V. (1999). Factors influencing small business start-ups: a comparison with previous research. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 5(2), 48-63.

- McClelland, D. C. (1962). Business drive and national achievement. *Harvard Business Review*, 40(4), 99-112.
- McClelland, D. C. (1965). N achievement and entrepreneurship: A longitudinal study. *Journal of personality and social psychology*, 1(4), 389.
- McClelland, D. C. (1987). *Human motivation*: CUP Archive.
- McGee, J. E., ve Peterson, M. (2019). The long-term impact of entrepreneurial self-efficacy and entrepreneurial orientation on venture performance. *Journal of small business management*, 57(3), 720-737.
- McGee, J. E., Peterson, M., Mueller, S. L., ve Sequeira, J. M. (2009). Entrepreneurial self-efficacy: refining the measure. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(4), 965-988.
- McGrath, R. G., Mac Grath, R. G., ve MacMillan, I. C. (2000). *The entrepreneurial mindset: Strategies for continuously creating opportunity in an age of uncertainty* (Vol. 284): Harvard Business Press.
- McMullan, W., ve Gillin, L. (2001). Entrepreneurship education in the nineties: Revisited. *Entrepreneurship education: A global view*, 57-77.
- Minniti, M., ve Bygrave, W. (1999). The microfoundations of entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 23(4), 41-52.
- Mitchell, R. K., Busenitz, L., Lant, T., McDougall, P. P., Morse, E. A., ve Smith, J. B. (2002). Toward a theory of entrepreneurial cognition: Rethinking the people side of entrepreneurship research. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 27(2), 93-104.
- Mitra, J. (2008). Towards an analytical framework for policy development. In J. Potter (Ed.), *Entrepreneurship and higher education*. Paris: OECD—Local Economic and Employment Development (LEED).
- Mueller, S. L., ve Thomas, A. S. (2001). Culture and entrepreneurial potential: A nine country study of locus of control and innovativeness. *Journal of business venturing*, 16(1), 51-75.
- Muzyka, D., De Koning, A., ve Churchill, N. (1995). On transformation and adaptation: Building the entrepreneurial corporation. *European Management Journal*, 13(4), 346-362.
- Namey, E., Guest, G., McKenna, K., ve Chen, M. (2016). Evaluating bang for the buck: a cost-effectiveness comparison between individual interviews and focus groups based on thematic saturation levels. *American Journal of Evaluation*, 37(3), 425-440.

- Neck, H. M., Meyer, G. D., Cohen, B., ve Corbett, A. C. (2004). An entrepreneurial system view of new venture creation. *Journal of small business management*, 42(2), 190-208.
- Neumeyer, X., Santos, S. C., Caetano, A., ve Kalbfleisch, P. (2019). Entrepreneurship ecosystems and women entrepreneurs: A social capital and network approach. *Small Business Economics*, 53(2), 475-489.
- Nieman, G. (2006). *Business management: A value chain approach*: Van Schaik Publishers.
- Nykänen, M., Salmela-Aro, K., Tolvanen, A., ve Vuori, J. (2019). Safety self-efficacy and internal locus of control as mediators of safety motivation—Randomized controlled trial (RCT) study. *Safety science*, 117, 330-338.
- O'Connor, A. (2013). A conceptual framework for entrepreneurship education policy: Meeting government and economic purposes. *Journal of business venturing*, 28(4), 546-563.
- Oosterbeek, H., Van Praag, M., ve Ijsselstein, A. (2010). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurship skills and motivation. *European economic review*, 54(3), 442-454.
- Orhan, K. (2017). Girişimci kaderini yener mi: girişimci eğilime kaderciliğin etkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(5), 143-159.
- Perry, C., Macarthur, R., Meredith, G., ve Cunnington, B. (1986). Need for achievement and locus of control of Australian small business owner-managers and super-entrepreneurs. *International Small Business Journal*, 4(4), 55-64.
- Peterman, N. E., ve Kennedy, J. (2003). Enterprise education: Influencing students' perceptions of entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 28(2), 129-144.
- Peters, M. P., ve Brush, C. G. (1996). Market information scanning activities and growth in new ventures: A comparison of service and manufacturing businesses. *Journal of Business Research*, 36(1), 81-89.
- Putnam, R. D., Leonardi, R., ve Nanetti, R. Y. (1994). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*: Princeton university press.
- Rauch, A., ve Frese, M. (2007). Let's put the person back into entrepreneurship research: A meta-analysis on the relationship between business owners' personality traits, business creation, and success. *European Journal of work and organizational psychology*, 16(4), 353-385.
- Robinson, P., ve Haynes, M. (1991). Entrepreneurship education in America's major universities. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 15(3), 41-52.

- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological monographs: General and applied*, 80(1), 1.
- Schmitt-Rodermund, E. (2004). Pathways to successful entrepreneurship: Parenting, personality, early entrepreneurial competence, and interests. *Journal of vocational behavior*, 65(3), 498-518.
- Sesen, H. (2013). Personality or environment? A comprehensive study on the entrepreneurial intentions of university students. *Education+ training*, 55(7), 624-640.
- Shane, S. A. (2003). *A general theory of entrepreneurship: The individual-opportunity nexus*: Edward Elgar Publishing.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for information*, 22(2), 63-75.
- Steel, W. (1994). Changing the institutional and policy environment for small enterprise development in Africa. *Small Enterprise Development*, 5(2), 4-9.
- Strauss, A., ve Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research techniques*: Sage publications Thousand Oaks, CA.
- Taormina, R. J., ve Kin-Mei Lao, S. (2007). Measuring Chinese entrepreneurial motivation: Personality and environmental influences. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 13(4), 200-221.
- Teece, D. J. (1993). Profiting from technological innovation: Implications for integration, collaboration, licensing and public policy. *Research Policy*, 22(2), 112-113.
- Thomas, K. W., ve Velthouse, B. A. (1990). Cognitive elements of empowerment: An "interpretive" model of intrinsic task motivation. *Academy of Management review*, 15(4), 666-681.
- Thompson, J. L. (1999). The world of the entrepreneur—a new perspective. *Journal of workplace learning*, 11(6), 209-224.
- West, W. (2001). Beyond grounded theory: The use of a heuristic approach to qualitative research. *Counselling and Psychotherapy Research*, 1(2), 126-131.
- Wijbenga, F. H., ve van Witteloostuijn, A. (2007). Entrepreneurial locus of control and competitive strategies—The moderating effect of environmental dynamism. *Journal of Economic Psychology*, 28(5), 566-589.
- Wilson, F., Kickul, J., ve Marlino, D. (2007). Gender, entrepreneurial self-efficacy, and entrepreneurial career intentions: Implications for entrepreneurship education. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 31(3), 387-406.

- Wu, S., Matthews, ve Dagher, G. K. (2007). Need for achievement, business goals, and entrepreneurial persistence. *Management Research News*, 30(12), 928-941.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yu Cheng, M., Sei Chan, W., ve Mahmood, A. (2009). The effectiveness of entrepreneurship education in Malaysia. *Education+ training*, 51(7), 555-566.
- Zhao, H., Seibert, S. E., ve Hills, G. E. (2005). The mediating role of self-efficacy in the development of entrepreneurial intentions. *Journal of applied psychology*, 90(6), 1265.
- Zigarmi, D., Galloway, F. J., ve Roberts, T. P. (2018). Work locus of control, motivational regulation, employee work passion, and work intentions: An empirical investigation of an appraisal model. *Journal of Happiness Studies*, 19(1), 231-256.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Çiçek, B. ve Karakaş, Y. E. (2020). Girişimcilerin gözünden girişimciliği etkileyen içsel ve dışsal faktörler. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 1849-1884. DOI: 10.26466/opus.631493

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fen Eğitiminin İçeriği ve Standartlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

DOI: 10.26466/opus.631378

*

Hatice Dağlı * - H. Elif Dağlıoğlu **

* Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniv., Eğitim Fakültesi, Kahramanmaraş/ Türkiye

E-Posta: hnddagli@hotmail.com

ORCID: [0000-0002-0788-0413](https://orcid.org/0000-0002-0788-0413)

** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara/ Türkiye

E-Posta: edaglioglu1@gmail.com

ORCID: [0000-0002-7420-815X](https://orcid.org/0000-0002-7420-815X)

Öz

Bu araştırmada, okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan fen eğitiminin içeriği konusunda öğretmen görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte okul öncesi dönemde fen eğitimi uygulamaları konusunda mevcut durum belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Sivas il merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokulların anasınıfları ve bağımsız anaokulları ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı gündüz bakımevlerinde 36-72 aylık çocuklarla çalışan 150 öğretmen oluşturmuştur. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacına ulaşabilmek için 'Okul Öncesi Dönemde Fen Eğitiminin İçeriğine İlişkin Öğretmen Görüşleri Görüşme Formu' geliştirilmiştir. Toplanan veriler içerik analizi kullanılarak incelenmiştir. Verilere ilişkin betimsel istatistikler yapılmış; maddelerin frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin %78.9'u fen eğitimi standartlarının olması konusunda olumlu görüşe sahipken %7.5'i standartların olmaması gerektiğini bildirmiştir. Olumlu görüş belirten öğretmenler eğitim programında 'fen eğitimi içerik standartlarının' yer almasının çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun etkinliklerin planlanmasını ve fen eğitiminin kademeli olarak ilerlemesini sağlayarak çocuklara farklı içeriklerle ilgili öğrenme yaşantıları oluşturacağını ifade ederken; olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin eğitim programı, uygulama, eğitim ortamının düzenlenmesi noktasında standartlarla ilgili kaygıları olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Okul öncesi eğitim, fen eğitimi, içerik standartları, yaşam bilimi, fizik bilimi, dünya ve uzay bilimi*

*Bu çalışma ilk yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

An Analysis of Preschool Teachers' Opinions on the Content and Standards of Science Education

*

Abstract

In this study, teacher opinions on the content of science education at pre-school educational institutions are aimed to be analyzed. In addition to this, the current situation with regard to the applications of science education at pre-school level has been attempted to be identified. Target population of the study consisted of 150 teachers who worked with 36 to 72-month children at the primary school preschool classes and kindergartens affiliated to the Ministry of National Education and the day care centers affiliated to T. C. Minister of Family, Labour and Social Services, in Sivas province. The research has been carried out using case study design, one of the qualitative research method. A 'Teacher Opinions Interview Form on the Content of Pre-School Science Education' has been developed the purpose of the research. Content analysis performed by researcher, descriptive statistics were produced for the data and the frequency and percent values of matters were calculated. In conclusion %78.9 of teachers expressed positive opinion and %7.5 reported negative opinion about science standards. In line with the data obtained from the research, teachers who expressed positive opinions, it is considered that involvement of 'content standards for science education' in the curriculum would assist teachers in leading science activities, enable planning classroom activities appropriate for the age and development characteristics of children and create learning experiences for children on different subjects/concepts, by ensuring gradual improvement of science education. The results showed that teachers who expressed negative opinions have some worries about education programme, practicing, classroom environment.

Keywords: *Pre-school education, science education, content standards, life science, physics, earth and space science,*

*Bu alışma ilk yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Giriş

Çocukların öğrenme isteklerinin nitelikli okul deneyimleriyle ilk olarak bir araya geldiği dönem okul öncesi eğitim sürecidir (Dickinson ve Porche, 2011; Günindi, 2012). Okul öncesi eğitimin amacı, çocuklara uygun içerik ve eğitim programları ile farklı öğrenme ortamları oluşturmak, çocukların bilgiyi yapılandırmasını, bilimsel düşünebilme ve problem çözme becerileri kazanmasını, kendisini ve sosyal toplumdaki yerini anlamasını sağlamaktır (Pennsylvania Department of Education [PDE], 2009).

Okul öncesi dönemde çocukların aktif olarak yaşadıkları deneyimler, keşif yapmalarını ve çevrelerindeki dünyayı anlamlandırmalarını sağlar. Çocukların yaşadıkları bu deneyimler soyut ve bilimsel düşüncenin temelini oluşturur. Deney yapmasına, veri toplamasına ve sonuca ulaşmasına fırsat sağlanan çocukların bilimsel süreç becerileri ve doğal dünya hakkındaki görüşleri gelişir (Campbell ve Jobling, 2012; PDE, 2009; Skamp, 2011). Çocuklar duyular yoluyla ve yaparak-yaşayarak bilimsel tecrübeler kazanabilirler. Çocukların okul öncesi eğitim ortamlarında bilimsel tecrübe kazanabileceği en temel etkinliklerden bir tanesi fen etkinlikleridir. Okul öncesi dönemde fen eğitiminin amacı çocuklara soru sorma, gözlem, araştırma, inceleme ve keşfetme becerileri kazandırarak (MEB, 2013); çevresinde gelişen olayları yorumlamasını ve bilimsel süreç becerilerini kullanabilmesini sağlamaktır (Kandır, Özbey ve İnal, 2010; Yılmaz, 2010). Bu süreçte etkili bir öğrenme için uygun düzenlenmiş fiziksel ortam büyük önem taşımaktadır (Kandır, Can Yaşar, İnal, Yazıcı, Uyanık ve Uyanık Balat, 2012). Sınıf ortamında yer alan fen merkezinin çocukların araştırma yapmalarına imkan tanıyacak şekilde, çocuğa kazandırılması hedeflenen bilgi ve becerileri yansıtan materyal ve ekipmanlar içeren, fiziksel olarak çeşitli uyaranlarla zenginleştirilmiş, değiştirilebilir özelliklere sahip olması beklenir (Brunton ve Thornton, 2010; Genç Kumtepe, 2011). Fen merkezinde verilen içeriğe uygun şekilde yer alan her bir materyal çocuğun öğrenmesini kolaylaştıracaktır.

Birçok fen kavramı karmaşıktır ve bunun çocuklara nasıl aktarılması gerektiğiyle ilgili zorluklar yaşanmaktadır. Öğretmenlerin çocukların etkili öğrenmesini sağlayabilmesi için temel bilimsel kavramlara yer vermesi gerekmektedir. Bilimsel kavramları anlamak fen eğitimi programının önemli bir parçasıdır (National Science Education Standards [NSES],1996). Okul öncesi

dönemde çocukların, evde ve okul ortamında temel bilim becerilerini ve bilimsel anlayışlarını geliştirmek için nitelikli fen etkinliklerine ihtiyaçları vardır (Gropen Kook, Hoisington ve Clark-Chiarelli, 2017; Piasta, Pelatti ve Miller, 2015). Fen kavramlarını anlamak bilimsel düşünme becerilerini de beraberinde getirir. Erken yaşlarda çocukların fikirlerini açıklaması bilimsel düşüncenin gelişimi için çok önemlidir. Çocuklar araştırmalarla, problem çözerek ya da tartışmalarla fikirlerini açıklar ve varsayımlarını ifade edip olaylar arasında bağlantı kurarlar (Johnston, 2005, s.79). Neden-sonuç ilişkisi kurarak, farklı sonuçlar elde ederler (Brunton ve Thornton, 2010: 12). Bu bağlamda okul öncesi dönemde fen eğitiminde yer verilen içerik ve bilimsel süreç becerileri, sınıf ortamlarında yer alan çeşitli materyaller, öğretmenlerin sahip oldukları nitelikler, fen eğitimine gösterdikleri tutumlar ve okul öncesi dönemde fen eğitiminin içeriği konusunda programın uygulayıcısı olarak öğretmenlerin bakış açıları fen eğitiminin niteliğini önemli ölçüde etkilemektedir (Babaroğlu ve Okur Metwalley, 2018; Doğan ve Simsar, 2018; Ültay, Ültay ve Çilingir, 2018). Okul öncesi öğretmenlerinin fen eğitimi konusunda kendilerini geliştirmeleri, öğretmenlerin yeni edindikleri bilgi ve becerileri uygulamaya dönüştürme becerisine bağlı olarak çocukların daha sık aralıklarla fen etkinlikleriyle karşılaşmalarını sağlar (Burke ve Hutchins 2016).

Yapılan araştırmalar öğretmenlerin içerik bilgisi ile pedagojik süreç ve yöntem-teknik bakımından uygulama konusunda ciddi bir gelişime ihtiyacı olduğunu göstermektedir (Ayvacı vd., 2002; Güler ve Bıkmaz, 2002; Kallery ve Psilos, 2002; Olgan, 2015; Tsitouridou,1999). Oysaki çocuğun bilimsel kavramları algılamasına ilişkin gelişimi ve çocukların gelişim süreci düşünöldüğünde, erken çocukluk döneminde fen büyük önem taşımaktadır. Çünkü çocuklar için fenin amacı etraflarındaki dünyayı anlamalarını ve fark etmelerini sağlamaktır (Tu ve Hsiao, 2008, s.1). Günümüzde genel yaklaşıma göre, fen çalışmalarının okul öncesi eğitim sınıflarında başlaması gerekmektedir (Kallery ve Psillos, 2002, s.49–61). Leibham, Alexander ve Johnson (2013) erken eğitimde yer verilecek fen kavramlarının çocukların ileride fene dair başarısında önemli bir etken olduğunu belirtmişlerdir.

Son dönemlerde fen etkinlikleri okul öncesi eğitim programlarında önemli düzeyde yer almaya başlamış ve çocukların fen kavramlarını öğrenirken sınıf içerisinde aktif katılımlarının sağlanması ve kendi bilimsel süreç becerilerini geliştirmelerinin önemi üzerinde durulmaktadır (NRC, 2012). Amerika Bilim İlerleme Kurumu (AAAS) ve Amerika Ulusal Araştırma Konseyi

(NRC) fen eğitiminin gelişimi ve öğretimiyle ilgili çalışmalarında daha az kavramın derinlemesine öğretiminin daha çok kavramın yüzeysel öğretiminden daha iyi olacağı vurgusunu yapmış (NSES, 1996) ve bu bağlamda Ulusal Bilim Eğitimi Standartları oluşturulmuştur. Yapılan çalışmalar da bilim programının çocukların kavramsal algılarında farklılıklar yarattığını ve bilim programının fen eğitiminde önemli olduğunu ve çocuklar üzerinde olumlu etkiler yarattığını göstermiştir (Alabay, 2010, s.70-79; Hatch, 2005; Sarıtaş, 2010; Tao, Oliver ve Venville, 2012). Fen eğitim programına ilişkin standartlarda farklı yaş grubundaki çocukların öğrenmesi ve bilmesi gereken kavramlar sınırlandırılmıştır. Standartlar bütün çocukların başarabileceği şekilde tasarlanmış ve onların aktif bir şekilde katılımını sağlayan bir süreç olarak ifade edilmiştir (Ansberry ve Morgan, 2007, s.35). Standartlar çocukların ne yapmaları ya da neyi bilmeleri gerektiği ile ilgili bilgi vermektedir (PDE, 2009). Amerika’da birçok eyalette, İskoçya’da, İrlanda da ve birçok bölgede fen eğitime dair standartların yer aldığı ve bu standartların dünya ve uzay bilimi, yaşam bilimi, fizik bilimi ve bilimsel süreç becerileri üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Fen eğitimi açısından Türkiye’deki gelişmelere bakıldığında karşımıza MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı çıkmaktadır. Bu programda temel yaklaşım olarak fen etkinliklerine yer verilmiş, özellikle eğitim sürecinde kazanım ve göstergelerin kazandırılmasında konu veya tema merkezli eğitimin söz konusu olmadığı vurgulanmıştır. Eğitim süreci planlanırken çeşitli konulardan yararlanılabileceği, fakat asıl amacın ele alınan konunun öğretimi değil o konu yardımı ile kazanım ve göstergelerin gerçekleştirilmesi olduğu ifade edilmiştir (MEB, 2013). Bir başka deyişle okul öncesi eğitim programında fen eğitime ilişkin içeriğe dair ulusal standartlar yoktur. Programda yer alan kavram listesi incelendiğinde renk, şekil, boyut, miktar, yön, sayılar, duyular, duygular, zıt kavramlar ve zaman kavramları ele alınarak kavramlar belirli kategorilerde toplanmış fakat bu kavramların yaş gruplarına uygunluğu, etkinlik alanları vb. kategoriler oluşturulmamıştır.

Eğitim standartlarına yönelik uygulamalar göz önünde bulundurulduğunda Türkiye’de okul öncesi eğitim programında çocukların gelişim özelliklerinin gelişim alanlarına göre 36-48, 48-60 ve 60-72 aylık çocuklar için ayrı ayrı belirtildiği ancak, okul öncesi dönemde yer verilebilecek kavramların yaş grubuna göre ayrı ayrı ele alınmadığı görülmektedir. İncikabı ve Tuna (2012) Türkiye okul öncesi programının gelişimsel özelliklere ait kazanımlardan

oluştuğunu, eğitim standartlarının ise sũreç ve içerik odaklı olup oğrenme alanlarına yœnelik kazanımlar içerdiğini ifade etmişlerdir. Őal (2017) Amerika’daki ortak temel eyalet standartları ile MEB Okul Öncesi Eğitim Programını matematik bağlamında karşılaştırdığı çalışmasında okul Öncesi eğitimi seviyesinde benzerlik ve farklılıklar olduğunu belirtmiştir. Taştepe (2012), erken çocukluk dœnemi fen ve matematik eğitimi içerik standartları değerlendirme araçlarını geliştirmiş ancak, bu sũreçte yer verilebilecek standartlar konusunda ele alınması gereken içeriğe değinmemiştir. Diğer yandan Okul Öncesi dœnemde çocuğa uygulanacak fen eğitiminin Őneminden yola çıkarak, Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Araştırma Konseyi (NRC), okul Öncesi dœnemde çocuğa uygulanan fen eğitiminin içerik standartlarını “Bilimde Birleştirici Kavramlar ve Sũreler, Bilimsel Sorgulama, Fiziksel Bilim, Yaşam Bilimi, Dũnya ve Uzay Bilimi, Bilim ve Teknoloji, Kişisel ve Sosyal Açıdan Bilim, Bilimin Doğası ve Tarihi” olarak belirlemiş ve bunu yaş gruplarına gœre uyarlamıştır (NRC, 2012).

Elde edilen bu bilgilerden yola çıkarak sœz konusu araştırmada okul Öncesi eğitim kurumlarında uygulanan fen eğitiminin içeriğe konusunda oğretmen gœrũřlerinin incelenmesini amaçlamıştır. Bu bağlamda okul Öncesi eğitim kurumlarında oğretmenlerin fen eğitimine yer verme sıklığı ve kullandıkları yœntem-teknikler, uygulanan fen eğitiminin içeriğe konusundaki gœrũřleri, fen eğitiminde yer verilebilecek dũnya ve uzay bilimi, yaşam bilimi ve fizik bilimi ile ilgili konu/kavramları kullanma durumları ve kullanma sıklıkları, fen eğitiminde yer verilebilecek bilimsel sũre becerilerini kullanma durumları ve sıklıkları, fen eğitimine ilişkin içeriğin ne œlũde çocuklara sunulduğu ve bu sũrete eğitim standartlarına ilişkin gœrũřleri irdelenmiştir. Okul Öncesi dœnemde yaş ve gelişim œzelliklerinin farklı olduğu ve eğitim programında ocuk merkezli bir yaklaşımın benimlendiği gœz Őnũnde bulunduurulduğunda, bu araştırma okul Öncesi dœnem fen eğitimi uygulamalarında yer verilen içeriklerin, bilimsel sũre becerilerinin, yœntem ve tekniklerin belirlenmesi, okul Öncesi fen eğitimi konusunda oğretmen gœrũřlerinin ortaya çıkarılması açısından œnemlidir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmanın amacı doğrultusunda bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması yöntemi benimsenmiştir. Durum çalışmalarında belirli bir duruma ilişkin etkenler bütüncül bir yaklaşımla incelenerek ilgili duruma ilişkin sonuçlar ortaya koymak amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu doğrultuda elde edilen veriler frekans ve yüzde değerleri üzerinden değerlendirilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Sivas il merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarının anasınıfları ve bağımsız anaokullarında ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na (ASHB) bağlı gündüz bakımevlerinde 36-72 aylık çocuklarla çalışan öğretmenler oluşturmuştur. Çalışma grubu İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Sivas Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nden elde edilen veriler doğrultusunda belirlenmiş ve %95 güvenirlik ve %8 duyarlılıkla toplam 150 öğretmen ile görüşülmüştür.

Araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin bazı demografik ve mesleki özelliklerine göre dağılımına Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin demografik ve mesleki özelliklere göre dağılımı

		n	%
Cinsiyet	Kadın	146	97.3
	Erkek	4	2.7
	Toplam	150	100
Mezun	Kız Meslek Lisesi	20	13.5
	Meslek Yüksek Okulu	5	3.4
Olunan	Lisans (Okul öncesi öğretmenliği)	108	73.0
Okul Türü	Lisans (Çocuk Gelişimi)	15	10.1
	Toplam	148	100
Hizmet yılı	5 ve daha az	102	69.4
	6-9 yıl	24	16.3
	10 yıl ve üzeri	21	14.3
	Toplam	147	100
Görev Yapılan	Resmi Bağımsız Anaokulu	43	28.7
	ASHB'ye bağlı gündüz bakımevi	17	11.3
Okul Türü	Resmi ilköğretim okuluna bağlı anasınıfı	90	60.0
	Toplam	150	100

Tablo 1’de öğretmenlerin %97.3’ü (n=146) kadın, %2.7’si (n=4) erkektir. Mezun olunan okul türüne göre öğretmenlerin %13.5’i (n=20) kız meslek lisesi, %3.4’ü (n=5) meslek yüksek okulu, %73.0’ü (n=108) okul öncesi öğretmenliği lisans mezunu ve geri kalan %10.1’i (n=15) çocuk gelişimi lisans mezunu olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin %69.4’ü (n=120) 5 ve daha az, %16.3’ü (n=24) 6-9 yıl, %14.3’ü (n=21) 10 yıl ve üzeri hizmet yınına sahiptir. Öğretmenlerin görev yaptıkları okul türü incelendiğinde %28.7’si (n=43) resmi bağımsız anaokulu, %13.3’ü (n=17) ASHB’ye bağlı gündüz bakımevi, %60’ı (n=90) resmi ilköğretim okuluna bağlı anasınıfında çalışmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama sürecinde araştırmacılar tarafından geliştirilen ve okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan fen eğitiminin içeriği konusunda öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanan ‘Okul Öncesi Dönemde Fen Eğitiminin İçeriğine İlişkin Öğretmen Görüşleri Görüşme Formu’ kullanılmıştır.

Okul Öncesi Dönemde Fen Eğitiminin İçeriğine İlişkin Öğretmen Görüşleri Görüşme Formu: Araştırmada öğretmenler hakkında ve verilen fen eğitimi konusunda bilgiler toplayabilmek amacıyla araştırmacı tarafından ‘Okul Öncesi Dönemde Fen Eğitiminin İçeriğine İlişkin Öğretmen Görüşleri Görüşme Formu’ kullanılmıştır.

Bu form iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde öğretmenlerin mezun oldukları okul türü, hizmet yılı gibi özelliklerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde öğretmenlerin sınıf içi uygulamaları ve okul öncesi dönemde fen eğitiminde yer alması düşünülen kavramlara ilişkin görüşlerini belirttikleri, hem açık uçlu hem de seçmeli soruların olduğu yarı yapılandırılmış olarak hazırlanan sorular bulunmaktadır. ‘Okul Öncesi Dönemde Fen Eğitiminin İçeriğine İlişkin Öğretmen Görüşleri Görüşme Formu’ hazırlanmadan önce gerekli literatür taraması yapılmış; mevcut yurt içi ve yurt dışı okul öncesi dönemde fen eğitiminde yer verilen içerikler incelenmiş ve problem durumu belirlenmiş, bulgular doğrultusunda farklı üniversitelerden alanında uzman on üç öğretim üyesinin uzman görüşleri alınarak okul öncesi fen eğitiminde yer verilebilecek içerik belirlenmiştir. Görüşme formundaki

maddelerin araştırma sorularına cevap verip vermediğini anlamak için 26 kişilik okul öncesi eğitimi öğretmeniyle pilot uygulama çalışması yapılmış ve araştırma sorularının anlaşılır olduğu test edildikten sonra gerekli düzeltmeler yapılarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Veri Analizi

Toplanan verilerin içerik analizi araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada, betimsel içerik analizi yöntemlerinden biri olarak kategorik çözümleme tekniği kullanılmıştır. Kategorik çözümleme bir mesajın birimlere bölünerek önceden saptanmış veya inceleme sırasında eklenen ölçütlere göre kategoriler halinde gruplandırılmasıdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Yapılan içerik analizi doğrultusunda maddelerin frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Bu doğrultuda açık uçlu sorulara öğretmenler tarafından verilen cevaplar incelenmiş; öğretim ilke ve yöntemleri boyutu çocuğa uygunluk, basitten karmaşığa, yaşama yakınlık, somuttan soyuta, aktif katılım ilkelerine göre; eğitim ortamı boyutu fiziksel ortam ve eğitsel ortam olarak; eğitim programı açısından hazırlık (ihtiyaca göre eğitim, öğretmene rehber olma), uygulama (kolaylık, düzen, bilimsel süreç becerileri, yöntem-teknik), değerlendirme (amaç kazanımlara ulaşma, ölçülebilir olma, kalıcı olma, kaliteli olma, verimli olma) olarak kodlanmış, kodlar aralarındaki benzerlik ve farklılıklara göre kategoriler oluşturulmuş ve üç alan uzmanından görüş alınarak analiz gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin okul öncesi eğitim sürecinde yapılması gereken fen eğitimine yönelik (Tablo 8) ve fen eğitimi standartlarının olumlu ve olumsuz yönlerine (Tablo 10 ve11) ilişkin görüşlerini belirtirken birden fazla görüş belirtmeleri sebebiyle belirtilen ifadelerin sayısı dikkate alınarak analiz yapılmıştır.

Bulgular

Okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenlerin uyguladığı fen eğitimi ve bu eğitime yer verme sıklıkları, kullandıkları yöntem ve teknikler, fen etkinlikleri kapsamında yaptıkları etkinlikler ve fen eğitimi standartları hakkındaki görüşleri incelenmiş ve elde edilen bulgular tablolar halinde ele alınmıştır.

Tablo 2' de çocukların yaş gruplarına göre öğretmenlerin fen eğitimine yer verme sıklığına ilişkin dağılım yer almaktadır.

Tablo 2. Çocukların yaş gruplarına göre öğretmenlerin fen eğitimine yer verme sıklığına ilişkin dağılım

		Öğretmenin çalıştığı yaş grubu							
		36-48 ay		48-60 ay		60-72 ay		Toplam	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Fen Eğitimine Yer Verme Sıklığı	Haftada bir-iki kez	7	70.0	8	42.1	70	57.9	85	56.7
	Haftada üç-dört kez	0	0	3	15.8	12	9.9	15	10.0
	İki-üç haftada bir	3	30.0	8	42.1	39	32.2	50	33.3
	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100

Tablo 2’de çocukların yaş gruplarına göre öğretmenlerin fen eğitimine yer verme sıklığına ilişkin dağılım incelendiğinde 36-48 ay grubunda görev yapan öğretmenlerin %70.0’i (n=7) haftada bir-iki kez, %30.0’u (n=3) iki üç haftada bir fen eğitimine yer verdiklerini belirtmişlerdir. 48-60 ay grubunda görev yapan öğretmenlere bakıldığında, öğretmenlerin %42.1’i (n=8) haftada bir-iki kez, %15.8’i (n=3) haftada üç-dört kez, %42.1’i (n=8) iki üç haftada bir fen eğitimine yer verdiklerini ifade etmişlerdir. 60-72 ay grubunda görev yapan öğretmenlerin %57.9’u (n=70) haftada bir-iki kez, %9.9’u (n=12) haftada üç-dört kez, %32.2’si (n=39) iki üç haftada bir fen eğitimine yer verdiklerini belirtmişlerdir. Bütün yaş gruplarında öğretmenlerin yüksek oranda haftada bir-iki kez fen eğitimi yaptıkları görülmektedir.

Tablo 3’te çocukların yaş gruplarına göre öğretmenlerin fen etkinlikleri sırasında kullanıldığı yöntem ve tekniklerin dağılımı yer almaktadır.

Tablo 3. Çocukların yaş gruplarına göre öğretmenlerin fen etkinlikleri sırasında kullanıldığı yöntem ve tekniklerin dağılımı

	Öğretmenin çalıştığı yaş grubu					
	36-48 ay		48-60 ay		60-72 ay	
	n	%	n	%	n	%
Kavram haritası	0	0	0	0	5	4.1
Analoji	1	11.1	0	0	4	3.3
Problem çözme	1	11.1	0	0	3	2.5
Çizim yaptırma	0	0	2	10.5	4	3.3
Bilgi alışverişi ve tartışma	0	0	1	5.3	10	8.3
Deney	4	44.4	7	36.8	59	48.8
Proje çalışması	0	0	2	10.5	6	5.0
İnceleme gezisi ve gözlem	1	11.1	0	0	9	7.4
Düz anlatım	1	11.1	7	36.8	11	9.1
Soru-cevap	0	0	0	0	6	5.0
Drama	1	11.1	0	0	4	3.3
Toplam	9	100	19	100	121	100

Tablo 3'te çocukların yaş gruplarına göre öğretmenlerin fen etkinlikleri sırasında kullandıkları yöntem ve tekniklerin dağılımı incelendiğinde, 36-48 ve 60-72 aylık çocuklarla çalışan öğretmenlerin en çok deney; 48-60 aylık çocuklarla çalışan öğretmenlerin en çok deney ve düz anlatımı kullandıkları belirlenmiştir. Bir başka deyişle öğretmenlerin hangi yaş grubu ile çalışırsa çalışsın en çok deney ve düz anlatım yöntemini kullandıkları, farklı yöntem ve teknikleri uygulamadıkları söylenebilir.

Tablo 4. Çocukların yaş gruplarına göre öğretmenlerin dünya ve uzay bilimi ile ilgili içerik hakkındaki görüşleri ve bu içeriği kullanma durumlarına ilişkin dağılım

		Öğretmenin çalıştığı yaş grubu								
		36-48 ay		48-60 ay		60-72 ay		Toplam		
		n	%	n	%	n	%	n	%	
DÜNYA VE UZAY BİLİMİ Yer Verme İle İlgili Görüşü	Evren	Verilmemelidir	5	50.0	4	21.1	17	14.1	26	17.3
		Verilmelidir	5	50.0	15	78.9	104	85.9	124	82.7
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Dünya' nın yapısı	Verilmemelidir	7	70.0	13	68.4	67	55.4	87	58.0
		Verilmelidir	3	30.0	6	31.6	54	44.6	63	42.0
		Toplam	10	100	1	100	121	100	150	100
	Dünya' nın şekli	Verilmemelidir	3	30.0	2	10.5	9	7.4	14	9.3
		Verilmelidir	7	70.0	17	89.5	112	92.6	136	90.7
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Gece-gündüz	Verilmemelidir	1	10.0	0	0	1	1.0	2	1.3
		Verilmelidir	9	90.0	19	100	120	99.0	148	98.7
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Ay-Güneş	Verilmemelidir	1	10.0	0	0	2	1.6	3	2.0
		Verilmelidir	9	90.0	19	100	119	98.4	147	98.0
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Hava olayları	Verilmemelidir	2	20.0	0	0	3	2.5	5	3.3
		Verilmelidir	8	80.0	19	100	118	97.5	145	96.7
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
DÜNYA VE UZAY BİLİMİ Kullanma Durumu	Evren	Kullanmıyorum	5	50.0	6	31.6	17	14.1	28	18.7
		Kullanıyorum	5	50.0	13	68.4	104	85.9	122	81.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Dünya' nın yapısı	Kullanmıyorum	9	90.0	13	68.4	76	62.8	98	65.3
		Kullanıyorum	1	10.0	6	31.6	45	37.2	52	34.7
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Dünya' nın şekli	Kullanmıyorum	3	30.0	3	15.8	9	7.4	15	10.0
		Kullanıyorum	7	70.0	16	84.2	112	92.6	135	90.0
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Gece-gündüz	Kullanmıyorum	1	10.0	0	0	1	0.8	2	1.3
		Kullanıyorum	9	90.0	19	100	120	99.2	148	98.7
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Ay-Güneş	Kullanmıyorum	1	10.0	1	5.3	3	2.5	5	3.3
		Kullanıyorum	9	90.0	18	94.7	118	97.5	145	96.7

	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Kullanmıyorum	2	20.0	0	0	2	1.6	4	2.7
Hava olayları	Kullanıyorum	8	80.0	19	100	119	98.4	146	97.3
	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100

Tablo 4'te çocukların yaş gruplarına göre öğretmenlerin dünya ve uzay bilimi ile ilgili içerik hakkındaki görüşleri ve bu içeriği kullanma durumlarına ilişkin dağılımları yer almaktadır.

Tablo 4'te incelendiğinde, çalıştıkları yaş gruplarına göre öğretmenlerin dünya ve uzay bilimiyle ilgili içeriğe yer vermelerine ve bunları kullanmalarına ilişkin görüşlerinde benzerlik olduğu görülmüştür. Dünya ve uzay bilimine ilişkin olarak çocukların yaşları büyüdükçe öğretmenlerin yer verme sıklığı ve kullanılan konu/kavramların sayısında da artış olduğu belirlenmiştir. Gerek ğretmenlerin fen eğitiminin içeriğine ilişkin görüşlerinde gerekse fen etkinliklerine yer verme sıklıklarında yaş göre benzerlikler söz konusudur. Öğretmenler; bütün yaş gruplarında en yüksek oranda gece-gündüz, ay-güneş, hava olaylarına, en az oranda da dünyanın yapısı ve evren konu/kavramına yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 5'te çocukların yaş gruplarına göre öğretmenlerin yaşam bilimi ile ilgili içerik hakkındaki görüşleri ve bu içeriği kullanma durumlarına ilişkin dağılımları yer almaktadır.

Tablo 5 incelendiğinde çalıştıkları yaş gruplarına göre öğretmenlerin yaşam bilimiyle ilgili yer verilebilecek içerik hakkında görüşleri benzerlik göstermekle birlikte fen eğitiminde en çok canlı ve cansız varlıklar, canlıların farklı özellikleri, bitkiler, hayvanlar; en az oranda da kalıtıma ilişkin konu/kavramlara yer verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte yaşam bilimine ilişkin içeriğe yer verme oranının yaşla birlikte arttığı da görülmektedir.

Tablo 5. Çocukların yaş gruplarına göre öğretmenlerin yaşam bilimi ile ilgili içerik hakkındaki görüşleri ve bu içeriği kullanma durumlarına ilişkin dağılım

			Öğretmenin çalıştığı yaş grubu							
			36-48 ay		48-60 ay		60-72 ay		Toplam	
			n	%	n	%	n	%	n	%
YAŞAM BİLİMİ Yer Verme ile İlgili Görüşü	Canlı ve cansız varlıkları	Verilmemelidir	1	10.0	0	0	3	2.5	4	2.7
		Verilmelidir	9	90.0	19	100	118	97.5	146	97.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Canlıların ortak özellikleri	Verilmemelidir	4	40.0	1	5.3	2	1.6	7	4.7
		Verilmelidir	6	60.0	18	94.7	119	98.4	143	95.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Canlıların farklı özellikleri	Verilmemelidir	2	20.0	1	5.3	3	2.5	6	4.0
		Verilmelidir	8	80.0	18	94.7	118	97.5	144	96.0
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Kalıtım	Verilmemelidir	6	60.0	10	52.6	54	44.6	70	46.7
		Verilmelidir	4	40.0	9	47.4	67	55.4	80	53.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Çevre sağlığı	Verilmemelidir	2	20.0	1	5.3	3	2.5	6	4.0
		Verilmelidir	8	80.0	18	94.7	118	97.5	144	96.0
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Bitkiler	Verilmemelidir	1	10.0	0	0	1	1.0	2	1.3
		Verilmelidir	9	90.0	19	100	120	99.0	148	98.7
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
Hayvanlar	Verilmemelidir	2	20.0	0	0	1	1.0	3	2.0	
	Verilmelidir	8	80.0	19	100	120	99.0	147	98.0	
	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100	
Yaşam Döngüsü	Verilmemelidir	3	30.0	3	15.8	20	16.5	26	17.3	
	Verilmelidir	7	70.0	16	84.2	101	83.5	124	82.7	
	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100	
İnsan ve çevre	Verilmemelidir	1	10.0	0	0	4	3.3	5	3.3	
	Verilmelidir	9	90.0	19	100	117	96.7	145	96.7	
	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100	
YAŞAM BİLİMİ Kullanma Durumu	Canlı ve cansız varlıkları	Kullanmıyorum	1	10.0	1	5.3	3	2.5	5	3.3
		Kullanıyorum	9	90.0	18	94.7	118	97.5	145	96.7
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Canlıların ortak özellikleri	Kullanmıyorum	4	40.0	3	15.8	2	1.7	9	6.0
		Kullanıyorum	6	60.0	16	84.2	119	98.3	141	94.0
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Canlıların farklı özellikleri	Kullanmıyorum	2	20.0	1	5.3	3	2.5	6	4.0
		Kullanıyorum	8	80.0	18	94.7	118	97.5	144	96.0
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Kalıtım	Kullanmıyorum	7	70.0	11	57.9	61	50.4	79	52.7
		Kullanıyorum	3	30.0	8	42.1	60	49.6	71	47.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Çevre sağlığı	Kullanmıyorum	2	20.0	2	10.5	6	5.0	10	6.7
		Kullanıyorum	8	80.0	17	89.5	115	95.0	140	93.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100

Bitkiler	Kullanmıyorum	1	10.0	1	5.3	1	1.0	3	2.0
	Kullanıyorum	9	90.0	18	94.7	120	99.0	147	98.0
	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
Hayvanlar	Kullanmıyorum	2	20.0	2	10.5	2	1.7	6	4.0
	Kullanıyorum	8	80.0	17	89.5	119	98.3	144	96.0
	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
Yaşam Döngüsü	Kullanmıyorum	3	30.0	3	15.8	26	21.5	32	21.3
	Kullanıyorum	7	70.0	16	84.2	95	78.5	118	78.7
	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
İnsan ve çevre	Kullanmıyorum	1	10.0	1	5.3	5	4.1	7	4.7
	Kullanıyorum	9	90.0	18	94.7	116	95.9	143	95.3
	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100

Tablo 6’da çocukların yaş gruplarına göre öğretmenlerin fizik bilimi ile ilgili içerik hakkındaki görüşleri ve bu içeriği kullanma durumlarına ilişkin dağılımı yer almaktadır.

Tablo 6’dan elde edilen bulgular, çalıştıkları yaş grubuna göre öğretmenlerin fizik bilimiyle ilgili yer verilebilecek içerik hakkında görüşleri benzerlik göstermektedir. Çalıştıkları yaş grubuna göre fen eğitiminde yer verilebilecek fizik bilimi ile ilgili içeriğe dair görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin bütün yaş gruplarında en çok ses kavramına yer verilmesi gerektiğini belirttikleri görölmektedir.

Çalışılan yaş grubuna göre öğretmenlerin fizik bilimi ile ilgili konu/kavramları kullanma durumlarına bakıldığında 36-48 ay ve 48-60 aylık çocuklarla çalışan öğretmenlerin en fazla ses; 60-72 aylık çocuklarla çalışan öğretmenlerin en fazla ısı konu/kavramlarına yer verdikleri bulunmuştur. Bütün gruplar dikkate alındığında öğretmenlerin en düşük oranda hareket ve kuvvet konu/kavramlarına yer verdikleri belirlenmiştir. Çocukların yaşları ilerledikçe öğretmenlerin yer verilmesi gereken konu/kavramlara ilişkin görüşlerinde de belirgin bir olumlu ilerleme söz konusuysen, bu içeriği kullanma boyutuna geldiğinde belirgin bir düşüş olduğu görölmektedir.

Tablo 6. Çocukların yaş gruplarına göre öğretmenlerin fizik bilimi ile ilgili içerik hakkındaki görüşleri ve bu içeriği kullanma durumlarına ilişkin dağılımı

		Öğretmenin çalıştığı yaş grubu								
		36-48 ay		48-60 ay		60-72 ay		Toplam		
		n	%	n	%	n	%	n	%	
FİZİK BİLİMİ Yer Verme ile İlgili Görüşü	Madde	Verilmemelidir	5	50.0	9	47.4	56	46.3	70	46.7
		Verilmelidir	5	50.0	10	52.6	65	53.7	80	53.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Hareket ve Kuvvet	Verilmemelidir	6	60.0	11	57.9	68	56.2	85	56.7
		Verilmelidir	4	40.0	8	42.1	53	43.8	65	43.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Isı	Verilmemelidir	5	50.0	4	21.1	15	12.4	24	16.0
		Verilmelidir	5	50.0	15	78.9	106	87.6	126	84.0
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Işık	Verilmemelidir	4	40.0	5	26.3	15	12.4	24	16.0
		Verilmelidir	6	60.0	14	73.7	106	87.6	126	84.0
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Ses	Verilmemelidir	2	20.0	2	10.5	14	11.6	18	12.0
		Verilmelidir	8	80.0	17	89.5	107	88.4	132	88.0
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Enerji	Verilmemelidir	5	50.0	5	26.3	27	22.3	37	24.7
		Verilmelidir	5	50.0	14	73.7	94	77.7	113	75.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
Enerji kaynakları	Verilmemelidir	5	50.0	5	26.3	20	16.5	30	20.0	
	Verilmelidir	5	50.0	14	73.7	101	83.5	120	80.0	
	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100	
FİZİK BİLİMİ Kullanma Durumu	Madde	Kullanmıyorum	8	80.0	10	52.6	60	49.6	78	52.0
		Kullanıyorum	2	20.0	9	47.4	61	50.4	72	48.0
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Hareket ve Kuvvet	Kullanmıyorum	9	90.0	13	68.4	73	60.3	95	63.3
		Kullanıyorum	1	10.0	6	31.6	48	39.7	55	36.7
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Isı	Kullanmıyorum	6	60.0	6	31.6	16	13.2	28	18.7
		Kullanıyorum	4	40.0	13	68.4	105	86.8	122	81.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Işık	Kullanmıyorum	4	40.0	6	31.6	18	14.9	28	18.7
		Kullanıyorum	6	60.0	13	68.4	103	85.1	122	81.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Ses	Kullanmıyorum	2	20.0	3	15.8	17	14.1	22	14.7
		Kullanıyorum	8	80.0	16	84.2	104	85.9	128	85.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Enerji	Kullanmıyorum	7	70.0	6	31.6	30	24.8	43	28.7
		Kullanıyorum	3	30.0	13	68.4	91	75.2	107	71.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
Enerji kaynakları	Kullanmıyorum	6	60.0	6	31.6	22	18.2	34	22.7	
	Kullanıyorum	4	40.0	13	68.4	99	81.8	116	77.3	
	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100	

Tablo 7. Çocukların yaş gruplarına göre öğretmenlerin bilimsel süreç becerileri hakkındaki görüşleri ve bu becerileri kullanma durumlarının dağılımı

		Öğretmenin çalıştığı yaş grubu								
		36-48 ay		48-60 ay		60-72 ay		Toplam		
		n	%	n	%	n	%	n	%	
Bilimsel Süreç Becerileri Yer Verme İle İlgili Görüşü	Gözlem yapma	Verilmemelidir	1	10.0	0	0	1	1.0	2	1.3
		Verilmelidir	9	90.0	19	100	120	99.0	148	98.7
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Olay/Gözlemleri betimleme	Verilmemelidir	2	20.0	0	0	6	5.0	8	5.3
		Verilmelidir	8	80.0	19	100	115	95.0	142	94.7
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Karşılaştırma	Verilmemelidir	3	30.0	0	0	2	1.7	5	3.3
		Verilmelidir	7	70.0	19	100	119	98.3	145	96.7
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Sınıflandırma	Verilmemelidir	3	30.0	0	0	1	1.0	4	2.7
		Verilmelidir	7	70.0	19	100	120	99.0	146	97.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Ölçme	Verilmemelidir	3	30.0	1	5.3	5	4.1	9	6.0
		Verilmelidir	7	70.0	18	94.7	116	95.9	141	94.0
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	İletişim	Verilmemelidir	3	30.0	1	5.3	5	4.1	9	6.0
		Verilmelidir	7	70.0	18	94.7	116	95.9	141	94.0
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
Sonuç Çıkarma	Verilmemelidir	3	30.0	1	5.3	3	2.5	7	4.7	
	Verilmelidir	7	70.0	18	94.7	118	97.5	143	95.3	
	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100	
Tahmin Etme	Verilmemelidir	2	20.0	1	5.3	2	1.7	5	3.3	
	Verilmelidir	8	80.0	18	94.7	119	98.3	145	96.7	
	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100	
Deney yapma	Verilmemelidir	2	20.0	0	0	2	1.7	4	2.7	
	Verilmelidir	8	80.0	19	100	119	98.3	146	97.3	
	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100	
BİLİMSEL SÜREÇ BECERİLERİ Kullanma Durumu	Gözlem yapma	Kullanmıyorum	1	10.0	1	5.3	2	1.6	4	2.7
		Kullanıyorum	9	90.0	18	94.7	119	98.4	146	97.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Olay/Gözlemleri betimleme	Kullanmıyorum	2	20.0	2	10.5	7	5.8	11	7.3
		Kullanıyorum	8	80.0	17	89.5	114	94.2	139	92.7
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Karşılaştırma	Kullanmıyorum	3	30.0	2	10.5	2	1.6	7	4.7
		Kullanıyorum	7	70.0	17	89.5	119	98.4	143	95.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Sınıflandırma	Kullanmıyorum	4	40.0	1	5.3	1	1.0	6	4.0
		Kullanıyorum	6	60.0	18	94.7	120	99.0	144	96.0
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	Ölçme	Kullanmıyorum	4	40.0	1	5.3	8	6.6	13	8.7
		Kullanıyorum	6	60.0	18	94.7	113	93.4	137	91.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
	İletişim	Kullanmıyorum	2	20.0	1	5.3	7	5.8	10	6.7
		Kullanıyorum	8	80.0	18	94.7	114	94.2	140	93.3
		Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fen Eğitiminin İçeriği ve Standartlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Sonuç Çıkarma	Kullanmıyorum	3	30.0	2	10.5	5	4.1	10	6.7
	Kullanıyorum	7	70.0	17	89.5	116	95.9	140	93.3
	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
Fahmin Etme	Kullanmıyorum	2	20.0	1	5.3	2	1.6	5	3.3
	Kullanıyorum	8	80.0	18	94.7	119	98.4	145	96.7
	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100
Deney yapma	Kullanmıyorum	3	30.0	1	5.3	4	3.3	8	5.3
	Kullanıyorum	7	70.0	18	94.7	117	96.7	142	94.7
	Toplam	10	100	19	100	121	100	150	100

Tablo 7’de çocukların yaş gruplarına göre öğretmenlerin bilimsel süreç becerileri hakkındaki görüşleri ve bu becerileri kullanma durumlarının dağılımı yer almaktadır.

Tablo 7’de çocukların yaş gruplarına göre öğretmenlerin okul öncesi dönemde uygulanacak fen eğitiminde yer verilebilecek bilimsel süreç becerileri hakkındaki görüşleri ve bu becerileri kullanma durumları incelenmiştir. Öğretmenlerin bilimsel süreç becerilerine ilişkin görüşleri ile bu becerileri kullanma durumları arasında benzerlik olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%94; n>140) bilimsel süreç becerilerine fen eğitimi sırasında yer verilmesi gerektiğini düşündükleri ve fen etkinliklerini uygularken de bu becerilere benzer düzeyde yer verdiklerini ifade ettikleri (%91.3; n>136) belirlenmiştir. Ayrıca elde edilen bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin çocukların yaşları büyüdükçe bilimsel süreç becerilerini kullanma konusundaki düşüncelerinde de olumlu yönde bir değişim olduğu görülmektedir.

Tablo 8’de eğitim sürecinde yapılması gereken fen eğitimi hakkında öğretmenlerin görüşlerinin dağılımı yer almaktadır.

Tablo 8. Eğitim sürecinde yapılması gereken fen eğitimi hakkında öğretmenlerin görüşlerinin dağılımı

Öğretmen görüşleri	n	
Öğretim ilke ve yöntemlerine uygun olmalıdır. (Çocukların özelliklerine göre, Basitten karmaşığa, Yaşama yakınlık, Somuttan soyuta, Aktif katılım)	212	
Ortam uygun şekilde düzenlenmelidir. (Fiziksel ortam/ Eğitsel ortam)	36	
Eğitim programına uygun şekilde düzenlenmelidir.	Hazırlık (Amaç-kazanım, Kavram, Konu, Materyal)	8
	Uygulama (Yöntem- teknikler, Etkinlikler, Etkinliklerin uygulanışı)	132

	Değerlendirme (Dönüt, Çocukların paylaşımları, Sorular)	4
Toplam		392

Öğretmenlerin yapılması geren fen eğitimiyle ilgili görüşlerine ilişkin toplamda 392 kod belirlenmiştir. Kodlar incelendiğinde, 212'sinin okul öncesi dönemde fen eğitiminin öğretim ilke ve yöntemlerine, 132'sinin eğitim programının uygulama basamağına, 36'sının eğitim ortamının uygun olarak yapılandırılmasına, 8'inin eğitim programının hazırlık basamağına ve 4'ünün eğitim programının değerlendirme basamağına ait kategoriler altında toplanması uygun bulunmuştur.

Tablo 9'da fen eğitimine ilişkin belirtilen konu ve kavramların standartlaştırılması konusunda öğretmenlerin görüş dağılımı yer almaktadır.

Tablo 9. Fen eğitimine ilişkin belirtilen konu ve kavramların standartlaştırılması konusunda öğretmenlerin görüş dağılımı

	n	%	
Fen Eğitimine İlişkin Belirtilen Konu ve Kavramların Standartlaştırılması Konusunda Öğretmenlerin Görüş Dağılımı	Evet	116	78.9
	Hayır	11	7.5
	Kararsızım	11	7.5
	Cevapsız	9	6.1
	Toplam	147	100.0

Tablo 9'dan elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin %78.9'u fen eğitiminde standartların olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bir başka deyişle, okul öncesi öğretmenlerinin yarısından fazlası fen eğitiminde standartların olmasının önemli olduğunu düşünmektedir.

Tablo 10'da fen eğitimi konusunda standartların olmasının olumlu yönleri hakkında öğretmenlerin görüş dağılımı yer almaktadır.

Tablo 10'da öğretmenlerin fen eğitiminde standartların olmasının olumlu yönleri hakkında toplamda 233 kod altında toplanan görüş belirttikleri görülmektedir. Bu kodlardan 100'ü öğretim ilke ve yöntemleri, 114'ü eğitim programının hazırlık, uygulama ve değerlendirme basamakları altında kategorize edilmiştir.

Tablo 10. Fen eğitimi konusunda standartların olmasının olumlu yönleri hakkında öğretmenlerin görüş dağılımı

	n	%
Öğretim ilke ve yöntemleri açısından olumlu yönleri olur. (Çocukların özelliklerine göre, Basitten karmaşığa, Yaşama yakınlık, Somuttan soyuta, Aktif katılım)	100	42.9
Ortam açısından olumlu yönleri olur. (Fiziksel ortam (Eşitlik sağlar) / Eğitsel ortam (Etkinlik çeşitliği, Eşit eğitim, Araştırma/merak duygusu)	19	8.2
Eğitim programı açısından olumlu yönleri olur.		
Hazırlık (İhtiyaca göre eğitim, Öğretmene rehber olma)	11	4.7
Uygulama (Kolaylık, Düzen, Bilimsel süreç becerileri, Yöntem-teknik)	82	35.2
Değerlendirme (Amaç kazanımlara ulaşma, Ölçülebilir olma, Kalıcı olma, Kaliteli olma, Verimli olma)	21	9.0
Toplam	233	100

Tablo 11’de fen eğitimi konusunda standartların olmasının olumsuz yönleri hakkında öğretmenlerin görüş dağılımı yer almaktadır.

Tablo 11’de öğretmenlerin fen eğitiminde standartlar olmasının olumsuz yönleri hakkında toplamda 132 kod altında görüş belirtmişlerdir. Kodlar incelendiğinde bu kodların 42’si eğitim programının uygulama başına, 23’ü eğitim ortamı, 21’i öğretim ilke ve yöntemleri ile ilişkilendirilerek kategorize edilmiştir. Ayrıca belirtilen 46 kod standartların olumsuz yönü olmayacağı yönündedir.

Tablo 11. Fen Eğitimi Konusunda Standartların Olmasının Olumsuz Yönleri Hakkında Öğretmenlerin Görüş Dağılımı

	n	%
Öğretim ilke ve yöntemleri açısından olumsuz yönleri olur (Seviyeye uygunluk, Basitten karmaşığa, Yaşama yakınlık, Somuttan soyuta, Aktif katılım)	21	15.9
Ortam açısından olumsuz yönleri olur.		
Fiziksel ortam (Maddi durumu olmayan çevreler, Malzeme yetersizliği)/ Eğitsel ortam (Farklı yaş grubu içeren sınıflar, Bireysel farklılıklar, Sınıf ortamına uyum)	23	17.4
Eğitim programı açısından olumsuz yönleri olur		
Hazırlık (Kavramsal kısıtlama)	3	2.3
Uygulama (Çocukları kısıtlar, Bütünleştirilmiş etkinlikler, Geleneksel eğitim)	33	25.0
Değerlendirme (Uygulamadan sonra karar verilir)	6	4.6
Herhangi bir olumsuzluk yaratmaz.	46	34.8
Toplam	132	100

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada okul öncesi ğretmenlerinin fen eğitiminin içeriği ve standartlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmış ve elde edilen bulgular tartışılmıştır.

Araştırmada ğretmenlerin çalıştıkları yaş grubuna göre fen eğitimine yer verme sıklığı incelenmiş ve öğretmenlerin çalıştıkları yaş gruplarının fen eğitimine yer verme sıklığını etkilemediği (Tablo 2) ve genel olarak haftada bir ya da iki kez fen etkinliği uyguladıkları belirlenmiştir. Fen etkinlikleri okul öncesi dönemde çocukların keşfetmesi, problem zmesi, yaratıcı fikirler üretebilmesi için temel etkinliklerdendir (Alade, Lauricalle, Beaudoin-Ryan ve Wartella, 2016). Öğretmenlerin okul öncesi eğitimde çocukların gelişim özelliklerini dikkate alarak, çocukların yaşları bydkce bununla paralel olarak uyguladıkları fen etkinliklerine dair nitelik ve niceliğin de artması beklenmektedir. Buna paralel olarak sınıfta yapılan etkinlikler çocukların yaşlarına göre farklılaşması ve çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Çocukların yaş ve gelişim özelliklerine göre bireysel farklılıklarının da dikkate alınarak etkinliklerin planlanması ve uygulanması Okul ncesi Eğitim Programı'nın temel özellik ve gerekliliklerinden biridir (MEB, 2013). Bu bağlamda araştırmada öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların yaşlarına göre fen etkinliklerine yer verme sıklığını ve içeriğini değiştirmemeleri ve sadece haftada 1-2 kez fen etkinliği yapmalarına ilişkin sonucun öğretmenlerin fen eğitimine ilişkin sınırlı bilgi ve materyale sahip olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Nitekim alanda ğretmenlerinin günlük planlarında fen etkinliklerine haftada birkaç kez yer verdiklerine dair araştırma sonuçları çalışmada elde edilen sonucu destekler niteliktedir (Sığırtmaç ve zbek, 2011; Simsar, Doğan ve Yalçın, 2017; Yıldız ve Tkel, 2018).

Öğretmenlerin çalıştıkları yaş gruplarına göre fen etkinlikleri sırasında kullandıkları yöntem ve tekniklere bakıldığında, genel olarak en çok deney ve düz anlatım yöntem tekniklerini kullandıkları, farklı yöntem ve tekniklere fen eğitiminde çok fazla yer vermedikleri görülmektedir (Tablo 3). Okul ncesi dönem çocukların edindikleri fen deneyimlerinin gelecekteki fen başarısının güçlü bir yordayıcısı olduğu dşnldğnde çocukların yaşadıkları deneyimlerin önemi ortaya çıkmaktadır (Morgan, Farkas, Hillemeier ve Maczuga, 2016). Okul ncesi fen eğitimi sürecinde, öğretmenlerin çocuklar için hazırladıkları planla birlikte dikkate alması gereken bir diğer nokta bu eğitimi

çocuklar için nasıl anlamlı hale getirecekleridir (Ljung-Djärf, Magnusson ve Peterson, 2014). Okul öncesi dönem fen eğitimini çocuklar için anlamlı hale getirebilmek için çocukların yaş, gelişim özellikleri ve bireysel farklılıkları dikkate alınarak farklı yöntem tekniklere yer verilmesi gerekirken öğretmenlerin belli başlı birkaç yöntem/teknik kullanmayı tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Bu sonucun; etkinliklerin daha çok öğretmen merkezli bir yaklaşımla uygulanması, öğretmenlerin bildikleri ve daha çok alışık oldukları yöntemleri kullanmaya istekli olmalarından kaynaklanabileceği düşünülebilir. Bu görüşü destekleyen alanda pek çok araştırma sonucu bulunmaktadır (Alkış Küçükaydın ve Uluçınar Sağır,2018; Ayvacı, Devocioğlu ve Yiğit, 2002; Gezgin ve Kılıç, 2015; Yıldız ve Tükel, 2018). Oysaki ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan çalışmalarda kullanılan farklı yöntem ve tekniklerin çocukların öğrenmelerinde anlamlı farklılıklar yarattığı ortaya konmaktadır (Arıkan ve Kimzan, 2016; Brooks ve Wangmo, 2011; Günay Bilaloğlu, 2006; Hong ve Diamond, 2011; Katz, 2011; Öztürk Yılmaztekin ve Tantekin Erden, 2017; Zhang, Parker, Eberhardt ve Passalaqua, 2011).

Araştırmada öğretmenlerin okul öncesi fen eğitiminde yer verilebilecek içeriklerden Dünya ve Uzay Bilimi, Yaşam Bilimi, Fizik Bilimi ile ilgili içeriğe yer verilmesi ve bunları kullanmalarına ilişkin görüşlerinde benzerlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaş büyüdükçe öğretmenler tarafından yer verilmesi ve kullanılması uygun görülen içerik sayısında da artış olduğu belirlenmiştir. Öğretmenler Dünya ve Uzay Bilimi ile ilgili gece-gündüz, ay-güneş, hava olaylarına ve en az oranda da dünyanın yapısı ve evren konu/kavramlarına yer verilmesi gerektiğini belirtirken, Yaşam Bilimi ile ilgili canlı ve cansız varlıklar, canlıların farklı özellikleri, bitkiler, hayvanlar ve kalıtım konu/kavramlarına; Fizik Bilimi ile ilgili ses, ısı ve ışık konu/kavramlarına yer verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır (Tablo 4, 5 ve 6). Ancak Fizik Bilimi ile ilgili içeriklere ilişkin öğretmenlerin görüşleri ve bu içerikleri kullanma durumları incelendiğinde öğretmenlerin okul öncesi dönem fen eğitiminde fizik bilimi ile ilgili içeriğe daha yüksek oranda yer verilmesi gerektiğini belirtirken bu içeriği kullanma durumlarının düştüğü görülmektedir. Diğer bir deyişle öğretmenler Fizik Bilimi ile ilgili içerikleri okul öncesi fen eğitiminde gerekli görürken bu içeriğe eğitim sürecinde daha az yer vermektedirler.

Tablo 4, 5 ve 6 genel olarak incelendiğinde fen eğitimine ilişkin içeriğe yer verme oranlarının yaş arttıka artması, çocukların yaşlarının üretmenler tarafından planlanan fen eğitiminin içeriğinde dikkate alınan temel bir kriter olduğunu düşündürmüştür. Yaş grubu arttıka retmenlerin fen eğitimine yer verme oranının artması, çocukların bir sonra yıl ilkokula başlayacak olmaları ve retmenlerin çocukları örgün eğitime hazırlama düşüncesi olarak değerlendirilebilir. Diğer yandan retmenlerin bazı içerikleri fen eğitiminde gereklilik olarak değerlendirirken uygulamada bu içeriklere yer verme oranlarının düşmesi, retmenlerin bazı fen eğitimi içeriklerine dair daha az bilgi ve deneyim sahibi olduklarını düşündürmüştür. Sonuç olarak çocukların yaşları dikkate alındığında fen eğitiminde üretmenin içeriğe ilişkin çok fazla değerlik yapmamasının; daha çok retmen merkezli yaklaşımı benimseyerek uygulamada daha iyi bildiği içerik alanına yönelik etkinlikler yapmayı tercih etmesinden kaynaklandığı söylenebilir.

Bu noktada alanda gerek eğitim programı ve standartlar geliştirmeye dönük olarak yapılan alışmalar (Colorado Department of Education, 2009; Education Scotland, 2004; Michigan Department of Education, 2007; Ohio Department of Education, 2006; Pennsylvania Department of Education, 2009) gerekse fen kavramlarına yönelik yaşa dayalı yapılan çalışmalar sonucunda (İlhan, Tosun ve Xian-han Huang 2016; Saçkes, Flevares ve Trundle, 2010), özellikle yaşın program hazırlama ve standart geliştirmesinde belirleyici bir faktör olduğu ve buna paralel olarak içeriğin yaşla birlikte çeşitlendirmesi/farklılaştırılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Leibham, Alexander ve Johnson'ın (2013) yaptığı çalışmada küçük çocukların ilgi alanları ve ilgi duydukları bilimsel kavramların çocukların fene dair ileriki başarılarında önemli bir etken olduğunun belirlenmesi, okul öncesi dönem için bir bilim eğitimi programının ya da eğitim standartlarının gerekliliğini göstermektedir.

Fen eğitiminde retmenlerin ele aldığı içerikle birlikte kullandıkları bilimsel süreç becerileri ve uygulama şekilleri de eğitimin önemli bir boyutudur. Araştırmadan elde edilen sonuçlar retmenlerin büyük çoğunluğunun bilimsel süreç becerilerine okul öncesi dönemde fen eğitimi sırasında yer verilmesi gerektiğini ve bu becerilere etkinlikler içerisinde yer verildiklerini göstermektedir. Bununla birlikte çocukların yaşları büyüdükçe retmenlerin bilimsel süreçleri kullandıklarına ilişkin görüşlerinde de bir artış olduğu görülmektedir (Tablo 7).

Bilimsel süreç becerileri çocuğun kendi bilgisini oluştururken izlediği yoldur (Nikolaeva, 2008). Bireyin yaparak yaşayarak edindiği öğrenmelerin daha kalıcı olduğu düşünülürse erken yaşlarda bilimsel süreç becerilerine ilişkin uygulamalara yer verilmesi çocukların optimal gelişimleri açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda araştırmalar okul öncesi dönemde bilimsel süreç becerilerine yer verilerek yapılan eğitimlerle çocukların bilimi ve çevresini tanıyarak bilime karşı ilgilerinin arttığını; sebep-sonuç ilişkileri kurarak olayları anlamlandırılmalarına kolaylık sağladığını, öğrenmenin daha kalıcı izli olmasını sağladığını ortaya çıkarmıştır (Nikolaeva, 2008; Şenyüz, 2008; Kula, Kanlı ve Tan, 2008). Bu sonuçlar ışığında araştırmada yer alan öğretmenlerin bilimsel süreç becerilerinin çocukların fen içeriklerini kazanmada önemli yere sahip olduğunun bilincinde olduklarını göstermektedir.

36-72 aylık çocuklar için yapılması gereken fen eğitimi hakkında öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde; okul öncesi dönemde fen eğitiminin öğretim ilke ve yöntemlerine uygun olması, eğitim programının uygulama basamağına uygun şekilde yapılandırılması, eğitim ortamının uygun olarak düzenlenmesi, eğitim programının hazırlık ve değerlendirme basamağına uygun olması gerektiği üzerinde durdukları görülmektedir (Tablo 8). Buradan yola çıkılarak öğretmenlerin uygulamakta oldukları MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'na yönelik teorik bilgiye sahip oldukları ve uygulamalarında programın temel felsefesinden ve ilkelerinden faydalandıkları ancak, programın genel yapısını bütünüyle özümseyemedikleri söylenebilir. Bu programda çocuğu merkeze alan bir yaklaşımla eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütülmesi üzerinde önemle durularak (MEB, 2013) bu faaliyetlerin çocuğa uygunluk, program ve eğitim ortamının düzenlenmesi aşamalarına dikkat edilerek yürütülmesi gerekmektedir. Elde edilen bulgulara benzer şekilde Akcanca, Aktemur Gürler ve Alkan (2017) yaptıkları çalışma sonucu öğretmenlerin fen eğitimi uygulamalarında çocukların yaş ve gelişim seviyelerine dikkat ettikleri, materyal seçiminin önemine vurgu yaptıkları ve fen uygulamalarının okul öncesi eğitim programına uygun, kavram öğretimini destekler nitelikte yapılması gerektiğini ifade ettikleri belirlenmiştir.

Öğrenme, günlük kavramların gelişimi olarak düşünüldüğünde günlük deneyimlerin, anlamlı fen deneyimlerine dönüşmesi ve etkinliklerin de bu bağlamda planlanması gerekmektedir (Abdo ve Carulla, 2019). Bu noktada çocukların ileriki yaşam becerilerine etki eden fen etkinlikleri konusunda

öğretmenlerin bilgi, beceri, deneyim ve düşünceleeri oldukça önem taşımaktadır. Fleer (2010), okul öncesi öğretmenlerinin fen eğitimi uygulamaya dönüştürürken zorlandıklarını belirtmektedir. Eğitim süreci planlanırken etkinliklerin öncelikle çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun şekilde belirlenmesi, programa uygun şekilde planlanması, sınıf ortamı ve materyallerin buna göre düzenlenmesi ve etkinliğin değerlendirmesinin de bu kriter doğrultusunda yapılması gerekmektedir (MEB, 2013). Okul öncesi dönemde fen eğitimi standartlarının bu tür etkinlikler hazırlama ve uygulama konusunda öğretmenlere fen eğitimi öğretmenlere yol göstereceği düşünölmektedir.

Araştırmada okul öncesi dönemde fen eğitimi içerik standartlarına yer verilmesi konusundaki öğretmen görüşleri de incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin $\frac{3}{4}$ 'ünden fazlası fen eğitiminde standartların olması yönünde görüş belirtmişlerdir (Tablo 9). Bu durumun öğretmenlerin fen eğitimine ilişkin güncel içerikler konusunda yeterli bilgi ve deneyime sahip olamamalarından ve bu konuda bir rehber ihtiyacı duymalarından kaynaklandığı söylenebilir. Her yaş grubunda birçok farklı içerik alanına yönelik etkinlikler yapılabilir. Gözün Kahraman ve Ceylan'ın (2015) yaptıkları araştırma sonucunda çocukların bilim, yaşam, çevre, hava, su, enerji, değişim, insan vücudu, duyuvar, canlılık, böcekler vb. içerik alanlarında merak ve ilgilerinin olduğunu belirlemişlerdir. Çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun ilgi ve meraklarını destekleyecek şekilde yapılacak uygun eğitimler çocukların bilimi anlama ve sevme düzeylerini olumlu etkileyecektir. Bununla birlikte çocukların yaşlarının öğrenmelerinde etkili olduğu ve bu durumun çocukların ilerideki başarılarını da etkilediği dikkate alınarak (Yeşilyurt, 2003); okul öncesi eğitim sürecinde fen eğitimine ilişkin standartların eğitim sürecinde eşitsizlikleri, farklılıkları ve yanlış uygulamaları en aza indireceği düşünölmektedir.

Her konuda olduğu gibi eğitimde de uygulanmakta olan programların olumlu ve olumsuz yönleri ortaya çıkabilmektedir. Okul öncesi dönemde fen eğitimi konusunda standartların olmasının olumlu yönlerine ilişkin öğretmenlerin görüşleri incelenmiştir (Tablo10). Yapılan içerik analizi sonucu öğretim ilke ve yöntemleri, eğitim programının hazırlık, uygulama ve değerlendirme basamağı ve eğitim ortamı açısından standartların olumlu etkilerinin olacağı öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Eğitimde standartların belirlenmesi, farklı yaş gruplarında çocuklara kazandırılması gereken

beceri ve içeriklerin daha net ifade edilmesini sağlayacaktır. Üç yaşındaki bir çocukla beş yaşındaki bir çocuğun gelişim özellikleri ve öğrenme kapasiteleri birbiri ile aynı olmadığından hazırlanacak standartların öğretmenlere bu konuda rehberlik edeceği; adım adım eğitimin en alt basamağından en üst basamağına, çocukların neyi ne kadar bilmeleri gerektiği ve içeriklerin her birinde yer alan içeriğin kapsamının ve alt boyutlarının basitten zora doğru sıralanarak bir sonraki basamakta hangi düzeydeki alt becerilere yer vermesi gerektiği konusunda yol göstereceği ve bu sayede çocuklara sürekli aynı içeriklerin aynı düzeyde ele alındığı etkinlikler yapılmasını engelleyebileceği düşünülmektedir. Buna ilişkin olarak Morrison (2008), erken çocukluk eğitimi standartlarının çocukların bildikleri ve bildiklerinden yola çıkarak yapabilecekleri üzerine kurulması ve bu standartların yaş veya sınıf seviyesine uygun olarak belirlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Belirli bir fen eğitimi programına ve bu programda yer alacak içeriklere ilişkin standartların çocukların gelişimine de olumlu etki edeceği düşünülmektedir. Bu bağlamda Mantzicopoulos, Samarapungavan, Patrick (2009) çocukların geliştirmekte olan bilimsel algılarını ortaya çıkarmak amacıyla bir eğitim programı hazırlamışlar ve normal anaokulu programına katılan ve ayrıca hazırlanan eğitim programına katılan çocuklar arasında karşılaştırmalar yapmışlardır. Sonuçta anlamlı bilim programlarıyla çocukların etkinliklerinde ayrı bir alan olarak fene yer verilmesinin; çocuklara dil, fenin içeriği ve süreç beceriyle ilgili olumlu gelişmeler yarattığı ortaya çıkmıştır. Buna paralel olarak Tao, Oliver ve Venville (2012) de yaptıkları araştırmada bilim programlarının çocukların kavramsal algılarında anlamlı farklılıklar yarattığını ve bilim programlarının fen eğitiminin önemli bir parçası olduğunu bulmuşlardır.

Araştırmada aynı zamanda okul öncesi fen eğitimi konusunda standartların olmasının olumsuz yönleri hakkında öğretmenlerin görüşleri içerik analizi kullanılarak incelenmiştir (Tablo 11). Analiz sonucunda öğretmenler eğitim programının hazırlık, uygulama ve değerlendirme basamağı, eğitim ortamı, öğretim ilke ve yöntemleri, açısından standartların olumsuz yönleri olacağını belirtmişlerdir. Özellikle farklı yaş gruplarının karma olarak bir arada bulunduğu sınıflarda, çocukların bireysel farklılıklarına ilişkin olarak uygulama sürecinde zorluklar yaşayabileceklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte standartların olumsuz yönü olmayacağını belirten öğretmenler de mevcuttur. Öğretmenlerin fen eğitimi standartları konusunda

bazı endişelerinin olduğu gör÷lmektedir. Standartlar, her yerde aynı içerik ve hedeflerin ele alınarak, aynı etkinliklerin yapılması anlamına gelmez. Tersine çocukların yaş ve gelişim özellikleri, bireysel farklılıkları dikkate alınarak eğitim içeriklerinin ve eğitim sürecinin çerçevesinin belirlenmesini ve çocukların eğitim süreci sonunda potansiyelinin en üst noktaya çıkarılmasını sağlar. Böylelikle her eğitim kademesi sonunda çocukların yeterlilikleri daha net şekilde ortaya çıkacak ve yapılan uygulamalar tekrardan çok üzerine yeni içerikler eklenerek devam edebilecektir. Standartların, çocukların öğrenebileceği içeriklere dair öğretmenlere yol gösteren bir rehber olduğu düşün÷ldüğünde (Jalongo ve Isenberg, 2008: 54), elde edilen sonuç öğretmenlerin okul öncesi dönem fen eğitimine yönelik bir rehber ihtiyacı duyduklarını göstermektedir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar okul öncesi öğretmenlerinin fen eğitimine ilişkin olarak standartlara, farklı içerik bilgisine, bilimsel süreç becerilerine ve farklı yöntem tekniklere yönelik yönlendirmelere gereksinimleri olduğunu göstermiştir. Ayrıca bu süreçte öğretmenlerin çalıştıkları yaş grubunun da bu içerikte dikkate alınması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ancak araştırma öğretmenlerin görüşleri, kullanılan görüşme formu, uygulamanın gerçekleştiği il ve okullar ile sınırlıdır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda öğretmenlerin planlamada kullandıkları dokümanların ve uygulamaları sırasında yapılan gözlemlerin veri toplama sürecine dahil edilmesi yararlı olacaktır. Öğretmenlere yönelik fen eğitiminde yer verilebilecek içerikleri içeren uygulamalı hizmet içi eğitimlerin verilmesi ve bu konuda öğretmenlere sağlanan kaynakların arttırılması konusunda çalışmaların yapılması yerinde olacaktır. Yapılan araştırmanın amacına yönelik yurt içinde okul öncesi dönem fen eğitimi içeriği ve içerik standartlarına dair kapsamlı bir araştırmanın yapılmadığı göz önünde bulundurulursa elde edilen sonuçlar doğrultusunda öğretmenlerin ihtiyaçları ve ortaya çıkan problemlerin en aza indirilmesi noktasında katkı sağlayacağı düşün÷lmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

An Analysis of Preschool Teachers' Opinions on the Content and Standards of Science Education

*

Hatice Dağlı - H. Elif Dağlıoğlu

Kahramanmaraş Sütcü İmam University, Gazi University

Preschool period is the period when children make sense of their environment effectively through their own experiences (Dickinson & Porche, 2011). This period aims to enable children to structure their own knowledge, use scientific process skills and take an active role in social life by solving problems thanks to the appropriate content and curricula presented to them. One of the most basic activities that children can achieve these objectives is science activities that provide children with using scientific process skills and access information through their own experiences, just like a scientist. Children can observe, make predictions, and construct their knowledge by measuring and experimenting when necessary along with scientific contents during this process (Campbell and Jobling, 2012; Skamp, 2011). At that point, science education and its content used by pre-school teachers in the classes gain great significance. Thus, this study attempts to analyze teachers' views on the content of science education implemented in preschool education institutions and to identify the current situation in science education practices during preschool period.

The working group of the study consisted of 150 teachers working with 36-72 month-children in the kindergartens of primary schools and independent kindergartens affiliated to the Ministry of National Education and in the nursery classes affiliated to the Ministry of Family, Labor and Social Services located within Sivas city center. Having a qualitative research design, the study utilized a case study method. The study employed 'Teacher Views Interview Form on the Content of Science Education in Preschool Period' developed by the researchers. Before the form was prepared, the relevant national and international literature review was made; the content

of science education during preschool period was examined, and the problem statement was determined, and the content that could be included in pre-school science education was identified by asking the views of 13 university lecturers who are experts in their field and who work at different universities. A pilot study was conducted with 26 pre-school teachers in order to analyze whether the items in the interview form are in harmony with the research questions. After testing that the research questions were clear, the form was made ready for implementation by making the necessary corrections. Content analysis was used during data analysis. Descriptive statistics were made, and frequency and percentage values of the items were calculated. As a result of the findings, teachers were found to state that day and night, moon-sun, weather events should be included within the subject of Earth and Space science at the highest rate in all age groups, while the world's structure and universe subject / concept at the lowest level. The teachers were identified to emphasize that living and inanimate beings, different characteristics of living things, plants, and animals should be mostly included in life science; whereas the subjects/concepts related to heredity should be included at the least rate.

Upon analyzing the views of the teachers regarding the science of physics, the teachers working with 36-48 month-children noted that the concept of sound should be mostly included within the content, while those working with 60-72 month-children stated that the heat subject/concepts should be mostly concerned. However, the least mentioned subject/concepts were determined to be motion and force. Besides, 78.9% of the teachers were identified to have positive views about the existence of science education standards, while 7.5% stated that there should not be standards. The teachers having positive views clarified that the content standards of science education in the curriculum will contribute to the planning of activities appropriate for the children's development and age as well as creating different learning experiences related to different contents. Those having negative views indicated that they may experience various problems in terms of the curriculum, implementation and the organization of the educational environment.

The research findings also suggested that teachers need a guide on pre-school science education and different content knowledge, scientific process skills as well as different techniques. The research is limited to the teachers'

views and the measurement tool. The studies conducted with different teachers related to preschool science education, observations to be made in the classroom, document reviews etc. are expected to be effective in gaining in-depth knowledge on this subject. Providing practical in-service trainings for teachers about the content of science education and increasing the resources will enrich the science education practices that teachers will perform in their classrooms.

Kaynakça / References

- Abdo, K. ve Carulla, C.V. (2019). Designing play-based learning chemistry activities in the preschool environment, *Chemistry Education Research and Practice*, 20, 542-553.
- Akcanca, N., Aktemur Gürler, S. ve Alkan, H. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin fen eğitimi uygulamalarına yönelik görüşlerinin belirlenmesi, *Caucasian Journal of Science*, 1-19.
- Alabay, E. ve Yağan Güder, S. (2015). Hazır planlarda yer alan fen etkinliklerinin okul öncesi eğitim programı temel özellikleri açısından incelenmesi, *Uluslar Arası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 1-21
- Alabay, E. (2010). Okul öncesi eğitimde fen programları. B. Akman, G. Uyanık Balat ve T. Güler (Ed.), *Okul öncesi dönemde fen eğitimi içinde* (s.63-86). Ankara: Pegem Akademi.
- Ansberry, K.R. ve Morgan, E.R. (2007). *More picture-perfect science lessons: using children's books to guide inquiry, K-4*. USA: NSTA Press.
- Alade, F., Lauricelle, A. R., Beaudoin-Ryan, L. ve Wartella, E. (2016). Measuring with Murray: Touchscreen technology and preschoolers' STEM learning. *Computers in Human Behavior*, 62, 433-441.
- Alkış Küçükaydın, M., ve Uluçınar Sağır, Ş. (2018). Okul öncesi öğretmenliği öğretmen adaylarının fen öğretimine yönelik zihinsel imajları ve yöntem-teknik yaklaşımları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(4), 953-966. doi: 10.16986/HUJE.2018037332
- Arıkan, A. ve Kimzan, İ. (2016). Okul öncesi eğitimde proje yaklaşımı: Ağaç Bilimcilerin Araştırmaları Projesi. *İlköğretim Online*, 15(2), 498-528.
- Ayvacı, H. Ş., Devocioğlu, Y. ve Yiğit, N. (2002). Okul öncesi öğretmenlerin fen ve doğa etkinliklerindeki yeterliliklerinin belirlenmesi. *V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi'nde sunulmuş bildiri*, ODTÜ, Ankara.

- Babaroğlu, A. ve Okur Metwalley, E. (2018). Erken çocukluk döneminde fen eğitimine ilişkin okulöncesi öğretmenlerinin görüşleri, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 125-148.
- Brunton, P. ve Thornton, L. (2010). *Science in the early years: building firm foundations from birth to five*. UK: Sage Publications
- Brooks, M., ve Wangmo, T. (2011). Introducing the project approach and use of visual representation to early childhood education in Bhutan. *Early Childhood Research & Practice*, 13(1), 1-35.
- Burke, L. A., and Hutchins, H. M. (2016). Training transfer: An integrative literature review. *Human Resource Development Review* 6 (3): 263–296.
- Campbell, C. ve Jobling W. (2012). *Science in early childhood*. USA: Cambridge University Press.
- Colorado Department of Education, (2009). *Colorado Academic Standards*. 21 Mayıs 2019 tarihinde <http://www.cde.state.co.us/standardsand-instruction/index.asp> sayfasından erişilmiştir.
- Ceylan, ř., Gözün Kahraman, Ö. ve Ülker, P. (2015). Çocukların meraklarına ilişkin annelerin ve öğretmenlerin düşünceleri: Bilim kavramı. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 1-16.
- Education Scotland, (2004). *Curriculum for excellence*. 20 Nisan 2019 tarihinde http://www.educationscotland.gov.uk/Images/all_experiences_outcomes_tcm4-539562.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Dickinson, D.G. ve Porche, M.V. (2011). Relation between language experiences in preschool classrooms and children's kindergarten and fourth-grade language and reading abilities. *Child Development*, 1, 1-17.
- Doğan, Y. ve Simsar, A. (2018). Preschool teachers' views on science education, the methods they use, science activities, and the problems they face, *International Journal of Progressive Education*, 14(5), 57-76.
- Fleer, M. (2010), *Early learning and development: cultural-historical concepts in play*, New York: Cambridge University Press.
- Genç Kumtepe, E. (2011). Okul öncesi eğitimde fen. A. Özdaş (Ed.), *Okul öncesinde Fen Eğitimi içinde* (s.132-158). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Gezgin, D. ve Kılıç, D. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin fen etkinliklerinde tercih ettikleri kazanım ve yöntemlerin belirlenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 620-630.

- Gözün Kahraman, Ö. ve Ülker, P. (2015). Bilimi yaratan duygu: Çocukların fen ve doğaya ilişkin konulardaki bilgi ve merakları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 207-230.
- Gropen, J., Kook, J.F., Hoisington, C. ve Clark-Chiarelli, N. (2017). foundations of science literacy: Efficacy of a preschool professional development program in science on classroom instruction, teachers' pedagogical content knowledge, and children's observations and predictions. *Early Education and Development*, 28(5), 607-631.
- Güler, D. ve Bıkmaz, F. (2002). Anasınıflarında fen etkinliklerinin gerçekleştirilmesine ilişkin öğretmen görüşleri. *Eğitim Bilimleri ve Uygulamaları*, 1(2), 249-267.
- Günay Bilaloğlu, R. (2006). *Altı yaş çocuklarına bağışıklık sisteminin analoji tekniğiyle öğretimini başarı ve kalıcılığa etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Günindi, Y. (2012). Türkiye'de okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma çalışmalarına bir bakış. *IIB International Refereed Academic Social Sciences Journal*, 5, 0-0.
- Hatch, J.A. (2005). *Teaching in the new kindergarten*. Canada: Delmar Learning.
- Hong, S.Y. ve Diamond, K. E. (2011). Two Approaches to Teaching Young Children Science Concepts, Vocabulary and Scientific Problem- Solving Skill, *Early Childhood Research Quarterly*, 549, 1-11.
- İlhan,N.,Tosun,C. ve Xian-han Huang, Y. (2016). Kindergarten students' levels of understanding some science concepts and scientific inquiry processes according to demographic variables: The sampling of Kilis Province in Turkey. *Cogent Education*, 3(1), 1-17.
- İncikabı, L. ve Tuna, A.(2012). Türkiye ve Amerika eğitim sistemlerinin 60-72 aylıklar için geliştirilen okul öncesi matematik eğitimi programı açısından karşılaştırılması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,8(3),94-101.
- Jalongo, M. R. ve Isenberg, J. P. (2008). *Exploring your role-an introduction to early childhood education*. New Jersey: Pearson.
- Johnston, J. (2005). *Early explorations in science*. England: Open University Press McGraw-Hill International.
- Kallery, M. ve Psillos, D. (2002). What happens in the early years science classroom? The reality of teachers' curriculum implementation activities. *European Early Childhood Education Research Journal*, 10(2), 49-61.
- Kandır, A., Özbey, S. ve İnal, G. (2010). *Okul öncesi eğitimde program (1) kuramsal temeller*. İstanbul: Morpa.

- Kandır, A., Can Yaşar, M., İnal, G., Yazıcı, E., Uyanık, Ö. ve Yazıcı, Z. (2012). *Etkinliklerle bilim eğitimi*. Ankara: Efil Yayınevi.
- Katz, P. (2011). A Case study of the use of internet photobook technology to enhance early childhood “scientists” identity. *J Sci Educ. Technol*, 20, 525-536.
- Kula, G., Kanlı, U. ve Tan, M. (2010). 9., 10. ve 11. sınıf öğrencilerinin okul öncesi eğitim alma durumları ile bilimsel süreç becerileri arasındaki ilişki. IX. *Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi(UFBMEK-9) Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir. (Özet)*.
- Leibham, M.B., Alexander, J.M. ve Johnson, K.E. (2013). Science interests in preschool boys and girls: relations to later self-concept and science achievement. *Science Education*, 97(4), 574–593.
- Ljung-Djärf, A., A. Magnusson, A. ve S. Peterson, S. (2014). “From doing to learning: Changed focus during a pre-school learning study project on organic decomposition. *International Journal of Science Education* 36 (4), 659–676. doi: 10.1080/09500693.2013.822604
- Mantzicopoulos, P., Samarapungavan, A. ve Patrick, H.(2009).We learn how to predict and be a scientist: early science experiences and kindergarten children’s social meanings about science.*Cognition and Instruction*,27(4),312-369.
- MEB, (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara: MEB. <http://education.state.mn.us/MDE/EdExc/StanCurri/index.html> sayfasından erişilmiştir.
- Michigan Department of Education, (2007). *Science v.1.09. Kindergarten science grade level content expectations*. Michigan Department of Education. 13 Nisan 2019 tarihinde <http://www.michigan.gov/mde/0,4615,7-140-28753---,00.html> sayfasından erişilmiştir.
- Morrison, G. S. (2008). *Fundamentals of early childhood education*. New Jersey: Pearson.
- Morgan, P. L., Farkas, G., Hillemeier, M. M. ve Maczuga, S. (2016). Science achievement gaps begin very early, persist, and are largely explained by modifiable factors. *Educational Researcher*, 45(1), 18–35. doi:[10.3102/0013189X16633182](https://doi.org/10.3102/0013189X16633182)
- Nikolaeva, S. N. (2008). The ecological education of preschool children. *Russian Education*, 50(3), 64-72.
- National Research Council [NRC] (2012). *A framework for K-12 science education: practices, crosscutting concepts and core ideas*. Washington, D.C.: The National Academic Press

- NSES (1996). *National science education standarts*. National Academy Press: Washington. 25 Aralık 2012 tarihinde http://www.nap.edu/openbook.php?record_id=4962&page=104 sayfasından erişilmiştir.
- Ohio Department of Education, (2006). *Ohio early learning content standards*. 15 Haziran 2019 tarihinde <http://www.ode.state.oh.us/GD/Templates/Pages/ODE/ODEDefaultPage.aspx?page=1> sayfasından erişilmiştir.
- Olgan, R. (2015). Influences on Turkish early childhood teachers' science teaching practices and the science content covered in the early years. *Early Child Development and Care*, 185(6), 926-942.
- Öçal, T. (2017). Türk okul öncesi eğitim programı ile ortak temel eyalet standartlarının matematik bağlamında karşılaştırılması, *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 155-171.
- Ömeroğlu, E. ve Can Yaşar, M. (2004). Okul öncesi eğitim. *Görüş Dergisi*, 74-80.
- Öztürk Yılmaztekin, E. ve Tantekin Erden, F. (2017) Investigating early childhood teachers' views on science teaching practices: the integration of science with visual art in early childhood settings. *Early Child Development and Care*, 187(7), 1194-1207, DOI: [10.1080/03004430.2016.1160899](https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1160899)
- Piasta, S. B., Pelatti C.Y. ve Miller, H.L. (2014). Mathematics and science learning opportunities in preschool classrooms. *Early Education and Development*, 25, 445-468.
- Pennsylvania Department of Education, (2009). *Pennsylvania learning standarts for early childhood*. 14 Nisan 2019 tarihinde http://www.education.state.pa.us/portal/server.pt/community/pennsylvania_department_of_education/7237 sayfasından erişilmiştir.
- Saçkes, M., Flevare, L.M. ve Trundle K.C. (2010). Four- to six-year-old children's conceptions of the mechanism of rainfall. *Early Childhood Research Quarterly*, 25(4), 536-546.
- Sarıtaş, R. (2010). *Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programına uyarlanmış GEMS (Great Explorations İn Maths and Science) fen ve matematik programının anaokuluna devam eden altı yaş grubu çocukların kavram edinimleri ve okula hazır bulunuşluk düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Skamp, K. (2011). Teaching primary science constructively. In K. Scamp (Ed.) *Teaching primary science constructively* (p. 1-54). USA: Cengage Learning.

- Arizona Department of Education. (2005). *Standards based teaching and learning: science standard articulated by grade level kindergarten*. 14 Ocak 2013 tarihinde <http://www.azed.gov/standards-practices/> sayfasından erişilmiştir.
- Şenyüz, G. (2008). *2000 yılı fen bilgisi ve 2005 yılı fen ve teknoloji dersi öğretim programlarında yer alan bilimsel süreç becerileri kazanımlarının tespiti ve karşılaştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Sığırtmaç, A. ve Özbek, S. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin fen eğitimine ilişkin görüşleri ve uygulamalarının incelenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy*,6(1), 1039-1056.
- Simsar, A., Doğan, Y. ve Yalçın, V. (2017). Okul öncesi sınıflarındaki fen merkezleri ve kullanım durumlarının incelenmesi- Kilis Örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14) ,147-164.
- Tao, Y., Colette Oliver, M. ve Venville, G.J. (2012). Chinese and Australian year 3 children's conceptual understanding of science: A multiple comparative case study. *International Journal of Science Education*, 34(6), 879–901.
- Taştepe, T. (2012). *Erken çocukluk dönemi fen ve matematik eğitimi içerik standartları değerlendirme araçlarının geliştirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon
- Tu, T. ve Hsiao, W. (2008). Teacher–Child verbal interactions in preschool science teaching. *Electronic Journal of Science Education*,12(2), 1-23.
- Uyanık Balat, G. (2010). Fen nedir ve çocuklar feni nasıl öğrenir?. B. Akman, G. Uyanık Balat ve T. Güler (Editörler), *Okul öncesi dönemde fen eğitimi içinde* (s. 1-17). Ankara: Pegem Akademi.
- Ültay, N., Ültay, E., Çilingir, S. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin fen konularındaki uygulamalarının incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* ,773-792.
- Yeşilyurt, S. (2003). Anasınıfı öğrencileri ve ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin canlı ve cansız kavramlarını anlama düzeyleri üzerine bir araştırma. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 83-96.
- Yıldırım, C. (2008). Avrupa Birliği ülkelerinde Ve Türkiye'de okul öncesi eğitim. *Electronic Journal of Social Sciences*, 7(25), 91-110.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin

Yıldız S., ve Tükel, A. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin fen etkinliklerine yer verme durumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi*, 4(1), 49-59.

Yılmaz, N. (2010). *Okul öncesi eğitimde fen deneyleri*. Ankara: Eğiten Kitap.

Zhang, P., Parker, J. ve Eberhardt, J. (2011). What's so terrible about swallowing an apple seed? Problem-based learning in kindergarten. *Journal of Science Education and Technology*, 20(5), 468-481.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Dağlı, H. ve Dağlıoğlu, H. E. (2020). Okul öncesi öğretmenlerinin fen eğitiminin içeriği ve standartlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 1885-1919. DOI: 10.26466/opus.631378

Ortaokul Öğrencilerinin Kesir Kavramına İlişkin Ürettikleri Metaforlar¹

DOI: 10.26466/opus.639306

*

Hakan Ergöl* - Dilek Sezgin Memnun**

* Milli Eğitim Bakanlığı, Sınıf Öğretmeni / İstanbul/ Türkiye

E-Posta: hakanergol@hotmail.com

ORCID: [0000-0001-6279-1301](https://orcid.org/0000-0001-6279-1301)

** Doç. Dr, Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bursa / Türkiye

E-Posta: dilekmemnun@gmail.com

ORCID: [0000-0003-3254-8858](https://orcid.org/0000-0003-3254-8858)

Öz

Gündelik yaşamımızda ve disiplinler arası çalışmalarda yer alan kesir kavramı, matematik öğretiminde öğrencilerin anlamada ve çözümede zorlandıkları kavramlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Son yapılan matematik programı değişimlerinin ardından da, bu kavramın somut materyaller ve günlük yaşamlarında tanıdıkları nesnelere üzerinden kavratılması önem kazanmıştır. Çünkü bu program değişikliklerinde kesir kavramının öğretimine ilkokuldan itibaren yer verilmektedir. Bu değişimlerin ve yeniliklerin ardından, öğrencilerin kesir kavramını algılama biçimleri matematik öğretimi bağlamında incelenmelidir. Bu nedenle, bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin kesir kavramına bakış açıları ile algılama biçimlerinin incelenmesi kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda, araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin kesir kavramına ilişkin metaforlarının ortaya koyulması amaçlanmıştır. Ayrıca, beşinci ve yedinci sınıf öğrencilerinin ürettikleri bu metaforlar arasındaki değişimlerin incelenmesine de yer verilmiştir. Çalışma sonucunda, öğrencilerin kesir kavramına ilişkin olarak toplam 115 farklı metafor ürettikleri açıklanmıştır. Bu kapsamda, araştırmaya katılan öğrencilerin en çok pasta/pizza, bıçak/makas, bütünü parçalama ve hayat metaforlarını oluşturdukları görülmüştür. Bununla birlikte, yaş düzeyinin artması ile birlikte öğrencilerin kesri soyut metaforlarla açıklamaya başladıkları da anlaşılmıştır. Ayrıca; öğrencilerin bir bölümünün ürettikleri metaforlardan, bu öğrencilerin kesir kavramının anlamını ve kullanım amacını tam olarak kavrayamadıkları da anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kesir, Metafor, Ortaokul öğrencisi

¹ 9-11 Nisan 2018 tarihlerinde İstanbul'da yapılan "The 1st International Congress on New Horizons in Education and Social Sciences" isimli konferansta sunulmuş ve özet olarak yayınlanmış olan bildirinin genişletilmiş ve düzenlenmiş tam metnidir.

Middle School Students' Metaphors about Fraction

*

Abstract

The concept of fraction which exists in our daily lives and interdisciplinary studies is one of the concepts that students have difficulty in understanding and solving in mathematics teaching. After the recent changes in the mathematics program, teaching this concept through concrete materials and familiar objects that they know in their lives has gain importance. Because, teaching of the concept of fraction is given from the first grade of primary school in these program changes. Following these changes and innovations, there is a need to re-examine the ways which students perceive the concept of fraction in the context of mathematics teaching. Therefore, it was examined the perspectives of the middle school students on the concept of fraction and the perception ways of the fraction concept of the middle school students; and in this context it is aimed to reveal the metaphors of the concept of fraction of the students who participated in the research. In addition, the analysis of the differences between the metaphors produced by the fifth and seventh grade students was also included. Through this study, it was observed that the students who participated in the research mostly consisted of "cake / pizza", "knife / scissors", "shredding whole" and "life" metaphors. Nevertheless, it was understood that using more abstract metaphors was increased with the age of the students. Also, when the metaphors produced by some of the students were examined, it was understood that these students could not fully understand the meaning and the purpose of the concept of fraction.

Keywords: *Fraction, Metaphor, Middle school student*

Giriş

Sayıların insanların hayatına girmesi milattan önceki dönemlere dayanmaktadır. Öncelikle yerleşik yaşamla birlikte sayılara duyulan ihtiyaç ve ardından da merak dürtüsüyle ortaya çıkan matematiğin keşfi ve bu süreçler içerisinde rasyonel sayıların ortaya çıkışıyla sayılar matematik tarihi içerisinde yoğun biçimde yer almıştır. Tam sayıların insanların gündelik hayatta karşılaştıkları durumları çözmeye yetersiz kalması rasyonel sayıların ortaya çıkışına neden olmuştur. Bu kapsamda, bu araştırmada ele alınacak olan ve farklı uzmanlık alanlarındaki hesaplamalarda kullanılan temel bir kavram olan kesir kavramı da giderek önem kazanmıştır (Walle, Karp ve Bay-Williams, 2013; Akt. Macit ve Nacar, 2019).

Ülkemizde 2005 yılı ve sonrasında gerçekleştirilen köklü program değişiklikleri öncesinde kesir kavramı, ilköğretim ilk kademelerinde “kesirler, bayağı kesirler, kesirli sayılar”, ilerleyen kademelerinde ise “Rasyonel Sayılar” adıyla matematik derslerinde yer almakta idi (Şiap ve Duru, 2004: 89). Üstelik matematik derslerinde yer alan kesirler ve rasyonel sayılar konuları ilköğretim ve lise düzeyinde oran-orantı, ondalıklar, yüzdeler, olasılık, ölçme gibi matematiğin diğer konularının öğretimine de temel teşkil etmektedir. Aynı zamanda, meslek yaşamında ve günlük hayatta ölçme ve hesaplamalarda oldukça sık başvurulan konulardır (Macit ve Nacar, 2019). Kesirler ve kesirlerle işlemlere yönelik kavramsal anlamların oluşturulması da, özellikle cebir gibi ileri düzeydeki konuların öğreniminin yanında problem çözme becerilerin gelişimi için de önemlidir. Bu nedenle, geçmiş dönemlerdeki bu matematik öğretim programlarında kesir kavramının öğretimine üçüncü sınıftan itibaren başlanırken, 2018 yılı Matematik Ders Programı'nda kesirler konusunun öğretimine ilköğretim birinci sınıftan başlayarak yer verilmektedir. Bu kapsamda, ilk yıllarda bütün ve yarım kesirler ile ilgili farkındalık oluşturulmakta, bütün ve yarımın çeyrek ile ilişkisi verilmekte, parça-bütün ilişkisi vurgulanarak kesire ait terimler tanıtmakta ve birim kesir kavramı ele alınarak pay ve payda arasındaki ilişki pekiştirilmektedir. İlerleyen yıllarda ise basit, bileşik ve tam sayılı kesri tanıma ve kullanma, kesirlerde toplama ve çıkarma işlemleri, tam sayılı ve bileşik kesirler arasında dönüşüm ve sıralama önem kazanmaktadır. Ortaokul yıllarında, ondalık gösterim konusu ele alınmaya başlanmakta, ondalık gösterimin kesirlerle ilişkilendirilmesi, ondalık kesirler-

le toplama ve çıkarma işlemleri yapılması, yüzde kavramının kesir ve ondalık gösterimlerle ilişkilendirilmesi yapılmaktadır. Ayrıca, kesirleri sıralama, karşılaştırma ve kesirlerle dört işlem yapma, ondalık gösterimleri verilen sayıları çözümlenme, bu sayılara ilişkin çarpma ve bölme işlemleri yapma konuları işlenmektedir. Bununla birlikte, ortaokul yıllarında rasyonel sayılar tanıtılarak karşılaştırılmakta ve rasyonel sayılarla dört işlem yapma ve rasyonel sayılarla problem çözme çalışmaları da yapılmaktadır. Bir kesir veya bir tam sayının bir tam sayıya oranı olarak temsil edilebilen tümsayıların kümesine Rasyonel Sayılar Kümesi denilmektedir (Walle, Karp ve Bay-Williams, 2013; Akt. Macit ve Nacar, 2019). Bununla birlikte, her kesir bir rasyonel sayı iken her rasyonel sayı bir kesir olmayabilir çünkü rasyonel sayılar kesirlerden farklı olarak ondalık sayı ya da yüzde şeklinde gösterilebilir (Lamon, 2007). Bu kapsamda, özellikle de ilkokulun ilk yıllarında kesir kavramının öğretiminde gerçek yaşam durumlarıyla ilişkilendirilip anlamlandırma önem taşımaktadır. Bununla birlikte, kesirler ve kesirlerle işlemler konusu öğrenciler için anlaşılması zor konuların başında gelmektedir (Charalambous ve Pantazi, 2005; Doğan ve Yeniterzi, 2011; Orhun, 2007; Önal ve Yorulmaz, 2017). Bu alanda yapılan bazı çalışmalarda (Birgin ve Gürbüz, 2009; Soylu ve Soylu, 2005; Yazgan, 2007; Yılmaz ve Yenilmez, 2008) da, farklı düzeylerden araştırmaya katılan bireylerin kesir kavramını anlama ve öğrenmede zorluk yaşadıklarını açıklanmıştır.

Bu araştırmalardan Haser ve Ubuz (2002) tarafından beşinci sınıf öğrencilerinin kesirler konusunda sahip oldukları bilgi ve becerilerin kavramsal ve işlemsel durumlarda kullanma performanslarının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmanın sonucunda, öğrencilerin aynı hedefi farklı durumlarda ölçen kavramsal performansa yönelik sorularda sorunun içerdiği kesir çeşitlerine göre performans gösterdikleri anlaşılmıştır. Ayrıca, işlemsel performansa yönelik sorularda ise farklı tipte kesirler arasındaki çıkarma ve çarpma işlemlerinde toplama işlemine kıyasla daha düşük performans gösterdikleri de açıklanmıştır. Pesen (2007) tarafından üçüncü sınıf öğrencilerinin kesirlerle ilgili ortak hatalarının arkasında yatan kavram yanlışlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmanın sonucunda, kesirlere uygun model çizmede öğrencilerin önemli bir bölümünün bütünü eş parçalara ayırmada başarılı olamadıkları, öğrencilerin dairesel şekilleri eş parçalara ayırmada dikdörtgenel şekillerden daha fazla zorlandıkları anlaşılmıştır. Bazılarının kesrin sembolik gösteri-

mini tek bir sayı olarak algılamada zorluk çektikleri ve modellere ait kesir sayılarını ifade etmede güçlük yaşadıkları da çalışmanın sonucunda açıklanmıştır. Ayrıca, öğrencilerin önemli bir bölümü kesir sayılarının okunuşlarına ait kesir sayılarını yazamadıkları da görülmüş ve bu öğrencilerin çoğunun pay yerine paydayı ve payda yerine de payı yazdıkları da anlaşılmıştır. Önal ve Yorulmaz (2017) tarafından yapılan çalışmada ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin kesirler konusunda yaptıkları hataların belirlenmesi amaçlanmış ve çalışmanın sonucunda öğrencilerin kesirlerde en fazla yaptıkları hatalar kesirlerde sıralama yaparken doğal sayı gibi işlem yapma, toplama işleminde aynı kesir içerisinde pay ve paydayı toplayıp sonucu doğal sayı olarak yazma, çıkarmada pay ve paydaları ayrı düşünüp büyük sayıdan küçük sayıyı çıkarma ve sayı doğrusunda bütünü parçalara eş olarak ayırmama olarak açıklanmıştır. Bu çalışmalarda, öğrencilerin bu zorluklarının da kavramın yapısı ve öğreniminden, kavramın ilkokul ve ortaokul seviyesindeki bireyler için soyut olmasından kaynaklandığı ifade edilmektedir.

Bilişsel öğrenme kuramı bireylerin yaklaşık onbir yaştan itibaren soyut işlemler dönemine geçmekte ve bu şekilde düşünebilmektedirler (Baykul, 2009; Senemoğlu, 2009). Bundan dolayı, ilkokul dönemindeki öğrenciler somut işlemler düzeyinde olduğu için kesir kavramının anlaşılması ve öğrenilmesi zorlaşmaktadır. Bu nedenle, kesir kavramının daha iyi anlaşılması açısından öğrencinin kesir kavramını zihninde hangi kavramlarla ilişkilendirdiğinin, hangi anlamlar yüklediğinin açıklanması gerekmektedir ve bunun için de metaforlardan yararlanılabilir. Metafor kelimesinin kökeni Fransızca "metaphore" kelimesinden gelmektedir. Metaforlar somut kavramlar içerdiği için ilgili kavramın tanımlanmasını güçlendirmektedir. Kesir kavramının öğretiminde karşılaşılan zorlukların kesirlerin günlük yaşamdan örneklerle ilişkilendirilerek aşmaya çalışılması için öğrencilerin kesirlerle ilgili sahip oldukları metaforların ortaya koyulması önem taşımaktadır. Metaforlar aracılığı ile öğrencilerin kesirler konusunu öğrenirken zorlandıkları kavramlar, işlemler vb. tespit edilebilir ve kesir kavramının etkili öğretiminde izlenecek yöntemler açısından fikirler oluşturulabilir. Bu nedenle, bu çalışmada ortaokul beşinci ve yedinci sınıf öğrencilerinin kesir kavramına bakış açıları ile algılama biçimlerinin incelenmesi kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda, araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin kesir kavramına ilişkin metaforlarının ortaya koyulması

amaçlanmıştır. Ayrıca, beşinci ve yedinci sınıf öğrencilerinin ürettikleri bu metaforlar arasındaki değişimleri de incelenmiştir. Bu kapsamda, aşağıda yer verilen araştırma problemlerine çözüm aranmaktadır:

1. Ortaokul öğrencilerinin kesirlerle ilgili sahip oldukları metaforlar nelerdir?
2. Ortaokul öğrencilerinin kesirlerle ilgili sahip oldukları metaforlar hangi temalar altında toplanabilir?
3. Ortaokul beşinci ve yedinci sınıf öğrencilerinin metaforlarının birbirinden ayrıldığı/farklılaştığı temalar var mıdır?

Yöntem

Bu kısımda, araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin kesir kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlarının ortaya koyulması amacıyla yapılan veri toplama ve analizine, araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin detaylı bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin kesirlerle ilgili sahip oldukları metaforların ortaya koyulması amaçlandığı için olgubilim araştırması yapılmıştır. Olgu, "birtakım olayların dayandığı neden veya bu nedenlerin yol açtığı sonuç" olarak ifade edilebilir (Türk Dil Kurumu, 2019). Olgubilim (fenomenoloji) ise, bireyler tarafından fark edilmekle birlikte hakkında net ve detaylı bilgiye sahip olunamayan olguları inceleyen bir araştırma türüdür (Cropley, 2002). Olgubilim araştırmalarında "veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek bireyler ya da gruplar"dır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018).

Çalışma Grubu

Bu araştırmaya, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde İstanbul ili Kağıthane ilçesinde bulunan Hamidiye İmam Hatip Ortaokulu'nda öğrenim görmekte olan ve araştırmacılardan birinin öğretmenleri olduğu 152 (%51)'si beşinci sınıf ve 146 (%49)'sı ise yedinci sınıf öğrencisi olmak üzere toplam 298 öğrenci katılmıştır. Araştırma kapsamına alınan okul İstanbul ili

Kağıthane ilçesinde bulunan ortaokullar arasından *olasılık temelli örnekleme yöntemlerinden biri olan seçkisiz örnekleme yöntemi* ile belirlenmiştir. Seçkisiz örnekleme yönteminde, tamamen rastgele yöntemle örneklem seçilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 104). Araştırmaya katılan beşinci sınıf öğrencilerinin 73 (%48)'ü ve yedinci sınıf öğrencilerinin 68 (%46)'i kız öğrencidir.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerine “Kesir .....gibidir. Çünkü .....” şeklindeki cümle yazılı olarak yöneltilmiştir. Çalışmaya katılma konusunda istekli olan öğrencilere anket kağıdındaki ilgili bölümlere kendilerinin ve sınıflarının isimlerini yazmaları istenmiş, öğrencilerin anket sorularını cevaplamaları 15 dakika civarında tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Ortaokul öğrencilerinin kesir kavramına bakış açıları ile algılama biçimlerinin incelenmesi ve kesir kavramına ilişkin metaforlarının ortaya koyulması amaçlarıyla gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen verilerin analizi betimsel analizi aracılığı ile gerçekleştirilmiştir.

Betimsel analizde, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analizi türüdür. Bu analiz türünde temel amaç, elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Betimsel analiz dört aşamadan oluşur. Bunlar; betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması aşamalarıdır (Altunışık, Coşkun, Yıldırım ve Bayraktaroğlu, 2010). Bu araştırma kapsamında ilk aşama olan betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma aşamasında, birinci araştırma problemi veri analizi için en genel düzeydeki çerçeveyi oluşturmuştur. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi aşamasında, belirlenen çerçeveye göre birinci araştırma problemi için veriler somut bir nesnel/fiziksel olarak yapılan iş, soyut bir kavram, benzetim, olumsuz algı, olumlu algı ve kesir gösterimi ile ilişkili olmak üzere 6 farklı tema altında düzenlenmiş ve sunulmuştur. *Bulguların tanımlanması ve yorumlanması* aşamasında ise, belirlenen temalara göre elde edilen veriler okunmuş

ve düzenlenmiştir. Ardından, düzenlenen veriler tablo ve şekillerde sunulmuş ve ulaşılan bulgular bu temalar üzerinden yorumlanmıştır. Son olarak da, araştırma bulguları gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin kesirlerle ilgili sahip oldukları metaforlar araştırılmış ve elde edilen bulgular bu kısımda sunulmuştur. Buna göre, ilk olarak "Ortaokul öğrencilerinin kesirlerle ilgili sahip oldukları metaforlar nelerdir?" biçimindeki araştırma problemine cevap aranmıştır. Bu kapsamda, araştırmaya katılan öğrencilerin geçerli 115 çeşit metafor ürettiği ve bu metaforların sayısının 298 olduğu aşağıda yer alan tablodan anlaşılmaktadır.

Tablo 1. "Kesir" Kavramı ile İlgili Üretilen Metaforlar

Metafor	f	%	Metafor	f	%
Pasta/Pizza	88	29.54	Her şey	1	0.34
Bıçak/Makas	19	6.38	İnsan	1	0.34
Bütünü Parçalama	10	3.36	İnsan Karakteri	1	0.34
Hayat	10	3.36	İnsanların Sıraya Girmesi	1	0.34
Tren	9	3.02	Kâğıdın Parçasını Boyama	1	0.34
Kitap	8	2.69	Kâğıt	1	0.34
Matematik	7	2.34	Kalem	1	0.34
Geometrik Şekiller	6	2.01	Fetih	1	0.34
Kek	5	1.67	Futbol	1	0.34
Para	5	1.67	Gözlük Çerçevesi	1	0.34
Bölünme	3	0.97	Güneş	1	0.34
Çikolata	3	0.97	Evren	1	0.34
Ev	3	0.97	Karenin Parçaları	1	0.34
Meyve	3	0.97	Kesici Alet	1	0.34
Araba	3	0.97	Kesilmiş İrmik (heceleri)	1	0.34
Atom	3	0.97	Kesme İşareti	1	0.34
Bölme	2	0.66	Kilo Alma-Verme	1	0.34
Bütün	2	0.66	Kitap Ayracı	1	0.34
Ekmeği Bölmek	2	0.66	Kuş	1	0.34
İğne	2	0.66	Labirent	1	0.34
İki Odayı Ayıran Duvar	2	0.66	Lego Parçaları	1	0.34
Işın	2	0.66	Makas Kelime Çağrışımı	1	0.34
Karadelik	2	0.66	Masa	1	0.34
Kesen Çizgi	2	0.66	Matematik dersi	1	0.34
Korku-Dehşet-Karanlık	2	0.66	Matematik programı	1	0.34
Paralel	2	0.66	Menekşe	1	0.34
Pay-Payda-Bütün	2	0.66	Müebbet Hapis Cezası	1	0.34

Ortaokul Öğrencilerinin Kesir Kavramına İlişkin Ürettikleri Metaforlar

Saat	2	0.66	Nesrin (Özel İsim)	1	0.34
Yatay Çizgi	2	0.66	Not	1	0.34
Arkadaşlık	2	0.66	Okul	1	0.34
Fen Dersi	2	0.66	Oran	1	0.34
Ayrı Bölmeli Eşyalar	1	0.34	Orman	1	0.34
Bilgisayar Masaüstü E.	1	0.34	Otel	1	0.34
Bıçak	1	0.34	Oyun	1	0.34
Bölen	1	0.34	Papatya	1	0.34
Bölünen Her Şey	1	0.34	Parçanın Bölümleri	1	0.34
Brokoli	1	0.34	Paylaşırma Birimi	1	0.34
Bulmaca	1	0.34	Rasyonel Sayılar	1	0.34
Buzdolabı	1	0.34	Sayı Çubuğu	1	0.34
Bütün Oluşturma	1	0.34	Sayılardan Oluşan Şey	1	0.34
Bütünün Yarısı	1	0.34	Sayıları İfade Etme	1	0.34
Cam	1	0.34	Sonsuzluk Sembolü	1	0.34
Cetvel	1	0.34	Tahta	1	0.34
Çanta	1	0.34	Tam İnsan	1	0.34
Çapa	1	0.34	Terazi	1	0.34
Çaresi Olmayan Zehir	1	0.34	Testere	1	0.34
Çarpma İşlemi Sembolü	1	0.34	Toplama İşlemi	1	0.34
Defter	1	0.34	Uçak	1	0.34
Deniz	1	0.34	Uğur Böceği	1	0.34
Dilim	1	0.34	Uzay	1	0.34
Dipsiz Çukur	1	0.34	Uzun Yol	1	0.34
Dört İşlem	1	0.34	Yemek	1	0.34
Dünya	1	0.34	Yemek Dilimleri	1	0.34
Dünyada en temel konu	1	0.34	Yıldızlar	1	0.34
Elma Dilimleri	1	0.34	Yuvarlak	1	0.34
Elmanın iki yarısı	1	0.34	Zürafa	1	0.34
Ev	1	0.34	Kırık	1	0.34

(Arapça Kesir'in Karşılığı)

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere, araştırmaya katılan ortaokul öğrencileri tarafından en çok üretilen metaforların "Pasta/Pizza" (88-%24.54) ve "Bıçak-Makas" (19-%6.37) olmuştur. Katılımcıların bir bütünü eş parçalara ayırmak için pastayı ya da pizzayı, bir kâğıdı kesme mantığı ile katılımcıların "pasta/pizza" metaforuyla bağlantılı olarak "bıçak/makas" metaforunu ürettikleri görülmüştür. Parçalara ayırma işini metafor olarak gören katılımcılar ise "Bütünü parçalama" 10 metafor-%3.36) metaforu üretmiştir. Ayrıca, "Hayat" (10 metafor-%3.36) ve "Tren" (9 metafor-%3.02) metaforları da öğrenciler tarafından en çok üretilen metaforlar olarak açıklanmıştır.

İkinci olarak "Ortaokul öğrencilerinin kesirlerle ilgili sahip oldukları metaforlar hangi temalar altında toplanabilir?" biçimindeki araştırma

problemine cevap aranmıştır. Bu araştırma problemine cevap aranırken, araştırmaya katılan ortaokul öğrencileri tarafından üretilen metaforlar ve bu metaforları belirleme nedenleri olarak yaptıkları açıklamalar incelenmiştir.

Kesir kavramına ilişkin olarak ortaokul öğrencilerinin ürettikleri metaforlar "Somut bir nesne/Fiziksel olarak yapılan bir iş", "Soyut bir kavram", "Benzetim", "Olumlu algı", "Olumsuz algı" ve "Kesir gösterimi ile ilişkili" şeklinde altı farklı grupta toplanmış ve bu gruplarda yer alan metaforlara ilişkin betimsel analiz sonuçları da aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Bu kapsamda, farklı temalarda yer alan metaforların sayısı ile yüzde ve frekans değerlerine Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2. "Kesir" Kavramına İlişkin Temalar

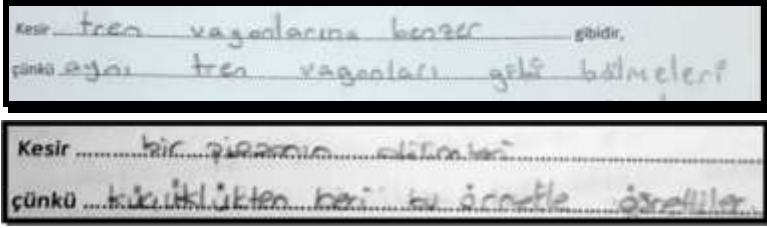
Temalar	f	%
Somut bir nesne/Fiziksel olarak yapılan bir iş	158	53.02
Soyut bir kavram	80	26.85
Kesir gösterimi ile ilişkili	25	8.39
Olumsuz algı	13	4.36
Benzetim	12	4.03
Olumlu algı	10	3.35

Yapılan incelemeler, araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin "Kesir" kavramına ilişkin olarak ürettikleri metaforların yarısından fazlasının (158 metafor-%53.02) "Kesir" kavramını "Somut bir nesne/Fiziksel olarak yapılan bir iş" olarak açıklamıştır. Bu durum, araştırmaya katılan öğrencilerin bu kavramı somut durumlarla düşünüp açıkladıklarını gösterir niteliktedir. Öğrencilerin önemli bir kısmı (80 metafor-%26.85) bu kavramı "Soyut bir kavram" olarak açıklarken, az bir kısmı (12 metafor-%4.03) ise benzetmelerden yararlanmıştır. Tabloda yer alan bilgilerden, ortaokul beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin bir kısmının (25 metafor-%8.39) ise oluşturdukları metaforlarda kesrin gösterimi ile ilgili ilişkilendirmeler kurdukları görülmüştür. Aynı zamanda, yukarıdaki tablodan olumlu öğrenci metaforlarının (10 metafor-%3.35) olumsuz metaforlara (13 metafor-%4.36) kıyasla az sayıda olduğu da anlaşılmaktadır.

Bu araştırma kapsamında son olarak da, "Ortaokul beşinci ve yedinci sınıf öğrencilerinin metaforlarının birbirinden ayrıldığı/farklılaştığı temalar var mıdır?" biçimindeki araştırma problemine cevap aranmıştır. Bu

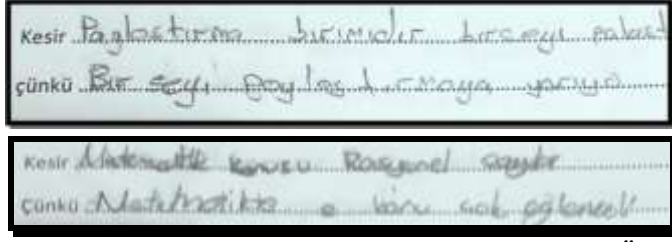

aşamada, ilk olarak "Somut bir nesne/Fiziksel olarak yapılan bir iş" teması için inceleme yapılmış ve öğrencilerin ürettiği metaforların 158 (%53.02)'inin günlük yaşamdan somut örneklerden oluştuğu anlaşılmıştır. Bu metaforların arasında en sık kullanılan metaforlar; "Pasta/Pizza", "Bıçak/Makas", "Bütünü parçalama" ve "tren" metaforlarıdır. Bu kategori altında, beşinci sınıf öğrencileri (102 metafor-%34.23) yedinci sınıf öğrencilerine (56 metafor-%18.79) kıyasla daha çok sayıda metafor üretmiştir. Bu oranın yüksek olmasının, beşinci sınıf öğrencilerinin somut işlemler döneminde olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca, bu sınıf düzeyinde Matematik dersinde kesir konusu işlenirken daha çok somut örnekler üzerinden gidilmesinin etkili olduğu da söylenebilir. Aşağıda yer alan şekilde bu tema altında yer alan metaforlardan örneklere yer verilmiştir.

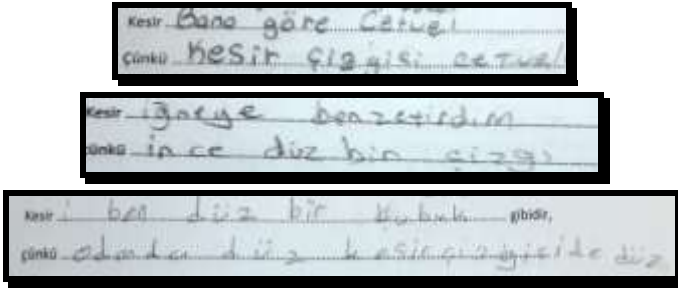
Şekil 1. "Somut bir nesne/Fiziksel olarak yapılan bir iş" Teması Altında Yer Alan Metaforlardan Örnekler

Araştırmaya katılan öğrenciler tarafından üretilen metaforların 80 (%26.85)'i ikinci kategori olan "Soyut bir kavram" kategorisi altında yer almıştır. Bu metaforlar içinde en sık kullanılan metaforlar; "Hayat", "Matematik" ve "Geometrik şekiller" metaforlarıdır. Sınıf seviyesine göre bakıldığında ise, araştırmaya katılan beşinci sınıf öğrencilerinin ürettikleri metaforların sayısının (18 metafor-%6.04), yedinci sınıf öğrencilerinin bu kategori altında yer alan metaforlarının (62 metafor-%20.81) sayısına kıyasla oldukça az olduğu anlaşılmıştır. Bu durum, yine yedinci sınıf öğrencilerinin 12-13 yaş aralığında ve soyut işlemler dönemine geçmiş olan öğrenciler olmaları ile açıklanabilir. Aşağıda yer alan şekilde bu tema altında yer alan metaforlardan örneklere yer verilmiştir.

Şekil 2. "Soyut bir kavram" Teması Altındaki Metaforlardan Örnekler

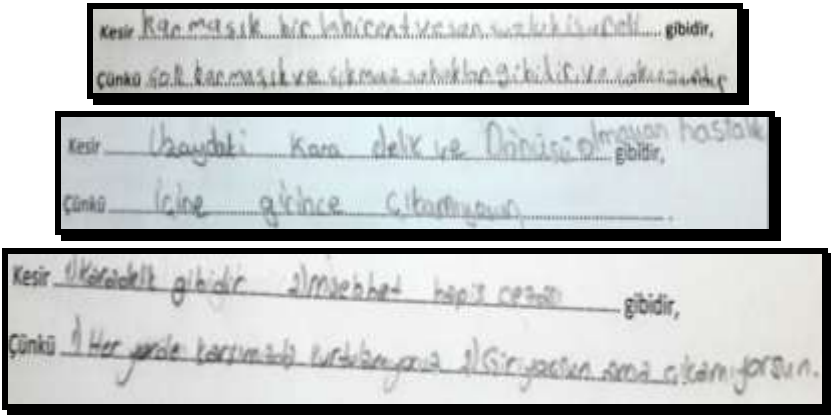
Bu kapsamda, üçüncü tema olan "Kesir gösterimi ile ilişkili" teması için inceleme yapılmış ve öğrencilerin ürettiği metaforların 25 (%8.39)'ünün bu temada yer alan ve "Kesir" kavramına şekil yönünden yaklaşan öğrencilere ait metaforlar olduğu görülmüştür. Bu metaforlardan en sık kullanılanları "Tren", "Kesen çizgi", "İki odayı ayıran duvar", "Işın", ve "Ayrı bölme eşyalar" isimli metaforlardır. Sınıf düzeylerinde yapılan incelemelerde, bu tema altında beşinci sınıf öğrencilerinin (20 metafor-%6.71) yedinci sınıf öğrencilerine (5 metafor-%1.68) kıyasla daha çok sayıda metafor ürettiği de görülmüştür. Bu gruptaki metaforların çoğunlukla beşinci sınıf öğrencileri tarafından üretilmiş olması, katılımcıların Piaget Bilişsel Gelişim Kuramı'na göre henüz göre somut işlemler döneminde olmalarına bağlanabilir. Somut işlemler döneminde, öğrenci var olan nesnelere gösteren sembollerle düşünürken, soyut işlemler dönemindeki birey mevcut olasılıklar üzerine düşünebilir (Cüceloğlu, 2000). Aşağıda yer alan şekilde de, bu tema altında yer alan metaforlardan örneklere yer verilmiştir.

Şekil 3. "Kesir gösterimi ile ilişkili" Teması Altındaki Metaforlardan Örnekler

Bu araştırma kapsamında yapılan incelemelerde, araştırmaya katılan ortaokul beşinci ve yedinci sınıf öğrencilerinin ürettikleri metaforlardan 13

(%4.36)'ünün "Olumsuz algı" teması kapsamında yer alan öğrenci metaforları olduğu görülmüştür. Bu durum, araştırmaya katılan bazı öğrencilerin "Kesir" kavramı hakkında olumsuz algıları bulunduğuna işaret etmektedir. Bu metaforlardan en sık kullanılanları; "Kara delik", "Korku-dehşet-karanlık", "Bilgisayarın masaüstü ekranı", "Çaresi olmayan zehir", "Güzellik" ve "Oyun" metaforlarıdır. Sınıf seviyesine göre bakıldığında ise, beşinci sınıf öğrencilerinin 3 (%1.0) adet olumsuz metafor üretirken yedinci sınıf öğrencilerinin 10 (%3.36) adet olumsuz metafor ürettiği görülmüştür. Üretilen metaforlar incelendiğinde, katılımcıların çoğunlukla kesir kavramının karmaşıklığına vurgu yapan, çözümü çok zor veya imkânsız olan sorunlar içeren metaforlar ürettikleri anlaşılmıştır. Aşağıda yer alan şekilde de, bu kategori altında yer alan metaforlardan örneklere yer verilmiştir.

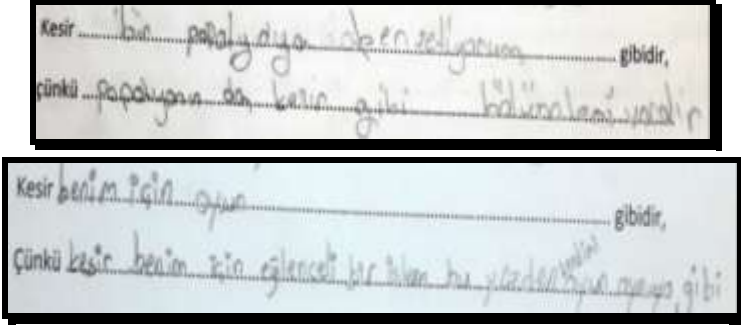

Şekil 4. "Olumsuz algı" Teması Altındaki Metaforlardan Örnekler

Araştırmaya katılan öğrencilerin ürettiği metaforların az bir kısmı (12 metafor-%4.03) da beşinci tema olan "Benzetim" teması altında yer almıştır. Bu metaforlar; çoğunlukla kesir kelimesinin ismine ya da hecelerine benzetme, yabancı dillerdeki anlamına benzetme ve bir özel isme benzetme yoluyla üretilmiş olan metaforlardır. Sınıf seviyesine göre bakıldığında ise, araştırmaya katılan öğrencilerin ürettikleri metafor sayılarının birbirine eşit olduğu anlaşılmaktadır.

Bu araştırma kapsamında yapılan incelemelerde, araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin geliştirdikleri metaforlardan 10 (%3.35)'unun ise

"Olumlu algı" teması kapsamında yer alan metaforlar olduğu görülmüştür. Bu durum, araştırmaya katılan çok az sayıda öğrencinin "Kesir" kavramı hakkında olumlu algıları bulunduğuna işaret etmektedir. Bu metaforlar; "Atom", "Arkadaşlık", "Dünyanın en temel konusu", "Bölen", "Papatya", "Güzellik", "Oyun", "İnsan" ve "Menekşe" metaforlarıdır. Sınıf seviyesine göre bakıldığında ise, beşinci sınıf öğrencilerinin 3 (%1.0) adet olumlu metafor üretirken yedinci sınıf öğrencilerinin 7 (%2.35) adet olumlu metafor ürettikleri görülmüştür. Üretilen metaforlar incelendiğinde, olumlu metaforlar çoğunlukla eş parçaların birleşmesiyle ya da katılımcıların sevdikleri şeylere benzetilerek oluşturulduğu anlaşılmıştır. Aşağıda yer alan Şekil 5'te, bu kategori altında yer alan metaforlardan örneklerle yer verilmiştir.

Şekil 5. "Olumlu algı" Kategorisi Altındaki Metaforlardan Örnekler

Olumlu algı metaforunda olduğu gibi, yedinci sınıf öğrencilerinin beşinci sınıf öğrencilerine kıyasla daha yüksek miktarda olumsuz metafor ürettikleri görülmüştür. Yedinci sınıf öğrencilerinin hem olumlu hem de olumsuz metafor üretme konusunda beşinci sınıf öğrencilerini geride bırakmaları da, bu yedinci sınıf öğrencilerinin kesir kavramına ilişkin hislerini daha net bir biçimde açığa vurabildiklerine işaret edebilir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma kapsamında elde edilen araştırma bulguları, araştırmaya katılan beşinci ve yedinci sınıf öğrencilerinin "Kesir" kavramıyla ilgili toplam 298 metafor ürettiklerini göstermiştir. Bu metaforlar arasında en çok üreti-

len metaforlara bakıldığında, ortaokul öğrencilerinin çoğunlukla kesir kavramını eş parçalara bölünebilecek bir nesne ya da bir nesneyi eş parçalara ayırma işlemi olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Pesen (2007) tarafından üçüncü sınıf öğrencileri ile yapılan çalışmanın sonucunda kesirlere uygun model çizmede öğrencilerin önemli bir bölümünün bütünü eş parçalara ayırmada başarılı olamadıkları açıklanmıştır. Benzer şekilde, Önal ve Yorulmaz (2017) tarafından ilkököl dördüncü sınıf öğrencileri ile yapılan çalışmanın sonucunda da, sayı doğrusunda bütünü parçalara eş olarak ayırmama durumu olduğu ifade edilmiştir. Bu durum da, öğrencilerin kesri bir nesneyi eş parçalara ayırma işlemi olarak algılamakla birlikte kavramı öğrenmede başarılı olmadıklarına işaret edebilir. Bunun yanı sıra, beşinci sınıf öğrencileri de yedinci sınıf öğrencileri de ondalık kesre ilişkin bir metafor üretmezken, yalnızca bir tane yedinci sınıf öğrencisi rasyonel sayılarla kesir kavramını ilişkilendiren bir metafor üretmiştir. Bu durum da, öğrencilerin ondalık kesir kavramını kesir kavramının bir parçası olarak gördüklerini ve bunlar arasındaki ilişkiyi kavrayamadıklarını düşündürmektedir. Bunun nedenlerinden biri, öğrencilerin bir bölümünün a/b kesrini tek bir sayı olarak algılayamamaları şeklinde açıklanabilir. Ulaşılan bu sonuç, yine Pesen (2007) tarafından üçüncü sınıf öğrencilerinin kesirlerle ilgili ortak hatalarının incelendiği çalışmanın sonucunda ulaşılan bazı öğrencilerin kesrin sembolik gösterimini tek bir sayı olarak algılamada zorluk çektikleri sonucunu destekler niteliktedir.

Bu araştırma kapsamında, ortaokul öğrencileri en çok "Somut bir nesne/Fiziksel olarak yapılan bir iş" biçimindeki birinci tema altında somut metaforlar üretmişlerdir ki, bu durum kesir kavramının derslerde somutlaştırılarak işlenmesi ile ilişkili olabilir. Beşinci sınıf öğrencilerinin bu konudaki metaforlarının yedinci sınıflara kıyasla daha çok sayıda olması da, somut örnekler ve şekiller üzerinden uygulanan örneklerle yer verilen "Kesir" kavramının ders programlarında ilk sınıftan itibaren yer alması ve soyut bilgiler içermekle birlikte ondalık ve yüzde çalışmalarını da kapsayan "Rasyonel sayılar/Rasyonel sayılarla işlemler" konularına da yedinci sınıftan itibaren yer verilmesi ile açıklanabilir. Beşinci sınıf öğrencilerinin somut kavramlar, yedinci sınıf öğrencilerinin de soyut kavramlara ilişkin daha çok sayıda metafor üretmeleri de, öğrencilerin içinde buldukları bilişsel gelişim yaş grubu ile açıklanabilir. Ayrıca, bu kavram hakkında bazı öğrencilerin ürettikleri olumsuz metaforlar da, bu öğrencilerin kesir

kavramını anlayamadıklarına işaret etmektedir. Ulaşılan bu sonuç da, Pesen (2007) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda ulaşılan bulgular ile benzerlik göstermektedir.

Bu araştırmaya katılan öğrencilerin az bir bölümü de "Kesir" kavramının anlamından çok kesir kavramının gösterimine ilişkin, kesir kelimesini çağrıştıran kelimeler ve özel isimlerle metaforlar üretmişlerdir. Bu durumda, çoğunluğu beşinci sınıfta okumakta olan bu katılımcıların kesir kavramının anlamını ve kullanılma nedenini tam olarak kavrayamadıklarını düşündürmektedir. Bu nedenle, bu öğrencilerin kesir kavramının anlamından çok kesir kelimesine benzer kelimelerle ya da pay, kesir çizgisi ve paydanın oluşturduğu biçime benzeyen şekillerden metaforlar oluşturdukları söylenebilir. Ulaşılan bu sonuçlar da, yine Pesen (2007) tarafından yapılan çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Sonuç olarak, bu araştırma kapsamında ortaokul beşinci ve yedinci sınıf öğrencileri tarafından kesir kavramına ilişkin soyuttan daha çok somut metaforlar ve olumlu düşüncelerden çok olumsuzluk içeren (karışık, çözümlenmesi zor ve sonu olmayan sorular yumağı şeklinde benzetmeler içeren) metaforlar üretilmiştir. Kesir kavramının öğretiminde çeşitli dijital ve somut materyaller içeren uygun öğretim teknikleri kullanılması, üretilen olumsuz metaforlara benzer öğrenci algılarının oluşumuna neden olan öğrenme ortamından uzak kalan öğrencilerin kesirle ilgili kavramları tam olarak anlayabilmesine ve dolayısıyla anlamlı öğrenmeyi gerçekleştirebilmesine katkı sağlayabilir. Bununla birlikte, "Kesir" kavramının etkili bir şekilde öğretimi birçok matematik konularının öğretiminde temel teşkil eden bir konu olması nedeniyle önemlidir. Bu nedenle, kesir kavramının öğretiminde verilecek örneklerden derste kullanılan yöntem ve tekniklere kadar tüm detayların dikkatle seçilmesi büyük önem arz etmektedir. Kesir kavramının öğretiminde, öğretmenlere rehber ve ilham kaynağı olabilecek ve sınıf ortamında verilen örneklerdeki detayların üzerinde durulduğu bir öğretimin planlanması faydalı olabilir.

EXTENDED ABSTRACT

**Middle School Students' Metaphors
about Fraction**

*

Hakan Ergöl - Dilek Sezgin Memnun
Ministry of National Education, Uludağ University

The numbers are based on the period before Christ into the lives of people. Built first and then the need for numbers, then the discovery of mathematics that emerged with a sense of curiosity and with the emergence of rational numbers in this process, mathematics numbers has been involved intensely in the history. The total number of people encounter in everyday life in solving situations that has led to the emergence of rational numbers is insufficient. In this context, the fraction has become increasingly a basic important concept that will be dealt with in this research, and calculations that are used in different field of expertise (Walle, Karp and Bay-Williams, 2013; Cited in Macit and Nacar, 2019).

The concept of fraction which exists in our daily lives and interdisciplinary studies is one of the concepts that students have difficulty in understanding and solving in mathematics teaching. After the recent changes in the mathematics program, teaching this concept through concrete materials and familiar objects that they know in their lives has gain importance. Because, teaching of the concept of fraction is given from the first grade of primary school in these program changes. Following these changes and innovations, there is a need to re-examine the ways which students perceive the concept of fraction in the context of mathematics teaching. Therefore, it was examined the perspectives of the fifth and seventh grade students on the concept of fraction and the perception ways of the fraction concept of the fifth and seventh grade students; and in this context it is aimed to reveal the metaphors of the concept of fraction of middle school students who participated in the research. In addition, the analysis of the differences between the metaphors produced by the fifth and seventh grade students were also indicated in this research. With this aim, the answers were sought for the following research questions:

1. What were the metaphors which the middle school students have in relation to the concept of fraction?
2. Under which conceptual themes could the metaphors which the middle school students had in relation to the concept of fraction be gathered in terms of common characteristics?
3. Were there any different themes for fifth and seventh grade students separated from each other?

A total of 298 fifth and seventh grade students, who were studying at a middle school in Istanbul during the 2017-2018 second semester, including 152 fifth grade and 146 seventh grade students attended in this study. These students were asked to answer the phrase of "fraction is like.....because....." to understand their mental images. Students were given sheets and wanted to write their thoughts by one image.

The data of the research was analyzed through descriptive analysis method. The descriptive analysis is a type of qualitative data analysis that contains the interpretation and summarized according to predetermined themes obtained with various data collection techniques. The main aim of this type of analysis is to interpret of the findings which have been achieved is summarized and presented in a format for the reader (Yıldırım and Şimşek, 2005). Descriptive analysis consists of four steps. These are; to create a framework for descriptive analysis, thematic data analysis according to the framework, description of findings, and interpretation of the findings (Altunışık, Coşkun, Yıldırım and Bayraktaroğlu, 2010). Within the scope of this research, first research problem was established the framework for data analysis at the most general level in the first stage in the process of developing a framework for descriptive analysis. According to the thematic framework to the data processing stage, for the first research problem data was classified and presented in six different theme as a tangible object/physically work, an abstract concept, simulation, negative perception, positive perception and related with fraction notation according to the specified frame. In the identification and interpretation of the findings phase, the data obtained was read and edited according to the identified themes. Then, the edited data in the tables and figures are presented and the results achieved through these themes have been interpreted. Finally, the research findings were supported with direct quotations where necessary. The fifth and seventh grades' words and explanations were analyzed using the Microsoft Excel program.

Through this study, it was observed that the students who participated in the research mostly consisted of “cake / pizza”, “knife / scissors”, “shredding whole” and “life” metaphors. Nevertheless, it was understood that seventh grade students explained the concept of fraction by using more abstract metaphors than fifth grade students. Also, when the metaphors produced by some of the students were examined, it was understood that these students could not fully understand the meaning and the purpose of the concept of fraction.

Kaynakça / References

- Altunışık, R., Çoşkun, R., Yıldırım, E., ve Bayraktaroğlu, S. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (6.Baskı). Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Baykul, Y. (1999). *İlköğretimde matematik öğretimi-1.ve 5. sınıflar*. Ankara: Anı.
- Birgin, O. ve Gürbüz, R. (2009). İlköğretim II. kademe öğrencilerinin rasyonel sayılar konusundaki işlemsel ve kavramsal bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XXII(2), 529-550.
- Büyüköztürk Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz Ş., ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (11.Baskı). Ankara: Pegem.
- Charalambous C.Y. ve Pantazi, D.P. (2005). Revisiting a theoretical model on fractions: Implications for teaching and research. In Chick, H.L. ve Vincent, J.L. (Eds.), *Proceedings of the 29th Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education* (Vol 2, p. 233- 240).
- Cropley, A. (2002). *Qualitative research methods: An introduction for students of psychology and education*. University of Latvia: Zinatne.
- Cüceloğlu, D. (2000). *İnsan insana*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Doğan, M. ve Yeniterzi, B. (2011). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin rasyonel sayılar konusundaki hazır bulunuşlukları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 217-237.
- Haser, Ç. ve Ubuz, B. (2002). Kesirlerde kavramsal ve işlemsel performans. *Eğitim ve Bilim*, 27(126), 53-61.
- Lamon, S.J. (2007). Rational numbers and proportional reasoning: Toward a theoretical framework for research. *Second Handbook of Research on Mathematics Teaching and Learning*, 1, 629-667.
- Macit, E. ve Nacar, S. (2019). İlköğretim matematik öğretmenliği öğrencilerinin rasyonel sayı ve kesir kavram imajları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 50-62.

- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Matematik dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. ve 8. sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Orhun, N. (2007). Kesir işlemlerinde formal aritmetik ve görselleştirme arasındaki bilişsel boşluk. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(14), 99-111.
- Önal, H. ve Yorulmaz, A. (2017). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin kesirler konusunda yaptıkları hatalar. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 98-113.
- Pesen, C. (2007). Öğrencilerin kesirlerle ilgili kavram yanılgıları. *Eğitim ve Bilim*, 32(143), 79-88.
- Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim, öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem.
- Soylu, Y. ve Soylu, C. (2005). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin kesirler konusundaki öğrenme güçlükleri: Kesirlerde sıralama, toplama, çıkarma, çarpma ve kesirlerle ilgili problemler. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 101-117.
- Şiap, İ. ve Duru, A. (2004). Kesirlerde geometriksel modelleri kullanabilme becerisi. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(1), 89-96.
- Türk Dil Kurumu (2019). *Türk Dil Kurumu sözlüğü*. 12.06.2019 tarihinde sozluk.gov.tr adresinden edinilmiştir.
- Yazgan, Y. (2007). *10-11 yas grubundaki öğrencilerin kesirleri kavramaları üzerine deneysel bir çalışma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Beşinci basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Z. ve Yenilmez, K. (2009). İlköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin ondalık sayılar konusundaki kavram yanılgıları:Uşak ili örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*. 8(1), 269-29.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Ergöl, H. ve Sezgin Memnun, D. (2020). Ortaokul öğrencilerinin kesir kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 1920-1939. DOI: 10.26466/opus.639306

Etkinlikten Vazgeçme Ölçeği Geçerlik Güvenirlik Çalışması

DOI: 10.26466/opus.689357

*

Ali Selman Özdemir* - Tebessüm Ayyıldız Durhan** - Suat Karaküçük***

* Dr, Öğr, Üyesi, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Y.O

E-Posta: ozdemiraliselman@gmail.com ORCID: [0000-0003-1736-7602](https://orcid.org/0000-0003-1736-7602)

** Dr, Gazi Üniversitesi, Rekreasyon Bölümü

E-Posta: tebessum@gazi.edu.tr ORCID: [0000-0003-2747-6933](https://orcid.org/0000-0003-2747-6933)

*** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Rekreasyon Bölümü

E-Posta: ksuat@gazi.edu.tr ORCID: [0000-0001-9144-7307](https://orcid.org/0000-0001-9144-7307)

Öz

Bu çalışmanın amacı etkinlikten vazgeçme ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik analizlerini yaparak literatüre kazandırmaktır. Araştırma test tekrar test yöntemiyle toplam 593 öğrenciden toplanan veriler ışığında yapılan analizlere dayanmaktadır. Veriler 293 katılımcı ile KMO-Barlett testine tabi tutulmuş ve örneklem büyüklüğünün analizi yapmak adına uygun olduğu (.92; 2232,957, $p < 0,001$) belirlendikten sonra açımlayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi ile geçerli bir yapı oluşturulmaya çalışılmış, oluşturulan yapıya dair iç güvenilirlik katsayıları sırasıyla .92 ve .79 bulunmasıyla yapıyı destekler düzeyde olduğu belirlenmiştir. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucu kesme değeri .30 olarak alınmış, açıklanan varyans değerinin toplamda %64,96 olduğu döndürülmüş bileşenler analizinde iki alt boyut altında toplandığı saptanmıştır. Test tekrar test yöntemiyle 300 katılımcı üzerinde yapılan ikinci veri toplama işleminden sonra yapı doğrulayıcı faktör analizi ile sınımlanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinin yapı geçerliliğine kanıt oluşturduğu görülmektedir (RMSEA .062, SRMR 0.033, NFI 0.98, CFI 0.99, NNFI 0.98, χ^2/df 2.13). Sonuç olarak katılımcıların etkinlikten vazgeçmelerinin belirlenmesine yönelik geliştirilen ölçüm aracının, etkinlikten vazgeçme fenomenini ölçmede geçerli ve güvenilir bir araç olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Etkinlik, boş zaman, rekreasyon, vazgeçme, ölçek geliştirme,

Leisure Abandonment Scale Validity And Reliability Analysis

*

Abstract

The aim of this study is to give validity and reliability analysis of the leisure abandonment to the literature. The research is based on the analysis made in the light of the data collected from 593 students using the test retest method. The data were subjected to KMO-Barlett test with 293 participants and the exploratory factor analysis was used after the determination of the sample size (.92; 2232,957, $p < 0.001$). A valid structure was tried to be constructed with exploratory factor analysis and internal reliability coefficients were determined to be about .92 and .79, respectively. As a result of the exploratory factor analysis, the cut-off value was taken as .30 and it was found that the variance value was 64.96% in total. After the second data collection performed on 300 participants with test retest method, the structure was tested with confirmatory factor analysis. Confirmatory factor analysis appears to provide evidence for construct validity (RMSEA .062, SRMR 0.033, NFI 0.98, CFI 0.99, NNFI 0.98, χ^2/df 2.13). As a result, it was determined that the measurement tool which was developed to determine the discontinuation of the participants was a valid and reliable tool for measuring the phenomenon of discontinuation of activity.

Keywords: *Activity, abandonment, scale*

Giriş

Son yirmi yılda, serbest zaman katılımına yönelik motivasyonları ve kısıtlayıcıları anlama konusunda çok çaba sarf edilmesine rağmen, bu tür etkinliklere katılımın sona erdirilmesini veya “vazgeçme” olarak adlandırılan fenomeni anlamak için sınırlı sayıda araştırma yapılmıştır. Ancak vazgeçme, bir aktiviteye katılım sıklığını azaltma veya sıklığı azaltma kararında kritik rol oynayan kısıtlayıcılarla ilişkili değildir (Fedler ve Ditton, 2001; Raymore ve diğ., 1993). ‘Etkinlikten vazgeçme’, bireyin yaşam seyrinde devam ettiği belirli bir boş zaman değerlendirme aktivitesini bırakmasıdır. Bugüne kadar yapılan gözlemler, etkinlikten vazgeçmenin genel olarak şu koşullar altında gerçekleştiğini göstermektedir: 1) aktiviteyi bırakmaya bilinçli bir şekilde karar vermek, 2) dış koşullar tarafından zorlanmak, 3) aktivite ile olan bağların kopması (Stebbins, 2008). ‘Vazgeçme’ konusunun odağı; vazgeçilen aktivitenin yerini doldurmak ya da daha cazip ve yeni bir aktivite değil, şu anki aktivitede neyin yanlış olduğu, insanların neden ayrıldığı ile ilgilidir. Stebbins (2008), insanların yaşamları boyunca bir kez de olsa boş zaman uğraşları arasında yer alan, sevdikleri bir aktiviteyi bırakmakla yüzleştiklerini ya da bir kırılma noktası yaşadıklarından söz ederken, vazgeçmenin gerçekleştiği koşulları beş ana başlık altında toplayarak olasılıkları aşağıdaki gibi özetlemiştir;

İradeye Bağlı Vazgeçme;

1. Katılımcı faaliyete olan ilgisini kaybeder.
2. Katılımcı ilgisini korur, ancak daha çekici bir aktiviteyle tanışır ve bu da birinciyi terk etmesine yol açar. Bu, her iki faaliyetin de sürdürülmesinin mevcut olmayanlardan daha fazla zaman veya para veya her ikisini de gerektireceğini varsayar.

Sosyal Psikolojik Koşullara Bağlı Vazgeçme;

3. Katılımcı, büyük ölçüde kontrolünün ötesinde sosyal baskılarla faaliyetten ayrılmaya zorlanır.
4. Katılımcı, büyük ölçüde kontrolünün ötesinde sosyal psikolojik baskılarla faaliyetten ayrılmaya zorlanır.
5. Katılımcı, sosyal destek eksikliği nedeniyle faaliyetten ayrılmaya zorlanır.

Fiziksel Koşullara Bağlı Vazgeçme;

6. Katılımcı, aktiviteyi uzun süre terk etmeye zorlanacak yaralanmaya veya hastalığa maruz kalır.

7. Katılımcı, aktiviteyi kalıcı olarak terk etmeye zorlanacak telafi edilemez bir yaralanma veya hastalık geçirir.
8. Katılımcı, yaşlanma sürecinden ya da insanlar yaşlandıkça meydana gelen fiziksel ve zihinsel değişimlerden ötürü aktiviteyi bırakmaya zorlanır.

Coğrafi Koşullara Bağlı Vazgeçme;

9. Katılımcı, coğrafi koşullarda yaşanan değişimlere dayalı faaliyetten ayrılmaya zorlanır.

Mevzuat/Yasa/Yönetmeliklere Bağlı Vazgeçme

10. Katılımcı, yönetmelikler/mevzuatların getirdiği sınırlamalar sebebiyle aktiviteyi bırakmaya zorlanır.
11. Katılımcı, başkaları tarafından öne sürülmüş ya da ispat edilmiş tasvip edilmeyen davranışlar sebebiyle aktiviteyi bırakmaya zorlanır.
12. Katılımcı, müsabaka/yarışmaya dayalı düzenlemeler/değişiklikler sebebiyle aktiviteyi bırakmaya zorlanır.
13. Katılımcı, hukuki ya da ahlaki kuşklara dayalı önlem alma sebebiyle aktiviteyi bırakmaya zorlanır.

Bir etkinliği sürdürmekten vazgeçme kararı, bir etkinliğe katılmaya başlama kararından kavramsal olarak farklı tanımlanmıştır (Backman ve Crompton, 1989). Vazgeçme olgusunun doğası, kavrama ait tanım ve açıklamalara kıyasla tam olarak anlaşılmamıştır. Özellikle; vazgeçme süreci, bu sürecin nasıl yönetildiği, katılımcının kim olduğu, bireylerin yaşantıları ve diğer boş zaman değerlendirme tercihleri üzerinde ne anlama geldiğinin anlaşılması açısından yeterince aydınlatma yapılmamıştır (Brent ve diğ., 2018).

Bu ölçeğin alanyazına kazandırılması, rekreasyonel kısıtlayıcıları aydınlatma, bunlarla ilgili uzlaşma stratejilerini belirleme, kısıtlayıcıların aktivite katılımına olan etkilerini azaltma ya da bu etkileri önleme yollarını belirleme süreci açısından önemlidir. Benzer şekilde, bireylerin boş zamanlara katılma ve katılımlarını sürdürme motivasyonları deneysel ve kavramsal olarak araştırılmıştır (Chen ve Pang, 2012).

Alanyazın incelendiğinde, bireylerin rekreasyonel etkinliklere katılımlarını sonlandırma ya da aktiviteden vazgeçme davranışları üzerine sınırlı sayıda araştırmanın olduğu görülmektedir (Boothby ve diğ., 1981; Tsai ve Coleman, 1999; Fedler ve Ditton, 2001; Stebbins, 2008; Sutton ve diğ., 2009; Beaton, 2010). Stebbins (2008), etkinlikten vazgeçme için bir tipoloji öneren ilk araştırmacı olmakla beraber, "azimle sürdürülen bir faaliyetten vazgeçmenin

kişisel krizini” araştırmanın bir ihtiyaç olduğunu belirtmektedir. Bu çalışmada, Stebbins’in (2008) vazgeçme fenomeni üzerine öne sürdüğü olasılıklardan yararlanılarak geliştirilen ‘Etkinlikten Vazgeçme Ölçeği’nin geçerlik ve güvenilirliğinin test edilmesi amaçlanmaktadır. Bu ölçekle birlikte, özellikle bir boş zaman aktivitesinin terk edilmesinin bireyler tarafından nasıl tecrübe edildiğinin ve yönetildiğinin araştırılarak, bu süreçteki kilit etkenlerin tanımlanması, böylece Stebbins’in (2008) tipolojisinden elde edilen bilgilerin ampirik bulgular sağlanarak geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Yöntem

Çalışma grubu

Araştırmada yer alan veriler Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesinde farklı fakültelerde öğrenim gören toplam 593 öğrenciden elde edilmiştir. Oluşturulan denemelik form test tekrar test yöntemiyle 293 katılımcı üzerinde sınanmış ve analizler gerçekleştirilmiştir. Yapı geçerliğini kanıtlamak adına aynı grup üzerinde ikinci test gerçekleştirilmiş ve 300 katılımcıdan elde edilen veriler doğrultusunda doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır.

Verilerin analizi

Veriler 293 katılımcı ile KMO-Barlett testine tabi tutulmuş ve örneklem büyüklüğünün analizi yapmak adına uygun olduğu belirlendikten sonra açımlayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi ile geçerli bir yapı oluşturulmaya çalışılmış, oluşturulan yapıya dair iç güvenilirlik katsayıları yapıyı destekler düzeyde olarak saptanmıştır. Test tekrar test yöntemiyle 300 katılımcı üzerinde yapılan ikinci veri toplama işleminden sonra yapı doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmıştır. Etkinlikten vazgeçmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir yapıda olduğu analizler sonucu belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmektedir.

Bulgular

Tablo 1. Etkinlikten vazgeçme ölçeği KMO ve Barlett Testi sonuçları

KMO ve Bartlett's Testi		
Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Uyum Ölçüsü		0, 921
Barlett Küresellik Testi	x ²	2232, 957
	sd	78
	p	0, 000

Kaiser Meyer Olkin Örneklem Grubunun yeterliliğine yönelik test sonuçları ile Barlett Küresellik testi sonuçları örneklem grubunun yapılacak analizler için yeterli olduğunu gösterir düzeydedir (.92; 2232,957, p<0,001).

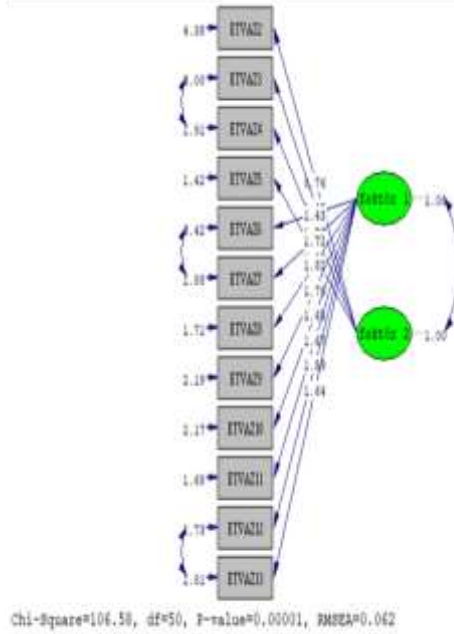
Tablo 2. Etkinlikten vazgeçme ölçeği açımlayıcı faktör analizi sonuçları

	Madde	Fiziksel ve yönetimsel	Sosyal ve psikolojik	Cronbach Alpha	Açıklanan Varyans
Etkinliği uzun süre bırakmak zorunda kaldığım bir sakatlık/hastalık geçirdim.	6	.662			%41,26
Etkinliği kalıcı olarak bırakmak zorunda kaldığım tedavisi mümkün olmayan bir sakatlık/hastalık geçirdim.	7	.829		.92	
Yaşlanma ya da olgunlaşmaya bağlı yaşadığım fiziksel ve ruhsal değişimler sebebiyle etkinliği bırakmaya zorlandım.	8	.758			
Coğrafi koşullarla ilgili avantajların kalıcı olarak değişmesi sebebiyle etkinliği bırakmaya zorlandım.	9	.802			
Yönetmelikler/mevzuatların getirdiği sınırlamalar sebebiyle etkinliği bırakmaya zorlandım.	10	.732			
Başkaları tarafından öne sürülmüş ya da ispat edilmiş tasvip edilmeyen davranışlar sebebiyle etkinliği bırakmaya zorlandım.	11	.762			
Müsabaka/yanışmaya dayalı düzenlemeler/değişiklikler sebebiyle etkinliği bırakmaya zorlandım.	12	.812			
Hukuki ya da ahlaki kuşkulara dayalı önlem alma sebebiyle etkinliği bırakmaya zorlandım.	13	.794			
Etkinliğe olan ilgimi kaybetmedim ancak karşıma daha çekici aktiviteler çıktı.	2		.510	.79	%23,70
Daha çok kendi kontrolüm dışında gelişen sosyal baskılar sebebiyle etkinliği bırakmaya zorlandım.	3		.836		
Daha çok kendi kontrolüm dışında gelişen sosyal psikolojik baskılar sebebiyle etkinliği bırakmaya zorlandım.	4		.805		
Sosyal destek olmadığı için etkinliği bırakmaya zorlandım.	5		.812		
Toplam				.91	%64,96

Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucu kesme değeri .30 olarak belirlenmiş, döndürülmüş bileşenler analizinde üç faktörlü yapı sergileyen ölçeğin, bir alt boyut altında en az 3 madde bulunması kuralına yönelik olarak madde 1 ölçekten çıkartılarak yapı sınanmıştır. Elde edilen bulguların ölçeğin iki alt boyut altında toplandığını gösterir nitelikte olduğu, güvenilirlik katsayılarının ilk alt boyut için .92, ikinci alt boyut için .79 düzeyinde olduğu ve açıklanan varyans değerinin toplamda %64,96 olduğu belirlenmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizi

Doğrulayıcı faktör analizine dair bulgular

Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonrası elde edilen yapının geçerliliğini ve doğruluğunu test etmek üzere doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Test tekrar test sonrası yapılan DFA'nın yapı geçerliliğine kanıt oluşturduğu görülmektedir (RMSEA .062, SRMR 0.033, NFI 0.98, CFI 0.99, NNFI 0.98, χ^2/df 2.13).

Tablo 3. Uyum ölçüleri ve model uyumu için sınır değerleri

Uyum Ölçüsü	İdeal Uygunluk Değerleri	Kabul Edilir Uyum	Uyumsuzluk	Elde edilen değerler
RMSEA	0-0.05	0.05-0.09	> 0.10	0.62
CFI	1	0.90-0.99	<0.90	0.99
NNFI	1	0.95-0.99	<0.95	0.98
χ^2/df	≤ 2	2-5	5+	2.13

Özdamar, 2016, s.185; Özdamar, 2013, s.242.

Tartışma ve Sonuç

Araştırma kapsamında etkinlikten vazgeçme ölçeğinin geliştirilmesine yönelik geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Buna göre; test tekrar test yöntemiyle toplam 593 öğrenciden toplanan veriler, iki kısımda incelenmiş, ilk test verileri 293 katılımcıdan elde edilmiş ve KMO-Barlett testine tabi tutulmuş ve örneklem büyüklüğünün analizi yapmak adına uygun olduğu (.92; 2232,957, $p < 0,001$) belirlendikten sonra açımlayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi ile geçerli bir yapı oluşturulmaya çalışılmış, oluşturulan yapıya dair iç güvenilirlik katsayıları sırasıyla .92 ve .79 bulunmasıyla yapıyı destekler düzeyde olarak belirlenmiştir. Yapılan açımlayıcı faktör analizinde kesme değeri .30 olarak alınmış, açıklanan varyans değerinin toplamda %64,96 olduğu döndürülmüş bileşenler analizinde iki alt boyut altında toplandığı saptanmıştır. Test tekrar test yöntemiyle 300 katılımcı üzerinde yapılan ikinci veri toplama işleminden sonra yapı doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinin yapı geçerliliğine kanıt oluşturduğu görülmektedir (RMSEA .062, SRMR 0.033, NFI 0.98, CFI 0.99, NNFI 0.98, χ^2/df 2.13).

Geliştirilmeye çalışılan etkinlikten vazgeçme ölçeğinin Stebbins'in (2008) kuramına dayandırılmış "iradeye bağlı etkinlikten vazgeçme", "sosyal ve psikolojik koşullara bağlı etkinlikten vazgeçme", "fiziksel koşullara bağlı etkinlikten vazgeçme", "coğrafi koşullara bağlı etkinlikten vazgeçme", "mevzuat/yasa/yönetmeliklere bağlı etkinlikten vazgeçme" olarak nitelendirilen alt boyut içerikleri baz alınarak hazırlanmıştır. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen analizler sonucunda alt boyutlar fiziksel-yönetimsel ve sosyal-psikolojik olarak iki faktör altında incelenmiş ve isimlendirilmiştir.

Açık hava rekreasyonuna katılan ve bu etkinliklerden vazgeçen bireyler üzerinde yapılan araştırmada, terk etmenin geçici durumlarda bile kayıp ve

suçluluk duygusuna yönelik deneyimler yaşadıklarını gözler önüne sermektedir. Vazgeçme olgusunun karmaşık bir yapıya sahip olduğunu kısa ömürlü, daha uzun ömürlü veya kalıcı olabildiğini ifade eden araştırma, çok boyutlu bir yapı olan vazgeçme durumunun en açık şekilde fiziksel bir çökimsellikle kendini gösterdiğini belirtmiştir. Diğer yandan, boş zaman katılımcılarının bir partnerle boş zaman faaliyetlerine katıldıklarında vazgeçme öncülleri arasındaki etkileşimlerin karmaşıklığın daha belirgin hale geldiğini ifade etmişlerdir. Çalışma, araştırmamızla benzer olarak Stebbins'in vazgeçme tipolojisini desteklemekte ve geliştirmekte olan bir yapıya sahip olup, birden fazla unsurun vazgeçme deneyimi için etkili olabileceği fikrini ortaya koymaktadır (Lovelock, Jellum ve Carr, 2018).

Rekreasyonel amaçlı yapılan etkinliklerin pek çok önemli faydasına rağmen günümüzde bireylerin değişik sebepler nedeniyle bu tür etkinliklere katılmadıkları, engellendikleri yada vazgeçtikleri tespit edilmiştir (Koçak, 2005). Ancak alanyazında etkinlikten vazgeçme fenomenini ölçme bağlamında yetersiz kaldığı gözlemlenmektedir. Daha çok kısıtlayıcılar ve engeller üzerinde duran araştırmalar literatürde yerini almaktadır. Bu yönde yapılan çalışmaların az olmasına, etkinlikten vazgeçme olgusunun belirlenmesine yönelik ölçek geliştirme çalışmalarının sınırlı sayıda olması neden olarak gösterilebilir. Diğer yandan kısıtlayıcılar ve engeller etkinlikten vazgeçme kavramını açıklamaya yardımcı önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktadan hareketle serbest zaman fiziksel aktivitelerine (SZFA) katılmayı kısıtlayan nedenleri araştırmaya yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmeyi amaçlayan araştırmada 38 soruluk denemelik formu oluşturulmuş ve 190 geçerli ölçek toplanmış ve veriler açıklayıcı faktör analizi ile çözümlenmiştir. Alt boyutlar araştırma bulgularından farklı olarak; fiziksel algı, tesis, gelir, aile, yetenek algısı, zaman, irade ve sosyal çevre olarak isimlendirilmiş, alt boyutların iç güvenirlilik katsayılarının araştırmayla benzer şekilde .83 ila 93 aralığında değiştiği belirlenmiştir. Bununla birlikte alt boyutlar arası yapılan korelasyon analizinde faktörler arasında sıklıkla orta düzey bağlantı saptanmıştır. Toplam açıklanan varyans etkinlikten vazgeçme ölçeğiyle benzer şekilde %66,90 olarak elde edilmiştir (Öcal,2012).

Ülkemizde de uyarılma çalışmaları sıkça kullanılan Alexandris ve Carroll'ın (1997) geliştirdiği boş zaman kısıtlayıcıları ölçeği yedi faktörden oluşmakta ve varyansın % 62.2'sini açıklamaktadır. Etkinlikten vazgeçme ölçeğinde yer alan sorularla benzeş sorulara sahip olan boş zaman kısıtlayıcıları

ölçeğinin alt boyut isimleri sırasıyla; bireysel/psikolojik kısıtlamalar; katılım fırsatlarına ilişkin bilgi eksikliği, tesislerle/ hizmetlerle ilgili kısıtlamalar, finansal/erişilebilirlik kısıtlamaları, partner eksikliği, zaman sorunları ile ilgili kısıtlamalar, ilgi eksikliği/geçmiş deneyimler olarak adlandırılmıştır. Alt boyutlar için elde edilen Cronbach'ın alfa katsayıları etkinlikten vazgeçme ölçeğinin aksine 0.64 ile başlamış 0.85'e kadar ulaşmıştır. Tüm ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.87 olarak bulunmuştur. Çalışma devamında rekreasyonel spor katılımına ilişkin kısıtlamaların algılanmasındaki demografik farklılıkları analiz etmiş ve kadınların erkeklere oranla, düşük eğitim düzeyine sahip olanların kısıtlama algısı önemli ölçüde artmıştır, kısıtların algılanması ile yaş arasında ters bir ilişki olduğu, evli bireylerin diğer bireylere nazaran daha yüksek kısıtlanma algısına sahip olduğu belirlenmiştir (Alexandris ve Carroll, 1997).

Yukarıda yer alan boş zaman kısıtlayıcıları ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik testini uygulanması ve Türkçe'ye uyarlanması yapılmış amaçlanmış, araştırmaya toplam 343 kişi katılmıştır. Ölçeğin Türkçe versiyonuna Türkçe'ye çevrildikten sonra açımlayıcı faktör analizi güvenilirlik analizi ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. AFA sonuçları incelendiğinde 0.5'den büyük tüm maddelerin çapraz korelasyon katsayıları incelendiğinde ve analizdeki tüm maddelerin kullanılmasına karar verilmiş, Temel Bileşen Analizi sonrasında özdeğeri 1'den büyük 7 faktör vardır ve bu faktörlerin toplam varyansa katkısı etkinlikten vazgeçme (EVÖ) ile benzer şekilde %56.806 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin toplamı için iç güvenilirlik katsayısı yine benzer şekilde 0.876 olarak belirlenmiştir. CFA analizi sonucunda; CFI: 0.94, GFI: 0.96 ve NFI: 0.93 değerleri bulunmuştur ve Türkçe uyarlama çalışmasının geçerli ve güvenilir olduğu, 7 alt boyut ve orijinal ölçek gibi 29 maddeden oluştuğu sonucuna varılmıştır (Öztürk, Yıkılmaz ve Sarıkol, 2018).

Kentsel yaşam sürecinde bireylerin rekreasyonel etkinliklere katılımında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesinde kullanılacak boş zaman engelleri ölçeğinin geliştirildiği araştırmada, veriler elde edildikten sonra ölçeğin faktör yapısını test etmek için temel bileşenler analizinden faydalanılmış, analiz sonuçlarına göre, ölçek 8 faktörlü bir yapıdan oluşmakta ve ölçekte yer alan 28 madde toplam varyansın %73'ünü açıkladığı belirlenmiştir. Faktör analizi sonucunda ortaya çıkan alt boyutlar 7 alt grupta incelenmiş, etkinlikten vazgeçme ölçeğinde elde edilen 2 alt boyuttan ayrıksı olarak (a) tesis, (b) ulaşım, (c) kentsel koşullar, (d) arkadaş eksikliği, (e) bilgi

eksikliği, (f) para, (g) sosyal çevre ve (h) zaman olarak adlandırılmıştır. Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı yine benzer şekilde .76 ile .88 arasında değiştiği belirlenmiştir. Sonuç olarak, "Boş Zaman Engelleri Ölçeği-28" (BEÖ-28) olarak adlandırılan ölçeğin, kentsel yaşam sürecinde öğretim elemanlarının boş zaman etkinliklerine katılımlarında engel oluşturabilecek faktörleri belirlemek için geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu belirlenmiştir (Gürbüz ve Karaküçük, 2007). Boş zaman engelleri ölçeğinin yapı geçerliğinin test edilmesine yönelik yapılan bir diğer çalışmada; "Boş Zaman Engelleri Ölçeği"nin doğrulayıcı faktör analizi ile yapı geçerliğini test etmek (Gürbüz, Öncü ve Emir, 2012) amaçlanmış ve yapının geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla etkinlikten vazgeçme, engeller ve kısıtlayıcılar iç içe geçmiş unsurları ölçmede etkili ve verimli bir kaynak sunmaktadır.

Serbest zaman kısıtlayıcıları ve boş zaman engelleri ölçüm araçlarından yola çıkılarak dizayn edilen "Köyde Rekreasyon Engelleri Ölçeğinin- KREÖ" ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yapan araştırma kapsamında Antalya'da bulunan Karatepe ve Gökçam Köyünden toplam 231 katılımcı çalışma grubunu oluşturmaktadır. Çalışmada KMO (0.798) ve Bartlett küresellik testlerinin ($X^2 = 9503.612$, $SD = 990$, $p = 0.000$) sonuçlarına göre ölçeğe açıklayıcı faktör analizi (AFA) uygulanabilir olduğu için AFA uygulanmış, modelin geçerlilik ve güvenilirliği yapılmış ve KREÖ'nin alt boyutları ortaya konulmuştur. Ölçeğin iç tutarlılığı (0.847) ve açıklanan varyans oranı %78.56 olarak bulunmuş ve sonuçlar 0.01 ve 0.05 anlamlılık düzeyinde sorgulanmıştır. Sonuç olarak ölçek toplam etkinlikten vazgeçme ölçeğinde yer alan alt boyutlardan oldukça fazla bir alt boyut sayısı ortaya koyan KREÖ 11 faktörden oluşmaktadır ve sonuçlar KREÖ'nün Türk popülasyonu için geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir (Öz ve Ardahan, 2019). Yaşanılan yerin etkinlikten vazgeçme hususunda önemli bir parameter sunduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla etkinlikten vazgeçme fenomeni ölçülürken yaşanılan yerin, bölgenin de sınanması önemli olacaktır.

Bir rekreasyonel etkinlik olarak bireyin seyahate çıkma kararı birçok faktörün etkisi altında olan çok yönlü bir süreç olduğu bilinmektedir. Seyahat kısıtlayıcıları; bireyin tam bir seyahat deneyimi yaşamasını engelleyen, seyahate çıkma sıklığını azaltan ve/veya seyahate çıkma kararı almasına engel olan faktörler olarak tanımlanmaktadır ve bu çalışmada, Türk vatandaşlarının yurt dışı seyahatlere çıkmalarını kısıtlayan faktörler, bağımsız seyahat

eden yerli gezgin örnekleminde incelenmeye çalışılmıştır. Etkinlikten vazgeçme ölçeğinde yer alan “Yönetmelikler/mevzuatların getirdiği sınırlamalar sebebiyle etkinliği bırakmaya zorlandım.” Maddesiyle benzer olarak bağimsız seyahat eden yerli gezginlerin yurt dışı seyahat kısıtlayıcılarının; harçlar ve vize uygulamaları dolayısıyla seyahat kısıtlılığı yaşadığı belirlenmiştir. Yönetimsel bir unsur olan bu durum etkinlikten vazgeçme ölçeğinde de benzer bulgular ortaya koymuştur. Dolayısıyla bu noktada yönetimsel kolaylaştırıcılara ihtiyaç duyulduğu ortadadır. Aynı zamanda sosyal faktörler, risk algısı ve ulaşım, zaman ve bütçe diğer kısıtlayıcılar arasındadır. Ölçeğin analiz bulgularına göre 18 maddelik ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı ,801 olarak hesaplanmıştır. Ölçek, 4 faktör altında toplanmış ve etkinlikten vazgeçme ölçeği ile benzer şekilde toplam varyansın %72,73’ünü açıklamıştır. Maddelerin eş kökenlilikleri incelendiğinde, 15 maddenin eşkökenliğinin 0,518 ile 0,923 arasında değiştiği anlaşılmaktadır. KMO örneklem yeterliliği yine benzer bulgular ortaya koymuş ve %81,5 olarak hesaplanmıştır. Bartlett küresellik test değeri 1364,572 olup; bu değer 0,0001 düzeyinde anlamlıdır. Bu noktada iç güvenirlik katsayısı ölçeğin tamamı için .787 olarak belirlenmiştir (Harman, 2014). Rekreasyonel etkinlik olarak sayabileceğimiz pek çok etkinlik türünde yapısal kısıtlamaların yer aldığı görülmektedir. Bu noktadan hareketle daha fazla planlamaya ve yönetimsel, toplumsal değişime ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Etkinlikten vazgeçme kavramına benzer olarak mücadeleyi bırakma alt boyutuna sahip olan amaçlar için mücadele ölçeğinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar, üniversite öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilmiş, örneklem büyüklüğünün (.90; 2396,453, $p < 0,001$).90 düzeyinde KMO oranı verdiği belirlenmiş, verilerin analizinde açımlayıcı faktör analizi sonunda %61.05 oranında açıklanan varyansa ulaşıldığı, doğrulayıcı faktör analizi bulgularına göre ise RMSEA değerinin 0.051; serbestlik derecesinin 116 ve kay kare değerinin ise 2.07 olduğu bulunmuştur. amaçlar için mücadele etme ölçeği doğrulayıcı faktör analizine bağlı olarak gerçekleşen uyum iyiliği değerleri; NFI, 0.97; NNFI, 0.98; CFI, 0.98; IFI, 0.98; GFI, 0.94 ve AGFI değeri ise 0.92 olarak bulunmuştur. İç tutarlık katsayıları ise .86 ile .88 arasında değiştiği gözlemlenmiş etkinlikten vazgeçme kavramıyla benzer şekilde “Mücadeleyi Bırakma” olarak isimlendirilen bir alt boyutun yer aldığı, üç alt boyuta sahip

“Amaçlar İçin Mücadele Etme Ölçeği’ne” ulaşılmıştır. Etkinlik vazgeçme ölçeğine paralel olarak benzer bulgular ortaya koyan analiz sonuçlarına göre ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu ifade edilebilir (Eryılmaz, 2015).

Sportif faaliyetlerden vazgeçme, sportif rekreasyonel uygulamaların dışında kalmayı tercih etme durumlarının araştırıldığı pek çok çalışmaya rastlanmaktadır. Onlardan biri olan üniversite öğrencilerinin sportif aktivitelerde bulunma tercihlerinin incelendiği bu çalışmaya 538 öğrenci katılmış, araştırmacı tarafından geliştirilen “Spor Yapma ve Yapmama Nedenleri Ölçeği” kullanılmış ve ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Etkinlikten vazgeçme ölçeğine paralel olarak “Spor Yapmama Nedenleri Ölçeği” toplam 12 maddeden oluşmakta olup 4 alt boyutu bulunmaktadır. Bu alt boyutlar “Fiziki nedenler, “Zaman yetersizliği”, “Kişisel özellikler” ve “Maddi ve sosyal çevre nedenleri” olarak isimlendirilmiş ve ölçeğin alt boyutlarında ve toplam puanından alınacak yüksek puanlar spor yapmama nedenini açıklamaktadır. Fiziki nedenler etkinlikten vazgeçmenin de önemli bir çıktısı olarak değerlendirilmektedir. Diğer taraftan KMO-Barlett katsayısının etkinlikten vazgeçme ölçeğinin aksine 0,70; 568,978 olduğu görülmektedir. Bu değer örneklem grubunun yeterli büyüklükte olduğuna sınır düzeyde olsa da kanıt oluşturmaktadır. spor yapmama nedenleri ölçeğinin faktör analizi sonrası toplam varyansın 56’sını açıklayan özdeğeri 1.00’in üzerinde olan 4 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır (Gülbahçe, 2011). Spor gibi pek çok etkinliğin bırakılmasındaki nedenler ve sonuçlar detaylı olarak araştırılması gereken önemli faktörlerdir. Dolayısıyla etkinlikten vazgeçme ölçeği literature bu bağlamda katkı sunacağı düşünülen bir ölçüm aracıdır. Etkinlikten vazgeçmenin yaratacağı olumsuz durumlara karşı koyabilmek, hem kişisel hem toplumsal açıdan son derece büyük bir öneme sahiptir.

Bir diğer araştırmada, profesyonel futbolu bırakan bireylerin bırakma yaşantılarını algılamalarını ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek amaçlanmış ve profesyonel futbolu bırakmış 147 birey gönüllü olarak katılmıştır. Ölçeğin geçerliğini test etmek amacıyla ölçekte bulunan 40 maddeye ilişkin yapılan faktör analizinde; ölçeğin 5 faktörlü olduğu tespit edilmiş ve madde sayısı da 23’e indirilmiştir. Ölçeğin iç güvenilirlik katsayısı düşük bir değerde olup, etkinlikten vazgeçme ölçeğinin aksine 0,6576 olarak tespit edilmiştir. Bırakmada zamanlama, futbolculuğa özlem, bırakmaya olumsuz tepkiler, bırakmaya uyum, bırakma sonrası sağlık alt boyutlarından oluşan, toplam varyansın %60,41 açıklandığı, KMO-Barlett testi 0,83; 1375,224

olarak tespit edilmiştir (Tunçkol ve Güven, 2014). Geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı ortaya koyan araştırma bulguları; futbol gibi etkinlikleri bırakmış bireylerin, sarsıcı deneyimler yaşaması, duygusal yönden ve sağlık açısından problem yaşadığı bir sürece girmesi muhtemel olarak gözükmektedir. Bu anlamda alanın genişletilerek araştırmalar yapılması gerekliliği göze çarpmaktadır.

Benzer bir araştırmada ise fitness salonlarına üye bireylerin fitnessı bırakma nedenleri incelenmiş, üyelik maliyetlerinin ve stüdyo koşullarının çok da geçerli bir vazgeçme nedeni olmadığı, diğer taraftan yoğun olarak zaman planlamasında yaşanan sıkıntılar bırakma sebepleri arasında gelirken, sağlık sorunları, ve eğitimin diğer yaşam alanlarına göre önceliklendirilmesi fitness-tan vazgeçme sebepleri arasında yer almaktadır. Veriler, çeşitli bırakma nedenlerinin katılımcılar tarafından farklı bir şekilde değerlendirildiğini ve bırakma kararının nedenleri hakkında çok az genel bilgi olduğunu göstermektedir (Zarotis ve diğ., 2017). Dolayısıyla araştırmalar boş zamanlara ayrılan sürelerin yetersizliğini, etkinlikten vazgeçme eşliğinin özellikle Türk toplumunda çok düşük olduğunu ortaya koyar niteliktedir. Bu bağlamda nedenler belirlenerek, olumsuz sonuçlar ortaya koyabilecek durumların ortadan kaldırılması yönünde çalışmaların yapılması gerekliliği doğmuştur. Bu nedenleri belirlemede etkili bir araç olacağı düşünülen etkinlikten vazgeçme ölçeği alanyazına katkı sağlamak ve etkinlikten vazgeçme nedenlerini belirlemek kullanılmak üzere tasarlanmıştır.

Sonuç olarak katılımcıların etkinlikten vazgeçmelerinin belirlenmesine yönelik geliştirilen ölçüm aracının, etkinlikten vazgeçme fenomenini ölçmede geçerli ve güvenilir bir araç olduğu belirlenmiştir. Araştırmacıların farklı örneklem grupları üzerinde etkinlikten vazgeçme fenomenini ölçerek alana katkı sağlaması, program planlama alanında söz konusu akademik çalışmalardan yararlanarak, etkinliklerin kalitesini ve yelpazesini arttırmada, etkinlikten vazgeçme unsurlarını en aza indirmede etkin uygulamalar ortaya koymaları önerilmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

**Leisure Abandonment Scale Validity And
Reliability Analysis**

*

Ali Selman Özdemir - Tebessüm Ayyıldız Durhan - Suat Karaküçük
International Kıbrıs University, Gazi University

While leisure researchers have put much effort over the last two decades into understanding the motivations for and constraints to leisure participation, less research has been undertaken exploring the phenomenon of discontinuation of leisure activities, or what we will refer to as “abandonment.” Leisure abandonment is a point in a person’s life course, at which he leaves a particular leisure activity. Observations to date suggest this is accomplished by way of one of the following alternatives: 1) deciding consciously to quit the activity, 2) being forced from it by external circumstances, 3) or leaving the activity by drifting away from it (Stebbins, 2008). Participation and abandonment are not unrelated, however, with constraints acting as critical determinants in the decision to cease or reduce frequency of participation (Fedler & Ditton, 2001; Raymore et al., 1993).

The decision to cease participating in an activity has been described as being conceptually different from the decision not to begin participating in an activity (Backman & Crompton, 1989). The nature of abandonment is less well understood than its conceptual counterparts; in particular, the *process* of abandonment, how it is managed, who is involved, and how it manifests on the lives of individuals and their other leisure choices are aspects that have not been thoroughly explored (Brent et al., 2018).

The focus of leisure abandonment is on what “is wrong” with a current activity” – to learn why people leave it – rather than on the allure of another activity, whether as replacement, substitute, or addition. What is more, it appears that most people face such abandonment, such personal crisis, at least once during their life course (Stebbins, 2008).

The introduction of this scale in the literature is important for the process of clarifying recreational constraints, determining negotiating strategies related to them, reducing the effects of constraints on activity participation or

determining ways to prevent these effects. Similarly, the motivations of individuals to participate in leisure and to maintain their involvement have been empirically and conceptually explored (Chen ve Pang, 2012).

When the literature is analyzed, it is seen that there is a limited number of studies on the behavior of individuals to end their participation in recreational activities or to abandon their activities (Boothby ve diğ., 1981; Tsai ve Coleman, 1999; Fedler ve Ditton, 2001; Stebbins, 2008; Sutton ve diğ., 2009; Beaton, 2010). Although Stebbins (2008) is the first researcher to suggest a typology for abandonmen, and he states that there is a need to investigate the "personal crisis of abandoning an activity that is persisted." In this study, it is aimed to test the validity and reliability of the 'Abandonment Scale' developed by taking advantage of the possibilities that Stebbins (2008) put forward on the phenomenon of abandonment. With this scale, it is aimed to identify the key factors in this process and to improve the empirical findings of Stebbins' (2008) typology, especially by researching how individuals are experienced and managed to abandon a leisure activity.

The data in the study were obtained from 593 students in Zonguldak Bülent Ecevit University, who studied at different faculties. The experimental form created was tested on 293 participants with the test-retest method and analyzes were performed. In order to prove the validity of the structure, a second test was performed on the same group and confirmatory factor analysis was applied in line with the data obtained from 300 participants.

Within the scope of the research, validity and reliability studies were carried out to improve the abandonment scale. According to this; With the test-retest method, the data collected from a total of 593 students were examined in two parts, the first test data was obtained from 293 participants and subjected to KMO-Barlett test and it was determined that the sample size was suitable for analysis (.92; 2232,957, $p < 0.001$). exploratory factor analysis was used. A valid structure was tried to be created with exploratory factor analysis, and the internal reliability coefficients of the constructed structure were determined as supporting level by finding .92 and .79, respectively. In the exploratory factor analysis, the cut-off value was taken as .30, and it was found that the explained variance value was 64.96% in total, and it was found to be gathered under two sub-dimensions in the rotated components analysis. After the second data collection on 300 participants with the test-retest method, the structure was tested by confirmatory factor analysis. Confirmatory factor

analysis appears to provide evidence of construct validity (RMSEA .062, SRMR 0.033, NFI 0.98, CFI 0.99, NNFI 0.98, χ^2 / df 2.13).

The scale of leisure abandonment that is tried to be developed is based on the sub-dimensions of Stebbins (2008) theory as; “Volitional Leisure Abandonment”, “Social Psychological Leisure Abandonment”, “Physical Leisure Abandonment”, “Geographic Leisure Abandonment”, “Regulatory Leisure Abandonment”. As a result of the analyzes carried out within the scope of the research, the sub-dimensions were analyzed and named under two factors as physical-administrative and social-psychological.

As a result, it was determined that the measurement tool developed to determine the participants' abandonment from the activity is a valid and reliable tool for measuring the abandonment phenomenon. It is recommended that researchers contribute to the field by measuring the phenomenon of abandonment on different sample groups, and by taking advantage of the mentioned academic studies in the program planning, they demonstrate effective practices in increasing the quality and range of the activities and minimizing the abandonment factors.

Kaynakça / References

- Alexandris, K. ve Carroll, B. (1997). Demographic differences in the perception of constraints on recreational sport participation: Results from a study in Greece. *Leisure Studies*, 16(2), 107-125.
- Backman, S., Crompton, J. (1989). Discriminating between continuers and discontinuers of two public leisure services. *Journal of Park and Recreation Administration*, 7(4), 56-71.
- Beaton, A. A. (2010). *Building a theory of participation in physically active leisure*. Doctoral dissertation, Department of Tourism, Leisure, Hotel and Sport Management, Business School, Griffith University, Australia.
- Boothby, J., Tangutt, M. F., ve Townsend, A. R. (1981). Ceasing participation in sports activity: Reported reasons and their implications. *Journal of Leisure Research*, 13, 1-14.
- Lovelock, B., Jellum, C. ve Carr A. (2018) Pulling the pin on active outdoor leisure: Building an understanding of leisure abandonment from the narratives of outdoor recreationists. *Leisure Sciences*, 40(5), 406-422.
- Chen, M., ve Pang, X. (2012). Leisure motivation: an integrative review. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 40(7), 1075-1081.

- Eryılmaz, A. (2015). Amaçlar için mücadele ölçeğinin geliştirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(4), 233-244.
- Fedler, A. J. ve Ditton, R.B. (2001). Dropping out and dropping in: A study of factors for changing recreational fishing participation. *North American Journal of Fisheries Management*, 21(2), 283-292.
- Gülbahçe, Ö. (2011). *Üniversite öğrencilerinin sportif aktivitelerde bulunma tercihlerinin bazı psiko-sosyal değişkenler açısından incelenmesi*. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum.
- Gürbüz, B., Karaküçük, S. (2007). Boş zaman engelleri ölçeği-28: Ölçek geliştirme, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (Gazi BESBD)*, 12(1),3-10.
- Gürbüz, B., Öncü, E. ve Emir, E. (2012). Leisure constraints questionnaire: Testing the construct validity/boş zaman engelleri ölçeği: Yapı geçerliğinin test edilmesi. *12th International Sport Sciences Congress* December 12-14, 2012 Denizli/Turkey.
- Harman, S. (2014). Yurt dışı seyahat kısıtlayıcıları: Bağımsız seyahat eden yerli gezginler üzerinde yapılan bir araştırma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 6(1),63-78.
- Koçak, S. (2005). Perceived barriers to exercise among university members. *ICHPER-SDJ*, 41(1), 34-36
- Lovelock, B., Jellum, C. ve Carr, A. (2018). Pulling the pin on active outdoor leisure: building an understanding of leisure abandonment from the narratives of outdoor recreationists. *Leisure Sciences*, 40(5), 406-422, DOI: 10.1080/01490400.2016.1229640.
- Öcal, K. (2012). Ölçek geliştirme: Serbest zaman fiziksel aktivite kısıtlayıcıları (SZFA-K). *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe Journal of Sport Sciences*, 23(2), 50-60.
- Öz, N.D. ve Ardahan, F. (2019). Köyde rekreasyon engelleri ölçeği geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Mediterranean Journal of Humanities*, 9(1), 141-151.
- Öztürk, M.A., Yıkılmaz, A. ve Sarıkol, E. (2018). Turkish validity and reliability study of the leisure constraint questionnaire. *Journal of Education and Learning*, 8(1),150-157.
- Raymore, L., Godbey, G., Crawford, D., ve Von Eye, A. (1993). Nature and processes of leisure constraints: An empirical test. *Leisure Sciences*, 15, 99-113.
- Stebbins, R. A. (2008, November). Leisure abandonment: Quitting free-time activity that we love. LSA Newsletter No. 81. *Leisure Reflections*, 19, 14-19.

- Sutton, S. G. (2007). Constraints on recreational fishing participation in Queensland, Australia. *Fisheries*, 32(2), 73–83.
- Tsai, E. H. ve Coleman, D. J. (1999). Leisure constraints of Chinese immigrants: An exploratory study. *Loisir et societe/Society and Leisure*, 22(1), 243–264.
- Tunçkol, H.M., Güven, Ö. (2014). Profesyonel futbolu bırakma yaşantısını algılama ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 49-55.
- Zarotis, G., , Athanailidis, I., Tosunidis, A. ve Mastrogiannopoulos, N. (2017). Drop-out in fitness-sport. Comparing the general relevance of reasons for quitting. *TRENDS in Sport Sciences*, 4(24), 175-181,ISSN 2299-9590.DOI: 10.23829/TSS.2017.24.4-5.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

- Özdemir, A. S., Ayyıldız Durhan, T. ve Karaküçük, S. (2020). Etkinlikten vazgeçme ölçeği geçerlik güvenirlik çalışması. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 1940-1958. DOI: 10.26466-/opus.689357

Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik Tutumları ve Yaşam Doyumu Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Kırıkkale İli Örneği

DOI: 10.26466/opus.687393

*

Gonca Atik* – Aziz Güçlüöver **

* Y.L., Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale/ Türkiye

E-Posta: gonca.atik71@gmail.com

ORCID: [0000-0001-8675-1216](https://orcid.org/0000-0001-8675-1216)

** Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Kırıkkale /Türkiye

E-Posta: azizgucluover@hotmail.com

ORCID: [0000-0003-1014-5011](https://orcid.org/0000-0003-1014-5011)

Öz

Yapılan bu çalışmada, lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumları ile yaşam doyumu düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 2018-2019 eğitim ve öğretim yılı içerisinde Kırıkkale ilinde bulunan liselerde öğrenim gören 874 kız ve 806 erkek olmak üzere toplam 1680 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşam doyumlarının belirlenmesinde "Yaşam Doyumu Ölçeği", beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının belirlenmesinde ise "Beden Eğitimi ve Spor Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analiz sürecinde SPSS 22.0 programında Independent t-test ve One Way Anova analizleri kullanılmıştır. Araştırmada spor bilimleri alanında yaygın olarak kullanılan betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Bağımlı değişkenler arasındaki korelasyon analizi sonuçlarına göre öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumları ile yaşam doyumu düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0.05$). Sonuç olarak, lise öğrencilerinde demografik değişkenlerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutum ile yaşam doyumu üzerinde önemli birer belirleyici değişken olduğu, beden eğitimi ve spor dersine yönelik olumlu tutumların yaşam doyumunu arttırdığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Lise öğrencileri, beden eğitimi ve spor, tutum, yaşam doyumu

Investigation of The Relationship Between the High School Students' attitudes Towards Pyhsical Education and Sports Lesson and Their Life Satisfaction Level: Kırıkkale Province Sample

*

Abstract

In this study constructed, it wasaimed to investigate the attitudes of highschool students towards physical education and sportlesson and life satisfaction levels, according to somevariables. A total of 1680 students, 874 girls and 806 boys, in highschools in Kırıkkale participated in the study in the 2018-2019 academicyear. "Life Satisfaction Scale" wasused to determine the life satisfaction of the studentswhoparticipated in the study, and "Physical Education and Sports Attitude Scale" wasused to determinetheirattitudetowards physical education and sportslesson. Independent t-test and One Way Anova analysiswereused in SPSS 22.0 program duringstatisticalanalysisprocess of the obtaineddata. It is for the screening model, which is one of the descriptive research methods widely used in the field of sports sciences in the research. According to the results of the correlationanalysisbetween the dependentvariables, it wasconcluded that therewas a positiverelationshipbetweenstudents' attitudetowards physical education and sportslesson and life satisfaction levels ($p < 0.05$). As a conclusion, it wasseen that demographicvariables were important determinants of life satisfaction and attitudetowards physical education and sportslesson in highschoolstudents and positiveattitudetowards physical education and sportscourseincreased life satisfaction.

Keywords: *High school students, physical education and sports, attitude, life satisfaction*

Giriş

Eğitim kavram olarak ele alındığında “birey ve toplumu bir amaca uygun ve düzgün bir hayat biçimine erişirme konusunda mevcut değer, bilgi ve yetenekleri sistemli bir şekilde diğer nesillere ulaştırırken, aynı zamanda kişinin tutumlarını deneyimler yoluyla değiştirme süreci” şeklinde ifade edilmektedir (Harmandar, 2004, s.3). Eğitim spor faaliyetlerinin amaçlarından biridir. Bireylerin, gündelik hayatlarında uzak kalamayacakları, çeşitli amaçlar doğrultusunda eğilim gösterdikleri faaliyetlerin başında, toplumsal hayatın bir unsuru olan spor yer almaktadır. Kavram olarak değerlendirildiğinde beden eğitimi “oyun ve spor gibi fiziksel aktivitelerden oluşan, bireylerin bedensel faaliyetler içerisinde, bir başka deyişle fiziksel aktiviteler aracılığı ile gelişimini hedefleyen eğitim etkinliği” olarak ifade edilmektedir (Açak, 2006, s.1). Kavram olarak spor ise “ruhsal, zihinsel ve bedensel bir olgu olan, bir takım kurallar bağlamında yapılan, mücadele azmi gerektiren, eğlenerek zaman geçirmek, sağlıklı bir hayat elde etmek, mücadele etmek ve yarışmak adına yapılan bilinçli etkinliklerin her biri” şeklinde açıklanmaktadır (Ramazanoğlu ve diğerleri, 2005, s.155). “Mutlu” bir hayat yaşamak, kuşkusuz hemen her birey için öncelikli yaşam kaygılarından biridir. Birey için mutluluk kavramının anlamı, mutlu olmanın yolları ve mutluluğun hangi unsurlardan etkilendiği gibi problemlerle “anlaşılmaya” ve “elde edilmeye” çabalanan mutluluğun, bireyler için popülerliğini yitirmeyen oldukça dikkat çekici bir konu olduğu bilinmektedir (Çivitci, 2012, s.322). Yaşam tatmini veya popüler ismiyle mutluluk, yüzyıllardır insanların dikkatini çeken konular arasında yer almıştır. Kavram olarak yaşam doyumunu açıklamak için öncelikle “doyum” sözcüğüne açıklık getirmek gerekmektedir. Doyum, ihtiyaçların, taleplerin, dilek ve isteklerin giderilmesidir. Yaşam doyumunu kavramı ise bireyin istekleri ile mevcut olanların kıyaslanması ile varılan durum ya da sonuçtur (Özer ve Karabulut, 2003, s.72). Yaşam doyumunu, genellikle bireyin bütün hayatını ve bu hayatın oldukça farklı yönlerini kapsar. Kişinin pozitif deneyimleri yaşam doyumunu oranının artmasına ve olumsuz tecrübelerin ise azalmasına yol açabilir (Kabasakal ve Uz-Baş, 2013, s.28). Beden eğitimi ve spor dersi genel eğitimin hem tamamlayıcısı hem de ayrılmaz bir parçasıdır. Genel akademik bilgi düzeyinin geliştirilmesinin yanında beden eğitimi ve spor dersleri öğrencilerin kişilik gelişimlerini de destekleyen bir yapıya sahiptir. Bu yönüyle beden eğitimi ve spor dersleri öğrencilerin gelişimlerinin çok yönlü olarak

desteklenmesinde büyük rol oynamaktadır (Türkmen ve Varol, 2017, s.755). Öğrencilerin derslere yönelik tutumları hem dersin amaçlarına ulaşmasını hem de öğrencilerin derslere yönelik ilgilerinin artırılmasını etkilemektedir. Bu noktada beden eğitimi dersine yönelik öğrenci tutumlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi beden eğitimi dersinin amaçlarına ulaşması için önemli bir araştırma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Literatürde özellikle yurt dışında gençlerin yaşam doyumlarının ele alındığı birçok çalışma yapıldığı görülmektedir (Tuzgöl ve Dost, 2007, s.133). Buna karşılık Türkiye’de özellikle lise öğrencilerinin yaşam doyumlarının ele alındığı ve yaşam doyumu ile beden eğitimi dersine yönelik tutum arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu kapsamda yapılan bu çalışmada farklı ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının karşılaştırılması ve yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Tablo 1. Araştırma Grubunu Tanımlayıcı İstatistik Bilgiler

Değişkenler		F	%
Cinsiyet	Kız	874	52,0
	Erkek	806	48,0
Sınıf düzeyi	9. Sınıf	462	27,5
	10. Sınıf	523	31,1
	11. Sınıf	392	23,3
	12. Sınıf	303	18,0
Anne eğitim durumu	Okur yazar değil	43	2,6
	İlköğretim	978	58,2
	Lise ve dengi	437	26,0
	Lisans	222	13,2
Baba eğitim durumu	Okur yazar değil	12	0,7
	İlköğretim	592	35,2
	Lise ve dengi	634	37,7
	Lisans	442	26,3
Ailede düzenli spor yapan var mı?	Evet	547	32,6
	Hayır	1133	67,4

Yapılan bu çalışmanın evreni Kırıkkale ilinde bulunan liselerde öğrenim gören 19.144 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu Kırıkkale ilinde bulunan; Fen Lisesi, Anadolu Lisesi, Kız Meslek Lisesi, Mesleki ve Teknik Lise, Imam Hatip Kız Lisesi ve Imam Hatip Erkek Lisesi'nde öğrenim gören 874 kız ve 806 erkek olmak üzere toplam 1680 öğrenci temsil etmektedir. Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan öğrenciler evren içerisinde tesadüfi yöntem ile seçilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama sürecinde üç bölümden meydana gelen anket kullanılmıştır. Veri toplama anketinin ilk bölümünde araştırmacı tarafından hazırlanan ve 12 sorudan meydana gelen kişisel bilgi formu yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşam doyumlarının belirlenmesinde Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, Diener ve diğerleri (1985) tarafından geliştirilen "Yaşam Doyumu Ölçeği" (Dağlı ve Baysal 2016) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 1 (Hiç katılmıyorum) ile 5 (Tamamen katılıyorum) arasında değişen likert tipinde, 5 maddeden oluşan, Cronbach Alpha Katsayısı .88 olarak hesaplanmış bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Bu araştırmada ölçeğin Cronbach Alpha katsayı değeri .84 olarak saptanmıştır. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spora karşı tutumlarına belirlenmesinde Demirhan ve Altay (2001) tarafından geliştirilen Beden Eğitimi ve Spor Tutum Ölçeği (BESTÖ) kullanılmıştır. Ölçek 12'si olumlu ve 12'si olumsuz olmak üzere 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5'li likert tipi olup, ifadeler (1 = Tamamen katılmıyorum, 2 = Katılmıyorum, 3 = Kararsızım, 4 = Katılıyorum, 5 = Tamamen katılıyorum) şeklindedir. Ölçeğin geliştirilme aşamasında Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .93 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ölçeğin Cronbach Alpha katsayı değeri .68 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analiz sürecinde SPSS 22.0 programından yararlanılmıştır. Kullanılan ölçeklerin normallik düzeyleri, basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılarak değerlendirilmiştir. Verilerin $\pm 1,5$ değer aralığında dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırmada iki ayrı kü-

menin verilerinin analizinde Independent t-test, çoklu grup karşılaştırmalarının analizinde One Way Anova ve Anova testlerinde farklılık yaratan grupları tespit etmek için Tukey HSD Çoklu Karşılaştırma Testi kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde toplanan verilerin çözümlenmesi sonucu ortaya çıkan bulgular yer almaktadır.

Tablo 2. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği ve Yaşam Doyumunu Ölçeği Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması

		N	A.O.	S.S.	t	df	P
Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutum	Erkek	806	2,94	,48	,884	1678	,37
	Kız	874	2,92	,42			
Yaşam Doyumu	Erkek	806	3,45	,93	2,806	1678	,00*
	Kız	874	3,32	1,02			

$p<0,05^*$

Tablo 2’de görüldüğü üzere, öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre, beden eğitimi dersine yönelik tutumlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$).

Yaşam doyumunu düzeyi ve cinsiyet değişkeni arasında ise gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0.05$). Erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha yüksek düzeyde yaşam doyumunu düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği ve Yaşam Doyumunu Ölçeği Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması

	Gruplar arası		df	Kareler Ortalama	F	P	Tukey
	Grup içi Toplam	Kareler Toplam					
Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutum	Gruplar arası	3,590	3	1,197,205	5,524	,00*	11<9,10,12
	Grup içi	344,367	1676				
	Toplam	347,957	1679				
Yaşam Doyumu	Gruplar arası	41,203	3	12,734,941	14,600	,00*	9<10,11,12
	Grup içi	1576,647	1676				
	Toplam	1617,850	1679				

9. Sınıf – 10. Sınıf – 11. Sınıf – 12. Sınıf

$p<0,05^*$

Tablo 3'te görüldüğü üzere, sınıf düzeyi değişkenine göre, öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutum ve yaşam doymu düzeylerinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0.05$). Beden eğitimi dersine yönelik tutum açısından anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey testi sonucunda, on birinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin, dokuz, on ve on ikinci sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının olumlu yönde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yaşam doymu düzeyleri sınıf değişkenine göre incelendiğinde ise dokuzuncu sınıfta öğrenim gören öğrencilerin, on, on bir ve on ikinci sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre yaşam doymu düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği ve Yaşam Doymu Ölçeği Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

	Gruplar arası	Grup içi Toplam	Kareler Toplam	df	Kareler Ortalama	F	P	Tukey
Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutum	Gruplar arası		,570	3	,190			
	Grup içi		347,38	1676	,207	,917	,43	
	Toplam		347,95	1679				
Yaşam Doymu	Gruplar arası		11,10	3	3,703			Lisans
	Grup içi		1606,74	1676	,959	3,862	,00*	<diğer eğitim durumları
	Toplam		1617,85	1679				

$p<0,05^*$

Tablo 4'te görüldüğü üzere, anne eğitim durumu değişkenine göre, öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumları ile gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$). Yaşam doymu düzeyi anne eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Anne eğitim durumunu lisans olarak belirten öğrencilerin, anne eğitim durumunu okur-yazar değil, ilköğretim, lise ve dengi olarak belirten öğrencilere göre yaşam doymu düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 5. Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

	Gruplar arası		df	Kareler Ortalama	F	P	Tukey
	Grup içi Toplam	Kareler Toplam					
Beden Eğitimi	Gruplar arası	2,18	3	,729	3,533	,01*	Okur-yazar değil <Diğer eğitim durumları
Dersine Yönelik Tutum	Grup içi	345,77	1676	,206			
	Toplam	347,95	1679				
Yaşam Doyumu	Gruplar arası	2,25	3	,753	,781	,50	
	Grup içi	1615,59	1676	,964			
	Toplam	1617,85	1679				

$p<0,05^*$

Tablo 5'te, öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumları baba eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Beden eğitimi dersine yönelik tutum açısından anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey testi sonucuna göre, baba eğitim durumunu okur-yazar değil olarak belirten öğrencilerin, baba eğitim durumunu ilkökul, ortaokul, lise ve lisans olarak belirten öğrencilere göre beden eğitimi dersine yönelik daha yüksek olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Yaşam doyum düzeyi baba eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$).

Tartışma ve Sonuç

Araştırmada öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının cinsiyet faktörüne göre herhangi bir anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Literatürde yer alan benzer çalışma bulguları da lise öğrencilerinde beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumların cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı görüşünü desteklemektedir (Göksel ve Caz, 2016, s.1; Uluşık, 2016, s.45). Cimilli (2017, s.52) tarafından spor lisesi öğrencileri üzerinde yürütülen benzer bir çalışmada öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Söz konusu çalışmada spor lisesinde kız ve erkek öğrencilerin sporla iç içe bir

yaşam tarzına sahip olmalarının bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olabileceği belirtilmiştir. Bu çalışmaların yanısıra Yoncalık (2011) çalışmasında, erkek öğrencilerin kızlara göre beden eğitimi derslerine daha ilgili olduklarını, erkek öğrencilerin derslerdeki motivasyon düzeylerinin ve derslerden kazanımlarının kız öğrencilere göre daha yüksek seviyede gerçekleştiğini vurgulamıştır. Doğan (2011, s.37) tarafından Niğde ilinde bulunan lise öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada da farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı belirtilmiştir. Literatürde, erkek öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine katılımının yüksek olduğunu belirten çalışmalarda bulunmaktadır (Lazarevic vd., 2015; Cengiz vd., 2018). Araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının öğrenim görülen sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiş, elde edilen bulgulara göre 9, 10 ve 12'inci sınıf öğrencileri ile kıyaslandığı zaman 11'inci sınıf öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Dağdemir (2018, s.40) tarafından farklı liselerde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yürütülen benzer bir çalışmada da diğer sınıflarda öğrenim gören öğrenciler ile kıyaslandığı zaman 9'uncu sınıf öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kaya-Sarıdede (2018, s.6) tarafından Yalova ilinde bulunan lise öğrencileri üzerinde yürütülen çalışmada da 9'uncu sınıf öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının 11 ve 12'inci sınıf öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ekici ve diğerleri (2011, s.837) tarafından Muğla ilinde bulunan liselerde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yürütülen çalışmada da öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık göstermediği, buna karşılık öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre baba eğitim durumunu okur-yazar değil olarak belirten öğrencilerin, baba eğitim durumunu ilkokul, ortaokul, lise ve lisans olarak belirten öğrencilere göre beden eğitimi dersine yönelik daha yüksek olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Araştırma bulgularımız ile paralellik gösteren ve farklı liselerde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yürütülen benzer bir çalışmada da ebeveyn eğitim düzeyi düşük olan öğrencilerin beden eğitimi ve

spor dersine yönelik tutumlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir (Demirdağ, 2018, s.42). Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşam doyum düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatürde yer alan benzer çalışmalarda da lise öğrencilerinin yaşam doyumlarının yüksek olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Elmas (2013, s.40) tarafından bu konuda yapılan bir çalışmada lise öğrencilerinin yaşam doyumlarının belirlenmesi ve yaşam doyumunu ile ilişkili demografik değişkenlerin incelenmesi amaçlanmış, araştırmanın sonunda öğrencilerin genel yaşam doyumlarının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada öğrencilerin cinsiyetlerine göre yaşam doyumlarının anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiş, elde edilen bulgulara göre erkek öğrencilerin yaşam doyum düzeylerinin kız öğrencilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde lise öğrencileri üzerinde yürütülen benzer çalışma sonuçları da yaşam doyumunun erkek öğrenciler lehine yüksek olduğu görüşünü desteklemektedir (Başer-Şeker, 2009, s.51; Goldbeck ve diğerleri, 2007, s.969; Moksnes ve Espnes, 2013, s.2921). Bununla birlikte bazı çalışmalarda yaşam doyumunun kız çocukları lehine yüksek olduğu bulunmuş (Çam ve Artar, 2014; Ma ve Huebner, 2008, s.182). Araştırmada öğrencilerin yaşam doyumlarının öğrenim görülen sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiş, elde edilen bulgulara göre 10, 11 ve 12'inci sınıf öğrencileri ile kıyaslandığı zaman 9'uncu sınıf öğrencilerinin yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Başer-Şeker (2009, s.51) tarafından lise öğrencileri üzerinde yürütülen benzer bir çalışmada da 9 ve 10'uncu sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin yaşam doyumlarının 11 ve 12'inci sınıf öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Dursun (2016: 81) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan diğer bir çalışmada ise öğrenim görülen sınıf düzeyi değişkenine göre ele alındığı zaman en düşük yaşam doyumuna 12'inci sınıf öğrencilerinin sahip oldukları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşam doyumlarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği, buna karşılık öğrencilerin yaşam doyumlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre anne eğitim düzeyi düşük olan öğrenciler ile kıyaslandığı zaman anne eğitim düzeyi lisans olan öğrencilerin yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Anne eğitim düzeyi yüksek olan öğrencilerde yaşam doyumunun yüksek çıkmasının temelinde

eğitim düzeyi yüksek olan annelerin çocuklarının sorunlarını daha iyi anlamaları ve çocuklarına sosyal yaşamda daha fazla destek olmalarının yattığı düşünülebilir.

Sonuç olarak; araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumları ile yaşam doyumu düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiş, bu kapsamda öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutum düzeyleri yükseldikçe yaşam doyumlarının da arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu alanda yapılan çalışmalarda da spor yapan bireylerde yaşam doyumunun yüksek olduğu rapor edilmiştir (Toros, 2002: 24; Toros, 2005, s.50). Elde edilen bulgulara göre lise öğrencilerinde spora katılımın ve spora yönelik olumlu tutumların yaşam doyumu düzeylerini arttırdığı söylenebilir. Yaşam doyumu öğrencilerin okul yaşamlarını etkileyen bir unsur olduğu için ortaöğretim öğrencilerinde yaşam doyumunu arttırmak amacıyla çeşitli sportif etkinlikler düzenlenmesini teşvik ediyoruz.

EXTENDED ABSTRACT

Investigation of The Relationship Between the High School Students'attitudes Towards Pyhsical Education and Sports Lesson and Their Life Satisfaction Level: Kırıkkale Province Sample

*

Gonca Atik – Aziz Güçlüöver

Kırıkkale University

When taken as a concept, education is expressed as follows: “the process of changing the attitudes of the person through experiences while systematically conveying the existing values, knowledge and talents to the other generations in order to bring the individual and society to a purposeful and proper lifestyle.” (Harmandar, 2004, p. 3). Education is one of the aims of sports activities. When evaluated as a concept, physical education is expressed as “an educational activity that consists of physical activities such as games and sports, which aims at the development of individuals within physical activities, in other words, through physical activities”. (Açak, 2006, p. 1). Life satisfaction, or happiness by its popular name, has been among the topics that have attracted people's attention for centuries. Satisfaction is the fulfillment of needs, demands, wishes and requests. The concept of life satisfaction is the situation or result obtained by comparing the wishes of the individual with the existing ones. (Özer and Karabulut, 2003, p.72). Life satisfaction generally covers the whole life of the individual and quite different aspects of this life. Positive experiences of the person may increase the life satisfaction rate and decrease the negative experiences. (Kabasakal and Uz-Baş, 2013, p. 28). Physical education and sports lesson are both complementary and integral parts of general education. In addition to improving the general level of academic knowledge, physical education and sports classes also have a structure that supports students' personality development. In this respect, physical education and sports lessons play a major role in supporting students' development in many ways. (Türkmen and Varol, 2017, p.755). In the literature, it is observed that many studies have been done, especially in the study of the life satisfaction of young people abroad. (Tuzgöl and Dost,

2007, p.133). On the other hand, it is observed that studies in Turkey, especially in which the life satisfaction of high school students is discussed and the relationship between life satisfaction and attitude towards physical education lesson are limited. In this context, the aim of this study is to compare the attitudes of the students in different secondary education institutions towards physical education and sports lessons and to examine the levels of life satisfaction.

The universe of this study consists of 19,144 students studying in high schools in Kırıkkale province. A total of 1680 students, including 874 girls and 806 boys from Science High School, Anadolu High School, Girls' Vocational High School, Vocational and Technical High School, Imam Hatip (Religious) Girls' High School and Imam Hatip Boys' High School in Kırıkkale province, represent the sample group of the study. The students forming the sample group of the research were selected by random method in the universe.

A questionnaire consisting of three parts was used in the data collection process of the research, In the first part of the data collection questionnaire, there is a personal information form consisting of 12 questions prepared by the researcher. The Life Satisfaction Scale was used to determine the life satisfaction of the students who participated in the study. The "Life Satisfaction Scale" developed by Diener et al. (1985) was adapted to Turkish by Dağlı and Baysal (2016). The scale is a self-assessment scale with 5 items in Likert type ranging from 1 (I do not agree) to 5 (I totally agree) and Cronbach Alpha Coefficient is .88. In this study, the Cronbach Alpha coefficient value of the scale was found to be 0.84. Physical Education and Sports Attitude Scale (BESTÖ) developed by Demirhan and Altay (2001) was used to determine the attitudes of high school students participating in the study towards physical education and sports. The scale consists of 24 items, 12 of which are positive and 12 of which are negative. Cronbach Alpha reliability coefficient was found to be 0.93 during the development of the scale. In this study, the Cronbach Alpha coefficient value of the scale was found to be 0.68.

SPSS 22.0 program was used in the statistical analysis process of the data obtained in the research. The normality levels of the scales used were evaluated by looking at the kurtosis and skewness values. It was determined that the data ranged within ± 1.5 value range. In the study, The Independent t-test for the analysis of data from two separate clusters, the One-Way ANOVA for the analysis of multiple group comparisons, and the Tukey's HSD Multiple

Comparison Test were used to identify the disparate groups in the Anova tests.

There was no statistically significant difference between the groups in students' attitudes towards physical education lesson according to gender variable ($p>0.05$). There was a statistically significant difference between the levels of life satisfaction and gender ($p<0.05$). Male students were found to have a higher level of life satisfaction than female students. According to the grade level variable, there is a statistically significant difference between the groups in the attitudes and life satisfaction levels of the students towards physical education lesson ($p<0.05$). According to the maternal education status variable, there is no statistically significant difference between students' attitudes towards physical education lesson and groups ($p>0.05$). When the attitudes towards physical education lesson were examined according to the educational status of the father, a statistically significant difference was found between the groups ($p<0.05$).

In the study, it was found that students' attitudes towards physical education lessons did not show any significant difference according to gender factor. Similar study findings in the literature also support the view that attitudes towards physical education and sports lessons do not differ according to gender variable in high school students. (Göksel and Caz, 2016, p.1; Uluşık, 2016, p.45). In a similar study conducted by Cimilli (2017, p.52) on sports high school students, it was found that students' attitudes towards physical education and sports lessons did not differ significantly according to their gender. It was stated in the study in question that female and male students having a lifestyle intertwined with sports in sports high school may be effective in this result. In addition to these studies, Yoncalık (2011) emphasized that male students are more interested in physical education lessons than girls, and the motivation levels and gains of male students are higher than female students. In the study conducted by Doğan (2011, p.37) on high school students, it was stated that the attitudes of students studying in different high schools to physical education and sports lessons did not differ according to gender. In the literature, there are studies stating that male students have high participation in physical education and sports lessons (Lazarevic et al., 2015; Cengiz et al., 2018). In the study conducted by Ekici et al. (2011, p.837) on students studying in high schools, it was found that students' attitudes towards physical education and sports lessons differ significantly

according to their grade levels. It was determined that the attitudes of the students participating in the study towards physical education lessons did not differ according to the variable of educational status of the mother, whereas the attitudes of the students towards physical education lessons differed significantly according to the educational status of the father.

As a result; It has been determined that there is a positive significant relationship between the attitudes of the students participating in the research towards physical education lesson and their life satisfaction levels and in this context, it was concluded that as the attitude levels of students towards physical education lesson increased, their satisfaction with life increased. In studies conducted in this field, it has been reported that life satisfaction is high among individuals doing sports (Toros, 2002, p.24; Toros, 2005, p.50). According to the findings, participation in sports and positive attitudes towards sports can be said to increase life satisfaction levels in high school students. As life satisfaction is an element affecting the school life of students, we encourage organizing various sports activities in order to increase the life satisfaction of secondary school students.

Kaynakça / References

- Açak, M. (2016). *Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.*
- Başer Şeker, G. (2009). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve yaşam doyumlarının incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Cengiz, Ö., Kılıç, M. A., ve Soylu, Y. (2018). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi, 1(2), 141-149.*
- Cimilli, V. (2017). *Spor lisesi öğrencilerinde bedensel / kinestetik zekâ ile beden eğitimi dersine yönelik tutum düzeyleri arasındaki ilişkisinin incelenmesi: İstanbul Örneği.* Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çam, Z., Artar, M. (2014). Ergenlikte yaşam doyumunu: Okul türleri bağlamında bir inceleme. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1), 23-45.*
- Çivitci, A. (2012). Üniversite öğrencilerinde genel yaşam doyumunu ve psikolojik ihtiyaçlar arasındaki ilişkiler. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(2), 321-336.*
- Demirdağ, R. (2018). *Farklı tür liselerdeki öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi: Erzurum ili örneği.* Yüksek Lisans Tezi. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Doğan, N. (2011). *Niğde ilinde bulunan farklı statüdeki liselerde eğitim gören öğrencilerin beden eğitimi dersine karşı tutumları ve fiziksel uygunluk düzeylerinin araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dursun, H. (2016). *Lise öğrencilerinin değer tercihleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekici, S. ve Bayrakdar, A., Hacıcaferoğlu, B. (2011). Lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi tutumlarının değerlendirilmesi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1),831-839.
- Elmas, İ.H. (2013). *Ortaöğretim öğrencilerinin hayat tatmin düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Goldbeck L., Schmitz T.G., Besier T., Herschbach P. ve Henrich G (2007). Life satisfaction decreases during adolescence. *Qual Life Res*, 16, 969-979.
- Göksel, A.G., Caz, Ç. (2016). Anadolu lisesi öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1),1-9.
- Harmandar, İ.H. (2004). *Beden eğitimi ve sporda özel öğretim yöntemleri*. Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.
- Kabasakal, Z. ve Uzbaş, A. (2013). Öğretmen adaylarında yaşam doyumunun yordayıcısı olarak problem çözme becerileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 27-32.
- Kaya Sarıdede, Ş. (2018). *Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin tutumlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Lazarevic, D., Orlic, A., Lazarevic, B., ve Janic, S. R. (2015). Attitudes of early adolescent age students towards physical education. *Physical Culture*, 69(2), 88-98.
- MA C.Q. ve Huebner, E.S. (2008). Attachmentrelationships and adolescents' lfe-satisfaction: somerelationshipsmattermore to girlsthanboys. *Psychology in the Schools*, 45(2), 177-187.
- Moksnes, U.K. ve Espnes, G.A. (2013). Self-esteem and life satisfaction in adolescents—gender and age as potentialmoderators. *Springer Science Business*, 22(10), 2921-2928.
- Özer, M., ve ÖzsoyKarabulut, Ö. (2003). Yaşlılarda yaşam doyumunu. *Turkish Journal of Geriatrics*, 6(2),72-74.

- Ramazanoğlu, F., Karahüseyinoğlu, M.F., Demirel, E.T., Ramazanoğlu, M.O. ve Altungül, O. (2005) Sporun toplumsal boyutlarının değerlendirilmesi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 153-157.
- Toros, T. (2002). Elit ve elit olmayan erkek basketbolcularda hedef yönelimi, güdüsel (motivasyonel) iklim ve yaşam doyumunu. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 13(3), 24-36.
- Toros, T. (2005). Genç basketbolcuların oyunda kalma süreleri ile hedef perspektif yaklaşımı, yaşam doyumunu ve algılanan motivasyonel iklim arasındaki ilişki. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 16(2), 50-63.
- Tuzgöl Dost, M. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(22), 132-142.
- Türkmen, M. ve Varol, R., (2017). İmam hatip ortaokullarındaki öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlarının araştırılması: Bartın il örneği. *Electronic Turkish Studies*, 12(25), 750-762
- Uluşık, V. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının sınıf ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 45-53.
- Yoncalık, O. (2011). The physical education lesson in Turkish primary schools, affective entry characteristics and gender. *SAJRSPER*, 33(2), 157-168.
- Zengin, S., Hekim, M. ve Hekim, H. (2016). Ortaokul ve lise öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının cinsiyet ve öğrenim kademesi değişkenine göre incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(2),3243-3248.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Atik, G. ve Güçlüöver, A. (2020). Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumları ve yaşam doyumunu düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi:Kırıkkale ili örneği. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 1959-1975. DOI: 10.26466/opus.687393

14 -16 Yaş Grubu Çocuklarda Korfbol Temel Beceri Eğitimi Antrenman Programının Motor Gelişime Etkisi

DOI: 10.26466/opus.672410

*

Canan Gülbin Eskiyecek* – Betül Bayazıt** – Dilruba Abdikoğlu ***

* Dr.Öğr.Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Y.O, Mardin/Türkiye

E-Posta: cgulbineskiyecek@gmail.com

ORCID: [0000-0001-6987-3609](https://orcid.org/0000-0001-6987-3609)

** Doç.Dr, Kocaeli Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Kocaeli/Türkiye

E-Posta: bayazitbetul@gmail.com

ORCID: [0000-0003-3547-2035](https://orcid.org/0000-0003-3547-2035)

*** Doktora Öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Kocaeli/Türkiye

E-Posta: dilruba.g@hotmail.com

ORCID: [0000-0002-4863-2459](https://orcid.org/0000-0002-4863-2459)

Öz

Bu çalışmanın amacı, 14-16 yaş grubu kız ve erkek çocuklarda korfbol temel beceri eğitimi antrenmanlarının motor gelişime etkisini belirlemektir. Çalışma grubunu, Kocaeli Fen Lisesi'nde öğrenim gören ve random yöntemiyle seçilmiş 12'si kız ve 20'si erkek olmak üzere toplam 32 gönüllü öğrenci oluşturmuştur. Öğrenciler cinsiyete bakılmaksızın denek (n=17) ve kontrol (n=15) grubu olmak üzere iki eş gruba ayrılmıştır. Çalışmada deney grubuna 8 hafta süreyle haftada 2 gün ve günde 60 dakika olmak üzere korfbol branşının temel motor becerilerini geliştirmeye yönelik beş temel beceriyi içeren (pas, şut, penaltı, turnike ve V kat şut atışı) bir antrenman programı uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise herhangi bir antrenman programı uygulanmamıştır. Çalışmanın yürütülebilmesi için 2019/01.2 sayılı ve 2018/346 proje (KÜ GOKAEK) ile Etik Kurul Onayı alınmıştır. Elde edilen verilere, SPSS programı ile tanımlayıcı istatistiksel işlemlerle birlikte gruplar arasındaki farkı belirlemek için Mann Whitney U testi, grupların kendi içerisindeki farkı belirlemek için ise Wilcoxon testi kullanılmıştır. Sonuçlar $p<0.05$ önemlilik düzeyinde değerlendirilmiştir. Çalışmada ön-test ve son-test ölçüm değerlerinin karşılaştırılmasında, denek grubunun pas, şut, penaltı, turnike ve V kat şut atışı değişkenleri arasında istatistiksel olarak önemli düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Çalışma sonucunda, 8 hafta süresince pas tekniği ile birlikte şut tekniklerini geliştirmeye yönelik yapılan antrenmanlar çocukların korfbol temel motor becerileri üzerinde iyileşmeler sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Korfbol, Motor Beceri, Motor Gelişim

The Effect of Korfball Basic Skill Education Training Program on Motor Development in Children of 14 -16 Years

*

Abstract

The purpose of this study, the 14-16 age group boys and girls in korfbal basic skills education training is designed for motor development. The study group consisted of 32 volunteer students (12 girls and 20 boys) randomly selected from Kocaeli Science High School. The students were divided into two peer groups, as the subject (n=17) and the control (n=15) groups regardless of gender. In the study, a training program including five basic skills was applied to the experimental group for 8 weeks, 2 days a week and 60 minutes a day for improving the basic motor skills of the korfbal branch. The control group did not receive any training program. Ethics Committee Approval was obtained with 2019/01.2 and 2018/346 projects (KU GOKAEK) in order to carry out the study whose content is determined. After the descriptive statistical procedures were applied with SPSS program, Mann Whitney U test was used to determine the difference between the groups and Wilcoxon test was used to determine the difference within the groups. The results were evaluated at $p<0.05$ significance level. In the study, when the pre-test and post-test measurement values were compared, it was found that there was a statistically significant difference between the variables of pass, shot, penalty, turnstile and V-fold shot of the subject groups ($p<0.05$). As a result of the study, it was found out that the trainings performed for 8 weeks to improve shooting techniques together with rust technique improved the korfbal basic motor skills of the children

Keywords: Korfbal, Motor Skill, Motor Development

Giriş

İnsanın gelişimi fiziksel, bilişsel, duyuşsal ve sosyal boyutların bir arada ele alınarak geliştirilmesiyle mümkün olmaktadır. Hareket, bedeninin herhangi bir bölümünün gözlenebilir pozisyon değişikliği ve ayrıca temel motor süreçlerin en üst eylemi olarak açıklanmaktadır (Gallahue, 2014). Hareket beceri ve tekniklerinin en hızlı kazandırılabilirdiği dönem gelişimin en hızlı olduğu çocukluk dönemidir. Bu dönemde alınan iyi eğitim, kişinin yaşam boyu hem fiziksel hem de psikolojik açıdan sağlıklı ve zinde olmasını sağlamaktadır. Spor, çocukların fiziksel, motorsal, zihinsel ve duygusal açıdan gelişmelerine katkı sağlamaktadır (Sema, 2007; Polat, 2009). Dolayısıyla sporun, çocukların gelişimleri üzerinde bilinen faydasından kaynaklı çocukluk döneminde yapılan spor faaliyetlerinin çocukların yaşam kalitelerini olumlu yönde etkileyeceği öngörülmektedir.

Dünya çapında başarıya ulaşmanın bilimsel temellerinden biri, yetenekli gençlerin erken yaşlardan itibaren o spor alanına seçilmesidir (Biçici ve ark., 2009). Ülkemizde uluslararası yarışmalarda yetenekli sporcuların temsil ettiği spor branşlarından biri olan korfbol branşının oyuncuları fiziksel özellikleri açısından diğer sporculardan göreceli olarak daha az vücut yağına, daha fazla yağsız vücut kütlelerine, daha fazla uzuv yağına ve daha az veya benzer gövde yağına sahiptir. Bununla birlikte, erkek korfbolcular dayanıklılık sporcularına benzer bir somatotip ve diğer sporculardan daha düşük veya benzer bir endomorfik yapıya sahipken, kadın korfbolcular ise somatotipi ile diğer sporcuların somatotipleri arasındaki tek belirgin benzerlik mezomorfi yapının hakim olmasıdır (Godinho ve ark., 1996).

Korfbol oyunu, 1901 yılında Hollanda'nın Amsterdam kentinde karma bir ilköğretim okulu'nda Beden Eğitimi Öğretmeni olan Ni-o Broekhuysen tarafından bulunmuştur. Broekhuysen bu oyunu, 1902 yılında İsveç'te oynadığı bir oyundan esinlenerek tasarlamıştır (Korfball, 2020). 1903 yılında Hollanda Korfbol Birliği kurulurken, Uluslararası Korfbol Federasyonu (IKF) 1933 yılında kurulmuştur. Türkiye'de ise bu spor ilk olarak 1995 yılında Marmara Üniversitesi ve FMV Özel Işık Lisesi'nde başlamıştır (Güler, 1998). Korfbol sporunun gelişiminde ana katalizör, erkeklerin ve kızların bir seviye oyun alanına katılabileceği anlamına gelmesi ve işbirliğine dayanan ve karışık bir spora ihtiyaç duyulmasıdır (Summerfield ve White, 1989).

Oyunun amacı, topu rakip takımın korf adı verilen sepetine atış yapmaktır. Bir takımın sahada 4 kadın 4 erkek olmak üzere toplam 8 oyuncusu bulunmaktadır. Rakip takımın da aynı şekilde dağılımını yapması gerekmektedir. Çok yönlülük gerektiren korfbolda bir oyuncu hem hücum hem de defans görevini en iyi şekilde yerine getiriyor olmalıdır. Çünkü takım oyuncularından 2 kadın - 2 erkek bir yarı sahada hücum yaparken, bir diğer 2 kadın - 2 erkek ise diğer yarı sahada savunma yaparlar ve her iki sayıda bir saha ve görev değiştirirler. Hücum yapan oyuncular savunmaya, savunma yapan oyuncular hücumla geçerler. Dolayısıyla her oyuncu hem hücum hem de savunma becerilerini geliştirmelidir (Güler, 1998).

Korfbol oyununda hücum süresi 25 sn olup, maç süreleri organizasyonların büyüklüğüne göre değişkenlik göstermektedir. Atılan gol sayısı iki ve ikinin katı olduğunda saha değişikliği yapılarak hücum ve savunma oyuncuları yer değiştirir. Oyun sahası 20 m genişliğinde ve 40 m uzunluğundadır. Korf'un uzunluğu 3,5 m, çapı 42 cm'dir. Topun çevresi 68 cm, ağırlığı ise 475 gr'dır.

Fiziksel büyüme ve motor gelişim birbirine bağlıdır. Motor gelişim; kas, kemik, sinir sistemi, beyin gibi vücut organlarının büyümesi ve gelişmesiyle organizmanın hareket edebilme yeteneğidir. İnsan hareketleri refleks hareketler ve bilinçli hareketler olmak üzere 2'ye ayrılmaktadır. Motor gelişim süreci, hareket etmek için gerekli olan yeteneklerin gelişimini ve motor becerilerin kazanılmasını kapsamaktadır (Polat, 2009; Oxendine, 1982).

İnsan organizması kuvvet, dayanıklılık, sürat veya beceri gerektiren motor eylemleri gerçekleştirebilmek için motor özelliklerini kullanmaktadır. İşte bu motorik özelliklerde iyi ve etkili bir antrenman programı kullanılarak, kuvvet, koordinasyon, hız, çeviklik ve denge gibi unsurlar iyileştirilebilir (Günsel, 2004; Oxendine, 1982).

Literatür incelendiğinde çocuklarda korfbol temel becerileri ile ilgili çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu branşa özgü temel teknik becerilerin, motorik özelliklerin ve koordinatif yetilerin geliştirilmesine yönelik araştırmaların yapılmasına gereksinim duyulduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda yapılan bu çalışma, korfbol branşına yönelik temel beceri antrenmanlarının 14-16 yaş grubu kız ve erkek çocukların motor gelişimleri üzerine ne gibi etkiler sağlayacağını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Araştırma Grubu

Çalışma, Kocaeli Fen Lisesi'nde öğrenim gören ve random yöntemiyle seçilmiş 12 kız ve 20 erkek olmak üzere toplam 32 gönüllü öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada cinsiyete bakılmaksızın, öğrenciler rastgele yöntemle 17'si (5 kız- 12 erkek) denek ve 15'i (7 kız- 8 erkek) kontrol grubu olmak üzere iki eş gruba ayrılmıştır. Çalışmada tüm öğrenciler ve velilerden imzalı "Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu" alınmıştır. Ayrıca öğrencilere uygulanan antrenmanlar için Kocaeli Fen Lisesi Spor Salonu'nda gerçekleştirilmiş olup okul idaresinden gerekli resmi izinler alınmıştır.

Çalışmanın yürütülebilmesi için Kocaeli Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan "KOGOEK 2019/01.2" sayılı ve "KÜ GOKAEK 2018/346" ile Etik Kurul Onayı alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada, deney ve kontrol grubundaki çocukların korfbol temel beceri eğitimi antrenmanlarının motor gelişime etkisini belirlemek amacıyla "Motor Davranış Değişikliğine Yönelik Gözlem Formu" ndan (pas, şut, penaltı, turnike ve V kat şut atışı) yararlanılmış olup, bu form antrenman programının öncesinde ve sonrasında öğrencilere uygulanmıştır. Gözlem formları 5'li Likert tipinde oluşturulmuş ve gözlem formlarında 0-5 puan arasında yapılan puanlamaya göre, 1 puan "yapamadı", 2 puan "az yaptı", 3 puan "yaptı", 4 puan "iyi yaptı", 5 puan ise "çok iyi yaptı" şeklinde puanlanmıştır.

Deney grubuna, 8 hafta süreyle haftada 2 gün ve günde 60 dk olmak üzere korfbol temel hareket becerilerini geliştirmeye yönelik lokomotor, dengeleme ve manipülatif hareketleri içeren bir antrenman programı uygulanmıştır. İçeriği belirlenen antrenman programının yüklenme şiddeti iki haftada bir %5 oranında artırılmıştır. Kontrol grubuna ise herhangi bir antrenman programı uygulanmamıştır (Tablo 1).

Tablo 1. 8 Haftalık Antrenman Programı

Günler	1.Hafta	2.Hafta	3.Hafta	4.Hafta	5.Hafta	6.Hafta	7.Hafta	8.Hafta
Pazartesi	Isınma: 10dk	Isınma: 10dk	Isınma: 10dk	Isınma: 10dk	Isınma: 10dk	Isınma: 10dk	Isınma: 10dk	Isınma: 10dk
	Esname: 5dk	Esname: 5dk	Esname: 5dk	Esname: 5dk	Esname: 5dk	Esname: 5dk	Esname: 5dk	Esname: 5dk
	Şiddet: %65	Şiddet: %65	Şiddet: %70	Şiddet: %70	Şiddet: %75	Şiddet: %75	Şiddet: %80	Şiddet: %80
	Kapsam: 15dk	Kapsam: 15dk	Kapsam: 15dk	Kapsam: 15dk	Kapsam: 15dk	Kapsam: 15dk	Kapsam: 15dk	Kapsam: 15dk
	Tekrar	Tekrar	Tekrar	Tekrar	Tekrar	Tekrar	Tekrar	Tekrar
	Sayısı: 15	Sayısı: 20	Sayısı: 25	Sayısı: 20	Sayısı: 15	Sayısı: 20	Sayısı: 8	Sayısı: 8
	Tekrar	Tekrar	Tekrar	Tekrar	Tekrar	Tekrar	Tekrar	Tekrar
	Arası	Arası	Arası	Arası	Arası	Arası	Dinlen-	Dinlen-
	Dinlen- me: 20sn	Dinlen- me: 20sn	Dinlen- me: 20sn	Dinlen- me: 20sn	Dinlen- me: 20sn	Dinlen- me: 20sn	me: 20sn	me: 20sn
	Set: 8	Set: 6	Set: 6	Set: 8	Set: 8	Set: 8	Set: 10	Set: 5
	Setler	Setler	Setler	Setler	Setler	Setler	Arası	Arası
	Arası	Arası	Arası	Arası	Arası	Arası	Dinlen-	Dinlen-
	Dinlen- me: 2dk	Dinlen- me:	Dinlen- me:	Dinlen- me:	Dinlen- me:	Dinlen- me:	me: 2dk	me: 2dk
	Soğuma: 10dk	Soğuma: 10dk	Soğuma: 10dk	Soğuma: 10dk	Soğuma: 10dk	Soğuma: 10dk	Soğuma: 10dk	Soğuma: 10dk
	<u>Hareket- ler:</u>	<u>Hareket- ler:</u>	<u>Hareket- ler:</u>	<u>Hareket- ler:</u>	<u>Hareket- ler:</u>	<u>Hareket- ler:</u>	<u>Hareket- ler:</u>	<u>Hareket- ler:</u>
	1- Göğüs pası	1- Tek el (sağ-sol) pas	1- Tek el pas (sağ- sol)	1- Turnike atışı	1- V Kat şut	1- V Kat şut	1- Tek el pas (sağ- sol)	1- Tek el pas (sağ- sol)
	2- Baş üstü pas	2- Penaltı atışı	2-Penaltı atışı	2- V Kat şut	Korf'un altından	2- Turnike atışı	2- Penaltı atışı	2- Penaltı atışı
	3- Tek el pas (sağ- sol)	3- Turnike atışı	3- Turnike atışı (sağ-sol)	3- Korf'un altından	3- mesafe şut	3- Şut atışı	3- Turnike atışı	3- Turnike atışı
4- Bounce pas	4- (sağ-sol) Şut atışı	4- Şut atışı	kısa mesafe atış	Korf'un önünden şut	4- Penaltı atışı	4- Şut atışı	4- Şut atışı	
5- Hareket- li pas			Penaltı atışı	4- Korf'un yanın- dan kısa mesafe şut		5- V Kat şut (sağ - sol)	5- V Kat şut (sağ-sol)	

Antrenmanların genel içeriğinde pas tekniğini geliştirmek için eşli ve hareketli pas çalışmaları ile birlikte şut tekniklerini geliştirici çalışmalar yapılmıştır. Çalışmada 8 hafta süresince yapılan antrenmanlarda beş farklı korfbol hareket becerisini (pas, penaltı, turnike, şut ve V kat şut) geliştirmeye yönelik çalışmalar uygulanmıştır. Bu tekniklerin maç koşullarında uygulanması amaçlanmıştır. Antrenman programının içeriğinde; pas tekniklerini geliştirmek için ikişerli gruplar oluşturulup pas teknikleri çalıştırılmıştır. Penaltı tekniğini geliştirmek için çocuklar iki gruba ayrılarak öncelikle penaltı tekniği gösterilmiş ve penaltı atışları yaptırılmıştır. Turnike tekniğini geliştirmek için turnike adımlamaları ve topun elden çıkışı gösterilip çalıştırılmıştır. Çocukları teşvik etmek ve tekniği pekiştirmek için aralarında gruplar oluşturularak turnike yarışmaları yapılmıştır. Ardından ikili gruplar halinde birbirleriyle paslaşarak turnikeler atmışlardır. Şut tekniği için sağa ve sola doğru adımlamalar ve topun elden çıkışı gösterilip çalıştırılmıştır. Öncelikle kısa mesafe şutlar çalıştırılıp daha sonrasında zorlaştırılarak mesafe arttırılmıştır. İkili gruplar halinde birbirleriyle paslaşarak şutlar atmışlardır. V kat şut tekniğini geliştirmek için koşu adımlamaları ve topu kazanma gösterilmiştir. Pekiştirmek için çocuklara çizgide sıra olarak sürekli V kat koşular yaptırılmıştır. Daha sonrasında şut eklenerek V kat şut atmaları istenmiştir. İkili gruplar halinde birbirleriyle paslaşarak V kat şutlar atmışlardır. Antrenmanlarda teknik çalışmalar bittikten sonra tekniklerin pekiştirilmesi amacıyla 10'ar dakika öğrenilen teknikler üzerinden iki gruba ayrılarak yarışmalar yapılmıştır.

Deney ve kontrol gruplarının, korfbol branşına yönelik beş temel becerilerinden pas teknikleri, şut tekniği, turnike tekniği, V kat sonrası şut tekniği ve penaltı teknikleri gözleme dayalı olarak değerlendirilmiştir. 8 hafta süren çalışmada ön test ve son test ölçümlerinin gözlem formu üzerinde karşılaştırılması yapılmış ve sonuçlar değerlendirilmiştir.

Çalışmada boy uzunluğu, oturma yüksekliği ve çap-çevre ölçümleri mezura ile vücut ağırlığı ise Dr Hegeli marka baskül ile ölçülmüştür. Ölçümler tamamlandıktan sonra, tüm gruplara test öncesi 15 dk dinamik ısınma yaptırılmış daha sonra çocuklar beceri testleri için önceden hazırlanmış olan istasyonlarda uygulamaya alınmışlardır.

Verilerin İstatistiksel Analizi

Çalışmanın değişkenlerine ait tanımlayıcı istatistikler ile birlikte tüm analizler SPSS 24.0 istatistik paket programıyla yapılmıştır. Her bir alt grupta denek sayıları 30'dan az olduğu için non-parametrik testler uygulanmıştır. Eşler arası karşılaştırmalarda Wilcoxon testi, bağımsız iki grubun karşılaştırılmasında ise Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Sonuçların değerlendirilmesinde önemlilik düzeyi $\alpha=0,05$ olarak alınmıştır.

Bulgular

Tablo 2. Grupların Antropometrik Ölçümlerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	X±SS	Min	Max	N	X±SS	Min	Max
Boy Uzunluğu (cm)	17	170,82±8,68	160,0	189,0	15	165,33±6,21	157,0	178,0
Vücut Ağırlığı (kg)	17	63,70±15,57	45,0	90,0	15	53,12±9,19	34,0	72,0
Oturma Yüksekliği(cm)	17	83,87±4,54	79,0	94,0	15	84,18±4,16	77,0	90,0
Kol Uzunluğu (cm)	17	34,70±2,72	31,0	39,5	15	33,32±2,75	29,0	38,0
Ön Kol Uzunluğu (cm)	17	26,50±1,98	22,5	31,0	15	27,97±6,10	24,0	44,5
El Uzunluğu (cm)	17	19,73±1,47	16,5	22,0	15	19,53±1,34	18,0	22,0
Bacak Uzunluğu (cm)	17	44,97±3,25	40,0	50,0	15	44,06±3,47	37,0	50,0
Uyluk Uzunluğu (cm)	17	44,07±3,37	38,0	51,0	15	43,29±2,24	39,0	46,5
Ayak Uzunluğu (cm)	17	25,43±2,03	22,0	29,0	15	24,15±1,63	22,0	27,0

Çalışmada 14-16 yaş grubundaki deney ve kontrol grubunun bazı antropometrik özelliklerine ilişkin ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler gibi bazı tanımlayıcı ölçütlerin istatistiksel verileri Tablo 1'de görülmektedir

Tablo 3'de görüldüğü üzere, deney grubunun ön test ve son test ölçüm değerleri arasında pas atışı, şut atışı, penaltı atışı, turnike atışı ve V-kat şut atışı değişkenlerinde istatistiksel olarak önemli düzeyde farklılıklar bulunmuştur ($p=,001$). Kontrol grubunun ön test ve son test ölçüm değerleri arasında ise pas atışı ($p=,002$) penaltı atışı ($p=,014$) ve V-kat şut atışı ($p=,025$) değişkenlerinde istatistiksel olarak önemli düzeyde farklılıklar bulunmuştur ($p<0,05$).

Tablo 3. Denek ve Kontrol Grubunun Grup İçi Ön Test - Son Test Değerlerinin Wilcoxon Testi Sonuçları

Değişkenler	Testler	Deney Grubu (N=17)			P	Kontrol Grubu (N=15)			P
		X	SS	Z		X	SS	Z	
Pas Atışı	Ön Test	3,59	0,51	-3,787	p=,000*	1,93	0,8	-	p=,002*
	Son Test	4,88	0,33			2,67	0,9		
Şut Atışı	Ön Test	4,88	0,33	-3,256	p=,001*	1,67	0,82	-816	p=,414
	Son Test	3,59	0,94			1,53	0,64		
Penaltı Atışı	Ön Test	1,94	1,03	-3,443	p=,001*	1,60	0,63	-	p=,014*
	Son Test	4,18	0,73			2,00	0,76		
Turnike Atışı	Ön Test	1,82	0,73	-3,559	p=,000*	1,60	0,91	-577	p=,564
	Son Test	4,00	0,79			1,67	0,98		
V-Kat Şut Atışı	Ön Test	1,24	0,56	-3,575	p=,001*	1,60	0,74	-	p=,025*
	Son Test	3,00	1,00			1,27	0,46		

*= $p<0.05$.

Tablo 4. Deney ve Kontrol Grubunun Gruplar Arası Son Test Ölçüm Değerlerinin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N=32	X	SS	Z	P
Pas Atışı Son Test	Deney Grubu	17	4,88	0,33	-5,054	p=,000
	Kontrol Grubu	15	2,67	0,9		
Şut Atışı Son Test	Deney Grubu	17	3,59	0,94	-4,631	p=,000
	Kontrol Grubu	15	1,53	0,64		
Penaltı Atışı Son Test	Deney Grubu	17	4,18	0,73	-4,693	p=,000
	Kontrol Grubu	15	2,00	0,76		
Turnike Atışı Son Test	Deney Grubu	17	4,00	0,79	-4,422	p=,000
	Kontrol Grubu	15	1,67	0,98		
V-Kat Şut Atışı Son Test	Deney Grubu	17	3,00	1,00	-4,484	p=,000
	Kontrol Grubu	15	1,27	0,46		

*= $p<0.05$.

Tablo 4'de görüldüğü üzere deney grubu ile kontrol grubunun pas, şut, penaltı, turnike ve V-kat şut atışlarının son ölçüm değerleri arasında istatistiksel olarak ileri düzeyde önemli farklılıklar bulunmuştur (p=,000).

Tartışma ve Sonuç

Yapılan literatür taramasında gelişim dönemindeki çocukların korfbol branşının temel motor becerilerine yönelik fazla bir çalışmaya rastlanmamıştır. Korfbol oyununun basketbol branşı ile olan benzerliğinden (Bottenburg ve Vermeulen, 2014) yola çıkarak, bu branşa yönelik yapılan bu çalışmadaki sonuçlar ayrıca basketbol branşına yönelik literatür çerçevesinde de karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Çalışmada elde edilen sonuçlara bakıldığında; deney grubunun ön-son test ölçüm değerleri arasında pas, şut, penaltı, turnike ve V-kat şut atışı değişkenlerinde, kontrol grubunun ön-son test ölçüm değerleri arasında ise pas, penaltı ve V-kat şut atışı değişkenlerinde önemli düzeyde fark olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Deney grubu ile kontrol grubunun karşılaştırılmasında; pas, şut, penaltı, turnike ve V-kat şut atışlarının son ölçüm değerleri arasında ileri düzeyde önemli fark olduğu ortaya çıkmıştır ($p<0.05$).

Godinho ve arkadaşları (1996), Hollandalı 39 korfbol oyuncusunun morfolojik ve antropometrik karakterizasyonlarını incelediği çalışmada, korfbolcuların basketbol ve voleybol oyuncularından daha küçük ve daha düşük ağırlığa sahip olduğunu ve bunun yanı sıra diğer takım sporcularından ise daha ağır ve daha uzun olduklarını saptamışlardır.

Ram ve Kumar (2015) üniversitelerarası ligde oynayan 45 korfbol oyuncusunun performansları ile birlikte antropometrik ölçüm ve fiziksel uygunlukları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladıkları çalışmada, korfbol oyuncularının performansıyla antropometrik ölçüm değerleri ve fitness düzeyi arasında pozitif bir ilişki olduğu belirtilmiştir.

Literatürde bu çalışmadaki araştırma grubundan farklı branşlara ve yaş aralıklarına sahip sporculara yönelik olarak motor davranış becerilerinin gözlem yoluyla test edildiği çalışmalara rastlanmaktadır.

Bayazıt ve arkadaşları (2007), 11-14 yaş aralığındaki eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda kaynaştırma eğitimi yöntemi ile 8 hafta süresince uygulanan eğlenceli atletizm antrenman programının motor özelliklere etkisini "Eğlenceli Atletizm Beceri Testi" ve "Motor Davranış Değişikliğine Yönelik Gözlem Formu" kullanarak inceledikleri çalışmada, antrenman sonrasında hem partnerli hem partnersiz gruplarda istatistiksel anlamda gelişme oldu-

ğunu, buna karşın kontrol grubunda ise herhangi bir gelişme olmadığını rapor etmişlerdir. Ayrıca eşli olarak çalışan kaynaştırma grubunun motor beceri davranış değişikliğinde önemli bir artış gözlemlendiğini belirtmişlerdir ($p<0.05$).

Pense ve Serpek (2010)'in basketbol oynayan 14-16 yaş grubu adolesan dönemi kız öğrencilerine yönelik yaptıkları çalışmada, denek grubunun belirlenmiş fizyolojik ve biyomotor değerlerinin kontrol gruplarına göre pozitif yönde gelişme gösterdiği rapor edilmiştir. Kız basketbolcuların, boy uzunluklarının, mekik sayılarının, dengede kalış sürelerinin, esneklik, durarak uzun atlama mesafelerinin, pençe kuvvetlerinin vs. kontrol grubuna kıyasla daha hızlı olduğu ve ortaya çıkan bu farkın istatistiksel olarak önemli düzeyde olduğu bildirilmiştir ($p<0.05$).

Gül ve arkadaşlarının (2006) yapmış olduğu çalışmada, temel atletizm eğitimini düzenli alan çocuklarda hareket becerilerini öğrenmede önemli bir gelişme olduğu belirtilmiştir.

Özçelik ve Alpullu (2019) çalışmasında, 16-18 yaş aralığındaki 24 erkek basketbolcunun 8 hafta süresince antrenman programlarına eklenmiş farklılıkla öğrenme yönteminin, basketbolun temel teknik hareketleri (pas verme, şut atma, top sürme ve turnike atışı) üzerindeki etkisini ve gelişimlerini incelenmiş, uygulanan farklılık yöntemlerinin basketbol becerileri üzerinde anlamlı gelişmeler sağladığı belirtilmiştir ($p<0.05$). Yapılan bu çalışma, uygulanan antrenman programının içeriği bakımından alan yazını destekler niteliktedir.

Gültekin (2009), ilköğretim 5. ve 6. sınıfta öğrenim gören 119 öğrencinin beden eğitimi derslerinde kullanılan görsel materyallerle öğretim yönteminin, basketbol branşının temel becerilerinin öğretiminde psikomotor öğrenmeye etkisini basketbol temel beceri gözlem formu kullanarak test etmişlerdir. Çalışma sonucunda araştırmacılar tarafından görsel materyaller ile yapılan basketbol eğitiminin deney grubu lehine olumlu yönde katkılar sağladığı vurgulanmıştır.

Santos ve arkadaşlarının (2017) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, basketbolda teknik-taktik becerilerin ve motor özelliklerin bireylere kazandırılması noktasında özellikle erken yaşlarda spor deneyimlerinin kazanılmasının büyük öneme sahip olduğu ifade edilmektedir.

Gökmen ve arkadaşlarının (1995) yaptığı çalışmada, özellikle 9-11 yaş dönemindeki çocukların bedensel yapılarındaki değişimin bilinmesi, çocu-

ğün bedenini daha iyi tanınması ve onu daha verimli kullanmaya çalışması açısından gayret göstermesinin sportif hareketleri geliştirmesinde önemli bir aşama olduğu vurgulamaktadır.

Koordinasyon, çeviklik ve denge içerikli hareket eğitimi uygulamalarının tüm spor branşlarındaki sportif tekniklerin öğretilmesi aşamasında, branşa özgü hareket becerilerinin kazandırılmasında ve geliştirilmesinde önemli bir etkiye sahip olduğu ifade edilmektedir (Önal, 2016).

Bununla birlikte çok yönlü hareket eğitimi içeren çalışmaların (koşu, atma, atlama, sıçrama vb.) farklı şekillendirilmiş oyunlar içerisinde düzenli bir biçimde tekrar edilerek uygulanması, çocukların psikomotor gelişimine ciddi katkılar sağlamaktadır (Haslofça, 2017).

Bu çalışma sonucunda, 8 hafta boyunca düzenli olarak uygulanan korfbol temel beceri eğitimi antrenman programının çocukların korfbol temel motor becerilerini öğrenmesi ve uygulaması üzerinde olumlu yönde etkisi olduğu söylenebilir.

Öneriler

Türkiye’de son birkaç yıldır bazı bölgelerde tanınmaya ve lig düzeyinde müsabakalar düzenlenmeye başlanan bu sporun popülaritesini arttırmak amacıyla bu branşa özgü psikososyal, fizyolojik ve yönetsel alanda daha fazla bilimsel çalışmaların yapılması bu branşın tanıtılmasının yanısıra hem yaş kategorilerinin genişletilmesine hem de bölgesel olarak yaygınlaştırılmasına katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla bu çalışmanın, hem korfbol sporundaki motor becerilerin öğrenilmesine hem de sportif yeteneğin ve performansın geliştirilmesine yönelik yapılacak yeni çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

**The Effect of Korfball Basic Skill Education Training
Program on Motor Development in Children of
14 -16 Years**

*

Canan Gülbin Eskiyecek – Betül Bayazıt – Dilruba Abdikoğlu

Mardin Artuklu University, Kocaeli University

Movement is explained as the observable change of position of any part of the body as well as the top action of the basic motor processes (Gallahue, 2014). The period when the movement skills and techniques can be gained the fastest is the childhood period in which the development is the fastest. Sports contributes to children's physical, motor, mental and emotional development (Sema, 2007; Polat, 2009). Therefore, it is predicted that the sports activities performed in childhood due to the known benefit of sports on children's development will positively affect the quality of life of children.

The players of the korfball branch, which is one of the sports branches represented by talented athletes in international competitions in our country, has less body fat, more lean body mass, more limb fat, and less or similar body fat compared to other athletes (Godinho et al., 1996). The main catalyst in the development of Korfball sports is that boys and girls can participate in a level playing field and a cooperative and mixed sport is needed (Summerfield and White, 1989).

In the literature review, it is seen that there is not much study on basic motor skills of the korfball branch of children in the development period and the related studies are limited. Therefore, it is thought that researches are needed to develop basic technical skills, motoric features and coordinative skills specific to this branch.

Starting from this; the last few years in Turkey, which is being recognized in competitions and league level in some areas to increase the popularity of this sport; more scientific studies in the psychosocial, physiological and managerial fields specific to this branch will contribute to the widening of the age categories as well as the regional expansion of this branch.

In this context, this study was carried out to determine the effects of basic skill training for the korfbal branch on the motor development of boys and girls aged 14-16.

Regardless of gender in the study, students were divided into two groups, 17 (5 girls- 12 boys) subjects and 15 (7 girls- 8 boys) of the control group by random method. "Informed Volunteer Consent Form" signed by all students and parents was taken in the study. Ethics Committee Approval was received from Kocaeli University Non-Interventional Clinical Research Ethics Committee with the number "KOGOEK 2019 / 01.2" and "KÜ GOKAEK 2018/346" to conduct the study. In the study, "Observation Form for Motor Behavior Change" (pass, shot, penalty, tourniquet, and V floor shot) was used to determine the effect of the korfbal basic skill training of children in the experimental and control groups on motor development, and this form was applied to students before and after the training program. A training program that includes locomotor, balancing and manipulative movements were applied to the experimental group for 2 days in a week for 8 weeks, and 60 minutes per day to improve the basic movement skills of korfbal. The loading intensity of the training program was increased by 5% every two weeks. No training program was applied to the control group. In the study that lasted for 8 weeks, the pretest and posttest measurements were compared on the observation form and the results were evaluated. Also, children's height, body weights, sitting heights, and diameter-perimeter measurements were taken in the tests. All groups were given dynamic warm-up for 15 minutes before the test, and then the children were put into practice at the stations prepared for skill tests.

With the data obtained in the study, SPSS 24.0 statistical package program was used to analyze descriptive statistics. Mann Whitney U test was used to determine the difference between the groups and the Wilcoxon test was used to determine the difference within the groups. In the evaluation of the results, the significance level was accepted as $\alpha = 0.05$.

Considering the results obtained in the study; there was a significant difference between the pretest and posttest measurement values of the experimental group in the pass, shot, penalty, tourniquet and V-floor shot variables, and between the control group's pre and post test measurements there was a significant difference in the pass, penalty and V-floor shot-throw variables ($p < 0.05$). In the comparison of the experimental group and the control

group; it was revealed that there was a significant difference between the last measurement values of the pass, shot, penalty, tourniquet and V-floor shot ($p<0.05$).

As a result of this study, it can be said that the korfbal basic skill training program, which is applied regularly for 8 weeks, has a positive effect on children's learning and application of korfbal basic motor skills.

Starting from this; the last few years in Turkey, which is being recognized in competitions and league level in some areas to increase the popularity of this sport; more scientific studies in the psychosocial, physiological and managerial fields specific to this branch will contribute to the widening of the age categories as well as the regional expansion of this branch

Kaynakça / References

- Bayazıt, B., Meriç, B., Aydın, M. ve Seyrek, E. (2007). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda eğlenceli atletizm antrenman programının psikomotor özelliklere etkisi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4, 173-176.
- Biçici, R., Ayhan, S. ve Kavak, V. (2009). The motoric properties of individual and team sportsman. *Ovidius University Annals, Series Physical Education And Sport / Science, Movement And Health*, 9(2), 103-111.
- Bottenburg, M. V. ve Vermeulen, J. (2011). Local korfbal versus global basketbal: A study of the relationship between sports' rule-making and dissemination. *Dans Ethnologie française*, 4(41), 633- 643.
- Gallahue, D. L., Ozmun, J. C. ve Goodway, J. D. (2014). Motor gelişimi anlamak. bebekler, çocuklar, ergenler, yetişkinler (çev.Ed. D. S. Özer, ve A. Aktop). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Godinho, M., Fragoso, I. ve Vieira, F. (1996). Morphologic and anthropometric characteristics of high level Dutch korfbal players. *Percept Mot Skills*, 82(1), 35-42. doi:10.2466/pms.1996.82.1.35
- Gökmen, H., Karagül, T. ve Aşçı, F. H. (1995). *Psikomotor gelişim*. GSGM, Yayın No:139, Ankara.
- Gül, G. K., Seyrek, E. ve Sugurtin, M. (2006). 10-12 yaş temel atletizm spor eğitimi alan ve almayan erkek çocuklar arasındaki bazı antropometrik ve motorik özelliklerin karşılaştırılması. *9.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi*, Muğla.
- Güler, L. (1998). Türkiye'de yeni bir spor dalı: "Korfbol". *Beden Eğitimi ve Araştırmaları*, 20-22.

- Gültekin, B. (2009). *İlköğretim 5. ve 6. sınıf beden eğitimi derslerindeki bazı basketbol temel becerilerinin öğretiminde görsel materyallerin psikomotor öğrenmeye etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Spor Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Günsel, A. N. (2004). *İlköğretimde beden eğitimi ve uygulamaları*. Anı Yayınları, Ankara, 24-30-31.
- Haslofça, F. (2017). *Ortaokullar için atletizm. ders içi ve ders dışı etkinliklerde uaf çocuk atletizm oyunları ile atletizm eğitimi*. Spor Yayınevi ve Kitabevi, Ankara, Türkiye.
- Korfbal (2020, February 19) *Korfbal history*. 03 Mart 2020 tarihinde <https://en.wikipedia.org/wiki/Korfbal> adresinden erişildi
- Oxendine, B. (1982). *Psychology of motor learning II*. (1.Edt), New York: Mayfield Publications. 270–295, 315–317.
- Önal, A., Yaman, N., Berisha, M., Hergüner, G. ve Yaman, Ç. (2016). Examining the effect of psychomotor training on the coordination, agility and balance in 10-11 year-old girls. *International Refereed Academic Journal of Sports, Health and Medical Sciences*, 21, 137-148.
- Özçelik, M. ve Alpullu, A. (2019). Farklılıkla öğrenme antrenmanlarının basketbol oyuncularını üzerindeki etkisi. *Eurasian Research in Sport Science*, 4(1), 34-52. doi:10.22396/ERISS.2019153191
- Pense, M. ve Serpek, B. (2010). 14–16 Yaş Arası Basketbol Oynayan Kız Öğrencilerin Fizyolojik ve Biyomotorik Özelliklerinin Eurofit Test Batoryası ile Belirlenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 12(3), 191–198.
- Polat, G. (2009). *9-12 yaş grubu çocuklarda 12 haftalık temel badminton eğitimi antrenmanlarının motorik fonksiyonları ve reaksiyon zamanları üzerine etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Anabilim Dalı, Adana.
- Ram, M. ve Kumar M. (2015). Relationship of anthropometric measurement and physical fitness with performance of intercollegiate Korfbal players. *International Journal of Applied Research*, 1(11), 259-264.
- Santos, S., Mateus, N., Sampaio, J. ve Leite, N. (2017). Do previous sports experiences influence the effect of an enrichment programme in basketball skills? *Journal of Sports Science*, 35(17), 1759-1767. doi:10.1080/02640.414.2016.1236206

Sema, C. (2017). *10 -12 yaş grubundaki erkek tenisçiler masa tenisçiler aynı yaş grubu sedanterlerin reaksiyon zamanlarının karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.

Summerfield, K. ve White, A. (1989). Korfball: A model of egalitarianism. *Sociology of Sport Journal*, 6, 144-151.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Eskiyecek, C. G., Bayazıt, B. ve Abdikoğlu, D. (2020). 14 -16 yaş grubu çocuklarda korfbol temel beceri eğitimi antrenman programının motor gelişime etkisi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* , 15(23), 1976-1992. DOI: 10.26466-/opus.672410

Kadın Duyarlı Ulaşım Önceliklerinin Belirlenmesi ve Politika Üretimi: Ankara Örneği

DOI: 10.26466/opus.632122

*

Hatice Gül Önder*

* Dr. Öğr. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara / Türkiye

E-Posta: gul.onder@hbv.edu.tr

ORCID: [0000-0002-4794-6923](https://orcid.org/0000-0002-4794-6923)

Öz

Günümüzde, kentsel ulaşımında harcanan zaman, kent fizik mekânı açısından bakıldığında, arazi kullanımı ve ulaştırma altyapısının gelişmişliğine göre değişkenlik göstermektedir. Birey açısından bakıldığında, yolculuk süresindeki farklılığın en önemli göstergesi, cinsiyet, yaş grubu, kullanılan ulaşım türü, yolculuk zinciri ve yolculuk amacı olarak kabul edilebilir. Farklı yaş gruplarındaki kadın ve erkekler, farklı yolculuk amaçlarıyla, farklı ulaşım türlerini kullanarak, farklı sürelerde yolculuk gerçekleştirmektedir. Yerel yönetimler bu farklılıkları göz ardı ederek her bireyin benzer şekilde kent içi hareketlilikte bulunduğunu varsayarak, erkek egemen bir toplumu öncelik gözeterek belirli bir düzeyde toplu taşıma hizmeti sunmaktadırlar. Bu durum kadınların gün içi hareketliliklerini olumsuz etkilemekte ve kadının kent hayatına katılımını ve kentteki hareketliliğini kısıtlamaktadır. Bu çalışma, kentsel politika koyucuların, yerel yönetimlerin ve kentsel ulaşım alanında çalışma yapanları yönlendirecek, özellikle toplu taşıma sistemleri ve taşıtları özelinde, kadın duyarlı ulaşım önceliklerinin geliştirilmesine yönelik öneriler sunmaktadır. Çalışma kapsamında Viyana, Berlin ve Malmö kentlerindeki örneklerin incelenmesi ve Ankara'da 2013 yılında gerçekleştirilen hanehalkı anketlerinden elde edilen verilerle, bir büyükşehirde yaşayan kadın nüfusunun ulaşım davranışları değerlendirilerek, kadın duyarlı ulaşımı destekleyen önerilerin geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet duyarlı ulaşım, politika üretimi, yolculuk amacı, yolculuk süresi

Determining of Women-Sensitive Transportation Approach and Policy Production: The Case of Ankara

*

Abstract

Nowadays, the time spent in urban transportation varies from the point of view of urban physical space, depending on the development of land use and transportation infrastructure. From the individual point of view, the most important indicator of the difference in travel time can be considered as gender, age group, type of transport used, travel chain and travel purpose. Women and men of different age groups, traveling for different journeys, using different types of transportation, travels in different times. By ignoring these differences, local governments assume a similar level of urban mobility by assuming that each individual has a similar urban mobility, and they offer a certain level of public transport service with a priority for a male-dominated society. This negatively affects the daily mobility of women and restricts women's participation in urban life and the city's mobility. This study provides recommendations for the development of women-sensitive transport priorities, in particular for public transport systems and vehicles, which will guide urban policy makers, local authorities and those working in urban transport. The aim of this study is to examine the sample practices in the cities of Vienna, Berlin and Malmö, and to support the suggestions by evaluating the transportation behaviors of the women living in a metropolitan city with the data obtained from the household surveys conducted in 2013 in Ankara.

Keywords: *Gender-sensitive transportation, policy production, travel purpose, travel time*

Giriş

Gelişmiş ya da gelişmekte olan birçok ülkede yaşanan en önemli kentsel problemlerden birisi ulaşım ve ulaştırma alanındadır. Bu problemin temelinde, kentsel nüfusun artışına bağlı hızlı kentleşme ve ulaşımında motorizasyonun önlenemez artışı yatmaktadır. Yaşadığımız hızlı kent hayatı, yaş, sosyal statü ve cinsiyet ayrımı olmaksızın toplumun her kesimini olumsuz yönde etkilemektedir. Kentlerimiz, erkek egemen bir toplumu referans alarak planlanmakta ve kente yönelik her türlü fonksiyon bu bağlamda tasarlanmaktadır. Bu durum karşısında kadınlar, çocuk, yaşlı ve engellilerin de dâhil olduğu dezavantajlı grubun ulaşım öncelikleri çoğu kentte göz ardı edilmektedir. Bu grup içerisinde kadınlar, hem çocuk, hem anne hem de bir yaşlı olarak her yaş grubunda da ulaşım sorununu en yoğun yaşayan bireylerdir ve her türden ulaşım sorununa öncelikli olarak çözüm üretilmesi gereken kentli nüfusu oluşturmaktadır.

Kadının toplumdaki yeri, iş alanı, eğitim imkânlarının gelişmesi, bakmakla yükümlü olduğu çocuk, yaşlı ya da hasta bireylerin bulunması, gün içindeki hareketlilik zamanının değişkenlik göstermesi ile artık kentlerimiz kadın egemenliğine evrilen bir yapıya dönüşmektedir. Bu bağlamda, kentsel ulaşımında kadının ulaşım deseninin sorgulanmasının temel amacı, kadının gün içerisinde güvenli şekilde ulaşım sağlamasının, bu ulaşım talebinin ve beklentisinin karşılanmasına yönelik toplumsal algının ortaya koyulması ve bu hususlara dikkat çekmeyi sağlamaktır. Sosyal statü, ekonomik koşullar ve demografik yapı kadının yolculuk davranışlarını etkileyen birincil etmenlerdendir (Bosoni, 2014; Uteng, 2011; Chapple, 2001). Bu etmenler, farklı yaş grubundaki kadınların yolculuk amacı ve süresinde farklılığa neden olur. Aile yapısı, çalışma koşulları ve yaş grubu, kadının iş imkanlarını, gelir düzeyi ve kent içi hareketliliğini etkilemektedir. Çalışmama durumu, düşük ücretli veya yarı zamanlı çalışma, engelli olma durumu ve bakmakla yükümlü olunan kişilerden dolayı, kadının kent içindeki günlük hareketliliği gün içerisinde daha kısıtlı olabilmektedir. Kadının kentsel yaşama aktif katılımının sağlanması ve kentsel hareketliliğine yönelik beklentisi, Dünya kentlerindeki ulaşım öncelikleriyle birlikte ele alınarak değerlendirilmesi önemli bir husustur.

Yolculuk deseni, fiziki ve zamansal kombinasyona bağlı değişkenlik gösteren bir düşünce sisteminin ürünüdür. İnsan aktivitelerine bağlı olarak meydana gelen bu yolculuk deseni, özellikle konu taşıt trafiği olduğunda, varış yerine mümkün olduğunca kısa sürede ve herhangi bir olumsuz duruma ihtimal vermeden hızlı erişimi temel alır (Monat, 2018). Ancak herkesin hızlı erişimi amaçladığı bir yolculuk deseninde, aynı zaman diliminde çıkan yolculuklar birbirini engelleyerek, ulaşım süresinin daha da uzamasına neden olur. Ulaşım süresinin uzaması, günlük yolculukların analiz edilerek yolculuk süresi ve amaçlardaki farklılıkların ortaya koyulması ile önlenir. Ulaşım desenini farklılaştıran temel göstergeler, zaman, gelir, yaş, eğitim düzeyi, hanehalkı büyüklüğü ve yapısı, konum-sosyal statü, sorumluluklar, istihdam imkânı, güvenlik ve engellilik düzeyi; arazi kullanım deseni ve ulaşım imkânlarını kapsayan yapısal çevre; hareketliliğin sosyal, kültürel, teknolojik alt yapısı ile politik ve ekonomik coğrafyası olarak belirtilmektedir (Uteng, 2011; Kaufmann, 2002; Law, 1999).

Kişiler farklı gerekçelerle herhangi bir yolculuk gerçekleştirmezken, bazıları da sorumlulukları gereği birden çok yolculuk yapmakta, hatta çok uzun mesafeli, farklı amaçlar dâhilindeki yolculuklara katlanmaktadır. Literatür incelendiğinde, farklı yaş gruplarındaki kadın ve erkeklerin yolculuk deseninde de farklılık olduğu gözlenmiştir (Helling, 2004; Boumans ve Harms, 2004).

Cao ve Mokhtarian'a göre (2004) yaş ve cinsiyete dayalı yolculuklarda farklılaşmanın yanı sıra, çocuk sahibi olma, gelir durumu ve yaşam döngüsüne göre de yolculuk deseninde farklılık gözlenmiştir. Kadınlar, çocuk bakma sorumluluğundan dolayı, geliri düşük olsa dahi, hanelerine daha yakın olan işleri tercih etmekte, iş amaçlı yolculuk sürelerini minimize ederek, iş dışı aktiviteye daha fazla zaman ayırmaktadır (Chapple, 2001; Gordon ve diğerleri, 1989).

Law'ın ulaşım davranışları ve politikaları üzerine yaptığı çalışmaya göre (1999) kadınların yolculuk süresi erkeklere kıyasla daha kısa sürer. Erkekler tek bir amaçla yolculuk yaparken kadınlar daha kompleks ve farklı amaçlarla birden fazla yolculuk gerçekleştirmektedir (Turner ve Grieco, 2000). Kadınların günlük hayata katılımı günümüzde değişkenlik gösterse de bu durum kadının çocuk bakma ve hasta ya da yaşlı bakımı gibi roller üstlenmesinde bir değişikliğe neden olmamıştır (Bosoni, 2014). Kadınlar ev işleriyle ve aile bi-

reyleriyle ilgilendikleri için daha kısa ve daha sık yolculuk yapmak durumunda kalmakta, böylece daha karmaşık bir ulaşım zinciri talebi ortaya çıkar (Lu ve Pas, 1998; Gordon ve diğerleri, 1989). Bu nedenledir ki erkekler daha doğrusal bir yolculuk desenine sahipken, kadınlar doğrusal olmayan zigzaglar içeren yolculuk desenine göre kentsel ulaşımında yerini alır (CIVITAS, 2015, s.20).

Kadınlar kentsel ulaşımında yolcu olarak rol alması erkelere kıyasla daha fazla olmaktadır. Kadınların yaya olarak yaptığı yolculuklar genelde belirli bir düzeyde sabit kalırken, yaşın artmasıyla birlikte toplu taşıma kullanım oranında artış yaşanmaktadır (Noble, 2000). Birleşmiş Milletler'nin yaptığı çalışmalara göre kadınlar kentsel yolculuklarda %73.9 oranında toplu taşımayı kullanmaktadır (UN, 2016).

Birçok ülkede olduğu gibi İskoçya'da da şiddet ve tehlikeli bir duruma maruz kalma korkusu, kadınların havanın karanlık olduğu geç saatlerde toplu taşımayı kullanma taleplerini etkilemekte, bu durum kadınları geç saatlerde otomobil kullanmaya yönlendirmektedir (Granville ve Campbell-Jack, 2005). İskoçya'da 60 yaşın altındaki kadınların özel otomobilli yolculukları daha fazladır (Li ve diğ., 2012).

Amerika'da yapılan *Zaman Kullanım Anketine* göre (BLS, 2003) 18 ve üzeri yaştaki genç ve yetişkin çalışan kadınlar, aynı yaş grubundaki çalışan erkeklerle kıyasla haneyle ilgili aktivitelere ve aile üyeleriyle ilgili görevlerine daha fazla zaman ayırmaktadır. Böylece kadınların işyerine git-gel mesafesi kısaltmakta, bu durum eve ya da alışverişe ayırdığı zamanı artırmaktadır. Li ve diğerlerine göre (2004) özellikle iş amaçlı yolculuklarda erkeklerin ortalama yolculuk süresi 32,05 dakika olarak ölçülürken kadınların ortalama yolculuk süresi 29,58 olarak ölçülmüştür. Bu sonuç, iş amaçlı yolculuklarda, kadınların daha kısa yolculuk süresi ortalamasına sahip olduğunu destekler niteliktedir.

Dünyada birçok kentte, cinsiyet duyarlı ulaşım önceliklerinin temel alındığı ulaşım planlaması uygulamaları yapılmaktadır. Ulaşım hizmetinin cinsiyet eşitliği bağlamında ele alınması, çevreye dost ulaşım türlerinin öncelikli tercih edilmesi, kadın, çocukve yaşlı bireylerin güvenli ve özgür bir şekilde kentsel ulaşımalarının sağlanabileceği altyapıların yeniden düzenlenmesi, ulaşım ile ilişkili karar alınması süreçlerinde toplu taşımayı kullanan çeşitli grupların görüşüne başvurulması bu önceliklere örnek teşkil edebilir.

İsveç, Malmö'de 1990'lı yıllardan bu yana, *Ulaşım ve İletişim Teknolojilerinde Cinsiyet Eşitliği Konseyi'nce* toplu ulaşım politikalarında cinsiyet eşitliği

yaklaşımı temel alınarak ulaşım politikaları üretilmektedir. Kadın ve erkeğin ulaşım önceliklerinde eşitlik bakış açısıyla erişilebilir, güvenli, yüksek kaliteli ulaşım imkânlarının artırılmasını benimseyen yaklaşımlar esas alınmıştır. Kadınların ulaşım taşıtlarında ve istasyonlarda kendini güvenli hissedeceği ve özel ihtiyaçları için yardım gerektirecek durumlar için, acil durum butonları konumlandırılmıştır. İsveç'te, kadınlar erkeklere kıyasla küçük otomobilleri daha fazla tercih etmektedir (Kronsell ve diğ., 2016; Aldred ve diğ., 2017). Elektrikli otomobillerde ise benzer bir durum söz konusudur ve kadınlar erkeklere kıyasla daha fazla elektrikli otomobil kullanmaktadır (Vassileva ve Campillo, 2017; CIVITAS, 2015).

Avusturya, Viyana'da 2005 yılından bu zamana kadar kadın-yaşlı-çocuk dostu çevre ve ulaşım için temel tasarım ilkeleri uygulanmaktadır. Sokak mekânının paylaşımı: güvenliği artırmak için okul, kreş ve kamusal alanlarda geniş kaldırımlar, bariyersiz yaya alanları, güvenli geçiş uygulamasına yönelik öncelikler belirlenmektedir. Almanya Berlin'de ise 2005 yılından beri birçok farklı alanda, cinsiyet duyarlı ulaşım planlama çalışmaları yapılmaktadır. Toplu taşımaya erişebilirlik: okul ve hastane gibi kamusal alanlara kısa yolculuk mesafesi ve süresini temel alan uygun ulaşım türü bağlantıları geliştirilmekte; toplu taşıma durakları ve bina girişlerinin sosyal kontrol amacıyla ticari kullanımlara yakın ve entegre tasarlanması ilkesi benimsenmektedir. Meksika'da toplu taşıma taşıtlarındaki güvenli olmayan koşulları nedeniyle, sadece kadınların kullanımına özel pembe metro ve pembe otobüs uygulamaları ön plandadır (Mejia-Dorantes, 2018; Dunckel-Graglia, 2013; Polk, 2008; CIVITAS, 2015).

Bütün bu kentlerdeki temel amaç, cinsiyet eşitliği bakış açısıyla ulaşım-erişim imkânlarının geliştirilmesi ve her kesimden bireye fırsat eşitliği sağlanmasıdır. Ülkemizde ise kadın duyarlı ulaşım önceliklerinin geliştirilmesi ve politika üretimi için Ankara örneğinden hareketle geliştirilecek öneriler, bu önerilerin Türkiye'deki diğer kentlerde de uygulanabilirliği açısından önemli düzeyde yönlendirici rol oynayacaktır.

Yöntem ve Metot

Bu çalışmada, 2013 yılında Ankara'da gerçekleştirilen kentsel yolculuk araştırması (AUAP, 2014) ile elde edilen yolculuk deseni ve günlük yolculuk ta-

lelerine yönelik uygulanan anket verileri kullanılmıştır. Hane halkı araştırması kapsamında toplanan kentsel yolculuk verileri; cinsiyet, yaş grupları, yolculuk amaçları ve yolculuk yapılan ulaşım türleri şeklinde gruplandırılmıştır. Bu veriler, tek yönlü varyans analizi tekniği kullanılarak analize tabi tutulmuştur. Çalışmada, kadın ve erkeklerin ulaşım türü tercihleri, yolculuk amaçları ve sürelerinin karşılaştırılmasına genel anlamda yer verilmiştir. Ayrıca, 6-14 yaş arası çocuk, 15-24 yaş arası genç, 25-40 yaş arası genç-orta yaş, 41-64 yaş arası orta yaş ve 65 yaş üstü yaşlı grup olarak belirlenen yaş gruplarındaki kadınların yolculuk amacı ve sürelerindeki farklılıklar ayrıntılı olarak ortaya koyulmuştur.

Ankara hanehalkı araştırmasında (AUAP, 2014), Ankara nüfusu genelinde %3 örneklem oranı ve %95 güven aralığında, 46.057 hane ile yapılan anket çalışması neticesinde 123.777 kişinin yolculuk bilgisi toplanmıştır. Bu kişilerce gerçekleştirilen tüm yolculuklar değerlendirildiğinde, toplam yolculuk miktarı 159.448'dir. Yapılan analizler, bu yolculuklar arasındaki farklılıklar üzerinden değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Bulgular

Ülkemiz kentlerinde, kadın duyarlı ulaşım önceliklerinin geliştirilmesi için, Ankara kent bütününde yapılmış hane halkı anketleri kapsamındaki bireysel yolculuklar temel alınarak bireysel ulaşım davranışlarının ortaya koyulması, önemli bir veri sağlayacaktır. Genel olarak yolculuk gerçekleştirenlerin demografik yapısı incelendiğinde, katılımcıların %51,76'sı erkek, %48,24'ü kadındır. Ancak toplam yolculuk sayısına bakıldığında, kentsel yolculukların %61,5'i erkek, %38,5'i kadınlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Kadın yaş gruplarında en yüksek yolculuk oranı %33,2 ile genç-orta yaş grubuna ait olup, ikinci sırada %28,7 ile orta yaş grubu, üçüncü sırada ise %25,6 ile genç yaş grubu gelmektedir. %3,4 ile en az yolculuk oranına sahip olanlar yaşlılardır.

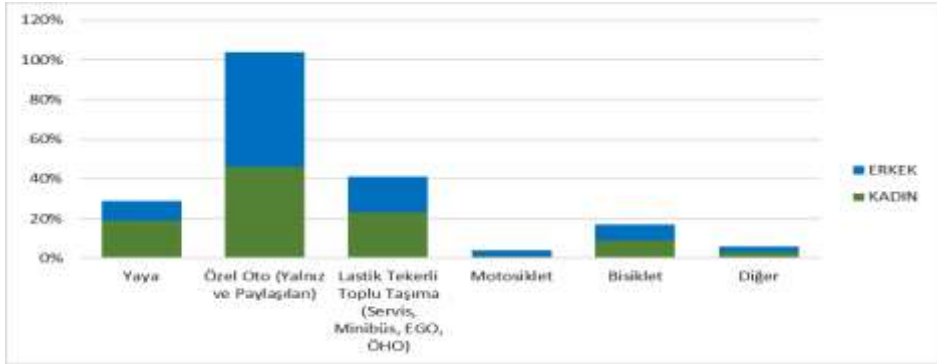
Günlük yolculukların ele alındığı hane halkı yolculuk davranışı anket çalışmasında, dokuz farklı yolculuk amacı belirtilmiştir. Bunlar; ev, iş, iş takibi, okul, arkadaş ziyareti, alışveriş, hastane-sağlık merkezi, sosyal-spor-eğlence ve diğer yolculuklar olarak belirlenmiştir. Ankara'da yapılan bu çalışmada, Tablo 1'de de belirtildiği üzere, kadın ve erkeklerin gerçekleştirdiği yolculuk

amaçlarına bakıldığında, hem kadınların hem de erkeklerin ev varışlı yolculuklarının oranı %48 olarak gerçekleşmektedir. Her iki grup da aynı düzeyde yolculuklarını evde sonlandırmaktadır. Toplam yolculuk sayısı içerisinde kadınların %13'ü erkeklerin ise %26'sı iş amaçlı yolculuk gerçekleştirmektedir. Kadın ve erkeklerin iş amaçlı yolculuk oranlarındaki farklılıklar, erkeklerin, kadınlardan daha fazla iş hayatına katılım sağladığı yorumunu yapmamıza neden olabilir. Bu oranın, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından belirlenen erkek ve kadın istihdam oranlarına (TÜİK, 2014) oldukça yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Yolculuk yapanların demografik yapısı

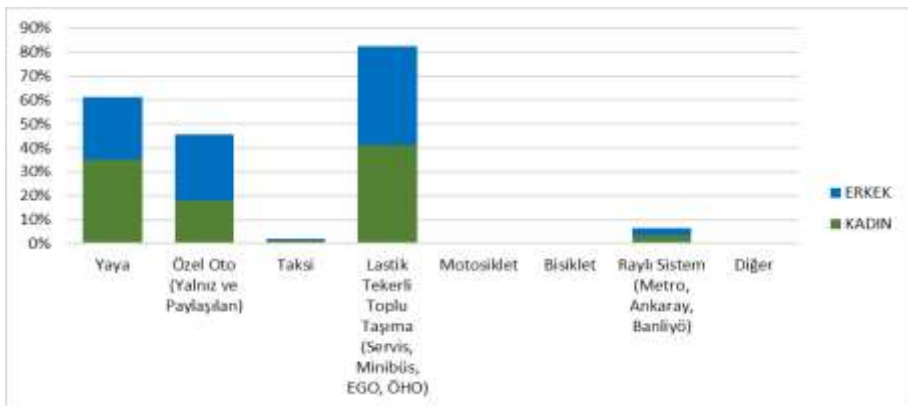
Demografik veriler		N	%
Cinsiyet	Kadın	60.073	48,24
	Erkek	64.457	51,76
Toplam Yolculuk Sayısı	Kadın	61.366	38,5
	Erkek	98.082	61,5
Kadınların Yaş Aralığı	6-14	9.478	9,2
	15-24	14.043	25,6
	25-40	19.199	33,2
	41-64	16.460	28,7
	65+	2.186	3,4
Kadınların Yolculuk Amacı	Ev	29223	47,62
	İş	7811	12,73
	Okul	8440	13,75
	İş Takibi	319	0,52
	Alışveriş	4219	6,88
	Sosyal spor eğlence	3820	6,22
	Hastane Sağlık Merkezi	1983	3,23
	Arkadaş Ziyareti	3056	4,98
	Diğer	2495	4,07

Kadın ve erkeklerin Avrupa Birliği ülkelerindeki ulaşım türü tercihleri Şekil 1'de belirtildiği üzere, kadınların yaya (%19), bisikletli (%9) ve toplu taşıma (%23) imkânlarını daha çok kullanarak ulaşım gerçekleştirdiği gözlenmekte olup, sera gazı üretimi, enerji tüketimi ve iklim değişimini daha az etkileyen sürdürülebilir ulaşım türlerini tercih ettikleri gözlenmiştir. Erkeklerde ise daha çok özel oto kullanımı (%58) ve motosiklet (%3) gibi bireysel motorlu ulaşım türlerinin daha rağbet gördüğü belirlenmiştir.

Şekil 1. Avrupa Birliği ülkelerinde (EU-27) cinsiyete göre ulaşım türü tercihleri (CIVITAS, 2015, s.44)

Kadın ve erkeklerin Ankara'daki ulaşım türü tercihleri Şekil 2'de görülmektedir. Buna göre Ankara'da kadınların yaya ulaşımında % 35'lik oranla erkeklerin yaya ulaşımındaki %26'lık oranını geride bıraktığı gözlenmiştir. Özel oto kullanımında erkekler % 28 ile kadınlardan daha fazla özel araç kullanım oranına sahiptir. Kadınların özel oto kullanım oranının % 18'lerde kalması, daha az emisyon üreten taşıt türlerini tercih etmesine; yaya ulaşımın yanı sıra, bireysel ulaşımında özel otoyolu daha az kullanarak çevre dostu ulaşım türlerini tercih ettiğini göstermektedir. Kadın ve erkeklerden her iki grup da % 41'lik oranla lastik tekerli toplu ulaşım türlerini kullanarak çevre kirliliği ve emisyon üretiminde eşit derecede rol oynadığı görülmektedir.

Şekil 2. Ankara'da cinsiyete göre ulaşım türü tercihleri (AUAP, 2014 ve Özkazanç, 2018, s.716'dan geliştirilmiştir)

Kadın ve erkeklerin yolculuk desenleri incelenirken, tüm yolculuklar birlikte değerlendirildiğinde, ortalama yolculuk süreleri arasındaki farklılıklar gözlenmiştir. Tablo 2’de belirtildiği üzere, kentsel ulaşımında kadınların ortalama yolculuk süresi 33,81 dakikadır. Erkeklerin ortalama yolculuk süresi ise 36,26 dakika olarak hesaplanmıştır. Bu durumda erkeklerin kadınlara kıyasla kentsel ulaşımında 3,45 dakika daha fazla zaman harcadığı görülmektedir.

Kadınların yolculuk amaçlarına göre fazladan harcadığı süre değerlendirildiğinde, hastane-sağlık merkezi varışlı yolculuklarda 6,21 dakika, iş varışlı yolculuklarda 4,56 dakika ve iş takibi için 4,09 dakika daha fazla zaman harcadıkları görülmüştür. Erkeklerde ise fazladan harcanan süre kadınlara kıyasla daha az olmasına rağmen yine de hastane-sağlık merkezi varışlı yolculuklarda 2,87 dakika, iş varışlı yolculuklarda 2,61 dakika, iş takibi için ise 2,84 dakika fazladan zaman harcadığı ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, kadınlar erkeklerden daha kısa ve daha az miktarda yolculuk gerçekleştirmekte, ancak bazı yolculuk amaçlarında kadınlar, erkeklere kıyasla daha çok yolculuk gerçekleştirmiş olmaktadır. Bu yolculuklar alışveriş, hastane-sağlık merkezi ve arkadaş ziyareti gibi daha çok kadın grubun ailede öncelikle gerçekleştirmiş olacağı yolculuk amaçlarıdır. Bu yolculuk amaçları çocuklar için, hasta arkadaş ya da aile bireyleri için ve arkadaşlarla yapılan buluşma, özel gün ve toplantılar için yapılan yolculuk amaçları olabileceği şeklinde değerlendirilebilir.

Tablo 2. Kadın ve erkeklerin yolculuk amacına göre ortalama yaptığı süre

Yolculuk Amacı	Kadın			Erkek		
	N	Ortalama süre (dakika)	Std. Sapma	N	Ortalama süre (dakika)	Std. Sapma
Ev	29223	35,08	28,319	46715	37,66	28,191
İş	7811	38,37	26,371	25367	38,87	26,042
Okul	8440	26,41	22,034	9372	26,6	21,857
İş Takibi	319	37,9	25,84	1125	39,1	29,298
Alışveriş	4219	28,85	23,365	3232	29,87	22,38
Sosyal-spor-eğlence	3820	32,1	25,47	5429	31,26	24,885
Hastane-sağlık-merkezi	1983	40,02	26,542	1260	39,13	26,547
Arkadaş ziyareti	3056	34,83	29,223	2511	36,93	29,792
Diğer	2495	33,87	28,729	3071	35,7	28,054
TOPLAM	61366	33,81		98082	36,26	

Tartışma ve Sonuç

Yapılan bu çalışmayla, kentsel ulaşımında kadının yolculuk davranışlarının öncelikle ele alındığı ulaşım politikaları üretilmesi amacıyla, kentteki karar üretme mekanizmalarını, politika üreticileri ve ulaşımında sosyal bakış açısının ön planda tutulmasına yönelik araştırmacıları yönlendirecek görüş ve öneriler sunulmaktadır. Bu öneriler, sürdürülebilir ulaşım alanındaki ilkeler temel alınarak kadının hem bir anne, hem bir yaşlı hem de bir çocuk ya da engelli bir birey olma ihtimalini göz önünde bulundurarak, çevre duyarlı ulaşımını destekleyecek önlemlerin geliştirilmesi yönünde önerilerde bulunulmuştur. Bu bağlamda, ulaşım sistemi, ulaşım taşıtları, ulaşım önceliklerine ek olarak ulaşımın her alanında kadını merkeze alan kısa-orta ve uzun vadeli politikalar ve çözüm önerileri üretilmelidir. Bu öneriler özellikle sürdürülebilirlik bağlamı da düşünüldüğünde, daha az emisyon, daha az enerji tüketimi ve çevre kirliliğine neden olacak metro, banliyö, otobüs, bisiklet ve yaya ulaşımını birbirine entegre edecek toplu taşıma tür ve sistemlerinin teşvik edilmesi önceliğiyle şöyle değerlendirilebilir;

- Çalışmadan elde edilen veriler ışığında, ulaşım öncelikleri belirlenirken 25-40 yaş aralığındaki genç-orta yaş kadın nüfusun kentsel hareketliliğinin daha fazla olmasından hareketle bu yaş gruplarının yolculuk amaçlarına öncelikle eğilmek gerekmektedir. Bu yaş grubundaki kadınların özellikle okul, sosyal spor eğlence, alışveriş, hastane sağlık merkezi ve arkadaş ziyareti amacıyla yaptığı yolculukların (%25), aynı yaş grubundaki erkeklerin bu amaçlarla yaptığı yolculuklardan (%10) daha fazla olması nedeniyle aktif ve dinamik nüfusun yolculukları göz önünde bulundurulmalıdır.
- Çalışma kapsamında da belirtildiği gibi, kadınlar erkeklere kıyasla daha farklı amaçlarla yolculuk gerçekleştirmektedir. Bu bağlamda kadınların kentsel ulaşımında farklı amaçla yaptıkları çoklu yolculuklardaki erişim süresini azaltacak toplu taşıma aktarma imkânları ve otopark imkânları, özellikle alışveriş alanları, okul alanları, hastane-sağlık merkezi alanlarında geliştirilmelidir.
- Karma kullanımlı kent planları ile ulaşım planları entegre edilerek daha kısa süreli ve kolay ulaşım imkanlarının kadınlar için tercih edilebilirliği artırılmalıdır.

- Kadınların bisiklet, yaya, toplu taşıma ve raylı sistemler gibi çevre dostu ulaşım türlerini kullanımını daha çok teşvik edecek uygun ücretlendirme politikaları uygulanmalı ve kadının kentsel hareketliliğe daha çok katılımı sağlanmalıdır.
- Kadınlar için özellikle çalışma kapsamında da belirtildiği üzere çocuğun okula bırakılıp alındığı, iş çıkışı alışveriş sonrası eve ulaşımın sağlandığı zirve saatlerde ve hastane-sağlık merkezine erişimin yoğunluklu olduğu zaman zarflarında taşıt paylaşımı ve toplu taşımadan daha uygun ücretle faydalanma imkânı sunan, aylık abonelikli indirimli kentkart uygulamaları yapılmalıdır.
- Güvenli taksi uygulaması ile birlikte, daha düşük ücret tarifeli, hem gündüz hem de gece boyunca hizmet verecek taksi imkânları teşvik edilmelidir.
- İyi aydınlatılmış (güneş enerjisi kullanımı önemli) ve görsel işaretlerle okunabilirliği artırılmış toplu taşıma durakları ile gündüz olduğu gibi gece de güvenlik sağlanmalıdır.
- Hızlı ve kolay erişimi sağlayan asansör ve yürüyen merdivenleri bulunan aktarma noktaları üretilmelidir.
- Kadınlar için ayrılmış, uygunsuz ortamları ve olası istismarı önlemek amacıyla iyi aydınlatılmış, yönlendirme levhalarının okunabilirliği yüksek ve kolay erişilebilir, özellikle giriş-çıkış noktalarına yakın konumlandırılmış otopark alanları üretilmelidir.
- Sürücüye ve acil durum iletişim araçlarına yakın alanda kadınlar için ayrılmış oturma birimleri olan, yol ile taşıt arasındaki kot farkını azaltan düşük zeminli, iç mekânında pusetler için uygun boş alana sahip, kör noktaları önleyecek donanımlara sahip toplu taşıma taşıtlarının üretilmesi ve teşvik edilmesi sağlanmalıdır.
- Toplu taşıma taşıtlarının iç tasarımında çocuklu, yaşlı ve engelli kadınlara ayrıcalık sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.
- Akıllı ulaşım sistemlerinin kullanılması ile zamandan, mekândan ve mali olarak en üst düzeyde kazanç sağlanmalı ve kadının, ülkenin ekonomik gelişimini destekleyecek uygulamaları kullanarak, kentsel ulaşımında etkinliğini artırması sağlanmalıdır.
- Hepsinden önemlisi, kentlerde kadınların ulaşımında öncelikli olmasına yönelik farkındalığı artıracak eğitim, kamu spotu ve reklam kampanyaları ile kadına pozitif ayrımcılık sağlanmalıdır.

Yerel yönetimler tarafından, kentsel ulaşımı ve hareketliliği kolaylaştıracak öncelikler alınmalı ve günün her saatinde güvenli ulaşım-erişimin hedef alındığı ulaşım sistemi alternatifleri üretilmelidir. Kadın duyarlı ulaşım politikalarının üretilmesi amacıyla, kadınların ulaşım davranışlarının ve kentsel ulaşım alışkanlıklarının dikkatli şekilde analiz edilmesi gerekmektedir. Kadınların farklı yaş gruplarında farklı yolculuk taleplerinde buldukları, bu yolculuk taleplerini karşılarken ne kadar zaman harcadıkları, yolculuklarında hangi ulaşım türünü tercih ettikleri ve bu ulaşım türüne erişim kolaylıkları, ulaşım süresi boyunca güvenliği ve ulaşım konforunun sağlanması gibi husulara öncelikle eğilinmesi, bu yönde üretilecek ulaşım politikalarının, kadınların kentsel yoluluklarına nasıl uygun şekilde eklenilebileceği hususu dikkatli şekilde değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak, günümüz koşulları, çevresel değerlerin korunması ve ulaşım yapısının sürekliliğinin sağlanması bağlamında bakıldığında, kadının ulaşım önceliklerini belirleyerek politika geliştirilmesinde artık önemli olan, çevre dostu ve sürdürülebilir ulaşım planlama yaklaşımları geliştirerek kentte yaşayan diğer bireylerin de pozitif dışsallık sağlmasına katkıda bulunmak gerekmektedir.

Teşekkür

Bu çalışmada, Gazi Üniversitesi Ulaşım Ana Planı Ofisi tarafından 31.01.2013-28.07.2017 yılları arasında hazırlanan Ankara Metropolitan Alanı ve Yakın Çevresi Ulaşım Ana Planı Projesi kapsamında toplanan hanehalkı anketi verileri kullanılmıştır. Bu çalışmanın özeti, daha önce İzmir’de düzenlenen 2. Uluslararası Kadın Kongresinin, bildiri özetleri kitabında yer almıştır.

EXTENDED ABSTRACT

Determining of Women-Sensitive Transportation Approach and Policy Production: The Case of Ankara

*

Hatice Gül Önder
Ankara Hacı Bayram Veli University

Nowadays, the time spent in urban transportation varies from the point of view of urban physical space, depending on the development of land use and transportation infrastructure. From the individual point of view, the most important indicator of the difference in travel time can be considered as gender, age group, type of transport vehicle, travel chain and travel purpose. Women and men of different age groups, traveling for different journeys, using different types of transportation, travels in different times. By ignoring these differences, local governments assume a similar level of urban mobility by assuming that each individual has a similar urban mobility, and they offer a certain level of public transport service with a priority for a male-dominated society. This negatively affects the daily mobility of women and restricts women's participation in urban life and the city's mobility. This study provides recommendations for the development of women-sensitive transport priorities, in particular for public transport systems and vehicles, which will guide urban policy makers, local authorities and those working in urban transport. The aim of this study is to examine the sample practices in the cities of Vienna, Berlin and Malmö, and to support the suggestions by evaluating the transportation behaviors of the women living in a metropolitan city with the data obtained from the household surveys conducted in 2013 in Ankara.

One of the most important urban problems experienced in many countries today is in the field of transportation. The main reason behind this problem lies in the rapid inability of urbanization and the inevitable increase in motorization in transportation. The rapid urban life we live affects every segment of the society negatively, regardless of age, social status and gender. Our cities are planned with reference to a male-dominated society and all kinds of functions for the city are designed in this context. In the face of this situation, the transportation priorities of the disadvantaged group, including women, children, the elderly and the disabled, are ignored in most cities.

Within this group, women, children, mothers, and elderly people are the most experienced individuals in all age groups, and they constitute the urban population that needs to be solved primarily for all kinds of transportation problems.

Our cities are transformed into a structure that has evolved into women's sovereignty with the place of women in the society, the field of work, the development of educational opportunities, the presence of children, elderly or sick individuals that are obliged to look after, and the time of mobility during the day varies. In this context, the main purpose of questioning the place of women in urban transportation is to meet the woman's need for safe transportation and expectations from transportation throughout the day, and to ensure that the necessary importance is given to the social acceptability of this situation with sensitivity.

Within the scope of this study, the data obtained from the household urban travel survey conducted in Ankara in 2013 was used. Urban travel data collected within the scope of the household survey; They are grouped as gender, age groups, travel purposes and types of transportation. These data were analyzed using one-way analysis of variance technique. In the study, the comparison of transportation type preferences, travel purposes and duration of women and men are given in general terms. In addition, the differences in the purpose and duration of travel of women in the age groups determined as children between the ages of 6-14, youth between the ages of 15-24, youth-middle age between the ages of 25-40, middle age between the ages of 41-64 and elderly over the age of 65 are detailed. It was revealed as.

For the development of women's sensitive transportation priorities in the cities of our country, revealing individual transportation behaviors based on the individual journeys within the scope of household surveys conducted throughout Ankara will provide important data. When the demographic structure of those traveling in general is examined, 51.76% of the participants are male and 48.24% are female. However, considering the total number of trips, 61.5% of urban trips are performed by men and 38.5% by women. The highest travel rate in female age groups belongs to the young-middle age group with 33.2%, the middle age group with 28.7% and the young age group with 25.6%. Those who have the lowest travel rate with 3.4% are the elderly.

With this study, suggestions are produced to produce urban sensitive transportation policy in urban transport, to direct urban decision-making

bodies, politicians and researchers on the social context of transportation. While producing these suggestions, suggestions were made to develop measures to support environmentally sensitive transportation, taking into account the possibility of the woman being both a mother, an elderly, a child or a disabled individual, based on the principle of sustainability.

Kaynakça / References

- Aldred, R., Elliott, B., Woodcock, J., ve Goodman, A. (2017). Cycling provision separated from motor traffic: a systematic review exploring whether stated preferences vary by gender and age. *Transport Reviews*, 37(1), 29-55.
- AUAP-Ankara Ulaşım Ana Planı (2014). *Ankara metropoliten alanı ve yakın çevresi ulaşım ana planı hanehalkı araştırması*, Ankara: Ulaşım Plan Ofisi.
- Bosoni, M. L. (2014). "Breadwinners" or "Involved Fathers?" Men, fathers and work in Italy. *Journal Of Comparative Family Studies*, 45(2), 293-315.
- Boumans, A. ve Harms, L. (2004). *Part-time employment and travel patterns of women in the Netherlands*. Research on Women's Issues in Transportation Report of Conference, Volume 2: Technical Papers, 113.
- BLS-Bureau of Labor Statistics (2003). *American time use survey*. U.S. Department of Labor.
- Cao, X., ve P. Mokhtarian. (2004). How do individuals manage their personal travel? objective and subjective influences on the consideration of travel-related strategies. Presented at 83rd Annual Meeting of the Transportation Research Board, Washington, D.C.
- Chapple K, (2001). Time to work: job search strategies and commute time for women on welfare in San Francisco. *Journal of Urban Affairs*, 23, 155-173.
- CIVITAS (2015) *Policy Notes: Smart choices for cities gender equality and mobility: mind the gap!* 25.09.2019 tarihinde https://civitas.eu/sites/default/files/civ_pol-an2_m_web.pdf adresinden erişilmiştir.
- Dunckel-Graglia, A. (2013). Rosa, el nuevo color del feminismo: un análisis del transporte exclusivo para mujeres. *La Ventana. Revista de Estudios de Género*, 4(37), 148-176.
- Gordon, P., Kumar, A. ve H. Richardson. (1989). Gender differences in metropolitan travel behavior. *Regional Studies*, 23(6), 499-510.

- Granville, S., ve Campbell-Jack, D. (2005). Anti-social behaviour on buses. *Scottish Executive Social Research*. 11.10.2019 tarihinde <https://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20180518065257/http://www.-gov.scot/Publications/2005/03/20783/53886> adreslerinden erişilmiştir.
- Helling A. (2004). Connection between travel and physical activity differences by age and gender. *Research on Women's Issues in Transportation Report of Conference, Volume 2: Technical Papers*, 76-77.
- Kaufmann V. (2002.) *Re-thinking mobility*. Aldershot: Ashgate.
- Kronsell, A., Smidfelt Rosqvist, L., ve Winslott Hiselius, L. (2016). Achieving climate objectives in transport policy by including women and challenging gender norms: The Swedish case. *International Journal Of Sustainable Transportation*, 10(8), 703-711.
- Law R, (1999). Beyond 'women and transport': towards new geographies of gender and Daily mobility" *Progress in Human Geography*, 23(4) 567-588.
- Li, H. Guensler R. ve Ogle, J. (2004). Comparing women's and men's morning commute trip chaining in Atlanta, Georgia, by using instrumented vehicle activity data. *Research on Women's Issues in Transportation Report of Conference, Volume 2: Technical Papers*, 14-20.
- Li, H., Raeside, R., Chen, T., ve McQuaid, R. W. (2012). Population ageing, gender and the transportation system. *Research in Transportation Economics*, 34(1), 39-47.
- Lu X. ve Pas E, (1998). Socio-demographics, activity participation and travel behavior. *Transportation Research Part A*, 33, 1-18.
- Mejia-Dorantes, L. (2018). An example of working women in Mexico City: How can their vision reshape transport policy? *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 116, 97-111.
- Monat, J. P. (2018). Explaining natural patterns using systems thinking, *American Journal of Systems Science*, 6(1), 1-15.
- Noble, B. (2000). Travel characteristics of older people. *Transport Trends*, 2000, 9-25.
- Özkazanç, S. (2018). Analysis of urban transportation in the context of gender: The case of Ankara. *Recent Researches in Science and Landscape Management içinde*, UK: Cambridge Scholars Publishing.
- Polk, M., (2008). Gender mainstreaming in Swedish transport policy. (Uteng, T.P., Cresswell, T. Editör), *Gendered Mobilities içinde* (s.229-243) . Ashgate, Aldershot,
- TÜİK (2014). *Hanehalkı işgücü istatistikleri*. Ankara:TÜİK Haber Bülteni.

- Turner, J., ve Grieco, M. (2000). Gender and time poverty: the neglected social policy implications of gendered time, transport and travel. *Time & Society*, 9(1), 129-136.
- UN Women, (2016). *Improving women's safety in Mexico City*. 11.10.2019 tarihinde <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2016/11/improving-womens-safety-in-mexico-city> adresinden erişilmiştir.
- Uteng, T. P. (2011). Gender and mobility in the developing world: background paper-part i-gendered daily mobility. *World Development Report 2012: Gender Equality and Development*, 4-17.
- Vassileva, I., ve Campillo, J. (2017). Adoption barriers for electric vehicles: Experiences from early adopters in Sweden. *Energy*, 120, 632-641.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Önder, H. G. (2020). Kadın duyarlı ulaşım önceliklerinin belirlenmesi ve politika üretimi: Ankara örneği. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 1993-2010. DOI: 10.26466/opus. 632122

Online Alışverişlerde Kargo Hizmetlerinin Tüketici Algılarına Etkisi

DOI: 10.26466/opus.681809

*

Mertcan Taşcıoğlu*

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İstanbul/Türkiye

E-Posta: mertcan.tascioglu@medeniyet.edu.tr

ORCID: [0000-0003-4024-2453](https://orcid.org/0000-0003-4024-2453)

Öz

Günümüzde online alışverişlerin önemi giderek artmakta, tüketicilerin alışveriş alışkanlıkları değişirken alışverişlerini online mağazalardan yapanların sayısında da önemli bir artış gözlenmektedir. Bununla paralel olarak online mağaza açan şirketlerin sayısı da giderek çoğalmakta ve şirketlerin sundukları hizmetler de çeşitlenmektedir. Bu bağlamda sunulan kargo hizmetleri de tüketiciler için önemli hale gelmiş, satın alma kararında önemli bir etken haline gelmiştir. Özellikle online alışverişlerde sunulan kargo hizmetlerinin çeşitliliği, siparişin gönderileceği kargo şirketini seçebilme imkanı, kargonun tüketiciye ulaşma hızı gibi konular tüketicilerin alışveriş yaptıkları online mağazaları seçerken dikkat ettikleri unsurların başında gelmektedir. Bu çalışmada senaryo bazlı deney yöntemi kullanılarak kargo ücretinin tahsil zamanı, kargonun ulaşma süresi ve kargo şirketini seçme imkanı manipüle edilerek online alışveriş niyeti, online tüketici tatmini ve algılanan hizmet kalitesi üzerindeki etkileri incelenmiştir. Sonuçlar kargo ücretinin satın alma sırasında ödenmesinin, ürün tesliminin üç iş günü içinde yapılmasının ve kargo şirketini seçebilme imkanı olmasının online alışveriş niyetini, online tüketici tatminini ve algılanan hizmet kalitesini artırdığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kargo Hizmetleri, Online Alışveriş, Tüketici Tatmini, Alışveriş Niyeti, Algılanan Hizmet Kalitesi

The Effect of Courier Services on Consumer Perceptions in Online Shopping

*

Abstract

Today, the importance of online shopping is gradually increasing, while the shopping habits of consumers are changing, a significant increase is observed in the number of people who shop online. In parallel, the number of companies that open online stores is increasing, and the services offered by companies are diversified. In this context, the courier services offered have also become important for consumers and have become an important factor in the purchase decision. Issues such as the variety of courier services offered in online shopping, the possibility of choosing the courier company to which the order will be sent, and the speed of cargo reaching to the consumer are among the primary factors that consumers pay attention to when choosing the online stores where they shop. In this study, using the scenario-based experiment method, the time of collecting the shipping fee, the shipping time of the parcel and the choice of the shipping company were manipulated and the effects on the intention of online shopping, online consumer satisfaction and perceived service quality were examined. The results show that the payment of the parcel at the time of purchase, the delivery of the product within three working days and the possibility of choosing the shipping company increases the online shopping intention, online consumer satisfaction and perceived service quality.

Keywords: *Courier Services, Online Shopping, Consumer Satisfaction, Shopping Intention, Perceived Service Quality*

Giriş

Günümüzde tüketiciler günlük hayatları içerisinde alışveriş için yeterli zaman ayırma imkanına sahip değillerdir. Gerek iş yaşamının yoğunluğu, gerekse de alışveriş için farklı mağazalara ulaşmanın zorluğu tüketicilerin online alışveriş sitelerine yönelmesine yol açmıştır. Son yıllarda hem dünyada hem de ülkemizde elektronik ticaret alanında önemli gelişmeler yaşanmış, büyük sermaye sahipleri yatırımları bu alana yoğunlaştırmışlardır. Günümüzde dünyanın en zengin insanları arasında yer alan Jeff Bezos, dünyanın online ticaret konusunda en büyük firmalarından biri olan Amazon.com'un kurucusu ve sahibidir. Amazon.com'un kuruluşundan itibaren 25 yıl gibi (1994 – 2019) bir işletme için çok kısa sayılabilecek bir sürede yıllık 279 milyar dolar gelir elde eden bir şirket haline gelmesi (Forbes, 2019) diğer işletmeleri de elektronik ticaret alanında yatırım yapmaya yönlendirmiştir. Önümüzdeki yıllarda online alışverişin payı artarak büyümeye devam edecektir.

Bu yeni durum tüketicilerin beklentilerini ve memnuniyet kriterlerinde de bazı değişimlere yol açmıştır. Online alışveriş ile birlikte, ürünlerin tüketicilerin eline en hızlı ve en kolay şekilde ulaşması da önemli bir hal almıştır. Bu amaçla faaliyet gösteren kargo firmalarının sayılarında artış olduğu gibi, bazı online satış siteleri kendilerine özel kargo dağıtım sistemleri kurmuşlardır. Tüketiciler internette ürün almakla birlikte, kargo firmaları aracılığı ile ürünlerin tüketicilere teslimi hizmet alanında değerlendirilmektedir. Hizmetlerin ürünlere göre en önemli farkı soyut olmalarıdır. Soyut olan hizmetlerin değerlendirilmesi, ve hizmet işletmelerinin kıyaslanması ürünlere göre daha zor olmaktadır. Hizmet sunumunda standart sağlamak oldukça güç olmaktadır. Bu durumdan kargo firmaları da etkilenmekte ve tüketicilerin bu konuda birçok memnuniyetsizlik yaşamalarına yol açabilmektedirler. Günümüzde tüketiciler, şikayetlerini gerek ilgili işletmeye ileterek, gerekse de başka tüketicilerle paylaşımda bulunarak hem yaşanan olumsuz durumların ortadan kaldırılmasını talep etmekte, hem de bir anlamda işletmeleri cezalandırmaktadırlar. Sadece tüketici şikayetlerini paylaşmak amacıyla faaliyet gösteren internet siteleri bulunmaktadır. Bu siteler incelendiğinde ise kargo firmaları ile ilgili oldukça fazla şikayet olduğu görülmektedir.

Hizmetlerin, faaliyet gösterilen tüm bölgelerde aynı şekilde sunulması zor olabilmektedir. Bu nedenle bazı bölgelerde bazı kargo firmalarına ait

şikayetler yoğunlaşırken, aynı firmanın farklı bir bölgedeki hizmetleri tüketicileri memnun edebilmektedir. Hizmetlerde mevsimsel olarak da sıkıntılar yaşanabilmektedir. Son yıllarda ülkemizde de yaygınlaşan “Çılgın Cuma”, “Efsane Cuma” gibi etkinlikler tüketicilerin yıl boyunca bekledikleri indirimlere ulaşarak normal zamanlara kıyasla çok daha fazla alışveriş yapmalarına sebep olmaktadır. Ancak bunun sonucunda kargo firmalarının yükü çok yüksek oranda artmakta ve ürünlerin teslimi için tüketicilerin olukça uzun süre beklemeyi göze almaları gerekmektedir. Bu bekleme süresi örneğin 2019 yılında gerçekteştirilen kampanya döneminde haftaları bulmuştur. Uzun bekleme süreleri tüketicilerin yaptıkları alışverişten memnuniyetleri üzerinde olumsuz etki yapabilmektedir.

Tüketicilerin online olarak yaptıkları alışverişlerde karşılaştıkları bir diğer durum ise kargo ücretinin alışverişin hangi aşamasında ödeneceğidir. Kargo ücreti ürün satın alırken ödenebileceği gibi, ürünün teslimi sırasında da ödenebilmektedir. Her iki durumun da tüketiciler için avantajları bulunmaktadır. Örneğin ürün tesliminde kargo ücretinin ödenmesi, gelen üründe bir sorun bulunması durumunda tercih edilebilecek bir seçeneken, satın alma esnasında ödenmesi, tüketicilerin kargo ücretinin ürünün fiyatının bir parçası olarak görerek, tek fiyat şeklinde değerlendirmesine sebep olmaktadır.

Bu çalışmada satın alınan ürünlerin tüketicilere ulaşma süresinin, kargo ücretinin alışverişin hangi aşamasında ödeneceğinin ve kargo firması ile ilgili olarak tüketicilerin seçim imkanına sahip olup olmamalarının, tüketicilerin online alışveriş niyetleri, tüketici tatminleri ve algıladıkları hizmet kalitesi üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

Literatür İncelemesi

Online hizmet kalitesi web siteleri üzerinden tüketiciler tarafından algılanan memnuniyet seviyesi ile ilgili bir kavramdır (Ahn vd., 2007; Santouridis vd., 2009). İnternet siteleri aracılığı ile yapılan alışverişlerde kişilerle iletişim kurmak gerekmemektedir, bu nedenle de tüketicilerin yapacakları değerlendirmelerde de hizmet kalitesi en önemli unsur haline gelmektedir (Zeithaml vd., 2002). Online hizmet kalitesinde, internet sitesinin kullanım kolaylığı gibi online özellikler önemliyken, aynı zamanda ürün teslimatı ve müşteri şikayetlerinin etkin bir biçimde çözüme kavuşturulması gibi site dışı özellikler de önemlidir (Khalifa ve Liu 2007).

Online alışveriş, tüm dünya genelinde giderek artan bir kabul görmektedir (Abramovic, 2019). Çevrimiçi alışveriş siteleri fiziksel mağazaların yerini almaktadır (Nanji, 2013). Online alışverişin bu kadar hızlı artışına yol açan nedenler arasında ödeme kolaylığı ve zamandan tasarruf yer almaktadır (Alreck vd., 2009). Online mağazalar, sanal bir dünyada tüketicilere fiziksel bir alışveriş deneyiminin olanaklarını yaşatmayı amaçlamaktadır (Verhagen vd., 2014). Böylelikle tüketicilerin algıladıkları risklerin azalması ve online alışveriş niyetinin yükselmesi mümkün olmaktadır (Nepomuceno vd., 2014). Niyet insanların davranışlarında önemli belirleyicilerden biridir. İnsanların niyetleri ile davranışları arasında belirli ölçüde bir tutarlılık olması gerekmektedir (Bhattacharjee, 2001). Bu nedenle tüketicileri belirli davranışlara yönlendirmenin şartlarından biri, onların ilgili konularda bir niyete sahip olmalarını sağlamaktır. Tüketicilerin online alışveriş yapma niyeti, bir İnternet mağazasından alışveriş yapma istekliliğini ifade eder. Genellikle, bu faktör tüketicilerin satın almaları ve başka zamanda yine alışveriş yapmak amacıyla geri dönme istekliliği ile ölçülmektedir (Li ve Zhang, 2002). Online alışveriş niyeti müşteri sadakatine de katkıda bulunmaktadır. Jarvenpaa vd (2000), tüketicilerin online alışveriş niyetini, tüketicilerin gelecek üç ay ve bir yıl içinde aynı mağazadan satın alma ihtimalini belirleyerek ölçmeye çalışmışlardır.

Algılanan hizmet kalitesi Parasuraman vd (1988) tarafından "hizmetin üstünlüğüne ilişkin evrensel bir yargı ya da tutum" olarak tanımlanırken birçok araştırmacı da bu tanımla aynı görüştedir (Boulding vd, 1993; Bolton ve Drew, 1991; Cronin ve Taylor, 1992). Tüketici tatmininin tanımı ise hizmet kalitesi kadar net değildir. Tanımında bir fikir birliği olmamakla beraber, birçok tanımın içeriğinde "değerlendirme ve duygusal bir tepki" kavramları yer almaktadır (Oliver ve DeSarbo, 1989, s.1).

Hem tatmin hem de hizmet kalitesi literatürü, tüketicilerin ürün veya hizmetin performansı ile bazı standartlar arasında bir karşılaştırma yaptığı fikrini vurgulamaktadır (Spreng ve Mackoy, 1996). Hizmet kalitesi literatürü, algılanan hizmet kalitesi ile tatmin kavramları arasındaki farkı belirtmiş, bu kavramların kullandıkları standartların ve karşılaştırma yöntemlerinin farklarına işaret etmektedirler (Bitner, 1990; Parasuraman vd. 1988, Zeithaml vd. 1993). Hizmet kalitesini ve tatmini entegre etmeye çalışan kavramsal bir modelde, Oliver (1993) kalite algısı ile tatmin kavramlarının öncüllerinin birbirlerinden farklı olduğunu, dolayısıyla kavramların da birbirlerinden farklı olduklarını belirtmiştir.

Tüketici memnuniyeti, tüketicilerin online alışveriş deneyimine ilişkin algıları ile beklentilerinin ne ölçüde örtüştüğü olarak tanımlanabilir. Tüketicilerin çoğu, online alışverişe başlamadan önce, ilgili web sitesinin ürün, satıcı, hizmet ve kalitesine dair bir beklenti içerisine girmektedirler. Bu beklentiler, belirli bir internet mağazasından alışveriş yapma tutumlarını ve niyetlerini ve sonuç olarak karar alma süreçlerini ve satın alma davranışlarını etkilemektedir. Beklentilerinin karşılanması durumunda, müşteriler online alışveriş niyetlerini olumlu yönde etkileyecek yüksek bir memnuniyet derecesine ulaşacaklardır (Ho ve Wu 1999; Jahng vd., 2001; Kim vd., 2001). Bu çalışmada online alışverişlerde çeşitli kargo hizmetlerinin alışveriş niyeti, tüketici tatmini ve algılanan hizmet kalitesi üzerindeki etkilerini tek tek ve ikili etkileşim olarak ölçmek için aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

- **H1:** Online alışverişlerde kargo ücretinin satın alma sırasında ödenmesinin, ürün tüketiciye ulaştığında ödenmesine kıyasla a) online alışveriş niyeti, b) online tüketici tatmini ve c) algılanan hizmet kalitesi üzerinde daha fazla pozitif etkisi vardır.
- **H2:** Online alışverişlerde ürün tesliminin üç iş günü içinde olmasının, dört-altı iş günü içinde olmasına kıyasla a) online alışveriş niyeti, b) online tüketici tatmini ve c) algılanan hizmet kalitesi üzerinde daha fazla pozitif etkisi vardır.
- **H3:** Online alışverişlerde kargo şirketini seçebilme imkânı olmasının, olmamasına kıyasla a) online alışveriş niyeti, b) online tüketici tatmini ve c) algılanan hizmet kalitesi üzerinde daha fazla pozitif etkisi vardır.
- **H4:** Online alışverişlerde kargo ücretinin satın alma sırasında ödenebiliyor olması, ürün tesliminin üç iş günü içinde olmasının a) online alışveriş niyeti, b) online tüketici tatmini ve c) algılanan hizmet kalitesi üzerindeki pozitif etkisini artırmaktadır.
- **H5:** Online alışverişlerde kargo ücretinin satın alma sırasında ödenebiliyor olması, kargo şirketini seçebilme imkânı olmasının a) online alışveriş niyeti, b) online tüketici tatmini ve c) algılanan hizmet kalitesi üzerindeki pozitif etkisini artırmaktadır.
- **H6:** Online alışverişlerde kargo şirketini seçebilme imkânı olması, ürün tesliminin üç iş günü içinde olmasının a) online alışveriş niyeti, b) online tüketici tatmini ve c) algılanan hizmet kalitesi üzerindeki pozitif etkisini artırmaktadır.

Yöntem

Hipotezleri test etmek için senaryo bazlı deney yönteminden yararlanılmıştır. Online alışveriş yapanların kargo ile ilgili alışveriş deneyimlerini simüle etmek ve ürünlerin kargolanması ile ilgili farklı uygulamaların tüketiciler üzerindeki etkilerini incelemek için senaryolar kullanılmıştır. Araştırmaya toplam 202 lisans öğrencisi katılmıştır. Katılımcılar ile ilgili demografik bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Cinsiyet	S	%	Gelir	S	%	Yaş	S	%
Erkek	82	40,59	0-2324 TL	43	21,3	18	21	10,4
Kadın	120	59,41	2325-4648 TL	65	32,2	19	23	11,4
Toplam	202	100	4649-6972 TL	35	17,3	20	57	28,2
			6973-9296 TL	26	12,9	21	72	35,6
			9297-11620 TL	21	10,4	22	17	8,4
			11621 TL+	12	5,94	23+	12	5,9
			Toplam	202	100	Toplam	202	100

Veriler dersin başlangıcından önce öğrencilere dağıtılan bir anket aracılığıyla toplanmıştır. Katılımcılara online alışveriş ile ilgili rasgele dağıtılmış senaryoları okumaları ve bu durumda olduklarını hayal etmeleri istenmiştir. Senaryolarda online mağazaların kargo ücretini tahsil etme zamanı, sattığı ürünleri tüketicilere ulaştırma süreleri ve müşterilerine istediği kargo şirketini seçme imkanı tanıma durumları manipüle edilmiştir. Senaryoyu okuduktan sonra katılımcılar, pazarlama araştırmalarında oldukça sık kullanılan değişkenler olan online alışveriş niyeti, online tüketici tatmini ve algılanan hizmet kalitesi ile ilgili soruları içeren bir anket doldurmuşlardır. Çalışmada kullanılan bağımlı değişkenleri ölçmek için kullanılan ölçekler mevcut literatürden alınmıştır ve çalışmaya uyarlanmıştır. Her bir değişkeni ölçmek için yedili likert tipi ölçek (“Kesinlikle katılmıyorum” dan - “Kesinlikle katılıyorum” a doğru değişen) kullanılmıştır.

Bu araştırmada daha önceden literatürde kullanılmış olan değişkenlerden yararlanıldığı için, bu değişkenlerin güvenilirliğini ve geçerliliğini test etmek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları ortaya çıkan değerlerin tatmin edici olduğunu göstermektedir (Hu ve Bentler 1999): CFI = 0.94, GFI = 0.84, AGFI = 0.81, RFI = 0.89, NFI = 0.91, TLI = 0.91, IFI = 0.93, RMSEA = 0,078. Güvenilirlik için bileşik güvenilirlik ve cronbach alfa değerleri

incelenmiş ve birbirine çok yakın sonuçlar verdiği ve her ölçeğin gerekli olan 0,8 değerini aştığı gözlemlenmiştir (Churchill, 1979; Hair vd., 2010). Faktör yükleri incelendiğinde sonuçların 0,73 ile 0,84 arasında değiştiği görülmüştür. Sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Ölçek yükleri, ortalama ve standart sapma değerleri

Ölçek öğeleri	Ortalama (SS)	Yükler	Kaynak
Online Alışveriş Niyeti ($\alpha=0.81$)			Jones ve Kim (2010)
Bu online mağazadan alışveriş yapmak isterim.	4,75 (1,92)	0,81	
Bu online mağazadan ürün arama ihtimalim yüksektir.	4,77 (1,91)	0,82	
Bu online mağazayı arkadaşlarıma tavsiye etmek isterim.	4,72 (2)	0,75	
Algılanan Hizmet Kalitesi ($\alpha=0.84$)			Wang vd. (2010)
Bu online mağaza geniş bir kargo hizmeti seçeneği sunmaktadır	4,86 (1,98)	0,82	
Bu online mağaza istediğim özellikte kargo hizmeti vermektedir.	4,82 (1,95)	0,84	
Bu online mağaza ihtiyacım olan kargo hizmetlerinin çoğunu sağlamaktadır.	4,83 (1,92)	0,80	
Bu online mağazada tüm kargo hizmeti ihtiyaçları yer almaktadır.	4,68 (1,99)	0,77	
Online Tüketici Tatmini ($\alpha=0.88$)			Cao vd. (2018)
Bu online mağaza tarafından sağlanan hizmetler çok iyidir.	4,84 (1,83)	0,77	
Bu online mağaza iyi bir müşteri hizmet kalitesi sağlamaktadır.	4,93 (1,84)	0,76	
Bu online mağazadan alışveriş deneyimim tatmin edicidir.	4,9 (1,98)	0,74	
Bu online mağazadaki alışverişimden memnun kalırım.	4,74 (1,94)	0,73	

Katılımcıların araştırmada kullanılan manipülasyonları doğru bir şekilde anlayıp anlamadığını kontrol edebilmek için çeşitli sorular sorulmuştur. Bu sorulardan bazıları şu şekildedir: Bu online mağaza sattığı ürünlerin kargo ücretini ürün ücreti ödenirken tahsil etmektedir, bu online mağaza ürünlerini 3 iş günü içerisinde ulaştıracağını taahhüt etmektedir, bu online mağaza müşterilerine kargo şirketini seçebilme imkanı tanımaktadır. Manipülasyon testi sonuçlarına göre katılımcıların manipülasyonları istenen şekilde algıladıkları görülmektedir (Osatın alma= 5,55 > Oeline geçince = 1,59, $p<0.001$; O3 iş günü = 5,12 > O4-6 iş günü = 2,13, $p<0.001$; Okargo seçme = 5,67 > Okargo seçememe = 2,03, $p<0.001$). Araştırmada kullanılan senaryoların katılımcılar tarafından gerçekçi olarak algılanıp algılanmadığı da “Senaryoda tanımlanan

durum gerçekçidir, kendimi senaryoda tanımlanan durum içinde görebiliyorum.” soruları ile kontrol edildi. Sonuçlara göre katılımcıların cevap ortalamaları yüksek olduğu için ($O = 5,07$; $SS = 1,23$), senaryoların katılımcılar tarafından gerçekçi bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır (Dabholkar, 1994).

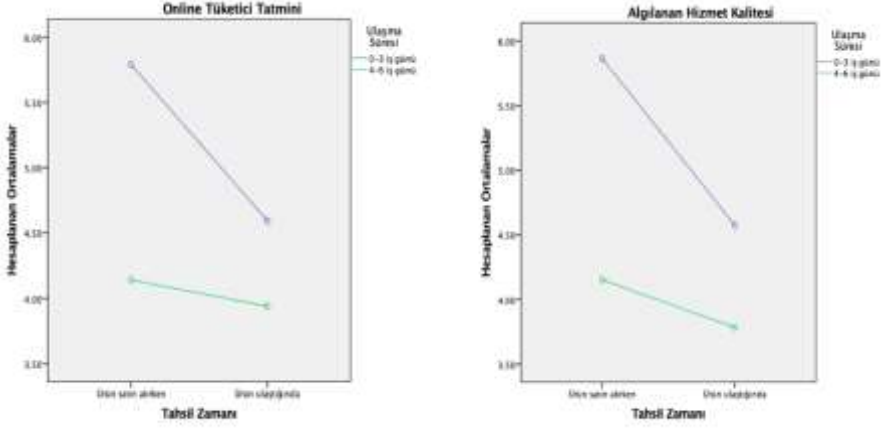
Bulgular

Hipotezlerin test edilmesinde çok değişkenli varyans analizinden (MANOVA) yararlanılmıştır. Tahsil zamanı (Wilks' lambda = 0.914; $F = 5.99$; $p = 0.001$), ulaşma süresi (Wilks' lambda = 0.814; $F = 14.66$; $p < 0.001$) ve seçme imkanının (Wilks' lambda = 0.864; $F = 10.05$; $p < 0.001$) anlamlı ana etkileri gözlenmiştir. Bu ana etkilerin detaylarını ve ikili etkileri incelemek ve hipotezleri değerlendirmek için tek değişkenli analiz kullanılmış, sonuçlar Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3: Ana etkiler ve etkileşim etkileri için tek değişkenli varyans ve F istatistiği

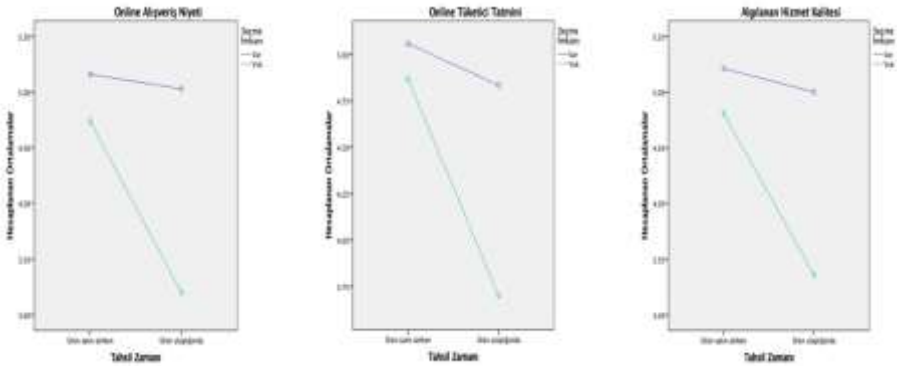
	Alışveriş Niyeti	Tüketici Tatmini	Hizmet Kalitesi
Tahsil Zamanı (T)	14.46 ($p < 0.001$)	9.78 ($p = 0.002$)	13.54 ($p < 0.001$)
Ulaşma Süresi (U)	36.11 ($p < 0.001$)	26.68 ($p < 0.001$)	30.84 ($p < 0.001$)
Seçme İmkânı (S)	26.23 ($p < 0.001$)	8.82 ($p = 0.003$)	20.55 ($p < 0.001$)
T x U	1.06 ($p = 0.304$)	4.97 ($p = 0.027$)	4.18 ($p = 0.042$)
T x S	10.22 ($p = 0.002$)	4.49 ($p = 0.035$)	7.55 ($p = 0.007$)
S x U	4.26 ($p = 0.040$)	8.05 ($p = 0.005$)	10.77 ($p = 0.001$)

Tablo 3 incelendiğinde sonuçların H1a-c, H2a-c ve H3a-c'yi desteklediği görülmektedir. Online alışverişlerde kargo ücretinin satın alma sırasında ödenmesinin, ürün tüketiciye ulaştığında ödenmesine kıyasla, ürün tesliminin üç iş günü içinde olmasının, dört-altı iş günü içinde olmasına kıyasla ve kargo şirketini seçebilme imkânı olmasının, olmamasına kıyasla online alışveriş niyeti, online tüketici tatmini ve algılanan hizmet kalitesi üzerinde daha fazla pozitif etkileri olduğu gözlemlenmiştir.

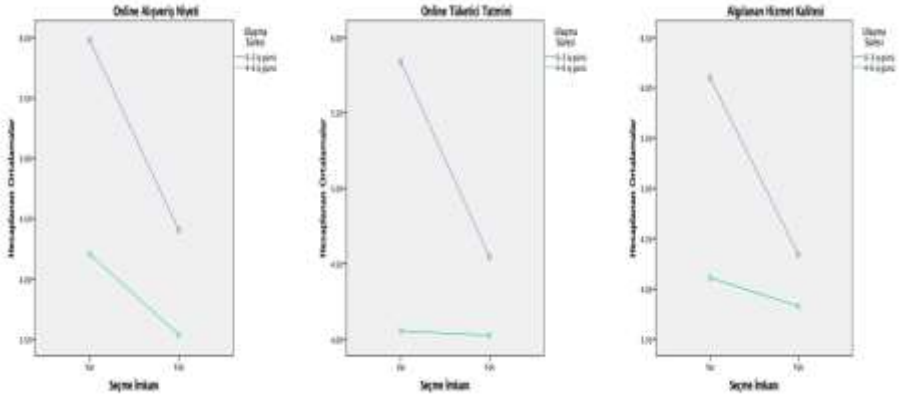
Grafik 1. Kargo ücretinin tahsil zamanı ve kargonun ulaşma süresinin online tüketici tatmini ve algılanan hizmet kalitesi üzerinde etkisi

Analiz sonuçları ikili etkileşimlerde de anlamlı bulguları ortaya çıkartmıştır. Kargo ücretinin tahsil zamanı ile kargonun ulaşma süresinin ikili etkileşimi sadece online tüketici tatmini ($F= 4.97$; $p = 0.027$) ve algılanan hizmet kalitesi ($F= 4.18$; $p = 0.042$) üzerinde anlamlı etkiye sahiptir. Dolayısıyla H4a reddedilmiş, H4b ve H4c desteklenmiştir. Grafik 1’de gösterildiği gibi online alışverişlerde kargo ücretinin satın alma sırasında ödenebiliyor olması, ürün tesliminin üç iş günü içinde olmasının online tüketici tatmini ve algılanan hizmet kalitesi üzerindeki pozitif etkisini artırmaktadır.

Grafik 2. Kargo ücretinin tahsil zamanı ve kargo şirketini seçme imkanının online alışveriş niyeti, online tüketici tatmini ve algılanan hizmet kalitesi üzerinde etkisi

Kargo ücretinin tahsil zamanı ile kargo şirketini seçme imkanının ikili etkileşiminin online alışveriş niyeti ($F= 10.22$; $p = 0.002$), online tüketici tatmini ($F= 4.49$; $p = 0.035$) ve algılanan hizmet kalitesi ($F= 7.55$; $p = 0.007$) üzerinde anlamlı etkileri gözlemlenmiştir. Bu sonuca göre H5a, H5b ve H5c desteklenmiştir. Grafik 2’de görüldüğü gibi online alışverişlerde kargo ücretinin satın alma sırasında ödenebiliyor olması, kargo şirketini seçebilme imkânı olmasının online alışveriş niyeti, online tüketici tatmini ve algılanan hizmet kalitesi üzerindeki pozitif etkisini artırmaktadır.

Grafik 3. Kargo şirketini seçme imkanı ve kargonun ulaşma süresinin online alışveriş niyeti, online tüketici tatmini ve algılanan hizmet kalitesi üzerinde etkisi

Son gözlemlenen istatistiki olarak anlamlı ilişki kargo şirketini seçme imkanı ile kargonun ulaşma süresinin ikili etkileşiminin online alışveriş niyeti ($F= 4.26$; $p = 0.040$), online tüketici tatmini ($F= 8.05$; $p = 0.005$) ve algılanan hizmet kalitesi ($F= 10.77$; $p = 0.001$) üzerindeki etkileridir. Yani H6a, H6b ve H6c desteklenmiştir. Grafik 3’ün gösterdiği gibi online alışverişlerde kargo şirketini seçebilme imkânı olması, ürün tesliminin üç iş günü içinde olmasının online alışveriş niyeti, online tüketici tatmini ve algılanan hizmet kalitesi üzerindeki pozitif etkisini artırmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Tüketiciiler için internet siteleri üzerinden satın aldıkları ürünlerin kargo ücretlerinin ödenmesinde satın alma zamanında ödeme ve ürün tüketicinin eline ulaştığı zaman ödeme arasında farklı tutumlar olduğu tespit edilmiştir. Tüketici tatmininde görölen bu farklılıklar ürünlerin tüketicilere 0-3 gün ile 3-6 gün arasında teslim edilmesine göre farklılaşmaktadır. Ürünün teslim edilme süresi farketmeksizin kargo ücretinin ürünlerin satın alma zamanında ödenmesi halinde daha yüksek olduğu, ancak ürün tüketiciiye ulaştığında kargo ücretinin ödenmesinin tüketici tatmini açısından yine yüksek seviyelerde olmakla birlikte, önceden ödenmeye göre azaldığı görölmektedir. Süreler kıyaslandığında ise ürünlerine tüketicilerin eline ulaşma süresinin kısa oluşu, kargo ücretinin önce veya sonra ödenmesi durumunda bile 3-6 gün arasında geçmesinden daha yüksek bir tüketici tatminine yol açmaktadır.

Algılanan hizmet kalitesi açısından incelendiğinde de online tüketici tatmininin ile benzer sonuçlar elde edildiği görölmektedir. Ürünler tüketicilere 0-3 gün arasında ulaştığında tüketicilerin algıladıkları hizmet kalitesi 3-6 gün arasında ulaşmasına kıyasla daha yüksek olmaktadır. Kargo ücretlerinin ürünün satın alındığı zaman ödenmesi durumunda ise her iki durumda da hizmet kalitesi algısı daha yüksek olurken, kargo ücreti ürünün tesliminde ödendiğinden algılanan hizmet kalitesinde bir miktar azalma olduğu belirlenmiştir. Bu azalma miktarı 0-3gün arası teslim süresinde daha yüksek olmakla birlikte, azalan bu hizmet kalitesi algısı yine de 3-6 gün arası teslim seçeneğine göre daha yüksek seviyededir.

Özet olarak online alışverişlerde tüketicilerin tatmin seviyeleri ve algıladıkları hizmet kalitesinin daha hızlı ürün tesliminde yüksek olurken, aynı zamanda kargo ücretinin ürünün satın alındığı zamanda ödenmesinin de hem tüketici tatmini hem de hizmet kalitesi algısını yükselttiği görölmektedir. Bu durumun nedeni olarak tüketicileri hem ürün satın alırken ürünlerin ücretlerinin, hem de teslim anında kargo ücreti ödemek suretiyle aynı ürün için sanki iki defa ödeme yapıyormuş gibi hissetmeleri gösterilebilir. Oysa ki satın alma esnasında ödeme yapıldığında tek seferde yapılan bir ödeme gibi algılandığı ortaya çıkmıştır. Gerçekte ise kargo ücreti ister ürün satın alımı esnasında ster ürün tesliminde ödensin, tüketicilerin ödeyecekleri rakam değişmemektedir.

Günümüzde kargo hizmeti veren birçok işletme mevcuttur. Birbirlerine rakip konumunda olan bu şirketler varlıklarını sürdürebilmek için rakiplerinden daha iyi hizmet sunarak müşteri memnuniyetlerini artırmaya ve kazançlarını da yükseltmeye çalışmaktadırlar. Birçok işletme için olduğu gibi kargo firmalarında da tüketiciler daha yüksek memnuniyete sahip oldukları işletmelere yönelmektedirler. Bu durumun farkında olan satıcı işletmeler de kendi tüketicileri için satın aldıkları ürünlerin tesliminde istedikleri kargo firmasını seçebilme opsiyonu sunabilmektedirler. Kargo firmasını seçme imkanı bulunduğu tüketicilerin online sitelerden alışveriş yapma niyetlerinin seçim imkanı olmadığı durumlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. H5a hipotezi de bu sonuçlarla desteklenmektedir. Kargo ücretlerinin satın alma esnasında ödenmesi alışveriş niyetini artırırken, ürün tesliminde ödenmesi durumunda bu niyette azalma görülmektedir. Kargo firması seçme imkanı bulunduğu alışveriş niyetindeki azalma oldukça düşük bir seviyede gerçekleşirken, kargo firması seçilemediğinde ve kargo ücreti ürün tesliminde ödendiğinde alışveriş niyetindeki azalma belirgin biçimde azalmaktadır. Bir önceki hipotezde kargo ücretinin ürün tesliminde ödenmesinin tüketicinin algısında nasıl olumsuz bir algıya yol açtığından bahsedilmişti. Kargo firmasının seçilebildiği durumlarda tüketicilerin alışveriş niyetinde fazla değişim olmaması, kargo firmaları ile ilgili olarak bir memnuniyetsizlik yaşansa dahi, tüketicilerin kendi seçimlerinin bir sonucu olarak değerlendirmesi olarak düşünülebilir. Oysa ki kargo firması seçme imkanı bulunmadığında tüketiciler olumsuz tecrübe yaşanma ihtimali karşısında kendilerinin bir etkisi bulunamayacağını düşünerek sadece bu sebepten bile bir siteden alışveriş yapmaktan vazgeçebilmektedirler.

Online alışveriş niyetinde olduğu gibi, tüketici tatmini ile ilgili yapılan analizlerde de sonuçlar önceki analizlerle benzerlikler göstermektedir. Online tüketici tatmini, tüketicilerin kargo firmasını seçim imkanına sahip olduğu durumlarda daha yüksek olmaktadır. Kargo firmasının seçilebilmesinin yanı sıra, kargo ücretinin ürün satın alındığında ödenmesi durumunda tüketici tatmini kargo ücretinin ürün tesliminde ödenmesine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Tıpkı alışveriş niyetinde olduğu gibi tüketici tatmininde de hem kargo ücretinin ödenmesinin gecikmesi hem de kargo firması seçiminde tüketicinin alternatiflere sahip olmaması tüketici tatmininde önemli ölçüde azalmaya neden olmaktadır.

Kargo firması seçim imkanı bulunması ve kargo ücretinin tahsilatının ürün satın alınırken gerçekleşmesi tüketicilerin algıladıkları hizmet kalitesinin daha yüksek olmasına sebep olmaktadır. Aslında önceki iki hipoteze dair sonuçlarla birlikte değerlendirildiğinde, yani online alışveriş niyeti ve tüketici tatminini artıran durumlarda tüketiciler için satın aldıkları hizmetin daha kaliteli olarak algılanacağı da beklenen bir sonuçtur. Tüketiciler birçok konuda olduğu gibi, ürünleri kendilerine ulaştıracak kargo firmalarının seçiminde de kontrolün kendilerinde olmasını istemektedirler. Kontrollerinin azaldığı durumlarda tatminleri ve kalite algıları da bu durumdan olumsuz biçimde etkilenmektedir. Bir diğer istenmeyen durum da kargo ücretinin ürün teslimi sırasında tahsil edilmesidir. Aslında bu durum tüketiciler tarafından daha fazla tercih edilebilecek bir alternatif gibi düşünülebilir. Birçok tüketici online olarak satın aldıkları ürünler, kendilerine ulaşana kadar birtakım riskler ve endişeler taşımaktadırlar. Bu nedenle kargo ücretinin, ürünlerin tesliminde ödenecek olması, algılanan bu risklerin en azından bir kısmının azaltılmasında yararlı olabilecektir. Ancak analizlerden elde edilen sonuçlar bu durumun tam tersine işaret etmektedir. Buradan çıkarılabilecek sonuç ise tüketicilerin ancak kesin olarak güven duydukları alışveriş sitelerinden online olarak ürün veya hizmet satın aldıklarıdır.

Online alışveriş niyetinin kargo firması seçim imkanı olması durumunda daha yüksek olduğu görülmektedir. Ürünlerin teslim sürelerinin 0-3 gün arasında olması ise 3-6 gün arasında olmasına göre online alışveriş niyetinin artıran bir diğer faktördür. Tüketicilerin online alışveriş niyetinde, ürünlerin teslim süresinin, kargo firması seçim imkanından daha önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Tüketicilerin kargo firması seçemediği ancak teslim süresinin 3-6 gün arası olduğu durumlarda bile online alışveriş niyetlerinin, kargo firması seçebildiği, ancak ürünlerin 3-6 gün arasında teslim edildiği durumlara kıyasla daha yüksek tespit edilmiştir. Bu durum H6a hipotezini desteklemektedir. Sonuç olarak satıcı işletmelerin, tüketicilerin alışveriş niyetlerini artırabilmek için ilk olarak ürün teslimat sürelerinin kısaltmaları, ikincil olarak ise kendilerine kargo firması seçimi ile ilgili alternatif seçenekler sunmaları faydalı olacaktır.

Online tüketici tatmini de ürünlerin teslim süreleri ve tüketicilerin kargo firması seçim imkanına sahip olup olmamasından etkilenen bir değişkendir. Online alışveriş yapan tüketicilerin tatmin seviyesi ürün teslimatının 0-3 gün içerisinde gerçekleştiği durumlarda 3-6 gün arasında yapılan teslimatlara

göre daha yüksek olmaktadır. H6b hipotezinin de bu sonuçlarla desteklendiği görülmektedir. Ürün teslimatının daha uzun sürede gerçekleştiği durumda kargo firması seçim imkanının bulunup bulunmaması, tüketicilerin tatmin seviyesinde neredeyse hiçbir farklılığa yol açmazken, kısa sürede gerçekleştirilen ürün teslimatlarında, kargo firmasının seçilemediği durumlarda tüketici memnuniyeti gözle görülür biçimde azalmaktadır.

Tüketicilerin algıladıkları hizmet kalitesi de alışveriş niyeti ve tüketici tatmini gibi ürün teslimatının hızlı yapılması durumunda daha yüksek olmaktadır. Bu durumda tüketiciler için iyi bir hizmetin daha hızlı gerçekleştirilen hizmet anlamına geldiği söylenebilir. Şimdiye kadar test edilen tüm hipotezlerde ürün teslimatının 0-3 gün içinde gerçekleştiği durumlarda tüketicilerin algıları ve tutumları daha olumlu olmaktadır. Ürünlerin teslimatını gerçekleştiren kargo firmalarının seçimine dair bir opsiyon ise olumlu anlamda katkı sağlasa da teslimat süresine göre daha küçük etkilere sahiptir. Bu durumun en belirgin göstergesi ise ürün teslimatının 3-6 iş günü içinde gerçekleştiği durumlarda, kargo firmasının seçilebilmesinin alışveriş niyeti, tüketici tatmini ve hizmet kalitesi algısında önemli değişikliklere yol açmamasıdır. Kargo firmasının seçilebiliyor olması elbette ki önemsiz bir faktör değildir, ancak etkisi ürün teslimatının daha hızlı gerçekleştiği durumlarda daha yüksek olmaktadır.

Son olarak her çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın da bazı kısıtları vardır. Çalışmada kolayda örnekleme yöntemiyle lisans öğrencilerinden veri toplanmış ve bu da sonuçların genelleştirilebilmesi açısından bir kısıt teşkil etmiştir. İleriki çalışmalar daha genellenebilir bir örneklem seçimi ile yapılabilir. Bu çalışmada kargo hizmetlerinin tüketici algıları üzerindeki etkisini ölçmek için senaryo bazlı deney yönteminden yararlanılmış ve kargo ücretinin tahsil zamanı, kargonun ulaşma süresi ve kargo şirketini seçme imkanı manipüle edilmiştir. Ancak kargo şirketlerinin sunduğu hizmetler sadece bu çalışmada kullanılanlarla sınırlı değildir. Gelecek çalışmalar özellikle gelişen teknolojiyle beraber ortaya çıkan otomatik kargo istasyonları (Chen vd., 2020) gibi yeni hizmetlerin de tüketicilerin tercihlerine etkisini araştırabilir.

EXTENDED ABSTRACT

The Effect of Courier Services on Consumer Perceptions in Online Shopping

*

Mertcan Taşcıoğlu
İstanbul Medeniyet University

Today, consumers do not have the opportunity to allocate enough time for shopping in their daily lives. Both the intensity of business life and the difficulty of reaching different stores for shopping have led consumers to be directed to online shopping sites. In recent years, significant developments have occurred in the field of electronic commerce both in the world and in our country, and large capitalists have concentrated investments in this area. Being one of the richest people in the world today, Jeff Bezos is the founder and owner of Amazon.com, one of the biggest companies in the world in online trade. The fact that Amazon.com became a company that earned an annual income of 279 billion dollars (Forbes, 2019) for a business such as 25 years (1994 - 2019) since its foundation (Forbes, 2019) has led other businesses to invest in electronic commerce. The share of online shopping will continue to grow in the coming years.

This new situation has also caused some changes in consumers' expectations and satisfaction criteria. With online shopping, it has become important for products to reach the consumers in the fastest and easiest way. As there is an increase in the number of courier companies operating for this purpose, some online sales sites have established their own cargo distribution systems. Although consumers buy products from the internet, delivery of products to consumers through cargo companies is evaluated in the field of service.. The most important difference between services and products is that they are intangible. It is more difficult to evaluate services that are intangible and to compare service businesses to products. It is very difficult to provide a standard in service delivery. Courier firms are also affected by this situation, and they can cause many dissatisfaction with consumers. Today, consumers both demand their elimination of negative situations and punish businesses in a sense by either conveying their complaints to the relevant business or sharing with other consumers. There are websites operating only to share consumer

complaints. When these sites are examined, it is seen that there are quite a lot of complaints about courier companies.

It may be difficult to provide the services in the same areas in all regions. For this reason, while complaints from some courier companies are concentrated in some regions, the services of the same company in a different region can satisfy the consumers. There may be seasonal problems in the services. Activities such as "Crazy Friday" and "Legendary Friday", which have become widespread in our country in recent years, cause the consumers to shop much more than normal times by reaching the discounts they expect throughout the year. However, as a result of this, the burden of courier companies increases at a very high rate and consumers have to wait for a long time to deliver the products. For example, this waiting period has found weeks during the campaign period in 2019. Long waiting times can have a negative impact on consumers' satisfaction with their shopping.

Another situation that consumers encounter when shopping online is the stage at which the shipping fee will be paid. The shipping fee can be paid while purchasing the product or it can be paid during the delivery of the product. Both situations have advantages for consumers. For example, paying the shipping fee in the delivery of the product is a preferable option in the event that there is a problem in the incoming product, while the payment at the time of purchase causes the consumers to consider the shipping fee as a part of the product price and evaluate it as a single price.

In this study, using the scenario-based experiment method, the time of collecting the shipping fee, the shipping time and the possibility of choosing the courier company were manipulated and the effects on the online shopping intention, online consumer satisfaction and perceived service quality were examined. The results show that during the online shopping the fact that the shipping fee can be paid at the time of purchase increases the positive impact of the product delivery within three days on online consumer satisfaction, and perceived service quality. Another result is the fact that the shipping fee can be paid at the time of purchase increases the positive impact of having the opportunity to choose the courier company on online shopping intention, online consumer satisfaction, and perceived service quality. Finally having the opportunity to choose the courier company increases the positive impact of the product delivery within three days on online shopping intention, online consumer satisfaction, and perceived service quality.

Kaynakça / References

- Abramovic, G. (2019). *15 Mind-blowing stats about online shopping in 2019*. 15 Kasım 2019 tarihinde https://cmo.adobe.com/articles/2014/5/Mind_Blowing_Stats_Online_Shopping.html adresinden erişildi.
- Ahn, T., Ryu, S., ve Han, I. (2007). The impact of Web quality and playfulness on user acceptance of online retailing. *Information & Management*, 44(3), 263-275.
- Alreck, P. L., DiBartolo, G. R., Diriker, M., Dover, H. F., Passyn, K. A., ve Settle, R. B. (2009). Time pressure, time saving and online shopping: exploring a contradiction. *Journal of Applied Business Research (JABR)*, 25(5), 85-92.
- Bhattacharjee, A. (2001). An empirical analysis of the antecedents of electronic commerce service continuance. *Decision Support Systems*, 32(2), 201-214.
- Bitner, M. J. (1990). Evaluating service encounters: the effects of physical surroundings and employee responses. *Journal of Marketing*, 54(2), 69-82.
- Bolton, R. N., & Drew, J. H. (1991). A longitudinal analysis of the impact of service changes on customer attitudes. *Journal of Marketing*, 55(1), 1-9.
- Boulding, W., Kalra, A., Staelin, R., ve Zeithaml, V. A. (1993). A dynamic process model of service quality: from expectations to behavioral intentions. *Journal of Marketing Research*, 30(1), 7-27.
- Cao, Y., Ajjan, H., ve Hong, P. (2018). Post-purchase shipping and customer service experiences in online shopping and their impact on customer satisfaction. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 30(2), 400-416.
- Chen, C. F., White, C., ve Hsieh, Y. E. (2020). The role of consumer participation readiness in automated parcel station usage intentions. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 54, 1-6.
- Churchill, G.A. (1979). A paradigm for developing better measures of marketing constructs. *Journal of Marketing Research*, 16(1), 64-73.
- Cronin Jr, J. J., ve Taylor, S. A. (1992). Measuring service quality: a reexamination and extension. *Journal of Marketing*, 56(3), 55-68.
- Dabholkar, P.A. (1994). Incorporating choice into an attitudinal framework: Analyzing models of mental comparison processes. *Journal of Consumer Research*, 21(1), 100-118.
- Forbes (2019). *Amazon to beat consensus estimates for FY 2019?* 1 Kasım 2019 tarihinde <https://www.forbes.com/sites/greatspeculations/2020/01/28/amazon-to-beat-consensus-estimates-for-fy-2019/> adresinden erişildi.
- Hair, J. F., Black, W. C., ve Babin, B. J. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective*. New Jersey, Pearson Prentice Hall

- Ho, C. F., ve Wu, W. H. (1999). Antecedents of customer satisfaction on the Internet: an empirical study of online shopping. In Proceedings of the 32nd Annual Hawaii International Conference on Systems Sciences. 1999. HICSS-32. Abstracts and CD-ROM of Full Papers (p. 9). IEEE.
- Hu, L.T. ve Bentler, P.M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1-55
- Jahng, J., Jain, H., ve Ramamurthy, K. (2001). The impact of electronic commerce environment on user behavior: The case of a complex product. *E-Service*, 1(1), 41-53.
- Jarvenpaa, S. L., Tractinsky, N., ve Vitale, M. (2000). Consumer trust in an Internet store. *Information Technology and Management*, 1(1-2), 45-71.
- Jones, C., ve Kim, S. (2010). Influences of retail brand trust, off-line patronage, clothing involvement and website quality on online apparel shopping intention. *International Journal of Consumer Studies*, 34(6), 627-637.
- Khalifa, M., ve Liu, V. (2007). Online consumer retention: contingent effects of online shopping habit and online shopping experience. *European Journal of Information Systems*, 16(6), 780-792.
- Kim, E., Eom, S., ve Uoo, S. (2001). *Effective user interface design for online stores in the Asia Pacific region: A survey study*. AMCIS 2001 Proceedings, 168.
- Li, N., ve Zhang, P. (2002). Consumer online shopping attitudes and behavior: An assessment of research. AMCIS 2002 Proceedings, 74.
- Nanji, A. (2013). *Online shopping trends 2013: Most popular categories, top purchase drivers*. 27 Ekim 2019 tarihinde <http://www.marketingprofs.com/charts/2013/12195/online-shopping-trends-most-popular-categories-top-purchase-drivers/> adresinden erişildi.
- Nepomuceno, M. V., Laroche, M., ve Richard, M. O. (2014). How to reduce perceived risk when buying online: The interactions between intangibility, product knowledge, brand familiarity, privacy and security concerns. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 21(4), 619-629.
- Oliver, R. L., ve DeSarbo, W. S. (1989). Processing of the satisfaction response in consumption: a suggested framework and research propositions. *Journal of Consumer Satisfaction, Dissatisfaction and Complaining Behavior*, 2(1), 1-16.
- Oliver, R. L. (1993). A conceptual model of service quality and service satisfaction: Comparative goals, different concepts. *Advances in Service Marketing and Management*, 2, 65-85.

- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., ve Berry, L. L. (1994). Alternative scales for measuring service quality: a comparative assessment based on psychometric and diagnostic criteria. *Journal of Retailing*, 70(3), 201-230.
- Santouridis, I., Trivellas, P., ve Reklitis, P. (2009). Internet service quality and customer satisfaction: examining internet banking in Greece. *Total Quality Management*, 20(2), 223-239.
- Spreng, R. A., ve Mackoy, R. D. (1996). An empirical examination of a model of perceived service quality and satisfaction. *Journal of Retailing*, 72(2), 201-214.
- Wang, Y. J., Hernandez, M. D., ve Minor, M. S. (2010). Web aesthetics effects on perceived online service quality and satisfaction in an e-tail environment: The moderating role of purchase task. *Journal of Business Research*, 63(9-10), 935-942.
- Verhagen, T., Vonkeman, C., Feldberg, F., ve Verhagen, P. (2014). Present it like it is here: Creating local presence to improve online product experiences. *Computers in human behavior*, 39, 270-280.
- Zeithaml, V. A., Parasuraman, A., ve Malhotra, A. (2002). Service quality delivery through web sites: a critical review of extant knowledge. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 30(4), 362-375.
- Zeithaml, V. A., Berry, L. L., ve Parasuraman, A. (1993). The nature and determinants of customer expectations of service. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 21(1), 1-12.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Taşcıoğlu, M. (2020). Online alışverişlerde kargo hizmetlerinin tüketici algılarına etkisi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 2011-2030. DOI: 10.26466/opus.681809

Amerika'ya Göç Eden Yağlıdere'lilerin Girişimcilik Özelliklerinin Araştırılması

DOI: 10.26466/opus.624974

*

İhsan Cora* - Hasan Hüseyin Aksu**

* Dr. Öğr. Üyesi, Giresun Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Giresun / Türkiye

E-Posta: coraihsan@hotmail.com

ORCID: [0000-0002-5264-468X](https://orcid.org/0000-0002-5264-468X)

** Doç. Dr. Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Giresun / Türkiye

E-Posta: hhaksu74@gmail.com

ORCID: [0000-0002-4898-6476](https://orcid.org/0000-0002-4898-6476)

Öz

Bu çalışmada ABD'ye göç etmiş olan Yağlıdere'lilerin girişimcilik özellikleri araştırılmıştır. Bilindiği gibi 1970'lerde Yağlıdere'den Amerika'ya ekonomik nedenlerle başlayan göç 1980 ve 1990'larda artarak 2000'lerden sonra ise azalarak devam etmiştir. Bu gün ise söz konusu bu göç oldukça azalmış ve durma noktasına gelmiştir. İlçede herkesin en az bir akrabası Amerika'dadır. Göçler ABD'nin New Jersey, New Haven, Long Island, New York, Connecticut eyaletlerine yapılmıştır. Önceleri restoranlarda komilik, garsonluk, benzin istasyonlarında pompacılık, inşaatlarda boyacılık gibi işlerde ucuz işçi olarak çalışmışlardır. Daha sonra ise çalıştıkları yerleri satın alarak ya da yeni iş kurarak işveren olmuşlardır. Eğitim düzeyleri, lisan bilgileri ve iş disiplinleri son derece düşük olmasına rağmen bugün girişimcilik özellikleriyle ün yapmışlardır. Bunun sonucu olarak da Yağlıdere'liler ilçelerine önceleri daha çok olmak üzere (çünkü ilk yatırımlarını çoğunlukla ilçelerine ve illerine yapmışlardır) milyon dolarlara varan yatırımlar yapmışlardır. Başlangıçta kaçak olarak ABD'ye giden bu insanlarda girişimciliğin olmazsa olmazı olan "cesaret, yetenek, ve çalışma azmi" in fazlasıyla var olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yağlıdere'liler, Girişimcilik Özellikleri, Amerika'ya göç.

An Investigation on The Entrepreneurship Characteristics of The People From Yağlıdere, Who Migrated To America

*

Abstract

The study aims to investigate the entrepreneurship characteristics of Yağlıdere residents who migrated to the USA. As known, migration from Yağlıdere to America for economic reasons first started in the 1970s, increased in the 1980s and 1990s, but began to decrease from the 2000s onward. However, today the migration from Yağlıdere to the USA seems to have come to a halt considerably decreasing. Everyone in the town has at least one relative in America. New Jersey, New Haven, Long Island, New York, Connecticut are the states to which Yağlıdere residents migrated most. At the beginning, they were initially employed at a low wage as comics in restaurants, waitresses, pumpers at gas stations, painters at constructions. Afterwards, they became employers of their work-places and set up their own new business. Although their education and language levels are extremely low and they lack necessary business disciplines, they are known for their entrepreneurship characteristics today. As a result, Yağlıdere residents invested up to millions of dollars, but previously their districts and provinces received a large part of their investments. The results obtained indicated that these people had such characteristics as courage, talent, and determination, which are the sine qua non of entrepreneurship.

Keywords: Yağlıdere people, Entrepreneurship Characteristics, Migration to America.

Giriş

Göçler, insanlık tarihi kadar eskidir. Tarih boyunca insanlar savaşlar, tabii afetler, sürgünler, baskılar, zulümler v.b. gibi çeşitli sebeplerle göç etmişlerdir. Sanayi devriminden sonra sanayileşme ile birlikte ise daha çok ekonomik amaçlı göçler yapılmaya başlamışlardır.

Göç konusu; sadece göç alan ve göç veren devletlerle değil, küreselleşen dünyada her ülkeyi ve herkesi ilgilendirmektedir. Çünkü dünya genelinde hemen her ülke ve her şahıs az ya da çok derece derece göçlerden etkilenmektedir. Özellikle 20. Yüzyılın ikinci yarısından sonra daha yoğun göç hareketlerine şahit olunmuş ve bu yüzden son yarım yüzyılda göçmen nüfusunda hızlı bir artış olmuştur.

Karadeniz'de arazinin kıt ve dağlık olmasının yanında fındık bahçelerinin kardeşler arasında paylaşılmasının sonucu geçim iyice zorlaşınca ekonomik nedenlerden dolayı göç kaçınılmaz hale gelmiştir. Kısacası göçün temel nedeni ekonomiktir. Hiç kimse sürekli kalmak amacıyla ABD'ye gitmemiş. Hepsi 5-10 sene çalışır, biraz para biriktirir, bir ev bir araba, birkaç dönüm fındık bahçesi alacak para biriktirip dönerim düşünceleriyle gitmişler. Ama sonuç öyle olmamıştır. Gidenler kardeşlerini ve akrabalarını da yanlarına almışlardır.

Hemen hepsi kaçak yollarla gitmişlerdir. Meksika ya da Kanada sınırlarından veya gemilerde mürettebat olarak gidip limanda gemiden inip kaçmışlar ve kaçak ucuz göçmen işçi olarak çalışmışlardır. Çoğunlukla restoranlarda komilik, garsonluk pompacılık gibi işler yapmışlardır. Daha sonra ise çalıştıkları yerlere ortak olmuşlar veya satın almışlar ya da kendileri yeni iş kurmuşlardır.

Söz konusu bu göçler ABD'nin New Jersey, New Haven, New York, Long Island, Connecticut eyaletlerine yapılmıştır. Bu eyaletlerde otel-motel gibi konaklama işletmelerinde Hintlilerin, restoran, benzin istasyonu-mekanik atölyesi, inşaat onarımı ve boyacılık sektörlerinde de Yağlıdere'lilerin (Türklerin) ağırlıkları görülmektedir.

Önceleri oturma izni alabilmek için birçoğu ABD'li hanımlarla resmi evlenme işlemleri yapmışlardır. Bu gün ise birçoğu Amerikan vatandaşı da olmuştur. Eğitim seviyeleri ve iş kültürleri oldukça düşük olmasına rağmen çalışkanlıkları ve girişimcilik özellikleri ile ün yapmışlardır. Önceleri birikimle-

rinin büyük bir kısmını ilçelerine yapmışlardır. Öyle ki Yağlıdere 'liler ilçelerine her yıl milyon dolara varan para gönderdikleri tahmin ediliyor. Hatta deniyor ki ilçede dilenciler bile dolarla para istiyorlar.

Yağlıdere; Giresun ilinin 30 km. kadar doğusunda ve sahilden 15 km. içerde vadi içinde merkez nüfusu 7.000, köyleriyle birlikte ise yaklaşık 17.000 civarında küçük bir kasabadır. 1970'lerin ortalarında başlayan ABD'ye göç 1980 ve 90'larda artarak 2000'li yıllarda ise azalarak devam etmiştir. İlçeden 15.000 kişi ABD'ye göç etmiş. Bugün bu göç durma noktasına gelmiştir. Ancak ilçede herkesin en az bir akrabası Amerika'dadır.

Bu bildiri de Amerika'nın belirtilen eyaletlerindeki bu göçmenlerin girişimcilik özelliklerinin araştırılması amacıyla yapılan yüz yüze görüşmelerin bulguları anlatılmaktadır.

Konunun Önemi

İnsanların ihtiyaçlarını kendi başlarına karşılayabildikleri yıllarda girişimciye ihtiyaç çok az ihtiyaç duyulmamaktaydı. Ama daha sonraları insanların ihtiyaçları ve çeşitleri arttıkça uzmanlaşma da arttı ve insanlar ihtiyaçlarını kendileri karşılayamaz oldular. Eski çağlarda kervanlarla yapılan ticaret bir anlamda girişimciliğin başlangıcı olarak nitelenebilir(Akpınar, 2009, s.15).

Ülke kalkınmasının sağlanmasının anahtarı bireysel yeteneklerin ve yerel potansiyellerin değerlendirilmesine ve etkin kullanımına bağlıdır. Bu da ancak girişimcilikle sağlanabilir. Ekonomik olarak gelişmiş bölgelerimizde girişimciliğin gelişmiş olduğu açıkça görülmektedir. Bu nedenle ülkemizde girişimcilik teşvik edilmelidir (Tekin, 2009, s.8).

Pek çok yazar insanlara girişimcilik ruhu kazandırmak için işe ana okulundan başlamak gerektiğine dikkat çekmektedir. Girişimcilik eğitiminin ilk alındığı okul ailedir. Aile içinde kültürel oyunlar, zeka oyunları, bilmeceler, masallar, hayal kurma, kendini ifade etme konusunda teşvikler, değişimi öğrenme, merak, yeni fikirler sunma, sorumluluk üslenme gibi konular girişimcilik ruhunun kazanılmasında gerekli olduğuna inanılmaktadır (Top, 2006).

İçinde bulunduğumuz yirmi birinci yüzyıl silahlı güçlerin değil silahsız güçlerin savaştığı bir yüz yıl olacaktır. Bu silahsız güçler girişimcilerdir. Siyasal sınırların önemini yitirdiği bu dünyada devletlerin güçleri ordularından gelmiyor. Öyle olsaydı Rusya Afganistan'da, Amerika Vietnam'dan çekilmek zorunda kalmazdı. Yeni yüzyılın devletleri güçleri ordularından değil

girişimcilerinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden bu yüzyılın fatihleri girişimcilerdir (Gürdoğan, 2017a, s.76).

Girişimciler ekonomik, sosyal ve kültürel hayatın belirleyicileridir. Artık ekonomik gelişmişliğe yeni boyutlar kazandırma ve sürdürülebilir kılmada doğal kaynakların yerini insan kaynakları almıştır. Mesela Japonya doğal kaynaklar açısından oldukça fakir bir ülkedir. Kuvvetli bir deprem kuşağı üzerinde bulunmakta ve yüzlerce adadan oluşmaktadır. Yüz ölçümü Türkiye'den daha küçüktür ama nüfusu 120 milyonun üzerindedir. Bütün bu olumsuzluklara karşılık ise oldukça zengin bir ülkedir. Tarım, sanayi ve hizmetler sektörlerinde büyük başarılar imza atmış dünyanın önde gelen ülkeleri arasında yer almaktadır. Aynı şekilde İngiltere'nin petrolü yoktur ama insan kaynakları zengin olduğu için Orta Doğu ve Arap ülkelerindeki petrol şirketlerinin yönetimine ortaklıklar. Bu şekilde petrole olan ihtiyaçlarını kolayca karşılamaktadırlar.

Girişimciler, dünyaya çok geniş bir açıdan bakan, geçmişten ilham alarak geleceğe uzanan projeleriyle hem kendi ülkelerini ve hem de diğer ülkelere dönüşümün ve değişimin yolunu gösteren bir kutup yıldızı gibidirler. Mal hizmet ve bilgi üretiminin büyük önem kazandığı dünyanın simyacıları girişimcilerdir. Girişimciler dünyanın her yerinde bütün insanlığın faydalandığı ortak havuzuna su taşırlar. Ortak havuza su taşıyanlar su çekenlerden daha fazla olursa toplum zenginleşir, az olursa fakirleşir. İşte toplumun bu üretim gücünü artıran, risk almasını bilen girişimcilerdir. Atasözümüz "korkak bezirgan ne kar ne de ziyan" demektedir. Zarar etmesini göze alamayanlar kar edecek fırsatları yakalayamazlar. (Gürdoğan, 2008, s.29).

Çalışmanın Şekli ve Teorik Temeli

Amerika'ya gidilmeden önce Giresun ilinde ve Yağlıdere ilçesinde araştırma yapılarak ABD'deki isim ve adresler tespit edildi, özellikle Yağlıdere Belediye Başkanlığı'ndan isim ve adresler alındı. Daha sonra Türk Amerikan Giresunlular Derneği ve New- York Giresunlular Derneği yetkilileriyle önce telefonla daha sonra ise yazışmayla iletişim kurularak davet mektubu istendi. Her iki derneğin yöneticileri araştırmacıların taleplerine olumlu cevap vererek her türlü desteği sağladılar. Türk-Amerikan Giresunlular Derneği'nden alınan davet yazısının araştırmacıların on yıllık vize almalarında büyük etkisi oldu.

06 Ağustos- 26 Ağustos 2017 tarihleri arasında yirmi gün gibi çok kısa sayılabilecek bir süre için Amerika'ya gidildi. Bu derneklerin yöneticilerin gösterdikleri adreslerdeki iş adamlarıyla görüşüldü. Daha sonra ise çoğu birbirlerini tanıdıkları için adresten adrese geçilerek görüşmeler yapıldı. Sürenin kısa olması nedeniyle günde 4-5 girişimciyle görüşüldü.

Araştırmanın teorik temeli; Amerika'ya göç eden Yağlıdere' lilerde girişimcilik ruhunun var olabileceği varsayımı üzerine kurulmuştur.

Metodolojik Problemler

Araştırmanın metodolojisinin nasıl olacağı konusu, işe başlanmadan önce araştırmacıları en çok düşündüren konulardan biri olmuştur. Çünkü bu tür araştırmalarda genellikle çeşitli sorulardan oluşan bir anket formu doldurtulur. Daha sonra ise alınan cevaplar çeşitli yöntemlerle analiz edildi.

Ancak bu çalışmada, eğitim düzeyleri genellikle çok düşük olan ve her dakika işinin başında bulunan, yoğun bir tempoda çalışan sahip- yönetici durumundaki girişimcilere sizinle bir anket çalışması yapmak istiyoruz, şu formu doldurur musunuz? Demek hiç yakışık almayacak bir durum olurdu.

Zira yerinde bizzat müşahede edilen hususlardan biri de şu olmuştur; Girişimci bir yandan araştırmacılarla sohbet ederken, onların sorularını cevaplandırırken bir yandan da müşterileri ve çalışanlarını gözetlemesiydi. Herhangi bir aksayan durum görünce anında müdahale ediyor, kısaca birkaç işi bir anda yapıyordu. Böyle yapmazsa zaten "hizmetler sektörü" gibi insan unsurunun çok önemli olduğu bir sektörde özellikle İspanyol, Yunanve İtalyan rakipleri karşısında başarılı olmazlardı.

Bu nedenle girişimcilerin memnuniyetle kabul edecekleri durum ise Giresun Üniversitesi'nden gelen öğretim üyelerinin onlara, buraya nasıl geldiniz? Hangi şartlarda nerelerde çalıştınız? Nasıl iş kurdunuz? Şeklindeki sorularla kendileriyle sohbet edilmesiydi. Çünkü bu sorularla onların kanayan yaralarına dokunuluyor ve nereden nereye geldiklerini, kısaca başarılarını heyecanla anlatıyorlar. İşte bu yöntemle anketle sorulmak istenen sorular sohbet şeklinde konuşularak cevap alındı.

Ana Kütle ve Örneklem

Araştırmanın ana kütesini Giresun'dan 1970'lerin ortalarından itibaren büyük ölçüde geçim sıkıntısı nedeniyle daha iyi yaşam şartlarına kavuşmak için ABD'ye göç eden insanlar oluşturmaktadır. Bu ana kütle içinde de örneklem ise Yağlıdere, Espiye ve Keşap ilçelerinde göç edenlerdir. Çünkü bu üç ilçe birbirine komşu olması nedeniyle girişimcinin kendisi Yağlıdere' li hanımı ise Espiye' li, ya da kendisi Keşap' lı hanımı Yağlıdere' lidir. Bu nedenle bu üç komşu ilçe çekirdek grup olarak ele alınmıştır.

Adres Bulma, Ulaşım ve Maddi Problemler

Adres bulmakta herhangi bir problemle karşılaşılacağı tahmin edilmiyordu. Sonuçta bizzat yerinde de böyle olduğu görüldü. Göçmenlerin dayanışma ihtiyacından ve diğer sebeplerden dolayı herkes birbirini tanıdığı için bir adresten diğerini ulaşmak kolay oldu.

Ulaşım problemi ise işin başında araştırmacıları en çok düşündüren diğer bir konu idi. Gidildiğinde görüldü ki ABD'de bizim ülkemizdeki gibi ulaşım için toplu taşıma araçları ve dolmuş yok. Hatta ticari taksi sadece New York, Washington gibi büyük şehirlerin merkezinde var. Amerika'da otomobil hayatın olmazsa olmazı. Ancak bu problem de girişimcilerin desteğiyle kolayca çözüldü. Girişimciler kendi araçlarıyla araştırmacıları diğer adreslere götürmüşlerdir. Hatta onların vasıtasıyla yoğun iş tempoları nedeniyle uzun zamandır görmedikleri hemşerilerini görüp konuşmak fırsatını da bulmuşlardır. Çünkü "para kazanmak" amaçlarından dolayı düğün ve dernek etkinliklerinin dışında birbirlerini görme fırsatları da olmamaktadır.

Diğer önemli hususlardan biri de maddi problemlerdi. Zira üniversitenin BAP ofisi, proje sunan her öğretim üyesine kaynak sağlayabilmek ve bütçe-sindeki az meblağı da adil dağıtmaya çalıştığından araştırmacılara ABD'deki bir araştırma için çok mütevazı sayılabilecek bir kaynak sunabilmiştir. Bunun üstüne bir de araştırmacılar her şey kesinleşsin ve ondan sonra bilet alım şeklinde düşündükleri için temmuz ayı gibi en pahalı zamanda bilet alabilmişlerdir. Bu nedenle de sadece gidiş-dönüş uçak bileti parası kendilerine verilen meblağın yarısını bulmuştur.

Bu önemli problem, geleneksel Türk misafirperverliğinin en müşahhas misalini gösteren Yağlıdere' li girişimciler sayesinde ve Washinton yakınındaki "Diyaret Central of America"nın müdürü Yaşar Ç. 'nin destekleri sayesinde çözülmüştür. Şöyle ki girişimcilerin bazıları araştırmacıları evlerinde misafir etmişler, bazıları da otele getirip ücretlerini ödemişlerdir. Yaşar Ç. 'de girişimcilere çeşitli destekler sağlamıştır. Bu davranışlarıyla her türlü teşekkürü hak etmişlerdir.

Bu misafirperverlik, bize 1300'lü yıllarda ünlü seyyah İbn Battuta'nın Anadolu'yu gezerken Ahilere misafir olmasını hatırlatmıştır. İbn Battuta Ahi Birlikleri hakkında görgüye en eski kaynak olan seyahatnamesinde Anadolu şehirlerinde ahilerden gördüğü misafirperverliği memnuniyetle anlatır (İbn Battuta Seyahatnamesi, Parmaksızoğlu;1989). Araştırmacılar bu seyyahın yedi asır evvel Anadolu'da gördüğü misafirperverliğin benzerini ABD' deki iş adamlarımızdan görmüşlerdir. Demek ki milletimiz bu güzel hasletinden (misafirperverlik) yedi asırdan beri hiçbir şey kaybetmemiştir.

Göç Çeşitleri Ve Tarih Boyunca Göçler

Ülke sınırları içinde yapılan göçlere iç göç, ülke sınırları dışına yapılan göçlere ise dış göç denir. Göçlere nüfus kaybına uğrayan ülke açısından "dış göç", göçmeni kabul eden ülke açısından ise "iç göç" denir. İç göç ülkemizde her zaman güncelliğini korumuştur. Çünkü Anadolu, tarih boyunca doğudan batıya, kuzeyden güneye göç alan bir coğrafyadır. Anadolu'ya göçler geçmişte Orta Asya'dan, Kafkaslardan, Balkanlardan, Kırimdan yapılmıştır. Bu gün ise daha çok Irak, Suriye ve Afganistan' dan olmaktadır. Göç edenler genellikle Musevi, Boşnak, Arnavut, Türk, Çerkez, Arap gibi etnik kökenlere mensupturlar.

Bireysel yada toplumsal olabilen göçlerin sosyal, siyasal, toplumsal, dini, ekonomik, doğal v.b. sebepleri vardır. Bunlar genel olarak itici ve çekici sebepler olmak üzere ikiye ayrılabilir. Savaş, kıtlık, siyasi baskı ya da nüfus baskıları gibi etmenlerden dolayı yapılan göçleri itici ya da zorunlu göçler, daha iyi iş imkanları, daha iyi hayat şartları ve düşük nüfus yoğunluğu gibi etmenler de çekme faktörleri veya çekici faktörler olarak ele alınmışlardır (Sağır, 2012, s.20). İtici ya da zorunlu göç şeklinin çok bilinen örneği Mekke'de

inançlarını yaşayamayan Müslümanların Medine'ye göç etmeleridir. "Hicret" olarak isimlendirilen bu göç olayı hicri takvimin de başlangıcı olarak kabul edilmiştir.

Ülkemizin göç tarihi oldukça eski ve zengindir. Türkiye Cumhuriyeti'nin geçmişini oluşturan Osmanlı Devleti'nin kuruluşu da, dağılışı da göçlerle olmuştur. Hatta belki de bugün Türkiye Cumhuriyeti'nin göçmenlere kapılarını açan ve onların ihtiyaçlarını gidermede dünya ülkeleri arasında en önde olmasının nedenleri arasındaki sebeplerden biri de bu olsa gerektir. Dünya kamu oyu ülkemizin bu fedakarlığını yüksek sesle dillendirmese de aslında takdirle karşılamaktadır.

Amerika'ya Göçlerin Genel Yapısı

Göçmenler ülkesi Amerika'ya Avrupa'dan önce Protestanlar, sonrada Ortodokslar göç etmişlerdir, daha sonra ise Yahudiler gelmeye başlamışlardır. Onlardan sonra ise İslam dünyasının çeşitli ülkelerinden Müslümanlar göç etmişlerdir. Son yıllarda ise ülkelerindeki savaşlardan kaçan Koreliler, Tayvanlılar, Vietnamlılar, Mısırlılar, İranlılar, Iraklılar, Suriyeliler göç etmişlerdir. Ayrıca Latin Amerika'lılar da Amerika'ya göç edenler arasında yer almaktadırlar. Kısacası Amerika dünyanın bütün ülkelerinden insanları bir mıknatıs gibi çeken ve içinde eriten bir eritme potası gibidir (Gürdoğan, 2017, s.79)

Son yarım asırdır ise Amerika'ya, Türkiye'den olduğu kadar dünyanın bir çok ülkesinden göçler olmuştur. Bu ülkeler başta Meksika, Brezilya, İspanya, Portekiz, İtalya, Hindistan, Çin, Doğu Asya ülkeleridir. Bu ülkelerden yapılan göçlerin nedenlerinin en başta geleni " daha iyi hayat şartları arayışı"dır. Amerika bu göçmenlerin beyin ve beden gücünden faydalanmayı başarmıştır. Tıpkı beş asır önce Osmanlı Devleti'nin yaptığı gibi. Osmanlı Devleti'nde onlarca farklı dilden, dinden, ırktan, ve mezhepten insanlar huzur ve mutluluk içinde yaşamışlardır. Balkanlar'da ve Suriye'de olduğu gibi. 1918 yılına kadar Osmanlı'nın Suriye Valisi ile yönettiği topraklarda bu gün Suriye, Ürdün, Lübnan, İsrail, Filistin olmak üzere beş tane devlet vardır. Ama halkın kan ve göz yaşı bir türlü dinmiyor. Amerika'ya göç eden Yağlıdere'liler de bu durumun örneklerindedir

Amerika artan alkol alışkanlığı, uyuşturucu kullanımı ve her geçen gün dağılan aile yapısına rağmen hala dünyanın bir çok ülkesinden çok sayıda

göç almaktadır. Çünkü insanların farklılıklarını çatışma nedeni olarak değil, sinerji kaynağı olarak kullanmayı başarmıştır. Bu husus, ABD yöneticilerinin takdir edilmesi gereken bir davranışı iken göç veren ülkelerin yöneticilerinin kınanması gereken davranışlarıdır.

Günümüzde “Farklılıkların yönetimi” işletme yönetimininönemli konulardan biridir. İnsanların farklılıklarını sinerjik yönetebilen işletmeler başarılı olmaktadır. Aksi durumdakiler yani farklılıkları çatışmaya dönüştürenler ise kendilerine zarar vermektedirler.

Sinerji işletme literatüründeçok kullanılan kavramlardan biridir. Kısaca $2+2=5$ eşitliğini sağlayan kuvvet artışıdır. Ya da bütün, parçaların toplamından büyüktür şeklinde de ifade edilebilir (Hicks, 1976, s.19).

İşletmenin insan kaynağındaki söz konusu bu farklılıkların başlıcaları şunlardır (Sürgevil, 2010, s.17).

Coğrafi farklılıklar; Coğrafi bölge, kültür, uyruk, dil. Gözle görülen farklılıklar; Cinsiyet, ten rengi, ırk, yaş, engellilik, fiziksel görünüm. Düşünce ve inanç farklılıkları; Din, mezhep, siyasi görüş, sendikal bağlılık, düşünce tarzı. Sosyal statü farklılıkları; Medeni durum, sosyal sınıf(kast), ailevi statü, sağlık durumu. Eğitim ve mesleki geçmiş farklılıkları; Tecrübe, kişisel donanım, eğitim, özgeçmiş. Diğer farklılıklar; Yukarıdaki gruplardan birine net olarak dahil edilemeyen farklılıklar.

Yirminci yüzyılın ilk yarısında bir çok Müslüman aydın ve öğretim üyesi Amerika'ya yerleşmiştir. Washington'daki Müslüman aydınların başında belki dünyada yaşayan ilk on büyük düşünürden biri olduğu kabul edilen ve kitapları bir çok batı dillerine çevrilen Seyyid Hüseyin Nasr gelmektedir. Nasr İran'da aldığı geleneksel eğitim ve fizik eğitiminden sonra Harvard'da bilim tarihi alanında çalışmalar yapmış, doğu düşüncesiyle batı düşüncesini mükemmel bir şekilde harmanlayarak Müslüman düşünürlerin yirmi birinci yüzyıldaki en güçlü temsilcilerinden biri olmuştur (Gürdoğan, 2017a, s.80).

Yağlıdere' lilerin ABD'ye Göçünün Başlangıç Hikayesi

Yağlıdere' lilerin ABD'ye göç hikayesi, yazılı kaynaklardan toplanan bilgilere ve özellikle de İzzet Aydın'ın oğlu Sebahattin Aydın'ın anlattıklarına göre şöyledir:

“1967yılında Yağlıdere'ye bir Amerikalı zat gelir. Adı LefterTsemper. Bu kişi aslında Yağlıdere'de Doğmuş Pontus Rumlarındandır. 1918 yılında

Rumlar bölgeyi terkederek köy kadınlarından biri on beş yaşlarında hasta ve yorgun bir Rum çocuğunu korur ve kollar. Daha sonra bu Rum genci gizlice gemiyle önce Batum'a oradan bir şekilde Yunanistan'a oradan da bir yolunu bulup Amerika'ya gider ve orada hayatını sürdürür. Bu şahıs yıllar sonra doğduğu toprakları ziyarete gelir. Ancak kendisini kurtaran kadın ölmüştür. (Lefter' in bu kadının mezarını yaptırdığı söylenir.) Küçük bir Karadeniz kasabasına bir Amerikalı'nın gelmesi insanların ilgisini çeker. İddialara göre Tekke köyü'nde köprü'nün ayağına sakladığı altınlarını almaya gelmiştir. (Bu iddianın doğru olma ihtimaliyoktur. Zira 1918 yılında 15 yaşındaki bir Rum çocuğunun altını nerden olacak? Çocuk o tarihte canını kurtarma derindedir.)

Daha öncede belirtildiği gibi Yağlıdere, Espiye ve Keşaplıların hemen hepsi kaçak yollarla ABD'ye gitmişlerdir. Bu yollardan biri; "Kanada sınırından kaçak giriştir. 1980'lı yıllarda Kanada göçmenlerden vize istemiyordu. Normal göçmen vizesiyle Kanada'ya geliniyor ve doğu kentlerinden komisyonculara para vererek ABD sınırından içeri girmek ve girdikten sonrada bir daha çıkmamak" dır. Normal günlerde denetimin sıkı olması nedeniyle geçişlerde yılbaşı gecelerini tercih ediyorlarmış. Bireysel veya grup halinde kaçak girişi öykülerini, insanlar bu acınacak hallerini gülererek anlatıyorlar. Düğün, bayram ve şenliklerde bir araya geldiklerinde kaçak geçiş hikayelerini anlatarak hem gülüyorlar ve hem de birbirlerinin tecrübelerinden faydalanıyorlar. Yağlıdere'li Nevzat A. Bir yılbaşı gecesini sınırda "zamanıdır geçin" işaretini beklerken üzerine beş santim kar yağdığını hatıra olarak anlatıyor (Güler, 2009, s.88).

Bir ikinci kaçak giriş yöntemi ise gemi personeli olarak gemiyle ABD limanlarından birine gelmek ve daha sonra limanda gemiden inip kaçmak. Mesela bunlardan biri Zeki G. Macerasını şöyle anlatıyor: "Günlerce süren deniz yolculuğu sırasında hep kaçmanın hesaplarını yaptıktan sonra gemi limana girince bisiklet kiralayarak akşama kadar keşif yaptım. İkinci gün kaçacağımı hisseden kaptan bana bazı işler vererek tedbir aldı. Üçüncü gün arkadaşım benim yerime nöbete kaldı. Biz üç arkadaş birlikte kaçtık. Gece yarısı rastgele bir yöne doğru yürürken gelen herhangi bir otobüse el kaldırıp bindik. Otobüs bizi sabahın erken saatlerinde Philadelphia'ya getirdi. Orada otobüs terminali veya tren istasyonu gibi bir yer aradım. Ama sormak için birine yaklaştığımda insanlar dilenci zannederek benden kaçıyorlar. Sonunda

terminali buldum. Bilet alarak New York'a geldim. Nereye gideceğimi bilmiyordum. Yol, yöntem bilmediğim için terminalden dışarı çıkmakta oldukça zorlandım. Birkaç kere denedikten sonra ancak çıkmayı başardım. Caddeye çıkınca siren sesleri duydum. beni yakalamaya geldiklerini zannederek korktum. Baktım ki herkes sakin ve beni de yakalayan yok sakinleştim. Yoldan geçen Türk'e benzettiğim insanlara "Turkish, Turkish " diyorum kimse bana cevap vermiyor. Sonunda biri bana "gel" işareti yaptı ve beni bir Yunanlı' nundükkanına götürdü. Oradan New Hawen' da akrabalarımın telefon ettim ve dükkan sahibi bulunduğumuz adresi söyledi. Akrabalarım gelip beni aldılar (Güler, 2009, s.89).

Benzer şekilde 1961 Yağlıdere doğumlu Ünsal K. (orta okul terk) Kanada üzerinden kaçak geçiş hikayesini araştırmacılara şöyle anlattı: "Sınırdan geçerken yakalandık. Beni hapse attılar. Koğuşa gittim baktım ki oradaki arkadaşların hepsi Yağlıdere' li çocukluk arkadaşlarım. Arkadaşlar beni koğuşa ağası seçtiler. Yemeklerde bize domuz eti vermezlerdi. Bir ay hapis yattıktan sonra 5.000 dolar kefaletle çıktım. İlk geldiğim yıllar benzin istasyonunda çalıştım. Sonra TIR ehliyeti aldım ve TIR' cılık yaptım. Şimdi kamyonculuk yapıyorum."

Çok çeşitli kaçak geçiş yollarından biri de pasaportlarda hile yapmak. Mühürlerin taklit edilmesi, ya da görünüşleri birbirine yakın olan baş örtülü kadınların kuaförde birbirlerine benzetilmesi gibi.

Çeşitli bu kaçak girişlerden sonra insanlar oturma izni almak için yıllarca uğraşmışlar ve bunun için buldukları en uygun çözüm yöntemi ise anlaşmalı evlilik yapmak olmuştur.

Her birinin nevi şahsına münhasır kısmen farklı ama birbirine benzer tarafları da çok olan göç hikayeleri var. Amacımız; bu hikayeleri anlatmak olmayıp, onların girişimcilik özelliklerini bulmak olduğu için ABD'ye kaçak gidiş hikayelerine daha fazla değinilmemiştir.

Sınır Tanımayan Yağlıdere' li Bir Girişimci

Girişimcinin gücünün sınırları aşmasını bilmesinden kaynaklanır. Sınırları aşmasını bilmeyenin elinde sermaye olsa da o sermaye güneşte karın erimesi gibi eriyip yok olup gider. Girişimci hangi milletten ve hangi ülkede olursa olsun, başarıları ekonominin kurallarına gösterdikleri bağlılıktan kaynaklanır. Yoksa her ülkede bir takım yasal zorluklarla muhakkak karşılaşılır.

Önemli olan girişimcinin ülkesi değil ilkesidir. İlkesiz bir girişimcinin sadece kendine değil herkese ve her ülkeye zararı olur.

İşte bu sınır tanımayan girişimcilerden biri de 1971 doğumlu Kadir Ç., Yale Üniversitesinin hemen yakınında "BrickOven Pizza" 'nın sahip yöneticisi. Yağlıdere'nin Kızılelma köyünden. İmam Hatip Lisesi mezunu 1992 yılında gelmiş ABD'ye. İki erkek bir kız olmak üzere üç çocuğu da ABD'de doğmuş. Kadir Ç. 'nin dillere destan bir kaçak gidişhikayesi var. Araştırmacılar hikayesini özetle şöyle anlatıyor:

"Herkes ABD'ye gidiyordu, o zamanlar bir akım vardı. Ben de kafama koydum ve gitmeye karar verdim. O zamanın siyasi şahsiyetlerinin hepsinden yardım istemiş ama yasal yollardan gelmeyi bir türlü başaramamış. Zamanın milletvekili Yaşar Albayrak, bayındırlık bakanı Fahrettin Kurt, Ali Bozer, Turgut Özal hepsi yardımcı olmak istemişler ama bir türlü Amerikan elçiliğinden vize almayı başaramamış. Sonunda Necmettin Erbakan'a gitmiş Amerika'ya gidebilmek ve orada iş adamı olmak istediğini söyleyerek yardım istemiş. Erbakan Ona bir İmam Hatip mezunu olarak Suudi Arabistan'a gidip Medine'de ticaret yapmasını tavsiye etmiş. Ama O Amerika'ya gitmeyi bir kere kafasına koymuş.

Mecburiyetten kaçak yollara başvuran Kadir Ç. Guatemala' ya kadar kaçak gelmiş oradan Meksika'ya geçmeye çalışırken sınırda yakalanmış önce hapsedilmiş sonra serbest bırakılmış. Nihayet gece yarısı nehirden yüzerek Meksika'ya geçebilmiş. Meksika'da tekrar yakalanmış ve 28 gün hapis yatmış. Oradan kendisini Ekvator'a göndermişler. Başkent Kuyuti' ye gitmiş. Oradan Kolombiya'ya geçmiş. Kolombiya'danKostorika' ya geçmiş. Oradan Beliz'e gönderilmiş. Beliz'de onu polisler tutuklayıp hapse atmışlar. Hapiste insanlarla çat pat İngilizce konuşarak anlaşmaya çalışmış. Hapisten çıktıktan sonra uzun bir maceradan sonra aç, susuz, parasız bir şekilde ancak kaçak olarak ABD'ye girebilmiş.

Amerikan Tarihinin En Genç Siyasetçisi Yağlıdere'li

Kadir Ç. 'nin büyük oğlu Hacıbey Ç. Amerikan tarihinin en genç siyasetçisi unvanını almış. Yale Üniversitesinde okuyor. Araştırmacılara, Yale üniversitesini baştan sona gezdirdi.

Hacıbey Ç. ABD'nin genelinde yapılan yerel yönetim seçimlerinde Demokrat Parti 3. Sıradan Connecticut eyaletine bağlı New Haven kenti belediye meclis üyeliğine seçilerek Amerikan tarihinin en genç siyasetçisi unvanına sahip olmuş. Amerika'da doğan Türk kökenli bir ailenin çocuğu olarak (Giresun /Yağlıdere) dünyaya gelen Hacıbey Ç. aynı zamanda Yale Üniversitesi'nde Siyaset bilimi okuyor. Seçimler öncesinde kapı kapı, dükkandükkan dolaşarak New Haven halkından oy istemiş. New Haven Belediye başkanı Toni Harp'ın desteğini alan Hacıbey Ç. seçimin ardından Türk Amerikan toplumuna verdikleri destekten dolayı teşekkür ediyor.

On dokuz yaşındaki genç siyasetçi hangi düzeyde olursa olsun birine yardım edebilecek durumda olmak beni çok heyecanlandırıyor. Seçim sonuçlarını bir zafer olarak değerlendirmek istemiyorum. Bunu sadece insanlara hizmet etmek için bir araç diye düşünüyorum. Kendimi de bir siyasetçi olarak addetmiyorum. Yaptığım sadece insanlara yardımcı olmak. Bunu şu an için etkili yol olan belediye meclis üyeliği ile yapabilmek. Yaşadığım toplumun içinde olabildiğince aktif olmaya çalışıyorum. Seçim kampanyasını otuz arkadaş birlikte yürüttük. Bu arkadaşlarım hayatımda tanıdığım en yetenekli ve en zeki insanlardı. Onların yardımıyla bu sonuca ulaştık. Buradaki Türk toplumu da benim kampanyamı yürütebilmek için ilk günden itibaren yardımcı oldu. Kendilerine teşekkür ediyorum diyor. (<http://www.habertürk.com>).

Yağlıdere'lilerin Amerika'da Çalıştıkları İş Kolları

Yağlıdere'liler Amerika'da gerek işçi ve gerekse iş veren olarak restoran, benzin pompacılığı, mekanik atölyesi, boyacılık, nakliyecilik gibi iş kollarında çalışmaktadır. Bunun başlıca sebepleri arasında; bu sektörlerde işe girişin masrafı azdır ve zaman kaybı yoktur. Hızlı bir şekilde işe girilebiliyor, ilk gelenlerin öncülüğünde arkadan gelenler hızlı bir şekilde işe başlamışlardır. Burada işletmecilik literatüründe çok kullanılan "nepotizm" in etkisi gayet açıktır, restoranda işe giren kişi yemeğini orda yiyor, malzeme deposunda yatıp kalkıyor, iş öğrenmek zor değil. İş görerek öğreniyor. Bunun için özel bir eğitime gerek yok, sektörde peşin çalışılıyor. Bizim ülkemizdeki gibi veresiye yok, başlangıçta lisan bilgileri hiç yoktur. Ama komilik ya da pompacılık gibi işlerde kısa sürede ezberlenen belli cümlelerle lisan zorluğu aşılabiliyor.

Yağlıdere' lilerin Amerika'da çalıştığı sektörlerden biri de çatı onarım işleri yapımıdır. Bu işi genellikle götürü usulü alıp yapıyorlar. Rakipleri emniyet tedbirleri alarak yüksek fiyata yaparken bizimkiler emniyet tedbirlerine fazla uymazlar ve daha ucuz yapıyorlar. Rakipleri günde bir çatı oluğu yaparken Yağlıdere' liler günde en az üç tane çatı oluğu yapıyorlar. Bu yüzden birçoğu da iş kazası geçirmiş.

Girişimcilik Ve Girişimcinin Özellikleri

Girişimciliğin Tanımı ve Özellikleri

Girişimciliğin tanımını ilk kez 18.yüzyılın başlarında Fransa'da yaşayan İrlandalı iktisatçı Richard Cantillon yapmıştır. Bu tanımda girişimci, henüz belirlenmemiş bir bedelle satmak üzere üretim girdilerini satın alan ve üreten kişi olarak ifade edilmiştir. Bu tanım girişimcinin risk üstlenme özelliğini vurgulamakta ve bu özelliğini ortaya koymaktadır(Tosunoğlu'ndan nakleden Müftüoğlu ve diğ., 2004, s.4). Ekonomik gelişme süreciyle birlikte girişimcinin bu tanımına başka yeni özellikler de eklenmiştir. Mesela Jean Batise Say ise girişimcinin risk üstlenme özelliği kadar üretim girdilerini örgütleme ve yönetme özelliğine sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. Schumpeter ise girişimciyi yenilik yapma, teknolojik buluşlar, yeni ürünler, yeni hizmetler yeni süreçler, yeni arz kaynakları, yeni pazarlar ve yeni kaynakların bulunması gibi yenilikçilik özelliğini öne çıkararak tanımlamıştır (Müftüoğlu ve diğ., 2004, s.4).

Girişimcilik hiç bir zaman modası geçmeyecek bir kavramdır. Başka meslek ve sanatlar zaman içinde eskir ve modası geçebilir. Ama girişimciliğin asla geçmez. Çünkü yer yüzünde insanlar var oldukları sürece mal ve hizmetlere ihtiyaçları olacaktır. Bu yüzden onları üretecek girişimciler de var olacaktır.

Girişimcilik kavramı uzun yıllardır, en azından iki asırdan beri biliniyor olmasına rağmen günümüzde bu kadar popüler hale gelmesinin başlıca iki sebebi vardır. Birincisi girişimciliğin yeni ve özel bir icatmış gibi algılanması ve bu şekilde takdim edilmesi, ikincisi ise girişimciliğin ekonomik, sosyal, psikolojik ve teknolojik her türlü değişimin ve yeniliğin özü ve itici gücü olduğunun yeni fark edilmesidir.

Zamana, mekana ve şartlara göre ihtiyaçların şeklinde, çeşidinde, üretiminde ve karşılama biçiminde bir takım değişiklikler olabilir. Ama sonuçta

ihtiyaçlar her zaman var olmuştur. “Girişimci” adında bazı değişiklikler olmuş olabilir. Mesela; müteşebbis, esnaf, sanatkar, tüccar, işveren, iş adamı, serbest meslek erbabı, sanayici, patron v.b. (Akdemir, 2015, s.9-13). Bu kavramların hepsi zaman zaman girişimci anlamında kullanılmıştır. Ama insanlık tarihinin her döneminde girişimciler vardır. Bundan sonrada var olacaktır. Hatta her geçen gün girişimciye olan ihtiyaç artmaktadır. Çünkü geçmişte insanların ihtiyaçları hem çeşit ve hem de miktar olarak azdı. İnsanlar ihtiyaçlarını kendileri karşılamaya çalışıyorlardı. Çok az şey satın alıyorlar ve kendi kendilerine yeterli olmaya çalışıyorlardı. Günümüzde insanların ihtiyaçları hem çeşit ve hem de miktar olarak arttı. Dolayısıyla girişimciye olan ihtiyaç da arttı. İşte bütün bu sebeplerden dolayı da diyoruz ki şairin “bekle-yin görecektir duranlar yürüyeni sabredin gelecektir solmaz pörsümez yeni (N.F. Kısakürek, muhasebe şiiri) demesi misali girişimcilik bütün çağlarda solmaz pörsümez yenidir.

Bu yüzyılın generalleri üniformalılardan daha çok üniformasızlardır. Girişimciler ülkelerin üniformasız generalleridir. Onlar üniformalı generaller gibi cephelerde değil pazarlarda savaşır. Rekabet savaşını cephelerden pazarlara girişimciler taşımıştır. Üniformasız generallerin(girişimcilerin) en güçlü ve en etkili silahları ürettikleri mallar, hizmetler ve bilgilerdir. Ülkelerin kapıları bu girişimcilere ve onların mallarına açıktır(Gürdoğan, 2017a, s.77).

İşte bütün bunlardan dolayı bir girişimci “kıtlığı ve bolluğu” kedinin fareyi” ya da “avcının avı” takip ettiği takip etmelidir. Bolluğun olduğu yerden uzaklaşır. Çünkü o konuda orada üretim yapılırsa israf başlar. İsrافی önlemek için orada üretim yapmaz. Ama kıtlığın olduğu yerdeki boşluğu doldurur.

Girişimcilik ve Girişimcinin Önemi

İnsanlar bütün ihtiyaçlarını tek başlarına karşılayamadıkları için girişimcilere ihtiyaçları vardır. Bu gerçeği yüzyıllar önce gören ünlü Türk bilgini Ahi Evran, bir siyasetname(sultanlara öğüt kitabı) olan “Letaif-i Hikmet” adlı eserinde bu konuya şöyledeğirmiştir:” Allah insanları yemek, içmek, evlenmek, mesken edinmek gibi çok şeylere muhtaç olarak yaratmıştır. Hiç kimse kendi başına bu ihtiyaçları karşılayamaz. Bu yüzden demircilik, marangozluk, gibi çeşitli meslekleri yürütmek için çok insan gerekeceği gibi bu meslekler ve diğer bütün meslek ve sanatlar da bir takım alet ve edevatla yapılabileceği için

bu alet ve edevatı tedarik için de ayrıca çok sayıda insana ihtiyaç vardır. Bu bakımdan insanlar için gerekli olan bütün sanat kollarının yaşatılması ve bu işe yeterli miktarda insanın yönlendirilmesi lüzumludur (Bayram, 1986, s.176). “

Girişimciler, günümüzde global bir köy haline gelen dünyanın en etkili ve en güçlü ordularındır. Onlar toplumları silahlarıyla değil ürettikleri mal, hizmet ve yaptıkları yenilikleriyle değiştirirler. Ülkelerin ordularla değil girişimcilerle fethedildiği gerçeği geçmişe oranla bu gün daha belirgin şekilde görülmektedir. Çünkü devletlerin gücü ordularından daha çok girişimcilerinden kaynaklanır. Osmanlı Devleti'nin de gücü “yeniçeri askerler” i kadar “ahi sanatkarları” ndan kaynaklanıyordu. Girişimciler ülkelerinin üniformasız generalleridir. Güç, artık ordulardan girişimcilere geçmiştir. Anadolu insanı yeni yüzyılda bayrağın orduları değil, girişimcileri izlediğini nihayet öğrendi. Girişimciler gittikleri yerlere ülkelerinin bayrağını, dilini, dinini, musikisini, mutfağını ve kültürünü de götürür. 21.yüzyılın generalleri üniformalılardan daha çok üniformasız olanlardır. Artık soğuk savaş dönemlerinin kavramları tek bir pazara dönüşen dünyadaki gelişmeleri açıklamaya yetmiyor. Yeni dünyada, savaşın orduları, dünya standartlarında mal, hizmet ve bilgi üretebilen girişimcilerdir (Gürdoğan, 2017, s.144).

Osmanlı Devleti her hangi bir beldeyi ordularıyla fethetmeden önce ahi sanatkarları bir diğer ifadeyle girişimcileri üretim ve ticari faaliyetlerle belde halkının kalbini ve gönlünü fethederdi. Mesela Fatih Sultan Mehmet Trabzon'u karadan ve denizden kuşatarak ordularla fethetmeden önce bu gün Boztepe'de Ahi Evran Camii'nin avlusunda yatan Ahi sanatkarı gibi sanatkar ahilerle halkın gönlünü fethetmişti. Macaristan'ı Kanuni Sultan Süleyman'dan önce “Gül Baba”, Bosna- Hersek'i Fatih'ten önce “Sarı Saltık” fethetmiştir. Bu konuyu kitaplarda anlatılan meşhur bir söz vardır. Fatih, İstanbul'u fethetmeden önce İstanbul'un yerli halkı “İstanbul'da kardinal külahı görmektense Türk sarığı görmeği tercih ederiz” demişlerdir.

Müslümanlar Mekke'den Medine'ye göç ettikleri zaman Hz. Muhammed(s.a.v.) muhacir ve ensar arasında bir kardeşlik anlaşması yaptı. Bu anlaşmaya göre her iki taraftan biri diğeriyle kardeş ilan edildi. Bu kardeşleşmede Medine'li Sa'd bin Rebi ile Mekke'li Abdurrahman İbniAvf kardeş oldular. Sa'd bin Rebi, Abdurrahman İbniAvf'a “ben Medine'nin en zenginiyim malımın yarısını sana vereyim” dediği zaman O, hayır malının hepsi senin olsun sen “bana pazarın yolunu göster” dedi. İşte bu söz yeni yetişen

genç girişimcilerin parolası olmalıdır. Çünkü artık tek bir şehrin ya da ülkenin pazarı söz konusu değildir. Bütün dünya tek bir pazar haline gelmiştir. Bir asır önce cephelerde yapılan savaş ve bu gün pazarlarda yapıyor. Bu nedenle bu gün pazarlardaki savaşın derinliğini ve manasını kavrayan Abdurrahman İbnAvf misali cesur, dürüst ve iş bilen girişimcileri yetiştirmeliyiz (Karaman, 2009, s.202).

Gelişmiş ya da gelişmemiş bütün ülkelerin sorunu olduğu gibi bizim ülkemizin de sorunlarından biri işsizlik, bir başka ifadeyle istihdamdır. İşsizlik bir toplumda meydana gelen bir çok kötülüğün de ana sebeplerinden biridir. Bu önemli sorunun köklü çözüm yollarından biri girişimcilikten geçer. Çünkü girişimcilerin kurduğu küçük işletmelerde her türlü bilgi ve beceriye sahip insanlara iş vardır. Dünyanın bütün ülkelerinde istihdamın çoğunu küçük işletmeler sağlarken azını da büyük işletmeler sağlar. Buna karşılık kredilerin ve desteklerin çoğunu büyük işletmeler, azını ise küçük işletmeler kullanır. İstihdam sağlamayla kredi kullanma konusunda işletmeler arasında ters orantı vardır. Şairin: “Bir kişiye tam dokuz, dokuz kişiye bir pul, Bu takimi kurt yapmaz kuzulara şah olsa “ şiirindeki gibi bir durum.

Girişimcilik ülkemizin ekonomik kalkınmasını gerçekleştirebilmesinin, fert başına düşen milli geliri seviyesini yükseltebilmesinin cari açığı kapatabilmesinin, işsizliği azaltabilmesinin ve içinde bulunduğumuz orta gelir tuzağında patinaj yapmaktan kurtulmanın tek çaresidir.

Girişimcilik Türleri

Girişimcilik sadece işletme kurmak ve bununla ilgili riskleri almaktan ibaret değildir. Girişimcilik bir süreçtir ve işletme kurulduktan sonrada bu süreç devam eder. Bir işletmeyi kurmanın ötesinde o işletmenin sürekliliğini, büyüyüp gelişmesini sağlayabilmek için girişimcinin hem girişimsel ve hem de yönetsel zihin yapısına sahip olması gerekir (İrmiş ve Diğ., 2010, s.21).

İnsanlar ticari bir işletme kurup “ticari girişimci” olabileceği gibi çalıştıkları kuruluşlarda çalıştıkları kuruluşlarda “iç girişimci”, yaşadıkları toplumun içinde “sosyal girişimci”, çalıştığı kamu kuruluşunda “girokrat”,cinsiyetine göre “kadın girişimci” v. b. olabilir.

Ticari girişimci; Bir mal ya da hizmeti üreten, alım satımını yapan ve kar amacı güden kişilerdir. Ticari girişimciler insanların ihtiyaçlarını gözlemleyerek fırsatı gördükleri ya da ilerde olacağını tahmin ettikleri alanlara yatırım

yaparak mal yada hizmet üretirler. Bunların asıl amaçları kar etmektir. Ancak toplum içinde kabul görmek, sosyal statü elde etmek de onlar için önemli bir motivasyon kaynağıdır.

İç girişimci; Kendi işinde değil başka bir kuruluştta ücretli ya da gönüllü olarak çalışarak değer üreten kişidir. Bir çok insan günlük hayatta ücret karşılığı bir kamu ya da özel sektör kuruluşunda çalışır. İnsanlar hangi işi yaparsa yapsın önemli olan değer oluşturarak çalıştığı kuruluşu ileriye getirebilmektir. Ülkemizde gerek kamu kuruluşlarında ve gerekse kar amaçlı kuruluşlarda ya da sivil toplum kuruluşlarında bazı kişiler farklı üretim ve yönetim teknikleriyle çalıştıkları kuruluşları daha ileri seviyelere taşıyabilmektedir. İşte bu kişilere "iç girişimci" denmektedir.

Sosyal Girişimci; toplumsal hayatı gözlemleyerek toplumun sorunlarının çözümünüyle ilgili çeşitli projeler geliştirerek çözümler üreten ve sonuçta parasal faydadan daha çok toplumsal fayda oluşturan kişilerdir. Çevreyi yaşanabilir bir ortam olarak korumak israfı önlemek, enerji verimliliğini artırmak, engelli ve eski mahkumlara iş bulmak v.b faaliyetler "sosyal girişimcilik" örnekleridir.

Sosyal girişimciler faaliyet gösterdikleri sahalarda kalıcı değişimler yapmayı ve uzun vadede toplumun desteğini kazanarak problemi ortadan kaldırmayı hedeflerler. Sosyal girişimcilik "hayırseverlik" ten ve "sivil toplum hareketinden" farklıdır. Hayırseverlik karnı aç olana "balık vermek" üzerine, sivil toplum projeleri ise temelde "balık tutmayı öğretmek" üzerine kurulmuştur. Sosyal girişimcilik ise balık vermek ya da balık tutmayı öğretmekle yetinmeyip balık endüstrisini kökten değiştirmeyi hedefler.

İnsanların yaşam kalitesini yükseltmeyi amaçlayan sosyal girişimciliğe iki örnekten biri Nobel Barış Ödülü sahibi mikro kredi uygulamasıyla özellikle kadınlara iş kurma fırsatı veren Bangladeşli Muhammed Yunus ikincisi ise Türkiye'den bir örnek Yüzüncü yıl üniversitesi öğr. üyesi Prof. Dr. Mustafa Sarı'nın Van Gölü'nün yaşayan inci kefalinin yanlış avlanma nedeniyle neslinin tükenmesinin önleyerek çoğalmalarını sağlaması örneğidir (Ürper ve Diğ., 2016, s.12-13).

Girişimci bürokrat (Girokrat); 21. Yüzyılın en önemli mesleği "girişimcilik" sadece özel sektör işletmelerinin sermayedar yöneticilerine has bir kavram değildir. Kavram, kamu ve diğer sektörler için de geçerlidir. Kısaca girişimcilik özellikleri taşıyan kamu sektörünün yöneticilerine "girokrat" denir. Çeşitli amaçları gerçekleştirmek için kurulan kamu kuruluşlarında binlerce

insan çalışmaktadır. Bu organizasyonlar önemli kaynaklara sahiptir. Ancak kamuda bu kaynaklar verimli kullanılmamakta israf edilmektedir. Oysa bu kuruluşlarında kar amaçlı işletmeler gibi verimlilik, ekonomiklik, rantabilite ve etkinlik gibi rasyonellik ilkeleri gereğince yönetilmesi gerekir (Alpogan, 1996, s.22-23).

Ülkemizde de geçmiş yıllarda girişimcilik özelliklerine sahip bürokratlarımızın önemli başarıları olmuştur. Dileğimiz ve umudumuz ülkemizde girişimciliğin asıl fonksiyonu olan “ekonomik değer üretmek” anlayışının yaygınlaşması ve girişimciliğin meslekler sıralamasında üst sıralarda yer almasıdır.

Girokrat konusunda yüzlerce örnekten iki T. Müftüoğlu AÖF Yay. (1999) “Girişimcilik” adlı eserin (sh.28-29) 1934 yılında “Turhal Şeker Fabrikası”nın yapılması örneği ve 1987 yılında TMO genel müdürünün 200 bin ton yeşil mercimeği yurt dışına satabilme başarısına bakılabilir.

Kadın Girişimcilik; “Kendi adına kurduğu bir iş yeri olan, bu iş yerinde tek başına veya istihdam ettiği kişilerle birlikte çalışan ve/veya işin sahibi sıfatıyla ortaklık kuran, herhangi bir mal veya hizmetin üretilmesiyle ilgili faaliyetleri yürüten, bu mal veya hizmetin dağıtım, pazarlama ve satışını yapan, yaptıran, iş ile ilgili olarak ilişkiye girilmesi gereken şahıs, örgüt, kurum ve kuruluşlarla kendi adına ilişki kuran, iş sürecinin örgütlenmesi, üretimin planlanması, iş yerinin açılması, kapatılması veya işin geliştirilmesi konusunda kendisi karar veren, iş’ den elde edilen kazancın kullanımı ve yatırım alanları üzerinde söz sahibi olan kişi” olarak tanımlanır (Müftüoğlu, 1999, s.69).

Kadın veya erkek girişimciler arasında işe başlamada ya da işi yürütürken benzerlikler olduğu gibi farklılıklar da söz konusudur. Bu karşılaştırmaya mesela girişimcilikte güdülenme faktörü açısından bakıldığında girişimci kadınların birşeyleri ispatlama isteği içinde oldukları, erkek girişimcilerin ise bir şeye egemen olma isteği içinde oldukları gözlenmiştir. Benzer şekilde girişimci kadınlar işte karşılaştıkları engelleri aşma düşüncesi ile hareket ederken girişimci erkekler işte tatmin aramaktadırlar (Kutunis, 2006, s.37).

Erkekler kadınlara göre daha rasyonel, fiziki olarak da daha güçlü olmasına rağmen kadınlar hislerini daha iyi kullanabilmekte ve daha iyi empati yapabilmektedirler. Ayrıca kadınların hırs ve azmi erkeklerden çok daha fazla olabilmektedir (Küçük, 2013, s.66). Araştırmaya katılanlara girişimcilik niteliklerinin belirlenmesine yönelik çeşitli sorular sorulmuştur. Kendi işini

kurmayı düşünen kişilere yol gösterici nitelikte olan bu sorulara genellikle olumlu cevap verilmesi durumunda başarılı bir girişimci olunacağı belirtilmektedir (Müftüoğlu ve Diğ., 2004, s.5).

Girişimcilere Yöneltilen Sorular Ve Analizi

Mülakat anket formu doldurtma şeklinde olmadığı için analiz de rakamlarla yapılmamıştır.

SORU 1: İş hayatına nasıl başladınız?

Şeklindeki bir soruya görüşülen iş adamlarının çoğunun restoran iş kolunda çalıştıkları için tamamına yakını işin sektördeki tabirle mutfağında yetişmişler yani çıraklıktan işe başlamışlar. Komilik onların ilk yaptıkları iş olmuş ondan sonra yavaş yavaş yükselmişler. Kendilerinin değimiyle bir Yağlıdere' li restoranda komilik le işe başladığı zaman tek şey düşünür. Burayı nasıl satın alabilirim? Ya çalıştığı restoranı satın almış ya da ayrılıp borç harç yeni bir restoran açmış.

SORU 2: İş kurarken yeterli sermayeniz var mıydı?

Sorusuna çok önemli bir bölümü yeterli sermayeleri olmadan işe başladığını belirtmişlerdir. İçlerinden babalarının arkasından ABD'ye gelen çok az sayıdaki ikinci nesil onların kurulu düzeninin üzerine geldikleri için yeterli sermayelerinin olduğunu söylemişlerdir.

Sermaye yetersizliği belki bizde daha çoktur. Ama diğer ülkelerin girişimcilerinin de sorunudur. Buna rağmen sermaye yetersizliği girişimcilerimizin gözünü korkutmamıştır. Aksine " borç yiğidin kamçısıdır" sözünde olduğu gibi daha çok çalışıp borçlarını ödemedi onları motive etmiştir.

SORU 3: İş hayatında risk alma hakkında neler söylersiniz?

Sorusuna ise girişimcilerimizin önemli bir çoğunluğu risk üstlendikleri şekilde cevap verirken, bazıları hesaplı risk üstlenirim demişler az bir miktarı da sağlamcı olduklarını, bilip bilmedikleri her işe girmediklerini belirtmişlerdir. Hatta girişimcilerden: biri iş hayatında cesarete önem veririm. İhlas ve samimiyetle ve de cesaretle bir işe başladın mı, gerisine Allah(c.c.) yardım eder. Ben, mekanik işini kurarken, arabanın lastiğininidahi söküp takmayı bilmiyordum. Ama bu işi kurdum ve başladım. Bu gün benzin istasyonundan

daha çok mekanik işinden kazanıyorum diyor. Bundan da girişimcinin en başta gelen özelliklerinden biri olan risk üslenme özelliği taşıdıkları ortaya çıkmaktadır.

SORU 4: Çalışanlarımızı seçerken nelere dikkat ediyorsunuz? Yakınları, hemşerileri mi?

Bu soruya girişimciler in her biri farklı cevaplar vermişler. Bazıları ayırım yapmam dürüst ve iş bilen seçerim derken bazıları da Giresun' lu olması şart değil daha çok Türkleri seçtim demişler. Bazıları da her milletten insan çalıştırıyoruz. Göçmenler, Türkler, öğrenciler zamana, mekana, şartlara ve kişiye göre karar verdik şeklinde cevap vermişler. Bu soruya girişimcilerin bazıları Türkler ya da Giresunlu' lardan zaman zaman şikâyetçi olsalar da hatta nepotizmin olumsuzluklarını yaşamış olsalar da çalışanlarının çoğunluğunun Türk olduğu gözlemleniyor. Tabi ki realitenin böyle olmasının bir çok sebepleri var.

Mesela bu konuda mesela New York Giresunlular Derneği başkanı Savaş Ş. şöyle diyor: "Elbette ki iş bilmek de çok önemli bir konu ancak dernek başkanı olmam nedeniyle de yakınları, akrabalara ve hemşerilere öncelik vermem gerekiyor." Çünkü memleketten yeni gelen işsiz kimse önce beni buluyor.

1952 Yağlıdere doğumlu 1973 te ABD'ye gelen Ahmet K. ise: "çalışanlarını hemşerilerden seçmemiş. Yer seçimi de yaptık. Konsoloslukların olduğu caddede iş yeri açtık. Bu yüzden özellikle işi bilen personel aldık. Müşteri garsonu çağırırsa o garson eksi puan alır. Garson göz temasıyla müşterinin isteğini anlayacak diyor."

SORU 5: İş yeri seçimindenelere dikkat ettiniz? Müşteriler, tedarikçiler, rakipler;

Sorusuna ise girişimcilerin önemli bir bölümü lokasyona dikkat ettiklerini söylüyorlar. Bu konuda da tedarikçilerden çok müşterileri dikkate alıyorlar. Hangi tür üretimi yapıyorlarsa o insanların oturdukları yerleri tercih etmişler. Pizza türü ürünler üretiyorlarsa İtalyanların oturdukları yerleri tercih etmişler. Örneğin Park pide' nin sahibi Espiye'li Erol D. Lokasyona önem verdiğini zira müşterilerinin çoğunun Türk ve Süryani olduğunu bu nedenle ürünlerinin içerisinde özellikle lahmacuna önem verdiklerini söylüyor. Ben-

zer şekilde Pide 28'in sahibi yine Espiye' li Nurettin K. ise müşterilerinin çoğunun Türk olması nedeniyle daha çok pide türleri ve lahmacun yapıyor. Benzer şekilde benzin istasyonu ve mekanik işi yapanlarda yer seçimine dikkat ettiklerini söylüyorlar. Sonuç olarak her iki sektördeki girişimciler yer seçiminin önemli olduğunu ve müşterilerine göre yer seçimi yaptıklarını söylemişlerdir.

SORU 6: İş hayatında dürüstlük önemlidir. Çalışanlarınızı, müşterilerinizi, tedarikçilerinizi seçerken nasıl seçim yapıyorsunuz?

Sorusuna ise girişimcilerin hemen tamamı dürüstlüğe önem verdiklerini belirtmişlerdir.Örneğin bunlardan Yağlıdere' li Ahmet K. yakınlarla yada hemşerilere öncelik tanımam dürüst olmasına dikkat ederim. İş bilmiyorsa öğretirim ama yeter ki dürüst olsun diyor. Bir diğeri ise; işçiden yana çok önemli bir sıkıntımız yok. Çünkü kasanın başına güvendiğimiz adamı oturtuyoruz. Ayrıca artık her şey On-Line oldu. Sistem hırsızlığa imkan vermiyor diyor.

SORU 7: Personelinizin eğitim eksikliği var mıdır? Eğitim konusunda neler yapıyorsunuz?

Sorusuna ise girişimciler genellikle sadece personelinin değil kendilerinin bile birçok eksikliklerinin olduğunu bunların zamanla ortaya çıktığını zamana ve şartlara ve eksikliğin türüne ve özelliğine göre giderildiğini belirtmişlerdir.Bir çoğu personele inanıyor ve güveniyorsam eğitim eksikliğinden doğan hatalara ve maliyetlere katlanırım demiştir. 1960 Yağlıdere doğumlu kardeşiyle birlikte restoran işleten Fahri E. Tabak yıkama işinde bile Türkler işin kalitesini bozdular. Bizim tabakçılarımızın çoğunluğu İspanyol'dur. Onlar bu konuda süper diyerek Türklerin tabak yıkama işinde bile eksiklerinin olduğunu söylüyor.

SORU 8: İşinizi büyütmek konusunda ne düşünüyorsunuz?

Sorusuna ise girişimcilerin yarıdan fazlası işlerini büyütmeyi düşünmediklerini söylemişlerdir. Bunun bir çok sebebi vardır. Önce şu noktayı belirtelim ki eğer bir girişimci kendisinden sonra çocuklarının babalarının işi seviyor ve onun bıraktığı yerden işini devralıp devam ettireceğine inanıyorsa o işi büyütmeyi ister. Şayet çocukları babalarının işini devam ettirmeyecekseler girişimci de bu bana yetiyor. Niçin işi büyüteyim ki der (Bozkurt, 1997;74-

75).Yağlıdere' lilerinbir çoğu da çocuklarının babalarının işlerini yapmayacağını düşünüyorlar. O nedenle çoğunluğu işlerini büyütmeyi düşünmediklerini söylemişlerdir. Bir diğer konu ise Türkiye'ye dönme ya da kalma konusunda hepsinin kafası karışık. Kendileri dönmek istiyorlar ama çocuklarının dönebileceklerine inanmıyorlar.

SORU 9: Nakit akışınızı (alacak/verecek)planlama konusunda zorluk çekiyor musunuz?

Bu soruya çok önemli bir bölümü nakit akışını düzenli yapabildiklerini söylemişler. Gerekçe olarak şöyle bir açıklama yapmışlardır. Her üç sektörde de (restoran, benzin istasyonu ve mekanik atölyesi) peşin çalıştıkları için müşteriden alacakları konusunda bir sıkıntıları yok. Verecekleri konusunda da işlerini düzene koyduklarını söylüyorlar. ABD 'de insanların referansı geçmiş yaşantısıdır. Bizdeki gibi bir insanı diğerine sorarak onun hakkında bilgi almıyorlar. Kredilerini, borçlarını ve vergilerin zamanında ödemiş midir? Diye bakarlar onlarda bir problem yoksa o kişinin dürüst bir kimse olduğuna hükmederler. Oldukça genç bir girişimci olmasına rağmen işyerini babasından devralan ve şimdi eşi ve kız kardeşiyle işi yürüten Yağlıdere' li Özkan A. ise bu konuda ilginç bir fikir söylüyor: "Borcu alacakla ödemeye kalkışmayacaksınız. Şayet öyle yaparsanız kaybedersiniz. Borcu yaparken alacaklarınızı hesaba katmayacaksınız. Oysa biz Türkler borçlanırken hep alacaklarımızı da dikkate alırız. Alacağımızı tahsil edemeyince de ödeme zorluğu içine gireriz. ABD vatandaşları genellikle borçlarını öderler. Ama Türk'ler genellikle borçlarını ödeme konusunda ihmalkardırlar."

SORU 10: İş hayatında başarının sırrı nedir? (İş konusunu bilmek,para, cesaret, çok çalışmak?)

Sorusuna ise girişimciler belirgin dört farklı cevap vermişler. Bunlar; bazılarına göre başarının kaynağı cesaret, bazılarına göre dürüstlük ve bazılarına göre ise çok çalışmak, bir kısmına göre de işini sevmektir. Yüzde olarak oranları ise yaklaşık olarak eşittir. Bunlardan örneğin İstanbul Cafe restoranın sahibi Yağlıdere' li Ahmet B. başarının sırrı cesaret ve dürüstlüktür derken, bir aile şirketi olan Cimoğlu kuyumculuğun sahiplerinden eşiyile birlikte işi yürüten Ayşe B. İş hayatında başarının sırrı dürüstlüktür diyor. Bunlara ilaveten ilkokulu dışardan bitirmiş 1974 Kıbrıs çıkarma hareketinin arkasından ABD'ye gelen Mustafa K. gemiyle gezi yaptırıyor. Gemilerde parti veriyor.

Sekiz tane çalışan gemisi var. Gemiyi bir geceliğine 100.000 dolara kiraya veriyor. Mustafa bey iş hayatında başarının sırrı cesarettir diyor ve 1974' den beri cesaretle iş yaptığını söylüyor ve söylüyor: "Bu sektöre gireceğim zaman borç istediğim insanlar biz ABD'de restoran ve benzin istasyonu işindeyken sen neden "gemi kiralama" gibi ilginç bir sektör seçtin diyerek benim iş kolu tercihimizi şaşkınlıkla karşıladılar ve bana borç para vermek istemediler."

SORU 11: Ortağınız var mı? Tek başımıza mı çalışıyorsunuz? Ortak çalışmakta bir sakınca var mıdır?

Bir toplumda girişimciliğin yaygınlaşmasının önemli etkenlerden biri de o toplumda bireylerin birbirine duyduğu "güven duygusu" nun yüksek olmasıdır. Çünkü yüksek güven düzeyi, o toplumdaki fertler arasında iş birliği eğilimini artırmakta ve bu durum ekonomik büyümeyi sağlamaktadır. Düşük güvenin olduğu toplumlarda sivil ve ekonomik örgütlenme eğilimi zayıf kalır (Sargut,2001;146-148). Güven duygusunun yüksek olduğu toplumlarda ortaklıklar gelişir, düşük olduğu toplumlarda ise gelişmez. İşletmelerde "ortaklık kültürü" son yıllarda öne çıkan ve önem kazanan bir kavramdır. Her ne kadar toplumumuzda "kardeşinle bile ortaklık yapmayacaksın" ya da " ortak at yokuş çıkmaz" gibi ortaklıkla ilgili olumsuz deyimler varsa da günümüzde gelinen nokta "ortaklık kültürü" artık işletmelerin olmazsa olmaz özelliklerindedir. Batıda "şirket evlilikleri" olarak adlandırılan kavram ortaklık anlayışının bir neticesidir. Özet olarak söylersek bir işletmenin büyüebilmesi ortaklığı gerektirir (Genç,2007;5). Ortağınız var mı? Sorusuna ise girişimcilerin yarısından fazlası ortak çalışmak istemedikleri şeklinde cevaplamıştır. Mesela 1967 doğumlu ABD'ye 1986 da gelen restoran işleten Ahmet K. ticaret bilgisi olan anlayışlı bir insanla ortak çalışırım derken,1965 Espiye doğumlu Mümtaz A. ise ortaklık baş ağrıtır. "Ortak atın beli kırık olur" diyor. Girişimcilerimizin ortak çalışmak istememeleri ortaklık kültürlerinin gelişemediklerinin bir sonucudur. Araştırmada ortaya çıkan ve girişimcilerin çoğunun da görülen olumsuz sayılabilecek bir özellik; ortak çalışmak istememeleridir. Bunun sebebi daha önce kötü örnekler yaşadıkları için bu anlayışa sahiplerdir. Yani ortaklık kültürleri gelişmemiştir. Ortaklık kültürü ortakların birbirlerinin fikir, düşünce, inanç ve değerlerine saygılı olmakla gelişir. Ama bizim iş adamlarımızda bu kültür gelişmemiştir. Bu yüzden de işlerini büyütüyorlar. Hepsi KOBİ seviyesinde kalmışlar. Ortaklık kurabilmek için

önce zihinsel ortaklık kurulmalıdır. Zihinsel ortaklık kurulmadan fiziksel ortaklık kurulmaz.

SORU 12: Takım kurabilir ve ekip halinde çalışabilir misiniz?

Sorusuna ise takım kurabildiklerini ve ekip halinde çalıştıkları şeklinde cevap veriyorlar. Öyle olmazsa birazı part -time, birazı full- time yedi sekiz ayrı milletten insanla birlikte çalışabilir miyiz diyorlar? Bir takımın uzun dönemde başarılı olabilmesi için kendi üyelerinin sosyal refah ve mutluluğunun sağlayacak ve kendisinden beklenen görevi eksiksiz biçimde yerine getirecek şekilde yapılandırılmış olması gerekir. Girişimciler, örnek olma, takım kurma, harekete geçirme, teşvik ve cesaretlendirme, uyumlaştırma, gerilimi düşürme, izleme, uzlaştırıcılık gibi davranışlar göstermelidirler.

SORU 13: Yeni ürün geliştirmede çalışanların, rakiplerin, müşterilerin fikirlerinden yararlanır mısınız?

Yenilik yapma tüm işletmeler için gerekli olan bir işlemdir. Bilimsel ve teknolojik devrimlerin hızlandığı değişimler sanayinin gelişiminin hızını artırmıştır. Bunun sonucu olarak da işletmelerde yeni ürün geliştirme, eski ürünlerin üretiminden vaz geçilmesi, üretim yöntem ve tekniklerindeki gelişmeler, pazarlama ve dağıtım tekniklerindeki yenilikler, işletmelerin değişme ve gelişmeler karşısında yeniden yapılandırılması gibi birçok yeniliği gerektirmektedir. Yenilik ve bunun geliştirdiği örgütsel ve yönetsel değişiklikleri örgütlerin yaşama ve gelişmeleri için temel unsur haline gelmiştir. Bunun farkına varan yöneticiler çevrelerindeki yenilikleri işletmelerine getirerek örgütsel başarı elde etmişlerdir (Eren, 1982, s.147). Yeni ürün geliştirme sorusuna ise görüşülen girişimcilerin yarısına yakını özellikle de restoran işindekiler sektörde rekabetin çok kuvvetli olduğunu Amerika' lıların çok seçici olduklarını bu yüzden rakiplerin davranışlarını takip ettiklerini, az bir kısmının da müşterilerden fikir aldıklarını söylemişlerdir. Bununla birlikte örneğin nakliye işi yapan ve her gün otuz kamyona iş verdiğini söyleyen 1968 Yağlıdere doğumlu Cemil K.:“bizim çalışanlarımız kamyunculardır, onlarda orijinal fikir olmaz. Kamyon şoförlerinin palavrası boldur o yüzden onlardan fikir almam diyor.”

Sonuç ve Değerlendirme

İnsanlarımız her yıl Giresun ve dolayısıyla Türkiye ekonomisine milyonlarca dolar para göndermektedirler. Buna karşılık devletten, Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan kendileri ve özellikle de çocuklarının dini bilgi ve eğitimleri için din görevlisi talep etmektedirler. Zira devlet bu eksikliklerini karşılamayınca kanun dışı örgütler bu boşluğu doldurmaya kalkışmaktadırlar. Vatandaşlarımız da bu örgütlerin faaliyetlerinden oldukça rahatsızdırlar. Girişimcilerimizin vatandaşı oldukları T.C. devletine karşı her şeye rağmen kuvvetli bir sevgi beslemekte ve Türk- İslam kültürüne karşı yüksek bir aidiyet duygularının olduğu gözlenmiştir. Talep ettikleri ve özellikle memnun oldukları hususlardan biri de Türkiye'den devlet yetkililerinin ya da mahalli idare yöneticilerinin kendilerini ziyaret etmeleri, hal ve hatırlarını sormaları, çözümlerse bile problemlerinin dinlenmesinden fevkalade memnun olmaktadır. Bu, onlara psikolojik bir moral ve motivasyon kaynağı olmaktadır. Girişimcilik, yeni iş alanlarının doğması, yeni iş modellerinin geliştirilmesi, işsizliğin azaltılması, fert başına düşen milli gelir seviyesinin artırılması ve ülkenin zenginleşmesi konusunda anahtar rol oynar. Bu nedenle bu gün bütün ülkeler; girişimciliği teşvik etmektedirler. Bizim ülkemizde dahil bir çok ülkede "işsizlik" ana problemlerden biridir. Bir çok ülkede genç izsizlerin oranı ortalama işsizlik oranının iki katına yakındır. Maalesef bizim ülkemizde işsizlik oranı yüksek olan ülkeler arasındadır. Üstelik bizdeki işsizlerin %23 genç işsizlerdir. Bu durumun çözümü girişimciliği destekleyerek büyüme oranını yükseltmek ve istihdamı artırmaktır. Ülkemiz için çok önemli bir güç kaynağı olan genç nüfusun istihdam edilerek ekonomik bir güç haline gelebilmesi ancak girişimcilikle mümkün olabilir. Bu nedenle ülkemiz için çok önemli bir potansiyel olan bu dinamik ve genç nüfusun ancak girişimcilikle istihdam edilerek Türkiye'nin ekonomik büyümesi ve dünyayla rekabet edebilmesi sağlanabilir. Dünyanın en yüksek girişimcilik eğilimi ve yeteneğine sahip milletleri arasında Türkler ilk sıralarda yer almaktadır(Tekin, 2009, s.7). Bu çalışmada, devlet desteği olmamasına ve bütün zorluklara rağmen vatandaşlarımızın girişimcilik özelliklerinin olduğu yerinde gözlemlenmiştir. Gerek onlarca Afrika ülkelerinde ve gerekse Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nde çok bakir pazarlar vardır. Devletin ve diğer yarı kamusal kuruluşların öncülüğünde ülkemizin her şehir yada kasabası hangi mal yada hizmetin üreti-

minde öncü ise o iş kolunda Afrika yada Orta Asya ülkesinde işletmeler kurarak oralarda faaliyette bulunabilir, bayrağımızı oralarda dalgalandırabilir, dilimizi, kültürümüzü oralara taşıyabilir. Hem o ülkelerin talebini karşılayabilirler ve hem de bizim ülkemize para kazandırabilirler. Böylece işsizlik oranı önemli ölçüde düşürülebilir, cari açık azaltılabilir, orta gelir tuzağı aşarak fert başına düşen milli gelir seviyesi yükseltilebilir. Girişimcilerimizin de bir çoğunun belirttikleri gibi ABD'ye giden insanlarımız iyi iş/kötü iş ayrımı yapmadan hemen hepsi ilk gittiklerinde tabak yıkamışlar. Bu gün milyon dolar ciro yapan iş adamlarımızın hepsi bu işi yaparak işe başlamışlar. Ama "tabak yıkama" işini Türkiye'de yapmazlardı. Türkiye'de çok az sayıda insana tabak yıkatabilirsiniz. Araştırma sırasında bizzat yerinde gözlemlenen ve bir çoğunun da belirttiği gibi iş adamlarımız ücretli çalışırken ve kendi işlerini kurduktan sonra da sıkı bir disiplin altında ve günde ortalama on beş saat e yakın çalışmalarıdır. Bu konuda düşünceleri şöyle; gurbete para kazanmaya geldik. O halde günde on beş saat çalışmalıyız. Bu konuda bir çoğu şöyle demiştir: sıkı bir disiplin altında ve bu kadar uzun süre Türkiye'de çalışsaydık burada kazandığımızdan daha çok kazanırdık." Örneğin bunlardan Keşaplı Nevzat A. Şöyle diyor: "Türkiye'de pazar günü beni hiçbir Allah'ın kulu sabah saat beşte kaldıramazdı. Ama burada üç yıldır ücreti daha yüksek olduğu için pazar günü saat 05.00'de kalkıyorum, 06.00'da istasyonda görevi devralıyorum ve gece 12.00'ye kadar çalışıyorum." Buradan da şu anlaşılıyor; bizim yapmamız gerekeniş hayatında sıkı bir disiplin kurabilmektir. Bunu yapabilirsek insanlarımız kesinlikle başarılı olurlar. Geri dönüş konusunda ise hepsinin kafası karışık. Aslında birinci nesil geri dönmek istiyor. Yeteri kadar para kazanmışlar. Ama çocukları dönmek istemiyor. Onlar Türkiye'de yapamazlar diyorlar. Dolayısıyla çocukları ile memleketleri arasında kalmışlar. Memlekete gideriz ama uçağın içinde mi yoksa altında mı? Belli olmaz diyorlar. Dönme ümitleri yüksek olduğu için ilk yatırımlarını hep memleketlerine yapmışlar. Ama bu umut azalınca ABD'ye de yatırım yapmaya başlamışlar.

EXTENDED ABSTRACT

**An Investigation on The Entrepreneurship
Characteristics of The People From Yağlıdere, Who
Migrated To America**

*

İhsan Cora.- Hasan Hüseyin Aksu
Giresun University

Yağlıdere is a town with 7.000 inhabitants in the valley and 17.000 inhabitants with its village populations, 30 kilometers east of the Province of Giresun and 15 km from the beach. The immigration to the USA, which started in the 1970s, increased in the 1980s and 1990s and decreased in the 2000s. Approximately 15,000 people from Yağlıdere migrated to the United States, including those from neighboring districts, Espiye and Keşap. These migrations have come to a halt today.

Migrations are as old as human history. Throughout history, people migrated for such serious reasons as wars, natural disasters, exiles, persecutions, oppressions, etc. After the industrial reform, more migrations were made with industrialization for economic purposes. The land in Eastern Black Sea region is scarce and mountainous. In addition, as a result of sharing the hazelnut orchards among brothers, the livelihood has become more difficult. Therefore, migration has become inevitable for economic reasons. No one has immigrated to the USA with the intention of permanently staying there . All of them went to the USA with an intention of working there for 5-10 years to save enough money to buy a house, a car, a few acres of hazelnut orchard and then going back home, but the result was the opposite. An even those who migrated to the USA began to guide their brothers and relatives to the USA.

Almost all of them illegally went to the USA. They went there from the Mexican and Canadian borders or as crew on ships and fled off the ship at the sea-ports. They began to work as illegal immigrant workers with cheap work force. When they first went to the USA, they worked there as waiters or waitresses in restaurants, attendants at gas or petrol stations sleeping in the material warehouses of restaurants.

Afterwards they became partners of their workplaces or bought their workplaces or set up new businesses by themselves. Such states as New Jersey, New Heaven, New York Long Island and Connecticut received the most migration. In these states, the density of the people of Yağlıdere (Turks) can be seen in restaurants, gas stations, mechanical workshops and Indian construction repairmen and painting works such as hotels and motels. When they first went to the USA, they got formally married to American women to get a residential permit. In this way, many of them became US citizens today. At first, they are estimated to have sent such a large part of their savings to their districts. Finally, Yağlıdere became an economic center of millions of dollars. In this article, the data obtained from face-to-face interviews in entrepreneurs' workplaces in order to investigate the entrepreneurship characteristics of these immigrants in the states of America described are studied.

The 21st century will be a century in which unarmed forces instead of the armed forces will fight. These unarmed forces are entrepreneurs. In today's world, where political borders have lost their importance, states take their power from their entrepreneurs, not from their armies. Nowadays, wars are fought among entrepreneurs in markets, not at the fronts. Therefore all countries privately support entrepreneurs.

The research is made up of the population that migrated to the USA from such three neighboring districts as Yağlıdere, Espiye and Keşap in the Province of Giresun and the entrepreneurs in business life. Those who immigrated to the USA work both in the US as employers and employees in such businesses sectors as restaurants, pumping, painting and shipping. The reasons why immigrants in above-mentioned sectors are as follows:

1. Recruitment is low and there is no time loss in these sectors.
2. The person employed at restaurants eats in restaurants and goes to bed in the equipment parts of restaurants.
3. The job is simple, so they learn about their jobs at work. No special education is needed
4. They work in the sector and get their wage in cash and there is no tax as in our country.
5. They have no language skills at the beginning. However, language difficulties can be overcome with a number of certain sentences

that are memorized in a short time in jobs such as waitresses or pumping.

For finding addresses and transportation, the president and members of the Turkish-American Association established by the people of Giresun were referred for assistance. The education level of almost all entrepreneurs is very low. The method of questionnaire filling was not preferred because the entrepreneurs were interviewed at work in their workplaces and asking them during working hours to fill in a questionnaire is not a reasonable way at all. For this reason, face-to-face and conversational meetings were held. One of the researchers asked questions and the other tried to keep notes. In addition, many questions were selected from among the questions related to the entrepreneurships in the main questions are:

1. How did you start your business life? (via apprenticeship or profession)
2. Did you have sufficient capital when starting a business?
3. What do you think about risk taking in business life?
4. What do you pay attention to when choosing your employees? (Do you choose your relatives, your fellow citizens?)
5. What did you pay attention to when choosing the place when establishing your business? (Customers, competitors, suppliers)
6. Do you pay attention to 'honesty' when choosing your stakeholders?
7. Does your staff have a lack of training? What do you do about education?
8. What do you think about growing your business?
9. Do you have difficulty planning your cash flow (receivable/debt)?
10. What is the secret of your success in business? (Is it good to know the business or capital?)
11. Do you have a partner? Or are you working alone? Do you see any inconvenience in collaborating?
12. Can you team up and work as a team?
13. Do you benefit from your employees, your competitors and customers' opinions in developing new products?

As a result, we cannot explain the fact that these people, whose education level is very low (even the first person who started migration is not literate), can be a 'business man' in a country where he does not know the

path, trace, language and religion of these people. Surprising though it is, one of these entrepreneurs, a son of Yale University, was elected as a member of the city council of New Haven, Connecticut, and became the youngest politician of the USA. The immigrants who experienced a lot of hardships were able to manage to exceed the limits despite the obstacles erected by the states, the USA and Turkey. There was a migration of workers from our country to Germany, but they went on leave and invited by interstate agreements and when they went there, their jobs were ready at the factories. However, the people of Yağlıdere Town went to the USA completely illegally. Each of them has spectacular stories of illegally entering the USA. However, despite all these difficulties, the immigrants were able to stand against their Italian, Spanish and Greek rivals and finally succeeded.

Kaynakça / References

- Akdemir, A. (2015). *İşletme girişimcilik ve iş kurma*. Ankara: Orion kitapevi.
- Akpınar, S. (2009). *Girişimciliğin temel bilgileri*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Alpogan, O. (1996). *İşletme bilimine giriş*. Trabzon: Derya Kitapevi,.
- Bayram, M. (1986). Ahilik ve esnaf, Anadolu Selçukluları zamanında ahi teşkilatının kuruluşu ve gelişmesi. *Ahilik haftası sempozyum bildirileri kitabı*. İstanbul: İstanbul Esnaf ve Sanatkarlar, Dernekleri Birliği Yayın No:1,
- Bozkurt, R. (1997). *İşletme odağı girişimci sorunları*. İstanbul: Der yayınları.
- Eren, E. (1982). *İşletmelerde yenilik politikası*. İstanbul: İ.Ü. İşletme Fak. Yayın No:127.
- Genç, N. (2007). *Ortaklık kültürü*. İstanbul: MÜSİAD Yayını.
- Güler, M. (2009). Okyanus ötesine ABD'de Türk göçmenler. İstanbul: Huzur Ofset.
- Gürdoğan, E. N. (2008). *Girişimcilik ve girişim kültürü*. İstanbul: İgiad Yayını.
- Gürdoğan, E. N. (2017a). *Newyork'tan Losangeles'a yeni Roma*. İstanbul: İz yayıncılık.
- Gürdoğan, E. N. (2017b). *İki dünyanın hesaplaşması*. İstanbul: İz yayıncılık.
- Hicks, H. (1976). *Örgütlerin yönetimi*, 1.cilt,Çev. Osman Tekok, Ankara: A.İ.T.İ.A. Yayını.
- İrmiş, A. ve Diğ. (2010). *Girişimcilik kültürü Anadolu girişimciliğinden örnekler*. Bursa: Ekin Dağ.
- Karaman, M. N. (2009). *İslam'ın girişimci kültürü ve pazarın yolu*. İstanbul: Yayınevi.
- Kutanis, R. Ö. (2006). *Girişimci kadınlar*. Sakarya: Değişim Yayınları.
- Küçük, O.(2013). *Girişimcilik ve küçük işletme yönetimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Müftüoğlu, T. ve Diğ. (2004). *Girişimcilik*. Eskişehir: A. Ü. A. Ö. Yay. No: 824.

- Müftüoğlu, T. (1999). *Girişimcilik*. Eskişehir: A. Ü.A. Ö. F. Yay. No: 524.
- Parmaksızoğlu, İ.(1989). *İbnBatutta seyahatnamesi*. İstanbul: Milli Eğitim Bak.Yayınları.
- Sağır, A. (2012). *Zorunlu göçler, sürgünler ve yol hikayeleri*. Ankara: Nobel Yay.
- Sargut, S. A. (2001). *Kültürlerarası farklılaşma ve yönetim*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Tekin, M. (2009). *Girişimcilik ve küçük işletme yöneticiliği*. Konya: Günay Ofset .
- Top, S. (2006). *Girişimcilik keşif süreci*. İstanbul: Beta Basın Yayın Dağıtım.
- Ürper ve Diğ., (2016). *Girişimcilik ve iş kurma*, Eskişehir: A.Ö.F. Yayın No;1525.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

- Cora. İ. Ve Aksu, H. H. (2020). Amerika'ya göç eden Yağlıdere'lilerin girişimcilik özelliklerinin araştırılması. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 2031-2063. DOI: 10.26466/opus.634922

Spor Bilimleri Alanında Eğitim Alan Öğrencilerin Kariyer Geleceklerine Yönelik Tutumları

DOI: 10.26466/opus.666255

*

Yakup Kılıç*- Zeki Coşkuner**- Yunus Emre Karakaya***

* Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Elazığ/TÜRKİYE

E-Posta: yakupkiloc@firat.edu.tr

ORCID: [0000-0003-4889-5571](https://orcid.org/0000-0003-4889-5571)

** Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Elazığ/TÜRKİYE

E-Posta: zcoskuner@firat.edu.tr

ORCID: [0000-0002-3955-8525](https://orcid.org/0000-0002-3955-8525)

Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Elazığ/TÜRKİYE

E-Posta emrekarakaya@firat.edu.tr

ORCID: [0000-0002-9858-2103](https://orcid.org/0000-0002-9858-2103)

Öz

Bu araştırma, yükseköğretim düzeyinde spor eğitimi alan öğrencilerin kariyer geleceklerine yönelik tutumlarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırma grubu, Fırat Üniversitesi, Sütçü İmam Üniversitesi, Erzincan Üniversitesi ve Sakarya Üniversitelerinde Spor Bilimleri Fakültelerinde spor eğitimi alan rastgele yöntemle seçilmiş 428 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma grubundan verileri elde etmek için "Kariyer Geleceği Ölçeği" kullanılmış olup, ölçek 3 alt boyut ve 25 ifadeden oluşmaktadır. Elde edilen verilere SPSS 22.0 paket programı kullanılarak öncelikle normallik analizi uygulanmış, sonra parametrik (Independent Sample t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)) ve non-parametrik (Kruskal Wallis Analizi) analizler yapılmıştır. Ayrıca bağımlı değişkenler arasında ne düzeyde ve ne yönde bir ilişki olduğunu belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, spor eğitimi alan öğrencilerin kariyer geleceklerine yönelik tutumlarında cinsiyet değişkenine göre farklılık görülmüş ($p < 0.05$); yaş değişkeninde ve ailenin aylık gelirinde ise anlamlı düzeyde farklılık ($p > 0.05$) görülmemiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucunda ise "Kariyer Uyumluluğu" ve "Kariyer İyimserliği" alt boyutları ($r=0.592$; $p < 0.05$) arasında pozitif yönde ve orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. "Kariyer İyimserliği" ve "İş Piyasalarına İlişkin Algılanan Bilgi" alt boyutları ($r=0.510$; $p < 0.05$) arasında ise pozitif yönde ve orta düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: kariyer gelecekleri, tutum, spor bilimleri, öğrenci, üniversite

Attitudes of Students in Sport Sciences For Career Futures

*

Abstract

This study was conducted to reveal the attitudes of students who have received sports education at higher education level towards their career futures. The research group consisted of 428 randomly selected students from the Faculty of Sport Sciences at Fırat University, Sutcu Imam University, Erzincan University and Sakarya University. The "Career Future Scale" was used to obtain data from the research group, and the scale consisted of 3 sub-dimensions and 25 expressions. Firstly normality analysis was applied by using SPSS 22.0 package program and then parametric (Independent Sample t-Testi and One Way Variance Analysis (ANOVA)) and non-parametric (Kruskal Wallis Analysis) analyzes were performed. In addition, Pearson Correlation Analysis was used to determine the relationship between the dependent variables. As a result of the research, it was seen that the attitudes of the students who took sports education towards their career future according to gender variable ($p < 0.05$); There was no significant difference in age variable and monthly income of the family ($p > 0.05$). As a result of the correlation analysis, "Career Compliance" and "Career Optimism" sub-dimensions ($r = 0.592$; $p < 0.05$) were found to be positive and moderate. There was a positive and moderate relationship between Career Optimism and Below Perceived Information on Labor Markets" ($r = 0.510$; $p < 0.05$).

Keywords: *career futures, attitude, sports sciences, student, university*

Giriş

Değişen küresel koşullarda, bireylerin kariyer gelişimleri ve istihdam şartları için uyum yeteneklerini geliştirmeleri önem taşımaktadır. Genç bireyler, kariyer yaşamları boyunca farklı zamanlarda farklı iş rollerine uyum sağlamak ve kariyer geçişleriyle yüzleşmek durumundadırlar (Kanten, 2012). İş ve yaşam tatminini doğrudan etkileyen kariyer seçimi, bireyin bir ömür boyu mutlu yada mutsuz olmasında temel etkidir. Bu nedenle bireylerin kendilerini çok iyi tanımaları, sektör ve meslekleri iyi araştırmaları ve kendi kişilikleriyle uyumlu meslekleri tercih etmeleri gerekmektedir. Bireyin tüm hayatını etkileyen kariyerinin doğru şekillendirilmesi, hem bireysel hem de örgütsel düzeyde bireyin en çok sahip olduğu kariyer değerlerinin dikkate alınarak uygun mesleki çevrenin belirlenmesi önem taşımaktadır (Adıgüzel ve ark., 2014; Gökdeniz ve Merdan, 2011).

Kariyer, bireyin yaşamı boyunca üstlendiği iş rolüne ilişkin beklentilerini, arzularını gerçekleştirebilmesi için gerekli bilgi, beceri, yetenek ve motivasyonla donatılarak ilerlemesinin sağlanmasıdır (Dündar, 2013). Kariyer, nesnel olarak kişinin yaşamı boyunca çalıştığı pozisyonların tümü, öznel olarak ise iş yaşamına ilişkin oluşan değer, tutum ve davranışlardır. Kariyer, kazanç sağlamak maksadıyla sürdürülen faaliyetler kapsamını içerse de yalnızca gelir elde etmek için sahip olunmaz. Bu yüzden birey yalnızca gelir elde etmek amacıyla değil, toplumsal ve ruhsal gereksinimleri giderme açısından da gereklidir (Eryılmaz ve Mutlu, 2017; Tecimer, 2017; Çurğatay, 2010).

Belirli bir kariyer hedefine ulaşmak için gerekli olan basamaklar zincirini oluşturmak maksadıyla; kendinden, fırsatlardan, zorluklardan, seçimlerden ve sonuçlardan haberdar olunan, kariyeriyle ilgili hedefleri belirleyen, iş, eğitim ve gelişmeyle ilgili deneyimleri programlayan önceden tasarlanmış bir süreci kariyer planlaması olarak tanımlamak mümkündür (DeLong ve Coombs, 1989). Kariyer planlaması, çalışanla örgütün hedefleri arasında uyumun sağlanması, çalışanın yapmakta olduğu işi daha iyi yapabilmesi için gerekli olan yeterliliklerin geliştirilmesi ve gelecekte üstleneceği muhtemel sorumluluklar için hazır hale getirilmesi sürecidir (Şimşek, 2002). Bu kapsamda, insanlar yetenekleriyle örtüşen bir mesleği seçerek, uygun bir işte çalışmak ve çalışma yaşamları boyunca kariyer planı yaparak daha fazla sorumluluk almak, daha iyi ekonomik koşullara sahip olmak ve terfi etmek istemektedirler (Bingöl, 2014).

Kariyer planlama konusunda bilinen en önemli yaklaşım, bireysel ve örgütsel yaklaşımdır. Bireysel yaklaşımda birey, kendi kişiliğine uygun yol ve yönü belirleme çabasında olup, birçok faktörden etkilenmektedir. Örgütsel yaklaşımda, kariyer planlaması doğrultusunda biçimlendirilmiş bireysel amaç ve yönelimleri içerik ve felsefe olarak örgütsel amaçlarla birleştirme ilkesi hakimdir. İş piyasasına ve istihdam eğilimlerine ilişkin bilgi ve algılama düzeyinin de yüksek olması başarılı bir kariyer planlama sürecini destekleyecektir. Birey iş ve kişisel yaşantısında meydana gelecek ani değişimlerle başa çıkabilecek ve bunu gerçekleştirirken de iyimserliğini kaybetmeden, duygusal iyi oluş halini sürdürebilecektir (Adıgüzel, 2009; Rottinghaus ve ark., 2005). Tuncer (2012) ise bu kapsamda, kariyer planlamasının bireylere sağladığı yararlar şu şekilde ifade etmektedir:

- Bireylerin bir üst pozisyona geçmesinde imkân sağlar.
- Bireylerin ilgi, yetenek, hedef ve değerleri saptamasına yardımcı olur.
- Gelişimlerinin eksiksiz bir şekilde tamamlanmasında önemli rol oynar.
- Birtakım yeteneklerin kullanımı noktasında yol göstericidir.
- Tecrübe ve alınan eğitimler sayesinde örgütsel bir bütünlük sağlamada kolaylık sağlar.

Kariyer tercihi için karar vermek zorunda olan bir birey olup, bu birey seçim için bir takım alternatifleri karşılaştırır ve değerlendirir. Bu süreçte çok çeşitli kriterler ve unsurlar mevcuttur. Bu süreç birçok karar için benzer özellikleri barındırmaktadır. Kariyer yolunda seçilen meslek, bir birey için tüm hayatı içerisindeki en önemli konulardandır. Meslek seçimi beraberinde bir çalışma ve yaşam biçimini de getirmektedir. Birey için bu süreçte başarılı olmak ve kendini kanıtlamak oldukça kritik bir önem taşımaktadır (Özkoç ve ark., 2018; Sarıkaya ve Korshid, 2009).

Dünyada ve Türkiye’de siyasi, sosyal, ekonomik ve teknolojik dönüşümlere paralel olarak spor eğitimi alan bireylerin sayısında gün geçtikçe artma gözlemlenmektedir. Diğer alanlarda olduğu gibi spor eğitimi alan bireylerde de iş bulma ve işte çalışma ortamında yoğun rekabetler yaşanmaktadır. Spor eğitimi alan öğrencilerin gelecekte iş bulmaları ve başarılı oldukları, yeteneklerinin olduğu spor alanında çalışabilmeleri için sürekli olarak yenilikçi ve revize edilmeye uygun kariyer planlamaları yapmaları bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu bağlamda yapılan araştırma, yükseköğretim düzeyinde spor eğitimi alan öğrencilerin kariyer geleceklerine yönelik tutumlarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın evrenini Fırat Üniversitesi, Sütçü İmam Üniversitesi, Erzincan Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesinde Spor Bilimleri Fakültelerinde spor eğitimi alan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemini ise rastgele yöntemle seçilmiş 428 öğrenci oluşturmaktadır. Bu üniversitelerde spor eğitimi alan öğrencilerin seçilmesinin nedeni kolay ulaşılabilir olmasıyla alakalıdır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan “Kariyer Geleceği Ölçeği”, bireylerde pozitif kariyer planlama tutumlarını değerlendirmek amacıyla Rottinghaus ve ark. (2005)’ları tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, “Kariyer Uyumluluğu (11 madde)”, “Kariyer İyimserliği (11 madde)” ve “İş Piyasalarına İlişkin Algılanan Bilgi (3 madde)” adı verilen üç alt boyuttan ve toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışması ise Kalafat (2012) tarafından yapılmıştır. Kalafat (2012), ölçeğin Türkçe’ye uyarlaması aşamasında, psikometrik özelliklerini inceleyebilmek amacıyla iç tutarlılık, madde, faktör analizi ve ölçüt bağıntı geçerliği çalışmalarını yapmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık analizleri sonucu elde edilen değerler Kariyer Uyumluluğu için 0.84, Kariyer İyimserliği için 0.88, İş Piyasalarına İlişkin Algılanan Bilgi alt boyutu için 0.92 ve toplamda 0.86 bulunarak ölçeğin yeterli güvenirlik düzeylerine sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmada ise ölçeğin iç tutarlılık analizleri sonucu elde edilen değerler Kariyer Uyumluluğu için 0.81, Kariyer İyimserliği için 0.92, İş Piyasalarına İlişkin Algılanan Bilgi alt boyutu için 0.89 bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizi için SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Ölçeklerin ve alt boyutlarında elde edilen verilerin normallik varsayımını gerçekleştirip gerçekleştirmediğini görmek için normallik testi yapılmıştır. Daha sonra araştırma grubunun, kişisel değişkenlerine göre dağılımını ortaya koymak amacıyla, bağımsız değişkenlere bağlı farklılaşma düzeyini değerlendirmek için “Independent Sample t-Testi”, “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” ve “Kruskal Wallis Analizi (yaş değişkeninde 26 yaş ve üzerinde

18 kişi olduğu için bu analiz tercih edilmiştir” yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık derecesi ise $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir. Yine bağımlı değişkenler arasında ne düzeyde ve yönde bir ilişki olduğunu belirlemek için “Pearson Korelasyon Analizi” yapılmıştır. Bağımlı değişkenler arasındaki korelasyon ilişkileri ise şu kriterlere göre değerlendirilmiştir (Kalaycı, 2006): 0.00-0.25: Çok Zayıf; 0.26-0.49: Zayıf; 0.50-0.69: Orta; 0.70-0.89: Yüksek; 0.90-1.00: Çok Yüksek.

Bulgular

Araştırmanın amaçları doğrultusunda, yükseköğretim düzeyinde spor eğitimi alan öğrencilerin görüşlerinden elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Grubunun Cinsiyet Değişkenine Göre Independent Sample T-Testi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Kariyer Uyumluluğu	Erkek	292	3.58	0.782	0.877	0.381
	Kadın	136	3.51	0.852		
Kariyer İyimserliği	Erkek	292	3.39	0.703	2.247	0.025*
	Kadın	136	3.22	0.661		
İş Piyasalarına İlişkin Algılanan Bilgi	Erkek	292	3.32	0.968	2.102	0.036*
	Kadın	136	3.12	0.878		

* $p < 0.05$

Cinsiyet değişkenine göre sporcu öğrencilerin “Kariyer Geleceği Ölçeği” alt boyutlarından “Kariyer Uyumluluğu” ($t = 0.877$; $p > 0.05$) alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. “Kariyer İyimserliği” ($t = 2.247$; $p < 0.05$) ve “İş Piyasalarına İlişkin Algılanan Bilgi” ($t = 2.102$; $p < 0.05$) alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür.

Tablo 2. Araştırma Grubunun Yaş Değişkenine Göre Kruskal Wallis Analizi Sonuçları

Ölçek	Yaş	N	$\bar{X}_{sıra}$	sd	χ^2	p
Kariyer Uyumluluğu	(a)18-21 yaş	230	210.85	0.804	4.877	0.087
	(b)22-25 yaş	180	212.88			
	(c)26yaşveüzeri	18	277.28			
Kariyer İyimserliği	(a)18-21 yaş	230	209.95	0.693	0.841	0.657
	(b)22-25 yaş	180	218.64			
	(c)26yaşveüzeri	18	231.14			
İş Piyasalarına İlişkin Algılanan Bilgi	(a)18-21 yaş	230	218.91	0.944	0.648	0.723
	(b)22-25 yaş	180	209.17			
	(c)26yaşveüzeri	18	211.47			

* $p > 0.05$

Araştırma grubunda kariyer geleceklerinin yaş gruplarına göre “Kariyer Geleceği Ölçeği” alt boyutlarında “Kariyer Uyumluluğu” ($x^2=4.877, p>0.05$), “Kariyer İyimserliği” ($x^2 = 0.841, p>0.05$), “İş Piyasalarına İlişkin Algılanan Bilgi” ($x^2=0.648, p>0.05$) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3. Araştırma Grubunun Ailenin Aylık Gelir Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçek	Aylık Gelir	N	$\bar{X}$	Ss	F	p-Değer
Kariyer Uyumluluğu	(a) 0-1500 TL	217	3.54	0.792	0.131	0.877
	(b) 1500-3000 TL	144	3.58	0.823		
	(c) 3001 TL ve üzeri	67	3.58	0.813		
Kariyer İyimserliği	(a) 0-1500 TL	217	3.33	0.683	1.168	0.312
	(b) 1500-3000 TL	144	3.39	0.690		
	(c) 3001 TL ve üzeri	67	3.23	0.733		
İş Piyasalarına İlişkin Algılanan Bilgi	(a) 0-1500 TL	217	3.22	0.956	0.345	0.708
	(b) 1500-3000 TL	144	3.31	0.914		
	(c) 3001 TL ve üzeri	67	3.26	0.975		

* $p>0.05$

Spor eğitimi alan öğrencilerin “Kariyer Geleceği Ölçeği” alt boyutlarında ailenin aylık gelir değişkenine göre “Kariyer Uyumluluğu” ($F= 0.131, p>0.05$), “Kariyer İyimserliği” ($F= 1.168, p>0.05$) ve “İş Piyasalarına İlişkin Algılanan Bilgi” ($F= 0.345, p>0.05$) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemiştir.

Tablo 4. Kariyer Planlama Tutumları Ölçeğinin Alt Boyutlarına Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları

Ölçek	Tanımlayıcılar	1	2	3
Kariyer Uyumluluğu (1)	r	1	0.592**	0.442**
	p	-	0.000	0.000
	N	428	428	428
Kariyer İyimserliği (2)	r		1	0.510**
	p		-	0.000
	N		428	428
İş Piyasalarına İlişkin Algılanan Bilgi (3)	r			1
	p			-
	N			428

* $p<0.05$

Araştırma grubundan elde edilen veriler sonucunda yapılan korelasyon analizinde “Kariyer Uyumluluğu” ve “Kariyer İyimserliği” alt boyutları arasında

($r=0.592$; $p<0.05$) pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca, “Kariyer İyimserliği” ve “Kariyer İyimserliği” alt boyutları arasında ise ($r=0.510$; $p<0.05$) pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki görülmüştür.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırma kapsamında yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular aşağıda değerlendirilmiştir:

Araştırma grubunun cinsiyet değişkenine göre kariyer iyimserliği ve iş piyasalarına ilişkin algılanan bilgi alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir (Tablo 1). Erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre kariyer geleceğine ilişkin görüşlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgular neticesinde, sporun zor şartlarda ve güce dayalı olarak gerçekleştirilmesi mesleğe atılma ve sporu meslek olarak sürdürme kadın sporcu öğrencilerde kariyer geleceği endişesi oluşturduğu şeklinde yorumlanabilir. Yapılan diğer araştırmalar incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır: Güldü ve Kart (2017), hedef belirleme ve plan oluşturmanın kadınlarda daha yüksek düzeyde olduğunu belirtmiştir. Bu araştırma bulgusunun aksine araştırma gruplarının kariyer beklentilerinde kadınlarla erkekler arasında kadın öğrencilerin lehine sonuçların olduğu da görülmektedir (Tosun ve Güntaş, 2018; Pişkin, 2011; Taşlıyan ve ark., 2011; Gül ve ark., 2019; Gürdoğan ve Atabey, 2016; Coetzee ve Harry, 2015). Ayrıca, insanların kariyer seçimleri sonrasında kadınların erkeklere göre 4 yıl gibi daha fazla süre aldıkları kararların etkisinde kaldıkları görülmüştür (Howe ve Ives, 2001).

Araştırma grubunda yaş değişkenine yönelik yapılan analizde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (Tablo 2). Diğer araştırmalar incelendiğinde, araştırmanın bulgularıyla benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir (Büyükyılmaz ve ark., 2016; Gürdoğan ve Atabey, 2015).

Araştırma grubunda, ailenin aylık gelir değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemiştir (Tablo 3). Ailenin gelir düzeyinin az veya fazla olması spor eğitimi alan öğrencilerin kariyer geleceğine yönelik tutumlarında değişiklik oluşturmamıştır. Büyükyılmaz ve ark. (2016)'nın yaptıkları araştırmada da gelir değişkeninin öğrencilerin kariyer planlamaları üzerinde etkisinin olmadığını vurgulamışlardır.

Korelasyon analizi sonucunda “Kariyer Uyumluluğu” ve “Kariyer İyimserliği” alt boyutlarında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur.

“Kariyer İyimserliği” ve “İş Piyasalarına İlişkin Algılanan Bilgi” alt boyutlarında da pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir (Tablo 4). Bu bulgunun spor eğitimi alan öğrencilerin kariyerlerini yapacakları mesleklere daha hazır oldukları, mesleklerinde karşılaştıkları muhtemel problemlere hazır ve hızlı çözüm sunabilecekleri şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca aha az karar verme sorunu yaşayacakları, öğrencilerin kariyer geleceği tutumlarında, mesleki gelişimlerinde ve mesleklerinde pozitif etkiler oluşturacağı söylenebilir. Benzer şekilde, Büyükyılmaz ve ark. (2016)’da yaptıkları araştırmada öğrencilerin kariyer planlama algısı çerçevesinde kariyer uyumluluğu algısının en yüksek ortalamaya sahip olduğunu tespit etmişlerdir. İş piyasasına ilişkin algılanan bilgi alt boyutunda ise en düşük ortalamaya sahip alt boyut olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmada, kadın ve erkek öğrencilerin kariyer iyimserlikleri ve iş piyasasına ilişkin algılanan bilgilerinin erkek öğrencilerin lehine anlamlı farklılık oluşturmuştur. Erkek öğrencilerin mesleklerinde daha çok başarılı olacakları ve bu başarılarını sürdürmek için daha çok çaba harcayacakları sonucuna ulaşılmıştır. Erkek öğrencilerin iş piyasasına ilişkin algılanan bilgi puanlarının yüksek olması meslekleriyle ilgili piyasayı daha çok takip ettikleri sonucuna varılabilir. Öğrencilerin yaş durumlarına yönelik tutumlarının benzer olduğu görülmüştür. Yaş değişkeninin öğrencilerin kariyer gelecekleri tutumları üzerinde etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin aldıkları spor disiplini, mücadele anlayışı ve sporun kazandırdığı özgüvenden dolayı ailelerinin gelir durumlarının kariyer gelecekleri üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin kariyer geleceklerine yönelik tutumlarında, kariyer uyumları ve kariyer iyimserliklerinin olumlu olduğu görülmüştür. İş piyasasına ilişkin bilgilerinin ise iş istihdamı, iş piyasası ve politikaları hakkında öğrencilerin yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Sonuç olarak, öğrencilerin kariyer geleceği tutumlarının daha da iyileştirilebilmesi için kurumlarda danışmanlık hizmeti sunacak yapılar (kariyer günleri, yurtdışı tanıtım toplantıları gibi) oluşturulmalıdır. Fakülte bünyesinde öğrencilerin kariyer geleceklerine yönelik öğrenme ortamlarının oluşturulması sağlanmalıdır. Öğretim elemanları tarafından öğrencilerin ilk yıllardan itibaren alanla ilgili sempozyum, kongrelere ve dil öğrenmelerine yönlendirilecek danışmanlık rolleri üstlenilmelidir. Ayrıca, bu araştırma sadece dört

üniversitedeki öğrencileri kapsamaktadır. Farklı alanlarda ve farklı üniversitelerdeki spor eğitimi alan öğrenciler üzerinde uygulanıp, farklı bulgulara ulaşılabilir.

EXTENDED ABSTRACT

Attitudes of Students in Sport Sciences For Career Futures

*

Yakup Kılıç – Zeki Coşkuner – Yunus Emre Karakaya
Fırat University

The number of individuals receiving sports education is increasing day by day in parallel with political, social, economic and technological transformations in the World and Turkey. There are intense competitions in the job finding and work environment for individuals studying sports as in other areas. It has become a necessity for students studying sports to pursue innovative and revised career plans in order to find jobs in the future and to work in the field of sports where they are successful and have skills. The research was conducted to demonstrate the attitudes of students studying sports at higher education level towards their career future in this context.

The research group consists of 428 randomly selected students who study at Fırat University, Sütcü Imam University, Erzincan University and Sakarya University Faculties of Sports Sciences.

The "Career Future Scale" used in the research was developed by Rottinghaus and colleagues (2005) to evaluate positive career planning attitudes in individuals. The scale consists of three sub-dimensions and a total of 25 items, called "Career Compatibility (11 articles)", "Career optimism (11 articles)" and "Perceived Information on Business Markets (3 articles)". The adaptation of Turkish version of the scale was made by Kalafat (2012).

Normality testing was performed firstly to see if the scales and the data obtained in their sub-dimensions performed the assumption of normality in this study. Then, to evaluate the level of differentiation based on arguments, "Independent Sample t-Test", "One-Way Variance Analysis (ANOVA)" and "Kruskal Wallis Analysis" in order to determine the distribution of the research group according to their personal variables Analysis" was done. The degree of statistical significance was accepted as $p < 0.05$. "Pearson Correlation Analysis" was performed to determine what level and di-

rection there is a correlation between dependent variables. Correlation relationships between dependent variables were evaluated according to the following criteria (Kalayci, 2006): 0.00-0.25: Very Weak; 0.26-0.49: Weak; 0.50-0.69: Medium; 0.70-0.89: High; 0.90-1.00: Very high.

There was no statistically significant difference in the sub-dimension of "Career Compatibility" ($t=0.877$; $p>0.05$) from the "Career Future Scale" sub-dimensions of sports students according to the gender variable. There was a statistically significant difference in the sub-dimension of "career optimism" ($t=2.247$; $p<0.05$) and "Perceived Information on Job Markets" ($t=2.102$; $p<0.05$) (Table 1).

"Career Compatibility" ($\chi^2=4.877$, $p>0.05$), "Career optimism" ($\chi^2=0.841$, $p>0.05$), "Perceived Information on Job Markets" ($\chi^2=0.648$, $p>0.05$) in sub-dimensions of "Career Future Scale" according to age groups of career futures in the research group there was no statistically significant difference in dimensions (Table 2).

"Career Compatibility" ($F=0.131$, $p>0.05$), "Career Optimism" ($F=1.168$, $p>0.05$) and "Perceived Information on Job Markets" ($F=0.345$, $p>0.05$) according to the family's monthly income variable in the "Career Future Scale" of students studying sports there was no statistically significant difference in its sub-dimension (Table 3).

Correlation analysis of the data obtained from the research group revealed a positive way and moderate level between "Career Compatibility" and "Career optimism" sub-dimensions ($r=0.592$; $p<0.05$). In addition, a positive way and moderate level relationship was observed between "Career optimism" and "Career optimism" sub-dimensions ($r=0.510$; $p<0.05$) (Table 4).

In the study, "career optimism" of male and female students and "perceived information on the job market" had a significant difference in favor of male students. It has been concluded that male students will be more successful in their profession and will work harder to sustain them. It can be concluded that male students have a high perceived information score on the job market and follow the market in their profession more. It has been observed that the attitudes of the students towards their age status are similar. It was determined that the age variable had no effect on students' career future attitudes. Due to the sports discipline, struggle and self-confidence gained by sports, it has been concluded that the income status of the students' families has no effect on their career future. The attitudes of the

students towards their career future, their career compatibility and career optimism have been shown to be positive. It has been observed that the students do not have sufficient knowledge about job employment, job market and policies. Consequently, structures (career days, overseas promotional meetings) should be established to provide consultancy services in institutions in order to further improve the career future attitudes of students. It should be ensured that learning environments for the career future of the students should be established, within the faculty. The faculty members should take on consultancy roles to be directed to symposiums, congresses and language learning in students' fields from the first years of the them. In addition, this research covers only students from four universities. It can be applied on students studying sports in different fields and universities and different findings can be reached.

Kaynakça / References

- Adıgüzel, O. (2009). Shein'in kariyer çapaları perspektifinde süleyman demirel üniversitesi iibf öğrencilerinin kariyer değerlerine ilişkin bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14 (2), 277-292.
- Adıgüzel, O. ve Erdoğan, A. (2014). Anne roe ve holland'ın kişilik kuramları ile shein'in kariyer değerlerinin içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmesi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 6 (3),15-25.
- Aytaç, S. ve Keser, A. (2017). *Çalışma yaşamında kariyer planlaması yönetimi geliştirilmesi ve sorunları*. 3. Baskı, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Bingöl, D. (2014). *İnsan kaynakları yönetimi*. 9. Baskı, Beta Basım Anonim Şirketi, İstanbul.
- Büyükyılmaz, O., Ertaç, S. ve Gökerik, M. (2016). Öğrencilerin kariyer planlama tutumlarının demografik faktörler açısından değerlendirilmesi: Karabük üniversitesi işletme fakültesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (7), 2065-2076.
- Coetzee, M. ve Harry, N. (2015). Gender and hardiness as predictors of career adaptability: an explotary study among black call centre agents. *South African Journal of Psychology*, 45 (1), 81-92.
- Çurğatay, V. (2010). *Üniversite sınavına girecek öğrencilerin meslek seçimini etkileyen sosyo-kültürel faktörler*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi.
- Delong, T.J. ve Coombs, C.G. (1989). The role of the principal in the career development of teachers. *Journal of Career Development*, 15 (3), 206.

- Dündar, G. (2013). Kariyer geliştirme. (S. Öz, ed.) İnsan Kaynakları Yönetimi içinde (s. 268-298.) İstanbul: Beta.
- Eryılmaz, A. ve Mutlu, T. (2017). Yaşam boyu gelişim yaklaşımı perspektifinden kariyer gelişimi ve ruh sağlığı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(2), 227-249.
- Gökdeniz, İ. ve Merdan, E. (2011). Kişilik ile kariyer seçimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3(2), 23-36.
- Gül, H., Maksüdünov, A., Yamaltdinova, A. ve Abdildaev, M. (2019). Öğrencilerin demografik özelliklerinin kariyer uyumluluğu ve iyimserliği ile ilişkisi: Kırgızistan örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 21(36), 34-46.
- Güldü, Ö. ve Kart, M.E. (2017). Kariyer planlama sürecinde kariyer engelleri ve kariyer geleceği algılarının rolü. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 72(2), 377-400.
- Gürdoğan, A. ve Atabey, S. (2015). Öğrencilerin meslek stajından memnuniyet düzeylerinin kariyer hedeflerine etkisi. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 91-113.
- Howe, A. ve Ives, G. (2001). Does community-based experience alter career preference? new evidence from a prospective longitudinal cohort study of undergraduate medical students, *Medical Education*, 35, 391-397.
- Kalafat, T. (2012). Türk örneklemini için psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 169-179.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Asil Publication Distribution, Ankara.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. 7. Printing, 3A Research Education, Danışmanlık Ltd. Com., Ankara.
- Kanten, S. (2012). Kariyer uyum yetenekleri ölçeği: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (16),191-205.
- Rottinghaus, P. J., Day, S. X. ve Borgen, F. H. (2005). The career futures inventory: a measure of careerrelated adaptability and optimism. *Journal of Career Assessment*, 13 (1), 3-24.
- Rottinghaus, Patrick. J., Susan X.D. ve Fred H. B. (2005). The career futures inventory: a measure of career-related adaptability and optimism, *Journal of Career Assessment*, 13, 3-24.
- Özkoç, H. H., Marangoz, M., Aydın ve A. E. (2018). Öğrencilerin kariyer alternatiflerini etkileyen faktörler ve girişimcilik eğitimi. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(1), 98-119.

- Tecimer, S. (2017). *Lise öğrencilerinin kariyer gelişiminde aile rolünün farklı değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi.
- Tosun, Ü. ve Güntaş, S. (2018). Üniversite öğrencilerinin kariyer beklentileri ve empati eğilimleri: KKTC Örneği. *European Journal of Managerial Research Dergisi*, 2(2), 23-38.
- Tunçer, P. (2012). Değişen insan kaynakları yönetimi anlayışında kariyer yönetimi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 215-218.
- Pişkin, M. (2011). Kariyer gelişim sürecini etkileyen faktörler. (B. Yeşilyaprak Ed.) *Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya*,(s.43-78.), Ankara: Pegem Akademi.
- Taşlıyan, M., Arı, N. ve Duzman, B. (2011). İnsan kaynakları yönetiminde kariyer planlama ve kariyer yönetimi; İİBF öğrencileri üzerinde bir alan araştırması. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 25-33.
- Sarıkaya, T. ve Khorshid, L. (2009), Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: üniversite öğrencilerinin meslek seçimi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.
- Sımşek, M.S. (2002). *Yönetim ve organizasyon*. 7. Baskı, Konya: Günay Ofset.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Kılıç, Y., Coşkuner, Z E. ve Karakaya, Y. E. (2020). Spor bilimleri alanında eğitim alan öğrencilerin kariyer geleceklerine yönelik tutumları. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 2064-2078. DOI: 10.26466/opus.666255

Medya İçeriklerinin Islamofobik Olarak Değerlendirilme Kriterleri: farkindayiz.gov.tr

DOI: 10.26466/opus.587279

*

Sefer Darıcı* - Zafer Özdemir**

* Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sivas / Türkiye

E-Posta: sdarici@cumhuriyet.edu.tr

ORCID: [0000-0002-3630-4511](https://orcid.org/0000-0002-3630-4511)

** Dr. Öğr. Üyesi, Beykoz Üniversitesi İstanbul / Türkiye

E-Posta: zaferozdemir@beykoz.edu.tr

ORCID: [0000-0003-0398-4378](https://orcid.org/0000-0003-0398-4378)

Öz

İslamofobi ile ilgili literatürde artan bir ilgi bulunmaktadır. Türk hükümeti tarafından Haziran 2018'de İslamofobi ile mücadele edilmesi amacıyla bir veri tabanı kurulmuştur. Hollywood filmlerinden, çizgi filmlere, dijital oyunlardan, müziklere kadar tespit edilen birçok islamofobik içerik, "farkindayiz.gov.tr" adlı resmi internet adresi üzerinden erişime açılmıştır. İnternet sitesinde, halka yönelik olarak, islamofobik içeriklere karşı mücadele edilmesini ve fark ettikleri içerikleri bildirmelerini isteyen bir de çağrı metni eklenmiştir. Site, çoğunlukla Müslümanların yaşadığı laik bir ülke olan Türkiye'de, islamofobi ile ilgili devletin medya içeriklerine yaklaşımını göstermesi açısından herkese açık, resmi bir kanıt sunmaktadır. Bu çalışmada medya içeriklerinin islamofobik olarak nitelendirilmesi için Türkiye'de devletin hangi kriterleri aradığı sorusu bu internet sitesi üzerinden araştırılmıştır. İç içe geçmiş tek durum deseni kullanılan bu çalışmada, sitede yer alan fotoğraf, video ve açıklamalar karşılaştırmalı içerik analizine tabi tutulmuştur. Sonuç olarak medya içeriklerinin islamofobik olarak değerlendirme kriterleri 3 ana tema altında toplanmıştır: 1- İslami sembollere saldırı. 2- Allah'a, Peygamber Muhammed'e, Kur'an-ı Kerim'e hakaret. 3-İslam-Terör ilişkilendirmesi.

Anahtar Kelimeler: İslamofobi, Popüler Kültür, İçerik Analizi, Terör

Criteria For Evaluating Media Contents As Islamophobic: farkindayiz.gov.tr

*

Abstract

There is increasing interest in the literature on Islamophobia. A database was established by the Turkish government in June 2018 to combat Islamophobia. A lot of content that is found to be Islamophobic, from Hollywood movies to cartoons, from digital games to music, has been accessed via the official internet address "farkindayiz.gov.tr". On the website, a call text has been added to the public asking them to fight against islamophobic content and to report the content they noticed. Website created a perfect resource which is open to anyone who wants to learn the government approach of the to islamophobic criteria in to be secular country Turkey where is mostly inhabited by Muslims. In this study, the question of what criteria according to the government in Turkey were accepted to be Islamophobic media content was investigated through this website. In this research, which used a single intertwined case pattern, the photographs, videos, and descriptions on the website were subjected to comparative content analysis. The results that criteria for evaluating media contents as islamophobic are grouped into three main themes: 1 - Attack on Islamic symbols. 2- Insulting Allah, the Prophet Muhammed, and the Holy Quran. 3-To associate Islam with Terrorism

Keywords: *Islamophobia, Popular culture, Content analysis, Terror*

Giriş

İslamofobi derin tarihsel kökleri olan bir kavramdır (Lean ve Esposito, 2012). Akademik literatürde Edvard Said'in (1979) "Orientalism" isimli eseriyle İslamofobiye akademik farkındalık başlamıştır (Haddad ve Harb, 2014). Bugün bu kavramın anlamı, kökleri üzerine literatürde geniş tartışmalar bulunmaktadır (Said, 1985; Vakıf, 2008, 2009; Zebiri, 2008; Kayaoğlu, 2012; Meer, 2014; Kalmar ve Ramadan, 2016; Beydoun, 2016; Trein, 2017). İslamofobi'nin özellikle 9/11 saldırılarının ardından daha belirgin bir hal aldığı söylenebilir (Keyman 2002, s.16-17; Sheehi, 2011).

İslamofobi ile ilgili tartışmaların oluşmasında ve yayılmasında medyanın da payı büyüktür. Birçok araştırmada farklı ülkelerde islamofobinin medyada nasıl temsil edildiği ve medyanın yaklaşımını araştırılmıştır (Allen, 2001; Cere, 2002; Perry ve Poynting, 2006; Saeed, 2007; Gökçe, 2012; Zaal, 2012; Ansari, 2012; Awan, 2014; Ogan vd., 2014; Luqiu ve Yang, 2018). Medyanın İslami sembolleri, yaşam tarzını, doğu ile batının farklılığını sunuş şekli önemlidir. Çünkü medya kültür endüstrisinin başat aktörüdür. Medyanın; film, dizi, oyunlar ve diğer araçlarıyla yarattığı popüler kültür ikonları İslamofobiye daha geniş kitlelere yaymakta ve zihinlere kazımaktadır.

İslamofobi tartışmaları arasında Türkiye gerek coğrafi konumu ve gerekse devlet yapısı nedeniyle özel bir öneme sahiptir. Avrupa ve Asya'nın birleştiği noktada bulunan Türkiye laik bir devlettir. İslami kanunlara (Şeriat) göre yönetilmeyen ve toplumun çoğunluğunun müslümanlardan oluştuğu Türkiye, hem coğrafyave kültürel anlayış ve hem de bakış açısı bakımından adeta bir "köprü" durumundadır.

Kurucu önder Mustafa Kemal Atatürk'ün 29 Ekim 1923'te Türkiye devletin yönetim şeklini "Cumhuriyet" olarak ilanı ve devamında gerçekleşen devrimler, sadece devlet yapısını değil toplumun İslami yaşama pratiklerini ve zihin yapısını da değiştirmiştir. Bu açıdan Türkiye'nin İslamofobiye nasıl değerlendirdiği ve islamofobiye nasıl yaklaştığı çok önemlidir. Bu çalışma bu açıdan da literatürdeki eksikliği gidermeye katkı sağlamaktadır.

Haziran 2018'de Türk Hükümetinin Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından ilk defa islamofobi ile mücadele kapsamında bir veri tabanı kurulmuştur. Hollywood filmleri, çizgi filmler, dijital oyunlar ve müzikler, islamofobik unsurlar taşıyıp, taşımadıkları açısından incelenmiştir. İslamofobik içerik taşıdığı tespit edilenler "farkındayiz.gov.tr" adlı resmi internet adresi üzerinden

erişime açılmıştır. Ayrıca sitede, halka islamofobik içeriklere karşı mücadele edilmesini ve fark ettikleri içerikleri bildirmelerini isteyen bir de çağrı metni eklenmiştir.

Resmi internet sitesi, “çoğunlukla Müslümanların yaşadığı laik bir devlet olan Türkiye’de, medya içeriklerinin hükümet tarafından islamofobik olarak değerlendirme kriterlerinin ne olduğu?” şeklindeki sorumuza resmi bir kanıt ve araştırma açısından mükemmel bir kaynak oluşturmuştur.

Kültür Endüstrisi, Popüler Kültür ve İslamofobi

Medya insanları ve toplumları ikna etmede kullanılan etkili bir araçtır. Medyanın insan tutum ve davranışları üzerindeki etkisi bilinmektedir. İletişim teknolojilerindeki hızlı değişim ve gelişim sunulan medya içeriğine de yansımıştır. Özellikle dijital içeriklerin tasarım, efektler, görüntü kalitesi vb. zenginleşmesi, farklılaşması, kişiye özel seçenekler sunulması, arttırılmış gerçeklik gibi uygulamalar insanların daha fazla mesajlara maruz kalmasına neden olmuştur.

İletişimde meydana gelen ve belki de bu denli artacağı tahmin edilemeyen değişim daha önce farkında olunmayan veya çoğunluğun bilmediği fikirlerin, tutumların ve hatta fobilerin yayılmasına neden olmuştur. Bunlardan en önemlilerinden biri de İslamofobidir.

Medya bu açıdan mesaj ya da ‘enformasyon’ değil; ideoloji üretmektedir (Golding ve Murdock, 1997, s.xvii). Derin tarihi kökleri bulunmasına rağmen, İslamofobinin artışıdaki en önemli etkenlerden birinin medyada sunuş şekli olduğu söylenebilir. Elbette bunda medya sahipliği ve egemen medyanın da etkisi yadsınamaz (Poole, 2002; Jaspal ve Cinnirella, 2010; Steuter ve Wills, 2010). Murdock’ın ifadesiyle “...sunulan çerçeveler zorunlu olarak onları ürettenlerin çıkarlarına eklenmiştir” (Murdock ve Golding, 1974, s.226).

Her ürün, eser onu ortaya çıkaran yapımcısından izler taşır. Bu bir fikir, kitap, mimari eser, makale veya medya ürünü olabilir. İslamofobinin medyada temsilinde de bu izler görülmektedir. Araştırmalar medyanın İslamı; barbar, şiddet, terör, gerici vb. tanımlamalarla verdiği, kamuoyunda da bu yönde algısal bir eğilim oluşturduğunu ve bu eğilimin de sürekli arttığını ifade etmektedir (Hafez, 2002, 2009; Poole, 2002; Schiffer, 2004, 2005; Deltombe, 2005, Halm, 2006; Frost; 2008, Glück, 2008; Schneiders, 2009; Leibold,

2009; Bielefeldt, 2009, Ahmed ve Matthes, 2017; Khan ve Mythen, 2018). İslamın birçok kişi tarafından şiddet, militan, hoşgörüsüz, ve hatta tiranlıkla özdeşleşen geleneksel bir din gibi algılanmasında (Kalin, 2004) verilen bu mesajların etkisi büyüktür. Baudrillard'ın ifade ettiği gibi "Ana çizgileriyle demiryolunun 'ileti'si taşıdığı kömür ya da yolcular değil, yeni bir dünya görüşü, yerleşim alanlarının yeni statüsü vb.'dir. TV'nin iletisi aktardığı imgeler değil, dayattığı yeni ilişki ve algılama tarzları, ailenin ve topluluğun geleneksel yapılarının değişimidir" (Baudrillard, 2008).

Özellikle kültür endüstrisi bağlamında düşünüldüğünde İslamofobiyi bilinçli olarak çeşitli mesajlarla yaymak isteyen kişi veya kurumlar için popüler kültür çok etkili bir yol olarak görünmektedir. İlk kez Adorno ve Horkheimer'in bahsettiği ve "kapitalist endüstri ve meta estetiği tarafından söğrulan sanatın ve kültürün reddi, kültür metasının standardizasyon ve kitle üretimi tarafından yapay olarak farklılaştırılması" (Flew, 2002, s.9) olarak kavramlaşan kültür endüstrisi bugün birçok alanda etkisini göstermektedir. Hem küresel hem de yerel olarak etkili olan kültür endüstrileri, dünya genelinde büyük cirolar ve popüler kültür ikonları yaratmaktadır (Buchanan ve Partners, 2000, s.6). Bu açıdan popüler kültürün ürettiği islamofobik içerik ile tüketim düzeyi arasında diyalektik bir ilişkinin varlığında da söz edilebilir. "Üretim ve tüketim, diyalektik bir ilişki içinde var olur. Üretimin doğası ve yapısı, tüketicinin doğası ve yapısını belirler ve tersi de geçerlidir" (Garnham, 2001, s.134).

Kültür endüstrisini besleyen ve yayılımını sağlayan en önemli faktör de medyadır. Medya islamofobik içerik üretmekte ve bunu tüketen kitlelerle karşılıklı olarak birbirlerini besleyerek sorunun artmasına neden olmaktadır. Medya bir yandan popüler ikonları tüm dünyaya tanıtmakta bir yandan da bireysel ve toplumsal algıyı şekillendirmektedir. Kültür endüstrisinin medya aracılığıyla topluma sunduğu popüler karakterler, ikonlar, nesnelere, imajlar, kurgusal öğeler, Adorno ve Horkheimer'in (1947) bahsettiği bir eğlence işletmesi gibi reklam ve tekrarlarla zihinlere kazanılmaktadır. Bu durum medyanın baskın gücünü elinde tutan tarafın etkin kuşatmasını ve kuşatmanın farkında olmayan diğer tarafın da ikna olduğu bir sosyal kabulü beraberinde getirmektedir. Değişik bir dünya özlemi ve farklı bir insan arayışında olan modern kitle toplumu (Rabassierre, 1960, s.373), Frankfurt Okulu'nun öğretilerinden hareketle gerçek bir kültürü değil kültür endüstrisinin sunduğu popüler kültür ürünlerini kabul etmektedir (Jay, 1989, s.312).

Kitlenin bu kabul edişinde, popüler kültürün kurmaca karakterleri vasıtasıyla oluşturdıkları yapının izleyicinin düş görme ve fantazy gereksinimini karşılaması da yatar (Geraghty ve diğ. 1998, s. 65). Filmler, diziler ve oyunlar bunu gerçekleştirebilmenin etkili bir yoludur. Bireylere bu yolla verilen yeni bir öz kişiliğın (Mills, 1974, s.400) bir kaçış alanı yaratması, kurmaca bir dünyada sunulan hazır düşlerin varlığı (Frith, 1992) ve bireyin bunu sürdürme isteğı bilişsel olarak kabulü ve iknayı hızlandırır. Bireydeki bu kabul içinde bulunduğı çevreyi ve toplumu da zamanla etkiler. Böylece Baudrillard'ın (2008) medya içeriğindeki gerçek iletinin aslında insan ilişkilerindeki yapısal değışime neden olduğı tespiti gerçekleşir. Sadece günlük yaşam pratiklerinde değı insanların bilişsel önyargıları, nefret, korku gibi duygularında da etkili olur.

Metodoloji

Literatüre bakıldığında İslamofobi'yi değılendirebilmek amacıyla geliştirilmiş olan ölçekler bulunmaktadır. Bunlardan biri de Lee ve ark. Tarafından geliştirilen İslamofobi Ölçeğı (2009) olup, katılımcıların Müslümanların kaygılarına karşı duydukları olumsuz düşüncelerin derecesini değılendirmek için kullanılmıştır. Fobinin ifade ettiğı üzere ölçek, korkuyla ilgili ve kaçınılmamış dini önyargıya odaklanmış ve geçerli ve güvenilir bir ölçüm olduğı kanıtlanmıştır (Lee ve diğ., 2013).

Medya içeriklerinde nitel araştırma temelli yaklaşımın benimsendiğı (Riffe ve diğ., 2005) bu çalışmada ise içerik analizi yöntemi (Cohen, 1963) kullanılmıştır. Neumann (2003, s.219) İçerik analizinde içerikten anlaşılması gerekenin iletilebilen kelimeler, anlamlar, olabileceğı gibi resimler, semboller, fikirler, temalar veya mesajlar da olabileceğini belirtmiştir. Araştırmada kendisine özgü, daha önce karşılaşılmamış bir durum söz konusu olduğundan casestudy deseni (Yin, 2003) kullanılmıştır. Araştırmalarda bir ya da daha fazla durumu derinlemesine inceleyerek araştırmanın soru ve konularına dikkat çekmek amacıyla Durum çalışması kullanılır (Christensen ve diğ, 2015). Bireyler, gruplar, kurumlar, kültürler vb. durum olarak nitelendirilebileceğı gibi kendisine has, özgün bir şey de durum olarak nitelendirilebilir (Patton, 1990).

Görgül bir araştırma yöntemi olan durum çalışması, çok yönlü ve derinlemesine bir inceleme yapar (Yıldırım ve Şimşek, 2013; Patton, 1990). Çalışmada ele alınan tek durum içerisinde birden fazla alt analiz birimi (fotoğraf, video, metin) olduğundan iç içe geçmiş tek durum deseni kullanılmıştır (Yin, 2003).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmanın amacı doğrultusunda “www.farkındayiz.gov.tr” web adresinde yer alan veriler iki araştırmacı tarafından birbirinden bağımsız olarak toplanmış ve analiz edilmiştir. İlk önce internet sitesinin içerisinde film, çizgi film, oyun ve müzik bölümlerinde yer alan (fotoğraf ve videolar) orijinal biçiminde araştırmacılar tarafından ayrı ayrı bilgisayarlara indirilmiştir. Sitede yer alan tüm açıklamalar ve diğer bilgiler de (word) dosyalarına kendi isimleri verilerek kaydedilmiştir. Toplamda 9 adet A4 sayfası (12 punto) metin dosyası oluşturulmuştur.

Tamamı Türkçe olan açıklamalardaki önemli kelimeler ve cümleler, Türkçe dilbilgisi ve anlam yapısı ile tekrarlanma durumu göz önüne alınarak belirlenmiştir. Veri toplanırken açıklamalarda, fotoğraflar ve videolarda bazı yapımlara islamofobi ile alakalı olduklarından değil başka gerekçelerle yer verildiği görülmüştür. Örneğin; Türkiye’ye hakaret (‘Friends’ isimli dizide İngilizce yazılışı nedeniyle hindi göndermesi veya fes giyilmesi), Türk Bayrağına hakaret (The West Wing)veya Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’a hakaret (War Dogs) gibi. Bu yapımlar veri kümesinden çıkarılmıştır. İslamofobik olduğu belirtilen yapımların ise fotoğrafları ve videoları ile sitede yapılan açıklamaları karşılaştırılarak devletin bahsettiği hakaret unsurlarının var olup/olmadığı kontrol edilmiştir. Eğer var ise fotoğraflar ve videolarda bu unsurların nasıl kullanıldığına ilişkin her iki araştırmacı tarafından tanımlayıcı notlar alınmıştır.

Daha sonra iki araştırmacı tarafından birbirinden bağımsız olarak tüm veriler tekrar gözden geçirilmiş ve kategoriler haline getirilmiştir. Ardından araştırmacılar oluşturdukları bu kategorileri birbirleriyle karşılaştırmışlar ve nihai olarak 7 kategoride karar vermişlerdir.

Tablo 1. Kategoriler

<i>Kategori</i>	<i>Film</i>	<i>Çizgi Film</i>	<i>Oyunlar</i>	<i>Müzik</i>	<i>Toplam</i>
1 Allah'a hakaret	-	-	5	-	5
2 Peygamber Muhammed'e hakaret	3	1	6	-	10
3 Kur'an-ı Kerim'e hakaret	1	2	3	-	6
4 İslami sembollere saldırı	-	2	8	2	12
5 İslam'ı terör ile ilişkilendirmek	5	1	6	-	12
6 İslam'ı barbarlıkla ilişkilendirmek	3	-	-	-	3
7 Politik aşırılık	2	-	1	-	3

Bulgular

Bu çalışma Türkiye devletinin medya içeriklerini islamofobik olarak değerlendirmeye kriterleriyle ilgili 3 ana tema bulmuştur:

1. İslami sembollere saldırı
2. Allah'a, Peygambere, Kur'an-ı Kerim'e hakaret
3. İslam-Terör ilişkilendirmesi.

Tema 1: İslami sembollere saldırı

Mensching'e göre (1976, s.219-220) her şey sembol olabilir ama hiçbir şey kendiliğinden sembol olmaz. Bu açıdan baktığımızda herhangi bir şeyin sembol olabilmesi demek ona atfedilen bir değer, önemin olduğunu gösterir. Bu değer ve önem zamanla kişide veya toplumda sembolle ilgili çağrışımların ve otomatik düşünce kalıplarının oluşmasını sağlar. Dini bir sembol de işaret ettiği fenomenin düşünülmesini sağlar (Merrill, 1921).

Çoğunluğu Müslümanların yaşadığı Türkiye, aynı zamanda laik bir devlet yapısı olan ve demokrasi ile yönetilen bir cumhuriyettir. Türkiye'de yaşayan Müslümanların İslam'a bakış ve yaşayış şekli farklı yönetim biçimlerinin bulunduğu ve Müslümanların yoğun olarak yaşadığı diğer ülkelerden farklıdır. Bu durum sembollerin hakaret unsuru olarak kullanılmasına yönelik düşünce yapısını da etkiler. Örneğin Türkiye'de Müslüman kadınların türban takıp/takmamaları ile ilgili kararları tamamen kendilerine aittir ve bu konuda yasal bir zorunluluk bulunmamaktadır. Ayrıca halk arasında Müslüman bir kadına "Neden türban takmıyorsun?" şeklinde bir soru dahi "Özgürlüğüne müdahale ve saygısızlık" olarak değerlendirilmektedir. Diğer taraftan türban takmayı tercih eden bir kadının da bu durumdan dolayı günlük

yaşantıda veya medyada aşağılanması “hakaret, özgürlüğe müdahale ve dine saygısızlık” olarak değerlendirilir. Herhangi bir dinin görevlisinin kıyafetinden dolayı aşağılanması da aynı şekilde değerlendirilmektedir.

Ayrıca semboller saklanmış ve gizli anlamların aktarılmasına da izin verir (Issitt ve Main, 2014, s.19). Bu anlamlar tam olarak gözlemlenemese dahi olgu hakkında çok net olmayan bir duygu, his ve izlenim oluşturabilir (Foulquie, 1969, s.705). İnternet sitesi www.farkındayiz.gov.tr adresinde yer alan ve açıklamalardaki ifadelerde de sembol olarak değerlendirilen bazı yapımlar şunlardır:

1- FamilyGuy Çizgi Dizi:

Sitede çizgi diziyile ilgili açıklama şu şekildedir: “Dizinin 16. sezon 5. bölümünde “İstanbul’a büyük bir saldırı düzenlenmesi” konu edilmektedir. Ayasofya’nın hedef alınıp Şehitler Köprüsü’nün yıkılışı gösterilmektedir. Ayrıca bölümde tasvir edilen sokaklar İstanbul’u yansıtmamaktadır. Dizinin 11. sezon 15. bölümünde Müslüman karakter büyük bir terör eylemi düzenlemeye kalkışmaktadır.”

Açıklamada sembolik olarak İstanbul, Ayasofya ve Şehitler Köprüsü vurgulanmakta ve Tema 3’te incelenen İslam-Terör ilişkilendirmesine gönderme yapılmaktadır. İstanbul birçok dinin eserinin yer aldığı ve Osmanlı İmparatorluğu’nun başkenti olan bir şehirdir. Ayrıca İslam Peygamberi Hz. Muhammed’in “İstanbul mutlaka fethedilecektir. Onu fetheden komutan ne güzel komutan, onu feth eden asker ne güzel askerdir” (Çelebi, 1896) şeklindeki hadisinde de bahsi geçmektedir. Bu nedenle de dini bir önemi olan şehirdir. Ayasofya ise Fatih Sultan Mehmet tarafından 1453’te İstanbul fethedilinceye kadar kilise olarak kullanılmış ve bu tarihten sonra minareler eklenerek camiye çevrilmiştir. Şuan ise müze statüsündedir. Ayasofya’nın bu şekilde hedef alınması ve İstanbul’un terörist saldırınınun hedefi olarak gösterilmesi açıklamada özellikle vurgulanmıştır. Ayrıca İstanbul sokaklarının gerçeği yansıtmadığı da eklenmiştir.

Resim 1. FamilyGuy çizgi dizisi Ayasofya Müzesi (www.farkindayiz.gov.tr)

Resim 2. FamilyGuy Çizgi Dizi Şehitler Köprüsü (www.farkindayiz.gov.tr)

Şehitler Köprüsü'nün eski ismi Boğaziçi Köprüsü'dür. Fethullah Gülen Terör Örgütü (FETÖ) tarafından düzenlenen 15 Temmuz başarısız darbe girişimi ardından bu köprüde sivil halk ve polislerden 34 kişi öldürülmüştür. Bu tarihten sonra köprü'nün ismi 15 Temmuz Şehitler Köprüsü olarak değiştirilmiştir. Köprü Türk halkı açısından demokrasinin savunulduğu bir alan olarak görüldüğünden ayrı bir sembolik önemi vardır. Çizgi dizi bu sembollerin bir arada kullanıldığı ve terör ilişkilendirmesi nedeniyle seçilmiştir.

2. Serious Sam Game:

Sitede oyunla ilgili açıklama şu şekildedir: "Oyun, Dünya'yı istila eden uzaylılara karşı savaşma ve Dünya'yı kurtarma oyunudur. Oyunda; Hz. Ali'nin kabri üzerinde bulunan işleme ve yazıtlara kadar bire bir tasarlanmış olup, kabrin içerisinden yaratıklar çıkmaktadır."

Ali bin EbüTalib (Hazreti Ali), İslam Peygamberi Muhammed' in hem damadı hem de amcasıdır. Peygamber Muhammed'in ölümünün ardından yönetimi devralan dört halifenin sonuncusudur. Mezarı (Harem el-İmam Ali) Irak'ın Necef kentinde bulunmaktadır ve Şii Müslümanların kutsal yeridir.

Sembolik değeri oldukça yüksek olan bu türbe, oyunda birebir kopyalanmıştır. İnternet sitesi hem açıklamasında ve hem de oyundan alınan görüntülerin üzerinde Türkçe olarak bu durum belirtilmiştir.

Resim 3. Serious Sam Game. Görüntü üzerindeki açıklamada "Hz. Ali'nin kabri içerişi saldırı hazırlığı" olduğu belirtiliyor. (www.farkındayiz.gov.tr)

Resim 4. Serious Sam Game. Görüntü üzerindeki işleme ve yazıtlar olduğu belirtilerek, oyunda hiç değiştirilmeden kullanıldığı belirtiliyor (www.farkındayiz.gov.tr).

3. Devil May Cry 3 Game:

Sitede oyunla ilgili açıklama şu şekildedir: "Oyun, 3. şahıs ilerlemeli aksiyon oyunudur. Oyunda; Müslümanların kutsal evi olan Kâbe'nin kapısı, kötülüğün ve şeytani türevlerin giriş kapısı olarak kullanılmaktadır."

Resim 5. :Devil May CryGame. Oyunda kötülüğün ve şeytani türevlerin giriş kapısı olarak kullanıldığı belirten sahnenin görünüşü. (www.farkındayiz.gov.tr)

Resim 6. Kabe'nin giriş kapısı. Devil May CryGame oyunu açıklanırken oyundan alınan sahnenin yanı sıra gerçek görüntü de konularak kıyaslama yapılması amaçlanmıştır. (www.farkındayiz.gov.tr)

4. ResidentEvil 4

Sitede oyunla ilgili açıklama şu şekildedir: "Oyun, 3. şahıs ilerlemeli aksiyon oyunudur. Oyunda; Peygamber Efendimizin (S.A.V.) kabrinin kapısı (Mescidi Nebevi), zombilerin karakterlere saldırımadan önceki büyük giriş kapısı olarak tasvir edilmiş."

Mescidi Nebevi, peygamber meclisi anlamına gelmektedir ve 622 yılında İslam peygamberi Muhammed ve sahabeler tarafından inşa edilmiştir. Me-

dine’de bulunan bu alanda İslam peygamberi Muhammed’in kabri yer almaktadır (Ateş, 1994). Bu alanın giriş kapısı ise İslam âlemi tarafından oldukça iyi bilinmektedir. İnternet sitesinde oyunda bu kapının görselinin kullanıldığı, üzerine illuminati sembolünün yerleştirildiği ve oyunda zombilerin karakterlere saldırmadan önceki büyük giriş kapısı olarak tasvir edildiği belirtilmektedir.

Resim 7. Solda Resident Evil 4 Game oyunundan alınan görüntü ile sağda Mescidi Nebevi Giriş Kapısının gerçek görüntüsü ko-nulmuştur (www.farkındayiz.gov.tr).

Resim 8. Görselde karşılaştırma yapılmıştır. Görselin üst kısmında “Oyunda geçen adıyla ‘Los Illuminados’ İngilizce (The Illuminated Ones) sembolü” kullanıldığı belirtilmektedir. Görselin alt kısmında ise “Sağda Mescid-i Nebevi Kapısı. Solda ise oyunda üzerine İlluminati logosu yerleştirilmiş hali” denmektedir. (www.farkındayiz.gov.tr)

Oyunda Mescid-i Nebevi’nin giriş kapısına ait görüntülerin birebir alınarak kullanıldığı görülmektedir.

5. Minarett Attack

Sitede oyunla ilgili açıklama şu şekildedir: “İsviçre’de geliştirildi. Ülkedeki minare referandumu öncesinde piyasaya çıktı. Aşırı sağcı politikacılar tarafından piyasaya sürüldü. Minareleri bombalayarak patlatma üzerine kuruludur. Minare üzerinde sakallı ve fesli müezzinler tasvir edilmiştir.

İSVİÇRE’de minarelerin yasaklanması için 29 Kasım’da yapılacak referandum öncesi minare karşıtları bir de internette “Minareye saldırı” oyunu başlatması tepkilere yol açtı. Oyunu başlatan aşırı sağcı politikacı “Ama müezzine ateş edilmiyor” diye kendini savundu. İSVİÇRE’de minare inşaatlarının yasaklanması konusunda 29 Kasım’da yapılacak referandum öncesi kampanyalarını sürdüren minare karşıtları, internete koydukları “Minareye saldırı” oyunuyla büyük tepki çektiler. “Minarett Attack” adlı oyunda amaç minarelerin yükselmesini ve müezzinin ezan okumasını

engellemek. Bunun için müezzinin üzerine gidilip düğmeye basılıyor. İsviçre halkını minare yapımına karşı harekete geçirmeyi hedefleyen oyununun mimarı ise, başında aşırı sağcı İsviçre Halk Partili (SVP) Walter Wobmann'ın bulunduğu inisiyatif. Wobmann gelen eleştirileri değerlendirirken "Oyunda müezzine ateş edilmiyor, sadece bir "Stop" işareti çıkıyor" dedi.

Ürkütücü kampanya Oyunun sonunda "İsviçre minarelerle doldu. Bunun olması için 29 Kasım'daki referanduma katılın ve minare yasağına "evet" oyu verin" çağrısı yapılıyor. İsviçre geçtiğimiz haftalarda yine SVP partisinin başlattığı minare karşıtı afiş kampanyası ile gündeme gelmişti. Afişlerin birinde, tesütlü bir kadın füzeleri çağrıştıracak şekilde çizilmiş minarelerle bezenmiş İsviçre bayrağının önünde resmediliyor. Afişlerle ilgili bir açıklama yapan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu "Ürkütücü bir kampanya" yorumunda bulunmuştu.

Karşı oy verin İsviçre'de yapılan son kamuoyu yoklamalarına göre halkın yüzde 51'i minare yapımına karşı değil ve referandumda "Hayır" oyu verecek. Verilen bilgiye göre halkın sadece yüzde 35'i minare yapımına karşı. Ülkedeki dini cemaatler, aşırı sağcıların isteğinin aksine yasağa karşı oy vermeye çağırıldılar. İsviçre İslam Federasyonu Çatı Birliği Başkanı Hisham Maizar "İnsanları aşağılayan iğrenç bir oyun" derken Irkçılığa Karşı Birlik (EKR) Başkanı Georg Kreis "Savcılık ve mahkemeler bu gelişmelere son vermeli" çağrısında bulundu. Ancak gelen tepkilere rağmen dün oyun hala internette oynanabiliyordu. (Hürriyet Avrupa).

İsviçre'de İslam karşıtlığı bilgisayar oyunlarına da yansdı. Oyunda yerden mantar gibi biten minareler ve ezan okuyan müezzinler vuruluyor. Oyunda puan almak için, yerden mantar gibi biten devasa minarelerin şerefelerinde beliren müezzinleri vurmak gerekiyor. Aksi takdirde sürekli ezan okuyorlar. Oyun, aşırı sağcı kesimi memnun etmiş görünüyor. İnternet forumlarında, "10 bin puan aldım. Şahane! Hayallerim nihayet gerçek oluyor. Mükemmel bir oyun! Bizim kronik alingan Müslümanlarımız da mükemmel bulur mu acaba?" yorumları dikkat çekiyor. Oyunu deneyenlerin bazıları ise tedirgin: "Daha ne kadar aptal olmak gerekiyor ki; bu oyunla bizi eleştirenlerin eline koz veriyoruz. Bu, hareketimizin işine gelmez." 29 Kasım'da yapılacak 'minare referandumu' için hazırlıklarını yoğunlaştıran Minare Karşıtı İnisiyatif, İsviçre'yi ikiye bölen ırkçı afişlerden sonra bir adım daha atarak internet sayfası üzerinden saldırılarını sürdürüyor. Ülkede minare yasağı konulması için bu çalışmaya imza atan hareket, bir internet sitesine yerleştirdiği oyunla minareyi hedef gösteriyor.

Oyunun başlangıcında huzurlu bir coğrafya göze çarpıyor. Karlı yüksek dağlardan birinin üzerinde İsviçre bayrağı dalgalanıyor. Dağların hemen önünde kiliseleriyle

sakin bir İsviçre şehri. Ancak 'başlat' komutunu verir vermez yerden şehri işgal edecek biçimde minareler yükseliyor. Bundan sonrası oyunu oynayana kalıyor. Ne kadar minare ya da müezzin vurursa o kadar puan alıyor. Vurulamayan müezzinler, oyunu kaybetmiş olmanın bir getirisi olarak durmadan ezan okuyorlar.

Oyunun arkasında ise afiş faaliyetlerinde olduğu gibi İsviçre Parlamentosu'nda en çok milletvekili bulunduran aşırı sağcı İsviçre Halk Partisi (SVP) görülüyor. İnişiyatif Komitesi Başkanı Walter Wobmann, aynı zamanda İsviçre Milli Meclisi'nde bir milletvekili.

SVP'nin bir önceki afiş propagandası ise eleştirilere rağmen Zürih ve Luzern şehirlerinin sokaklarında boy gösteriyor. Söz konusu afişlerde ön planda peçeli bir kadının resmedildiği afişlerin arka planında füze şeklindeki minarelerin, zemini oluşturan İsviçre bayrağını yırtarak yükseldikleri görülüyor.

Zürih şehri, afişleri İslam'ı olumsuz, tehdit edici ve tehlikeli göstermesi sebebiyle gerçeğe uygun görmese de, 'düşünce özgürlüğü' kapsamında kabul ettiğini açıklarken, Winterthur, Luzern, Cenevre ve St.Gallen de bu yönde hareket etti. Freiburg, Basel, Lozan ve Yverdon'da ise söz konusu afişlerin kamu alanında asılması yasaklandı."

Minare, Arapça "Nur" kelimesinden türetilmiş olup, "aydınlatan, ışık saçan yer" anlamına gelmektedir (Kamiloğlu, 2010). Minareler İslam kültürünün en eski sembollerinden biri olmuştur. Minare günde 5 vakit namaz kılınması için ezan çağrısının yapıldığı yerlerdir. İslamın ilk zamanlarında Müslümanların sayısı az olduğu için ibadete (namaza) evlerin kapısı tek tek vurularak çağırılmışlar, ancak sonradan İslam Peygamberi Muhammed'in talimatıyla ilk ezan Bilal-i Habeşi tarafından yüksek bir evin çatısından okunmuştur (Berki ve Keskinoglu, 1974). Daha sonraları minareler bu çağrının yapıldığı caminin bir parçası, İslam dininin sembollerinden biri haline gelmiştir.

Resim 9. Oyunda arka planda İsviçre bayrağı ve dağ sembolü gözükmektedir. Ön planda ise minareler ve İslam din görevlileri görülmektedir (www.farkındayiz.gov.tr).

5. My Soul

Sitede müzik klibiyle ilgili açıklama şu şekilde verilmiştir: “Tataristan’ın ünlü şarkıcılarından RezedaGaniullina, My Soul (Ruhum) isimli şarkı albümü için çektiği video klipte; sanatçı Tataristan’daki Beyaz Camii’yi arkasına alarak dansöz kıyafetleri içerisinde dans etmektedir.”

Yukarıda minarelerle ilgili yaptığımız incelemeyle aynı şekilde bu oyunda da Müslümanların ibadethanesi olan camiinin ve minarelerin kullanıldığı görülmektedir. Camiler tıpkı diğer dinlerin ibadethaneleri gibi saygı gösterilmesi gereken yerlerdir. İslam dininde cami veya diğer namaz kılınan yerlerde bedeninin açık olmaması ve giyilen kıyafetlerin temiz ve özenle seçilmesi gerekir. Ayrıca camilerde müzik yayını ve dans vb. gösteriler yer almamaktadır.

İncelenen klipte ise bu durumun tam tersi görülmektedir. Çekim yapılan alanda Tataristan’daki Beyaz Camii görünmekte ve dansöz kıyafetleri ile müzik eşliğinde dans edilmektedir.

Resim 10. Tataristanlı ünlü şarkıcı RezedaGaniullina’nın My Soul isimli şarkısının klibinden bir kare (www.farkındayiz.gov.tr).

Tema 2: Allah’a, Peygamber Muhammed’e, Kur’an-ı Kerim’e hakaret

1. Innocence of Muslims

Sitede filmle ilgili açıklama şu şekildedir: “ABD yapımı filmde Peygamber Efendimiz (SAV) öldürmekten zevk alan erkeklerden oluşan bir ayak takımının kanlı lideri olarak lanse edilmekte ve Müslümanlar da acımasız, barbar ve terörist olarak gösterilmektedir.”

Medyada da yer alan ve protestolara neden olan bu filmle ilgili değerlendirmeler ve tartışmalar hala sürmektedir (Bulmer ve Solomos, 2018; Jamalet ve diğ., 2015). Mısır kökenli Amerikalı yönetmen Nakoula Basseley tarafından çekilen film, Müslümanlardan büyük tepki toplamıştır. Saldırgan bir eğilimin olduğu açıkça görülen film nedeniyle birçok olay yaşanmıştır (Marantz, 2012).

Resim 11. *Innocence of Muslims* isimli filmde İslam peygamberi Muhammed'in gösterildiği bir kare (www.farkındayiz.gov.tr).

2. Resident Evil 5

Sitede oyunla ilgili açıklama şu şekildedir: "Oyun, 3. şahıs ilerlemeli aksiyon oyunudur. Türkiye listelerinde ilk 5, dünya sıralamasında ilk 10 dadır. Şirketin yıllık kazancı 3 milyar dolara yakındır. Oyunda; sahnelerden biri kütüphanede geçmektedir. Kütüphanede "Kur'an-ı Kerim" hariç tüm kitaplar kitaplıktayken "Kur'an-ı Kerim" yerde bulunmaktadır."

İslam dininin uygulamalarına göre Kur'an-ı Kerim'in temiz ortamlarda bulunması ve belden yüksek bir seviyede tutulması gerekmektedir. Kur'an-ı Kerim'in geleneksel olarak kullanılan kitap kapağı tasarımı vardır. Oyndaki kitabın kapak tasarımına bakıldığında Kur'an-ı Kerim olduğu Müslümanlar tarafından anlaşılmaktadır.

Açıklamadaki ifadeler oyunu yapan şirketin Türkiye ve Dünya sıralaması ile yıllık kazancı hakkında bilgiler verilmektedir. Bu bilgilerin verilmesi oyunun Türkiye'de ve Dünya'da birçok kişi tarafından oynandığını belirtmektir. Açıklamada kütüphanede geçen oyun sahnesinde diğer kitaplar raftayken Kur'an-ı Kerim'in yerde olduğu belirtilmektedir. Oyunun ilgili sahnesi incelendiğinde Kur'an-ı Kerim'in orijinal kapak tasarımının kullanıldığı ve yerde olduğu gözükmektedir.

Resim 12. Resident Evil 5 Game oyunundan alınan görüntü. Yerde Kur'an-ı Kerim'in olduğu gözükmektedir. (www.farkındayiz.gov.tr)

Resim 13: Resident Evil 5 Game oyunundan alınan görüntü. Yerde bulunan Kur'an-ı Kerim'e oyun içerisinde zoom yapıldığında geleneksel tasarım olduğu daha yakından görülmektedir. (www.farkındayiz.gov.tr)

3. Tekken TagTournament

Sitede oyunla ilgili açıklama şu şekildedir: "Oyun, değişmeli modda (Tag) oynanan bir dövüş oyunudur. Oyunun Suudi Arabistan'daki sahnesinde dövüşçülerin yer aldığı sahne zemininde "Allah (C.C)" yazıları yazmaktadır. Müslümanlardan gelen yoğun tepkilerden sonra yapımçı firma 1.03 güncellemesiyle bu detayı kaldırdığını duyursa da oyunun son paketinde (DLC) hala gözükmektedir."

Açıklamada oyunda zeminde Allah yazısının bulunduğu ve yapımçı firmanın bunu kaldırdığını duyurmasına rağmen hala oyunda yer aldığı bilgisi özellikle vurgulanmaktadır.

İslam dininde Allah en güzel isimlerden biri olarak kabul edilir. Yine İslam dininde Allah'ın isimleri zemin veya pis yerlerde (Tuvalet, banyo, çöplük vs.) bulunması hoş karşılanmamaktadır. Aynı şekilde Kur'an-ı Kerim veya ayetler de bu tarzda yerlerde bulunmamalıdır. Bunun kasti olarak yapılması hakaret olarak kabul edilmektedir.

Resim 14. Tekken TagTournament Game oyunundan alınan görüntü (www.farkındayiz.gov.tr).

Resim 15. Sitede Tekken TagTournament oyunuyla ilgili tweeter üzerinden verilen tepki ve yapımçı KatsuhiroHarada'nın verdiği cevap da yer almaktadır (www.farkındayiz.gov.tr).

4. South Park

Sitede çizgi dizi ile ilgili açıklama şu şekildedir: “ABD yapımı çizgi dizinin 14. sezon 5. ve 6. bölümlerinde İslam dünyasının hassasiyetiyle dalga geçilerek Peygamber Efendimiz(SAV), oyuncak ayı kostümü giydirilmiş şekilde yansıtılmıştır. ABD yapımı çizgi dizinin 14. sezon 9. bölümünde intihar saldırısı düzenleyen teröristlerin kullandıkları uçakların kuyruklarında Türk bayrağı motifi kullanılmıştır.”

Çizgi dizinin 14. sezon 5. ve 6. bölümlerde İslam peygamberi ayı kostümü giydirilmiş şekilde yansıtılmıştır. Müslümanların, İslam dini peygamberi Muhammed’in yüzü veya bedeninin tasvir edilmesiyle ilgili hassasiyeti tüm dünyada bilinmektedir. Buna rağmen çizgi dizide üst üste iki bölüm ayı kostümüyle verilmesi hakaret olarak kabul edilmiştir. Çizgi diziden alınarak internet sitesine konulan videoda da ilgili sahneler ek olarak verilmiştir. Sitede ayrıca dizinin 14. Sezon 9. bölümünde intihar saldırısı düzenleyen terörist uçakların kuyruk kısmında Türk Bayrağı motifini kullandığı da belirtilmiştir. Çizgi dizide bu hassasiyetlerin gözetilmediği açık bir şekilde görülmektedir.

Resim 16. Sitede South Park çizgi diziden alınan görüntü. Altyazıda “Bu kasabaya büyük bir iyilik yapıyorsun, Muhammed” yazmaktadır (www.farkındayiz.gov.tr).

5. Fireman Sam

Sitede çizgi dizi ile ilgili açıklama şu şekildedir: “Çizgi filmin “Sorunlu Sular” başlıklı bölümünde, karakterlerden birinin Kur’an-ı Kerim’den bir sayfanın üzerine basarak düşmektedir. Üzerine basılan sayfa havada süzülürken, Mülk Suresi’nin 13-26. ayetleri olduğu görülmüştür.

Yayıncı şirket sosyal medyada oluşan tepkiler üzerine Kur’an-ı Kerim’e hakaret olarak algılanan ilgili bölümü yayından kaldırmış, yayıncı şirketler de konuyla ilgili soruşturma açılmasını beklediklerini açıklamışlardır.

Çizgi filmin fikir babası David Jones 2012 yılında Londra’da havaalanında Müslüman bir kadına başörtüsünü çıkarması yönünde yaptığı sözlü saldırıdan dolayı İslam karşıtlığı ile suçlanmıştır. İtfaiyeci Sam Türkiye’de de bazı çocuk kanallarında da yayınlanmıştır.”

Açıklamada çizgi dizinin “Sorunlu Sular” başlıklı bölümünde karakterlerden birinin Kur’an-ı Kerim’den bir sayfanın üzerine bastığı ve daha sonra havada süzülürken gösterildiği belirtilmektedir. İlgili sahnenin ekran görüntüsüne de internet sitesinde yer verilmiştir.

Resim 17. Fireman Sam çizgi dizisinin ilgili sahnesinden alınan görüntü (www.farkındayiz.gov.tr).

Yukarıda diğer maddelerde belirtildiği gibi Kur’an-ı Kerim, Müslümanlar tarafından Allah’ın sözü olarak kabul edilir. Ayetlerin yani Allah’ın sözlerinin yerde veya kirlî, pis ortamlarda bulundurulması saygısızlık olarak kabul edilmektedir. Kur’an-ı Kerim Müslümanlar tarafından evlerin içinde de saygı göstergesi olarak yüksek yerlerde muhafaza edilir. Müslümanlar açısından aynı durum diğer dinlerin kitapları için de geçerlidir.

Resim 18. Fireman Sam çizgi dizisinin ilgili sahnesinden alınan görüntünün Kur’an-ı Kerim’deki Mülk Suresi ile karşılaştırılması (www.farkındayiz.gov.tr).

İnternet sitesindeki açıklamada çizgi dizinin fikir babası olan David Jones'ın 2012 senesinde Londra'da Müslüman bir kadına başörtüsünü çıkar-ması yönünde sözlü saldırı yaptığı ve İslam karşıtlığı ile suçlandığı da ayrıca belirtilmiştir.

Tema 3: İslam-Terör İlişkilendirmesi

İnternet sitesi www.farkindayiz.gov.tr adresinde yer alan ve açıklamalardaki ifadelerde İslam-Terör İlişkilendirilmesi olarak değerlendirilen bazı yapımlar şunlardır:

1. Command Conquer Generals Zero Hour

Sitede oyunla ilgili açıklama şu şekildedir: "Oyun, Command Conquer serisine ait bir strateji oyunudur. Oyunda; Amerika, Çin ve GLA olarak üç grup vardır. GLA, İslami terör teşkilatıdır. Diğer iki ülke normal ve modern teknolojilere sahip olarak resmedilirken, GLA adlı bu grup, canlı bomba saldırıları, suikastler, sabotajlar yapan, kimyevi silahlar kullanan intihar bombacıları olarak resmedilmektedir."

Açıklamada oyunda yer alan 3 ülkeden ikisinin normal ve modern teknolojilere sahip olduğu resmedilirken, canlı bomba saldırıları, suikastler, sabotajlar yapan grubun İslami terör teşkilatı olarak yer aldığı bilgisi özellikle vurgulanmaktadır. Dolayısıyla oyunda İslam; terör saldırıları düzenleyen, masumları öldüren bir din ve İslam dinine mensup kişiler de terörist gibi gösterilmekte böylece İslam ve Terör arasında bir ilişkilendirme yapılmaktadır.

Resim 19. CommandConquerGenerals Zero Hour oyunundan alınan görüntü (www.farkindayiz.gov.tr).

2. Counter Strike

Sitede oyunla ilgili açıklama şu şekildedir: "Oyun, teröristler (Terrorists) ve terörle mücadele ekibi (Counter-Terrorists) olmak üzere iki takım olarak devreler

halinde oynanmaktadır. Oyunda; Komandolar teröristleri öldürürken, teröristler "Allahuekber, Lailahe İllallah" şeklinde bağırılmaktadır. Müslümanların yoğun tepkisi üzerine yapımçı firma güncelleme yaparak bu ses efektlerini kaldırmıştır."

Açıklamada oyunda yer alan teröristlerin "Allahuekber, Lailahe İllallah" şeklinde bağırılmaları oyunda teröristlerin İslam dinine mensup kişiler gibi gösterilerek, Müslümanların terörist olarak lanse edildiği görülmektedir. Dolayısıyla oyunda İslam terör saldırıları düzenleyen, masumları öldüren bir din, İslam dinine mensup kişiler de terörist gibi gösterilerek, İslam- terör ilişkilendirilmesine gönderme yapılmaktadır.

Resim 20: Counter Strike oyunundan alınan görüntü (www.farkındayiz.gov.tr).

3. 13 Saat: Bingazi'nin Gizli Askerleri

Sitede film ile ilgili açıklama şu şekildedir: "2012 ABD yapımı filmde ön plandaki teröristlerden birine Türk bayraklı tişört giydirilmiş halde defalarca gösterilmektedir."

Açıklamada teröristin Türk olarak lanse edildiğine dair bilgiye yer verildiği görülmektedir. İlgili sahnenin ekran görüntüsüne de internet sitesinde yer verilmiştir. Çoğunluğu Müslümanların yaşadığı Türkiye ve ülkede yaşayanlar terörist gibi gösterilerek, İslam- terör ilişkilendirilmesine gönderme yapıldığı görülmektedir.

Resim 21. 13 Saat: Bingazi'nin Gizli Askerleri filminden alınan görüntü. Film görselinde en önde yer alan teröristin Türk Bayraklı tişört giydiği görülmektedir(www.farkındayiz.gov.tr).

4. *Sacrificed Survivors The Untold Story Of The Ground Zero Mega Mosque*

Sitede film ile ilgili açıklama şu şekildedir: “Belgesel türündeki filmin afişinde ve DVD kapağında, İkiz Kuleler’in enkazı yakınında göndere çekilmiş Türk ve bazı Müslüman ülke bayrakları görülmektedir. Afiş ve kapak üzerindeki resimler ile Müslüman ülkelerin 11 Eylül saldırılarının faili olduğu algısı oluşturulmaktadır.”

Açıklamada filmin afişinde ve dvd kapağında İkiz Kuleler’in enkazı yakınında göndere çekilmiş Türk ve Müslüman ülke bayraklarının bulunması ile belirli Müslüman ülkelerin 11 Eylül saldırılarının faili olduğu algısı oluşturulduğu ve dolayısıyla da İslam-terör ilişkilendirilmesi yapıldığının söz konusu olduğu görülmektedir.

Resim 22. *Sacrificed Survivors The Untold Story Of The Ground Zero Mega Mosque* filminin afişinden alınan görüntü (www.farkindayiz.gov.tr).

Resim 23. *Sacrificed Survivors The Untold Story Of The Ground Zero Mega Mosque* filminin DVD kapağında alınan görüntü (www.farkindayiz.gov.tr).

Sonuç

Çalışma kapsamında medya içeriklerinin islamofobik olarak nitelendirilmesi için Türkiye’de devletin hangi kriterleri aradığı sorusu www.farkindayiz.gov.tr internet sitesi üzerinden araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Türkiye devletinin medya içeriklerini islamofobik olarak değerlendirme kriterleri ile ilgili olarak; İslami sembollere saldırı, Allah’a, Peygambere, Kur’an-ı Kerim’e hakaret ve İslam-terör ilişkilendirilmesi şeklinde 3 ana tema bulunmuştur.

Bu kapsamda 14 sinema filmi, 6 çizgi film, 29 dijital oyun ve 2 müzik olmak üzere toplam 51 yayın analiz edilmiş olup; inceleme sonucuna göre site-

deki sinema filmi, çizgi film, dijital oyun ve müzik içeriklerinde, en fazla İslami sembollere saldırı ve İslam-terör ilişkilendirilmesi ile ilgili mesajların yer aldığı görülmüştür.

Medyanın insanları etkileyebilme, onların tutum ve davranışları üzerinde etki oluşturabilme durumu göz önüne alındığında; dijital oyun, çizgi dizi, film, müzik gibi yayınların içeriği ve sunuluş şekli oldukça önemlidir. İslama ve Müslümanlara yönelik olumsuz bir algı oluşturacak şekilde mesajların bu içeriklerde yer almasının, islamofobiye yol açarak, toplumda Müslümanlara yönelik saldırgan düşünce ve tutumlarının ortaya çıkmasına sebep olabileceği düşünülebilir. Dolayısıyla da İslam dininin ve Müslümanların toplumlar tarafından saldırgan, hoşgörüden uzak, olumsuzluklar içeren bir din gibi algılanmasında medya aracılığı ile verilen bu mesajların etkisinin büyük olduğu söylenebilmektedir.

Bu noktada medya aracılığı ile islamofobiye yol açabilen bu durumu tersine çevirebilecek şekilde, İslam dini ve Müslümanlık ile ilgili gerçek ve doğru bilgilerin yer aldığı, olumsuz gerçekdışı algılamalara sebebiyet vermeyi engelleyebilecek, önyargısız yayınlar yapılabilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Kamu kurumlarının iletişim araçları aracılığıyla toplumu İslamofobik yayınlar ve içerik hakkında bilgilendirmesinin gelecekte yararlı olacağı öngörülebilmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

**Criteria For Evaluating Media Contents As
Islamophobic: farkindayiz.gov.tr**

*

Sefer Darıcı – Zafer Özdemir

Sivas Cumhuriyet University – Beykoz University

Islamophobia is a concept with deep historical roots (Lean and Esposito, 2012). The media also has a great role in the formation and spread of debates about Islamophobia. Many studies have investigated how islamophobia is represented in the media in different countries and the approach of the media to islamophobia (Allen, 2001; Cere, 2002; Perry and Poynting, 2006; Saeed, 2007; Gökçe, 2012; Zaal, 2012; Ansari, 2012; Awan, 2014; Ogan et al., 2014; Luqiu and Yang, 2018). It is important that the way the media presents Islamic symbols, lifestyles, and the difference between the east and west. Because the media is the leading actor in the culture industry. Media creates popular culture icons with movies, TV series, digital games, and other tools, and thanks to them, it spreads Islamophobia to a wider audience and places it in the mind.

A database was established by the Turkish government in June 2018 to combat Islamophobia. A lot of content that is found to be Islamophobic, from Hollywood movies to cartoons, from digital games to music, has been accessed via the official internet address “farkindayiz.gov.tr”. On the website, a call text has been added to the public asking them to fight against islamophobic content and to report the content they noticed. Website created a perfect resource which is open to anyone who wants to learn the government approach of the to islamophobic criteria in to be secular country Turkey where is mostly inhabited by Muslims. In this study, the question of what criteria according to the government in Turkey were accepted to be Islamophobic media content was investigated through this website.

The most important factor that nourishes and spreads the culture industry is the media. The media also produce islamophobic content and the masses consuming this content and cause the problem to increase. The

media, on the one hand, introduces popular icons to the world and on the other hand, shapes individual and social perceptions. The popular characters, icons, objects, images, fictional elements that the culture industry offers to the society through the media are engraved in the minds with advertisements and repetitions, such as an entertainment mentioned by Adorno and Horkheimer (1947). This situation brings with it an effective siege of the side that holds the dominant power of the media and social acceptance that the other party who is not aware of the siege is also convinced. The modern mass society (Rabassierre, 1960, p.373), who is looking for a different world longing and seeking a different person, accepts not the real culture but the popular culture products offered by the culture industry (Jay, 1989, p.312).

In this research, which used a single intertwined case pattern, the photographs, videos, and descriptions on the website were subjected to comparative content analysis. The results that criteria for evaluating media contents as islamophobic are grouped into three main themes:

- 1 - Attack on Islamic symbols.
- 2- Insulting Allah, the Prophet Muhammed, and the Holy Quran.
- 3-To associate Islam with Terrorism

In the scope of the study, the official website "farkindayiz.gov.tr" was examined by two researchers independently. A total of 51 publications, 14 of which are movies, 6 of cartoons, 29 of which are digital games and 2 of which are music, have been analyzed. According to the results of the analysis, it is seen that there are islamophobic messages in the contents such as movies, cartoons, digital games, and music.

Considering the power of the media to affect people and to influence their attitudes and behaviors; The content and manner of publications such as digital games, cartoons, movies, and music are very important. The messages given in a way that will create a negative perception of the religion of Islam and Muslims can lead to the emergence of aggressive thoughts and attitudes towards Muslims in society.

In addition, this situation causes the religion of Islam and Muslims to be thought offensive, free from tolerance and even associated with terrorism. It can be said that the effects of these messages given through the media are huge.

At this point, it is clear that the perception of Islamophobia should be reversed in the media and that true and correct information about Islam and Islam should be included. The importance of making publications without prejudice, which may prevent negative and unrealistic perceptions, becomes apparent. It can be predicted that it will be beneficial in the future for public institutions to inform the society about islamophobic publications and content through communication tools.

Kaynakça / References

- Ahmed, S. ve Matthes, J. (2017). 2000'den 2015'e kadar Müslümanların ve İslam'ın medya temsili: Bir meta-analiz. *Uluslararası İletişim Gazetesi*, 79(3), 219-244.
- Allen, C. (2001). *Islamophobia in the media since September 11th. Exploring Islamophobia: Deepening our understanding of Islam and Muslims*. University of Westminster, 29.
- Ansari, H. (2012). *From the far right to the mainstream: Islamophobia in party politics and the media*. Campus Verlag.
- Awan, I. (2014). Islamophobia and Twitter: A typology of online hate against Muslims on social media. *Policy & Internet*, 6(2), 133-150.
- Baudrillard, J., Deliceçaylı, H., ve Keskin, F. (2008). *Tüketim toplumu*. Ayrıntı Yayınları.
- Berki, A. H., ve Keskioglu, O. (1974). *Hatem'ül Enbiya Hz. Muhammed ve Hayatı*. Şehir ve Yayınevi.
- Beydoun, K. A. (2016). Islamophobia: Toward a legal definition and framework. *Colum. L. Rev. Online*, 116-108.
- Bielefeldt, H. (2010). *Das Islambild in Deutschland In Islamfeindlichkeit* (p.173-206). VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Bulmer, M., ve Solomos, J. (2018). Innocence of muslims. *Muslims, Migration and Citizenship* içinde (s. 19-19). Routledge.
- Cere, R. (2002). Islamophobia and the media in Italy. *Feminist Media Studies*, 2(1), 133-136.
- Christensen, L. B., Johnson, B., ve Turner, L. A. (2015). *Araştırma yöntemleri: Desen ve analiz*. Anı Yayıncılık.
- Çelebi, E. (1896). *Seyahatname*, 10 vols. Istanbul: İkdam Matbaası [vols. 1-6], Devlet Matbaası [vols. 7, 9, and 10], Orhaniye Matbaası 8, 1896-1938.
- Deltombe, T. (2005). *L'islamimaginaire: la construction médiatique de l'islamophobie en France*, 1975-2005. Paris.

- Foulquié, P. (1969). *Dictionnaire de la langue philosophique*. Paris.
- Frost, D. (2008). Islamophobia: Examining causal links between the media and “race hate” from “below”. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 28(11/12), 564-578.
- Garnham, N. (2001). Bir kültürel materyalizm teorisine doğru. *Praksis*, 4, 126-143.
- Glück, A. (2007). *Terror im Kopf: Terrorismusberichterstattung in der deutschen und arabischen Elitepresse*. (Vol. 14). Frank & Timme GmbH.
- Golding, P., ve Murdock, G. (1997). Introduction: Communication and capitalism. The political economy of the media, 1.
- Gökçe, O. (2012). Avrupa medyasının ve kamuoyunun İslam algısı: İslamofobi, kolektif bir korkunun anatomisi. *Sempozyum Tebliğleri*, Ankara, 77-95.
- Haddad, Y., ve Harb, N. (2014). Post-9/11: making Islam an American religion. *Religions*, 5(2), 477-501.
- Hafez, K. (2002). *Die politische Dimension der Auslandsberichterstattung* (Vol. 2). Baden-Baden: Nomos.
- Hafez, K. (2009). Mediengesellschaft–Wissensgesellschaft?. In *Islamfeindlichkeit* (p. 99-117). VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Halm, D. (2006). *Zur Wahrnehmung des Islams und zur sozio-kulturellen Teilhabe der Muslime in Deutschland*. Essen.
- Issitt, M., ve Main, C. (2014). *Hidden religion: The greatest mysteries and symbols of the world's religious beliefs: The greatest mysteries and symbols of the world's religious beliefs*. ABC-CLIO.
- Jamal, A. A., Keohane, R. O., Romney, D., ve Tingley, D. (2015). Anti-Americanism and anti-interventionism in Arabic Twitter discourses. *Perspectives on Politics*, 13(1), 55-73.
- Jaspal, R., ve Cinnirella, M. (2010). Media representations of British Muslims and hybridised threats to identity. *Contemporary Islam*, 4(3), 289-310.
- Kalin, I. (2004). Roots of misconception: Euro-American perceptions of Islam before and after September 11. *Islam, fundamentalism, and the betrayal of tradition*, 143-187.
- Kalmar, I., ve Ramadan, T. (2016). *Anti-Semitism and Islamophobia* (p. 351-372). London: Routledge.
- Kayaoğlu, T. (2012). Three takes on Islamophobia. *International Sociology*. 27, 609–615.
- Keyman, E. Fuat (2002). Globalleşme, oryantalizm ve öteki Sorunu: 11 Eylül sonrası dünya ve adalet. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 4 (20), 11-32.

- Khan, F., ve Mythen, G. (2018). Culture, media and everyday practices: Unveiling and challenging islamophobia. In *Media, Crime and Racism* (p. 93-115). Palgrave Macmillan, Cham.
- Lean, N. C., Esposito, J. L., ve Shaheen, J. G. (2012). *The Islamophobia industry: How the right manufactures fear of Muslims*. London: Pluto Press.
- Lee, S. A., Gibbons, J. A., Thompson, J. M., ve Timani, H. S. (2009). The Islamophobia scale: Instrument development and initial validation. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 19(2), 92-105.
- Lee, S. A., Reid, C. A., Short, S. D., Gibbons, J. A., Yeh, R., ve Campbell, M. L. (2013). Fear of Muslims: Psychometric evaluation of the Islamophobia Scale. *Psychology of Religion and Spirituality*, 5(3), 157.
- Leibold, J. (2009). Fremdenfeindlichkeit und Islamophobie. In *Islamfeindlichkeit* (p. 145-154). VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Luqiu, L. R., ve Yang, F. (2018). Islamophobia in China: news coverage, stereotypes, and Chinese Muslims' perceptions of themselves and Islam. *Asian Journal of Communication*, 28(6), 598-619.
- Marantz, A. (2012). *The innocence of Muslims: Viral video gone wrong*. The New Yorker.
- Meer, N. (2014). Islamophobia and postcolonialism: continuity, Orientalism and Muslim consciousness. *Patterns of Prejudice*, 48(5), 500-515.
- Mensching, G. (1976). Structures and patterns of religion. (Trans. H. F. Klimkeit und V. Srinivasa Sarma). Motilal Banarsidass Publ.
- Merill, E. T. (1921). Mathews, S., ve Smith, G. B. (Eds.). *A dictionary of religion and ethics*. Macmillan. London.
- Murdock, G., ve Golding, P. (1973). For a political economy of mass communications. *Socialist register*, 10(10), 205-234.
- Neumann, W. (2003). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches*. Boston: Allynand Bacon.
- Ogan, C., Willnat, L., Pennington, R., ve Bashir, M. (2014). The rise of anti-Muslim prejudice: Media and Islamophobia in Europe and the United States. *International Communication Gazette*, 76(1), 27-46.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. SAGE Publications, Inc.
- Perry, B., ve Poynting, S. (2006, December). Inspiring islamophobia: media and state targeting of Muslims in Canada since 9/11. In *TASA Conference 2006, University of Western Australia & Murdoch University, 4-7 December 2006* ASA 2006.

- Poole, E. (2002). *Reporting Islam: Media representations and British Muslims*. IB Tauris.
- Saeed, A. (2007). Media, racism and Islamophobia: The representation of Islam and Muslims in the media. *Sociology Compass*, 1(2), 443-462.
- Said, E. W. (1979). *Orientalism*. New York: Vintage.
- Said, E. W. (1985). Orientalism reconsidered. *Race & class*, 27(2), 1-15.
- Schiffer, S. (2004). *Die Darstellung des Islams in der Presse. Sprache, bilder, suggestionen. Eine Auswahl von techniken und beispielen*. Würzburg.
- Schiffer, S. (2005). Der Islam in deutschen Medien. *Aus Politik und Zeitgeschichte*, 20(2005), 23-30.
- Schneiders, T. G. (2009). *Islamfeindlichkeit. Wenn die Grenzen der Kritikverschwimmen*. Wiesbaden (VS).
- Sheehi S. (2011). *Islamophobia: The Ideological campaign against Muslims*. Atlanta, GA: Clarity Press, 2011.
- Steuter, E., ve Wills, D. (2010). The vermin have struck again: Dehumanizing the enemy in post 9/11 media representations. *Media, War & Conflict*, 3(2), 152-167.
- Trein, L. (2017). Islamophobia reconsidered: Approaching emotions, affects, and historical layers of orientalism in the study of religion. *Method & Theory in the Study of Religion*, 29(3), 205-220.
- Vakil, A. (2009). Is the Islam in Islamophobia the same as the Islam in anti-Islam; or, when is it Islamophobia time?. *e-cadernos ces*, 3(3).
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Genişletilmiş Baskı) Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and methods* (Vol. 5). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Zaal, M. (2012). Islamophobia in classrooms, media, and politics. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 55(6), 555-558.
- Zebiri, K. (2008). There deployment of Orientalist themes in contemporary Islamophobia. *Studies in contemporary Islam*, 10(1-2), 4-44.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Darıcı, S. ve Özdemir, Z. (2020). Medya içeriklerinin islamofobik olarak değerlendirilme kriterleri: farkındayiz.gov.tr. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 2079-2108. DOI: 10.26466/opus.587279

Ken Loach Sinemasında ‘Özgürlük Teması’ ve ‘Özgürlük Rüzgârı’ Filminin Çerçeveleme Çözümlemesi

DOI: 10.26466/opus.689642

*

Zuhal Akmeşe* – Özlem Arda **

* Dr. Arş. Gör., Dicle Üniversitesi/İletişim Fakültesi, Diyarbakır/Türkiye

E-Posta: zuhalakmese@gmail.com

ORCID: [0000-0003-3805-8649](https://orcid.org/0000-0003-3805-8649)

** Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi/İletişim Fakültesi, İstanbul/Türkiye

E-Posta: ozlemarda@istanbul.edu.tr

ORCID: [0000-0003-2565-1830](https://orcid.org/0000-0003-2565-1830)

Öz

Sinema, her sanatsal üretimde olduğu gibi üretildiği meca ve koşulların izini taşımaktadır. Kurmaca ya da belgesel türde olsun, bu iz ya da diğer bir deyişle belirlenim söz konusudur. Bu çalışmada; dönemin politik atmosferi, halkın savaş nedeniyle yaşadığı sıkıntılar ve savaşın gerçek yüzünü sade ve gerçekçi bir biçimde ele alan Ken Loach’un Özgürlük Rüzgârı (The Wind That Shakes The Barley, 2006) adlı filmi incelenmektedir. Bu çalışmanın amacı; dünya sinemasında önemli bir isim olarak kabul edilen İngiliz yönetmen Ken Loach (Kenneth Charles Loach)’un sinema anlayışını, sinema anlayışının önemli dinamiği olan özgürlük vurgusunun betimini ve bu bağlamda yönetmenin 2006 yapımı olan Özgürlük Rüzgârı adlı filmi, politik sinema ekseninde incelemektir. Politik sinema, Ken Loach sineması için betimleyici bir kavram olmakla birlikte Loach’un bir nevi bağımsız sinemacı yapısı ve politikayla ilişkiselliği, yeni toplum inşa etme ideali, bu çalışmaya kaynaklık etmektedir. Özgürlük Rüzgârı adlı film, 1916’da İrlanda bağımsızlık savaşı olarak başlamış olan ve 1920’li yıllarda iç savaşa dönüşen İrlanda bağımsızlık mücadelesini konu almaktadır. Film, İrlanda bağımsızlık mücadelesini iki kardeş (Damien ve Teddy) üzerinden anlatmaktadır. Çalışmada; nitel araştırma yöntemiyle hareket edilmiş olup film, çerçeveleme çözümlemesi ile analize tabi tutulmuştur. Bir dönem filmi olan Özgürlük Rüzgârı (2006) adlı filmde hikâye örgüsünün; şiddet, güç ve iktidar çerçeveleri ekseninde sunulduğu, kurulan çerçevelerle (içeriksel ve görüntü çerçevesi) söz konusu dönemin gerçekçi bir bakış açısıyla aktarıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Politik sinema, Ken Loach, Özgürlük Rüzgârı (The Wind That Shakes The Barley), Çerçeveleme çözümlemesi,*

‘The Theme of Freedom’ in Ken Loach Cinema’s and Framing Analysis of The Film ‘The Wind That Shakes The Barley’

*

Abstract

Cinema, as in every artistic production, bears the trace of the media and conditions in which it is produced. Whether it’s fiction or documentary, it’s a trace or, in other words, a determination. In this study; Ken Loach’s Film The Wind That Shakes The Barley, which addresses the political atmosphere of the period, the troubles of the people due to war and the true face of war in a simple and realistic manner. The purpose of this study is to create a study that is not the regarded as an important figure in world cinema. British director Ken Loach (Kenneth Charles Loach)’s concept of cinema, the depiction of the emphasis on freedom, an important dynamic of cinema, and the director’s 2006 film, The Wind That Shakes The Barley, to examine his film on the axis of political cinema. While political cinema is a depiction concept for Ken Loach cinema, Loach’s kind of independent filmmaker structure and its relation to politics, the ideal of building a new society, is based on this study. The film, The Wind That Shakes The Barley, focuses on the Irish struggle for independence, which began as an Irish war of independence in 1916 and turned into civil war in the 1920s. The film describes the struggle for Irish independence through two brothers (Damien and Teddy). In the study; fitel research method and the film is analyzed by framing analysis. The storyline of the film The Wind That Shakes The Barley (2006), which was a period of film; violence, power and power frameworks were presented on the axis, established frames (contextual and image framing) was transferred from a realistic perspective of the period in question.

Keywords: *Political cinema, Ken Loach, The Wind That Shakes The Barley, Framing analysis.*

Giriş

Artık politik eğitim,...zihinleri açmak, uyandırmak ve zekâlarının doğumuna olanak sağlamak anlamına gelir; Cesaire'nin dediği gibi bu 'ruhları icat etmektir'. Kitleleri politik olarak eğitmek politik bir konuşma yapmak anlamına gel(e)mez. Kitlelere her şeyin kendilerine bağlı olduğunu amansızca ve tutkuyla öğretmeye çalışmak anlamına gelir.

Frantz Fanon, 'The Wretched of the Earth'

Sinema, görsel ve işitsel öğelerin birlikteliği ile toplumsal hayatta kendine yer edinmiş, kitle iletişim araçları arasında, etki gücü bilinen bir sanat dalıdır. Sinema, içinde var olduğu toplumun hem bir yansıtıcısı hem de dönüştürücüsü olabilmektedir. Her koşulda, sanatsal üretim olarak, izleyicisiyle buluşmayı hedefleyen bir üretim alanıdır.

Sanatın yaratılış ve varoluş öyküsü, tüm insan gelişiminin ve toplumsal oluşumunun bir başka panoramasını oluşturur. Sanatın maddesi yaşamdır; çünkü insanlar yaşadıkça toplumsal devinimleriyle birlikte, yarattıkları tüm olaylar ya da nesnelere gibi, sanat yapıtlarıyla da yeni aşamalara yönelirler. Toplumsal sorunlar bu geniş bağlam içinde yaşamla birlikte algılanır ya da sorunların praksi, onların tanımının ve bilincinin oluşmasına ayrıca katkıda bulunur. Bilim adamından farklı olarak sanat adamı, o derin sezgiler dünyası içinde, algıladıklarını yapıtında sergiler (Gevgilili, 2014, s.17).

Sinema gerçekten bir halk gösterisi midir? Bu soru, bütün sinema tarihine damgasını vurur. Doğuşuyla birlikte sinema, bir anda sıradan insanların boş zamanlarının başköşesine kurulur ve birkaç yıl içinde gerek Amerika'da, gerekse Avrupa'da eğlence pazarını ele geçirir ve keşfinden sonraki süreçte, geniş kesime yönelik büyük filmler yapma düşüncesi, Hollywood'un da ilgisini çeker (Vincenti, 2008, s.13). Çeşitli teknolojik gelişmelerle birlikte sinemanın 'eğlence' pazarındaki yeri 'eğlenceli olmayan' ürünlerin doğmasına da sebep olur. Hayatın aksayan ya da aksamış yönlerini ele alan kurmaca ve/veya belgesel türde filmler bir karşı sinema olarak sinema tarihinde yerini alır.

Temsiller, içinde yer alınan kültürden de devralınır ve içselleştirilerek benliğin bir parçası haline getirilir. İçselleştirilen bu temsiller, benliği, söz konusu kültürel temsillerde içkin olanı benimseyecek şekilde yoğurur. Bu nedenle, bir kültüre egemen olan temsiller aslında can alıcı politik önem

taşrlar. Kültürel temsiller yalnızca psikolojik duruşları şekillendirmekle kalmaz, toplumsal gerçekliğin nasıl inşa edileceğine ilişkin olarak da, toplumsal yaşamın ve toplumsal kurumların şekillendirilmesinde hangi figür ve sınırların baskın çıkacağı konusunda da çok önemli bir rol oynar. Kapitalizmin, gücünün güçsüzü yuttuğu bir canıl gibi mi, yoksa özgürlükçü bir ütopya olarak mı kavranacağını bu temsiller belirler. Bu yüzden, kültürel temsillerin üretimi üzerinde söz sahibi olmak toplumsal iktidarın muhafazası açısından kritik önem taşıdığı gibi, toplumsal dönüşümler amaçlayan ilerici hareketler için de vazgeçilmez bir kaynak oluşturur (Ryan ve Kellner, 1997, s.37).

Bireyi ve toplumu yakından ilgilendiren tarihsel olay ve olguların filmlerde ele alınması ise sıklıkla karşılaşılan bir durumdur (Akmeşe, Boz, Gençalp, 2019, s. 61). Sinema birçok sanat alanında olduğu gibi konularını hayattan alır. Sinema ürünleri çekildiği döneme dair birer belge niteliğini de taşımaktadır. Bir filme bakarak, filmin çekildiği dönemin sosyo-ekonomik politikaları, siyasal atmosferi, toplumsal yapısı ve döneme dair daha birçok konu hakkında fikir sahibi olabilmek mümkündür; çünkü her sinemasal üretim, toplumsalın bir boyutuyla perdeye taşınmış halidir. Bu bağlamda, sinemanın toplumla kesişen ve toplumu yansıtan bir ilişki içerisinde olduğu söylenebilir. Bir film içinde yer alan semboller, simgeler, oyuncuların sergiledikleri tutum ve davranışlar, kullanılan ürünler, filmin söylemi kısaca filmdeki her ayrıntı bir anlamda döneme ait bilgiler sunar. Kutay'ın da belirttiği gibi sinema- toplum ilişkisi katı bir paralellik sergilemekte, dolayısıyla sinema toplumun aynası olma vazifesini çarpıcı bir şekilde yerine getirmektedir (2011, s.15).

Yığınlara olumlu ya da olumsuz bir yönde biçim veren kültür araçlarına değinilirken, sinema gibi görsel iletişim araçları ayrı bir önem kazanır. Ülkeden ülkeye, kıtadan kıtaya büyük bir rahatlıkla ulaşan sinema ve televizyonun yanında, sanat, edebiyat ya da müzik gibi öteki kültür araçları giderek daha geri planda kalmaktadır. Anlaşılacak için çok özel bir bilgiyi gerektirmeyen sinema, salt üst yapıyı değil, doğrudan doğruya alt yapıyı da olanca ağırlığıyla etkisi altına alabilmektedir. Filmler böylece, bir yandan çevrildikleri ülkelerin halklarını, öte yandan da başka ülkelerin halklarını belirli bir dünya görüşüyle, yorumla, ideolojiyle karşı karşıya bırakmaktadır (Gevgilili, 2014, s.283-284). Sinema, bilinen en etkili kitle iletişim araçlarından biridir.

Sinemayı felsefik bir aygıt olarak konumlandıran yönetmenler için salt film zamanı değil, filminden sonrası da önemlidir. Bu anlamda düşünen imgeler üzerine kurulu bir film, izleyenin fikir dünyasına yerleşerek onunla birlikte dışarı çıkmayı amaçlar. Dolayısıyla bu tarz filmlerin temel olarak izleyiciye alternatif bir bakış açısı kazandırmaya çalıştığı söylenebilir (İpek, 2019, s.46). İzleyici, sinema metnini okur ve görsel-işitsel dünyanın gerisinde var olanları da anlamlandırmak için film yüzeyinde gezinir.

Sinema yapıtında görülen ve izlenen şeyler, birbiri ardına dizilmiş bir somut görüntüler dünyasıdır. İnsan, kendi varoluşunun binbir boyutunu o görüntülerin arasında bulur ve giderek daha derin anlamlara doğru iner (Gevgili, 2014, s.301). Diğer yandan, Ryan ve Kellner, bu durumun sadece görüntüler dünyası olmadığını vurgular: Filmler, herhangi bir durumu yansıtmaktan çok, o durumun tasarlanan belli bir biçimini oluşturmak üzere seçilmiş ve birleştirilmiş temsili öğeler yoluyla birtakım tezler ileri sürer, bunu yaparken, seyirciye belli bir konumu ya da bakış açısını telkin ederler. Biçimsel görenekler de, sinemasal yapaylığa ilişkin işaretleri silip süpürerek bu konumlanmanın içselleştirilmesine katkıda bulunur (1997, s.18)

Sinema, içinde bulunduğu toplumsal yapının bir yansıması olarak kültürün de temsili öğelerini içermektedir. Özellikle bu işlevi yerine getirmesi için tasarlanmaz; ancak her halükârda -kaçınılmaz olarak- kültürel temsilin sesli ve görüntülü halidir.

Kültürel temsiller ne hâlihazırda mevcut olan bir toplumsal cevherin üzerine eklenir, ne de kendilerinin dışındaki bir duygu ve düşünce külesini yansıtır. Bu duygu ve düşünceler külesi o temsillerden ayrı var olamaz, tıpkı, zihinde duyulan arzunun, onu yönlendiren temsillerden kopuk olarak var olamayacağı gibi. Sonuç olarak kültürün politik anlamı, verili olarak bu kültürdeki temsillerden önce var olan bir şey değildir. Temsillerin kendileri de bu anlamı inşa etmekte rol alırlar. Böyle olduğu için de kültürün politik anlamı, dönüştürülebilir, inşa edilebilir ve belirlenimsizdir (Ryan ve Kellner, 1997, s.450).

Düşünen imgelerin temel olarak karşısında yer aldığı oluşum, ana akım sinema ya da konvansiyonel sinema olarak adlandırılan film yapma biçimidir. Zira bu tarz bir sinema anlayışı, belirli birtakım sinematik formüllerin, anlatı kalıplarının ve tecimsel kuralların muhafaza edildiği bir üretim alanıdır. Ana akım sinema filmlerinde, biçim ve içerik anlamında ne tutmuşsa ya da kapitalizm diliyle ifade edilirse 'ne para ediyorsa' yeniden o yapılır. Bu

durum yaratıcı zihnin hareket alanını kısıtlarken sinemanın eğlence ve gösteri işlevlerinin ise ön plana çıkmasına neden olur. Dolayısıyla, ana akım sinema evreninde, insan ile egemen sistem arasına girmeye çalışan, toplumsal hakikat alanlarını görünür kılan ya da bireyin çevresini yenilenmiş bir gözle görmesine vesile olan anlatılara pek rastlanmaz (İpek, 2019, s.16-17); çünkü ana akım sinema, egemen ideolojilerin söylemlerini yeniden üreten ve bu söylemlerin yaygınlaşmasını sağlayan araçlardan biridir (s.18).

Görünmez olanı görünür kılmak? Bu bütün dillerin, anlatım şekillerinin ortak amacı olabilir mi? Şimdi sinema sanatı hep ayrı yere konulur ama sinema hiçbir zaman tek başına yol almamıştır. Hiç kimse yalnızlığı ne kadar severse sevsin ve kendini tek başına olduğuna ne kadar inandırmaya çalışırsa çalışsın tek başına yola çıkmaz. İsteyerek ya da istemeyerek, çoğu zaman isteyerek, sinema başka sanat dallarıyla var olmuştur (Baydur, 2004, s.148).

Eğer, filmler derinlikli ve iyi yapılandırılmış bir sanat eseri, tasarımı ise; tek boyutlu bir film olmayacaktır. Kuşkusuz, sinema tarihinde tek boyutta kalan ya da çok katmanlı yapısı olan filmler sayısızdır.

İmgeleri kullanarak düşünce üreten filmlerde boşluklar ve aralıklar ön plana çıkar. Seyirciler de bu boşlukları kendi zihinsel pratikleriyle doldurmaya çalışır. Yenilikçi sinemacıların ortaya koyduğu üzere, herhangi bir film, klasik anlatı sinemasında olduğu gibi bir tür varış noktası değil; tam tersine bir çeşit hareket noktasıdır. Dolayısıyla imgeleri, düşünmenin aracı olarak kullanan bir yönetmen, izleyenin dünyasında bir yerlere temas ederek muhtelif duygu ve düşüncelerin açığa çıkmasına imkân tanır. Ortaya çıkan bu yeni duygu ve düşünceler, insanların kendi hayatlarına alternatif bakış açılarıyla bakabilmesine imkân sağlar (İpek, 2019, s.21).

Bu çalışmada Ken Loach sinemasını tanımlayabilmek ve filmlerinden birini analiz edebilmek için disiplinlerarası kavramlara da değinmek gerekmektedir. Bu kavramlar, siyaset, ideoloji, politika gibi kavramlardır. Bu kavramlara değinilmesi, çalışmaya konu edinmiş yönetmen ve filminin politik sinema bağlamında incelenecek olması sebebiyle daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Sinemanın Politikliği - Sinemanın Politikayla İlişkiselliği

Sinemada politika denilince, nedense öncelikle politik içerikli filmler aklı gelir. Oysa neredeyse bütün filmler yapımdan yapım sonrasına kadar hemen her aşamasıyla politiktir. İster bir eğlence mecrası olarak nitelendirilsin isterse de bir sanat eseri olarak değer görsün hemen her film bir biçimde politikliğin inceleme alanı içine sokulabilir. Niçin böyle düşünüldüğü sorusunun cevabını, sanat ve kültür tarihinin uzun geçmişinden bulup çıkarmak mümkündür (Kılınç, 2015, s.1). Sinemanın özgür, yönetmenin kendi iç duygulanım ve bilişsel-duygusal dışavurumunun bir yolu olduğu bilinmektedir; ancak her sinema ürünü, muhakkak belirli bir bakışın yansıması olarak şekillenmektedir. Bu ifade, meselesi yalnızca 'siyaset-politika' olmayan filmler için de geçerlidir; çünkü film, bir bakıştır.

Siyaset, insanların yaşamlarını ve dünya görüşlerini temellendirdiği düşünce ve inançlar olarak değerlendirilirse, ideoloji de bir bakıma, siyasetin daha incelikli ve geniş ifadesidir. İdeoloji, kimileri için ailenin kutsallığına olan inancı, kimileri içinse uygarlığın ilerlemeci olduğu görüşünü ifade edebilir. *Tarafsız Bölge* (*No Man's Land*, 2001) ya da *Potemkin Zirhlisi* gibi bir film izlendiğinde, her birindeki farklı siyasal mesajların dikkatten kaçma olasılığı oldukça düşüktür (Corrigan, 2008, s.120-121).

İdeoloji, çok tartışmalı bir konudur ve ona çeşitli yaklaşımlarda bulunulmuştur. Bunlardan birkaçı: Doğru düşünme bilimidir (Destutt de Tracy); birtakım eksantrik adamların acayip fikirleridir (Napoleon); ters/yanlış bilinçtir (Marx); bir sınıfın dünya görüşüdür (Lenin); toplumu bir arada tutan bir sıvadır (Gramsci); maddi bir pratiktir (Althusser) (Yılmaz, 2008, s.63) ve genelde sinema, özelde de her ticari/popüler film bir yanıyla ters/yanlış bilinç üretir; bir yanıyla bir sınıfın dünya görüşünü savunur ve aktarır; bir yanıyla toplumu/kültürü bir arada tutan (kültürel, politik, ekonomik, psikolojik, etnik, milli vb.) değerleri oluşturur ve toplumsal siva işlevi görür; bir yanıyla da bütün bunları somut ve maddi bir pratik olarak yapar. Ancak ideolojinin yekpare ve tutarlı bir bütün olmadığı da söylenmelidir. İdeoloji, kendi içinde çelişkiler taşır. Bir toplumsal yapıda, tek bir ideolojinin olduğundan söz edilemez. Egemen ideolojinin dışında yer alan ve ona muhalif olan ideolojiler bulunur. Bunlar birbiriyle çatıştıkları gibi, egemen ideoloji de kendi içinde çelişkiler yaşar ve kendini yeni gelişmelere uyumlar. İdeolo-

ji hem aynı zaman dilimi içinde hem de birbirini izleyen dönemlerde çelişkinlik gösterebilir (s.63).

Tiyatrodan romana, mimariden sinemaya toplumsal yapıyla, tarihsel koşullarla ya da çok daha kuşatıcı bir biçimde söylersek zamanın ruhuyla hemhâl olmamış bir sanat eseri bulmak neredeyse imkânsızdır. Politiklik ise zamanın ruhudur. Böyle bakıldığında herhangi bir sanat eserini ya da sinema filmini politikliğin inceleme alanının dışına taşımak oldukça zordur. Sinema, en azından gerçekliğin yeniden üretiminde, öbür sanat mecralarının çok ötesinde bir yetkinliğe sahip olması nedeniyle şu ya da bu biçimde yirminci yüzyılın arkeolojik bir yansıması olduğu kadar, bu yansımaya dair söylediği sözler nedeniyle politiktir ve biraz da bu nedenle neredeyse hemen her film, bu değerlendirmeyi hak etmektedir (Kılınc, 2015, s.9-10).

Sinema ve politika arasındaki ilişki, diğer sanat dalları ile politika arasındaki ilişkide olduğu gibi sürekli tartışılmalı bir konu olmuştur. Dolayısıyla her görüş ve yorum, bir duruşu işaret eder ve bu duruş da özünde politik bir içeriğe sahiptir. Meydana getirilen sanat eserleri, yaratıcısının ve onun yaşadığı dönemin toplumsal, kültürel ve ekonomik koşullarından etkilenmesi gerçeğinin kaçınılmaz olmasından ötürü siyaset dışı (apolitique) olarak değerlendirilemezler (Kılıçatan, 2015, s.53).

Sanat ile politikanın aynı çizgide birleşmeleri kaçınılmazdır. Sanat ve politikanın bu iç içeliği, sinemaya da yansımıştır. Üstelik bu yansıma, yalnızca 'politik film' türünde belirmez. İzleyiciye sunulan her filmde, bazı politik olguların etkilerine denk gelmek olasıdır (Kılıçatan, 2015, s.52). Aynı zamanda, bu ilişkinin güçlenmesiyle ilişkili bir unsur vardır. Kılıçatan'a göre; sinemanın politikayla ve ideolojilerle ilişkisini güçlendiren başlıca unsur, filmlerin aynı anda tüm dünyanın tüketimine sunulabilmesi ve bu yolla yayılma gücünün su götürmez bir gerçek olmasıdır. Politik sinema türü, konu ve tema olarak siyasi içerik ve kavramların seçildiği, toplumsal, ekonomik, kültürel ve ideolojik verilerden yararlanılarak, somut ve gerçekleştirildiği tarih aralığının koşullarının bire bir aktarıldığı ya da kurgusal bir şekilde sunulduğu türdür (2015, s.54).

Sinema, en başından itibaren ideoloji ile ilişkili olmuş ve ideolojik bir önem taşımıştır. Bu durum özellikle 1968 olaylarını izleyen dönemde, sinema üzerine yapılan kuramsal çalışmalarda ve yapılan bir dizi polemikte tartışılmıştır. Sinemanın gerçeği yansıtıp yansıtmadığı, ideolojiyi yeniden

üretim üretmediği, kameranın (alıcı) kendiliğinden ideolojik bir aygıt olup olmadığı tartışılmıştır (Yılmaz, 2008, s.65).

Politik sinemanın başat amaçlarından biri, izleyiciyi bir bilinçlendirme sürecine sevk etmektir. Ana akım sinemanın içinde yer alan film türleri incelendiğinde (Western, Film Noir, Bilim Kurgu, Melodram, Korku, Komedi, Müzikal...) görülür ki, istisnasız bir şekilde hemen hepsinde sözü edilen 'bilinçlendirme' amacı güdülmüştür. Bu 'politik bilinçlendirme' durumu, her zaman için insancıl söylemler içermezler. Klasik anlatı sinemasının her ögesine denk geldiğimiz bu 'tür' filmlerindeki ideolojik söylemler de politik bir bilinçlendirme sürecinin önemli kısmını oluşturmaktadırlar ve çoğunlukla kitlelerin pasifikasyona uğramaları ile yine kitlelere belirli bir yaşama tarzını benimsetme hedeflerini taşırlar. Bu bağlamda denilebilir ki; bir sinema filminin ideolojik bir bakış açısı taşıması için 'politik sinema' türü içerisinde işaret edilmesine gerek yoktur (Kılıçatan, 2015, s.57).

Ne olursa olsun, sinema/ideoloji sorunsalı sadece metinsel iç gözlemden süzülen anlamlara ve yorumlara dayanamaz. Estetik epistemolojinin bütün çift yönlü sözdizimi en az iki daralan bakış açısını teşvik eder: Hem 'ideoloji'nin hem söylemin monologsal doğası düşüncesi ve estetiğin ideolojik etkiyle kavramsal bir birleşimi (Klinger, 2010, s.127-128). Bu noktada, ideolojinin işlevlerinden birine değinmek gerekir. Ryan'a göre ideoloji; 'özgürlük' gibi düşüncelerin insanların zihinlerinde kendi egemenliklerini güvence altına alma yoludur. Bu anlamda ideoloji, insanların, kendi zincirlerini yine kendi elleriyle sıkıca kilitli tutmayı güvence altına alan düşünce edimleridir. Yaşamını başkaları için çalışarak geçirse bile insan, kendi kendine özgür olduğunu söyler (2013, s.93-94).

Sinema, büyük bir kültürel yapının içinde işler. Kültürün içinde oluşur ve kültürün üretimine katılır. İdeolojiden doğar ve onu besler. Her kültür kendi içinde istikrar ve uyum ister ve sinema da bu arzuya katkıda bulunur. Ancak bu süreç hiç de yekpare bir süreç değildir. Sinemanın büyük bölümünü oluşturan popüler/ticari sinema kültürü olduğu haliyle muhafaza etmeye, sorunlar varsa bunu mevcut sınırlar içinde çözüme eğilimi taşıırken, kültürün mevcut haline eleştiri getiren, ona yeni seçenekler sunmaya çalışan ve zaman zaman radikalleşen sinemasal üretim de yapılmaktadır (Yılmaz, 2008, s.79-80).

Sinemaya Politik Bakış Olarak Ken Loach Sineması

Ken Loach sinemasının iki temel bileşeni bulunmaktadır: 'Sinemaya Politik Bakış Olarak Ken Loach Sineması' ve 'Yeni Toplum İnşası Olarak Sinema ve Ken Loach Sineması'nda Tema Olarak Özgürlük'. Ana akım sinema haricinde film üretiminde bulunan Ken Loach bağımsız bir sinemacı olarak anılmaktadır.

Toplumunu yönlendiren egemen düşünceler, daima egemen sınıfın düşünceleri olmuştur. Egemen düşünce, emekçileri gönüllü olarak kendi boyun eğme süreçlerine teşvik eden bir düşüncedir. Çünkü bu düşünce, toplum içi adaletsizlik ve eşitsizliği normalmiş gibi gösterir. Ortaçağda sadakat ve saygı gibi egemen düşünceler, ekonomik eşitsizliğe karşı isyan etmeyi haksız göstermeyi güvence altına almıştır (Ryan, 2013, s.85). Günümüzde, sinema, çeşitli politik mücadelelerin yürütülmesi açısından özel önem taşıyan bir kültürel temsil alanı oluşturur. Filmler, muhtelif temsil biçimlerinin, toplumsal gerçekliğin nasıl kavranacağını, daha da fazlası, ne olacağını belirlemek için birbiriyle yarıştığı bir kapışma zemini (Ryan ve Kellner, 1997, s.37-38).

Toplumların demokrasi, özgürlük, politik hakları için verdiği mücadeleler sürekli bir yükseliş ivmesi göstermez. Daha çok özgürlük taleplerinin karşısında duran politik güçlerde kendi ideolojik perspektifi doğrultusunda hayatı örgütlemeye çalışırken, kendi doğrularının sinemadaki ürünlerini vermeye çalışır (Kıraç, 2018, s.63-64).

Filmler, yüzyılı aşkın bir süredir bizi eğlendirdi, oyaladı. Bu sinemanın bir ama baskın olan yönüdür. Sinema, yalnızca ABD'de gelişmedi ama neredeyse seksen yıldır ABD'deki sinema endüstrisi olan Hollywood'un egemenliğindedir. Dünya ağırlıklı olarak orada üretilen filmleri izliyor. Çok az kişi, sadece birkaç isim vermek gerekirse örneğin; Japonya'dan Yasujiro Ozu, Yunanistan'dan Theo Angelopolus, İngiltere'den Kenneth (Ken) Loach, Almanya'dan Rainer Werner Fassbinder ya da Wim Wenders, Brezilya'dan Glauber Rocha, Arjantin'den Fernando Solanas, Fransa'dan Jean-Luc Godard ya da Alain Resnais, Senegal'den Ousmane Sembene, Mısır'dan Yusuf Şahin ve ABD'den Jim Jarmush'un filmlerini izledi. Onların filmleri, genellikle gündelik hayatımızda sinemalarda her hafta izlediğimiz filmlerden farklıydı. Hem ürettikleri anlamlar hem de anlam üretme tarzları değişti. Dünyaya, egemenlerin bakılmasını istediğinin dışında bakıyorlar,

mevcut yaşama çeşitli yönlerden eleştirel yaklaşıyorlardı. Onlar kendi araçları olan filmleri alışılmış olanın dışında kullanıyorlardı (Yılmaz, 2008, s.83-84).

'Tüm filmler politiktir, ancak her film aynı tarzda politik değildir' (Wayne, 2009, s.9). Wayne'nin bu sözü sinemanın ideoloji ve fikirlerin kitlelere iletilmesinde çok etkili bir araç olduğunu anımsatır. İnsanın olduğu her yerde bir ideoloji vardır. Her sinemasal yapım bir ideoloji barındırır.

Ken Loach sinemasını bütünüyle politik sinema içerisinde ele almak mümkündür. Loach filmlerinde; ezilen, ötekileştirilen ve toplum dışına itilen sıradan insanların hayatını ele alır. Jean Luc Godard, 'politik değil politik yöntemlerle filmler yapmalıyız' (Kutay, 2011, s.24) der. Ken Loach'ın politik sinema ile ilgili görüşlerine bakıldığında, Loach, her filmin politik bir bağlamı olduğunu, bir filmi bu bağlamda değerlendirirken politikanın nasıl tanımlandığının önem arz ettiğini vurgular.

Loach'ın *Özgürlük Rüzgârı* adlı filmi ele alındığında, hem konusu itibarıyla hem de yönetmenin olaya yaklaşımı filmin politik sinema bağlamında değerlendirilmesini kaçınılmaz hale getirmektedir. Loach filmlerinde, konuya yaklaşırken belirli bir taraftan bakan ancak bu taraf olma tavrını sergilerken dolaylamalar, semboller ve simgelerden ziyade doğrudan meseleye işaret eden duru bir anlatım tarzını benimser. Bunu yaparken yer aldığı tarafı açıkça belli etse de, o tarafın da tamamen masum olmadığını orda da bir takım problemlerin, yanlış tutumların var olabileceğini söylemeyi de ihmal etmiyor. Bu anlamda tuttuğu tarafa dair sorgulamalar yapılmasına olanak verilecek soruların üretilmesine de zemin hazırlar; bilincin önemine işaret eder.

Yeni Toplum İnşası Olarak Sinema ve Ken Loach Sineması'nda Tema Olarak 'Özgürlük'

Ken Loach sinemasında, 'özgürlük' nosyonu önemli bir kavramdır ve filmlerinde, bireyden başlayarak özgürleşme ve nihayetinde toplumsallığa ulaşan özgürleşme düşüncesi ağır basmaktadır. 'Yeni toplum' inşası, Loach'a göre genel kabullerin ötesinde sorgulama, toplumsal refah, gelişim, adalet ve özgürlük gibi kavramlara verilecek önemle ilişkilidir. Kendi sinema görüşü çerçevesinde, daha önce ele alınmayan temaları da merkeze alarak 'özgür' bir sinemacı olarak çok çeşitli konuları sinema filmlerine taşımıştır.

Modern kapitalist toplumda özgürlük düşüncesi; ekonomik sistemi, herkesin eşit biçimde rekabet halinde olacağı adil bir oyun alanı olarak sunmaktadır (Ryan, 2013, s.85). Özgürlük, ne salt bir siyasal eylem ve ne de salt bir sıradan oy atma olayıdır. Gerçek boyutlarıyla özgürlük, bir toplumun yeni gelecekler arayan tüm gürbüz güçlerinin, daha ileri kimlik ve konumlar oluşturma savaşımının da dolyatağıdır (Gevgilili, 2014, s.32).

Sinemada, görüntüler üzerinden düşünme her alanda özgürleşmeyi savunan, sınırlandırmalara biat etmeyen, yeniliklere sonuna kadar açık olan bir sinema düzeni yaratmayı amaçlar. Bu tarz bir sinema anlayışını benimseyen yönetmenler, sistemin bekasına hizmet etmekten ziyade bireyin hakkını savunur (İpek, 2019, s.18-19). Yeni yönetmenler, büyük kitleyle bağları yeniden kurmak, devre dışı bırakılmış ama bir enkaz gibi bir köşeye atılmayı hak etmeyen, bir zamanların şanlı döneminin makinasını yeniden çalıştırmak isterler (Vincenti, 2008, s.153). Sinemayı kullanarak yeni bir toplum inşa etme ya da var olan yapıyı değiştirme gücü bir ütopya olarak görünse de sinemanın uzun yıllara yayılan böyle bir gücü olduğunu söylemek yanlış olmaz (Kıraç, 2018, s.59).

Sinema, toplumun belli kesimlerini yönlendirirken toplumdaki belli eğilimleri de açığa çıkarır. Sinemanın tarihsel gelişimine, değişimine bakıldığında belli tür filmlerin izleyici tarafından talep gördüğü fark edilecektir. Yapımcıların, yönetmenlerden, izleyicilerin beklentilerine yanıt veren filmler yapmasını istediği bilinen bir şeydir (Kıraç, 2018, s.60). Diğer taraftan 'istenilenler'in dışında, farklı sinema filmleri ortaya konulmaktadır. Toplumsal hareketler bu noktada devindirici kuvvettir ve toplumsal bir ihtiyaç olarak şekillenmektedir. Kıraç, yükselen toplumsal hareketlerin, muhaliflerin kendini hızlı biçimde sinemada ifade etmeye başlaması sinemanın görelide olsa demokratikleşme sürecine girdiğini gösterdiğini; bu demokratikleşme sürecinin, filmlerin hem içeriğini, hem de estetik değerini etkileyeceğini ifade etmektedir (2018, s.62).

Sinemanın gelişme süreci içinde, sinemada ortaya çıkan yeni eğilimlerin bir yüzünde, doğrudan doğruya sinema sanayisinden gelen Bryan Forbes gibi genç ustaların, tecimsel başarıyla da desteklenmiş çalışmaları yer alır. Madalyonun öteki yüzünde ise, giderek yarı İngilizleşmiş bir Amerikalının, Joseph Losey'in ülkenin katı sınıfsal gerçeklerini, yoğun bir dramlaştırmayla veren yapıtları gün ışığına çıkıyordu. Bu ikisinin arasında da, aldıkları temalar ve bunları anlatım biçimleri belirli çapta özgürleşmiş yeni bir genç sine-

macılar kuşağı oluşur (Gevgilili, 2014, s.210-211) Ken Loach'un sineması bu kuşak içinde değerlendirilmektedir.

Sinemayı toplumsalın bir aynası olarak değerlendiren ve gerçeğin olduğu gibi perdeye aktarılmasına büyük önem veren Ken Loach'un filmografisine bakıldığında, filmlerinde politik kimliğinin her zaman ön planda olduğu görülmektedir. Loach, sıradan insanı ele alarak onun günlük yaşamını, yaşadığı sosyal, maddi ve siyasi zorlukları tüm çıplaklığıyla sade ve yalın bir anlatımla sinema eserlerine aktarır. Onun kahramanları; sıradan insanlar, ötekiler, toplum dışına itilip görülmezden gelenler, marjinaler, göçmenler ve yok sayılanlardır. Bu çalışmada; politik sinema alanında önemli yönetmenlerden biri olarak anılan Ken Loach'un 2006 yapımı '*Özgürlük Rüzgârı*' filmi özelinde, Ken Loach sinemasının politik sinemayla ilişkisi, aradaki bağ irdelenecektir.

Yöntem

Bu çalışmanın amacı, *The Wind That Shakes The Barley* (*Özgürlük Rüzgârı*) (2006) filminin politik sinema bağlamında, filmin çerçeveleme çözümlemesi yöntemiyle analizinin ortaya konulmasıdır. Bu doğrultuda, Ken Loach'un sinema anlayışı, 'özgürlük' nosyonuna verdiği önem ve politik sinemayla olan bağıntısı incelenecektir. Bir durum tespiti ortaya koymayı hedefleyen bu çalışmada, çerçeveleme çözümlemesi özelliklerine göre, *Özgürlük Rüzgârı* (2006) adlı filmin içeriğinin ve biçimsel özelliklerinin neler olduğunun tespiti ve politik sinemayla benzeşen ve olası ayrılan yönleri betimlenecektir. Bu çalışmada, betimsel yöneme yer verilmiştir ve *Özgürlük Rüzgârı* (2006) adlı filmin, çerçeveleme çözümlemesi yaklaşımıyla betimsel analizi yapılmıştır. Diğer bir ifadeyle; *Özgürlük Rüzgârı* (2006) adlı film, içerik analizi tekniğiyle kategorisel olarak derinlemesine olmadan incelenmiştir. Çalışmaya konu olan film, bir dönem filmidir ve tarihsel bir gerçeklikten hareket edilmiştir. Hem tarihsel bir kesitin biçim ve içerik olarak nasıl sunulduğunu hem de yönetmenin sinema anlayışının temsilini betimlemek üzere bu teknik seçilmiştir.

Evren

Özgürlük Rüzgârı (2006) adlı filmin, çerçeveleme çözümlemesi yaklaşımına göre analizi yapılan bu çalışmada, Ken Loach'un sinema anlayışını bir dö-

nem filmi olarak temsil eden filmleri arasından bir seçim yapılmıştır. Ken Loach'un öne çıkan filmleri, çalışmanın evreni olarak şu şekildedir: *Poor Cow* (1967), *Kes* (1969), *Family Life* (1971), *Black Jack* (1979), *Looks and Smiles* (1981), *Fatherland* (1986), *Hidden Agenda* (1990), *Riff-Raff* (1991), *Raining Stones* (1993), *Ladybird*, *Ladybird* (1994), *Land and Freedom* (1995), *Carla's Song* (1996), *My Name Is Joe* (1998), *Bread and Roses* (2000), *The Navigators* (2001), *Sweet Sixteen* (2002), *11'09"01 September 11 (segment "United Kingdom")* (2002), *Ae Fond Kiss...* (2004), *Tickets* (2005) along with Ermanno Olmi and Abbas Kiarostami, *The Wind That Shakes the Barley* (2006), *It's a Free World...* (2007), *Looking for Eric* (2009), *Route Irish* (2010), *The Angels' Share* (2012), *Jimmy's Hall* (2014), *I, Daniel Blake* (2016), *Sorry We Missed You* (2019). Belgesel filmleri ise; *The Save the Children Fund Film* (1971), *Time to go* (1989), *A Contemporary Case for Common Ownership* (1995), *The Flickering Flame* (1997), *McLibel* (2005) ve *The Spirit of '45* (2013)'tir (Ken Loach, 20019). Çeşitli otoriteler tarafından başarısı onaylanmış 2006 yapımı bir film olan *Özgürlük Rüzgârı*, adlı film çalışmanın evreninden hareketle örneklem olarak belirlenmiştir. Bu belirlenimde, söz konusu filmin biçim-içerik özellikleri ve başarısı etkili olan faktörlerdendir. *Özgürlük Rüzgârı*, 2006 Cannes Film Festivali'nde ödül almış, o tarihe kadar İrlanda bağımsız film tarihinde en yüksek hasıllata sahip olan bir film olarak bir rekora imza atmıştır.

Örneklem

Bu çalışmanın evreninden hareketle *Özgürlük Rüzgârı* (*The Wind That Shakes The Barley*, 2006) adlı film, Ken Loach'un sinema ve özgürlük anlayışını temsil etmesi açısından örneklem olarak seçilmiştir. Çalışmaya konu olan filmin örneklem olarak seçilmesindeki diğer kriterler ise; İrlanda Bağımsızlık Savaşı (1919-1921) ve İrlanda İç Savaşı (1922-1923) gibi alanda sınırlı sayıda ele alınmış bir dönemi konu edinmesi, yönetmenin sinema anlayışında önemli bir yeri olan özgürlük nosyonunu temsil etmesi, özgürlük için mücadele biçimlerini içermesi, toplumsal sorun ve meseleleri odağına alması nedeniyle araştırmaya dâhil edilmiştir.

İşlem

Betimsel yöntemle beraber içerik analizi tekniğinin uygulandığı *Özgürlük Rüzgârı* (2006) adlı filmde, çerçeveleme çözümlemesi yaklaşımının temel

bileşenleri doğrultusunda film analizi yapılmıştır. Bu çalışmada, *Özgürlük Rüzgârı* (2006) adlı filmin tabii tutulduğu analizin temel bileşenleri, dolayısıyla çerçeveleme çözümlemesi yaklaşımının dinamikleri şu şekildedir: Tematik olarak boyutlandırılabilir film konusunu, bir bağlam için filmin hikayesi ve görsel teknikler.

Çalışmanın örneklemini oluşturan *Özgürlük Rüzgârı* (*The Wind That Shakes The Barley*, 2006) adlı filmin künye bilgileri şu şekildedir: Yönetmen: Ken Loach, Yapımcı: Rebecca O'Brien, Senarist: Paul Laverty, Oyuncular: Cillian Murphy, Liam Cunningham, Padraic Delaney, Müzik: George Fenton, Görüntü yönetmeni: Barry Ackroyd, Sanat yönetmeni: Jonathan Morris, Stüdyo: UK Film Council, Pathé Distribution, Dağıtıcı: IFC First Take, Çıkış tarih(ler)i: 23 Haziran 2006, Süre: 127 dakika, Ülke: İrlanda, Birleşik Krallık, Dil: İngilizce, İrlandaca, Latince, Bütçe: 6.5 milyon Euro, Hasılat: 22.899.908 Amerikan Doları (Özgürlük Rüzgârı Künye, 2020).

Bulgular

Betimsel yöntemle beraber içerik analizi tekniğinin uygulandığı *Özgürlük Rüzgârı* (*The Wind That Shakes The Barley*, 2006) adlı filmde, çerçeveleme çözümlemesi yaklaşımının temel bileşenlerinden hareketle elde edilen veriler şu şekildedir:

Ken Loach'ın 2006 yapımı '*Özgürlük Rüzgârı* (*The Wind That Shakes The Barley*)' İrlanda Bağımsızlık savaşı (1919-1921) ve İrlanda İç Savaşı'nı konu almaktadır. Film, adını '*The Wind That Shakes The Barley*' adlı şarkıdan almıştır. 1920'li yıllarda geçen filmde, bağımsız İrlanda Cumhuriyeti ve Kuzey İrlanda'nın ortaya çıkışıyla sonuçlanan olaylar ele alınmaktadır. Film iki bölümde ele almak mümkündür. Birinci bölümde, İrlanda ve İngiltere arasındaki mücadele ele alınır. Filmin ikinci bölümünde ise İngiltere ile anlaşma imzalanması sonucunda kendi aralarında görüş ayrılıkları yaşayan ve ayrışan İrlanda'nın iç savaşı anlatılmaktadır.

Damien ve Teddy karakterleri üzerinden anlatılan öykü kısaca özetlenecek olursa; Damien ve Teddy kardeşlerdir. Damien bitirdiği tıp eğitimi sonucunda Londra'nın en iyi hastanelerinden birinde çalışma imkânı bulur. Londra'ya gitmeye karar verir. Gitmeden birkaç gün önce İngiliz askerlerinin haksız yere saldırısı ve kız arkadaşının kardeşi Mihail'in bu saldırı sonucunda öldürülmesi bardağı taşıran son damla olur. Abisi Teddy direniş

grubunun liderliğini yapmaktadır. Damien'e Londra'ya gitmemesini ve bu gruba katılmasını teklif eder.

İlk başta gitme kararından vazgeçmeyen Damien tren istasyonuna kadar gider. Ancak istasyonda İngiliz askerlerinin şiddetine tekrar tanık olunca tren istasyonundan dönerek direniş grubuna dâhil olur. Zorlu bir mücadeleye sürdüren direniş grubu içerisindeki iki kardeş mücadeleyi birlikte göğüsler. Bu direniş esnasında bir sürü bedel ödenir. Damien kendilerine ihanet ettiği için çocukluk arkadaşını infaz etmek zorunda kalır.

Mücadelenin ilerlemesi ve direniş grubunun İngiltere tarafından dikkate alınması sonucunda İngiltere ve İrlanda'lılar arasında barış anlaşması imzalanır. İmzalanan barış anlaşması sonun başlangıcını oluşturur. Direniş grubu kendi arasında fikir ayrılıklarına düşer. Barış anlaşmasının tam bağımsızlık ve özgürlük emellerinin önüne kurulmuş bir set olduğunu düşünen grup anlaşmayı imzalayan tarafla karşı karşıya gelir. Bu noktada Damien anlaşma karşıtı grubun içine dahil olurken Teddy anlaşmayı imzalayan ve içinde buldukları süreç için bu anlaşmanın yararlı olduğuna inanan safta yer alır. İki kardeş karşı karşıya gelir. İrlanda Özgür Hükümet (Free State) askerleri, İngilizler gittikten sonra İrlanda da kendi vatandaşlarına İngilizlerin yaptığı zulmü yapmaya başlarlar. Anlaşma karşıtı grup ve Özgür hükümet arasında çatışmalar başlar ve İrlandalılar birbirini öldürmeye başlar. Yaşanan bu iç savaşta Teddy'in komuta ettiği Özgür Hükümet Damien'e idam cezası verir ve Teddy kendi kardeşinin ölüm emrini vermek zorunda kalır.

Film, izleyiciyi 1920'li yıllara götürerek İrlanda Cumhuriyet Ordusu'nun yürüttüğü gerilla savaşının içerisine dâhil eder. "Blacks and Tans" olarak isimlendirilen İngiliz birliklerinin vahşi ve acımasız tutumları, İrlandalılara karşı uyguladıkları şiddeti ve bu zulüm karşısında IRA (Irish Republican Army - İrlanda Cumhuriyet Ordusu) çatısı altında oluşan örgütlenmenin oluşum sürecini izleyiciye sunar. Filmde İngilizlerin haksız baskını ve uyguladığı aşağılayıcı muameleyi ilk kez Mihail'in bu muameleye tepki olarak adını sorduklarında kendi ana dilinde cevap verdiği için işkence edilerek öldürülmesiyle tanık oluruz. İngilizlerin sürekli baskıları, halka kötü muamele etmeleri, İrlandalıların kendi vatanlarında uğradıkları şiddet, maruz kaldıkları zulüm gerçekçi bir şekilde gözler önüne serilir.

Filmde, bir takım sembollerin kullanıldığı görülmektedir. Mihail'in işkence edilerek öldürüldüğü ev, (Damien'in sevgilisinin ailesin evi) İngiliz

birlikleri tarafından aynı zamanda yakılıp yıkılıp harabeye döndürülür. Ev içerisinde yaşanılmaz bir hale getirilmesine rağmen evde yaşayan yaşlı nine birkaç günlüğüne ev tamir edilene kadar dahi ayrı bir eve gitmeyi kabul etmez. Bu noktada yönetmenin evi İrlanda olarak sembolize ettiğini söylemek mümkündür. İrlanda işgal altında olduğu, baskı zulüm, taciz ve bütün kötü muamelelere rağmen İrlandalılar topraklarını vatanlarını terk etmeyi kabul etmezler ve onu korumak için mücadele ederler. Nitekim filmin sonunda bütün tahribatlara rağmen ev içerisinde yaşanabilecek bir alana dönüştürülür. Bu da bu zorlu mücadele sonrasında İrlanda olarak tanımlanabilir.

Yönetmenin öyküyü iki kısma ayırdığı düşünülebilir. İlk aşamada işgalci İngilizler'e karşı birlik içerisinde savaşılırken dahi, IRA'ya maddi destek sunan tüccarın yargılanma sahnesi düşündürücüdür. Burada halktan yana tam bağımsız, halkın sesi olabilecek bir özgür ve bağımsız bir ülke için savaşılırken, burjuvazinin desteğini almak zorunda kalmaları ve Teddy'in sırf bu desteği kaybetmemek için tüccarı telkin etmeye çalışması görüş ayrılıklarının sinyallerini verir. Bu çatırdamalar İngilizlerle anlaşmanın imzalanması sonucunda net bir şekilde ayrışmaya yol açar. Bu ayrışma iç savaşın çıkmasına neden olur.

Yönetmen bu nokta da tarafını tam bağımsızlık mücadelesi için savaşmaya devam eden Damien'in yanında yer alır. Bu noktada Teddy karakterinin dönüşümü önem arz etmektedir. Loach Teddy karakteri üzerinden "karşı olunan şeye dönüşme riski" ne vurgu yapar. Teddy direnişin lideri ve mücadelenin en önemli kişilerinden biri olmasına rağmen, anlaşmaya taraf olarak aslında karşı durduğu, reddettiği sistemin içerisine girerek sistemin bir parçasına dönüşür ve bu nokta da kendi mücadelesinin karşısındaki düşmana dönüşür.

Loach, burada verilen bağımsızlık savaşının bir felsefesi olduğuna, bu savaşı belirli kazanımlar elde etmek için değil, karşı geldikleri sisteme biat etmek yerine bu sistemin ve iktidarın tam karşısında ondan bambaşka bir sistemin mümkün olduğuna inanılarak ve bu savaşın düşledikleri alternatif sistemin koşullarını oluşturmak için yapılması gerektiğine dikkat çeker. Aksi takdirde filmde Damien'in çocukluk arkadaşını ihanetinden ötürü öldürdüğü sahne de "umarım İrlanda buna değer" diyerek aslında uğruna savaşıkları şeyin bu mücadeleye değip değmediğini sorgulamaktadır.

Loach'un bu mücadele de taraf olduğu tavrı en iyi ifade eden referans noktası Damien ve tren şefinin hapisane hücreindeki diyaloglarıdır. James Connolly'den alıntı yapılarak oluşturulan bu diyalogta "Hemen yarın İngiliz ordusunu defedip Dublin Kalesi'ne yeşil bayrağı çekseniz bile, sosyalist bir cumhuriyet kurmadıkça, tüm çabalarınız boşa gidecektir. Ve İngiltere, toprak sahipleri, kapitalistleri ve ticari kurumlarıyla size hükmetmeye devam edecektir". Bu, yönetmenin filme ve öyküye bakış açısının bir özeti olarak nitelendirilebilir. Yönetmen filmle ilgili söyleşilerinde olayın İRA-İngiltere sürtüşmesi ekseninde değerlendirilmesinin yanlış olduğunu ve filmin asıl meselesinin zulmeden iktidar sahipleriyle, ona direnip kapitalist düzenin ürettiği vahşetin dışında dünyalar tahayyül etmeye çalışanlar arasındaki mücadeleye işaret ediyor.

Loach, filme dair düşüncelerini, söylemek istediği şeyleri, filmin hikayesine dengeli bir şekilde yerleştirerek James Connolly, William Blake gibi kelt kültürünün önemli figürlerine göndermelerle söylemini daha da güçlü kılıyor. Filme adını veren şarkı ('*The Wind That Shakes the Barley*' / '*Arpa Filizlerini Sallandıran Rüzgâr*'), İrlanda'da İngiliz hükümrana karşı 1798'deki isyana katılmak için sevgilisini terk etmek üzere olan genç bir İrlandalı'nın ağzından yazılmış. Şarkının nakaratında ve adında yer alan 'arpa filizleri' referansının, oldukça hazin bir öyküsü var.

Bu ayaklanma sırasında, yoksul İrlandalı isyancılar, erzak olarak ceplerinde arpa taneleri taşırlarmış. İngiliz askerlerce öldürülüp, yerleri belli olmayan çukurlara gömülen pek çok isyancının mezarı, zamanla ceplerindeki arpa tanelerinin filizlenip toprağın üstüne çıkmalarıyla tespit edilir olmuş. Yani arpa filizlerini sallandıran rüzgâr aslında İrlanda'da bir dönem direnişin sembolü olmuş isimsiz mezar taşlarına işaret ediyor. Yönetmen filme bu şarkının ismini vererek filmin söylemini güçlendirmektedir.

Savaş döneminde halkın ciddi bir şiddete maruz kaldığı, mücadele döneminde gücü elinde bulunduran kesimin kontrolsüzce hareket ettiği ve aynı safta bulunmasına rağmen fikir ayrılıkları yaşayan grubun karşıt saflara geçtiği tespit edilmiştir.

Genel itibarıyla değerlendirme yapıldığında Ken Loach bütün filmlerinde olduğu gibi *Özgürlük Rüzgârı*'nda da haklı olarak değerlendirdiği tarafı tanıyan bir duruş sergilemiştir. Filmde İngiltere İrlanda savaşı ve İrlanda iç savaşına tanık oluruz. Bu savaşlar temelinde 'izm'lerin savaşı olarak değerlendirilebilir. İrlandalılar ilk başta kendi topraklarında, kendi vatanlarında

İngiliz emperyalizmiyle savaşmak zorunda kalır. İngilizlere karşı kendi varlıklarını gösteren İrlanda direnişçileri bu sefer de fikir ayrılığına düştükleri ve İngilizlerle anlaşmayı kabul eden Özgür Devlet (Free State)'le karşı karşıya gelir. Direnişçiler tam bağımsızlık ve özgürlükten yanadır. Aksi takdirde İngilizler'in fiziksel olarak İrlanda'dan gitseler bile emperyalizm ve kapitalizm hüküm sürdükçe tam bağımsız olamayacaklarını ve kendileri olamayacaklarını vurgular. Ken Loach; dönemi, yaşanan olayları, İrlanda'nın geçirdiği dönüşümleri sade yalın, gerçekçi bir bakış açısıyla ele almıştır.

Özgürlük Rüzgârı (2006) adlı filmde, çerçeveleme çözümlemesi yaklaşımının temel bileşenlerinin mevcudiyeti incelenmiş ve film düzleminde bu bileşenlerin çeşitli çerçevelenmelerle film boyunca yer aldığı tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, *Özgürlük Rüzgârı* (*The Wind That Shakes The Barley*, 2006) adlı film bir kurtmaca film olmasına rağmen; söz konusu dönemin gerçekçi bir bakış açısıyla aktarıldığı; filmin öyküsünün şiddet, güç ve iktidar çerçeveleri ekseninde sunulduğu ortaya konulmuştur. Kurulan içeriksel ve görüntü çerçevelenmeleriyle politik sinemanın temsil yeteneği kuvvetli bir örneği olduğu tespit edilmiştir. Yönetmen bu filmde, İrlanda'nın İngilizlere karşı verdiği bağımsızlık mücadelesini merkeze alarak bu tarihsel olay üzerine yeniden düşünmemize olanak sağlar. Bu mücadelenin karanlık yönlerini ortaya koyar.

Sinema, var olduğu ilk yıllardan itibaren ideolojik bir silah olarak kitlelere yön vermesi bağlamında hem önemsenmiştir; hem de bu amaçla kullanılmıştır (Kılıçatan, 2015, s.53). Ken Loach, sinemasını, politik olarak çerçevlenen konular üzerinden yapılandırmıştır. Politik sinema örnekleri olan filmi *Özgürlük Rüzgârı*, kuvvetli bir temsil olarak sinema tarihinde yerini almıştır.

Egemen ideolojinin en önemli özelliklerinden biri de içinde bulunulan durumu (kültürel, ekonomik, politik vb.) doğal, gerçek ve değiştirilemez olarak göstermek ve buna onay verdirmek, mevcut yaşam tarzının mümkün olduğunca az sorgulanmasını sağlamak, bunun ebedi olduğunu düşündürmektir (Yılmaz, 2008, s.71).

Sinema bir yandan egemen ideolojinin değerlerini benimsetmeye çalışmış bir yandan da egemen ideolojinin dışında yer alan ve ona muhalefet eden başka ideolojik yaklaşımlar için ideal bir aygıt haline gelmiştir. Burada hemen bir ayırım ortaya çıkıyor: Bir yanda egemen (hegemonik) diğer yanda 'izm-olarak' ideoloji. Bir yanda içinde yaşanan, benimsenen, üretilen ve yeniden üretilen, Althusser'in deyişiyle bireyleri özne olarak inşa eden ve maddi bir pratik olarak yaşanan egemen (hegemonik) ideoloji, diğer yanda birey(ler)in dünyayı/hayatı açıklama tarzı olarak kabul ettiği, bilinçli olarak tercih ettiği, savunduğu ve yaşamını ona göre düzenlemeye çalıştığı sistemli bir bakış açısı, bir dünya görüşü, yaşanan hayata karşı bir tutum olarak ideoloji vardır (Yılmaz, 2008, s.66-67). Düşünen imgelerle yüklü filmler, bazen insanın sonsuz yalnızlığı üzerine tefekkürde bulunurken bazen de yoksulluk, dışlanmışlık ve çaresizlik gibi sorunları özgün bir şekilde dile getirir. Görüntülerle düşünen filmleri tanımlarken bir filmin, belgesel, kurgusal ya da kurmaca belgesel gibi türlerden birine ait olmasından ziyade hâkim söylem karşısında alternatif bir bakış açısı geliştirmesi ve biçimsel düzeyde yenilikçi bir duruş sergilemesi önemlidir (İpek, 2019, s.47).

Filmin geçmişi yeniden kurması başarıyla yapılmışsa, sonuçta bu yeni çatılanma, tarihin bu yeniden sunumu yalnızca estetik bir zevk vermekle kalmayacak, geçmişe olumlu anlamda biraz daha yaklaştıracaktır (Baydur, 2004, s.163). Filmler yoluyla fiziksel gerçeklikten tümüyle yararlanarak, 'dün'ü, 'bugün'ü ve 'yarın'ıyla, evren içinde insanın ve toplumun varoluşunu sürekli yeniden elde etmeleri (Gevgilili, 2014, s.303) kuşkusuz toplumsal düzeyde önemli bir işlevdir. İnsanı ve toplumu, sinema yaratıcılarının gözleri sürekli tarayıp duruyorlar. Her göz, bir başka bakış açısını, bir başka sorunu, bir başka boyutu getiriyor. Sinema, yaşanılanı bir dünya için, yaşanılmış olanı ve yaşanana sorguluyor. 'Yarın', böylece sürekli biraz daha yakınlaşıyor (Gevgilili, 2014, s.336).

'Dün'ü anlayabilmek için, filmlere her zaman olduğu gibi ihtiyaç duyulmaktadır. 'Dün'ün, 'bugün'ün ve 'yarın'ının birlikteliğinin uyumunu yakalayabilmek için nitelikli filmler -sadece belgesel filmlerden beklenilmez- muazzam bir köprü görevi görmektedir. Bu köprü olma durumu hem kültürel, hem sanatsal hem de toplumsal bir işlevdir.

EXTENDED ABSTRACT

**'The Theme of Freedom' in Ken Loach Cinema's and
Framing Analysis of The Film
'The Wind That Shakes The Barley'**

*

Zuhal Akmeşe - Özlem Arda
Dicle University, İstanbul University

As the body of meaning construction, the silver screen is more than just a system of moving images. It is a discovery for the audience in terms of the director's transferring what is in his mind to the screen, while bringing this integrity to the same. In that, every movie is equipped with socio-cultural, economic-political codes. Political cinema is based on this basic acceptance. A combination of art and political discourse is established with the director's choice and perspective. Actually, each and every movie bears its own political basis, since the movies bear the perspective' of each director. In this study, it is analyzed *The Wind That Shakes The Barley* directed by British Director Ken Loach in 2006 (Kenneth Charles Loach), who is a very important director in the world of silver screen. Political cinema is a concept that defines the term 'Ken Loach cinema', and Ken Loach's independent filmmaking structure shows itself in each of his movies. The objective of this study is to analyze Ken Loach's understanding of cinema, the depiction of the emphasis on freedom, which is an important dynamic of cinema, thus analyzing his movie *The Wind That Shakes The Barley* under the silver screen axis in this context. The systematic description of the dynamics of the cinema understanding of Ken Loach, along with the analysis of Ken Loach movies with the framing analysis approach reveal the originality of this study. With this study, it is also aimed to contribute to the studies, which are in limited numbers within the literature.

The methodology of the study was based on the qualitative research method and analysis was carried out with a framing analysis approach. The structure of the movie *The Wind That Shakes The Barley* (2006) was set forth via framing analysis. A movie analysis was performed in line with the basic components of the framing analysis approach. In this study, the movie

called *The Wind That Shakes The Barley* (2006) was examined with the dynamics of the framing analysis approach as the subject of the movie, which can be dimensioned as thematic, along with the story of the movie for a context and visual techniques. *The Wind That Shakes The Barley* (2006) is not only a movie of its period, but also an example to political cinema. The subject of the movie is the independence war of Ireland, which started in 1916 as Irish War of Independence, transforming into a civil war in 1920s. This movie tells the story of the independence war of Ireland through two brothers (Damien and Teddy) Ken Loach sets the theme 'Freedom' in the center within his movie *The Wind That Shakes The Barley* (2006), while putting various questions of people on the silver screen based on this theme. Freedom, or in other words 'liberty', can be defined as the ability of one to do, choose and move whatever he/she wants without being obstructed or limited by any factor. Since the ancient times, freedom has been an inseparable concept of the humanity. Notwithstanding that the framing of this terms can be quite challenging, 'free will' is the conceptualization on which today's individuals try to address. On the other hand, the political freedom can be defined as the power to govern, while not being subjected to the oppression of those having the power. To Ken Loach, the term 'freedom' is a powerful and vital concept, and he defends the freedom of each and every individual in public. The freedom of society, on the other hand, is related to have the knowledge on running the mechanisms to let the society have freedom as a whole, rather than imagining the freedom of each individual.

In this movie *The Wind That Shakes The Barley* (2006), it was detected that the storyline was designed within the axis of violence, force and power frames, and that these frames were presented under a realistic perspective of that period.

Putting the independence war of Ireland against British in his movie *The Wind That Shakes The Barley* (2006), Ken Loach turned this historic event into the representation of the fight of Irish. Ken Loach cinema can be analyzed under two main components. The first of these is the 'political perspective into the silver screen', and the second one is the 'theme of freedom and cinema as the building up of a new society'. Producing as an independent director, while not involving in the mainstream cinema, Ken Loach took a firm political stand in his movie '*The Wind That Shakes The Barley* (2006)'. The movie pictures the war between Britain and Ireland, along with the Irish

Civil War. The Irish were laid up with fighting against the British Imperialism in their homeland. Irish insurgents, who showed their own presence against the British, confronted those who disagreed with themselves, along with those agree to enter into a convention with the British. Insurgents favor full independence and freedom, emphasizing that the Irish cannot be fully independent and cannot be themselves as long as British imperialism and capitalism rule otherwise, even if they physically leave Ireland. Ken Loach tackled this period, the events that took place, and the transformation of Ireland from a plain and realistic perspective.

In the movie *The Wind That Shakes The Barley* (2006), the availability of the main elements of framing analysis approach was examined, which led us to set forth that these elements are included in the movie based on various framing methods. Ken Loach structured his perspective on cinema through subjected that are framed under a political sense. This movie has taken its place as a strong representative of political cinema.

Besides being an artistic activity, the cinema also performs a social function as it directs its representative light to the problems and the unknown in social life. In this context, in the Golden Palm Award-winning *The Wind That Shakes The Barley* (2006), freedom is used as the theme, but a world with a social dimension is built around this theme, as well. This building function is not only retroactive, but it also includes a futuristic imagery.

Beyond this study, which aims to make a unique contribution to the literature, it is possible to analyze all the films of Ken Loach with the frameworks (contextual and image framing) that are thematically classified and established in the context of the in-depth analysis of Ken Loach cinema.

Kaynakça / References

- Akmeşe, E., Boz, M. ve Gençalp, H. (2019). İktidarın gölgesinde inanç ve yabancılaşma: The devils. *Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi*. 10(1), 61-84 . DOI: 10.32001/sinecine.545779
- Baydur, M. (2004). *Sinema yazıları*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Corrigan, T. (2008). *Film eleştirisi el kitabı*. (A. Gürata, Çev.). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Gevgilili, A. (2014). *Çağını sorgulayan sinema* (2. bs.). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- İpek, Ö. (2019). *İmgeler arasında*. İstanbul: Doruk Yayıncılık.

- Ken Loach. (2019). *Wikipedia*. 1 Aralık 2019 tarihinde https://en.wikipedia.org/wiki/Ken_Loach adresinden erişildi.
- Kılıçatan, E. (2015). Sinemanın kaçınılmaz gerçeği. *Politika*. B. Kılınç (Der.), *Sinema Politika* içinde (s.51-67). Konya: Literatürk Academia.
- Kılınç, B. (2015). Sinema ve politika. (B. Kılınç Der.), *Sinema Politika* içinde (s.1-12). Konya: Literatürk Academia.
- Kıraç, R. (2018). *Sinemanın temelleri: Teknolojik buluştan sanata*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Klinger, B. (2010). Sinema-ideoloji-eleştiri üzerine. (M. İlerici, S. Büker ve Y. G. Topçu Der.). (Y. G. Topçu Çev.). *Sinema: Tarih-Kuram-Eleştiri* içinde (s. 109-129). İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Kutay, U. (2011). *Sinema-politik sosyo-semiyoloji notları*. İstanbul: Es Yayınları.
- Özgürlük Rüzgârı Künye. (2019). *Wikipedia*. 20 Aralık 2019 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96zg%C3%BCr%C3%BCk_R%C3%BCzgar%C4%B1 adresinden erişildi.
- Ryan, M. ve Kellner, D. (1997). *Politik kamera*. (E. Özsayar Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ryan, M. (2013). *Eleştiriye giriş*. (E. S. Onat Çev.). Ankara: De Ki Yayınları.
- Vincenti, G. (2008). *Sinemanın yüzyılı*. (2. bs.). (E. Ayça Çev.). İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Wayne, M. (2009). *Politik film:Üçüncü sinemanın diyalektiği*. İstanbul:Yordam Kitap.
- Yılmaz, E. (2008). Sinema ve ideoloji ilişkileri üzerine. (B. Bakır, Y. Ünal ve S. Saliji Der.), *Sinema, İdeoloji, Politika Sinemasal Yazılar 1* içinde (s.63-85). Ankara: Nirengi Kitap.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Akmeşe, Z. ve Arda, Ö. (2020). Ken Loach sinemasında 'Özgürlük Teması' ve 'Özgürlük Rüzgârı' filminin çerçeveleme çözümlemesi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 2108-2131. DOI: 10.26466/opus.689642

İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının Örgütsel Bağlılığa Olan Etkisi: Bir Alan Araştırması

DOI: 10.26466/opus.627786

*

Mehmet Güler*

* Dr. Öğr. Üyesi İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Beyazıt / İstanbul / Türkiye
E-Posta: mehmetguler86@gmail.com ORCID: [0000-0002-2956-7604](https://orcid.org/0000-0002-2956-7604)

Öz

Sanayi devrimi ile birlikte gelişen fabrika tipi üretim sürecinde, çalışan sağlığı açısından ortaya çıkan olumsuz sonuçların iyileştirilmeye başlamasıyla birlikte iş sağlığı ve güvenliği kavramı gündeme gelmeye başlamıştır. İş sağlığı ve güvenliği, iki farklı kavram gibi gözükmesine rağmen bir bütünü oluşturmaktadır. Günümüzde özellikle sanayileşmenin artması ile birlikte her yıl milyonlarca iş kazası ve meslek hastalığı meydana gelmektedir. Bu sebeple iş sağlığı ve güvenliği politikalarının geliştirilmesi ve derinlemesine incelenmesinin önemi artmaktadır. Günümüzde postmodern çalışma sistemi işveren ve çalışan arasındaki ilişkiye zarar vermektedir. Gün geçtikçe çalışanların işletmelerine karşı çeşitli nedenlerle bağlılıkları zayıflamaktadır. Geçmişten günümüze sağlık ve güvenliğin insan hayatı açısından önemi düşünüldüğünde; iş sağlığı ve güvenliği unsurlarının çalışanların bağlılığını etkileyen bir unsur olarak görmek doğru olacaktır. İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının tam olarak uygulandığı iş yerlerinde çalışanlar, kendilerine değer verildiği duygusu ile örgüte olan bağlılıklarını arttırmaları. İş sağlığı ve güvenliğinden yoksun çalışanlar, emniyet ve güvenlik duygusundan da yoksun olacağından dolayı bir hoşnutsuzluk içine girerler, işyerine ve işlerine karşı olumsuz tutumlar geliştirirler. Bu çalışmanın temel amacı, iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının örgütsel bağlılığa olan yansımalarını incelemektir. Araştırmada, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyi ile örgütsel bağlılık düzeyi arasında varsa ilişkiler, yönleri ve düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada kullanılan veriler, belli bir zamanda anket formları ile çalışanlardan toplanmış ve değişkenler arasında ilişki olup olmadığı araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İş Sağlığı ve Güvenliği, Örgüt Kültürü, Örgütsel Bağlılık

The Impact of Occupational Health and Safety Practices on Organizational Commitment: A Field Study

*

Abstract

In the factory-type production process that accompanied the industrial revolution, the concept of occupational health and safety emerged as the negative consequences of workers' health began to be improved. Occupational health and safety form a whole, although it does not look like two different concepts. Today, especially with the increase of industrialization, millions of business accidents and occupational diseases occur every year. For this reason, occupational health and safety have become important for economic and social reasons. Today, the relationship between the employer and the employee of the postmodern system is damaged. Day by day, employees' loyalty to their businesses for various reasons is weakening. Considering the importance of health and safety for human life from past to present; occupational health and safety is a factor that affects employee loyalty. Occupational health and safety practices, workplace workers increase their sense of humor and ties when they are valued. Employees lacking occupational health and safety, lack of safety and security feelings come into dissatisfaction and develop negative attitudes towards the workplace and business. The main purpose of this study is to examine the effects of occupational health and safety practices on organizational commitment. In the research, it has been tried to determine the relationships, levels and levels between the level of employees' health and safety and the level of organizational commitment. The data used in the research were searched for whether there is a relationship between employees and a certain time and formulas.

Keywords: *Occupational Health and Safety, Organizational Culture, Organizational Commitment.*

Giriş

İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları her geçen gün daha da önem kazanarak, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınma düzeylerinin bir belirleyicisi haline dönüşmüştür. Ceylan (2011)'e göre iş güvenliği kavramı, “işyeri ve iş ortamında sağlıklı ve güvenli çalışma koşullarını oluşturarak; iş kazaları ve meslek hastalıklarını en alt düzeye indirmek böylece maddi ve manevi kayıpları önleyerek verimliliği artırmak şeklinde ifade edilebilir.” Büyük ölçüde maddi ve manevi kayıplara neden olan iş kazaları ve meslek hastalıklarını önlemeye çalışmak, hem işletmelerin, hem devletin hem de çalışanların ortak sorumluluğudur.

Çalışanlar için iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının gerçekleştirildiği işyerleri bir tatmin kaynağıdır. İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının tam olarak uygulandığı iş yerlerinde çalışanlar, kendilerine değer verildiği duygusu ile örgüte olan bağlıklarını arttırmalar. Örgüte bağlılık gösteren çalışanların, aynı zamanda yüksek düzeyde üretken oldukları; sadakat, verimlilik ve sorumluluk duygusuyla hareket ettikleri görülmektedir. İş sağlığı ve güvenliğinden yoksun çalışanlar, emniyet ve güvenlik duygusundan da yoksun olacağından dolayı bir hoşnutsuzluk içine girerek işyerine ve işlerine karşı olumsuz tutumlar geliştirirler. İşlerine karşı olumsuz tutum geliştirenlerin aynı zamanda örgüte olan bağlılığı da ortadan kalkmaktadır. Örgütsel bağlılığı azalan çalışan için işe geç gelme, devamsızlık yapma, işe yabancılaşma ve işten ayrılma gibi sonuçları ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının örgütsel bağlılığa olan yansımalarını incelemektir. Araştırmada, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyi ile örgütsel bağlılık düzeyi arasında varsa ilişkiler, yönleri ve düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Kavramsal Çerçeve

İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi

İnsanoğlu varoluşundan beri çalışma kavramının çeşitli türleri ile hayatına yön vermiştir. Çalışma, doğada başlamış, sanayi sistemine evrilmiş devamında da hizmetler sektörünün çeşitli türlerinde evrim geçirmiştir. Hayatına devam edebilmesi için çalışmak zorunda olan insanoğlu, çalışma siste-

mine dahil olduğu her yerde sağlık ve güvenlik açısından risk ve tehlike altına girmektedir. İş sağlığı ve güvenliği tedbirleri, çalışma hayatında insanın sağlık ve güvenlik açısından sorumluluklarını yerine getirmesini sağlayan politikalar olarak tanımlanmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği kavramının ele alınma sürecine bakıldığında ise; öncelikli olarak iş sağlığı ve iş güvenliği olarak iki boyutta incelendiği görülmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) iş sağlığı kavramını; “hangi işi yaparlarsa yapsınlar bütün çalışanların fiziksel, ruhsal ve sosyal refahlarının mümkün olan en yüksek düzeye çıkarılmasını ve burada tutulmasını; çalışma koşullarından kaynaklanan sağlık sorunlarının önlenmesini; işçilerin işleriyle ilgili olup sağlığa zararlı risklerden korunmalarını; işçilerin fiziksel ve biyolojik kapasitelerine uygun mesleki ortamlarda çalıştırılmalarını; özetle işin insana, insanın da işine uygun getirilmesi”ni hedefleyen uygulamalar olarak tanımlamaktadır.(Aybora, 2012, s.12)

İş güvenliği kavramı ise; “işyeri ve iş ortamında sağlıklı ve güvenli çalışma koşullarını oluşturarak; iş kazaları ve meslek hastalıklarını en alt düzeye indirmek böylece maddi ve manevi kayıpları önleyerek verimliliği artırmak şeklinde ifade edilebilir. İş güvenliğinde amaç, kişi sağlığını tehdit eden, tehlikeye sokan, milli ekonomiye zarar veren, kaza ve meslek hastalığı dediğimiz olayları önlemek ve çalışanın sağlığını korumak” olarak tanımlanmaktadır.(Ceylan, 2011, s.19)

İş sağlığı ve iş güvenliği anlayışını birleştirerek ortaya bütüncül bir yaklaşım koyan iş sağlığı ve güvenliği kavramının tanımı ise; “tehlikelerin önlenerek ortaya çıkabilecek risklerin değerlendirilmesi, tedbirlerin alınması ve ortadan kaldırılabilmek ya da zararlarını en aza indirebilmek adına çalışmalar yürütülmesi” olarak tanımlanmaktadır. Özkılıç tarafından yapılan bir başka tanımlama da ise iş sağlığı ve güvenliği, “henüz bir tehlike oluşmamış, işletmede bir arıza oluşmamışken bile işletmede oluşabilecek tehlikelerin ve risklerin öngörülerek bunların kabul edilebilir olup olmadığına karar verme çalışmalarını da beraberinde getirmektedir ve konuyu “proaktif” yaklaşım” olarak ifade edilmektedir.

Geçmişten günümüze insanlığın çalışma hayatında rolü ve öneminin arttığı görülmektedir. Gelinek nokta da çalışma hayatında hizmet yoğun çalışma türlerinin arttığı görülmektedir. Buradan hareketle de, çalışma unsurunun içerisinde insanın rolü ve önemi arttıkça performansının önemi

artmakta ve çalışanların sağlık ve güvenliğinin performansını etkileyen temel unsurlar olduğu düşünüldüğünde de iş sağlığı ve güvenliğine verilmesi gereken önem hergeçen gün artmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği anlayışına bakışı bir adım öteye taşıdığımız zaman ise toplum refahını etkileyen öneme sahip olduğu ifade edilmektedir. Yeterli önlemlerin alınmaması, iş sağlığı ve güvenliği bilincinin oturmaması ve eğitimin verilmemesi durumunda yaşanacak iş kazaları ve meslek hastalıklarındaki artış doğrudan ve dolaylı maliyetleri ile önce çalışanlara sonra işverenlere ve devlete ağır sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Gelişmiş ülkeler iş sağlığı ve güvenliğine yaklaşımı bu açıdan ele almakta ve denetim uygulamaları, hukuki uygulamaları ve İSG kültürü oluşturulması gibi konuyu kapsamlı ele almaktadırlar.

Günümüzde artan sanayileşme, diğer taraftan hizmetler sektörünün ortaya çıkardığı çalışma alanlarındaki farklı risk ve tehlike faktörleri iş sağlığı ve güvenliğinin sürekli güncel olarak incelenmesi gereken bir konu olmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak, özellikle gelişmekte olan ülkeler ve gelişmemiş ülkelere bakıldığında İSG uygulamaları sadece kanunlar çerçevesinde ele alınan ve bir hukuk metninden öte gitmeyen konumdadır. Uygulamada yapılmayan denetimler ve çalışanların bilinçsizliği birçok maddi yükü işçi, işveren ve devlete yüklemektedir. İş sağlığı ve güvenliği, tüm paydaşlar açısından ciddiyetle ele alınması gereken çalışma unsurunun en önemli konuları arasında yer alması gerekmektedir. İşçi, işveren ve devlet açısından görünür ve görünmez maliyetler arttıkça toplumsal refahı etkileyecek ağır sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

İşçiler açısından konu ele alındığında, meydana gelen bir iş kazası bireyi işgücünden kayıp yaşaması, uzuv kaybı yaşaması ve ölüm gibi birçok şekilde mağdur etmektedir. Geçimini, emeği karşılığında elde ettiği ücret ile sağlayan çalışanlar, meydana gelebilecek iş kazası veya meslek hastalıkları sonucundan elde ettikleri ücretlerden muaf olabilecek sonuçlar ile karşı karşı kalacaktır. İlk olarak, işgücünden kayıp yaşayan birey, bir sonraki işinde önceki işine kıyasla aynı geliri elde edememe durumu ortaya çıkacaktır. İkinci olarak, kaza sonrası iş arama sürecinde fiziksel yetersizliklerden dolayı işsiz kalma süresi artacak, bu durum evinin refah düzeyini etkileyecek ve ailenin dağılmasına kadar süreci götürebilecektir. En kötü ihtimalde de işçinin ölümü ile sonuçlanan bir kaza olacaktır. Bu durum bile çoğu zaman arkadasında kalan aileyi birçok faktör açısından yaralamaya devam

edecektir. İş sağlığı ve güvenliğine işçi açısından bakıldığında, ele alınması gereken en önemli başlık “eğitim”dir. Çoğu zaman eğitim eksikliği ve dikkatsizlik sonucu meydana gelen iş kazalarını azaltmanın ilk yöntemi çalışanlara verilen eğitim süresinin arttırılmasıdır. Eğitim ile birlikte bilinç düzeyi artan işçilerin tehlikeli davranışlardan kaçınma durumu artacak, sonucunda da daha sağlıklı bireyler olarak iş hayatında kalmaya devam edeceklerdir.(Bilir, 2016, s.18)

İşverenler açısından ise iş sağlığı ve güvenliği görünür ve görünmeyen birçok maliyeti ortaya çıkarmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği, bir işletmenin tam performans ile çalışması ile ilişkilidir. Sağlık ve güvenlik açısından var olan çalışma ortamı, işçilerin tam performans ile çalışmalarını engelleyecek temel unsurların başında gelmektedir. Diğer taraftan da, bakımı yapılmayan makina ve teçhizat ürünleri ve iş kazası sonrası teknolojik ürünlerin bir süre kullanılamaması durumu işletme açısından birçok maliyeti ortaya çıkarmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliğinin devlet açısından önemine bakıldığında ise; ekonomik ve sosyal açıdan ortaya çıkabilecek zararlar görülmektedir. İş kazaları ve meslek hastalıklarının artması, ekonomik açıdan işçi ve işverene olduğu kadar devlete de maliyet yüklemektedir. Ortaya çıkan sosyal güvenlik maliyetleri en önemli maliyet kalemi olarak görülmektedir. Dolaylı maliyetler arasında ise, iş kazası ve meslek hastalıklarının artmasından ötürü hastanelerde doluluk oranlarının artması sağlık hizmetinin performansını etkileyecektir. Ölümle sonuçlanan iş kazalarının artması ise, ülkeleri uluslararası platformda nitelikli işgücünü ülkesine çekmesini engelleyen en önemli faktörler arasında yer alacaktır. Ek olarak da, yabancı sermayenin yatırımını etkileyerek büyüme ve kalkınmayı sekteye uğratacaktır.

Örgütsel Bağlılık Kavramı ve Etkileyen Faktörler

İşverenlerin kurumsal şirket yapısına doğru evrilmesiyle birlikte çalışanlar da profesyonel bakış açısına evrilmeye başladı. Bu yapı işletmeler açısından birçok yeni kazanım ortaya çıkarsa da bazı kayıpları da beraberinde getirmektedir. Bu kayıpların başında, çalışanların bağlılığı yer almaktadır. Günümüzde şirket performansını etkileyen başlıca faktörler arasında yer alan çalışanların işletmeye olan bağlılığı, literatürde de ele alınmakta ve “örgütsel bağlılık” kavramı olarak kullanılmaktadır. Örgütsel bağlılık literatürde

farklı tanımları mevcuttur. Saldamlı (2009)'ya göre örgütsel bağlılık; *"Kişinin belirli bir örgüt ile girdiği kimlik birliği ve bağlılığın birleşik gücüdür"* Seymen (2008)'e göre tanımı ise; *"İş görenlerin örgütün amaç ve hedeflerine güçlü bir inanç duymaları ve örgütün değer sistemi ile bütünleşmelerini içeren karmaşık bir sadakat duygusunu ifade eder."* Doğan (2013)'a göre örgütsel bağlılık tanımı ise; *"Bireyi örgüte bağlayan ve katılımını sağlayan bir güç olarak tanımlanmıştır.* Literatürde yapılan bazı örgütsel davranış tanımlarına bakıldığında düşünce birliğinin olmadığı görülmektedir. Araştırmacılar yaptıkları araştırmalara zemin oluşturabilmesi için kavrama farklı anlamlar yükleyerek kavramın özünü genişletmeye çalıştıkları görülmektedir. Diğer taraftan Meyer ve Allen, örgütsel bağlılığın tanımının üç boyutta yapılması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Buna göre; örgüte karşı duygusal yönetim, örgütten ayrılmanın getireceği maliyetlerin farkında olma ve örgütte kalmayı sağlayan bir manevi mecburiyet olarak görmek olarak üç grupta farklı tanımlanmaktadır.(Akıncı ve Gül, 2007, s.142-143)

Örgütsel bağlılık, çalışanların aidiyet duygusunu arttırırken, örgüt ile bütünleşmesine zemin hazırlayan faktörleri kapsamaktadır. Literatürde yapılan taramada genel olarak bu faktörler iki grupta ele alındığı görülmektedir. Bunlar; bireysel faktörler ve örgütsel faktörler olarak ele alınmaktadır. Yapılan çalışmalarda birçok bireysel faktör ile bireylerin örgütsel bağlılığı arasında güçlü ilişkiler olduğu görülmektedir. Bireysel faktörlerden en belirgin etkinin bireylerin yaşı ile olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmaların genelinde bireylerin yaşı ile örgütsel bağlılıkları arasında doğru orantı tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, çalışanların yaşı arttıkça örgütsel bağlılıklarının arttığı görülmektedir.(İnce ve Gül, 2005, s.28) Diğer bireysel faktör olarak, medeni durumun örgütsel bağlılık üzerinde yüksek oranda etkisi olduğu görülmüştür. Yabancı literatürde yapılan çalışmalarda evli çalışanların, bekâr çalışanlara göre örgüte karşı daha fazla bağlılık hissettikleri görülmüştür.(Kargar, 2012, s. 5018) Diğer bir bireysel faktör de eğitim durumudur. Yurtiçi ve yurtdışında yapılan birçok çalışmada, bireylerin eğitimleri arttıkça geniş iş imkanlarına sahip olmalarına nedeniyle örgütsel bağlılıklarının azaldığı tespit edilmiştir.(Khan, 2011, s.118) Örgütsel bağlılığı etkileyen son bireysel faktör ise çalışma süresidir. Yapılan çalışmaların genelinde bireylerin çalışma süresi ile birlikte hizmet süresi arttıkça örgütten elde ettiği kazancının da artacağı, bu geliri kaybetmek istemeyen çalışanların da çalıştıkları örgüte daha fazla bağlanacakları görülmüştür. (Gül, 2016, s.44)

Örgütsel faktörler ise; işin niteliği, ücret düzeyi, çalışma sisteminde esneklik, örgütsel kültür ve örgütsel ödüller olarak ifade edilmektedir. (İnce ve Gül, 2005, s. 71-76)

Konuya İlişkin Bir Alan Araştırması

Konu ile ilgili yaptığımız alan çalışmasına geçmeden önce; örgütsel bağlılık ile iş sağlığı ve güvenliği konularının ilişkilendirildiği gerek yerli gerekse de yabancı literatürde fazla çalışması olmadığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar kısaca göz atıldığında birbirine benzer bulgular ortaya koyulduğu görülmektedir. Kılıç ve Selvi (2009), Omusulah (2013), Gyekye (2015), Ampon-sah(2016), Çınar ve Gündoğdu (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmalar, iş sağlığı ve güvenliği anlayışının işletmede gelişmesi ile örgütsel bağlılığın artması yönünde pozitif yönlü bir ilişki olduğu ifade edilmektedir. Bu kapsamda yapılan çalışmalar ışında çalışmanın sonuçlarının benzerlik gösterip göstermeyeceği de kapsamlı şekilde incelenecektir.

Araştırmanın Amacı

İş sağlığı ve güvenliği her geçen önemini arttırarak, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınma düzeylerinin bir belirleyicisi haline dönüşmüştür. Çalışanlar için iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının gerçekleştirildiği işyerleri bir tatmin kaynağıdır. İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının tam olarak uygulandığı iş yerlerinde çalışanlar, kendilerine değer verildiği duygusu ile örgüte olan bağlıklarını arttırmaları. Örgüte bağlılık gösteren çalışanların, aynı zamanda yüksek düzeyde üretken oldukları; sadakat, verimlilik ve sorumluluk duygusuyla hareket ettikleri görülmektedir. İş sağlığı ve güvenliğinden yoksun çalışanlar, emniyet ve güvenlik duygusundan da yoksun olacağından dolayı bir hoşnutsuzluk içine girerler, işyerine ve işlerine karşı olumsuz tutumlar geliştirirler. İşlerine karşı olumsuz tutum geliştirenlerin aynı zamanda örgüte olan bağlılığı da ortadan kalkmaktadır. Örgütsel bağlılığı azalan çalışan için işe geç gelme, devamsızlık yapma, işe yabancılaşma ve işten ayrılma gibi sonuçları ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının örgütsel bağlılığa olan yansımalarını incelemektir. Araştırmada, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyi ile örgütsel bağlılık düzeyi arasında varsa

ilişkiler, yönleri ve düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada kullanılan veriler, belli bir zamanda anket formları ile çalışanlardan toplanmış ve değişkenler arasında ilişki olup olmadığı araştırılmıştır.

1. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma problemine uygun olarak nicel araştırma bölümünün ana ve alt hipotezleri aşağıdaki gibidir.

Ana Hipotez-Alt Hipotezler:

- **H₁:**Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyleri ile örgütsel bağlılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- **H_{1-a}:**Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyleri ile duygusal bağlılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- **H_{1-b}:**Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyleri ile normatif bağlılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- **H_{1-c}:**Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyleri ile devamlılık bağlılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Alt Hipotezler:

- **H₂:**İş sağlığı ve güvenliği algısı yaşa göre farklılık göstermektedir.
- **H₃:**Örgütsel bağlılık düzeyi yaşa göre farklılık göstermektedir.
- **H₄:**İş sağlığı ve güvenliği algısı eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.
- **H₅:**Örgütsel bağlılık düzeyi eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.
- **H₆:**İş sağlığı ve güvenliği algısı çalışma süresi durumuna göre farklılık göstermektedir.
- **H₇:**Örgütsel bağlılık düzeyi çalışma süresi durumuna göre farklılık göstermektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmamızda nicel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. “Nicel araştırma yöntemleri, ampirik veya sayısal yaklaşım şeklinde de adlandırılmaktadır. Nicel araştırma yönteminde araştırılmak istenen konu ile ilgili evreni temsil

eden bir örneklem üzerinden sayısal veriler elde edilir. Elde edilen sayısal veriler üzerinden yorum ve genellemeler yapılır. Nicel araştırmada değişkenler arasındaki ilişkiler kanıtlanmaya çalışılır ve bu ilişkilerin nedenleri araştırılır.”(Özdemir, 2011, s.55)

Nicel yaklaşım doğrultusunda gerçekleştirilen çalışmamızda sayısal verilere ulaşmak için anket formları kullanılmıştır. Anket formu aracılığı ile çalışanların işyerindeki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına yönelik düşüncelerine, örgütsel güven ve bağlılıklarına yönelik veriler elde edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, İstanbul’da faaliyet gösteren bir çevre yönetimi şirketi çalışanlarından oluşmaktadır. Personel müdürlüğünden gerekli izinler alındıktan sonra, anket formları kurum personeline bire bir görüşme suretiyle teslim edilip, uygulama amacı hakkında kısaca bilgi verildikten sonra doldurulmuştur. Araştırmada örnek olarak seçilen Saha Hizmetleri Müdürlüğü bünyesinde aktif olarak görev yapan 130 personele birim ya da ünvan ayrımı gözetilmeksizin toplam olarak 130 adet anket formu dağıtılmış ve dağıtılan anketlerin tümü değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Anket verileri analiz edilerek, belirlenen bulguların bilimsel açıdan sağlıklı bir biçimde yorumlanması ve etkin sonuçlar elde edilmesi hedeflenmiştir.

Veri Toplama Tekniği

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket formu 09-16 Ekim 2017 tarihlerinde çalışma saatleri arasında ve işi aksatmayacak şekilde, katılımcılara ön açıklama ve bilgilendirme yapılması sonrası gönüllü olarak sorulara cevap vermeleri suretiyle gerçekleştirilmiştir. Anket her bir katılımcı ile yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Anketin güvenilirliğini artırmak için, katılan işçilerin kimlikleri gizli tutulmuş ve anket formuna isimleri yazılmamıştır.

Araştırmanın veri toplama yöntemi üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öncelikle demografik özelliklere, cinsiyet, yaş, medeni durum, öğrenim durumu, şirketteki görevi, çalışma süresi ve aylık gelire yönelik 7 adet soruya yer verilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde Saha Hizmetleri Müdürlüğü bünyesinde aktif olarak görev yapan çalışanların iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına yönelik olan 10 adet soruya yer verilmiştir. Anket formunda yer alan önermeler için 5'li likert tipi ölçek kullanılmış ve her bir önermede, Hiç katılmıyorum, Katılmıyorum, Fikrim yok, Katılıyorum, Tamamen katılıyorum şeklinde derecelendirilmiş cevaplara yer verilmiştir.

Araştırmanın üçüncü ve son bölümünde Saha Hizmetleri Müdürlüğü bünyesinde aktif olarak görev yapan çalışanların örgütsel bağlılığa yönelik olan 10 adet soruya yer verilmiştir. Anket formunda yer alan önermeler için 5'li likert tipi ölçek kullanılmış ve her bir önermede, Hiç katılmıyorum, Katılmıyorum, Fikrim yok, Katılıyorum, Tamamen katılıyorum şeklinde derecelendirilmiş cevaplara yer verilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırma için gerekli veriler, çalışanlara uygulanan anket yoluyla elde edilmiş ve bilgisayara aktarılmıştır. SPSS 22.0 (Statistical Package for The Social Science) programından yararlanılmıştır. Hipotezlerin test edilmesi aşamasında korelasyon analizi, bağımsız örneklem T testi ve varyans analizi uygulanarak, frekans, yüzde, ortalama, standart sapma değerleri hesaplanmış ve tablo yöntemi ile çalışmada sunulmuştur.

Araştırmanın Bulguları

1. Çalışanların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Demografik bulgular başlığı altında incelenecek konular, anket çalışmasına katılan çalışanların cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, iş ve görevleri, şirketteki çalışma süreleri ve aylık gelir düzeylerine göre dağılımları ve sayılarıdır.

Tablo- 1 : Demografik Faktörlere Ait Bulgular

Cinsiyet	n	%
Kadın	4	3,08
Erkek	126	96,92
Toplam	130	100
Yaş	n	%

18-25	10	7,7
26-33	29	22,3
33-40	57	43,85
41 ve üzeri	34	26,15
Toplam	130	100
Medeni Durumu	n	%
Bekâr	23	17,7
Evli	107	82,3
Toplam	130	100
Eğitim Durumu	n	%
İlköğretim	23	17,8
Ortaöğretim	54	41,6
Meslek Yüksekokulu	35	26,7
Üniversite	18	13,9
Toplam	130	100
Görevi	n	%
Beden İşçisi	71	54,62
Şöför	22	16,92
Tekniker	9	6,92
Teknisyen	17	13,08
Operatör	5	3,85
Formen	2	1,53
Kimyager	4	3,08
Toplam	130	100
Çalışma Süresi	n	%
0-3 Yıl	23	17,7
3-6 Yıl	29	22,3
6-9 Yıl	41	31,53
9-12 Yıl	22	16,92
13 Yıl ve Üzeri	15	11,55
Toplam	130	100

Tablo-1’de görüldüğü üzere ankete katılan çalışanların %96,62’sini (n=126) erkekler, %3.08’sini (n=4) kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmaya katılanların genelini erkek bireyler oluşturduğu görülmektedir. Diğer taraftan, ankete katılan çalışanların %7,70’i (n=10) 18-25, %22,30’u (n=29) 26-33, %43,85’i (n=57) 33-40 ve %26,15’i (n=34) 41 ve üzeri yaş aralığındadır. Çalışanların çoğunluğu (n=57) 33-40 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Ek olarak, ankete katılan çalışanların %17,70’i (n=23) bekâr, %82,30’u (n=107) evlidir. Çalışanların çoğunluğu (n=107) evli kişilerdir. Eğitim durumlarına bakıldığında ise, %17,80’i (n=23) İlköğretim, %41,60’ı (n=54) Ortaöğretim, %26,70’i (n=35) Meslek Yüksek Okulu ve %13,90’ı (n=18) Üniversite mezunudur. Çalışanların çoğunluğu (n=54) Ortaöğretim mezunudur. Meslek gruplarına göre ise; ankete katılan çalışanların %54,62’si (n=71), Beden İşçisi,

%16,92'si (n=22) Şoför, %6,92'si (n=9) Tekniker, %13,08'i (n=17) Teknisyen, %3,85'i (n=5) Operatör, %1,53'ü (n=2) Formen, %3,08'i (n=4) Kimyager olarak görev yapmaktadır. Çalışanların çoğunluğu (n=71) Beden işçisidir. Kıdem süreleri dikkate alındığında ise; ankete katılan çalışanların %17,70'i (n=23) 0-3 Yıl, %22,30'u (n=29) 3-6 Yıl, %31,53'ü (n=41) 6-9 Yıl, %16,92'si (n=22) 9-12 Yıl, %11,55'i (n=15kişi) 13 Yıl ve üzeri aynı şirkette çalıştıklarını belirtmişlerdir. Çalışanların çoğunluğu (n=41) 6-9 yıldır aynı şirkette çalışmaktadır.

2. İş Sağlığı ve Güvenliği Algı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde İş sağlığı ve güvenliği ölçeğinde yer alan her bir soruya yönelik çalışan görüşleri frekans dağılımları ve tanımlayıcı istatistikler yardımı ile belirlenmiştir.

Tablo 2. İş Kazaları Oranlarının Azaltılması Hakkındaki Düşünceler

	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde%	Kümülatif %
1-Çalıştığım şirket iş kazaları oranlarını azaltmada çalışanların katılımını iş sağlığı ve güvenliğinin temeli olarak görmektedir.	Hiç Katılmıyorum	7	5%	5
	Katılmıyorum	8	6%	11
	Fikrim Yok	19	14%	25
	Katılıyorum	54	41%	66
	Tamamen Katılıyorum	42	34%	100
	Toplam	130	100%	

Ankete katılan çalışanların "Çalıştığım şirket iş kazaları oranlarını azaltmada çalışanların katılımını iş sağlığı ve güvenliğinin temeli olarak görmektedir" değişkenine göre verdiği cevaplar incelendiğinde; çalışanların yaklaşık %75'i katılıyorum, % 11'i katılmadığı cevabını verirken %14'ü fikri olmadığını belirtmiştir.

Tablo 3. Şirket ve Yöneticilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Konularındaki Duyarlılığı Hakkındaki Düşünceler

	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde%	Kümülatif %
Çalıştığım şirket ve yöneticilerim kalite ve verimlilik konuları kadar iş sağlığı ve güvenliği konularında da duyarlıdır.	Hiç Katılmıyorum	10	8%	8
	Katılmıyorum	18	14%	22
	Fikrim Yok	27	21%	43
	Katılıyorum	31	23%	66
	Tamamen Katılıyorum	44	34%	100
	Toplam	130	100%	

Ankete katılan çalışanların “Çalıştığım şirket ve yöneticilerim kalite ve verimlilik konuları kadar iş sağlığı ve güvenliği konularında da duyarlıdır.” değişkenine göre verdiği cevaplar incelendiğinde; çalışanların yaklaşık %57’si katılıyorum, % 22’si katılmadığı cevabını verirken %21’i fikri olmadığını belirtmiştir.

Tablo 4. Şirketin Çalışan Sağlığı ve Güvenliğine Bakışı Hakkındaki Düşünceler

	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde%	Kümülatif %
Çalıştığım şirkette çalışanların sağlığı ve güvenliği öncelik taşımaktadır.	Hiç Katılmıyorum	8	6%	6
	Katılmıyorum	12	9%	15
	Fikrim Yok	32	25%	40
	Katılıyorum	26	20%	60
	Tamamen Katılıyorum	52	40%	100
	Toplam	130	100%	

Ankete katılan çalışanların “Çalıştığım şirkette çalışanların sağlığı ve güvenliği öncelik taşımaktadır.” değişkenine göre verdiği cevaplar incelendiğinde; çalışanların yaklaşık %60’ı katılıyorum, % 15’i katılmadığı cevabını verirken %25’i fikri olmadığını belirtmiştir.

Tablo 5. İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Hakkındaki Düşünceler

	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde%	Kümülatif %
Çalıştığım şirkette sık güvenlik eğitimi aldığımdan dolayı daha güvenli çalışıyorum.	Hiç Katılmıyorum	10	8%	8
	Katılmıyorum	13	10%	18
	Fikrim Yok	25	19%	37
	Katılıyorum	33	25%	62
	Tamamen Katılıyorum	49	38%	100
	Toplam	130	100%	

Ankete katılan çalışanların “Çalıştığım şirkette sık güvenlik eğitimi aldığımdan dolayı daha güvenli çalışıyorum.” değişkenine verdiği cevaplar incelendiğinde; çalışanların yaklaşık %63’ü katılıyorum, % 18’i katılmadığı cevabını verirken %19’ü fikri olmadığını belirtmiştir.

Tablo 6. İş Kazaları Hakkındaki Düşünceler

	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde%	Kümülatif %
Çalıştığım şirketin tüm çabalarına rağmen kazaların önlenmesi mümkün değildir.	Hiç Katılmıyorum	28	21%	21
	Katılmıyorum	24	18%	39
	Fikrim Yok	9	7%	46
	Katılıyorum	31	24%	70
	Tamamen Katılıyorum	38	30%	100
	Toplam	130	100%	

Ankete katılan çalışanların “Çalıştığım şirketin tüm çabalarına rağmen kazaların önlenmesi mümkün değildir.” değişkenine verdiği cevaplar incelendiğinde; çalışanların yaklaşık %54’ü katılıyorum, % 39’u katılmadığı cevabını verirken %7’si fikri olmadığını belirtmiştir.

Tablo 7. İş Sağlığı ve Güvenliği Kural ve Prosedürleri Hakkındaki Düşünceler

Gruplar		Frekans (n)	Yüzde%	Kümülatif %
Çalıştığım şirkette alınan tüm güvenlik kuralları ve prosedürleri gerçekten işe yarıyor.	Hiç Katılmıyorum	12	9%	9
	Katılmıyorum	15	11%	20
	Fikrim Yok	10	7%	27
	Katılıyorum	45	34%	61
	Tamamen Katılıyorum	48	39%	100
Toplam		130	100%	

Ankete katılan çalışanların “Çalıştığım şirkette alınan tüm güvenlik kuralları ve prosedürleri gerçekten işe yarıyor.” değişkenine verdiği cevaplar incelendiğinde; çalışanların yaklaşık %73’ü katılıyorum, %20’i katılmadığı cevabını verirken %7’si fikri olmadığını belirtmiştir.

Tablo 8. İş Sağlığı ve Güvenliği Ekipmanlarını Kullanma Hakkında Düşünceler

Gruplar		Frekans (n)	Yüzde%	Kümülatif %
İşimi yaptığım esnada bütün gerekli güvenlik ekipmanlarını kullanırım.	Hiç Katılmıyorum	3	2%	2
	Katılmıyorum	10	7%	9
	Fikrim Yok	0	0%	9
	Katılıyorum	63	48%	57
	Tamamen Katılıyorum	54	43%	100
Toplam		130	100%	

Ankete katılan çalışanların “İşimi yaptığım esnada bütün gerekli güvenlik ekipmanlarını kullanırım.” değişkenine verdiği cevaplar incelendiğinde; çalışanların yaklaşık %91’i katılıyorum, %9’u katılmadığı cevabını vermiştir.

Tablo 9. İş Kazası Sonrası Maddi ve Manevi Tazminat Hakkındaki Düşünceler

Gruplar		Frekans (n)	Yüzde%	Kümülatif %
İş kazasında işverenden maddi ve manevi tazminat alma hakkımın olduğunu biliyorum.	Hiç Katılmıyorum	3	3%	3
	Katılmıyorum	5	4%	7
	Fikrim Yok	0	0%	7
	Katılıyorum	24	18%	25
	Tamamen Katılıyorum	98	75%	100
Toplam		130	100%	

Ankete katılan çalışanların “İş kazasında işverenden maddi ve manevi tazminat alma hakkımın olduğunu biliyorum.” değişkenine verdiği cevaplar incelendiğinde; çalışanların yaklaşık %93’ü katılıyorum, %7’si katılmadığı cevabını vermiştir.

Tablo 10. İş Sağlığı ve Güvenliği Kurallarına Uymak

	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde%	Kümülatif %
Çalıştığım şirkette	Hiç Katılmıyorum	0	0%	0
iş sağlığı ve	Katılmıyorum	0	0%	0
güvenliği kurallarına	Fikrim Yok	8	6%	6
daima uyuyorum.	Katılıyorum	43	33%	39
	Tamamen Katılıyorum	79	61%	100
	Toplam	130	100%	

Ankete katılan çalışanların “Çalıştığım şirkette iş sağlığı ve güvenliği kurallarına daima uyuyorum.” değişkenine verdiği cevaplar incelendiğinde; çalışanların yaklaşık %94’ü katılıyorum, %6’sı fikrim yok cevabını vermiştir.

Tablo 11. İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının Çalışanlara Verilen Değerle Olan İlişkisi

	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde%	Kümülatif %
Çalıştığım	Hiç Katılmıyorum	9	7%	7
şirkette uygulanan	Katılmıyorum	11	8%	15
iş sağlığı	Fikrim Yok	4	3%	18
ve güvenliği sistemi	Katılıyorum	62	48%	66
çalışanlara verilen	Tamamen Katılıyorum	44	34%	100
değerin göstergesidir.	Toplam	130	100%	

Ankete katılan çalışanların “Çalıştığım şirkette uygulanan iş sağlığı ve güvenliği sistemi çalışanlara verilen değer göstergesidir.” değişkenine verdiği cevaplar incelendiğinde; çalışanların yaklaşık %82’si katılıyorum, %15’i katılmadığı cevabını verirken %3’ü fikri olmadığını belirtmiştir.

Ayrıca iş sağlığı ve güvenliği ölçeğinin tanımlayıcı istatistikleri incelendiğinde, örnekleme oluşturan katılımcıların en çok katıldıkları maddeler şunlardır;

- İşimi yaptığım esnada bütün gerekli güvenlik ekipmanlarını kullanırım.
- İş kazasında işverenden maddi ve manevi tazminat alma hakkımın olduğunu biliyorum.
- Çalıştığım şirkette iş sağlığı ve güvenliği kurallarına daima uyuyorum.

- Çalıştığım şirkette uygulanan iş sağlığı ve güvenliği sistemi çalışanlara verilen değer göstergesidir

Veri toplama aracının ikinci bölümünde Ekici (2003) tarafından geliştirilen ihtiyaç analizi ölçeği esas alınarak, İş sağlığı ve güvenliği ölçeğinde yer alan maddelere ilişkin değerlendirmede 5'li likert ölçeği kullanılmıştır. Sorulara en düşük 1, en yüksek 5 puan verilmiş ve değişim aralığı 4 olarak hesaplanmıştır. Bu durumda derecelendirme için sınıf aralığı $4/5=0,80$ olarak elde edilmiştir. Bu durumda ilgili sınıflandırma şu şekildedir;

- 1.00– 1.80 =Çok düşük düzeyde iş sağlığı ve güvenliği algısı.
- 1.81– 2.60 = Düşük düzeyde iş sağlığı ve güvenliği algısı.
- 2.61 – 3.40 = Orta düzeyde iş sağlığı ve güvenliği algısı.
- 3.41 – 4.20 = Yüksek düzeyde iş sağlığı ve güvenliği algısı.
- 4.21 – 5.00 =Çok yüksek düzeyde iş sağlığı ve güvenliği algısı.

Tablo 12. İş Sağlığı ve Güvenliği Ölçeğine İlişkin Betimsel İstatistikler

	$\bar{X}$	Std. Sapma
Çalıştığım şirket iş kazaları oranlarını azaltmada çalışanların katılımını iş sağlığı ve güvenliğinin temeli olarak görmektedir.	4,722	0,458
Çalıştığım şirket ve yöneticilerim kalite ve verimlilik konuları kadar iş sağlığı ve güvenliği konularında da duyarlıdır.	3,500	1,116
Çalıştığım şirkette çalışanların sağlığı ve güvenliği öncelik taşımaktadır.	4,177	0,997
Çalıştığım şirkette sık güvenlik eğitimi aldığımdan dolayı daha güvenli çalışıyorum.	4,150	0,822
Çalıştığım şirketin tüm çabalarına rağmen kazaların önlenmesi mümkün değildir.	3,377	1,037
Çalıştığım şirkette alınan tüm güvenlik kuralları ve prosedürleri gerçekten işe yarıyor.	4,609	0,533
İşimi yaptığım esnada bütün gerekli güvenlik ekipmanlarını kullanırım.	4,672	0,489
İş kazasında maddi ve manevi tazminat alma hakkımın olduğunu biliyorum.	4,695	0,461
Çalıştığım şirkette iş sağlığı ve güvenliği kurallarına daima uyuyorum.	4,781	0,413
Çalıştığım şirkette uygulanan iş sağlığı ve güvenliği sistemi çalışanlara verilen değer göstergesidir.	4,931	0,252
Genel	4,361	0,657

Sonuç olarak; İş sağlığı ve güvenliği ölçeğine ilişkin genel ortalama incelendiğinde, skorun çok yüksek düzeye denk geldiği gözlenmiştir yani çalışanların iş sağlığı ve güvenliğine yönelik algılarının çok yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

3. Örgütsel Bağlılık Algı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde örgütsel bağlılık ölçeğinde yer alan her bir soruya yönelik çalışan görüşleri frekans dağılımları ve tanımlayıcı istatistikler yardımı ile belirlenmiştir.

Tablo 13. Çalışma Arkadaşları Hakkındaki Düşünceler

	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde%	Kümülatif %
Çalıştığım şirkette arkadaşlarımla olan ilişkilerimden memnunum.	Hiç Katılmıyorum	8	6%	6
	Katılmıyorum	23	18%	24
	Fikrim Yok	34	26%	50
	Katılıyorum	46	35%	85
	Tamamen Katılıyorum	19	15%	100
	Toplam	130	100%	

Ankete katılan çalışanların “Çalıştığım şirkette arkadaşlarımla olan ilişkilerimden memnunum.” değişkenine verdiği cevaplar incelendiğinde; çalışanların yaklaşık %35’i katılıyorum, % 26’sı fikrim yok, %18’i katılmıyorum, % 15’i tamamen katılıyorum ve %6’sı hiç katılmıyorum cevabı belirtmiştir. Çalışanların birbirleri ile olan ilişkileri örgütsel bağlılığı arttırmaktadır ve çalışanların bu şekilde düşünmemesi duygusal bağlılık derecesini düşürmektedir.

Tablo 14. Şirket İçi Kariyer Hakkındaki Düşünceler

	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde%	Kümülatif %
Kariyerimin kalan kısmını bu şirkette geçirmekten çok mutlu olurum.	Hiç Katılmıyorum	11	8%	8
	Katılmıyorum	28	21%	29
	Fikrim Yok	9	7%	36
	Katılıyorum	48	39%	75
	Tamamen Katılıyorum	34	25%	100
	Toplam	130	100%	

Ankete katılan çalışanların “Kariyerimin kalan kısmını bu şirkette geçirmekten mutlu olurum” değişkenine verdiği cevapları incelediğimizde, çalışanların %39’u katılıyorum, %25’i tamamen katılıyorum cevabı vermiştir. Çalışanların %64’ü için duygusal bağlılık düzeylerinin olumlu olduğunu görmekteyiz.

Tablo 15. Çalışanların Şirkete Olan Aidiyet Duyguları Hakkındaki Düşünceleri

	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde%	Kümülatif %
Çalıştığım şirkette, kendimi “aileden biri” gibi hissediyorum.	Hiç Katılmıyorum	14	10,5%	11
	Katılmıyorum	26	20%	31
	Fikrim Yok	3	2%	33
	Katılıyorum	51	39%	72
	Tamamen Katılıyorum	36	28,5%	100
	Toplam	130	100%	

Ankete katılan çalışanların “Çalıştığım şirkette kendimi aileden biri gibi hissediyorum” değişkenine verdiği cevapları incelediğimizde, çalışanların %39’u katılıyorum, %28,5 tamamen katılıyorum cevabı vermiştir. Çalışanların %67,5 kendilerini şirketin bir parçası olarak görmektedir. Bu sonuç çalışanların duygusal bağlılık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 16. Şirkete Olan Bağlılık Hakkındaki Düşünceleri

	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde%	Kümülatif %
Çalışanların şirketlerine her zaman bağlı olmaları gerektiğine inanıyorum.	Hiç Katılmıyorum	8	6%	6
	Katılmıyorum	12	9%	15
	Fikrim Yok	22	17%	32
	Katılıyorum	53	40%	72
	Tamamen Katılıyorum	35	28%	100
	Toplam	130	100%	

Ankete katılan çalışanların “Çalışanların şirketlerine her zaman bağlı olmaları gerektiğine inanıyorum” değişkenine verdiği cevapları incelediğimizde, çalışanların %40’ı katılıyorum, %28’i tamamen katılıyorum cevabı vermiştir. Çalışanların %68’i şirketlerine her zaman bağlı olmaya inanmaktadır. Bu sonuç çalışanların normatif bağlılık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 17. Şirkette Kalmak İstek mi, Gereklilik mi?

	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde%	Kümülatif %
Şu anda şirkette kalmak benim için bir istekten çok bir gerekliliktir.	Hiç Katılmıyorum	29	22%	22
	Katılmıyorum	33	25%	47
	Fikrim Yok	26	20%	67
	Katılıyorum	18	13,5%	81
	Tamamen Katılıyorum	24	19,5%	100
	Toplam	130	100%	

Ankete katılan çalışanların “Çalıştığım şirkette kalmak benim için bir istekten çok bir gerekliliktir.” değişkenine verdiği cevapları incelediğimizde,

çalışanların %25'i katılmıyorum, %22'si hiç katılmıyorum, %20'si fikrim yok, %19,50'si tamamen katılıyorum ve %13,50'si katılıyorum cevabı vermiştir. Bu sonuç çalışanların devamlılık bağlılık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 18. Çalışanların İstekli Olsalar Bile İşten Ayrılmanın Zor Olması Hakkındaki Düşünceleri

	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde%	Kümülatif %
Şu anda, istesem bile bu şirketten ayrılmam benim için çok zordur.	Hiç Katılmıyorum	32	24,5%	25
	Katılmıyorum	26	20%	45
	Fikrim Yok	7	5%	50
	Katılıyorum	35	27%	77
	Tamamen Katılıyorum	30	23,5%	100
	Toplam	130	100%	

Ankete katılan çalışanların “Şu anda, istesem bile bu şirketten ayrılmam benim için çok zordur.” değişkenine verdiği cevapları incelediğimizde, çalışanların %27'si katılıyorum, %24,5'i hiç katılmıyorum, %23,5'i tamamen katılıyorum, %20'si katılmıyorum ve %5'i fikrim yok cevabı vermiştir. Bu sonuç çalışanların devamlılık bağlılık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 19. Şirketten Ayrılma Hakkındaki Düşünceler

	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde%	Kümülatif %
Menfaatim olsa bile Şirketimden ayrılmamın doğru olmadığını düşünüyorum.	Hiç Katılmıyorum	14	10%	10
	Katılmıyorum	23	18%	28
	Fikrim Yok	28	21%	49
	Katılıyorum	36	28,5%	78
	Tamamen Katılıyorum	29	22,5%	100
	Toplam	130	100%	

Ankete katılan çalışanların “Menfaatim olsa bile Şirketimden ayrılmamın doğru olmadığını düşünüyorum.” değişkenine verdiği cevapları incelediğimizde, çalışanların %18'i katılmıyorum, %10'u hiç katılmıyorum, %21'i fikrim yok, %22,50'si tamamen katılıyorum ve %28,50'i katılıyorum cevabı vermiştir. Bu sonuç çalışanların çoğunluğunun şirketten ayrılmamın doğru olmadığı düşüncesine katıldığını ve normatif bağlılık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 20. Çalışanların Sadakat Hakkındaki Düşünceleri

	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde%	Kümülatif %
Bu şirkette çalışmaya devam etme nedenlerimden biri de sadakatin önemli olduğuna inanmamdır.	Hiç Katılmıyorum	22	17%	17
	Katılmıyorum	28	21%	38
	Fikrim Yok	20	16%	54
	Katılıyorum	33	25%	79
	Tamamen Katılıyorum	27	21%	100
	Toplam	130	100%	

Ankete katılan çalışanların “Bu şirkette çalışmaya devam etme nedenlerimden biri de sadakatin önemli olduğuna inanmamdır.” değişkenine verdiği cevapları incelediğimizde, çalışanların %25’i katılıyorum, %21’i tamamen katılıyorum, %21’i katılmıyorum, %17’si hiç katılmıyorum ve %16’si fikrim yok cevabı vermiştir. Bu sonuç çalışanların şirket sadakati ile normatif bağlılık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 21. Şirkete Olan Duygusal Bağlılık Hakkındaki Düşünceler

	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde%	Kümülatif %
Bu şirkete kendimi “duygusal olarak bağlı” hissetmiyorum.	Hiç Katılmıyorum	36	28%	28
	Katılmıyorum	49	38%	66
	Fikrim Yok	23	18%	84
	Katılıyorum	14	10%	94
	Tamamen Katılıyorum	8	6%	100
	Toplam	130	100%	

Ankete katılan çalışanların “Bu şirkete kendimi “duygusal olarak bağlı” hissetmiyorum.” değişkenine verdiği cevapları incelediğimizde, çalışanların %38’i katılmıyorum, %28’i hiç katılmıyorum, %18’i fikrim yok, %10’u katılıyorum ve %6’sı tamamen katılıyorum cevabı vermiştir. Bu sonuç çalışanların şirketlerine duygusal bağlı olduklarını ve duygusal bağlılık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 22. Şirket Özel Bir Anlam İfade Ediyor mu?

	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde%	Kümülatif %
Bu şirketin benim için özel bir anlamı vardır.	Hiç Katılmıyorum	19	14%	14
	Katılmıyorum	26	20%	34
	Fikrim Yok	11	8%	42
	Katılıyorum	44	33%	75
	Tamamen Katılıyorum	30	25%	100
	Toplam	130	100%	

Ankete katılan çalışanların “Bu şirketin benim için özel bir anlamı vardır.” değişkenine verdiği cevapları incelediğimizde, çalışanların %33’ü katılıyorum, %25’i tamamen katılıyorum, %20’si katılmıyorum, %14’ü hiç katılmıyorum, %8’i fikrim yok ve cevabı vermiştir. Bu sonuç çalışanlar için şirketin özel anlam ifade ettiğini ve duygusal bağlılık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Ayrıca örgütsel bağlılık ölçeğinin tanımlayıcı istatistikleri incelendiğinde, örnekleme oluşturan katılımcıların en çok katıldıkları maddeler şunlardır;

- Kariyerimin kalan kısmını bu şirkette geçirmekten çok mutlu olurum.
- Çalışanların şirketlerine her zaman bağlı olmaları gerektiğine inanıyorum.
- Menfaatim olsa bile şirketimden ayrılmanın doğru olmadığını düşünüyorum.
- Bu şirketin benim için özel bir anlamı vardır.

Örgütsel bağlılık ölçeğinde yer alan maddelere ilişkin değerlendirilmede 5’li likert ölçeği kullanılmıştır. Sorulara en düşük 1, en yüksek 5 puan verilmiş ve değişim aralığı 4 olarak hesaplanmıştır. Bu durumda derecelendirme için sınıf aralığı $4/5=0,80$ olarak elde edilmiştir. Bu durumda ilgili sınıflandırma şu şekildedir;

1.00 – 1.80 =Çok düşük düzeyde örgütsel bağlılık algısı.

1.81 – 2.60 = Düşük düzeyde örgütsel bağlılık algısı.

2.61 – 3.40 = Orta düzeyde örgütsel bağlılık algısı.

3.41 – 4.20 = Yüksek düzeyde örgütsel bağlılık algısı.

4.21 – 5.00 =Çok yüksek düzeyde örgütsel bağlılık algısı.

Tablo 23. Örgütsel Bağlılık Ölçeğine İlişkin Betimsel İstatistikler

	$\bar{X}$	Std. Sapma
Çalıştığım şirkette arkadaşlarımla olan ilişkilerimden memnunum.	3,918	0,722
Kariyerimin kalan kısmını bu şirkette geçirmekten çok mutlu olurum.	3,654	1,316
Çalıştığım şirkette, kendimi “aileden biri” gibi hissediyorum.	3,526	1,093
Çalışanların şirketlerine her zaman bağlı olmaları gerektiğine inanıyorum.	3,730	1,118
Şu anda, bu şirkette kalmak benim için bir istekten çok bir gerekliliktir.	2,480	1,483
Şu anda, istesem bile bu şirketten ayrılmam benim için çok zordur.	3,319	1,435
Menfaatim olsa bile Şirketimden ayrılmanın doğru olmadığını düşünüyorum.	3,653	1,314
Bu şirkette çalışmaya devam etme nedenlerimden biri de sadakatin önemli olduğuna inanmamdır.	3,317	1,433
Bu şirkete kendimi “duygusal olarak bağlı” hissetmiyorum.	2,705	1,309
Bu şirketin benim için özel bir anlamı vardır.	3,845	1,257
Genel	3,414	1,103

Sonuç olarak; örgütsel bağlılık ölçeğine ilişkin genel ortalama incelendiğinde, skorun yüksek düzeye denk geldiği gözlenmiştir yani çalışanların örgütsel bağlılığa yönelik algılarının yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

4. Ana Hipotez ve Alt Hipotezlerin Test Edilmesi

“Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyleri ile örgütsel bağlılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.” ana hipotezini test etmek için korelasyon analizi uygulanmıştır. Korelasyon analizinin uygulanmasında Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır. “Korelasyon katsayısının +1 ile -1 değerleri arasında değiştiği ve +1’e yaklaştıkça iki değer arasındaki ilişkinin pozitif yönlü ve çok kuvvetli ilişki olacağı, -1’e yaklaştıkça iki değer arasındaki ilişkinin negatif yönlü ve çok kuvvetli olacağı bilinmektedir. Değişkenler birlikte artıyor ise veya korelasyon katsayısı pozitif işaret alıyor ise, ilişkinin pozitif yönde olduğunu gösterir. Negatif işaret alması ise, değişkenlerden biri artarken diğeri azalıyor demektir ve ilişkinin negatif yönde olduğu anlaşılır.” (Cohen, 1988) analiz sonuçları Tablo 24’de verilmiştir.

Tablo 24. İş Sağlığı ve Güvenliği ile Örgütsel Bağlılık Arasındaki Korelasyon Sonuçları

	Korelasyon Katsayısı (r)	Anlamlılık Düzeyi (p)	N
Örgütsel Bağlılık (Genel)	0,413	0,000	130

Örgütsel bağlılığa bağlı ortalama değer tespit edilerek iş sağlığı ve güvenliği algısı ile korelasyon testine sokulmuştur. Çalışanların iş sağlığı ve güvenlik algıları ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişkiyi belirlemek için elde edilen 0,413 korelasyon katsayısı 0,01 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Çalışanların iş sağlığı ve güvenlik algıları ile örgütsel bağlılık arasında pozitif yönde bir ilişki söz konusudur. İş sağlığı ve güvenliği konusundaki çalışan algılarının artması örgütsel bağlılığa olumlu olarak yansımaktadır. Bu durumda **H₁** Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyleri ile örgütsel bağlılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır alternatif hipotez **kabul edilmiştir**.

Çalışanların iş sağlığı ve güvenlik algıları ile duygusal bağlılık arasındaki ilişkiyi belirlemek için elde edilen 0,357 korelasyon katsayısı 0,01 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Çalışanların iş sağlığı ve

güvenlik algıları ile duygusal bağlılık arasında pozitif yönde bir ilişki söz konusudur. İş sağlığı ve güvenliği konusundaki çalışan algılarının artması duygusal bağlılığa olumlu olarak yansımaktadır. Bu durumda **H_{1-a}** Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyleri ile duygusal bağlılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır alternatif hipotez **kabul edilmiştir**.

Çalışanların iş sağlığı ve güvenlik algıları ile normatif bağlılık arasındaki ilişkiyi belirlemek için elde edilen 0,362 korelasyon katsayısı 0,01 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Çalışanların iş sağlığı ve güvenlik algıları ile normatif bağlılık arasında pozitif yönde bir ilişki söz konusudur. İş sağlığı ve güvenliği konusundaki çalışan algılarının artması normatif bağlılığa olumlu olarak yansımaktadır. Bu durumda **H_{1-b}** Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyleri ile normatif bağlılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır alternatif hipotez **kabul edilmiştir**.

Çalışanların iş sağlığı ve güvenlik algıları ile devam bağlılığı arasındaki ilişkiyi belirlemek için elde edilen 0,375 korelasyon katsayısı 0,01 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Çalışanların iş sağlığı ve güvenlik algıları ile devam bağlılığı arasında pozitif yönde bir ilişki söz konusudur. İş sağlığı ve güvenliği konusundaki çalışan algılarının artması devam bağlılığına olumlu olarak yansımaktadır. Bu durumda **H_{1-c}** Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyleri ile devamlılık bağlılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır alternatif hipotez **kabul edilmiştir**.

5. Alt Hipotezin Test Edilmesi

Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algıları ile örgütsel bağlılık düzeylerini demografik özelliklerine göre incelemek için ilgilenecek demografik değişkenin durumuna göre bağımsız örneklem t testi veya tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Algılarının ve Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin Yaşa Göre Farklılaşması: Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algılarının ve örgütsel bağlılık düzeylerinin yaşa göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmış ve sonuçları Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26. Yaşa Göre Anova Sonuçları

	Yaş Aralığı	N	$\bar{X}$	Ss	f	p
İş sağlığı ve güvenliği	18-25	10	4,291	0,261	0,253	0,908
	26-33	29	4,340	0,503		
	33-40	57	4,326	0,456		
	41 üzeri	34	4,202	0,278		
Örgütsel bağlılık	18-25	10	3,556	0,333	4,169	0,004
	26-33	29	3,872	0,435		
	33-40	57	3,760	0,414		
	41 üzeri	34	3,629	0,349		

Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algılarının yaşlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile hesaplanan 0,253 f istatistik değeri 0,05 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=0,908>0,05$). Çalışan yaşlarının iş sağlığı ve güvenliği algılarında farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. Ortalamalar incelendiğinde, tüm yaş grubundan çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algılarının çok yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu durumda H_1 iş sağlığı ve güvenliği algısı yaşa göre farklılık göstermektedir hipotezi **red edilmiştir**.

Çalışanların örgütsel bağlılık algılarının yaşlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile hesaplanan 4,169 f istatistik değeri 0,05 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($p=0,004>0,05$). Çalışan yaşlarının örgütsel bağlılık algılarında farklılığa neden olduğu saptanmıştır. Ortalamalar incelendiğinde, tüm yaş grubundan çalışanların örgütsel bağlılık algılarının yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu durumda H_3 Örgütsel bağlılık düzeyi yaşa göre farklılık göstermektedir hipotezi **kabul edilmiştir**.

İş Sağlığı ve Güvenliği Algılarının ve Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşması: Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algılarının ve örgütsel bağlılık düzeylerinin eğitim yaşa göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmış ve sonuçları Tablo-27'de verilmiştir.

Tablo 27. Eğitim Durumuna Göre Anova Sonuçları

	Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	Ss	f	p
İş sağlığı ve güvenliği	İlköğretim	23	4,274	0,364	4,544	0,004
	Ortaöğretim	54	4,270	0,451		
	Meslek Yüksekokulu	35	4,559	0,338		
	Üniversite	18	4,556	0,430		
Örgütsel bağlılık	İlköğretim	23	3,627	0,345	5,015	0,003
	Ortaöğretim	54	3,759	0,398		
	Meslek Yüksekokulu	35	3,835	0,470		
	Üniversite	18	4,225	0,308		

Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algılarının eğitim durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile hesaplanan 4,544 f istatistik değeri 0,01 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,004<0,01$). Çalışan eğitim durumlarının iş sağlığı ve güvenliği algılarında farklılığa neden olduğu saptanmıştır. Bu durumda H_4 iş sağlığı ve güvenliği algısı eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir hipotezi **kabul edilmiştir**.

Çalışanların örgütsel bağlılık düzeylerinin eğitim durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile hesaplanan 5,015 f istatistik değeri 0,01 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,003<0,01$). Çalışan eğitim durumlarının örgütsel bağlılık düzeylerinde farklılığa neden olduğu saptanmıştır. Bu durumda H_5 Örgütsel bağlılık düzeyi eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir hipotezi **kabul edilmiştir**.

İş Sağlığı ve Güvenliği Algılarının ve Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin Çalışma Süresi Durumuna Göre Farklılaşması: Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algılarının ve örgütsel bağlılık düzeylerinin işletmedeki çalışma süresine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmış ve sonuçları Tablo 33'de verilmiştir.

Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algılarının işletmedeki çalışma sürelerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile hesaplanan 1,383 f istatistik değeri 0,05 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=0,284>0,05$). Çalışanların işletmedeki çalışma sürelerinin iş sağlığı ve güvenliği algılarında farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. Bu durumda H_6 iş sağlığı ve güvenliği algısı çalışma süresi durumuna göre farklılık göstermektedir hipotezi **red edilmiştir**.

Tablo 33. Çalışma Süresi Durumuna Göre Anova Sonuçları

	Çalışma Süresi	N	$\bar{X}$	Ss	f	p
İş sağlığı ve güvenliği	0-3 Yıl	23	4,386	0,533	1,383	0,284
	3-6 Yıl	29	4,368	0,508		
	6-9 Yıl	41	4,347	0,396		
	9-12 Yıl	37	4,241	0,338		
Örgütsel bağlılık	0-3 Yıl	23	3,869	0,509	3,288	0,023
	3-6 Yıl	29	3,841	0,471		
	6-9 Yıl	41	3,719	0,384		
	9-12 Yıl	37	3,654	0,305		

Çalışanların örgütsel bağlılık düzeylerinin işletmedeki çalışma sürelerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile hesaplanan 3,288 f istatistik değeri 0,05 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,023<0,05$). Çalışanların işletmedeki çalışma sürelerinin örgütsel bağlılık düzeylerinde farklılığa neden olduğu saptanmıştır. Bu durumda H_0 Örgütsel bağlılık düzeyi çalışma süresi durumuna göre farklılık göstermektedir hipotezi **kabul edilmiştir**.

Sonuç

Sanayi devriminin ardından iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucunda hayatını kaybeden çalışanların sayısının artması ile birlikte iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları daha da önemli hale gelmeye başlamıştır. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak çalışma koşulları değişmiş, çalışanlar için iş kazaları ve meslek hastalıkları büyük bir risk haline gelmiştir. İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları çalışanların sağlık ve güvenliklerini korumanın yanında çalışma ortamında meydana gelebilecek olan risklere karşı önlem almayı amaçlamaktadır. Bu önlem çalışanların zarar görmesini engellemenin yanında, sosyal ve ekonomik kayıpları da azaltmaktadır.

Günümüz örgütleri için en önemli sermaye beşeri sermayedir. Beşeri sermaye, çalışanların bilgi, beceri ve yeteneklerini kapsamakla birlikte örgütün sahip olduğu toplanmış insan yeteneğidir. Büyük bir hızla ilerleyen teknoloji ve artan rekabet ortamı, örgütlerde insan kaynağının en etkin şekilde kullanılmasını gerektirmektedir. Örgütlerin hedefledikleri başarıya ulaşmalarında ve varlıklarını sürdürebilmelerinde çalışanlar önemli bir yere sahiptir. Yaptıkları işi severek ve memnuniyet duyarak yapan, örgütün

değerlerini kendi amaç ve değerleri gibi benimseyen çalışanlar örgütün başarısına katkıda bulunmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının örgütsel bağlılığa olan etkisini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda işletme çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliğini algılama düzeyleri ile örgütsel bağlılık düzeyleri araştırılmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde iş sağlığı ve güvenliği konusu, ikinci bölümde ise örgütsel bağlılık konusu çeşitli yönleriyle açıklanmıştır. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde İstanbul'da bulunan özel bir çevre yönetimi şirketinde Saha Hizmetleri Müdürlüğüne bağlı 130 çalışan üzerinde uygulama araştırması yapılmıştır.

Araştırma için 3 bölümden oluşan bir anket hazırlanmış ve araştırmanın uygulama aşamasında çalışanlardan elde edilen cevaplar iki bölümde incelenmiştir. Bunlar; iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını algılama düzeyleri ve örgütsel bağlılık düzeyleridir. Ankete katılan çalışanlar tarafından verilen cevapların analizleri yapılarak aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Sayısı erkek çalışanlar kadın çalışanlardan fazladır. Çalışanlar 33-40 yaş aralığında, çoğunluğu ortaöğretim mezunu ve beden işçisidir. Evli olan çalışanların oranı oldukça yüksek ve büyük bir bölümü 6 ila 9 yıl arasında aynı şirkette çalışmaktadır. Aylık gelir durumuna göre 1.401 TL – 2.500 TL arasında aylık gelir elde etmektedirler.

İş sağlığı ve güvenliği ölçeğine ilişkin genel ortalama incelendiğinde, skorun çok yüksek düzeye denk geldiği gözlenmiş yani çalışanların iş sağlığı ve güvenliğine yönelik algılarının çok yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Örgütsel bağlılık ölçeğine ilişkin genel ortalama incelendiğinde, skorun yüksek düzeye denk geldiği gözlenmiş yani çalışanların örgütsel bağlılığa yönelik algılarının yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Çalışanların iş sağlığı ve güvenlik algıları ile örgütsel bağlılık arasında pozitif yönde bir ilişki söz konusudur. İş sağlığı ve güvenliği konusundaki çalışan algılarının artması örgütsel bağlılığa olumlu olarak yansımaktadır. Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyleri ile örgütsel bağlılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Çalışanların iş sağlığı ve güvenlik algıları ile duygusal bağlılık arasında pozitif yönde bir ilişki söz konusudur. İş sağlığı ve güvenliği konusundaki çalışan algılarının artması duygusal bağlılığa olumlu olarak yansımaktadır.

Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyleri ile duygusal bağlılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki mevcuttur.

Çalışanların iş sağlığı ve güvenlik algıları ile normatif bağlılık arasında pozitif yönde bir ilişki söz konusudur. İş sağlığı ve güvenliği konusundaki çalışan algılarının artması normatif bağlılığa olumlu olarak yansımaktadır. Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyleri ile normatif bağlılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Çalışanların iş sağlığı ve güvenlik algıları ile devam bağlılığı arasında pozitif yönde bir ilişki söz konusudur. İş sağlığı ve güvenliği konusundaki çalışan algılarının artması devam bağlılığına olumlu olarak yansımaktadır. Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği algı düzeyleri ile devamlılık bağlılık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Çalışanların cinsiyetlerinin iş sağlığı ve güvenliği algılarında bir farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. İş sağlığı ve güvenliği algısı cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.

Çalışanların cinsiyetlerinin genel örgütsel bağlılık algılarında bir farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. Genel örgütsel bağlılık düzeyi cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.

Çalışan yaşlarının iş sağlığı ve güvenliği algılarında farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. İş sağlığı ve güvenliği algısı yaşa göre farklılık göstermemektedir.

Çalışan yaşlarının örgütsel bağlılık algılarında farklılığa neden olduğu saptanmıştır. Örgütsel bağlılık düzeyi yaşa göre farklılık göstermektedir.

Çalışan eğitim durumlarının iş sağlığı ve güvenliği algılarında farklılığa neden olduğu saptanmıştır. İş sağlığı ve güvenliği algısı eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

Çalışan eğitim durumlarının örgütsel bağlılık düzeylerinde farklılığa neden olduğu saptanmıştır. Örgütsel bağlılık düzeyi eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

Çalışanların işletmedeki çalışma sürelerinin iş sağlığı ve güvenliği algılarında farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. İş sağlığı ve güvenliği algısı çalışma süresi durumuna göre farklılık göstermemektedir.

Çalışanların işletmedeki çalışma sürelerinin örgütsel bağlılık düzeylerinde farklılığa neden olduğu saptanmıştır. Örgütsel bağlılık düzeyi çalışma süresi durumuna göre farklılık göstermektedir.

EXTENDED ABSTRACT

The Impact of Occupational Health and Safety Practices on Organizational Commitment: A Field Study

*

Mehmet Güler
İstanbul University

Occupational health and safety practices, which have a great importance in the work environment, are one of the issues that need to ensure the participation of employees in management and thus their organizational commitment. Occupational health and safety is one of the most important legal aspects of working life. Occupational health and safety is the elimination or reduction of the health problems and occupational risks that workers are exposed to due to the physical environmental conditions at the workplace during the work. As a result of work accidents, employees are injured, lose their lives and experience serious economic losses.

Occupational health and safety in today's businesses is considered as an issue that needs to be emphasized because it affects employee loyalty, attendance, motivation, efficiency, job satisfaction and productivity. In this context, this study examines the relationship between OSH practices and job satisfaction and organizational commitment.

In the National and International literature, it is observed that a large number of literature reviews and field studies have been conducted on occupational health and safety. However, the number of studies examining the relationship between occupational health and safety and job satisfaction and organizational commitment is very low. In the first part of the study, brief information about occupational health and safety, job satisfaction and organizational commitment is given. Then, the general studies of the studies conducted that examine the relationship between these three concepts are summarized. In the last part, the findings are evaluated and suggestions about the subject are presented.

OHS is one of the most important rights and social needs of employees. Practices and audits in the field of OHS are of great importance so that employees do not see their right to life at work in danger. Employees are pleased

to work in the organization, as practices in the field of OHS contribute positively to employees' perception of OHS. This situation positively affects the job satisfaction and organizational commitment of the employee. It is also expected that the performance of employees who are connected to the organization in this way and who are satisfied with their job will increase.

According to demographic characteristics, OHS, job satisfaction and organizational commitment have been observed to differ. In the comparison made by gender, it was determined that the level of job satisfaction of women is higher than that of men. In the comparison made by provinces, it was determined that the level of job satisfaction was higher in Istanbul. Finally, when we look at age, it is determined that as age increases, organizational commitment and OHS perception increase. In today's business world, where intense competition is experienced, the contribution and importance of human resources cannot be ignored in achieving competitive advantage. In this respect, considering the losses and losses that may arise from the OHS-related deficiencies and the determining role of the mentioned human resource, it is seen as the most rational way for the companies to implement their OHS practices at the highest level.

Kaynakça / References

- Amponsah-Tawiah, K. ve Mensah, J. (2016). Occupational health and safety and organizational commitment: Evidence from the Ghanaian mining industry. *Safety and Health at Job*, 1-6.
- Aybora, D. (2015). *İşçi sağlığı ve güvenliği*.Eskişehir:Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bilir, N.(2016). *İş sağlığı ve güvenliği profili Türkiye*. Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. 2016.
- Ceylan, H. (2011). Türkiye'deki iş kazalarının genel görünümü ve gelişmiş ülkelerle kıyaslanması. *International Journal of Engineering Research and Development*, 3(2), 18-24.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.) Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Çınar, O. ve Gündoğdu Ç. (2019) İş Sağlığı-Güvenliği, İş Tatmini ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Erzurum ve İstanbul Uygulaması. *İş ve Hayat Dergisi*, 9, 231-247.
- Doğan, E. Ş.(2013). *Örgüt kültürü ve örgütsel bağlılık*. İstanbul: Türkmen Kitapevi.

- Ekici, G. (2008). Sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algı düzeyine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(35), 98-110.
- Gül, H. (2016). Örgütsel bağlılık yaklaşımlarının mukayesesi ve değerlendirmesi. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Zile Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 1(4),37-56.
- Gyekye, S.A.(2015).Workers' perceptions of workplace safety and job satisfaction.*International Journal of Occupational Safety and Ergonomics*,11(3),291-302.
- İnce, M. ve Gül, H.(2005). Yönetimde yeni bir paradigma: Örgütsel bağlılık. Konya. Çizgi Kitapevi.
- Kargar, M. (2012). Evaluation of organizational commitment of employees in university; case study: Islamic Azad University. *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, 2(5), 5017-5021.
- Khan, M. S. vd. (2011). Influence of employee compensation on organizational commitment and job satisfaction: A case study of educational sector of Pakistan. *International Journal of Business and Social Science*, 2(8), 114-131.
- Kılıç, G. ve Selvi, M.S. (2009). The effects of occupational health and safety risk factors on satisfaction in hotel enterprises. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 9(3), 903-921.
- Omusulah, I.D. (2013). *Perceived influence of occupational health and safety practices on job satisfaction among employees in chemelil sugar company limited*. Master Thesis. The University of Nairobi (Kenia).
- Özdemir, E.(2015). *İçsel iş çevresi, kişilik özellikleri ve sektör ağisinin iş tatmini ve iş performansı üzerindeki etkisi: Alanya Konaklama İşletmeleri örneği*. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya,
- Saldamlı, A.(2009). İşletmelerde örgütsel bağlılık ve işgören performansı. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Seymen Aytemiz, O. (2008). *Örgütsel bağlılığı etkileyen örgüt kültürü tipleri üzerine bir araştırma*. Ankara:Detay Yayıncılık.
- Vural Akıncı, B. ve Gül, C. (2007). *Örgüt kültürü*. İstanbul: Nobel Yayınevi.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Güler, M. (2020). İş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının örgütsel bağlılığa olan etkisi: Bir alan araştırması. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 2132-2163. DOI: 10.26466/opus. 627786

Siyah Kuğuyu Yönetmek

DOI: 10.26466/opus.686105

*

Mehmet İnce* – Onur Başar Özbozkurt**

* Prof. Dr., Tarsus Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Mersin/Türkiye

E-Posta: mince@tarsus.edu.tr

ORCID: [0000-0003-0612-3688](https://orcid.org/0000-0003-0612-3688)

** Dr. Öğr. Üyesi, Tarsus Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Mersin/Türkiye

E-Posta: onurozbozkurt@tarsus.edu.tr

ORCID: [0000-0002-2325-2433](https://orcid.org/0000-0002-2325-2433)

Öz

Tahmin edilemeyen ve risk analizi yapılmasına karşın öngörülemeyen olayları ifade eden "Siyah Kuğu", Taleb (2007) tarafından literatüre kazandırılmakla birlikte dünya genelinde akademik anlamda dikkat çeken bir metafor haline gelmiştir. Ancak, Türkçe literatürde yeterli ilgiyi görmemiş ve herhangi bir bilimsel araştırmaya konu olmamıştır. Bu açıdan bu çalışma, özellikle Türkçe literatürdeki eksikliğin giderilmesi ve stratejik yönetim sürecinde dikkat edilmesi gereken siyah kuğuların doğru bir şekilde yönetilerek, yöneticilere yeni bir perspektif sunması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda bu çalışmada, risklerin planlanması ve yönetilmesinde, gerçekçi olmayan beklentilerden uzak durulması, olasılık alanlarının net bir şekilde belirlenerek stratejilerin bu yönde geliştirilmesi, siyah kuğulara karşı körlüğün oluşmaması için siyah kuğuların daima farkında olarak gerek iç gerekse dış çevre analizinin yapılması, dogmatik bir perspektif ile stratejilerin oluşturulmasından kaçınarak, her olasılığın meydana gelebileceği bilinciyle stratejilerin formüle edilmesi ve pozitif siyah kuğulara daima açık, negatif siyah kuğulara karşı ise proaktif davranarak gerekli önlemlerin alınması gibi hususların, siyah kuğunun stratejik yönetiminde önem arz ettiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Siyah kuğu, siyah kuğu körlüğü, olasılık, belirsizlik, risk*

Managing the Black Swan

*

Abstract

“Black Swan”, which refers to unpredictable and unforeseen events despite analyzing risks, has academically become a remarkable metaphor worldwide that was brought to the literature by Taleb (2007). However, the topic has received little attention in Turkish literature so far and has not been scientifically studied. In this regard, this study has been carried out within the purpose of being fulfilled a clear need of research specifically in Turkish literature and offered a new perspective to managers via appropriately managing black swans that is a noteworthy point in the strategic management process. For this purpose, it has been seen in the study that the matters such as being avoided unrealistic expectations, developed strategies via clearly determining and understanding of the space of possibilities in the planning and managing risks, analyzed both internal and external environment via being aware of black swans for preventing black swan blindness, formulated strategies within the awareness of taking into account every possibilities via avoiding the creation of strategies with dogmatical perspective, and open for positive black swans and taken necessary measures via behaving proactive to negative black swans have been remarked.

Keywords: *Black swan, black swan blindness, probability, uncertainty, risk.*

Giriş

Tahmin edilemeyen ve öngörülemeyen olayların yarattığı olağanüstü etkiler, işletmeleri siyah kuğu olarak nitelendirilen güncel metafora karşı artan oranda savunmasız bırakmaktadır (Poonawala, 2016, s.1). Siyah kuğular; beklenen ve deneyimlenen modellerin aksine, benzersiz ve tesadüfi bir şekilde gelişen, yüksek etkiye sahip olan ve tahmin edilemeyen olayları nitelemektedir (Peters ve McKay, 2014, s.213). Farklı bir ifadeyle, gerçekleşmesi az olasılıkla muhtemel bir durumu ifade etmekte olup (Taleb ve Blyth, 2011, s.36; Brunåker ve Nordqvist, 2013, s. 8; Ponkin, 2019, s. 10); doğası gereği “aykırı” bir değer olarak tanımlanmakta ve “uç” bir etkiye sahip olmaktadır (Lindaas ve Pettersen, 2016, s.1232).

Siyah kuğu metaforu, ilk olarak 1697 yılında Avustralya'da tüm kuğuların beyaz olduğu görüşünün aksine siyah kuğuların beklenmedik bir şekilde keşfedilmesiyle ortaya çıkmıştır (Runde, 2009, s.493). Bilimsel anlamda ise siyah kuğu metaforu, ilk kez Taleb (2007) tarafından gerçekleştirilmiş olan “The Black Swan-The Impact of Highly Probable” başlıklı eserde ele alınmasına ve küresel düzeyde dikkat çeken bir metafor haline gelmesine (Nafday, 2009, s.192) rağmen, Türkçe literatürde Taleb (2007)'e ait çalışmanın Türkçe versiyonunun haricinde akademik anlamda herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Buradan hareketle bu çalışma, özellikle Türkçe literatürdeki eksikliğin giderilmesi ve risk ile belirsizlik kavramlarıyla yakından ilişkili olan siyah kuğuların stratejik yönetiminde, yöneticilere yeni bir perspektif sunulması amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Siyah Kuğu Kavramı ve Kapsamı

Bir metafor olarak siyah kuğu

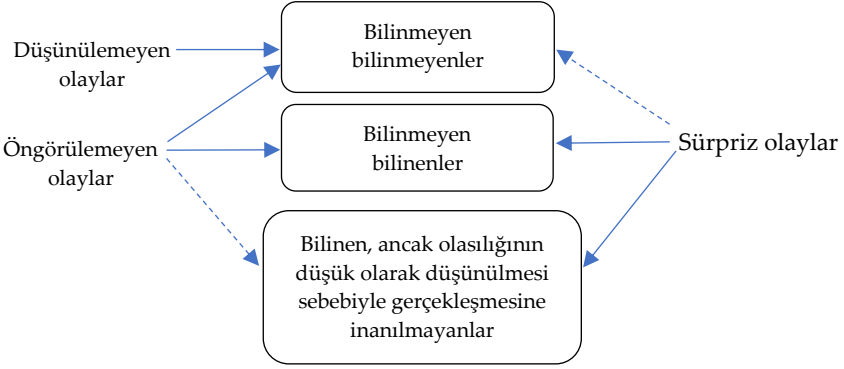
Günümüz iş dünyasında yaşanan ekonomik durum ve koşullar, işletmelerin uzun vadeli getirilerini yönetmekte olup; finansal sistemin başlıca katılımcılarının duygusal faktörleri, ekonomik koşulların merkezini değiştirebilmekte ve böylesine bir ortamda siyah kuğu yaklaşımı ortaya çıkmaktadır (Bogle, 2008, s.34). Bu açıdan ilgili literatür göz önünde bulundurulduğunda, siyah kuğunun özellikle, 2007 yılında Nassim Nicholas Taleb tarafından ya-

yınlanmış olan "The Black Swan-The Impact of Highly Probable" başlıklı eseriyle birlikte küresel düzeyde dikkat çeken bir metafor haline geldiği vurgulanmaktadır (Nafday, 2009, s.192; Flage ve Aven, 2015, s.63).

Taleb (2007, s.2) siyah kuğu metaforunu, tahmin edilemeyen, daha az öngörülebilir ve büyük etki yaratan olaylar olarak tanımlamaktadır. Farklı bir ifadeyle, siyah kuğu, bilinmeyen bilinmeyenler, bilinmeyen bilinenler ve meydana gelebileceğine olanak verilmeyen durumlar (Aven, 2015, s.83) veya bütünüyle bilinmeyen, risk analizi yapılmasına karşın açıkça öngörülemeyen ve gerçekleştirilen risk analizinde bilinen ve öngörülen olaylar olarak dikkat çekmektedir (Aven ve Krohn, 2014, s.9).

Maslen ve Hayes (2015, s. 1247) ile Forsman (2018, s.12)'a göre siyah kuğu yaklaşımı, beklenmeyen ve gerçekleşmesi halinde büyük çaplı etki yaratan olayları nitelemekte ve en önemlisi, mevcut bilgileri göz önünde bulundurarak bir duruma ya da olaya hâkim olan bireyler tarafından dahi öngörülmesi güç olmaktadır. Mueller ve Stewart (2016, s.1319) da benzer şekilde siyah kuğuyu, beklenmeyen ve dikkat çekici bir şekilde etki yaratan, tahmin edilemeyen olayların bütünü olarak ifade etmektedir.

Yanı sıra, Stodd, Reitz, Schatz ve Fautua (2016, s.1) siyah kuğuyu, bilinmeyen, doğası gereği tahmin edilemeyen, başlangıçta net olmayan bir anlayış ve kavram olarak tanımlamakta ve siyah kuğunun, içselleştirilmiş yanlış bilinen bilgilere yeni bir bakış açısı getirilmesinde kritik bir unsur olduğuna dikkat çekmektedir. Buradan hareketle, siyah kuğu; öngörülebilir olmayan, olağüstü bir etkiye sahip olan ve beklenmedik olmasına rağmen ortaya çıktıktan sonra açıklanabilir bir gerekçeye sahip olmayı içeren üç temel bileşenden oluşmaktadır (Karadimas, Hewig, Behera ve Kotisi, 2014, s.2). Bu bağlamda bilinmeyen bilinmeyenler, bilinmeyen bilinenler ve gerçekleşmesine inanılmayan olayları ifade eden siyah kuğu metaforunun şematik gösterimine Şekil 1'de yer verilmiştir.

Şekil 1. Siyah Kuşu Metaforu, Aven (2017, s. 29)'den uyarlanmıştır.

Bu çerçevede, “bilinmeyen bilinmeyenler”, toplum tarafından düşünülmemeyen, uç noktadaki olayları ifade etmektedir. “Bilinmeyen bilinenler”, organizasyonlarda, risk analizinin doğru yapılmadığı ve stratejistlerin gözden kaçırdığı durum ve olayları nitelemektedir. Farklı bir ifadeyle, daha ayrıntılı bir analiz gerçekleşmesi durumunda, karşılaşılması muhtemel olayların tanımının yapılabilmesinin mümkün olduğu durumları temsil etmektedir. “Bilinen, ancak olasılığının düşük olarak düşünülmesi sebebiyle gerçekleşmesine inanılmayanlar” ise olayların bilindiği, ancak gerçekleşmesine ihtimal verilmediği için herhangi bir önlem alınmayarak, göz ardı edilmesini kapsamaktadır (Aven ve Krohn, 2014, s. 9; Aven, 2017, s. 29).

Siyah Kuşu Metaforuna İlişkin Temel Olaylar

Hollandalı Willem de Vlamingh'in 1697 yılında Avustralya'yı keşfetmesinden önce Avrupalılar bütün kuşların beyaz olduğuna inanmıştır. Ancak, Vlaming, beyaz kuşlar kadar dikkat çeken koyu tüylü siyah kuşları fark etmiş ve böylece, o tarihe kadar öngörülemeyen siyah kuşlar, Avrupalıların “siyah kuşu” kavramı üzerinde odaklanmasına zemin hazırlamıştır (Taleb, 2007, s.15; Blight ve Lang, 2013, s.4; Gardner, 2017, s.3; Roland, 2017, s.823; Santoli ve Siebenbrunner, 2018, s.2). Buna ek olarak, 11 Eylül 2001 tarihinden iki ay öncesine kadar New York Times, terör tehdidinin giderek azaldığını ve artık yaygın olmadığını ve tüm dünyada Amerika Birleşik Devletleri'nin gü-

venlik bağlamında ön plana çıkan bir süper güç olduğunu ifade etmesine karşın, “11 Eylül Olayları” olarak nitelenen, Dünya Ticaret Merkezi’ne gerçekleştirilen saldırılar ise negatif siyah kuğu metaforunun önemini gözler önüne sermiştir (Aik ve Xiang, 2016, s.61).

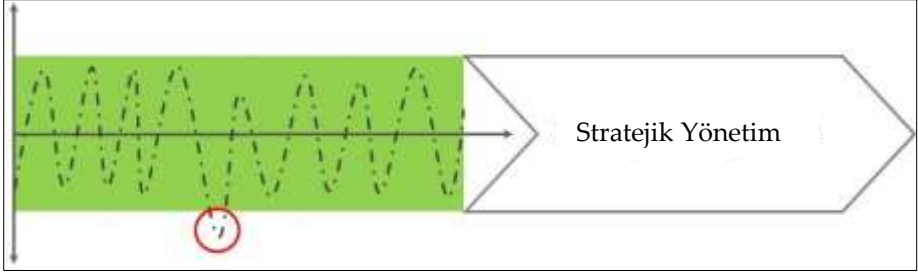
Diğer taraftan, Google, Apple, Microsoft gibi küresel değer zincirlerinin önemli bir bölümünü oluşturan şirketlerin olağanüstü başarısının (Mahroum, 2015, s. 48), siyah kuğu metaforu açısından çarpıcı örnekler olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Bu kapsamda, Google’ın küresel ekonomiye hâkim olarak böylesine yüksek hacimde başarı elde edeceğini kimsenin öngörememesi (Taleb, 2007, s.2; Arnas, 2009, s.241-242), Apple stratejistlerinin dinamik işletme modelini benimsemesiyle devrim yaratan nitelikte ürünler üretmesi ve insanların iletişim kurma yöntemlerini tahmin edilemeyen bir şekilde tamamen değiştirmesi (Andersen ve Poulfelt, 2014, s.5-6) ve Microsoft’un kişisel bilgisayar devrimi gerçekleştirerek radikal bir başarı elde etmesi (Sarriot, 2009, s.9), en önemli pozitif siyah kuğu örnekleri arasında yerini almaktadır.

Siyah Kuğu Yönetim Stratejileri

Siyah kuğu yaklaşımı belirsizlik ve belirsizliği öğrenme kavramlarıyla yakından ilişkili olmakla birlikte, organizasyonlarda siyah kuğuların, en uygun stratejilerle yönetilmesinin, organizasyonların sürdürülebilirliği noktasında hayati öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır (Hajikazemi, Ekambaran, Andersen ve Zidane, 2016, s.184-185). Farklı bir ifadeyle, siyah kuğunun, organizasyonlarda uygulanan alternatif stratejilerin belirlenmesi ve organizasyonların başarılarının artırılması yönündeki bilginin keşfedilmesine öncülük ettiği düşünülmektedir (Catalano, Redfort, Margoluis ve Knight, 2017, s.588).

Diğer taraftan, organizasyonlar, piyasa, işletme, finansal ve stratejik riskler gibi bilinen risklere odaklanırken, öngörülemeyen ve bilinmeyen siyah kuğu riskleri konusunda daha az çaba harcamaktadır (Petty, 2012, s.21). Nitekim, Kennon ve Schutte (2015, s.69)’ye ait, organizasyonların stratejik yönetiminde göz ardı edilmemesi gereken siyah kuğuların şematik gösterimine Şekil 2’de yer verilmiştir.

Şekil 2. Stratejik Yönetim Sürecine Dahil Edilmesi Gereken Siyah Kuğunun Şematik Gösterimi, Kennon ve Schutte (2015, s. 69)'den uyarlanmıştır.

Buradan hareketle, Taleb (2007, s.50), siyah kuğulara karşı körlüğü oluşturan beş temel insan davranışına dikkat çekmektedir:

- Bireyler öncelikle, çelişkiye karşıt olma, kendi inançlarını teyit etme ve seçici bilgiye odaklanarak bu bilgiyi kategorize etme; farklı bir ifadeyle, bir fikir hakkında olumlu bir görüş oluşturduktan sonra bu görüşle çelişecek bilgilere değer vermeme (confirmation bias) eğiliminde olmaktadır.
- Bireyler, anlatı yanılışına (narrative fallacy) kapılarak olay ve durumları açıklayabilmek üzere gerekçeler inşa etmektedir.
- İnsan doğasında siyah kuğuyu hayal etmek bulunmamaktadır.
- Bireyler gerek başarıya gerekse başarısızlığa orantısız bir şekilde odaklanmakta ve gözlemlenmemiş, farklı bir ifadeyle sessiz kanıtları göz ardı etme eğiliminde olmaktadır.
- Son olarak ise, tünel vizyonu (tunnel vision) olarak ifade edilen, bireyin bir bilgi veya uzmanlık alanına olduğundan fazla değer biçmesi ve belirsizliğin diğer kaynaklarını göz ardı etmesi ve gerçeğe aykırı bir kurgu oluşturması (ludic fallacy), körlüğe neden olmaktadır. Başka bir deyişle, tünel vizyonunun etkisiyle belirsizliğin bilinen kaynaklarına odaklanıp, gerçeğin karmaşıklığını göz ardı etmektedir.

Farklı bir ifadeyle, yöneticilerin, olası geleceği düşünürken ve bununla ilgili kararlar alırken, gerçekleşme ihtimali daha yüksek olan olaylara odaklanması ve gerçekleşme ihtimali daha düşük olayları göz ardı edebilmesi, stratejik başarısızlıklara sebep olabilmektedir. Nitekim, dünyanın en büyük işletmelerinin almış oldukları kararlarda dahi çok yüksek başarısızlık oranlarının gözlemlendiği dikkat çekmiştir. Örneğin, PwC (2004) tarafından 30 ülkedeki

çeşitli sektörlerde 200'den fazla firmanın üzerinde gerçekleştirilen araştırmada, işletmecilik faaliyetlerinde alınan kararların yalnızca %2,5'inin tamamen başarılı olduğu tespit edilmiştir (Mezias ve Starbuck, 2008, s. 77-81). Dahası, Baumard ve Starbuck (2005, s. 282)'ın dev işletmelerin yöneticileri üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmasında, işletmelerde alınan kararlardaki stratejik başarısızlıkların yöneticilerin kendileri ile ilgili olmadığı, öngörülemeyen dışsal etmenler sebebiyle bu başarısızlıkların ortaya çıktığı ifade edilmiş ve yapılan hataların büyüklüğünün artması durumunda yöneticilerin bu hataların kaynaklarını daha fazla oranda dışsal sebebe bağladığı ve gerekçelendirme eğiliminde bulunduğu tespit edilmiştir. Bu ise, tünel vizyonunun bir sonucu olan siyah kuğu körlüğü oluşumu ile açıklanabilmektedir.

Sonuç

İşletmelerin etkililiği, çevresel faktörlerin analizi ve optimum iş stratejilerinin ortaya koyularak bu faktörlerin her ikisinin de doğru bir şekilde yönetilmesine bağlıdır. Bu açıdan başarı, iç ve dış çevrenin özellikle siyah kuğuların da dahil edilerek doğru bir şekilde analiz edilmesi ve bu bağlamda oluşturulan alternatif stratejilerin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Farklı bir ifadeyle, kurumsal stratejilerin planlanması ve belirlenmesinde hem iç hem de dış çevrenin analizinden faydalanılabilmekte olup; böylesine bir yaklaşımla işletme doğru bir pozisyon alabilecek, sahip olduğu özgün yetkinlikleri ile tüm tehditleri avantaj haline getirebilecek ve rekabet gücünü arttıracaktır (Indris ve Primiana, 2015, s.188-189). Bu anlamda, ortaya çıkan sistematik riskler ve beklenmeyen olaylarla ilişkili belirsizlikler göz önünde bulundurulduğunda, özellikle risklerin planlanması ve yönetilmesi noktasında, gerçekçi olmayan beklentilerden uzak durulması ve olasılık alanlarının net bir şekilde belirlenerek stratejilerin bu yönde geliştirilmesi önem arz etmektedir (Masys, 2012, s.320).

Organizasyonlar, siyah kuğunun stratejik yönetiminde bazı temel noktaları göz önünde bulundurmalı ve organizasyonel sürdürülebilirliğe olanak sağlamalıdır. Bu bağlamda, yöneticiler, siyah kuğulara karşı körlüğün oluşmaması için siyah kuğuların daima farkında olarak gerek iç gerekse dış çevre analizine önem vermelidir. Ek olarak, organizasyonlar, özellikle stratejik yönetim sürecinde, kanıtlar olsa dahi, olay ve olguları yeniden sorgulamaya eği-

limli olmalı ve yanılabilmenin her alanda mümkün olabileceğini kabullenmelidir (www.economist.com). Yanı sıra, yapılan hata ve yanlış stratejik hamlelerin tehlikeli sonuçları olabileceği gibi, iyi sonuçlarının da var olduğu bilincine sahip olmalıdır (Van Dyck, Frese, Baer ve Sonnentag, 2005, s.1228).

Diğer taraftan, tahminleme sürecinin uzun sürmesi durumunda, tahminlemede yapılan hataların da katlanarak artabileceğinden hareketle, kanıtların olmadığı durumlarda tahminlemeyi askıya alarak sonuçlara odaklı bir yönetim anlayışının benimsenmesine önem verilmelidir. Bu açıdan, organizasyonların, pozitif siyah kuşulara daima açık olması, negatif siyah kuşulara karşı ise proaktif davranarak önlem alması gerekmektedir. Bununla birlikte, organizasyonlar, kanıtları toplayarak elde bulundurmaya odaklanmak yerine, öngörülemeyen durum ve olaylara ağırlık vererek, karşılaşılması muhtemel olaylara dikkat etmeli; doğrulayıcı kanıtların daima bir teori veya bir olguyu kanıtlamayacağını göz önünde bulundurmalıdır. Bu açıdan, organizasyonlar, dogmatik bir perspektif ile stratejilerin oluşturulmasından kaçınarak, stratejilerini, yenilikçi ve her olasılığın meydana gelebileceğinin bilincine sahip bir şekilde ortaya koyarak uygulamaya odaklanmalıdır (www.economist.com). Buradan hareketle, siyah kuşu yaklaşımının taşımakta olduğu önem göz önünde bulundurulduğunda, stratejistlerin alternatif stratejileri formüle ederken öngörülemeyen ancak karşılaşılma olasılığı olan riskleri de dikkate alması gerekliliğinin, gelecekte, organizasyonel başarının sağlanması ve sürdürülebilir bir rekabet avantajının elde edilmesinde daha merkezi bir role sahip olacağı çıkarımında bulunulabilmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

Managing the Black Swan

*

Mehmet İnce - Onur Başar Özbozkurt
Tarsus University

Extraordinary effects that were caused by unpredicted and unforeseen events, exponentially leave organizations vulnerable to black swans that refer to current metaphor (Poonawala, 2016, p.1). Black swans represent unique and random events, highly impactful, and unpredicted events, on the contrary, it is divorced from previous experience and unanticipated by any previous models (Peters and McKay, 2014, p.213). In other words, it states a small number of possible events dominate (Taleb and Blyth, 2011, p.36; Brunåker and Nordqvist, 2013, p. 8; Ponkin, 2019, p. 10); is defined as by its very nature an “outlier” and has an “extreme” impact (Lindaas and Pettersen, 2016, p.1232).

Prior to the first recorded sighting of black swans in Australia in 1697, the accumulated evidence pointed to all swans being white (Runde, 2009, p.493). Although the metaphor of black swan was examined in the publication of “The Black Swan-The Impact of the Highly Improbable” coined by Taleb (2007) in scientific context and globally remarked as a metaphor (Nafday, 2009, p.192), the topic has received little attention in Turkish literature so far except the Turkish version of Taleb (2007)’s research and has not been scientifically studied. From this point of view, the study has been carried out within the purpose of being fulfilled a clear need of research specifically in Turkish literature and offered a new perspective to managers via appropriately managing black swans that is a noteworthy point in the strategic management process.

The economic conditions experienced in today’s business world determine the long-term returns of businesses; the emotional factors of the fundamental participants of the financial system may change the focus of economic conditions and a black swan may appear at any time in this business environment (Bogle, 2008, p.34). Taking into consideration the related literature, black swan has been emphasized as a remarkable metaphor worldwide that

was originally introduced in the publication of "The Black Swan-The Impact of the Highly Improbable" by Nassim Nicholas Taleb in 2007 (Nafday, 2009, p. 192; Flage and Aven, 2015, p. 63).

Taleb (2007, p. 2) describes that a black swan metaphor refers to unpredictable, less random, and massive impact events. In other words, black swan has been drawn attention as unknown unknowns, unknown knowns, and events that are judged to have a negligible probability of occurrence and therefore are not believed to happen (Aven, 2015, p. 83) or completely unknown events (unknown unknowns), events that were not on the list of known events from the perspective of those who carried out a risk analysis, and events on the list of known events in the risk analysis but found to represent a negligible risk (Aven and Krohn, 2014, p. 9).

Before the Dutch explorer Willem de Vlamingh discovered Australia in 1697, Europeans believed that all swans were white. However, Vlamingh noticed dark black swans that were as remarkable as white swans, and therefore it paved the way Europeans to concentrate on the concept of "black swans" (Taleb, 2007, p.15; Blight and Lang, 2013, p.4; Gardner, 2017, p.3; Roland, 2017, p.823; Santoli and Siebenbrunner, 2018, p.2). In addition to that, although two months prior to 9/11, The New York Times carried an article stating that the terror threat was actually on a decline and no longer widespread, and the United States of America was a superpower in the security context worldwide, the suicide attacks targeted World Trade Center that was called as "September 11 Attacks" reveal the significance of black swan metaphor (Aik and Xiang, 2016, p.61).

All organizations face risks such as operating risk, market risk, financial risk, and strategic risk. To address and manage these risks most organizations have a risk management function. However, this risk management function generally addresses the "known" financial, operational, and strategic risks via different methods. While significant effort is expended to mitigate these "known" risks, little effort is expended concerning "unknown" risks, containing catastrophic and strategic risks (Petty, 2012, p.21). Thus, these cause blindness specifically to unknown risks. In this sense, blindness to the black swan arise in these conditions below as Taleb (2007, p.50) states:

- Concentrating on preselected segments of the seen and generalize from it to the unseen; namely, the error of confirmation,
- Narrative fallacy and tunnel vision,

- Considering the black swan that it does not exist, as it is in human nature,
- Ignoring silent evidence.

Taking into consideration the significance of managing black swans, it has been foreseen that, being avoided unrealistic expectations, developed strategies via clearly determining and understanding of the space of possibilities in the planning and managing risks, analyzed both internal and external environment via being aware of black swans for preventing black swan blindness, formulated strategies within the awareness of taking into account every possibilities via avoiding the creation of strategies with dogmatical perspective, and befriended with positive black swans and taken necessary measures via behaving proactive to negative black swans will play a crucial role in organizations' success and sustainability.

Kaynakça / References

- Aik, L. G. S., ve Xiang, M. S. Y. (2016). Black Swans need not be black: Preparing the RSAF to succeed in spite of future uncertainties. *Beyond the Horizon: Forging the Future RSAF*, 60-74.
- Andersen, M. M., ve Poulsen, F. (2014). *Beyond strategy: The impact of next generation companies*. UK: Routledge.
- Arnas, N. (2009). *Fighting chance: Global trends and shocks in the national security environment*. USA: Potomac Books.
- Aven, T. (2015). Implications of black swans to the foundations and practice of risk assessment and management. *Reliability Engineering & System Safety*, 134, 83-91.
- Aven, T. (2017). A conceptual foundation for assessing and managing risk, surprises and black swans. *In the Illusion of Risk Control*, 23-39.
- Aven, T., ve Krohn, B. S. (2014). A new perspective on how to understand, assess and manage risk and the unforeseen. *Reliability Engineering & System Safety*, 121, 1-10.
- Baumard, P., ve Starbuck, W. H. (2005). Learning from failures: Why it May not happen. *Long Range Planning*, 38(3), 281-298. doi:10.1016/j.lrp.2005.03.004
- Blight, J. G. ve Lang, M. J. (2013). Black swans/White House: Why JFK matters a half century after dallas. *CIGI Papers Series*, 5, 1-12
- Bogle, J. C. (2008). Black monday and black swans. *Financial Analysts Journal*, 64 (2), 30-40.

- Brunåker, F., ve Nordqvist, A. (2013). A performance evaluation of black swan investments. Bachelor Thesis, 15 ECTS.
- Catalano, A. S., Redford, K., Margoluis, R., ve Knight, A. T. (2017). Black swans, cognition, and the power of learning from failure. *Conservation Biology*, 32 (3), 584-596.
- Flage, R., ve Aven, T. (2015). Emerging risk–conceptual definition and a relation to black swan type of events. *Reliability Engineering & System Safety*, 144, 61-67.
- Forsman, E. (2018). *Black swan: Synthesis and future research directions*. Master's Thesis in Strategic Business Development.
- Gardner, M. G. (2017). Trucking, black swans and safety. *Executive White Paper*, 1-9.
- Hajikazemi, S., Ekambaram, A., Andersen, B., ve Zidane, Y. J. (2016). The black swan–knowing the unknown in projects. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 226, 184-192.
- Indris, S., ve Primiana, I. (2015). Internal and external environment analysis on the performance of small and medium industries (SMEs) in Indonesia. *International Journal of Scientific & Technology Research*, 4(4), 188-196.
- Karadimas, A., Hewig, E., Behera, S., ve Kotisi, T. A. (2014). Case study of black swans and antifragility. *Semantic Scholar*, 1-17.
- Kennon, D., ve Schutte, C. S. (2015). A strategic framework for improbable circumstances. *South African Journal of Industrial Engineering*, 26(2), 68-84.
- Lindaas, O. A., & Pettersen, K. A. (2016). Risk analysis and black swans: Two strategies for de-blackening. *Journal of Risk Research*, 19(10), 1231-1245.
- Mahroum, S. (2015). *The Foolhardy Quest for a European Google*. In CESifo Forum, 16(2), 48-49.
- Maslen, S., ve Hayes, J. (2015). Preventing black swans: Incident reporting systems as collective knowledge management. *Journal of Risk Research*, 19 (10), 1246-1260.
- Masys, A. J. (2012). Black swans to grey swans: Revealing the uncertainty. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*. 21(3), 320-335.
- Mezias, J., ve Starbuck, W. H. (2008). *Decision making with inaccurate, unreliable data*. The Oxford Handbook of Organizational Decision Making. Oxford University Press.
- Mueller, J., ve Stewart, M. G. (2016). The curse of the black swan. *Journal of Risk Research*, 19(10), 1319-1330.
- Nafday, A. M. (2009). Strategies for managing the consequences of black swan events. *Leadership and Management in Engineering*, 9(4), 191-197.

- Peters, D. A., ve McKay, D. A. (2014). Why won't my financial advisor beat the market? Reflections on the 'black swan'. *Plastic Surgery*, 22(3), 213-214.
- Petty, M. (2012). The dark side of leadership: Catastrophic failure. *Strategic Leadership Review*, 1(1), 20-29.
- Ponkin, I. V. (2019). Black swan event as manifestation of uncertainties in public administration. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 10(2), 9-15.
- Poonawala, M. S. (2016). Black swans— from expecting risk to expanding technology. *ISACA Journal*, 3, 1-4.
- Roland, D. (2017). Spotting the black swan: Why emergency medicine is ahead of the curve. *Emergency Medicine Journal*, 34 (12), 823-824.
- Runde, J. (2009). Dissecting the black swan. *Critical Review*, 21(4), 491-505.
- Santoli, T., ve Siebenbrunner, C. (2018). An ontological investigation of unimaginable events. *Cornell University*, 1-18.
- Sarriot, E. (2009). Black swans, grey swans, sustainability. Or, the difference between planning and predicting. *SHOUT Group*, 1-15
- Stodd, J., Reitz, E. A., Schatz, S., ve Fautua, F. (2016). Black swans and the limits of hierarchy. *Proceedings of the I/ITSEC 2016*, 1-12.
- Taleb, N. N. (2007). *The black swan: The impact of the highly improbable*. USA: Random House.
- Taleb, N. N., ve Blyth, M. (2011). The black swan of Cairo: How suppressing volatility makes the world less predictable and more dangerous. *Foreign Affairs*, 90(3), 33-39.
- Van Dyck, C., Frese, M., Baer, M., ve Sonnentag, S. (2005). Organizational error management culture and its impact on performance: A two-study replication. *Journal of Applied Psychology*, 90 (6), 1228-1240.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

İnce, M. ve Özbozkurt, O. B. (2020). Siyah kuğuyu yönetmek. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 2177-2178. DOI: 10.26466/opus.686105

Effects of Consumption Culture on Lifestyles: Globalization, Media and Consumption Culture in The Context of “A Bite and A Cardigan Philosophy

DOI: 10.26466/opus.683093

*

Gökmen Kantar *

* Dr. Öğretim Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, İ.İ.B.F, Tekirdağ/Türkiye

E-Mail: gkantar@nku.edu.tr

ORCID: [0000-0001-5120-110X](https://orcid.org/0000-0001-5120-110X)

Abstract

The spread of the media, the penetration of the lives of individuals in our globalized world, and the effective role of individuals in changing and shaping perception patterns, rhythms of everyday life, social, cultural, political and many leading elements such as mass society, cultural theory and popular culture have led to discussion. We observe that the concept of Culture, which is defended from the perspective of the people, and which is the source of cultural transformation and standardization on the world, which is homogenized, which is made copies of each other except for very small differences, is changing and transforming between the countries of the world, as well as in our Country. Communication technologies have made it as fast and easy as possible to produce, receive and send/shared information. As mass media, radio, television, newspapers and internet tools spread Daily, the communication process accelerated with the Transfiguration. In any part of the world through mass media to be aware of events that occur within a very short period, and events with virtual realities-goer the possibility of being provided, on the one hand, participation in virtual events has increased while individuals can survive and find a living space to get away from the streets and started coming up on the agenda about the natural environment in time it is basically on the level of a problem. With globalization, the borders are rapidly eliminated, internet technology is becoming more and more widespread, making communication much easier and more common, while shrinking our world and bringing continents closer to each other by bringing uniform individual and uniform culture claims to the agenda. The life of the individual who is bombarded with information by the mass media is pacified and the ability to criticize and question is minimized. The concept of “a bite and a cardigan” in Sufi life and mystical thought, which we can perceive as an attitude towards the world order and structure, system, means not to fall under the charm of the world’s blessings, not to be fooled. Human beings are bound and enslaved by the blessings and materialities of the world due to the qualities they possess in their structure. As long as some weaknesses of human beings are not prevented, he will dedicate himself to the world’s goods with his ambition and his own self which he cannot blunt and will shape his life according to the compass of these blessings. The philosophy of a bite and a cardigan, which is examined in the context of the phenomenon of globalization, is the starting point of the study.

Keywords: Globalization, Consumption, A bite and a cardigan.

Tüketim Kültürünün Yaşam Tarzlarına Etkileri: Küreselleşme, Medya ve Tüketim Kültürünün “Bir Lokma Bir Hırka Felsefesi” Bağlamında İrdelenmesi...

*

Öz

Medya'nın yaygınlaşması, küreselleşen dünyamızda bireylerin yaşamlarına daha fazla nüfuz etmesi, beraberinde bireylerin algılama kalıplarını, gündelik yaşam ritimlerini, toplumsal, kültürel, siyasal, politik gibi birçok başat unsurun değişmesinde ve şekillenmesinde etkin rol oynaması, beraberinde kitle toplumu, kültür kuramı ve popüler kültür tariflerinin tartışılmasına neden olmuştur. Halk bunu istiyor bakış açısı ile savunulan ve kültürel dönüşüme ve dünya üzerinde standardizasyona kaynaklık eden, homojenleşmiş, çok küçük farklılıklar dışında birbirlerinin kopyaları durumuna gelen tüketim unsuru döngüsü içerisinde savrulan Kültür kavramının ülkemizde olduğu gibi, dünya ülkeleri arasında da değişim ve dönüşüm gösterdiğini gözlemlemekteyiz. İletişim teknolojileri sayesinde ortak enformasyon üretmek, almak ve göndermek \ yaymak olabildiğince hızlı ve kolay bir şekle bürünmüştür. Kitle iletişim araçları, radyo, televizyon, gazeteler ve internet araçları her geçen gün yayılırken, iletişim süreci de başkalaşmak sureti ile hızlanmıştır. Kitle iletişim araçları tarafından dünyanın herhangi bir coğrafyasında meydana gelen ve gelişen olaylardan çok kısa bir süre içerisinde haberdar olma ve sanal gerçeklikler ile olaylara müdahim olma imkânı sağlanmış, bir yandan bireylerin gelişen olaylara sanal katılımları artarken, hayatını idame edip, yaşam alanı bulduğu sokaklardan ve doğal çevresinden uzaklaşması da gündeme gelmeye başlamış, ilgili durum zaman içerisinde temelde bir sorun düzeyine gelmiştir. Küreselleşme ile sınırlar süratle ortadan kalkar iken, internet teknolojisinin de gün geçtikçe gelişerek yaygınlık kazanması, iletişimi oldukça kolaylaştırır ve yaygınlaştırır iken, dünyamızı daha da küçültmekte ve kıtaları birbirlerine yaklaştırmak sureti ile tek tip birey ve tek düzen kültür savlarının gündeme gelmesine neden olmaktadır. Kitle iletişim araçları tarafından enformasyon bombardımanına tutulan bireyin yaşamı pasivize edilerek, eleştiri ve sorgulama kabiliyeti en aza indirgenmektedir. Dünya düzeni ve yapılanmasına, sisteme karşı bir tavır olarak algılayabileceğimiz tasavvufi hayat ve mistik düşüncede “Bir lokma ve bir hırka” anlayışı, dünya nimetlerinin cazibesine kapılmamak, aldanmamak anlamına gelmektedir. İnsanoğlu yapısında bulundurduğu nitelikleri gereği dünyanın nimetlerine ve maddiyata bağlı ve esir konumdadır. İnsanoğlunun birtakım zaafları engellenmediği sürece, sahip olduğu hırs ve bir türlü köreltmediği nefsi ile dünya malına kendini adayacak ve yaşamını bu nimetlerin pusulasına göre şekillendirecektir. Küreselleşme olgusu bağlamında irdelenen bir lokma bir hırka felsefesi, çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Tüketim, Bir lokma bir hırka.

Introduction

Consumption, defined as the process of meeting needs in general, is a social, economic and cultural phenomenon. Consumption culture, on the other hand, is a concept that describes the spread of material culture and the places where its services are offered in contemporary societies. The spread of the culture of products and services is a process that affects social life and changes the identities of individuals and especially youth, social relationships and lifestyles depending on consumption. Beneath every economic action is a social reality. Consumption is also such an act. It is an interdisciplinary research subject of interest in both economics and sociology. Consumption has become an increasingly important research topic, especially with the 1980s. Because this period is a period in which globalization and the consequent global consumption culture gained momentum and the late capitalist consumer society, which represents the last stage of capitalism, experienced its golden ages. With this history, with the emergence of shopping centers as modern institutions in the field of retail, the place of consumption and shopping in our lives has become indisputable.

As a result of improvements such as decrease in working hours, the emergence of flexible working conditions and early retirement, there has been an expansion in consumers' leisure time and the time period allotted to consumption. Thus, these new spaces have a very modern and contemporary meaning to shopping. The economic (production and consumption) and cultural side of shopping (hedonism, formation of identities through consumption, symbolic meanings attributed to products, shopping as a type of leisure experience) have come together in these new spaces. Shopping and consumption actions, which are usually based on the concept of need and which take the form of a mandatory task, have thus been transformed into activities of pleasure, sightseeing and spending time.

In mass society, some problems such as the metalization of culture, the desire to consume unnecessary and excessive consumption, fear of the future, individualism, meaninglessness in life and alienation arise due to the influence of mass media. Mass culture numbs the masses, invades their leisure time and drives them away from social and political life. The use of consumption as a tool for individuals to express their social positions, or in other words, to use consumption as a stratification element, has led to the

acquisition of identities through commodities in such a society. With consumption culture, human alienation trends are increasing and a consumption-centered society model is drawn. Culture producers are trying to spread the understanding of classifying people according to their purchasing power. People are consumed more than they need, they gain status and psychological satisfaction is provided.

The mass production style in today's consumer societies is a result of activities that encourage consumers to buy the product without a healthy assessment, to provide respect to the individual, to acquire identity and image, as a result of the individuals, consumption and makes consumerism a way of life. At a time when the media increases its effectiveness with the rapid developments in technology and it is easy for people in remote geography to be aware of each other, people are under the influence of mass media and advertising in routine life patterns. Therefore, the effects of consumption patterns of mass culture are observed in the formation of one's individual and social self.

Consumption Phenomenon

Consumption plays a growing role in the lives of individuals all over the world. To some people, consumption defines contemporary American society as well as the rest of the developed world. We consume many goods and services that we have to have to live in, and many other goods and services that we have only because we want to. Thus, the consumption phenomenon becomes indispensable in our lives by gaining a conceptualized structure and cultured by gaining a social dimension by coming out of individuality. Consumption is a phenomenon that sheds light on the course of development of societies and determines the point at which it stands. It also has an important role in the relationships of individuals within society and inter-community relations. Because consumption is the priority State in which behavior patterns are reflected. Thus, it is possible to determine what kind of relationship exists between individuals and societies. Thus, consumption has gained a social and cultural dimension by moving away from the mere meaning of meeting needs.

The development of consumption culture has been dependent on the development of production. The developments in the production system developed by turning into a socialization movement that started from the working class and became generalised. But the fact of consumption was also needed to complete this movement. In other words, consumption culture has become a phenomenon that arises from the culture of production and appeals to the socialization aspect. The consumption phenomenon that is developing in Turkish society is far from production-based. When looking at the course of development, the existence of a flourishing production through the encouragement of consumption will be seen. The century we live in is the century in which the borders between national cultures are melted and consumers express and seek their lower cultural, ethnic and personal identity in their consumption. In a multicultural world, cultures face different cultures, in the form of people or in the form of products and images, with flows such as human, money, technology, information, media images, ideologies. International migration is one of the most important factors affecting demographic trends in many countries while ensuring the human dimension (Bauman, 1999, p.22). Thus, consumption is detached from the form of consumption, gaining symbolic meanings and reflecting cultural features. In countries where consumption and consumption-sustaining opportunities are developing, the expectations of individuals have also been affected and individuals have become a consumer society that constantly demands, defines themselves with consumption and consumes rather than produces.

The consumption culture in consumer societies constitutes a consumption style that dominates the general society. Turkish people who use foreign brands as a modern identity development tool from the past to the present are also pursuing dreams set by consumption culture. Consumption is a form of communication of society. "And in a sense, the only objective reality of consumer society is the idea of consumption, this reflective and rhetorical composition, which is repeated lyricism and has reached the power of common sense by everyday discourse and intellectual discourse." The consumption phenomenon finds use in ways that can create alternatives to communication channels. "A consumerist society is simultaneously both a society of interest and a society of oppression, as well as a peaceful society and a society of violence." When looking at history, it is revealed that the

foundations of the formation of the consumer society full of manipulations have been laid within the process of the Industrial Revolution, which provided an immensity to capitalism (Baudrillard, 2004, p.254).

“In order to maintain the consumption habits and performance, the market and the sector must constantly produce new goods and options. This means rapid replacement of manufactured goods and acquired habit. In a sense, the survival of the system depends on the system constantly renewing itself and destroying it on the way to it” (Kahraman, 2005, p.185). The necessity of continuous feeding of the system is one of the main elements of its survival. One of the earliest dated uses of the term consumerism, as Raymond Williams points out, is to mean “to destroy, to spend, to waste, to finish.” In this sense, consumption as waste and expenditure is an area that needs to be controlled and directed in some way in the context of the productive emphasis in capitalist societies and in societies of state socialism. According to Robert Bocoock, economic factors are important in the phenomenon of consumption, whether in developed capitalist societies or agricultural-oriented social formations. It treats consumption not only as an economic process, but also as a social cultural process involving indicators and symbols, and considers consumption to be a phenomenon that is increasingly based on desires (Bocoock, 2005, p.83). Consumption has been made a goal for the masses by sovereigns in social, cultural and economic life. A standardization felt in all areas from production to consumption of cultural values has emerged and the nature of production has changed drastically depending on specialization. All kinds of values have started to be seen and processed as commodities.

The concept of time gained importance and came to the fore not only in social life but also in production. It is understood that the concept of concurrency is also on the agenda in the industrial age in order to increase harmony in the production bands in the factory. Due to standardization and time, movement has permeated every area of life. In society, individuals had to get up, work and sleep at the same time as if they were a whole. The intensification seen in all areas clarifies the reasons for the exploitation and use of the existing until the last time. Today's consumption culture is based on a groundbreaking new era or transformation in the dynamic of new organization and consumption through Post-modern explanations.

Conceptual Framework Of Consumption Culture

Culture, as a member of society, is a complex whole encompassing art, tradition and similar abilities, skills and habits that mankind knows to learn. Culture is a content that is learned, stored and taught, instilled in new generations through education. Culture, is not instinctive and Hereditary, is the habits that each individual gains in their life after birth. Culture is the common heritage of humanity. Every nation takes its place in the world with its heritage of language, culture, history. The cultural heritages that enable individuals to root and socialize are witnesses to the past. They are effective in shaping the future in these aspects. The social structure is shaped by the cultural elements of the society to which it belongs. Social structure is a form of social life created by a whole of values and institutions, showing the characteristics of development and uniting people in common points.

Culture is a continuity from the past to the future as a living, sustaining and living being. Each culture phenomenon is born, developed, lost or expanded with new functions, rejuvenated as the whole of the culture (Yılmaz, 1994, p.2). Culture is social. One cannot be isolated from the culture of the society in which one lives. Culture is historical, maturing in a long slice of life. Culture is a way of life, a social behavior. The person is influenced by the cultural structure he belongs to and has to adapt to the dominant structure in the cycle of his life. Culture is the whole of values that occur in a society. The values that appear in every aspect of human life reflect culture as a system by integrating in different directions over time. Cultural structures in general are indicators of development, and if culture, which is the measure of progress, is taken seriously, it also provides the opportunity for development.

As a term, "culture" is derived from the Latin verb colere. Colere has a rich meaning that includes means such as processing, cultivating, organizing, repairing, building, maintaining and caring, mowing, healing, educating and so on. Two Roman philosophers, Cicero and Horatius, used the term for the first time in the sense of raising, processing and educating people. Cicero's *cultura animi* is also a precursor to the terms *geist*, *esprit* (spirit, tin) used in Modern Age philosophy. The French thinker, François Marie Voltaire uses the word culture to mean the formation, development and glorification of human intelligence. The word is translated into German

from here and appears as Kultur in a German Language Dictionary dated 1783 (Güvenç, 2003, p.96).

It is often stated that today's stage, called late modern or Post Modern, points to consumer society. "The logic in which all objects become culturalized and every commodity that becomes an appetite-swelling object of consumption, together with a lifestyle that makes the consumption of everything possible, which is defined as consumption society" (Karakas, 2001, p.22). Globalization undercuts our conceptualization of culture, as the associations of culture until now attribute culture to the idea of a fixed locality. The idea of "a culture" correlates the construction of meaning with the particularity and spatial location as the iron is closed (Tomlinson, 2004, p.46).

Communication technologies have made it as fast and easy as possible to produce, receive and send common information. As mass media, radio, television and newspapers spread day by day, the communication process also accelerated. By means of mass media, the opportunity to be aware of the events that are developing in the world is provided in a very short time. The development and expansion of Internet technology makes communication very easy, while making our world smaller. The individual who is bombarded with information by the mass media is pacified and his ability to criticize and question is minimized.

For Z. Bauman, who defines consumer culture and society as a part of The Post-Modern process, "our society is a Consumers Society in the same deep and fundamental sense as the Society of our ancestors, the modern society at the stage of establishment, and the Society of 'producers' in the industrial era" (Bauman, 1999, p.92). In short, the consumer society is a society of people ready to throw and items ready to be thrown out. For Baudrillard, "the consumer society is a society of learning, social preparation for consumption i.e. a new and specific society proportional to the emergence of new productive forces and the monopolistic new structure of an economic string that brings high productivity is a style of socialization" (Baudrillard, 1995, p.98). There is no alternative but to increase the current consumption for human beings, who are faced with increasing options in the current period. In order to survive in a consumer society, it is imperative to make consumption at the level required by this society. Culture and consumption are intertwined. The materialist side of culture, i.e. the material part, manifests itself in the culture of consumption.

With the Modern stage, or rather, the mass consumption of mass production, which emerged with industrialization, has become an issue. This has only been achieved through a suggestion to individuals that their needs are limitless and that the options to meet them are in the market. The capitalist system came into play here, commoditizing the culture with its tools and offering it to the market. It instilled in the individual that he was free in the market. It has led to the use of consumption as a means of experience in the search for junility, freedom and happiness. The characteristic of consumption culture is the display of culture as a commodity. In such a society, objects that reflect the cultures of societies are made subject to negotiation. Guy Debord says that commodified culture has also become the most famous commodity of the show society. In today's consumer society, the concept expressed as "a bite and a cardigan" or "meeting basic needs through scarce resources", which stood out in the early modern period, has completely replaced the opposite approach. In other words, people are moving away from a situation that is less than acceptable. Individuals present their existence by consuming them today. The way to exist in the system is only through consuming what this system has produced (Karakas, 2004, p.11). In a commodified society, traditional values are dissolved and everything is reduced to monetary values.

Addressing the pleasures brought together by the act of consumption, Campbell tried to grasp the development of consumption through the pursuit of pleasure. According to him, people generally think that necessities and luxury expenses are different from one. Needs feed us and give us satisfaction, but luxury Junkies give us pleasure. According to Campbell, the need to be met and the pursuit of junility are counterproductive situations. In this context, it is stated that there is a contrast between traditional and modern hedonism (Zorlu, 2006, p.109). The analogous aspect of modern hedonism with traditional hedonism is the development of behaviors to achieve greater junility at the basis of both. In consumption culture, dream-producing products are used to ensure hedonistic satisfaction. Mass media guides individuals who tend to satisfy their desires with these products. In the context of consumer culture, hedonistic consumption is the opposite of utilitarian consumption. In utilitarian consumption, the individual takes into account the functional properties of the product, while in hedonistic

consumption, the product is purchased not because of its functional properties, but according to the powers of dreams and fantasies it has created. Day by day, the fantasy meanings of the products were brought to the fore and the usage values of the products remained in the background. Consumption culture consumers also take into account the created, false meanings of products.

"Consumption culture is based on the expansion of capitalist commodity production, which has led to the massive accumulation of material culture in the form of consumer goods, shopping areas and consumption areas. In this case, greater equality, and individual freedom on the grounds that it brought was welcomed by some, but others, according to an alternative of the population "better" social relations "option removed from the start" to be removed, which causes leisure and consumption activities in contemporary Western societies increasingly prominent and ideological manipulation, respectively (Featherstone, 2005, p.36). Together with leisure, the culture of consumption manifests itself as a result of the commodification of both objects and time. Innovation is the fundamental dynamic of this culture. Because the consumption culture always lives with the creation of new things.

The concept of the consumer society is primarily intended to be expressed in the concept of a society that is oriented towards consumption with all its individuals. Each individual in this society was considered as a potential consumer, and the social conditions required for them to fulfill this role were prepared. The continuity of the process has been achieved by encouraging the individual to consume with marketing tools such as advertising. With the use of such tools, it has become possible for the system to grow more and more every day. Baudrillard points to the power and fate of the huge consumer audience by saying: "the dark cloud that absorbs the beam of light and energy around it with its ever-increasing intensity will eventually be crushed under its own weight. The mass is a black hole in which the Social is lost" (Baudrillard, 2003, p.12). The impasse of this black hole is provided by means that support continuity.

Illich states that mass culture is full of distorted facts, deceptions, illusions, and points out that mass media also serves this purpose of mass culture (Illich, 2006, p.37). The concept of consumption culture occupies a central place in terms of the understanding of the world of products and the

principles of the structuring of products in today's society. The consumption culture represents the desire to reach the commodities, which are differentiated from the expenditures made to meet fixed needs and whose original use values disappear. Since the things that need to be achieved are now indicators, the lifestyle is also based on consuming them. In the Post-modern consumer society, more than the goods consumed, symbolic meanings of these goods became prominent, and these meanings brought about a new economic structure based on the consumption of symbols with the power to attract the consumer to the product, and accordingly, the way of life.

Consumption As A Way Of Life And Identities Created According To The Way Of Life

Consumption is the most beautiful pattern that the individual has knitted in the adventure of daily life. According to Zorlu, buying does not just mean choosing between products; it also covers a choice made between values and lifestyles. By deciding which products to consume and which not to consume, the individual classifies both identity and objects in this way. This way of life takes place within the hedonistic, material and aesthetic dimensions that are the characteristics of modern culture. Consumption is an effective tool for building, exhibiting, and sharing or excluding lifestyles through products (Zorlu, 2011, p.4).

Consumption is a way of participating in social life in cultural practice and is an important element in strengthening social relationships. Consumer products are effective not only in establishing our own identity, but also in making inferences about us and determining the behavior of others towards us. Because consumption, and especially lifestyle choices, includes judgements that discriminate, which also defines and classifies our own custom-made judgments about others. Symbols and signs that people use to distinguish themselves from others should be interpreted by other people. Some people may also emphasize that they are different by sharing common cultural codes in a way that allows the reading and interpretation of "differences" signs in their relationships with others.

Instead of consuming people for their needs, consumption in itself becomes a goal, a need. Consumption is the universality of daily news in Mass

Communication, which determines society. It's not the reality that Mass Communication gives us, it's the vertigo of reality. Consumer society needs objects to exist, or rather to destroy them. Consumption is merely an intermediary term between production and destruction. In the consumerist society, desires and emotions become the object of consumption. In other words, what is more desirable and what is more consumed is not determined by the individual, but by business organizations. It occurs through the various products of the cultural industry through the ideology of consumption, and especially through advertising (Çubukçu, 1999, p.87).

When consumption is thought of as a way of life, objects play a very important role in the formation of an individual's identity through the symbolic meanings they contain. For this reason, it becomes inevitable that the individual's clothing, everyday objects that he / she consumes will be treated as tools that reveal his / her philosophy of life. According to Chaney, the mode of consumption of goods is reflective of the way of life; instead of being static, it exhibits the quality of collective forms of identity that are highly mobile (Chaney, 1999, p.17). The brand also has a very active role in determining the identity of the individual because of the symbolic meanings it contains. Users of certain brands sometimes come together, leading to the construction of special brand groups. Even in situations of objective poverty, when purchasing goods, people consider not only their value of use, but what it means to them and what messages they carry (Yanıklar, 2006, p.129).

Consumers want to invent the meanings that brands represent into their own lives. The formation of these symbolic meanings arises due to the individual's interaction with members of the reference group, and the brand serves as a non-verbal means of communication. The individual, with the brand he carries on, almost introduces himself to his surroundings in a quiet way. In this sense, "glorified and idolized brands, products are made into earthly icons for the consumer; magnificent shops, shopping centers are offered to the public in the form of consumption shrines, and the actions of shopping and consuming from there are expected to be carried out within the framework of a ceremonial phenomenon" (Odabaşı, 2006, p.77). Shopping centers, such as the consumer places, offer magical, gratification and satisfaction juniors, status-gaining services thanks to the branded products they offer.

"Products that are organized according to the consumption of the masses and largely determine the structure of that consumption are produced according to a plan more or less in all sectors. The cultural industry deliberately adapts consumers to itself" (Adorno, 2003, p.76). Elements of the cultural industry instill the concept of consumption in people's consciousness. It calls out to people in all aspects of life, whether at work or at home. According to Adorno and Horkheimer, distinctions are emphasized and expanded by methods that address different consumption patterns, such as marketing the same goods in different forms and at different prices, so that they can be addressed to everyone and no one is left out of the system. Now everyone is part of a whole. In an age of Culture Industry, order frees bodies and attacks souls. Now, instead of the order saying, "Think Like Me or disappear," you're free to not think like "me". You can protect your life and all that belongs to you. But from that moment on, they say, "you're a stranger" among us (Dellaloğlu, 2003, p.17).

Their way of life is the behavior patterns that make people different from each other. In our daily relationships, it describes what individuals do, why they do it, and what it means for themselves and others to do it. While their way of life depends on cultural structures, each form is a manner and a way of using certain items, places and times belonging to a group. But it's not the whole of that group's experiences, it's the sequences of practices and behaviors that make sense in specific contexts. Chaney attributes the "new forms of social identity" that he asserts are unique to lifestyles, with the statement that new social identities are a kind of choice, and that the typical behavior, value judgments and tastes of group members play a role in this choice. Choices are a cultural choice, according to Chaney. Rather, these choices focus on living areas such as leisure activities or consumption activities. The outward value judgments and tastes, no matter how personal, must conform to the specific patterns associated with other social cultural traits (Chaney, 1999, p.19).

According to Featherstone, the term lifestyle evokes individuality, self-expression within today's consumer culture. The individual's body, clothes, speech, leisure use, food and drink preferences, home, car and holiday choice are seen as signs of individual style. Lifestyle evokes individuality, self-expression and stylistic self-consciousness within today's consumption

culture (Featherstone, 2006, p.141). New cultural agents play a role in popularizing these desirable lifestyles. This class ensures the social reproduction and legitimacy of capitalism both as the producer and bearer of consumer culture and as the consumer (Dağtaş B. and Dağtaş E, 2009, p.50). By means of mass media, which is the area where intellectuals make their voices heard the most, individuals feel or engage in the influence of created movements and activities.

Because consumer culture contributes to the rise of the service class and the jump in status, there is a function of cultural intermediaries working within this group. Cultural intermediaries include members of the new middle class who work in media, the fashion industry, design, advertising, marketing, public relations and the cultural industries. They help to design the experimental dimension of presentations and consumption spaces of consumer culture and take an attitude towards life. These new intellectuals, who serve the development of consumer culture, also use the objects of consumer culture themselves (Özcan, 2007, p.46). The phenomenon of leisure has been provided to take place in everyday lives by using lifestyles in the consumption culture. Through consumption, a lifestyle is created that requires people to have more free time. Shopping malls that are offered as the best method of leisure time assessment, established for the purpose of disseminating images of different forms of shopping through the media, websites that enable electronic exchange, and consumer lifestyle and leisure activities are matched with such developments.

“Investigation Of Globalizaion, Media And Consumption Culture With “A Bite And A Cardigan Philosophy” And Consepts Of Alienation...”

It is possible to describe the culture, which we can define as the whole of behaviours learned through the behavioural results shared and transmitted by the members of societies, as a whole of complex elements that include individuals' knowledge, their experiences such as art, aesthetics and fashion, beliefs, laws, moral rules, traditions, customs and values. The patterns or standards that make up culture are important factors that accelerate cultural changes due to technological developments, globalization, innovations and derivatives in the field of communication.

In the age of the culture industry, order frees bodies and attacks souls, trying to influence spirits. Now, instead of the order saying, "Think Like Me or disappear," you're free to not think like "me". You can protect your life and all that belongs to you. But from that moment on, it says, "you're a stranger" among us. The concept of "alienation", which is described by dictionaries as the name of any kind of social or psychological evil that qualifies the separation, separation and crumbling of things that stand in harmony with each other, is, in more general terms, "forgetting, not being aware or embracing your own self". The phenomenon of alienation can basically be described as the expression of a man's disengagement from his own abilities and qualities, and as a result of this disengagement, a man's submission to that entity by glorifying a being other than himself and created by himself. In a sense, the individual means to lose his or her subject position in front of life and move to the object state.

The understanding of being human and futuristic, which is known and emphasized as of the Ottoman period, and which determines the way of life of the Muslim subjects and takes its source from the sufi teachings, filtered through Ottoman culture and transformed into Turkish society. These qualities, internalized by the Turkish community, have survived for a very long time, but have gradually changed and begun to unravel since the modernization process in which Turkish society had to establish close relations with the West. Especially with the development of technology, people have begun to acquire aspirations that cannot be met in the present order and to make efforts to realize these aspirations. These ambitions and aspirations have also led to their lives being constructed in different directions. The understanding of conscientious consumption, in which social relations are not regulated by individual greed, and where life is maintained by being satisfied with existing ones, is the product of a cognitive structure in which human relations are not yet fully earthed and exclusion from the requirements of matter and material life is accepted as an important principle. It would not be wrong to say that the phenomenon of alienation does not take place as a form of religious perception in the Eastern culture represented by Islam.

The basis of the Islamic economic order is a major framework drawn by religious sources. According to Islam, the world will one day be destroyed. The beginning and end of matter are a reason for existence and destruction, i.e. existence. For this reason, i.e. Life in the world doesn't have

much of a place. What matters is the life that is believed to exist after death. That's why it's going to be like, "I'm going with the influence of these and similar ideas, the science of economics in the Islamic world have not made any significant progress in the Middle Ages and the following periods. The economic life of Islamic societies is shaped by the influence of religious and ideological structure and this formation is constructed with a thought that corresponds to its discourse as well as its discourse. The Islamic economic structure and finance consists of the application of Quranic verses and hadiths. The relevant situation should not lead to the idea that economic problems in the Islamic world are never discussed or involved. During the natural life, economic activities were interpreted in the light of religious sources such as the Quran and Hadith and found a space for discussion.

To this day, İbn Khaldun has been examined by many environments and authorities, while his views have been evaluated according to various ideological currents and he has stated that his views on every current are their precursors. However, İbn Khaldun expressed his views in *Das Kapital*, which included Marx's claims, in his life about 400 years ago. For this reason, İbn Khaldun's views were evaluated with left tandans. However, the arguments of other theorists based on the views of İbn Khaldun had superior qualities far beyond their time. In interpreting İbn Khaldun's views, it is possible to express that he is not under the influence of a capitalist belief in defending the free market. In glorifying labour, it is clear that Marxist thinkers do not act with the feelings and thoughts they have. İbn Khaldun observed what happened around him very well and expressed what should have happened. Although there are some aspects that may be references to Marxism in his thoughts, he has an attitude that prioritizes individual preferences, opposes interventionism and advocates freedom in the economy. Nevertheless, due to the consistency of the ideas he put forward and the correct fictions, he has become a pioneer that every segment owns and takes over. For these reasons, his thoughts can be associated with Liberalism in some subjects and Marxism on another subject.

In the economic context, the basis of order in the capitalist system is that individuals and firms acting in a manner that maximizes their own interests in society will also maximise the benefit of society through their decisions. It is therefore necessary to release these decision units in their preferences.

Socialist thought, on the other hand, emerged as a reaction to the setbacks in the liberal capitalist order. This idea was scientifically put forward by Karl Marx. In order to eliminate the inequalities of income distribution in socialist thought society, it is envisaged that the ownership of factors of production, such as land and capital, will be made public, and that the enterprise factor, such as the organization of production, will be made public. Thus, the movement with the profit motive, which constitutes the basis of the capitalist order, disappears in the socialist order.

Islam has not set out very concrete rules and arguments in economic terms. It has set some basic rules based solely on the Qur'an and Sunnah, but also in a moral sense. Unlike these basic rules, there are no rules except the facts of life. Although poverty in Christianity is praised and described with superior qualities, the concept of property is included in the Qur'an. In the Qur'an, he said, "Allah has made some of you superior to others in provision, and those who are superior do not give their provision to those who are under their control in such a way as to be equal in it." (Surat Al-Nahl). Prophet Muhammad engaged in trade for part of his life. He recommended trade by saying that sustenance is in trade. In this case, it is wrong to say that Islam is close to capitalism because it envisions a free market economy or defends property rights, or to say that it is close to socialism because it glorifies labour, because some of the Prophet's friends take a stand against the proprietors, or because they think of a bite and a cardigan. Islam gives importance to individual preferences, provided that it does not encroach on the law of others in economic terms. Theoretically, it has its own rules. According to this religion, it is legitimate to work, to produce, to be rich, but it is due to some mystical interpretations that it has an image to the contrary.

In terms of social justice, social justice is one of the most important issues that all religions, political and economic systems try to realize, rather than being a system protected by law and legal system, it is a system provided by individuals who have attained human maturity and saturation. The concept of " a bite and a cardigan " is to possess the property, to share it with others, to distribute to others what is in his hand and palm, except for a bite and a cardigan, preferring his brothers to himself. It is not to stop working and run away from production, but to choose your brother in need by running away from personal and self-consumption, that is to have "isar". In a society where the understanding of Isar exists, social justice takes place in

an environment of complete love with the spending of people who are willing to justify it with a bite and a cardigan.

If we approach the issue from an economic point of view, as is known, economics is the science of meeting unlimited needs from limited sources. According to today's modern economic understanding, needs are unlimited and resources are limited. The challenge of meeting unlimited needs from limited resources is the challenge. Human's desires, hence his needs, are endless. All of these things can not be met in a lifetime. In this way, people spend their whole life to fulfill their needs and cannot devote time to spiritual needs such as divine feelings, worship and art. However, as Bektaşî says, a person has not come to the world only to "wash shirts" or "to eat bread" in the words of the poet. As a matter of fact, they told Bektashi that he had to wash his dirty shirt: "it will get dirty again anyway." He said, "wash it again, "and he said," it'll get dirty again." When it was said again, "you'll wash it again," he said, "We didn't come into this world to wash shirts."he responded. A poet says: "We have come to this world not to eat bread, but to love beautifully."

The Sufis combined the cardigan with the judge and reduced the basic needs to two because their homes were on their backs. This understanding does not lead people to laziness and disguising productivity as it is thought or claimed. On the contrary, it leads to pursuit of knowledge, wisdom and worship. It's not hard to imagine how a world's property that he can't have and burns with love can ruin a man's soul life. The Muslim, who consented to a bite and a cardigan, at least got rid of the love of goods and the boredom of the world, and had a certain sense of repulsion (Yılmaz, 2011, p.3). It is a sign that the concept of "a bite and a cardigan" remains valid in consumption areas and on the basis of the consumer society and that its influence is strong. In today's economies, the relationship between leisure and consumption is established, the attractiveness of waste economy-based consumption by means of advertising and marketing is increased and encouraged to consume individuals who are between their own self and their conditions.

The aim is to minimize the waste economy by reducing the charms of advertising and marketing metaphors in order to control the unlimited needs of human beings by using the philosophy of "a bite and a cardigan".

With the replacement of the wasteful economy and the needy economy, human beings will be able to be saved from their unconscious spending among their insatiable eyes and desires. This will enable social sharing over time to bring together common denominators in order to reduce the distribution of income between rich and poor. He will divide his property with the rich and the poor, and he will be able to take steps to dull the feelings of pain and envy towards the rich. The idea of "a bite and a cardigan" is a measure of conviction and consent and an expression of mysticism. Certain assets and human emotions and values can also be preserved as long as this measure can be protected away from bankruptcy and isolation. In fact, all sufi elders have disparaged not the world and the world's goods, but the "love of the world" that fills the heart and leaves no room for other love. The concept of "a bite and a cardigan" is a matter of trust. Trust is an act of the heart. Trust in God. It is consensual to those who come from God. In addition, "a bite and a cardigan" is one's attitude towards the self.

The concept of "a bite and a cardigan" allows us not to discredit the world's property, to discredit the world's property, to trust and be patient with the owner of the being, rather than the existence, that the world is temporary, that the important thing is not the present world. Earthly worries and troubles cause stress and various ambitions in human psychology. In this case, it causes the spiritual world of human not to develop or even collapse. Human beings, as long as they can not meet their limitless needs, while deep sadness becomes gark, without knowing to live the day with feelings of pain and grief, without knowing the value of what they have, without enjoying the satisfaction of the soul and the pleasure of being able to nurture their own lives simplified. The philosophy of "a bite and a cardigan" is the key to the process of achieving spiritual saturation.

Conclusion

Consumption culture is a structure supported by artificial images, where needs are deflected and new demands are created, rather than a system in which consumer products are used and needs are eliminated. With the increase of mass production, the materialization of social values and the increasing spread of consumer culture, daily life began to be formed around consumption. Today, the material and spiritual elements produced by this

system have been an important factor in defining social status and identity. In the materialized social environment, consumption has become both an element of culture and a part of identity. It is an irrefutable fact that consumption is effective in determining identity and status in modern societies and breaks strict status classifications. In Modern societies, there is a functional relationship between people's social identity and consumption. Therefore, consumer products influence how we look and live by others. By procuring or consuming new goods, products, people connect themselves with the meanings that are entrenched in these products. Therefore, these mentioned meanings become part of the individual's perception of "his".

Individuals constitute an important part of their modern identity both socially and personally through the products they consume. As a natural result of this understanding, the person can change the fact of who he is, or at least try to change the products he chooses to dress, use or surround himself with. Since all identities are formed within a system of social relations, they affect each other as they do in cross-cultural relations. The development of identity depends on the relationship between different cultural identities. So identity is the dynamic and evolving aspect of collective action, as in cultures. At the beginning of the Modern period, consumer culture and lifestyles played an important role in people's lives beyond their basic needs, emerging as an indicator for distinguishing social identity and social group. The most important reason for this is that capitalists create a cultural environment that covers everyday practices in order to ensure that the consumption action is perceived differently without addressing the needs. In this way, people are trying to be transformed into a consumerist being who seeks artificial pleasure and satisfaction. Consumer culture is seen as a re-emergent, deliberate adaptation of reality in this context between the capitalist system and the phenomenon of consumption.

Today, people consume more in the realm of images than they need. It strives to purchase or attempt to purchase advertised products or services. The capitalist system minimizes the satisfaction of these products and services, paving the way for the satisfaction to be received from new services. In this respect, mass media and especially advertising have been among the factors supporting the consumer market. Advertising is a field that promotes products in a way that corresponds to certain symbolic meanings, both by manipulating the link between consumption and need, and by

fueling desires such as obtaining/maintaining status and feeling belonging to a lifestyle group. One requirement that the system offers to sustain its existence is the phenomenon of differentiation. People try to consume the indicators and images presented in order to show their differences in the socio-cultural environment they are in. Individuals who want to reveal their individuality and difference with the lifestyle that passes through consumption give information about consumption practices and social classes that they feel belong to with their preferred places. The media's reach to wider audiences, especially through visual and auditory elements, plays an important role in reflecting existing cultural phenomena to the public, or directing individuals in line with a particular phenomenon, or teaching individuals specific facts.

Kaynakça / References

- Adorno, W. T., (2003). Kültür endüstrisini yeniden düşünürken. *Cogito*, 36.
- Baudrillard, J. (1995). Bir tüketim kuramı üzerine. (Çev. O. O. Kunal), *Cogito*.
- Baudrillard, J. (2004). *Tüketim toplumu*. (Çev. H. Deliceçaylı, F. ve Keskin), İstanbul:Ayrıntı Yayınları,
- Baudrillard, J., (2003). *Sessiz yağınların gölgesinde toplumsalın sonu*. (Çev. O. Adanır), Ankara:Doğu Batı Yayınları.
- Bauman, Z. (1999). *Çalışma, tüketicilik ve yeni yoksullar*. (Çev. Ü. Öktem), İstanbul:Sarmal Yayınları.
- Bauman, Z. (1999). *Küreselleşme: Toplumsal sonuçları*. (Çev. A. Yılmaz), (1. Basım.), İstanbul:Ayrıntı Yayınları.
- Chaney, D., (1999). *Yaşam tarzları*. (Çev. İ. Kutluk), (1. Basım.), Ankara:Dost Kitabevi.
- Çubukçu, İ., (1999). *Küreselleşme süreci içinde tüketim toplumu ve tüketim kültürü*. Yüksek Lisans Tezi Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Erzurum.
- Dağtaş, B. ve Dağtaş, E., (2009). *Medya, tüketim kültürü ve yaşam tarzları*. İstanbul:Ütopya Yayınevi,
- Dellaloğlu, B. F., (2003). Adorno: Kitle, melankoli, felsefe. *Cogito*, 36, İstanbul:Yapı Kredi Yayınları: Üç Aylık Düşünce Dergisi.
- Featherstone, M., (2005). *Postmodernizm ve tüketim kültürü*. (Çev. M. Küçük), (2. Basım). İstanbul:Ayrıntı Yayınları.
- Featherstone, M., (2006). *Postmodernizm ve tüketim kültürü*. Çev. M. Küçük, İstanbul:Ayrıntı Yayınları.

- Güvenç, B. (2003). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi,
- Illich, I. (2006). *Tüketim köleliği*. (Çev.M. Karasahan), İstanbul:Pınar Yayınları
- Kahraman, H. B. (2005).*Sanatsal gerçeklikler, olgular ve öteleri*. (3. Bsm), İstanbul:Agora Kitaplığı.
- Karakaş, M. (2001)., Tüketim kültürü ve tüketimin yeniden üretimi. *AKÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, III(1),
- Karakaş, M. (2004). Yeni yoksulluk bağlamında sosyal kimlik ve tüketimde eşitsizlik. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1).
- Odabaşı, Y., (2006).*Tüketim kültürü: Yetinen toplumun tüketen topluma dönüşümü*. (2. Basım), Sistem Yayınları.
- Özcan, B., (2007). *Sosyolojik olarak tüketim ve boş zaman: İstanbul Olivium Outlet Center Ve Galleria Alışveriş merkezi örnekleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Yapı Sosyal Değişme Bilim Dalı, İstanbul.
- Robert Bocoock, R. (2005). *Tüketim*. (Çev. İ. Kutluk), (2. Bsm), Ankara:Dost Yayınları.
- Tomlinson, J. (2004). *Küreselleşme ve kültür*. (Çev. A. Eker), İstanbul:Ayrıntı Yayınları
- Yanıklar, C., (2006). Tüketimin sosyolojisi. İstanbul:Birey Yayıncılık,
- Yılmaz, H. K., (2011). *Bir lokma, bir hırka* [Blog]. 24.12.2019 tarihinde <http://hasankamilyilmaz.com> adresinden erişilmiştir.
- Yılmaz, Ş. (1994)., Prof. Dr. Umay Günay, ilk halkbilim çalışmaları üzerine bir konuşma, *Milli Folklor*, 22.
- Zorlu, A. (2006). *Tüketim sosyolojisi*. İstanbul.Glocal Yayınları,
- Zorlu, A., (2011)., Batılı bir yaşam tarzı olarak tüketim: Türkiye’de tüketim ürünlerinin ve kültürünün tarihi gelişimi. *Sosyolojik araştırmalar dergisi*. 01.12.2019 <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr> adresinden erişilmiştir.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Kantar, G. (2020). Effects of consumption culture on lifestyles globalization, media and consumption culture in the context of “a bite and a cardigan philosophy. *OPUS–International Journal of Society Reserches*, 15(23), 2178-2199. DOI: 10.26466/opus.683093

Kentsel Adaletin Temsil Edil(e)memesi Ekseninde Ekümenopolis (Ucu Olmayan Şehir) Filminin Sosyolojik Okuması

DOI: 10.26466/opus.688339

*

Yonca Altındal *

* Dr. Öğr. Üyesi, Balıkesir Üni. Fen-Edebiyat Fak. Sosyoloji Böl, Uygulamalı Sosyoloji ABD,
Balıkesir/Türkiye

E-Posta: yoncaaltindal@balikesir.edu.tr

ORCID: [0000-0002-1240-127X](https://orcid.org/0000-0002-1240-127X)

Öz

Kentleşme, modernleşme ve kapitalistleşme olguları arasında karşılıklı bağlamsallık söz konusudur. Kentin toplumsallığında kurulan ilişki dinamikliği bu anlamda değer kazanmaktadır. Ancak kurulan bu dinamizmin kentsel yaşamda bütünüyle devingenlik sağladığı anlamına gelmemektedir. Oysa kent, kendi toplumsal ve kültürel dokusuyla özgünlük barındırmalıdır. Sınıfsal farklılıkların çatışmalara sebep olmadığı kentlerin var olabilmesi bu anlamda önem taşımaktadır. Buna karşın eşitsiz mekânsal ayrışmalar, kamusal alanın tasarlanması ile kent politikalarını ve kentleşmedeki egemen yapının temel nüvelerini derinden etkilemektedir. Bu çalışma Ekümenopolis (Ucu Olmayan Şehir) belgesel filminin sınıflar arası kutuplaşmanın mekânsal ayrılaşmaya sebebiyet veren tezahürünü sosyolojik perspektifle sorgulamayı hedeflemektedir. Bunu gerçekleştirebilmek amacıyla öncelikle ilgili belgeselde kent, kentleşme, kentsel dinamizm, kentsel adalet, yoksulluğun görünümü, kentsel dönüşüm, kentin yapılandırıcıları, politikacılar, yerinden edinmeyi deneyimleyenler, bu olayı tartışan mimarlar, akademisyenler ve şehir plancılarının görüşleri üzerinden değerlendirilecektir. Çalışmada ayrıca belgeselde sunulanın arda planını ve alt metnini anlayabilmek için filmde belli kesitler sunulmak ve sosyolojik perspektif temel alınmaksuretiyle kentsel adaletin nasıl oluşturul(a)madığı eleştirel bakış açısı ile analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: kent, kent hakkı, kentsel eşitsizlik, Ekümenopolis (Ucu Olmayan Şehir)

On the Axis of the Representation of Urban Justice Sociological Reading of Ecumenopolis (City Without End)

*

Abstract

There is a reciprocal contextuality between the phenomena of urbanization, modernization and capitalization. The relationship Dynamics established in the sociality of the city gain value in this sense. However, this does not mean that the dynamism established provides the mobility in urban life. However, the city should possess originality with its social and cultural texture. The existence of cities where class differences do not cause conflicts is important in this sense. Despite that unequal spatial discrimination deeply affect the design of publicity and urban policies and the cores of the dominant structure in urbanization. This study aims to question the manifestation of the polarization of the classics of Ecumenopolis (City Without End) which causes spatial segregation from a sociological perspective. In order to realize this, firstly, the documentary will be evaluated from the point of view of the city, urbanization, urban dynamism, urban justice, the appearance of poverty, urban transformation, the city's constructors, politicians, those who experience displacement, architects, academicians and cityplanners who discuss this event. In this study, in order to under stand the succession plan and sub-text of the documentary, certain sections of the film will be presented and how the urban justice is not formed (a) will be analyzed with a critical point of view based on sociological perspective.

Keywords: *urban, urban rights, capital, Ecumenopolis*

Giriş

Kentleşme, modernleşme ve kapitalistleşme arasındaki ilişkiselliğin dinamik doğası pek çok değişimi de beraberinde getirmiştir. Oluşagelen devrim, toplumsallığın farklı bağlamlarında kendisini göstermiştir. Kentin konumu, ekonomik, toplumsal ve kültürel yapılanması nüfusun temel belirleyici olma özelliğinin dışında düşünmeyi de dâhil etmeyi gerektirir. Öyle ki kentin gelişmişlik göstergesi de tek başına nüfusun yoğunluğu üzerinden çok ekonomisinin nasıl şekillendiği, sınıflar arasındaki gelirin ne şekilde pay edildiği, hangi sektörlerin ön planda tutulduğu noktasına taşımaktadır. Bunun yanı sıra sosyal politikaların kentteki içerimleri, kentin sadece yapılardan oluşan görünümünün dışında eğitim, sağlık, çevre, sosyal konumlandırılışına dair pek çok sosyolojik olgunun da tartışılmasını beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla artık günümüzde kentin var olabilmesi nüfusun kentte nasıl dağıldığı ve kentte sınıflar arasında konutların ve yaşam alanlarının nasıl ayrımlaştığı noktasına dairdir. Bu dağılım kentsel adaletin temsil edilip edilmediğine dair önemli izlekleri de gün ışığına çıkarmaktadır. Altındal'ın da belirttiği üzere “bugün klasik anlamını kaybeden kentleşme, farklı mekanlardan, farklı etnik yapılar ve kültürlerden, yine farklı beklentilerle gelen insanların, bir coğrafi mekanda yoğun olarak toplanmasıyla ortaya çıkan bir olgu olmanın ötesinde, sadece farklılıkların yan yana mekanlara yerleşerek oluşturdukları nüfusun yığılma alanları özelliğini taşıyor olmuştur” (Altındal, 2010, s.72). Bu yığılma alanlarının yapısı gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasında farklılık göstermektedir.

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerine bakıldığında bu farklılığın özellikle az gelişmiş ülkelerdeki kentleşme sürecine ve sanayileşme ile ilişkisinde belirginleştiği görülmektedir. Davis'e göre, üçüncü dünya ülkelerindeki kentleşme süreci, ücretlerin düşmesine, fiyatların yükselmesine ve artan işsizlik oranlarına rağmen, 1980'ler ve 1990'larda da devam etmiştir. Az gelişmiş ülkelerde, Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Ticaret Örgütü gibi küresel örgütler ve gelişmiş ülkeler tarafından desteklenen, tarımda daralma ve köylülükten çıkarma politikaları sonucunda, kırsal alandaki işsizlik hızla artmıştır. Kırsal alanda işsiz kalan tarım işçileri için şehirlerde iş bulmak da artık çok güç hale gelmekle birlikte gecekondü bölgelerine göç hızlanarak devam etmiştir (Davis, 2007, s.20-21). Lloyd (1979) da az gelişmiş ülkelerde kentlere göçlerin artış göstermesi sonucunda, kalabalık şehirlerdeki büyük

çoğunluğun yıkıntı bölgelerinde yaşadığını, özellikle 1960'larda Manila ve Cakarta'da nüfusun dörtte birinin, Meksika City'de üçte birinin, Ankara ve Lima'da ise yarısının bu bölgelerde yoğunlaştığını ifade etmiştir.

Az gelişmiş ülkeler, kapitalizmin hegemonik merkezleri tarafından etkilenmekte ve ilerleme sürecinde gerçekleştirebildikleri düşük artışlar nedeniyle, kalkınma düzeyinde gelişmiş ülkelerle aralarında var olan ekonomik uçurumun kapanması bir yana, gittikçe büyümesi sonucu her yıl biraz daha geride kalmaktadırlar. Türkiye'ye orta ve üst gelir grup konut bölgeleri ile alt sınıfsal yığılma açısından bakıldığında, kentlerin farklılaştığı görülmektedir. Sınıfsal bağlam, kentlerin yerleşim alanlarındaki mekânsal ayrılaşmayı da beraberinde getirmekte ve böylelikle eşitsiz dağılım kendisini açıkça hissettirmektedir (Altındal, 2017, s.401). Mekânsal ayrılaşmanın alt metninde Urry'nin kavramsallaştırmasıyla *kirlenme* olgusunun yattığını söylemek mümkündür. Etiketlenen yani damgalanan göç eden insanların Altındal'ın kavramsallaştırmasıyla (2010) *yeni kentlilerin* kentin merkezinden çeperine, hatta çeperin de dışına itilmesi sınıfsal ayrılaşmanın mekânsal düzlemdeki göstergesidir. Günümüzde Şengül'ün dikkat çektiği gibi "gelecekteki kent merkezlerinin yerini alan alışveriş merkezleri kendi çekim alanlarını oluşturmaktadır. Tekli merkezlerin yerini çoklu merkezler aldığı için her bölgede kendi çekim alanını oluştururken, bir yandan da sosyal tabakalaşmaya neden olmaktadır. Ancak bu durum demokratikleşmekten öte sınıfsal dışlamalara yol açmaktadır" (Şengül, 2016). Yine bu eşitsiz yapılanmalar mekânsal ayrılaşmaları da aşarak aynı zamanda sosyal dışlanma, yoksulluk, işsizlik gibi pek çok toplumsal ve ekonomik sorunu da beraberinde getirmektedir. İşsizliğin en temel sebeplerden biri de 1980'li yıllarla birlikte neo-liberal politikaların etki alanının genişlemeye başlamasıdır. Özellikle iş imkânını yaratan yegâne yerlerin kentler olduğu iddiasıyla burada yaşayan işsizler için 'cazibe merkezleri' olduğunu varsayan söylemler dillendirilmeye başlamıştır. Ancak göçlerle birlikte oluşan toplumsal ve mekânsal sorunlar da söz konusu olmuştur. Bunun en temel sebebi "neo-liberal politikalar ile sermaye ve devlet arasındaki ilişkinin değişime uğramasıdır. Devletin mekâna müdahale aracı olan kent planlaması anlayışındaki değişimler toplumun bütününe etkilemiştir. Planlardaki parçacı yaklaşım ve kaynak dağıtımında dengenin sağlanamaması, mekânda ayrışmayı da beraberinde getirmiştir. Bu nedenle büyük kentsel projeler, kentsel dönüşüm projeleri ve planlar neo-liberal politikaların ayrımcı yapısı gözetile-

rek parçacı bir yaklaşımla ele alınmıştır” (Uyanıker Kırbaç, 2017, s.54). Kurtuluş da benzer görüşü savunarak “gerek eski metropoliten alanlarda, gerekse yeni gelişmekte olan metropollerdeki hizmet ve sanayi sektörü tarafından, özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesinden zorunlu göç ve ekonomik nedenlerle göçmek zorunda kalan kesimin ucuz işgücü olarak emilmesinin yanında, aynı zamanda kentsel arazinin de değerlendirilmesi nedeniyle bu yeni ve yoksul göçmenler için barınmanın dramatik bir sorun olarak ortaya çıktığını, bunun doğal olarak kentlerin belli alanlarına yoksulluğun yığılması ile yeni yoksulluk mekânlarının oluşmasına neden olduğunu belirtmiştir” (Kurtuluş, 2010, s.216).

Barınma hakkının yeterli düzeyde görülmediği yerlerde eğitim ve sağlık hizmetlerinin alınmasından bahsedilmesi mümkün gözükmemektedir. Çocuklara yaratıcı eğitimi veren okullar ya kentin merkezindeki devlet okullarında ya da fırsat eşitsizliğini arttıran özel okullarda kampüs yapılanması içerisinde kentin dışında toplanmıştır. Gecekondu bölgelerinde verilen eğitimlerin yeterliliği açısından bakıldığında ise pek çok sorun bulunduğunu söylemek mümkündür. Sınıfsal bağlamda bakıldığında gerek erişimdeki sıkıntılar gerekse eğitimin sunduğu olanaklar açısından ciddi anlamda eşitsizlikler söz konusudur. Ayrıca özellikle Türkiye özelinde şehir hastaneleri ve tıp fakültelerinin kentin dışında yapılandırılması alt sınıfların sağlık hizmetlerinden yararlanma olanaklarını azalttığı, böylelikle bu alanlara ulaşımında da eşitsizliğin yaşanmasına yol açtığı ifade edilebilir. Vatandaşın müşteriye doğru olan neo-liberal dönüşümde eğitim ve sağlık alanlarında görülenler kentsel eşitsizliğin en temel göstergeleridir. Yoksulluk mekânlarından olan gecekonduların hızla sayısının çoğalması, akabinde burada yaşanan hayatların da özellikle ekonomik boyuttan doğrudan etkilenmesine yol açmaktadır. Dolayısıyla Erder’in de özellikle bahsetmiş olduğu gibi kentlerde, kırsal göçmenlerin maddi imkânsızlıkları sonucunda ortaya çıkan gecekondu alanlarının gelişimi ve dönüşümünde en önemli belirleyici unsur ise yoksulluğun artmasıdır. Ekonomik ve toplumsal değişimler nedeniyle yoksulluk yalnızca gelir azlığı ile meydana gelmemektedir. Küresel çaptaki müdahalelerle az gelişmiş ülkelerin çöken ekonomileri, buna bağlı olarak farklılaşan toplumsal yapı içinde yeniden şekillenen sınıfsal yapı içinde oluşan uçurumlar, kentsel sosyal hizmetlerin ve sosyal devletin koruyuculuğunun ortadan kalkması ile kentlerdeki yoksullar daha zor koşullar altında yaşamaya mecbur bırakılmıştır (Erder, 2001, s.32-36).

Gecekondu alanlarında yaşanan yoksulluk, gelir yoksulluğundan farklı olarak kapasite yoksunluğu ve sosyal dışlanmışlığı da içinde barındıran yoksulluk olarak yaşanır. Temel ihtiyaçlar, artık yalnızca yiyecek, su, giyim, barınak değil, bunlarla birlikte eğitim, sağlık, politik süreçlere ve kamusal yaşama katılım, güvenlik ve saygınlık kriterlerini de kapsamaktadır. Bu kapsam açıklanırken önemli bir noktanın da altı çizilmiştir. Tüm dünyada toplumsal yapının, tüketim doğrultusunda şekillenmesi ile değişen yaşam biçimlerine bağlı olarak değişmesi ile birlikte her ülke ve kültürün kendi değerleri ve normlarına göre farklılık göstermesi (Hulme, Shepherd, Moore, 2001) ise de, asıl olarak belirtilmesi gereken temel nokta ise Goffmann'cı kavramsallaştırma üzerinden değerlendirildiğinde etiketlenen yani damgalanan kentin çeperlerinde yani periferisinde yaşayan insanların gerçek anlamda '*ne kadar iyi yaşam koşulları sürebildikleri*' sorununa ilişkindir. Sanayi, ucuz işgücünü sömürmek amacıyla kentin dışına doğru taşmakta ve kentlerin yapısı hizmet sektöründe güvencesiz iş kollarında yaşayan yığınların tüketim mekânları haline gelmektedir. İzole yaşamların mekânsal düzlemdeki yansımaları da bu hizmet işçilerinin yaşam mekânlarının değiştirilmesiyle bambaşka bir hale bürünmesine yol açmaktadır. Yeni yaşam alanları yoksullar açısından bakıldığında, ekonomik alandaki istihdam alanındaki görünümü ve bunun devamında toplumsal alanlarda adeta keskin çizilmiş sınırlara hapsolmuş öykülerden ibaret olduğunu ifade etmek mümkündür. Enformel sektörün güvencesizliği bu ekonomik alandan dışlanma yanında gündelik hayatın içerisinde de var olamamaya doğru uzanabilecek sonu mutsuz bir hikâyeyi okumaya ve yaşamaya itmektedir.

Türkiye'de Kentleşme ve Göç Öyküsü

Kentsel alanın mevcut varlığı, bu alanın sadece fiziksel bir yer mi, yoksa aksine kurulan ilişki ağlarıyla şekillenen sosyal bir mekân olarak mı var olduğunu göstermektedir. Sosyolojik bir okumayla konuya yaklaşıldığında; kent ve kentleşme dinamiği akışkanlığı içerisinde barındırırken, kentsel adalet anlayışının nasıl olduğuna dair bilgi de vermektedir. Kentsel adalet, sınıflar arasında yaşanan mekânsal farklılığı ve gündelik yaşamın sosyolojisini sunarken, bir yandan da varsıl ile yoksul kesim arasındaki kentin nasıl pay edildiği sorunu da bulunmaktadır. Bu bağlamda kentleşme öyküsü

kentsel adalet anlayışının; yoksulluğun ve yoksunluğun nerede ve ne şekilde yaşandığına dair mevcut görünümüleri irdelemeyi de gerekli kılmaktadır.

Türkiye'nin kentleşme serüvenini anlayabilmek için Türkiye'nin kitlesel anlamda göç olgusu ile tanışmasına bakmak önem taşımaktadır. 1940'lı yılların sonlarında kentleşmenin seyri, Marshall yardımları nedeniyle tarımda makineleşmeye geçiş süreci ile başlamış, beraberinde yoğun iç göç dalgası sonrasındaki kent politikalarının liberal ve neo-liberal piyasacı yapısı üzerine şekillenmiştir. Bu yıllarda İstanbul ilk olarak içgöçle tanışmışsa da, bu göçün geçici bir olgu olduğu var sayılarak, göçmenlerin bir süre sonra geldikleri yerlere geri dönecekleri düşünülmüştür. Bu nedenle ilk gecekondulaşmalar, fazlaca dikkat çekmemiş, sonraki yıllarda büyük kentsel sorunlara yol açabileceği endişesi gündeme gelmemiştir (Işık, Pınarcıoğlu, 2001). Oysa sosyolojik anlamda göçün, sadece kırdan veya küçük kentlerden büyük kentlere aktarılan nüfusun yer değiştirilmesi ile sınırlandırılmaması, bunun yanında, ekonomik, toplumsal, kültürel ve politik düzeydeki değişim ve dönüşümleri de içinde barındıran bir olgu olarak ele alınması gerekmektedir.

Gecekondulaşmanın insanları mekânsal ayrımlaşmalarda kümelenmelerine itmesi Tekeli'nin de belirttiği üzere Türkiye'de emek hareketliliğinin kentleşme sürecine fazlasıyla etkide bulunmasına yol açmıştır. Öyle ki modernleşmenin ilk yıllarından bu yana sürekli devam eden içgöç, kentleşme sürecinin vazgeçilmez bir parçası olmuştur (Tekeli, 2007, s.445). Az gelişmiş bir ülke konumunda olan Türkiye özelinde göç olgusu da bu bağlamda, terk edilen ve özellikle de göç edilen mekânlarda meydana getirdiği değişiklikler nedeniyle toplumsal dönüşümün en önemli göstergelerinden birini oluşturmaktadır.

Keleş'e göre gecekondu "bayındırlık ve yapı kurallarına aykırı olarak, gerçek ya da tüzel, kamusal ya da özel kişilerin toprakları üzerine, toprak iyesinin istenç ve bilgisi dışında onarımsız olarak yapılan, barınma gereksinimleri devletçe ve kent yönetimlerince karşılanamayan yoksul ya da dar gelirli ailelerin yaşadığı barınak türüdür" (Keleş, 1993, s.382). Bu doğrultuda kentleşmenin, köylülüğün çözülmesiyle köy ve kent arasında karşılıklı olarak diyalektik bir süreç biçiminde başladığını ve halen devam ettiğini söyleyebilmek mümkündür. Yine buna bağlı olarak, özellikle son elli yıldır mekan bağlamında Türkiye'de formel kent düzenlemesi, enformel gecekondu-lular ile karşılıklı olarak gelişme göstermiş ve kentsel mekanın diyalektik

inşa sürecini oturtmuştur. Köylerden kentlere başlayan göç nedeniyle özellikle de büyük şehirlerde nüfusun ani artışı sonucu ortaya çıkan ek konut ihtiyacı, konut ve arsa fiyatlarının yükselmesine yol açmıştır (Altındal, 2010,s.73).

Konuya bu bakımdan yaklaşıldığında, kentin taşıyabileceğinden daha fazla nüfus barındırması nedeniyle mekân boyutuna yansıyan sorunların başında gecekondular sorununun geldiği söylenmelidir. Gecekondulaşma Türkiye’de kırsal alanlardan büyük kentlere doğru emek hareketliliğinin bir sonucu olarak çıkan hem mekânsal hem de toplumsal anlamda oluşum ve dönüşüm sürecini belirtmek için kullanılmaktadır. Göç eden insanlar barınma gereksinimlerini karşılamak için kendi konutlarını özellikle kentlere yakın kamu arazilerine gecekondular inşa ederek gidermişlerdir. Ancak göçlerin yoğunluğundan dolayı zaman içerisinde gecekondular alanları genişleterek, bu alanlarda enformel ilişki ağları kurulmuş ve yeni gecekondular yapılmıştır. İşin ilginç olan noktası, mutlak suretle devlet eliyle yıkılması gereken görülen gecekondular, kimi zaman özellikle de genel seçimler öncesi verilen sözler doğrultusunda devlet eliyle uygulanan popülist politikalar etrafında göçmenlere tapu verilerek yasallaştırılmıştır. Bu bağlamda, gecekondulaşma olgusunun Türkiye’de oldukça hızlı bir şekilde gelişim göstermiş olduğunu söylemek mümkündür.

Bu doğrultuda gecekondulaşma olgusunun, ilk gecekondulaşmanın başladığı yıllarda sanıldığı aksine geçici bir süreç olmayıp, kır ile kent arasında belirli bir dönem içerisinde ortaya çıkan geçiş döneminin ürünü ve kentleşme sürecinin yapısal bir dinamiği olarak ele alınması gereken bir olgu olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye’de gecekondular olgusu, esas olarak bütünüyle kırsal da, kente de ait olmayan, geçiş dönemindeki değişimin ürünü olarak dengeleyici bir rolü üstlenen ‘tampon mekanizma’ olarak öne çıkan bir olgu özelliği taşıması nedeniyle bu yönüyle de sosyolojik değerlendirmeye değerlidir. Bu bağlamda, “tampon mekanizmalar değişimin bunalımsız olmasını sağlayan, çözülmenin önüne geçen ve her iki sosyal yapıya da ait olmayan yeni beliren kurumlar, ilişkiler, değerler, fonksiyonlar” (Kıray, 2000, s.20) olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla gecekondulaşma bütünüyle köye de, kente de ait olmayan, kentte yer almakla birlikte kentin ürünü olmayan özellikleri nedeniyle değişim ve dönüşümlere olanak tanıyan toplumsal bir olgudur. Bu özelliği ile gecekondulaşmayı, Türkiye’de kentin ve kentleşmenin doğal bir parçası olarak değerlendirmek mümkün-

dür. Gecekondu bu yönüyle üretim ilişkilerinin yaratmış olduğu çelişkilerin mekâna yansımaları olarak tanımlanabilir. Ancak Tekeli'nin de belirttiği üzere gecekondu bölgeleri 'modernitenin meşruiyet kalıpları' dışında (Tekeli, 2007, s.466) görülen ve uzun yıllar boyunca 'dışlanmışlık' yaftası ile eş tutularak yaşanan bir toplumsal olgu özelliği taşımıştır. Kentleşmede önemli bir dinamizm sağlayan, ancak hem devlet hem de piyasa tarafından, bir yandan olumsuz olarak nitelendirilen gecekondulaşma sürecine, öte yandan görmezden gelinen ikircikli bir tutum takınıldığı gözlenmektedir. Işık ve Pınarcıoğlu tarafından da "gecekondu hem formel konut piyasasının, hem de devletin dışladığı kesimlere yönelik piyasa dışı bir çözüm olarak ortaya çıkmıştır. Gecekonduyunun en başından itibaren çok net bir sınıfsal içeriği vardır. Gecekonduyunun, kente yeni gelen, kentte tutunmaya çalışan ve devlet ile piyasanın unuttuğu, yok saydığı kesimlerin konutu olduğu" (Işık, Pınarcıoğlu, 2001, s.112) şeklinde ifade etmeleri bu anlamda dışlanmışlığı ortaya koymada önemlidir.

İlk kuşak gecekonduların temel özelliği, göçmenlerin kentin çevresinde yer alan hazine arazileri üzerinde esas olarak kendi emekleri ile bir gecede oluşturmalarıyla gerçekleştirilmiş olmasıdır. Kentleşmenin ilk dönemlerinde ortaya çıkan gecekondulaşmanın bir başka özelliği de değişim değeri olmasından çok, kullanım değeri için üretilmesidir. Işık ve Pınarcıoğlu'na göre "bu ilk dönem gecekonduların genel yapısına bakıldığında, gerek gelir düzeyi, gerekse kentte yaşadığı deneyimleri dalgalanmalar gösterebilen bir kesimin konutu olarak ifade etmek mümkün gözükmektedir" (Işık, Pınarcıoğlu, 2001, s.112). Ancak zamanla gecekondu bölgeleri hukuki meşruiyet kazanmıştır. Popülist seçim propagandaları sırasında, gecekondu sahiplerine tapu verilmesi gündeme gelmiş ve 'gecekondu afları' yaşanmıştır. Böylece gecekondu devlet eliyle illegallikten çıkarılarak legal bir statüye kavuşurken, izlenen bu politika, gecekondulaşma sorununu çözmemesi bir yana, gecekondulaşma hızını arttıran önemli bir etken olmuştur (Keleş, 2008). Çarpık kentleşmenin nedenlerinden biri olarak ortaya çıktığı belirtilen ve kırsal alandan kente yapılan göç sonucu oluşan gecekondu, kent çevresini sarmal olarak kuşatan özellikleri ile önceleri sıra dışı bir kent mekân tipi olarak yer almışken, uygulanan popülist politikalar sonrasında gerçekleştirilen imar afları ile bir kent gerçeği olarak hukuksallık kazanmışlardır. Devletin gecekonduya ilişkin ilk resmi tepkisi olan 1966 tarihli 775 sayılı Gecekondu Kanunu ile gecekondu alanlarına yönelik yasallaştırma

işlemlerine gidilirken, bu alanların imara açılması sırasında, devreye 'yap-satçılar'ın girmesi ve 'gecekonduculardan temizleme' işleminin piyasa mekanizmasına verilmesi ilginç bir tablo olarak literatürde yerini almıştır (Işık, Pınarcıoğlu, 2001).

Gecekondu kavramı da olağan süreçte Türkiye özelinde tarihsel ve politik arka planda evrime uğramıştır. Gecekonduculunun tarihsel ve toplumsal bağlamdaki dönüşümüne bakıldığında, 1950'de Demokrat Partinin genelde köylerde ve kentlerde de özellikle gecekondu kesiminin oylarını alarak iktidara gelmesi, gecekonduculunun evrim sürecinde birinci kırılma noktasını oluşturmuştur. 1940'lı yıllarda gecekondu bölgelerinde dağınık bir barakalaşma ve yoksulluk hâkimken, 1950-1960 yıllarını, 'mahalleleşme', ve kente 'yerleşme' dönemi olarak değerlendirmek mümkündür. 1960'ların başından itibaren 'ekonomik mekânda ithal ikame' modelinin yaygınlaşması, gecekondu nüfusu için bir diğer kırılma noktası olarak kabul edilebilir. Bir dönemde iç pazardaki arz ve taleplerin devamı, özellikle yurtdışından gelen döviz desteği ve kırsal kesimin sübvansiyonu yanında, gecekondu nüfusunun kentle bütünleşebilme amacıyla yeni 'enformel' dağıtım kanalları kurularak, kentli tipi tüketime yöneltilmesi ile sağlanabilmiştir. Tüm bunların dışında, ekonomik sektörlere ucuz işçi getirilmesi yanında, kırdan transfer edilen sınırlı sermaye, iç borçlanmalar ve ilişki ağları ile yeni kentlilerin yeni mekândaki yerleşmesini güçlendirip yenilemiştir (Şenyapılı, 1998).

Yukarıda açıklanan tüm açıklamalar dikkate alındığında, "kent-kentleşme-kentileşme-göç ve gecekondu" olgularının sosyolojik analizinin yapılmasının elzem olduğu görülmektedir. Kentin devinimi ve beraberinde görülen mekânsal ayrımlaşma son yıllarda da kendisini açıkça göstermektedir. Marshall'ın da belirttiği üzere günümüz kentlerinin belirgin özelliklerinden birisi olarak kabul edilen ayrımlaşma belirli bir birey ve toplumsal grupların, çok az iletişim kurarak ya da hiçbir etkileşim olmadan birbirinden ayrı kalmasıyla sonuçlanan toplumsal süreç olarak tanımlanmaktadır (2003).

Neo-Liberal Rüzgâr ve Bitmeyen Esintisinde Kent-Mekân-Sınıf-İktidar İlişkisi

2000'li yılların özel sermaye ile yakın flörtü dünyadaki genel konjonktürüyle benzer toplumsal süreçlerden ve dinamiklerden geçen Türkiye örneğinin

deki neo-liberal politikaların egemen olmasıyla eş tutulduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü 1980'li ve sonrasındaki yıllarda, küreselleşmenin, neo-liberal ekonomi politikaları uygulamalarının tüm boyutlarıyla dünyadaki üretim ve emek örgütlenmelerine, düzenleme mekanizmalarına damgasını vurduğu, dünyada coğrafi-mekânsal ölçeklerin ve hiyerarşilerin yeniden yapılandığı, kentlerin bu yeni işbölümü ve ölçekler çerçevesinde şekillendiğini söylemek mümkündür (Brenner, 2000; Warner ve Gerbasi, 2004). Bu yeni dönem ile birlikte, emeğin yönünü sınıfsal eşitlik bağlamından uzaklaştırılarak, Keynesyen refah devletinin uygulamalarından tamamıyla farklılaştığı yepyeni bir tarihsel dönemeçte yaşanmasına geçilmiştir. Clarke'ın bahsetmiş olduğu gibi bu dönem "ikinci dünya savaşı ile ekonomiye egemen olan ithal ikameci sanayi modeli ve Keynesçi politikaların 1970'lerin sonlarına doğru çöküşe geçmesi ile Keynesyen refah devleti krizine ideolojik bir tepki olarak ortaya çıkmıştır" (Clarke, 2005, s.58).

Refah devletinin sona ermesi ile kesilen kamusal hizmetler ve yatırımlar bir yandan geleneksel işçi ve memur kesiminde ciddi sosyal güvence kayıplarına neden olurken, diğer yandan sanayisizleşme ve enformelleşmede de geniş ölçekli kayıplara uğramaktadır. Aynı zamanda savaş sonrası sosyal refah politikaları ile mekânda yerleşmiş sınıfların yarattıkları sosyomekânsal ölçekli bir yerinden edilme ve mobilizasyonda gerçekleşmektedir. Bir yandan kentin geleneksel sınıflarının yaşadıkları mekanlardaki dönüşümler, diğer yandan da sermaye birikiminin hızının yükselmesi belli kentsel bölgelerin aldıkları düzensiz ve enformel göçler, kentlerde ciddi bir kentsel yoksulluk sürecini de birlikte etkilemiştir (Davis, 2007). Altındal'ın da bu doğrultuda dikkat çektiği üzere emek piyasası, 1960'ların öncesi ve sonrası olmak üzere iki büyük değişim göstermiştir. Sosyal refah devletinin bireyi vatandaşlığa taşıyan anlayışı, 1960'ların sonu özellikle 1970'lerdeki toplumsal dönüşümler nedeniyle tamamıyla farklı bir kulvarda yerini almaya başlamıştır. 1970'ler petrol krizinin patlak verdiği ve kapitalizmin geçirdiği bu krizin piyasada özelleştirmeye yönelerek aşılmaya çalışıldığı bir dönemi ifade etmektedir. Vatandaşlıktan müşteriliğe dönüşüldüğü, emeğin parçalandığı, değersizleştiği, hafifsendiği, emekçilerin kadrolu ve garantili iş bulabilme olanaklarının azaldığı, hatta yok olduğu, üretimin esnekleştiği, kayıt dışı ekonomi olarak tanımlanan enformel işgücü piyasasının artış gösterdiği, insanların günü kotaran, yarının ne olduğu belirsiz iş kollarında istihdam edildiği yeni bir dönem olarak ortaya çıkan postfor-

dizm, eşitliğin, sosyal hakkın, güvencenin, sendikalı olmanın, sağlıklı çalışma koşullarının imkanlarını ortadan kaldırmıştır (Altındal, 2017). Dolayısıyla emek piyasalarının esnekleştirilmesi, özelleştirme, sermaye odaklı ekonomi politikaları, girişimcilik gibi neo-liberal politikalar, büyük ölçekli kentsel projelere ve mekânı pazar haline getiren rekabet ortamına zemin hazırlamıştır (Moulaert, Swyngedouw ve Rodriguez, 2001, ss.100-101). Bu bağlamda emek değerini yitirmiş bir konumsuzlukla eş değer tutulmaktadır. 1980'lerde özellikle küreselleşme sürecinde uygulanan yapısal uyum programları ve ihracata dayalı büyüme stratejileri de bu serbest piyasacı anlayış, politika ve uygulamaların alanını genişletmiştir. Kurtuluş'un da özellikle belirttiği gibi "Türkiye'nin kentleşme deneyiminde belki de en radikal evre, 1980'li yıllardan itibaren başlayan, 1990'larda açıkça izlenen ve 2000'lerde hâkim kentleşme modeli olarak yerleşen neo-liberal kentsel yeniden yapılanma sürecidir. Devlet, bu yeni birikim sürecinde kentsel mekânı, daha önceki yıllarda olduğu gibi dolaylı yollardan değil, doğrudan düzenlemeler ve teşviklerle büyük sermayenin birikim alanı haline getirmektedir. Bu gelişmeler çerçevesinde sadece metropolitan alanlar değil, kıyasal yerleşmeler de büyük ölçekli sermaye yatırımları ile radikal dönüşümler geçirmeye başlamıştır" (Kurtuluş, 2010, s.214).

Yine Ecevit'in de ifade ettiği üzere, yeni liberalizm ve beraberinde uygulamaya konulan yapısal uyum politikaları gündeme gelmiş, bu politikalar krizden çıkmak isteyen ülkeler tarafından yoğun olarak uygulanmış ve sonuçları da 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren ortaya çıkmıştır. Gelişmiş ülkeler uyguladıkları bu politikalar sonucu, istikrarlı büyümelerinin yanında enflasyon oranını düşürüp, işsizlik oranını azaltmayı başarıırken; yapısal uyum politikalarını uygulayan ülkeler ise dış borç ve faizler nedeniyle kaynaklarını gelişmiş ülkelere transfer etmek zorunda kalmaları nedeniyle büyüme için gerekli yatırımları yapamamışlardır. Büyümenin yetersizliği ise üretimin azalması, yüksek oranda işsizlik, gelir azalması gibi sonuçların doğmasına sebep olmuştur (Ecevit, 1998, s.31-47).

Az gelişmiş ülkeler açısından periferi olarak ekonomik anlamda ortaya çıkan yoksunlaştırma, daha önce de ayrıntılı bir şekilde bahsedildiği gibi toplumsal ve politik anlamlarda da dışlanılmaya ve merkez ülkeler tarafından bağımlı hale getirilmeye çalışılmaktadır. Böylelikle istihdam sorunu, gelir adaletsizliği, sınıfsal uçurumun derinleşmesi, pastadan en büyük payın %5'lik kısma ait olup geri kalan %95'lik kısmı üzerinde tahakküm ku-

rulması, özellikle ekonomisi dışa bağımlı ülkelerin hayatta kalabilme mücadelelerini çok daha zorlu bir yöne itmektedir. 1980'lerle başlayan güvencesiz, sigortasız iş kollarında yer alışı, içgöçte 1940'lı yıllarla birlikte başlayan ucuz emeğin daha da artarak derinleşmesine yol açmıştır.

Ekümenopolis (Ucu Olmayan Şehir) Filmini Sosyolojik Perspektifle Okumak

Türkiye özelinde de mekânsal ayrımlaşmanın görüngülerinden ve bunun yaşamsal deneyimlerinden birisi de 2011 yılında gösterime giren "Ekümenopolis (Ucu Olmayan Şehir)" filminde, Ayazma ve Sulukule yıkımları halkın yaşam öyküleri ile farklı meslek gruplarının konuya yaklaşımları göz önünde tutularak film karelerine aktarılmıştır. Bu yıkımların filme konu olması bütünüyle kentsel dönüşümün nasıl algılandığının sunulmasında çarpıcı bir görsel örnek olarak kabul edilebilir. İmre Azem'in yönetmenliğinde hazırlanmış film belgesel nitindedir. Film gökdelenler ile yoksulluğun temsilcisi eski bina ve gecekonduların bir aradalığının yer aldığı görseller ile birlikte başlar. Filmin asıl ilgi çekici noktası ise, isminin taşıdığı anlamsallığa ilişkin derinliktir. Bu anlam yüklülüğün yanı sıra hatta ötesinde, kentsel dönüşümün kentsel mi, rantsal mı olduğunu sorgulayıcı bir nitelik taşımasıdır. Filmi bütünüyle kuşatan bu sorunsal kentin betonlaşma ve soyulaştırma serüveninin sosyolojik arka planının okumasının yapılmasını gerekli kılması bakımından önem taşımaktadır. Çünkü burada unutulması gereken husus; kentsel dönüşümün sadece ekonomik yapıyı değil, aynı zamanda toplumsal, mekânsal ve kültürel yapıyı da derinden etkilediğinin dikkate alınarak, konunun bütüncül bir perspektifle ele alınmasının önemine ilişkindir.

"Ekümenopolis (Ucu Olmayan Şehir)" tam da bu anlamda kentin, kentleşme deneyiminin, kentsel dönüşüm olgusu etrafında şekillenen TOKİ ile ilintilendirilen ve TOKİ tarafından yapılan konutlarındaki bu tarz yaşamsallığın ayrımlaşmaya yol açması ve kentsel adaletsizliğin yeniden üretilmesi noktasında önemli bir film olarak karşımıza çıkmaktadır. Belgesel nitelikli 2011 yapımlı filmde; mimarlar, şehir planacıları, kent sosyologları, iş insanları ve politikacıların yanı sıra kentsel dönüşümü deneyimleyen insanların gözünden de konuya yaklaşılmıştır. Artık kurulan hayatlar sadece yerinden edilen insanlar açısından bakıldığında, yıkılan basit tuğla parçalarının öte-

sinde yaşamsallıklarının da yok sayılması ve bir anlamda ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir. Bu bağlamda “Ekümenopolis (Ucu Olmayan Şehir)” belgesel filmi, kentsel dönüşüm olgusunu toplumsallık ve hafıza belleğinin yitirme süreçlerini de gözler önüne sermesi bakımından oldukça önemli bir tartışmayı açıkça gözler önüne sermektedir. Filmde adeta yoksulluk barınakları olan gecekondu devletin yıllarca görmezden gelen tutumu ve sonrasında ise gecekondu devletin yıkılarak yoksulların yerinden edilme süreçleri aktarılmıştır. Ucuz işçi olarak yerinden göç ettirilen ya da etmek zorunda bırakılan insanların bambaşka hayat kurma süreçlerinin önlerine bir anlamda kilit vurulmuştur. Böylelikle bu insanlar kentin dışlarında TOKİ adıyla verilen konutlara yerleştirilerek bir anlamda sönmülmekte ve kentin çeperlerinde yaşamsal ve aktif kamusal alandan dışlanmaktadır. Bu dışlayış, göç eden insanların yani yeni kentlilerin bir anlamda istenmediğine dair kent politikalarının açık bir göstergesidir. Çünkü TOKİ'nin, yoksullar ve varsıllar arasında adeta risk oluşumunu tetiklemesi anlayışının derin etkisi sebebiyle bu iki sınıf arasındaki açıkça ayrılaşmayı doğurduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla TOKİ'lerin varlığı nedeniyle kentler, sınıfsal olarak güvenli sitelerde yaşayan üst sınıf ile korunaksız ve temel yaşam ile hizmet alma alanlarından uzaklaştırılan alt sınıf arasına bir anlamda sınırların konulması nedeniyle kutuplaşmalar yaratılarak ayrılaştırılmaktadırlar.

Film, yoksul bir evin mekânsal olarak nasıl görüldüğüne ilişkin bir kare ile başlamaktadır. İçerisinde hala bir miktar tuğlanın bulunduğu, camları olmayan pencerelerin kartonlarla kapatılmaya çalışıldığı, hurçlarla yüklük ve dolapların yerlerinin doldurulmaya çalışıldığı, 1980'lerden itibaren Türkiye özelindeki temel eğlence unsuru haline gelen ve bir kentin gelişmişlik göstergesi olarak sunulan televizyonun, o evde yaşayan bir çocuğun çizgi film izleme isteği ile başlamaktadır. Çocuğun televizyonda açtığı kanalda *ekümenopolis* adı animasyonlarla birlikte görülmektedir. Filmde tarihsel bir düzlemde Geç Osmanlı döneminden itibaren günümüze değin kapitalizmin geçirdiği aşamaları kent yapısındaki değişim ve dönüşümleriyle ve kentsel dönüşüm olgusuyla konutlar ile yaşam alanlarının nasıl evrim geçirdiğine ilişkin sosyolojik bir metin etrafında irdelenmektedir.

Geç Osmanlı dönemini yarı sömürge bir ülke olarak değerlendirilen filmde, ülkenin özel sermayenin elinde olduğuna ilişkin vurgu yapılmaktadır. 1923 yılında ise cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte sermayenin Türki-

ye'yi terk ettiğine değinilmiştir. 1929 yılını belirtirken dünyadaki ekonomik buhrana ve bu krizin ülkeler açısından önemine değinmesi söz konusudur. Bu dönemin Türkiye'deki sanayinin devlet eliyle yapılması yani devletçilik ilkesinin etkililiğine, kamu fabrikalarının gelişmesi ile ulaşımın demiryolu ağları ile güçlendirildiği bir dönem olduğuna da dikkat çekilmiştir. Tarihsel olarak kentleşme olgusunun aktarıldığı bu belgeseldeki eleştirel perspektif, Menderes dönemine ve sonraki neo-liberal politikaların kentleri nasıl ayırmıştırdığı ve sınıfsal açıdan nasıl olumsuz etkilediğidir. 1945 yılı itibariyle başlayan çok partili dönemde *Menderes yıkımlarının* gerçekleştiği, tarihi tramvayların devlet eliyle söküldüğü ve yerlerine otoyollar inşa edildiği bilgisi filmde aktarılmıştır. Bu noktada en dikkat edilmesi gereken nokta ise Toprak Reformunun yerine Marshall yardımlarının kabul edilmesiyle ve tarımda makinalaşmanın başlaması nedeniyle işsiz kalan topraksız köylülerin yoksullaşmalarına bir anlamda zorunlu olarak kentlere göç ettiklerine ilişkin sosyolojik okumaya dairdir. Gerçekleşen bu içgöçün ekonomik anlamda istihdam boyutu tartışıldığında ise ucuz işgücü yani ucuz emek kavramı karşımıza çıkmaktadır.

Köylülerin kentlerde çalışabilecekleri alan ancak enformel yani marjinal sektör ya da fabrikalarda işçi olmaktan öteye gidemeyen bir alt sınıflılıkla eş değer tutulmuştur. Bu kesimi yani kente göç edenlerin konut problemi ise hiçbir şekilde çözülmemiş, sorununun özü görmezlikten gelinmiştir. Dolayısıyla göçmenlerin ya da yeni kentlilerin barınma ihtiyaçlarını gidermek için kendi başlarına gecekondular yapmaları söz konusu olmuştur. Dünya genelindeki 1973 petrol krizinin yaşandığı dönemde, Türkiye özelinde 1. Boğaziçi Köprüsünün yapılmasının ve çoğalan fabrikalar nedeniyle gecekondulaşma oranında ciddi artışlar gösterdiği İstanbul oldukça önemli 'çekim merkezi' haline gelmeye başlamıştır. Zamanla orta sınıfın banliyölere taşınması ve toplum genelinde tüketim olgusuyla tanışıldığı, adeta yaşamının ve statü elde etmenin ancak tüketerek var olunabileceğine dair kapitalist söylem bu dönemle birlikte kendisini hissettirmeye başlamıştır. Beraberinde Latin Amerika modeliyle benzerlik olduğunun söylenildiği 24 Ocak kararlarının, Özal'ın 1980 darbesinin sonrasındaki etkisi ile uygulanmaya konulmasıyla birlikte Türkiye, neo-liberalizm denilen serbest piyasa modelinin kabul edildiği bir ekonomik modele geçmiştir. Serbest piyasa ekonomisini temel alan bu modelin uygulanması beraberinde Cumhuriyet döneminde oluşturulan Tekel, Seka, Tüpraş gibi fabrikaların da satılmasına ve burada

çalışan işçilerin işsiz kalmalarına yol açmıştır. Bu doğrultuda mekânın giderek sömürgeleştirmeye ve metalaşmaya daha fazla alan açması, satın alınması nedeniyle kullanılması ve suiistimale uğramasına değinen Merrifield'e değinmek yerinde olacaktır. Çünkü onun açısından bu kentin kapitalizm tarafından ele geçirildiğinin de bir anlamda göstergelerini sunmaktadır (Merrifield, 2012, s.187).

İmar aflarıyla apartmanlaşma söyleminin sahibi Özal'ın yoksullaşan işçi kesimine orta sınıflaşma formülü konut problemini ortadan kaldırmaya yönelik neo-liberal politikalar etrafında bulunduğu çözüm yolu da metalaşmanın varlığına ilişkindir. Kentsel alanın gelişmişliğin göstergesi olarak 1988 yılında açılan 2. Köprü'nün gösterilmesidir. Belgeselde Fatih Sultan Mehmet köprüsünün yapılması ve açılması ile sosyolog akademisyen Şükrü Aslan'ın belirttiği üzere, Ümraniye ve Kâğıthane ilçelerinin hızla nüfusunun artışında olduğu gibi aslında yerleşimin doğrudan etkilenmesi bir anlamda tetiklenmesi söz konusudur. Neo-liberalizmin kentleri istila edişinin en önemli görünümü ise emlak rantlarının zamanla artış göstermesi ve bunun dünyada gittikçe artan gelir adaletsizliğin mekânsal izdüşümünden kaynaklanmasıdır. 1990'lardaki küresel kent söyleminin yaygınlığı, tüm bu adaletsizliğin özellikle azgelişmiş ülkelerde daha da derinden hissedildiğini göstermektedir. 2000'li yıllara gelindiğinde ise toplumsal ayrışma kentlerde çok daha belirginleşmeye başlamıştır.

Mekânların konumlandırılışındaki sınıfsallığın yadsınamazlığı kentsel dönüşüm adı altında insanların yerinden yurdundan edilmelerine dair olumsuz hikâyelere gebe olmaktadır. Bu belgesel tarihsel arka planını çizerek toplumsal ve politik açıklamalar etrafında özellikle 2000'li yıllardan itibaren TOKİ'lere yerleştirilen insanların borçlandırılmasında, adeta '*kuş uçmaz kervan geçmez*' çeperin de çeperine itildiği bir anlamda *toplu mezarlıklar* olarak nitelendirildiği ve kapitalizmin insani yaşamının ne kadar uzağında kaldığının Türkiye özelinde Ayazma ve Sulukule örneklerinde yakın geçmişte yaşanan kentsel dönüşüm örneğini göstermektedir. Çünkü tüm bu hikâyeler belgeselde de açıkça ifade edildiği gibi emekçi kesimin, sermaye güçleri tarafından kentin merkezini esas inşa edenler olmalarına rağmen kentin dışına itilmeleri söz konusudur. Küresel kent ve aynı zamanda finans merkezi olmanın göstergesi, emekçileri kentin periferine göndermekle eş değer tutulduğu için, sermaye ve kent ilişkisinde sınıfsallığın tartışılması gereklidir. Üzerinde dikkatle durulması gereken diğer bir önemli nokta,

finans merkezli bu ekonomik yapılanmanın kentsel alanları önemli rant alanı olarak kabul etmesi ile birlikte global sermaye için sermayenin dolaşma girmesi ile az gelişmiş ülkelerin kentlerini doğrudan kendisine çekmesine yani etkilemesine ilişkindir. Bu noktada Harvey, sermaye ve kentleşme arasındaki ilişkiyi “*sermaye birikimi ve kentleşme süreci el ele yürür*” şeklinde özetlemiştir. Sermaye dolaşımı, emek ve mal piyasalarının, üretim ve tüketimin sosyo-mekânsal bölünmesinin ve örgütlenmiş finansal sistemlerinin düzenlenmesi yoluyla kent mekânına yerleşmektedir (Harvey, 2016, s.42). Bu bağlamda kenti sadece fiziksel bir yerleşim yeri olarak algılamak büyük bir yanılığa düşmeye yol açar. Çünkü özellikle Castells’in de aktarmasına göre kent, fiziksel bir yapıdan çok sürekli değişim içerisinde olan bir toplumsal pratiktir. Kente müdahale aşamasında planlama ile toplumsal dinamikler arasında karşılıklı etkileşim olduğu noktasının ele alınması da büyük bir önem taşımaktadır (Castells, 1997, s.31-32). Bu etkileşimin olmadığı noktada ise kentlerdeki kapitalizmin vahşi doğasının keskin etkisi nedeniyle, kenti bir anlamda yutmaya kararlı ve Yunanlı kent bilimci Constantinos Doxiadis’in de korku şehir olarak adlandırdığı üzere Ekümenopolis’in İstanbul gibi metropol kentlerle ilintili olarak değerlendirmesine ilişkindir.

Betonlaşmanın her geçen gün arttığı, insani yaşam ve nefes alma alanlarına izin verilmediği ve bir anlamda saldırıldığı, gökdelenlerle insanların statülerinin arttığına dair kapitalist anlayışının her geçen gün hız kazandığı bu eşitsiz yapılanmalarda fazla nüfusun beslenemediği bir kentin gelişmişlik göstergesi adı altında sömürüldüğü ve aslında yok edilmesi söz konusudur. Gökdelenlerin varlığı bile iktidar ilişkilerinin sınıfsallığını açıkça ortaya koymaktadır. Bondi’nin de belirttiği gibi “binaların yüksekliği çoğu zaman mülkiyet ve arazi kullanımına yönelik ekonomik kararlar ile ilgili olsa da dikeylik, gücü temsil etmek için sık kullanılan bir kültürel seçimdir” (Bondi, 1992, s.160). Ayrıca Lefebvre benzer görüşü destekler nitelikte dikeyliğin ve yüksekliğin bir iktidarın mevcudiyetini mekânsal olarak daima ortaya koyduğundan bahsetmektedir (2000, s.122). İktidarın mekânsal ayrışmasındaki metropol bir kent olan İstanbul’un kentsel dönüşüm deneyimlerini konu alan bu filmde, bu kentteki yoksulların insanca yaşamalarına izin verilmediğine ilişkin temel savunu beraberinde kaostan kaçınılmasının kaçınılmazlığına ilişkindir. Burada mekânın sosyolojik anlamına yönelik olarak bir sorgulamanın yapılması önem kazanmaktadır.

Öyle ki mekânın konumlandırılışı buradaki hegemonik güç ilişkilerinin yapısını anlamayı da özellikle gerekli kılmaktadır. Massey'in de belirttiği üzere mekân, farklı konumlara sahip farklı kişiler tarafından farklı deneyimlendiği için mekânlar ve mekân temelli kimlikler, (places and place based identities) açık biçimde görülmeyen mekânsal farkları da kapsamaktadır (2001, ss.1-16) ki bunlar da görülmeyen iktidar ilişkilerinden oluşmaktadır. Bu noktadan bakıldığında iktidar ilişkilerinin mekânsallığın kurgulanmasında açıkça etkili olduğunu söylemek mümkün gözükmektedir.

Her toplumsal yapının kendine özgü zaman ve mekân pratikleri olduğunu, toplumsal zamanın ve toplumsal mekânın toplumsal pratiklerle farklı şekillerde kurulduğundan bahseden Harvey'de (2014, s.230) de olduğu gibi kentsel dönüşümü deneyimleyen Sulukule ve Ayazma halkının Bezirganbahçe ve Tozkoparan'a yerleştirilmesiyle başlayan (anti)sosyal yaşamsallık sosyolojik perspektifle analiz edilmelidir. Yine aynı perspektifle Certeau'da (2008, s.176) da ifade edildiği gibi mekânın günlük alışkanlık, tutum ve uygulamaların etkilenmesi ile yine hafıza belleğinin ve zamanın mekâna eklenişinde mekânın, zaman tarafından yok edilen bir boyuttan öte kesimselliğinde yatması söz konusudur. Filmde de açıkça bu kesimselliğin nasıl iç içe olduğundan bahsedilmektedir. Çünkü yerinden edinilen halkın TOKİ'lere taşındırılması aslında bir anlamda kentin en yaşanılmaz alanlarına itilmeleri, neo-liberal piyasacı politikaların bu kadar keskin bir şekilde sınıfsal uçurumu derinleştirici ve haliyle yıkıcı etkisinin olduğuna, hem de bir yandan da mekânların nasıl tüketildiğine ve bunun da 1970'ler sonrası petrol krizinin az gelişmiş ülkelerde çok daha fazla olumsuzlayıcı etkisinin kentsel boyutuna ilişkin analizinde saklıdır. Neo-liberal politikalar, Gottdiener'in de ifade ettiği üzere "kapitalizmin mekânda yeniden üretimini sağlamak amacıyla sosyal, ekonomik ve kültürel alanda yapılan düzenlemelerdir. Bu uygulama kent mekânında değişime neden olmuştur. Bu politikalar, sermayenin dolaşımını desteklemek için mekânı yeniden keşfetmiş ve yeniden üretmiştir" (Gottdiener, 2001, s.253-256).

Belgesel 6 temel bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler:

1. **Bölüm:** Küresel Kent
2. **Bölüm:** Sistemin Dinamikleri
3. **Bölüm:** Üçüncü Köprü
4. **Bölüm:** (Anti)Sosyal Konut Modeli

5. Bölüm: Plan Sermaye ve Demokrasi İle

6. Bölüm: Mahalle'den oluşmaktadır.

Ayazma ve Sulukule'de gerçekleşen yerinden edilme öyküsü kent, kentleşme, kapitalizm, insani yaşamdan uzak yaşamlar ile bu başlıklar etrafında tarihsel, politik, sosyolojik ve eleştirel perspektifle aktarılmıştır. Kapitalizmin özellikle 2. Dünya savaşından itibaren seri üretime ve tüketime dayalı yapısı sınıflararasındaki gelir adaletsizliğinin de gittikçe artmasına yol açmıştır. Kentsel dönüşümle birlikte TOKİ'lere yerleştirilmede sosyolojik olgular ve mekânın tasarlanışına ilişkin analiz de böylece belirtilmiştir. Çünkü mekân, toplumsal düzlemde farklı anlamsallığa sahiptir. Altındal'ın da özellikle dikkat çektiği üzere "yer ile mekân sık sık birbirleriyle karşılaştırılan iki kavramdır. Yer fiziksel bir boyut olmaktan öteye gidemezken, mekân o yerdeki insanların sosyal ilişki ağıyla dolaşıma girmesiyle doğrudan ilintilidir. Böylelikle mekân, pür bir yer olmaktan çok orada kurulan ilişkilenmeleri de kapsayıcı bir renge bürünmektedir. Mekânın özel ve kamusal formlarda kurulan gündelik yaşam pratikleri ise, ilişki ağlarının farklı dinamik ve deneyimlerin yeniden üretilmesiyle beslenir" (Altındal, 2018, s.6). Dolaşısıyla mekan uzun yıllar salt fiziksel anlamla ifade edilmiş olsa da esasında ontolojik ve toplumsal bir kategoridir (Maltaş Erol ve Görmez, 2016, s.82). Bu bağlamda mekânın; algılanılma, tasarlanma ve orada yaşayanlar tarafından karşılıklı olarak üretilmesi anlamında çok daha derin izleklerinin olması söz konusudur. Bu doğrultuda Ekümenopolis filmine konu olan kentsel dönüşüm adı altında yaşanan bir anlamda zorunlu göç ve sonrasında hayatta kalma mücadelesinin verilmesi mekân ve gündelik yaşam pratikleri arasında kurulan ilişkiselliğinin yapısına ilişkin sosyolojik tartışmayı gerekli kılar. İster istemez bu iki olgu arasında kurulan ilişkilerin doğası gereği, varlığı ve devamı karşılıklılık temel alındığı sürece kaçınılmazdır.

Kent, iktidar, mekân ve sınıfsallık temelinde aktarılanlar bağlamında hegemonik güç ilişkisinin mekânsal boyutu kentsel dönüşümde kendisini belirgin olarak göstermektedir. Burada önemle düşünülmesi gereken temel nüve şudur ki, kentsel dönüşüm kavramındaki dönüşümün iyileştirmeye yönelik bir girişimde ve evlerin yaşanılabilir hale getirilmesinde bu evlerin yıkılarak ranta açık alanlar şekline getirilip büyük sermaye sahibi müteahhitler tarafından rezidansların yapılmasıdır. Oysa kentsel dönüşüm kavramı Ataöv ve Osmay'ın da belirttiği üzere "kentsel sorunların çözümünü sağla-

yan ve değişime uğrayan bir bölgenin ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarına kalıcı bir çözüm sağlamaya çalışan kapsamlı bir vizyon ve eylem” olarak tanımlanmaktadır (Ataöv ve Osmay, 2007, ss.57-82). Bu kavram kentsel mekânların iyileştirilmesine yönelik strateji ve eylemlerin tamamına ilişkin olması gerekirken, anlamından uzaklaşarak dönüşümün, kapitalist sermaye ile devletin işbirliği şeklinde yoksul ve kente göç etmiş insanların mekânsal anlamda yerinden edinmelerine yol açan değişime bürünmüştür. Betonlaşmanın bir ülkenin gelişmişlik göstergesi olarak sunulduğu ifade edilen kapitalist kent olabilme algısının postmodern ve gerçeklikten uzak yapısı da bu anlamda sadece eşitsiz güç ilişkilerini değil aynı zamanda nefes alınacak yeşil alanların ve tabii ki doğanın yani tüm habitatın yok edilmesine yol açacağı için açıkça bir tehditin izleklerini sunmaktadır. Bu noktada Mimar Mücella Yapıcı’nın Amerika örneğini ifade ettiği söylemindeki ‘*Siz Central Park’a Bir Otel Yapabilir Misiniz? Hayır mümkün değil çünkü oradakiler bilir ki bir kentin nefes alması için gereklidir o alan*’ vurgusu kentlerin yutulduğunu ve sönmüldüğünü, yaşamların da yok edildiğine dair oldukça önemli bir farkındalığı da ortaya koymaktadır. Bu noktada yine Harvey’e değinmek yerinde olacaktır. Çünkü Harvey (1992) kapitalist kentin neden ve nasıl üretildiğine değin vazgeçilmez sorusunu sorarak, kentsel gelişme ve sermayenin hareketi arasındaki ilişkiyi değerlendirerek sınıfsal yapı ve mekânsal farklılaşma arasındaki ilişkiselliği sorgulamıştır. Ayrımlaşmanın kapitalist sistem ile bağını kentsel alandaki sınıfsallıkla açıklaması da kentin ekonomi politiğini tartışmak açısından önem taşımaktadır. Yine bu bağlamda 3. Boğaz köprüsünün yapılmasının ulaşım sorununu çöz(e)meyeceği noktasına değinen Mimar Oktay Ekinci’nin de vurguladığı üzere aslında İstanbul’u diğer metropollerden ayırt edici bir noktası Karadeniz ile Marmara Bölgesi arasında 30 km’lik bir alana sıkışmış bir konumda yer almasıdır ki bu artan nüfusun kentte nasıl yerleşeceği konusunda ciddi sıkıntıları ortaya çıkacaktır. Yine Mimar Mücella Yapıcı’nın bahsettiği üzere yol ve otoyolların yapımının insanları oraya çekmesi ile arasındaki doğrudan ilişki ister istemez Sultanbeyli örneğinde olduğu gibi kaçak kentlerin ortaya çıkışına da zemin hazırlayacağı öngörülmektedir. Yol yapmak sadece bir hizmetten öte aksine insanların burada yaşayabileceğine dair ipucunu da vermektedir; ancak tam da bu noktada, yapılan yeni yollar beraberinde sosyal politik alanı dikkate almayan neo-liberal politikalar nedeniyle arsa spekülasyonlarına da yol açmıştır.

Kent hakkına ilişkin hiçbir örgütlenmenin olmamasının doğal sonucu olarak ortaya çıkan kentsel dönüşümün yıkıcı etkilerinin ve kapitalizmin insanların yaşam haklarının insanların ellerinden alınmasına ilişkin mekânsal içerimleri filmde; mimarlar, şehir plancılar ve sosyologlar tarafından özellikle dillendirilmektedir. Sosyolog Akademisyen Şükrü Aslan'ın özellikle kentin pay edilmesindeki adalet vurgusu, sosyal politik alanın yeniden dizayn edilmesine ilişkin önemli bir ikazdır. Gelirin artmasının öneminin yanında, asıl önemli olanın gelirin paylaşılması olduğu dikkate alındığında, varıl ile yoksul arasındaki mevcut farkın gittikçe büyümesinin büyük bir sınıfsal tehlikeyi ortaya çıkarması olasıdır. Tarım arazilerinin yok edildiği, betonlaşmanın durmaksızın artarak ve her geçen gün iklim değişikliğini hissettirerek canlıların yaşam alanlarını yok ettiği, hızla artan nüfusun ekonomi tarafından beslenemediği, istihdam sorunlarının gittikçe çoğaldığı, gelir adaletsizliğinin neo-liberal politikalarla gittikçe arttığı, sınıfsal uçurumun derinleştiği bugünkü mevcut toplum yapısında kent hakkının sunulduğundan bahsetmek olanaklı gözükmemektedir. Bu doğrultuda önemli olan ayrımlaşmanın mekânsal olarak gerçekleştirilmesinin önüne geçip, tüm sınıfların bir arada yaşamalarının gerçekleşmesine ilişkin sosyal adalet ilkesinin bir an önce uygulama alanına konulmasının gerekliliğine ilişkin vurgunun öneminde yatmaktadır. Filmin girişinde de kentsel nüfusun artmasıyla ilgili olarak "*Kentler buna hazır mı?*" derken aslında tam da nüfus ve kentin kapsamı arasındaki bu orantısızlığın günümüzdeki görünümüne ilişkin önemli bir soru sorulmaktadır.

Filmin diğer bir değeri, yerinden yurdundan kopuş hikâyelerini pür inşaat sektöründeki kişilerle sınırlandırmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Mimarlar, şehir plancıları, politikacılar, müteahhitlerin yanı sıra sosyologların da konuya yaklaşımı kentsel dönüşümü deneyimleyen Kasım Aydın gibi iş bulmak umuduyla kente gelip, evlerinin yıkılıp, bomboş arazilerde inşa edilen TOKİ'lerde borçlandırılarak yaşamak zorunda bırakılan insanlar açısından da görebilmeyi ve duyarsayabilmeyi daha anlamlı hale getirmiştir. Burada yaşananın, yani yıkılanın sadece tuğla parçalarından öte hayatların olduğunu görmek önemlidir; çünkü yaşamların yok edilmesi aynı zamanda o evlere ait hafıza belleklerindeki izlerin de silinmesi anlamına gelmektedir. Filmde bir buzdolabının üzerinde duran "*Deyimler Sözlüğü*" kitabının gösterilmesi, tam da bu noktada o evde yaşayan ve eğitim hayatına devam eden çocukların olduğuna dair bilgi vermektedir. Dolayı-

sıyla evlerin yıkılması, çocukların eğitim hayatlarının nerde devam edeceğine, edebilme olanağının olup olmadığına ve çocukların o yaşlarda evsiz kalmanın travması ile karşı karşıya kalma sorunlarını yaşamalarına, yine kadınların bu yıkılmalar karşısında en çok etkilenen bir başka grup olarak evlerinin yıkımının ardından çadırda yaşamak zorunda kaldıkları dönemde suyun olmadığı yerde nasıl hayatta kalınabilirliği sorunu karşısında çaresiz bırakılmaya yol açmaktadır. Ailelerin evlerinin yıkımının sonrasında çadırlara yerleştirilmeleri ile yaşadıkları ve daha sonra TOKİ'lere borçlandırılarak geçirilmeleri kentsel dönüşüm kavramının asıl anlamının çok dışında ele alındığının açıkça göstergesidir. 20 Kasım 2008'de evleri yıkılan ailelerin kurdukları dayanışma çadırları ve İkitelli Ayazma Kentsel Dönüşüm Mağdur Aileleri oluşumu Aralık 2009'da Küçükçekmece Belediyesinden Bezirganbahçe'deki sosyal konutlara yerleştirilmeleri için yaptıkları başvurunun ardından TOKİ'lere geçiş süreçleri insani yaşam alanlarından ne kadar uzağında kabul edildiklerini göstermektedir. Filmde ayrıca *"Yaşam Mimarı"* adıyla tanınan Ali Ağaoğlu'nun beyaz baretliyle ne mimar olduğu ne de yaşanabilir hayatlar sunduğu, yerlerinden edilen halkın arazilerinde rezidanslar inşa ederek adeta yaşam merkezleri haline getirmeye dair "mış" gibi davrandığı ve gerçeklikten öte dünyayı göstermekte olduğuna tanık olunmaktadır. Bu anlamda Ağaoğlu'nun ve onun gibi piyasa odaklı düşünen politikacıların, yarattıkları gerçekliğin temelde gerçeklik alanını sunmadığı, yoksul olmanın suçlulukla eş tutulduğu, I. Elizabeth yasaları anlayışından öteye gidilemediği, neo-liberal piyasacı toplum yapısının eşitlik duygusunun çok uzağında seyrettiği, soylulaştırmanın mekânsal ayrımlarlarda kendisini açıkça gösterdiği, kentin periferisinin de periferisine itilmenin belgeselin sosyolojik okumasının yapılmasıyla mümkün olmaktadır. Burada asıl dikkat edilmesi gereken diğer bir konu, Ağaoğlu ve pek çok müteahhittin de yapmış olduğu gibi "neo-liberal politikaların kentsel dönüşüm sürecini etkilemesi ve istenmeyen değişimlere neden olmasıdır. Bu değişim, 1980 öncesi ve sonrası kentsel dönüşüm projeleri karşılaştırıldığında farkedilmektedir. Kentsel dönüşüm projeleri, özel sektörün aktörler arasına katılımı ve payının artırılmış olması ile sermaye odaklı projeler olarak görülmektedir" (Özbek Sönmez, 2005, s.17-18).

Tartışma ve Sonuç

Türkiye’de 1940’lı yıllarda görülmeye başlanan gecekondulu olgusu, İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD tarafından verilen Marshall yardımları ve tarımda makineleşmeyle birlikte kırsal kesimden büyük kentlere doğru olan göç sonucunda ortaya çıkmıştır. Tahire Erman’ın belirttiği üzere gecekondular, enformel konutlar alanları anlamını içermesi sebebiyle kent yoksulunun evi olarak kabul edilmektedir. Burada yaşayan bireylerin yaşadıkları mekânlar kadar kendi aralarında kurulan ilişki yapıları da enformeldir. Bu bağlamda kent merkezinin itici gücünden kentin çeperine doğru itilen ve hatta Goffman’cı kavramsallaştırmayla değinilecek olunursa etiketlenen yani ‘damgalanan’ yeni kentliler Harvey’nin de belirttiği gibi aynı yapısal özelliklere sahip oldukları için birlikte yaşamaya ve kümelenmeye eğilimlidirler. Bu eğilim Goffmann tarafından ‘toplumsal kimlik’ olarak nitelendirilen hemşehrilik olgusunu ortaya çıkarır ki bu olgu Altındal’ın ifade ettiği gibi yeni kentlilerin dışlanmışlık, yalnızlık, korku ve tedirginliklere karşı oluşturduğu kentte tutunabilmenin önemli bir aracı olarak enformel ilişki ağı ve bir tür savunma mekanizması olarak tampon mekanizma görevini de üstlenen bir güce sahiptir (2010). Yine benzer görüşü savunan Gilbert’in de aktardığı üzere “kırdan kente göçenler, öncelikli olarak kenti tanıma, iş bulma gibi ekonomik güçlüklerde, daha önceden göç etmiş ortak kökene dayalı olarak hemşehrilerinin bulunduğu alanlara göç ederek aynı mekânlarda kümelenmelere neden olmaktadır (Gilbert, 1984, s.118).

Nitekim Tozkoparan Mahalle Derneğini temsilen Ömer Kiriş’in, kentsel dönüşüm çerçevesinde devlet tarafından yeni yapılan binaların depreme karşı dayanıklılığını tüm mağdurlar adına sorgulaması, bu kümelenmenin ve farkındalığın ortak sesini göstermektedir. Yeni kentlilerin barınma ihtiyaçlarını giderme, iş bulma vb. ihtiyaçlarını daha kolay şekilde karşılamak için kullandıkları hemşehrilik olgusu, tüm bunlarla beraber gecekondulu mahallelerinin yasal statüye kavuşmasını sağlamak için de geçerli bir yol haline gelmiştir. 1960’lı yıllarda Demokrat Parti zamanında gecekondular için popülist yaklaşımlar içinde bulunan hükümet, oy kaygısı nedeniyle gecekondulara alt yapı ve tapu sözü vermiştir. 1980 darbesi ile gecekondulu mahallelerine olan müdahale daha da artmış ve Özal Yasaları olarak adlandırılan İslah İmar Planı Yasa Grubu çıkarılmıştır. Ayrıca 1980 sonrasındaki Özal’ın kente dair aflar sürecinde uygulamış olduğu popülist politikalar nedeniyle

serbest piyasa ilkeleri, sınıflar arasında kutuplaşmayı derinleştirmiş ve bu durum da ister istemez mekânsal ayrımlaşmalarda kendisini açıkça göstermiştir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001; Erman, 2010; Kurtuluş, 2010).

2000'li yıllara gelindiğinde gecekondular mekânlarını kentten soyutlamak için yeni yasalar getirilmiştir. Bu soyutlama, Kentsel Dönüşüm Projeleri adı altında yapılmaktadır. Günümüzde ise İmar Barışı olarak adlandırılan politikalar uygulanmaktadır. Tüm bunlarla birlikte İstanbul'un ulaşım sorununu çözmeyi öngören 3. Köprü projesi de yeni rant mekanları üretme potansiyeli olarak ele alınmakta ve İstanbul'un daha önceleri 2/3 oranında olan yeşil alanını 1/3 oranına düşürerek kenti yutabilecek bir güce sahip olacağı yaklaşımı, ekümenopolis fikrini desteklemektedir.

İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti olmasından çok kentin mekânsal ayrımlaşmalarla bölündüğü görülmektedir. Bu bağlamda Ali Ağaoğlu gibi müteahhitlerin İstanbul'u betonlaşmayla kentleşmeyi eş değer tuttuğu anlayışı nedeniyle, yeşil alanın altına otopark yapmayı çağdaşlık, parseldeki toprağın tamamını yitirip balkona ağaç dikmeyi ekolojik mimarlık sanılan gerçeklikten uzak bir anlayışın egemen olduğunu belirten Mücella Yapıcı, gecekondular mahallelerini yıkıp rezidanslığa geçilmesini olumsuzlayıcı bir dil kullanarak açıklamaktadır. Bu bağlamda Prof. Dr. Hatice Kurtuluş'un da savunduğu üzere *"Gecekondular bir bina sorunundan öte asıl olarak bir sosyal sorundur"* çıkarımını yapmak önem taşımaktadır.

Küreselleşmenin neo-liberal politikalarla arazinin meta olarak olimpiyat stadının yapılmasıyla değer kazanmasındaki kentin rant alanına çevrilmesine değin önemli açıklaması söz konusudur. Ayazma böylelikle sadece Küçükçekmece'nin küçük bir yeri değil aslında rantsal alanda önemli bir mekânsal alana sahip olan küresel sermayenin işlemesine 2008 yılındaki yıkımın ardından 2010 yılında Ali Ağaoğlu tarafından yaşam merkezi haline getirilmek üzere rezidansların inşa edileceğine dair kapitalist söyleminin en vurucu noktası *"10 bin peşin, ev senin"* söyleminde saklıdır. Nasrettin Hoca'nın *"parayı veren düdüğü çalar"* kapitalizmin egemen söylemi paranın en önemli güç olduğunun savunulması ile eş değerliliği burada da görülmektedir. Buna bağlı olarak TOKİ, Kurtuluş'un da dediği üzere sınıflar arasında ciddi anlamda risk oluşumuna sebep olmaktadır. Çünkü TOKİ belediyeler aracılığıyla müteahhitlere devredilmekte ve burada insanların yaşamları üzerinde yerinden edilmelerine yol açmaktadır. Ortaya çıkan ve sosyolojik olarak temeldeki sorun şüphesiz sosyal devletin çöküşünün ve

bitişinin kentsel alandaki ayrışmalarında vahşi kapitalizmin yoksulları izole yaşamlarla etiketleyerek 'mikroplu kıyılar' adını verdiği gecekondularından sanki ayrı ve bambaşka yaşamlar sunuyormuşçasına bir dünya yaratılmasına dair bir algı oluşturmasında yatmaktadır. Ancak bu Baudrillard'cı anlamda da hipergerçeklikten başka bir şey değildir. Öyle ki bu insanların yaşamış oldukları aslında devlet tarafından ve sermaye güçleri tarafından kentsel rantlar ön planda tutularak sürgün edilmelerinde görülmektedir. Filmin 22. dakikasında yoksul bir evin duvarındaki "Avrupa Birliğine Mağdur Hakkı Yiyerek Mi Katılacağız" yazısı tam da insanların bu yerinden ediliş öyküsünün borçlandırılarak sosyal konut adı altında TOKİ'lerde yaşamak zorundalığına bırakılmanın dikkat çeken açıkça bir göstergedir. Dolayısıyla günümüzde değişen TOKİ yasasıyla da birlikte müteahhitler için toplu konut yapımlarında asıl amaç rant olması nedeniyle, bu alanlar barınma ihtiyacını karşılamak için insani yaşam alanları sağlamak yerine sosyal ilişkilerin zayıflatıldığı mekânlar olmaktan öteye gidememektedir.

Sonuç olarak kent çeperine itilen yoksulların, çeperden de koparıldığı toplumsal ayrışmaların önüne geçilmezse, Yapıcı'nın da dediği üzere kaos kaçınılmazlığı söz konusudur. Bu nedenle Türkiye'de kentsel dönüşüm sorununu sınıfsal kutuplaşmadan kurtararak, heterojenliğin kentin dinamizmini sağlayacağı noktasına yaklaşarak, yoksulluğu önleyici istihdam alanlarının arttırılması, kentsel ve mekânsal ayrımlaşmaların önünün tıkanması, soylulaştırma projelerinin yerine bütüncül sosyal politikaların etkili olduğu kentsel bütünleşme olgusunun yaşama geçirilmesine gereksinim duyulmaktadır. Çünkü kentin heterojenliğini besleyen yapısının yıkılması, beraberinde toplumsal damgalamalara gebe olacağı noktasında önemli bir kentsel adalet sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda kent çeperine itilen yoksulların, çeperden de koparılmaya çalışılması ve bu süreçte toplumsal dışlamaların gerçekleşmesi sonuç itibarıyla kentsel adaletsizlik olgusunu beslemektedir. Türkiye özelinde yaşanan bir kentsel dönüşüm öyküsünün aktarımı sosyolojik okuma ile değerlendirildiğinde, bu olgunun sadece bina ve yapı sorunu olmaktan öte çok daha temelde bütüncül politikaların ve yaşamsal insani boyutların bir aradalığıyla düşünülmesini gerekli kılmaktadır. Bunun gerçekleşebilmesi adına neo-liberal piyasacı politikaların 1929 dünya ekonomik buhranından günümüzde değin kapitalizmin karşılaştığı krizlerden çıkabilmesi ve sınıflar arasında yaratmış olduğu eşitsiz uygulamaların yerine ve özellikle 1990'lardan itibaren dünya kapita-

lizmdeki yaratılan finansallaşmanın yıkıcı etkisinin yerine sosyal adalet ilkesinin uygulanması elzemdir.

Kentsel yaşam alanlarının var olduğu, kentsel dönüşümün insanları etiketlemeden ve ötekileştirmeden yaşadığı mekânın iyileştirilerek, yaşayanların borçlandırılmadan kentin merkezlerinde yaşamlarını sürdürebilecekleri, uluslararası sermayenin az gelişmiş ülkeler üzerinde uyguladıkları neo-liberal politikalardan uzak, dolayısıyla sınıf ve sosyal devlet odaklı ekonomik ve toplumsal politikaların uygulanması en önemli çözüm ve çıkış yolu olarak kabul etmek olanaklıdır. Aksi takdirde belgeselin son karesinde görüldüğü gibi halkın örgütlenerek *“doğduğu mahallelerde mülteci olmayı istememek”* şeklindeki dövizlerde yazıldığı gibi sokaklara çıkabileceği olasılığı dikkate alınarak gecekondulardan toplu konutlara taşınmaları taksitlere bölünmüş olsa da borçlandırılarak yerinden edilmelerinin, insanların en doğal barınma ve sosyal yaşam hakkına müdahale olarak algılanabileceği için sınıflar arasında mekânsal ve toplumsal ayrımlaşmalar yaşanacaktır. Bunu önlemek adına mevcut konutlarının iyileştirilmesi gerçekçi ve sosyal adaletin gerçekleşmesine dair çözümü sağlayacaktır.

EXTENDED ABSTRACT

**On the Axis of the Representation of Urban Justice
Sociological Reading of Ecumenopolis
(City Without End)**

*

Yonca Altındal
Balıkesir University

The phenomena of urbanization, modernization and capitalization are directly related to each other. The phenomenon of urbanization, in its general view, is a phenomenon that requires the inclusion of economic, social, cultural and political contexts, not only as the agglomeration areas of the population living together. In this sense, urbanization has broken away from homogeneity and evolved into a heterogeneous identity where differences coexist. Thus, the meanings attributed to the city have changed and transformed over time. Because of this mobility, it is not possible to talk about the existence of a single urbanization. The decisive factor in this is the position of the countries in the summer of development. Therefore, until a country is a developed, developing or third world country, it is necessary to examine the social aspects of urbanization. When we look at the levels of development of countries, it is seen that this difference is especially evident in the urbanization process in underdeveloped countries and its relationship with industrialization. Less developed countries, is affected by the hegemonic centers of capitalism and progress in the process they can perform low due to the increased level of development closing the economic gap between the developed countries, with increasingly a little further each year as a result of growth they are falling behind.

When we look at Turkey's urbanization adventure, it is possible to say that it happened more quickly and unplanned compared to developed and capitalized countries. Since the 1940s, the Inner Wave calls for migration to the big cities, but in a sense it is due to the existence of mandatory economic conditions. The failure of the agrarian reform to be implemented with the Democratic Party period, however, led to the transition to mechanization in agriculture with the help of Marshall, and the migration of peasant people

who were unable to work their land to the cities and then became cheap laborers. At the same time, many social policy areas such as the right to shelter, the right to life, the right to education, and the right to health have been questioned. In a sense, migration and its aftermath have been ignored.

With the migration, it was tried to find a solution to the housing problem of the people not by the state, but by making slums with the Domestic Relations of the emigrants. Over time, the numbers of poverty have increased, both from the point of view of the slums and the people living here. Because of economic and social changes, poverty does not only occur with scarcity of income. In particular, the collapsing economies of underdeveloped countries, as a result of this, there are gaps in the class structure that are being reshaped in the social structure that is being differentiated. Due to the non-implementation of social policies, the poor in the cities were forced to live under more difficult conditions with the disappearance of the protection of urban social services and the social state. Slums have been considered important voting potential places at election times in Turkey. Accordingly, it has been tried to give legal status to the structures that are considered illegal by giving the slums "zoning" or "land grant amnesty" title deeds. In this way, slums are shaped around populist policies. In the 1960s, the government was involved in populist approaches to slums in its time by the Democratic Party, and due to vote anxiety, the slums were promised infrastructure and Land Registry. With the 1980 coup, the intervention in slum neighborhoods increased further and the reform Development Plan Law Group called Özal laws was enacted. Furthermore, due to the populist policies that Özal implemented in the amnesty process of the city after 1980, the free market principles deepened the polarization among the classes and this situation showed itself clearly in spatial separations.

Under the name of urban transformation, which is very much on the agenda today, the places and houses where many lower class and poor people live were demolished and people were displaced and placed in Toki. There is a situation where there are problems of transportation for people whose homes have been destroyed and who are forced to live in the periphery of the city by borrowing, and where education and health centers do not even take place when they are moved to housing. Spatial segregation also leads to social segregation over time, fueling possible conflicts between classes. This decomposition, in which the upper class does not want to ac-

cept the lower class spatially, over time pushes the lower class towards its non-acceptance to the upper class. The heterogeneous structure of the city pushes towards polarization along with this separation and gentrification, and the lands of displaced people become open spaces to rant. In this sense, serious difficulties arise in the representation of social justice.

The documentary *Ecumenopolis (City Without End)* also presents a cross-section of the Istanbul story of urban transformation. The class context brings with it the spatial discrimination in the residential areas of cities, and thus the unequal distribution is clearly felt. In the documentary, those who experience this displacement are evaluated around many different perspectives, such as politicians, architects, sociologists. The documentary also discusses the fact that Istanbul can no longer carry the population as a settlement, that city plans are not made on the axis of social justice, and how income among classes is divided as a projection of spatial displacement, capitalism and class in sociological perspective.

Kaynakça / References

- Altındal, Y. (2010). Kentleşme sürecinde hemşehrilik olgusu ve mekânsal kümelenmede yeniden üretilen kimlik. *Kent ve Toplum Dergisi*, 2(1). 72-85.
- Altındal, Y. (2017). Kir'in muhatabı: Kadın kat görevlilerin hayat tutunma dinamikleri. *Çalışma Hayatında Kadın* içinde (s.231-256) .Marmara Üniversitesi Yayınları,
- Altındal, Y. (2018). Mış Gibi politikalarla kamusalda görünmezliği 'korunan' sessiz yığınlar: *Kadınlar, Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan Sempozyum Bildiriler Kitabı*, Tarih, Yer. 6-26.
- Ataöv, A. ve Osmay, S. (2007). Türkiye'de kentsel dönüşüme yöntemsel bir yaklaşım. *METU JFA*, 24(2), 57-82.
- Brenner, N. 2000. The urban question as a scale question: Reflection on Henri Lefebvre, urban theory and the politics of scale. *International Journal of Urban and Regional Research*, 24(2), 361-378.
- Bondi, L. (1992). Gender symbols and urban landscapes. *Progress in Human Geography*. 16(2). 157-170.
- Castells, M. (1997). *Kent, sınıf, iktidar*. (Çev. A. Erendil), 1.Baskı, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınevi.
- Certeau, M. (2008). *Gündelik hayatın keşfi ı. eylem*, Uygulama, Üretim Sanatları. Ankara: Dost Kitabevi Yay. (Orijinal yay. yılı 1990)

- Clarke, Simon, (2005). The neoliberal theory of society. (A. Saad-Filho and D. Johnston Eds.), *Neoliberalism A Critical Reader* içinde (s.50-59), Pluto Press, London,
- Davis, M. (2007), *Gecekondu gezegeni*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Ecevit, Y., (1998). Türkiye’de kadın emeğinin toplumsal cinsiyet temelinde analizi. (A. B. Mirzahoğlu Ed.). *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*. İçinde (s. 267-284), İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları.
- Erder, S. (2001), *Ümraniye:İstanbul’da bir kent kondu*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erman, T. (2010) Kent ve gecekondu. *Türkiye’de kent sosyolojisi çalışmaları*, içinde (s. 227-265), İstanbul: Örgün Yayınevi,
- Gilbert, A. (1984) *Cities, poverty and development: Urbanization in the third world*. New York: Oxford Universtiy Press.
- Gottdiener, M. (1984). *Mekan kuramı üzerine tartışma: Kentsel Praksise doğru*, (Der. M.P. Smith) (Çev. Ç. Kesinok.).
- Harvey, D. (1992). Class Structure and the theory of residential differentiation. *The Urban Experience*, (2nd Ed.), Blackwell, UK.
- Harvey, D. (2014). *Postmodernliğin durumu*, (Çev. S. Savran). 7. Baskı. İstanbul: Metis Yay. (Orijinal Yay. yılı 1990)
- Harvey, D. (2016). *Sosyal adalet ve şehir*. (Çev. M. Moralı.) 5. Baskı. İstanbul: Metis Yay.
- Hulme, D., Moore, K. ve Shepherd, A. (2003). Chronic poverty: Meanings and analytical frameworks. *Chronic Poverty in India*. (içinde) (A. Kapur Mehta ed.), Indian Institute of Public Administration (IIPA), New Delhi.
- Işık, O. ve Pınarcıoğlu, M. (2001), *Nöbetleşe yoksulluk: Sultanbeyli örneği*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Keleş, R. (1993), *Kent ve siyaset üzerine yazılar (1975-1992)* (İstanbul: IULA-EMME Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Orta-doğu Bölge Teşkilatı Yayını, Kent Basımevi).
- Keleş, R. (2008). *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi, Ankara, 10. Baskı
- Kıray, M. B. (2000). *Ereğli: Ağır sanayiden önce bir sahil kasabası*. İstanbul, Bağlam Yayınları.
- Kurtuluş, H. (2010) Kent sosyolojisinde değişen kavrayışlar ve Türkiye’nin kentleşme deneyimi. *Türkiye’de Kent Sosyolojisi Çalışmaları* içinde (s. 175-225.),- İstanbul: Örgün Yayınevi.
- Lefebvre, H. (2001). *Mekanın üretimi*. (Çev. I. Ergüden), İstanbul:Sel Yayıncılık

- Lloyd, D. J. (1979) *Broad Street: Its houses and residents through eight centuries*. Ludlow Research Papers, 3.
- Maltaş Erol, A. ve Görmez, K. (2016). Ütopyalarda mekân tahayyülleri: Utopia'nın mekânı. *Kmü Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(30), 81-86, ISSN: 2147-7833.
- Marshall, G. (2003). *Sosyoloji sözlüğü*. İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Massey, D. (2000). *Space, place and gender*. (3. baskı.) Minneapolis. US. University of Minnesota Press. (1. Baskı yılı 1994).
- Merrifield, A. (2012) Metromarksizm, şehrin marksist bir hikayesi, (Çev. N. Ünver), Ankara:Phoenix Yayınları,
- Moulaert, F., Rodriguez, A. ve Swyngedouw, E. (Eds) (2001) Social polarization in metropolitan areas. *The Role of New Urban Policy, Special Issue, European Urban And Regional Studies*, 8(2), 99-102.
- Özbek, S. (2005) Kentsel dönüşüm süreçlerinde aktörler-beklentiler riskler. *Ege Mimarlık Dergisi*, 53, 16-21.
- Uyanıker Kırbaşı F. (2017) *Neoliberalizmin kent üzerindeki sosyo-mekânsal etkisi: Ankara örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Kent ve Çevre Bilimleri) Anabilim Dalı, Ankara.
- Şenyapılı, T. (1998) Cumhuriyet'in 75. yılı gecekondunun 50. Yılı. *75 yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, İstanbul:Tarih Vakfı,
- Tekeli, İ. (2007). Türkiye'de mimarlığın gelişiminin toplumsal bağlamı. *Modern Türk Mimarlığı içinde* (s. 13-36), Ankara:TMMOB Mimarlar Odası Yay
- Warner, M., ve Gerbasi, J. 82004). Rescaling and reforming the state under NAFTA: Implications for subnational authority. *International Journal of Urban and regional Research*, 28(4), 858-873.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Altındal, Y. (2020). Kentsel adaletin temsil edil(e)memesi ekseninde Ekümenopolis (Ucu Olmayan Şehir) filminin sosyolojik okuması. *OPUS—Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 2200-2230. DOI: 10.26466/opus.688339

Sosyal Hizmet Mesleği Uygulama Standartlarına Genel Bakış: Amerika Birleşik Devletleri Örneği

DOI: 10.26466/opus.650547

*

Ömer Faruk Cantekin* – Ayşe Nur Pekasıl**

* Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara/Türkiye
E-Posta: cantekin@gazi.edu.tr ORCID: [0000-0001-5096-3233](https://orcid.org/0000-0001-5096-3233)

** Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara/Türkiye
E-Posta: aysenurpekasil@gazi.edu.tr ORCID: [0000-0003-1864-0359](https://orcid.org/0000-0003-1864-0359)

Öz

Bu çalışmanın amacı Amerika Birleşik Devletleri bağlamında sosyal hizmet mesleğinin yeterlilik ve uygulama standartlarının genel bir profilini çizmektir. Bu amaca yönelik olarak, en kapsamlı olan ve yaygın olarak referans verilen Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (USHUD) tarafından geliştirilen standartlar özet olarak açıklanmıştır. Sağlık hizmetleri, madde kullanım bozukluğu olan müracaatçılar, çocuk refahı alanı, ergenlere yönelik sosyal hizmet uygulamaları, klinik sosyal hizmet uygulamaları, yaşlı yetişkine bakım veren aile üyelerine ilişkin uygulamalar ve okul sosyal hizmet uygulamaları başlıklarına yer verilmiştir. Sonuç olarak, sosyal hizmet uygulamalarının çeşitliliği göz önüne alındığında tüm durumları kapsayan tek bir yeterlilik ve uygulama standardı geliştirilememektedir. Sosyal hizmet uygulamalarının gerçekleştirildiği koşulların sürekli değişmekte olmasına rağmen, mevcut şartlarda kültürel yeterlilikler ve etik değerlerin dikkate alınmasıyla uzlaşılarak oluşturulmuş standartların açıkça belirtilmesi, sosyal hizmet bilgi temelini nasıl kullanılacağına, etkili mesleki uygulamaların nasıl yapılabileceğine, hizmet sunumunda kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında nasıl bir işbirliği yapılabileceğine ve sunulan hizmetlerin nasıl değerlendirilebileceğine ışık tutacaktır. Son olarak, bu çalışmanın Türkiye bağlamında yapılacak standart geliştirme çalışmalarına da yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Amerika Birleşik Devletleri, sosyal hizmet mesleğinin yeterlilik ve uygulama standartları, uluslararası sosyal hizmet uzmanları derneği*

An Overview of the Social Work Practice Standards in the USA

*

Abstract

The aim of this study is to portray a general profile of the competency and practice standards of social work as a profession in the United States of America. To this end, being the most comprehensive and commonly referred ones, the standards developed by National Association of Social Workers (NASW) have been briefly explained. Healthcare services, clients with substance use disorders, child welfare, the practice of social work with adolescents, clinical social work practices, social work practice with family caregivers of older adults, and school social work practices. As a result, considering the variety of social work practices, it seems not possible to develop only one competency and practice standard good enough to cover all possible cases. Although the conditions of social work delivery are changing, to explicitly express the standards developed with a broad consensus considering the cultural competencies and ethical values in the current circumstances is thought to shed light on how the knowledge base of social work should be used, how effective professional practices should be implemented, what kind of collaboration could be possible between public and voluntary organizations in service delivery, and how the services provided could be evaluated. Finally, this study is expected to contribute to the standard development processes in social work in Turkey.

Keywords: *United States of America, competency and practice standards of social work, national association of social workers*

Giriş

Amerika Birleşik Devletleri siyasal yönetim yapısı olarak eyalet sistemini benimsemiştir. Buna göre ulusal düzeydeki kuruluşlar ve eyaletlerde yer alan kuruluşlar farklı referans çerçeveleri kullanmış ve kimi noktalarda bir-biriyle örtüşse de farklı yeterlilik ve uygulama standartları geliştirmişlerdir. ABD’de ulusal düzeyde faaliyet gösteren önde gelen kurum Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (USHUD) (National Association of Social Workers - NASW) dir. Dernek, Washington merkezlidir ve standartlar konusunda en kapsamlı çalışmalarını yürüttüğü söylenebilir.

Ulusal düzeyde USHUD tarafından geliştirilmiş standart, performans beklentileri ve göstergelerinden, sosyal hizmetin alt uygulama alanlarına yönelik (ergenlerle sosyal hizmet, madde bağımlılarıyla sosyal hizmet, okul sosyal hizmeti vb.) olarak geliştirilen yeterlik standartları vardır. Benzer şekilde Amerikan Ulusal Okul Sosyal Hizmeti Derneği (School Social Work Association of America - SSWAA) tarafından geliştirilmiş okul sosyal hizmeti uygulamalarına yönelik yeterlilik alanlarında standartlar mevcuttur. Diğer yandan üniversiteler, STK’lar ve eyaletlerde yer alan ilgili kurulların da ulusal standartların dışında özellikle sosyal hizmet eğitime yönelik geliştirmiş olduğu standartlar bulunmaktadır. Bu çalışmada bunlardan en kapsamlı olan ve yaygın olarak referans verilen USHUD tarafından geliştirilen standartlar özet olarak değerlendirilmiştir.

Sağlık Hizmetleri Bağlamında Sosyal Hizmet Uygulamaları Meslek Standartları

ABD’de sosyal hizmet uzmanı Sosyal Hizmet Eğitimi Konseyi tarafından akredite edilmiş bir program ya da fakülte tarafından verilen sosyal hizmet alanında lisans ya da yüksek lisans diplomasına sahip kişi olarak anlaşılmaktadır (NASW, 2016).

Bu bölümde yer alan 13 standart 2016 yılında USHUD tarafından sağlık hizmetleri bağlamında yürütülen sosyal hizmet uygulamaları için geliştirilmiştir. Sosyal hizmetin sağlık hizmetlerinde önemli bir yer tuttuğu belirtilmiş ve sosyal hizmet uzmanlarının önleyici halk sağlığı, birincil ve akut bakım, rehabilitasyon, uzun dönemli bakım gibi pek çok alanda faaliyet gösterdiğine dikkat çekilmiştir. Ayrıca, profesyonel sosyal hizmet uzmanlarının verdikleri

hizmetin bireylerin iyilik hallerini etkileyen biyopsikososyal, tinsel ve çevresel konuları kapsadığı ifade edilmiştir (NASW, 2016). Görüldüğü gibi birey hem kendi özellikleri hem de çevre etkisiyle bir bütün olarak ele alınmaktadır.

Diğer yandan, standartların bazı temel ilkelere dayandığı ifade edilmiştir. Bu ilkeler danışanın kendi kaderini tayini (self-determination), kültürel yeterlik ve tüm insanların onurlu ve değerli olduğunun teyidi, ekolojik perspektif, güçlü yanlara vurgu, danışan-sosyal hizmet uzmanı ilişkisinin önemi, sosyal adalet, sosyal hizmet araştırmalarının önemi (NASW, 2016) olarak ifade edilmiştir.

Sağlık hizmetleri bağlamında yürütülen sosyal hizmet uygulamaları için geliştirilmiş olan standartlar sırasıyla şu şekildedir:

1. **Etik ve Değerler:** Sağlık hizmetlerinin verildiği ortamlarda çalışan sosyal hizmet uzmanları, etik kararların alınmasında rehber olarak *USHUD Mesleki Etik Kurallarını* (2008) kullanarak, sosyal hizmet mesleğinin etiğine ve değerlerine uyar ve bunları destekler.
2. **Nitelikler:** Sağlık hizmetlerinin verildiği ortamlarda çalışan sosyal hizmet uzmanları, Sosyal Hizmet Eğitimi Konseyi tarafından akredite edilmiş bir program ya da fakülte tarafından verilen sosyal hizmet alanında lisans ya da yüksek lisans diplomasına sahiptir, uygulama yaptığı eyaletin ya da bölgenin lisans ve sertifikasyon gereklerine uyar ve sağlık hizmetlerinin verildiği ortamlarda sosyal hizmet uygulamaları yapabilecek becerilere ve mesleki deneyime sahiptir.
3. **Bilgi:** Sağlık hizmetlerinin verildiği ortamlarda çalışan sosyal hizmet uzmanları, işlevsel güncel kuramsal bilgi ve kanıta dayalı uygulama bilgisini edinir, sürdürür ve bu bilgiyi sosyal hizmet uygulamasının kaliteli bir biçimde verilmesini sağlamak için kullanır. Bu bilgi ve beceriler fiziksel ve zihinsel/davranışsal sağlık, sağlık hizmetleri sistemine ilişkin konular, sağlık hizmeti verilen ortamlarda sosyal hizmet uzmanlarının rolleri- sorumlulukları ve araştırma- değerlendirme alanlarını kapsamaktadır.
4. **Kültürel ve Dilsel Yeterlik:** Sağlık hizmetlerinin verildiği ortamlarda çalışan sosyal hizmet uzmanları, Sosyal Hizmet Uygulamalarında Kültürel Yeterlik Göstergeleri ve Standartları'na (bir sonraki başlıkta ayrıntıları

verilecektir) uygun olarak (NASW, 2015b) kültürel ve dilsel açıdan uygun bir biçimde hizmetlere erişimi sağlar ve kolaylaştırır. ABD toplumsal yapısı oldukça geniş bir çeşitlilik (ırk, etnik köken, sosyoekonomik durum, cinsel yönelim, din, yaş, aile durumları, dil vb.) göstermektedir. Bu nedenle, bu alandaki yeterlik sosyal hizmet uygulamalarının layığıyla yapılabilmesi için ayrı bir önem taşımaktadır.

5. **Tarama ve Değerlendirme:** Sağlık hizmetlerinin verildiği ortamlarda çalışan sosyal hizmet uzmanları, kanıta dayalı bakım planları geliştirmek için kullanmak üzere bilgi toplayarak danışanları ve danışan destek sistemlerinin üyelerini uygun olduğu durumlarda tarama ve değerlendirme faaliyetlerinde kullanır. Bu bağlamda, biyopsikososyal ve tinsel değerlendirmede sosyal hizmet uygulamalarının temel süreçlerinden biridir. Ayrıca değerlendirme bir defaya mahsus bir faaliyet olmayıp sürekli yapılan bir uygulamadır.
6. **Bakım Planlama ve Müdahale:** Sağlık hizmetlerinin verildiği ortamlarda çalışan sosyal hizmet uzmanları, danışan ve aile merkezli bir bakım süreci sağlar ve danışanın iyi olma durumunu artıracak kanıta dayalı bakım planları geliştirir ve uygular. Yapılabilecek müdahaleler arasında bilişsel-davranışsal terapi, güdüleyici görüşme, kronik hastalıklarda özyönetim, psiko-eğitimsel hizmetler, kısa süreli terapi sayılabilir.
7. **Savunuculuk:** Sağlık hizmetlerinin verildiği ortamlarda çalışan sosyal hizmet uzmanları, özellikle marjinal, tıbbi açıdan karmaşık ya da dezavantajlı gruplara hizmet verilmesi, bakıma erişim ve çıktıların iyileştirilmesi amacıyla sistem düzeyinde değişimi destekler ve danışanların ve danışan destek sistemlerinin çıkar ve ihtiyaçlarını savunur. Sosyal hizmet uzmanı danışanın haklarını sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştırarak, hizmetlerin ulaşmasına engel olan noktaları tespit edip kaldırarak korur ve karmaşık sağlık sistemi ve sosyal sistem içinde danışanın kolay yön bulmasına yardımcı olur.
8. **Disiplinlerarası ve Örgütler Arası İşbirliği:** Sağlık hizmetlerinin verildiği ortamlarda çalışan sosyal hizmet uzmanları, danışanlara ve danışan destek sistemlerine etkili hizmetlerin ulaşmasını sağlar ve bu hizmetleri destekleyip geliştirir ve sağlık hizmetleri personeli ve diğer meslektaşlar arasındaki işbirliğini destekler.

9. **Uygulamaların Değerlendirilmesi ve Kalite İyileştirme:** Sağlık hizmetlerinin verildiği ortamlarda çalışan sosyal hizmet uzmanları, danışan sağlığının iyileştirilmesi ve iyi olma halinin artırılması için sürekli yapılan biçimsel uygulama değerlendirme sürecine katılır, hizmetlerin etkililiğini ve uygunluğunu değerlendirir ve uygulamaları güçlendirerek yeterlikleri artırır.
10. **Kayıt Tutma ve Gizlilik:** Sağlık hizmetlerinin verildiği ortamlarda çalışan sosyal hizmet uzmanları, danışana ait bilgilerin gizliliğini ve korunmasını sağlar ve danışanın değerlendirilmesi, yapılan müdahaleler ve çıktılarına ilişkin bilgileri zamanında kayıt altına alır. Kayıt tutma, sosyal hizmet uygulamasının, program değerlendirmesinin ve bakım planlama faaliyetinin temelini oluşturmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının yerel, eyalet ve ulusal düzeylerdeki gizlilik kurallarına harfiyen uymaları beklenir.
11. **İş Yükü Sürdürülebilirliği:** Sağlık hizmetlerinin verildiği ortamlarda çalışan sosyal hizmet uzmanları, sorumlulukları gereği sosyal hizmetlerin kaliteli ve etkin olarak sunulmasına imkan sağlayacak içerikte ve yoğunlukla iş yükü almayı destekler.
12. **Mesleki Gelişim:** Sağlık hizmetlerinin verildiği ortamlarda çalışan sosyal hizmet uzmanları, bağlı bulunduğu eyaletin ya da bölgenin lisans ve sertifikasyon gerekleri çerçevesinde ve Sürekli Mesleki Eğitim Standartları'na (NASW, 2003) uygun olarak kendi mesleki gelişimlerini sürdürme konusunda kişisel olarak sorumluluk üstlenir. Sosyal hizmet uzmanları kendi uygulama alanları çerçevesinde yeterliklerini sürdürürebilmek için devamlı bir mesleki gelişim süreci içinde olmalıdır.
13. **Denetim ve Liderlik:** Sağlık hizmetlerinin verildiği ortamlarda çalışan sosyal hizmet uzmanları, kendi kurumları içerisindeki eğitsel, denetimsel, yönetsel ve araştırmaya ilişkin faaliyetlerde liderlik rolü üstlenir, sağlıklı bir sosyal hizmet işgücü oluşmasına katkı sağlamak için sosyal hizmet mesleği içinde yer alan diğer personele mentörlük yapar. Sağlık hizmetleri bağlamındaki sosyal hizmet denetiminin amacı denetlenen uzmanın mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmek ve danışanlara ve ailelere kaliteli hizmet götürebilme yeterliliğini artırmaktır. Denetim mesleki gelişimi kolaylaştırır ve klinik sonuçların iyileşmesine neden olur (NASW, 2016).

Madde Kullanım Bozukluğu Olan Danışanlara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları Standartları

Bu bölümde yer alan 12 Standard 2013 yılında USHUD tarafından Madde Kullanım Bozukluğu Olan Danışanlara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları için geliştirilmiştir (NASW, 2013).

1. **Etik ve Değerler:** Madde kullanım bozukluğu olan danışanlarla çalışan sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet mesleğinin etiğine ve değerlerine bağlıdır ve etik kararların alınmasında rehber olarak *USHUD Mesleki Etik Kurallarını* (2008) kullanır. Madde kullanım bozukluğu olan danışanlarla yapılan sosyal hizmet uygulamalarının kendine özgü yönlerini, danışanların ve ailelilerinin ihtiyaçlarını bilir.
2. **Nitelikler:** Madde kullanım bozukluğu olan danışanlarla çalışan sosyal hizmet uzmanları, USHUD ve ilgili eyalet ya da federal yasalarca belirlenen mesleki uygulama koşullarını sağlar ve madde kullanım bozukluğu olan danışanlarla yapılan mesleki uygulamalara ilişkin sosyal hizmet mesleğinin temel bilgi ve yaklaşımlarıyla donanıktır.
3. **Değerlendirme:** Madde kullanım bozukluğu olan danışanlarla çalışan sosyal hizmet uzmanları, madde kullanım bozukluğu olan danışanlara uygun teşhis ve tedavi planlarını sağlamak için danışanlarıyla ilgili sürekli değerlendirme yapar.
4. **Müdahale:** Madde kullanım bozukluğu olan danışanlarla çalışan sosyal hizmet uzmanları, yaptıkları müdahalelerde değerlendirme ve kanıtla dayalı uygulama temelli bilgilere sahiptir ve bu bilgileri uygulamalarında kullanır.
5. **Karar Verme ve Uygulamanın Değerlendirilmesi:** Madde kullanım bozukluğu olan danışanlarla çalışan sosyal hizmet uzmanları, danışan hizmetlerini geliştirmek ve genişletmek için kendi yaptıkları uygulamaları düzenli olarak değerlendirir ve verileri hizmet sunumuna rehberlik etmek için kullanır.
6. **Kayıt Tutma:** Madde kullanım bozukluğu olan danışanlarla çalışan sosyal hizmet uzmanları, meslek etiği, yerel, eyalet ve federal düzeydeki talimatlar doğrultusunda uygun ve doğru verilerin ve sosyal hizmetlerin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi ile ilgili belgelerin kaydını tutar.

7. **İş Yükü Yönetimi:** Sosyal hizmet uzmanları, madde kullanım bozukluğu olan danışanlara hizmet verirken kendi sorumluluklarını yerine getirmek ve kendi rollerini netleştirmek için iş yüklerini organize eder.
8. **Mesleki Gelişim:** Sosyal hizmet uzmanları, madde kullanım bozukluğu olan danışanlara ve ailelerine en yeni, en faydalı ve kültürel açıdan en uygun hizmetleri sunabilmek için bilgi ve becerilerini sürekli iyileştirme çabası içindedir.
9. **Kültürel Yeterlik:** Sosyal hizmet uzmanları, bütün danışanlara ve ailelerine kültürel anlayış ve yeterlik çerçevesinde hizmet götürülmesini sağlar.
10. **Disiplinlerarası Liderlik ve İşbirliği:** Sosyal hizmet uzmanları, olumlu tedavi ortamlarının geliştirilmesinde, diğer profesyonellerin denetiminde, yönetsel istikamet belirlenmesinde, madde kullanım bozukluğu ile ilgili araştırmalarda ve tedavilerin geliştirilmesinde liderlik yapar.
11. **Savunuculuk:** Sosyal hizmet uzmanları, madde kullanım bozukluğu olan danışanların ve ailelerinin uygun olan hizmetlere eşitliğe uygun olarak zamanında erişmesini sağlamak adına savunuculuk rolü üstlenir.
12. **İşbirliği:** Sosyal hizmet uzmanları, madde kullanım bozukluğu olan danışanlara ve ailelerine verilecek etkin hizmetleri desteklemek, iyileştirmek ve sunmak için disiplinlerarası ve kurumlar arası işbirliğine destek verir (NASW, 2013).

Çocuk Refahı Alanındaki Sosyal Hizmet Uygulamaları Standartları

Bu bölümde yer alan 14 Standard 2013 yılında USHUD tarafından Çocuk Refahı Alanındaki Sosyal Hizmet Uygulamaları için geliştirilmiştir (NASW, 2013).

1. **Etik ve Değerler:** Çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet mesleğinin etiğine ve değerlerine bağlılık gösterir ve etik kararların alınmasında rehber olarak *USHUD Mesleki Etik Kurallarını* kullanır. Çocuk refahına yönelik sosyal hizmet uygulamalarının kendine özgü yönlerini bilir.

2. **Nitelikler, Bilgi ve Uygulama Şartları:** Çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları, akredite olmuş bir sosyal hizmet fakültesinden alınan lisans ya da yüksek lisans diplomasına sahiptir. Bu alanda çalışan sosyal hizmet uzmanları çocuk refahı alanındaki mevcut kuramsal ve uygulamaya ilişkin yeterli bilgiye sahiptir. Eyalet ve federal düzeylerde çocuk refahıyla ilgili yasalara ilişkin genel bilgi sahibidir.
3. **Mesleki Gelişim:** Çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları, çocuk refahı alanına giren çocuklara, gençlere ve ailelerine en yeni, en faydalı ve kültürel açıdan en uygun hizmetleri sunabilmek için bilgi ve becerilerini sürekli olarak oluşturma çabası içindedir.
4. **Savunuculuk:** Çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları, çocuklara, gençlere ve ailelerine yönelik hizmetleri iyileştirecek sistem reformlarını ve kaynakları savunur ve destekler.
5. **İşbirliği:** Çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları, çocuklara, gençlere ve ailelerine yönelik etkin hizmetleri desteklemek, iyileştirmek ve sunmak için disiplinlerarası ve kurumlar arası işbirliğine destek verir.
6. **Kayıt Tutma ve Danışana Ait Bilgilerin Gizliliği:** Çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları, danışanlara ait bilgilerin gizliliğini koruyacak uygun önlemleri alır.
7. **Kültürel Yeterlik:** Çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları, ailelere kültürel anlayış ve yeterlik çerçevesinde hizmet götürülmesini sağlar.
8. **Değerlendirme:** Çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları, önemli bilgileri toplamak amacıyla çocukların, gençlerin ve aile sisteminin başlangıçta kapsamlı bir değerlendirmesini yapar. Sosyal hizmet uzmanı aynı zamanda çocuk refahı hizmetlerine yönelik planların geliştirilmesi ve düzeltilmesi için sürekli değerlendirme yapar.
9. **Müdahale:** Çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları, kanıta dayalı uygulamalar yoluyla çocukların güvenliğini ve iyi olmalarını sağlamaya çalışır.
10. **Ailenin Sürece Dahil Edilmesi:** Çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları, çekirdek aile üyelerini ya da geniş aile üyelerini paydaş olarak değerlendirir ve yeniden birleşmenin yer aldığı müdahale sürecine dahil eder.

11. **Gençlerin Sürece Dahil Edilmesi:** Çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları, yaşça büyük gençleri ev dışı bakım sürecindeyken ve koruyucu aile bakımı sürecinden çıkmak üzere olduklarında kendi ihtiyaçlarıyla ilgilenmeye yönlendirir.
12. **Kalıcılık Planlama:** Çocuk refahı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları, çocuklar ve gençler kendi evlerinde güven içinde kalamaz duruma geldiklerinde onların ev dışı bakım hizmetlerinden yararlanmalarını sağlar. Sosyal hizmet uzmanları, mümkün olan en kısa zamanda ya da çocukları bir başka aile yanına kalıcı olarak yerleştirir yerleştirmez kalıcılık planlama çabalarını çocukların eve dönmelerine yoğunlaştırır.
13. **Denetim:** Çocuk refahı alanında denetmen olarak çalışan sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet uzmanlarının becerilerini geliştirebilecekleri olumlu çalışma ortamının oluşturulmasını ve sürdürülmesini teşvik eder, güvenli ve olumlu bir iş ortamı oluşturur, sosyal hizmet uzmanlarına kaliteli denetim hizmeti verir ve danışanlara nitelikli hizmetlerin ulaşmasını sağlar.
14. **Yönetim:** Çocuk refahı alanında yönetici olarak çalışan sosyal hizmet uzmanları, mesleki sorumluluklarını yerine getirirken çalışanların faaliyetleri konusunda yasal korumayı ve yeni teknolojilerin uygun biçimde kullanımını, yeterli denetim hizmeti verilmesini ve makul düzeyde vaka yükü ve iş yükü dağıtımını destekleyen bir örgüt kültürünü savunur (NASW, 2013).

Ergenlere Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları Standartları

Bu bölümde yer alan 11 Standard 2003 yılında USHUD tarafından Ergenlere Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları için geliştirilmiştir (NASW, 2003).

1. **Ergen Gelişimi Bilgisi:** Sosyal hizmet uzmanları, ergen gelişimine ilişkin bilgi ve anlayış sahibidir.
2. **Değerlendirme:** Sosyal hizmet uzmanları, ergenlere ve ailelerine hizmet veren toplum temelli kaynaklara ve sosyal kurumlara erişim de dahil olmak üzere ergenlere verilen hizmetleri değerlendirme yeteneğine sahiptir ve bu konuda gerekli kaynakların geliştirilmesini savunur.
3. **Aile Dinamikleri Bilgisi:** Sosyal hizmet uzmanları, aile dinamikleri ve sistem kuramına ilişkin bilgi ve anlayış sahibidir.

4. **Kültürel Yeterlik:** Sosyal hizmet uzmanları, hizmet verirken kültürel yeterliğe sahip olduğunu gösterir.
5. **Ergenlerin Güçlendirilmesi:** Sosyal hizmet uzmanları, ergenlerin kendilerini güçlendirmelerine yardımcı olur.
6. **Ergen İhtiyaçlarının Anlaşılması:** Sosyal hizmet uzmanları, ergenlerin ihtiyaçlarına yönelik ve ergenlerin ihtiyaçlarının karşılanması için uzmanlar ve kurumlar arası işbirliği ve kaynak kullanımına yönelik bir anlayışın geliştirilmesi gerektiğini savunur.
7. **Çok Disiplinli Vaka Konsültasyonu:** Sosyal hizmet uzmanları, ergenlere hizmet sunan kurumlarda yapılan çok disiplinli vaka konsültasyonu uygulamalarında yer alır.
8. **Gizlilik:** Sosyal hizmet uzmanları, gençlerle olan ilişkilerinde gizlilik ve kişiye özel durumlara yönelik yeterli koruyucu önlemi alır.
9. **Çalışma Ortamı:** Sosyal hizmet uzmanları, kendi mesleki gelişimlerinin, kurum politikalarının, danışanlarla yapılan uygulamaların ve çalışma ortamının niteliğine ve geliştirilmesine katkı sağlamada etkin rol üstlenir.
10. **Savunuculuk:** Gençlere hizmet veren kurumlarda çalışan sosyal hizmet yöneticileri, tüm çalışanlar için uygun çalışma koşullarını ve sosyal hizmet uzmanlarının gençlerin ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için yeterli kaynakların ve politika değişikliklerinin yapılmasını ve gençlerin ihtiyaçlarına yönelik ileri düzeyde bir anlayışın geliştirilmesi gerektiğini savunur.
11. **Etkin Uygulamalar için Politika:** Gençlere hizmet veren kurumlarda çalışan sosyal hizmet yöneticileri, ergenlere yönelik etkin sosyal hizmet uygulamalarının yapılabilmesi için gereken ilkeleri, süreçleri, politikaları ve ortamı oluşturur (NASW, 2003).

Klinik Sosyal Hizmet Standartları

Bu bölümde yer alan 12 Standard 2005 yılında USHUD tarafından Klinik Sosyal Hizmet Uygulamaları için geliştirilmiştir (NASW, 2005).

1. **Etik ve Değerler:** Klinik sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet mesleğinin etiğine ve değerlerine bağlıdır ve etik kararların alınmasında rehber olarak *USHUD Mesleki Etik Kurallarını* kullanır.

2. **Uzmanlık Gerektiren Uygulama Becerileri ve Müdahale:** Klinik sosyal hizmet uzmanları, bireylere, ailelere ve gruplara yönelik etkin klinik müdahale yapabilecek uzmanlık bilgi ve becerisine sahiptir.
3. **Yönlendirme/Sevk:** Klinik sosyal hizmet uzmanları, kamu hizmeti konusunda bilgi sahibidir ve gerektiğinde uygun sevk işlemini yapar.
4. **Ulaşılabilirlik:** Klinik sosyal hizmet uzmanları, acil ve acil olmayan durumlarda danışanlar tarafından ulaşılabilir durumdadır.
5. **Gizlilik:** Klinik sosyal hizmet uzmanları, tedavi sürecindeki ilişkinin kişiye özel doğasını korumak için yeterli önlemleri alır.
6. **Denetim ve Konsültasyon:** Klinik sosyal hizmet uzmanları, mesleki denetimden ve / veya konsültasyondan yararlanırlar. Klinik sosyal hizmet uzmanları, mesleğe başladıkları ilk 5 yıl içerisinde kendi klinik ortamlarında erişebilecekleri bir mesleki sosyal hizmet denetim hizmetinin verilmesini sağlar. Klinik sosyal hizmet denetçisinin bulunmadığı durumlarda diğer disiplinlere mensup nitelikli uzmanlardan vaka konsültasyonu alınabilir.
7. **Mesleki Ortam ve İşleyiş:** Klinik sosyal hizmet uzmanları, mesleklerine uygun görevleri işlemleri yerine getirir. Klinik sosyal hizmet sağlayan kurumlar ve özel / bağımsız çalışan klinik sosyal hizmet uzmanları verdiği hizmetin niteliğini ve izlenen yolu (danışanın hakları, ücretlendirme vb.) açıklayan yazılı politikaları geliştirir ve uygular. Bu politikalar tedaviye başlamadan önce her bir danışan tarafından gözden geçirilir.
8. **Dokümantasyon:** Danışanlara yönelik veya danışanlar adına yürütülen hizmetlerin dokümantasyonu danışan dosyasında ya da hizmet kayıtlarında tutulur.
9. **Bağımsız Uygulama:** Klinik sosyal hizmet uzmanları, bağımsız çalışma hakkına sahiptir.
10. **Kültürel Yeterlik:** Klinik sosyal hizmet uzmanları, *USHUD Sosyal Hizmet Uygulamalarında Kültürel yeterlik Standartları*'na uygun olarak, hizmet verirken kültürel yeterliğe sahip olduğunu gösterir.
11. **Mesleki Gelişim:** Klinik sosyal hizmet uzmanları, bağlı buldukları eyaletin kurallarına ve *USHUD Sürekli Mesleki Gelişim Standartları*'na uygun olarak, mesleki gelişimlerinin sorumluluğunu üstlenir.

12. **Teknoloji:** Elektronik posta yoluyla iletişim kurma ve eğitim, işbirliği ve kaynaklara erişme gibi amaçlarla internette bilgi arama etkin ve verimli bir klinik sosyal hizmet uygulaması için çok önem arz ettiği için, klinik sosyal hizmet uzmanlarının bilgisayar ve internet teknolojilerine erişimi vardır (NASW, 2005).

Yaşlı Yetişkinlere Bakan Aile Üyelerine Yönelik Sosyal Hizmet Standartları

Bu bölümde yer alan 12 Standard 2010 yılında USHUD tarafından Yaşlı Yetişkinlere Bakan Aile Üyelerine Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları için geliştirilmiştir. Standartlara geçmeden önce bazı kavramların açıklanması standartların doğru anlaşılması açısından önemlidir. İlk olarak aile bakımı sağlayan kişi (Family caregiver), yaşlı bir yetişkine bakma sorumluluğunu üstlenen kişinin kan bağıyla bağlı olduğu ailesi, geniş aile çevresi, birlikte yaşayanlar, arkadaşlar ya da diğer bireylerden oluşabilmektedir. Bir diğer kavram ise aile bakımındır. Yaşlı yetişkinlerin hayat kalitesini sürdürmesine yardımcı olabilecek etkinliklerin bütünü bu kavram çerçevesinde değerlendirilmektedir. Faaliyetler arasında duygusal, sosyal ve tinsel destek sağlama, sağlık, mali işler gibi alanlarda planlama yapmaya destek olma, banyo yapma, giyinme ve yürüme gibi bazı temel fiziksel işlerde destek sağlama, ev işlerine yardımcı olma sayılabilir (NASW, 2010).

1. **Etik ve Değerler:** Yaşlı yetişkinlere bakan aile üyelerine hizmet sunan sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet mesleğinin etiğine ve değerlerine bağlıdır ve etik kararların alınmasında rehber olarak *USHUD Mesleki Etik Kurallarını* kullanır.
2. **Nitelikler:** Yaşlı yetişkinlere bakan aile üyelerine hizmet sunan sosyal hizmet uzmanları, Sosyal Hizmet Eğitimi Konseyi tarafından akredite edilmiş bir program ya da fakülte tarafından verilen sosyal hizmet alanında diploma sahibidir, bağlı bulunduğu eyaletin lisans ve sertifikasyon gereklerini yerine getirir. Yaşlanma ve aile bakımı alanlarında bilgi, beceri ve deneyim sahibidir.
3. **Bilgi:** Sosyal hizmet uzmanları, yaşlanma ve aile bakımı alanlarıyla ilgili değerlendirme ve kanıta dayalı araştırma yöntemlerini, politika, sosyal

- ve tarihsel bağlamı, mevcut kuram ve uygulamaları bilir, bu konularda yeterli bilgi edinir ve bu bilgileri uygulamayla bütünleştirir.
4. **Kültürel ve Dilsel Yeterlik:** Sosyal hizmet uzmanları, Sosyal Hizmet Uygulamalarında Kültürel Yeterlik Göstergeleri ve Standartları USHUD Erişi Göstergeleri'ne (NASW, 2007) uygun olarak, yaşlı yetişkinlere bakan aile üyelerinin kültürel ve dilsel açıdan uygun hizmetlere ulaşmalarını sağlar ve kolaylaştırır.
  5. **Değerlendirme:** Sosyal hizmet uzmanları, hizmet ve bakıma ilişkin planların geliştirilmesi ve düzeltilmesi için kapsamlı bilgi toplayarak yaşlı yetişkinlere bakan aile üyelerine yönelik sürekli değerlendirme yapar.
  6. **Hizmetlerin Planlanması, Sunulması ve İzlenmesi:** Sosyal hizmet uzmanları, yaşlılara bakanların iyi olma durumlarına katkı sağlayan ve güçlü yanlarını destekleyen bireyselleştirilmiş hizmetlerin planlanması, sunulması ve izlenmesi faaliyetlerinde yaşlı yetişkinlere bakan aile üleriyle işbirliği yapar. Bakım planları değerlendirmeye dayalıdır ve planların ölçülebilir amaçları vardır.
  7. **Savunuculuk:** Sosyal hizmet uzmanları, yaşlı yetişkinlere bakan aile üyelerinin haklarını, kararlarını ve ihtiyaçlarını savunur. Yaşlı yetişkinlere bakan aile üyelerinin biyopsikososyal ihtiyaçlarını karşılamaları için onlara kaynaklara eşit erişim imkanı sağlayacak sosyal ve politik adımları atar.
  8. **İşbirliği:** Sosyal hizmet uzmanları, yaşlı yetişkinlere bakan aile üyelerine yönelik hizmetleri geliştirmek, desteklemek ve iyileştirmek için disiplinlerarası ve kurumlar arası işbirliğine destek verir.
  9. **Uygulama, Değerlendirme ve Geliştirme:** Yaşlı yetişkinlere bakan aile üyelerine hizmet veren sosyal hizmet uzmanları, aile üyelerinin iyi olma durumlarını en yüksek düzeye çıkarmak için yürüttükleri uygulamaları sürekli ve biçimsel olarak değerlendirir, hizmetlerin kalitesini ve uygunluğunu denetler, uygulamayı iyileştirir ve yeterlik sağlar.
  10. **Dokümantasyon:** Sosyal hizmet uzmanları, yaşlı yetişkinlere bakan aile üleriyle yaptığı bütün uygulamaları uygun danışan kayıtları içinde belgeler. Sosyal hizmet dokümantasyonu yazılı olarak ya da elektronik ortamda kaydedilebilir ve işveren taleplerine, yönetmelik ve yasalara uygun olarak tamamlanır, muhafaza edilir ve açılır.

11. **İş Yükü:** Sosyal hizmet uzmanları, yaşlı yetişkinlere bakan aile üyelerine etkin ve yüksek kalitede hizmet sunabilecek nitelikte bir iş yükü verilmesini savunur. Sosyal hizmet personelinin büyüklüğü hem organizasyonun kapsamı ve karmaşık yapısını hem de hizmet götürülen nüfusun sayısını ve doğasını temsil eder.
12. **Mesleki Gelişim ve Yeterlik:** Yaşlı yetişkinlere bakan aile üyeleri ile çalışan ya da onlar adına uygulama yapan sosyal hizmet uzmanları, bağlı oldukları eyaletin kurallarına ve *USHUD Sürekli Mesleki Gelişim Standartları*'na ve *USHUD Mesleki Etik Kurallarına* (2008) uygun olarak, mesleki gelişimlerinin ve yeterliklerinin kişisel sorumluluğunu üstlenir (NASW, 2010).

Okul Sosyal Hizmeti Standartları

Bu bölümde yer alan 11 Standard 2012 yılında USHUD tarafından Okul Sosyal Hizmeti Uygulamaları için geliştirilmiştir (NASW, 2012).

1. **Etik ve Değerler:** Okul sosyal hizmeti uzmanları, sosyal hizmet mesleğinin etiğine ve değerlerine bağlılık gösterir ve etik kararların alınmasında rehber olarak *NASW Mesleki Etik Kurallarını* kullanır. Okul sosyal hizmeti uygulamalarının ve hizmet verdikleri grupların, ailelerin ve öğrencilerin ihtiyaçlarının kendine özgü yönlerini bilir.
2. **Nitelikler:** Okul sosyal hizmeti uzmanları, NASW tarafından ve sosyal hizmet uzmanının bağlı bulunduğu eyaletin eğitim kurulu tarafından belirlenen mesleki uygulama koşullarını karşılar ve yerel eğitim sistemiyle ilgili bilgi ve anlayışın yanı sıra sosyal hizmet mesleğine özgü bilgilere ve anlayışa sahiptir.
3. **Değerlendirme:** Okul sosyal hizmeti uzmanları, öğrencilerin sosyal, duygusal, davranışsal ve akademik çıktılarını iyileştirmek amacıyla, bireylere, ailelere ve sistemlere / örgütlere (sınıf, okul, mahalle, semt, eyalet) yönelik değerlendirmeler yapar.
4. **Müdahale:** Okul sosyal hizmeti uzmanları, yaptıkları müdahalelerde kanıta dayalı uygulamaları bilir ve uygular.
5. **Karar Verme ve Uygulamaların Değerlendirilmesi:** Okul sosyal hizmeti uzmanları verileri, verilen hizmetleri genişletmek ve iyileştirmek için

kendi uygulamalarını değerlendirmek ve hizmet sunumunu yönlendirmek amacıyla kullanır.

6. **Kayıt Tutma:** Okul sosyal hizmeti uzmanları, okul sosyal hizmeti uygulamalarının planlanması, gerçekleştirilmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili doğru kayıt ve verileri muhafaza eder.
7. **İş Yükü Yönetimi:** Okul sosyal hizmeti uzmanları, çalıştıkları okul ya da bölgenin eğitimsel misyonu çerçevesinde kendi kritik rollerini netleştirmek ve sorumluluklarını yerine getirebilmek için iş yüklerini organize eder.
8. **Mesleki Gelişim:** Okul sosyal hizmeti uzmanları, öğrencilere ve ailelerine en güncel, en yararlı ve kültürel açıdan en uygun hizmetleri sunabilmek için bilgi ve becerilerini sürekli olarak geliştirmeye çalışır.
9. **Kültürel Yeterlik:** Okul sosyal hizmeti uzmanları, öğrencilerin ve ailelerinin çok kültürlülük anlayışı ve yeterliği çerçevesinde hizmet almalarını sağlar.
10. **Disiplinlerarası Liderlik ve İşbirliği:** Okul sosyal hizmeti uzmanları, olumlu bir okul ikliminin geliştirilmesine liderlik eder ve verilen hizmetlerin etkililiğini ve erişilebilirliğini artırmak için okul yönetimiyle, okul personeliyle, aile üyeleriyle ve uygun toplum uzmanlarıyla işbirliği yapar.
11. **Savunuculuk:** Okul sosyal hizmeti uzmanları, akademik gelişimlerini sürdürebilmeleri için öğrencilerin eğitim olanaklarına ve hizmetlere eşit ölçüde erişebilmelerini sağlamak için savunuculuk rolü üstlenir (NASW, 2012).

Sosyal Hizmet Uygulamalarında Kültürel Yeterlik Göstergeleri ve Standartları

Bu bölümde yer alan 10 Kültürel Yeterlik Göstergesi ve Standardı 2015 yılında NASW tarafından sosyal hizmet uzmanlarına yönelik olarak geliştirilmiştir (NASW, 2015).

1. **Etik ve Değerler:** Sosyal hizmet uzmanları, *USHUD Mesleki Etik Kurallarının* (2008) belirttiği değerlere, etiğe ve standartlara uygun olarak faaliyet gösterir. Kültürel yeterlik, öz farkındalık, kültürel alçak gönüllülük ve

kültürün etkin sosyal hizmet uygulamaları için merkezi konumunu anlamayı ve benimsemeyi gerektirir.

2. **Kendini Tanıma:** Sosyal hizmet uzmanları, kendilerinin ve diğer bireylerin kültürel kimliklerini takdir ettiğini gösterir. Aynı zamanda sosyal hizmet uzmanları kendi güçlerinin ve imtiyazlı durumlarının farkında olmalı ve danışanlar adına ve danışanlarla yaptıkları çalışmalarda bu gücün ve imtiyazın etkisini bilmelidir. Diğer yandan sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmetin tüm uygulama alanlarında imtiyaz ve gücün dinamiklerine karşı hassasiyet göstermeli ve kültürel alçak gönüllüğe sahip olmalıdır.
3. **Kültürler Arası Bilgi:** Sosyal hizmet uzmanları, aşağıdaki konularla sınırlı olmamak kaydıyla ve fakat bu konuları kapsayan uzmanlık bilgisi ve anlayışına sahip olmalı ve bu anlayışı sürekli geliştirmelidir. Söz konusu konular tarih, gelenekler, değerler, aile sistemleri, ırk ve etnisite gibi sanatsal ifadeler, göçmenlik ve göçmen statüsü, kabile gruplar, din ve tinsellik, cinsel eğilim, cinsiyet kimliği ve ifadesi, toplumsal sınıf, çeşitli kültürel grupların zihinsel ya da fiziksel yeteneklerinden oluşmaktadır.
4. **Kültürler Arası Beceriler:** Sosyal hizmet uzmanları, kültürün araştırma, politika ve uygulama alanlarındaki önemine saygı duyduğunu ve bu önemi anladığını gösteren ve geniş bir dağılım gösteren beceri ve teknikleri (mikro, mezzo ve makro) kullanır.
5. **Hizmet Sunumu:** Sosyal hizmet uzmanları, hizmetlerin, kaynak ve kurumların kullanımıyla ilgili bilgi ve beceri sahibidir ve çok kültürlü toplumlara hizmet vermeye hazırdır. Sosyal hizmet uzmanları, hem biçimsel hem de biçimsel olmayan sosyal ağlarda kültürel açıdan uygun sevk işlemlerini yapabilir ve hizmet alanlarında özel kültürel grupları etkileyen boşlukları bilir ve bunlarla ilgili çalışma yapar.
6. **Güçlendirme ve Savunuculuk:** Sosyal hizmet uzmanları, sosyal sistemlerin, politikaların, uygulama ve programların çok kültürlü danışan grupları üzerindeki etkisinin farkındadır ve uygun olduğu durumlarda çok kültürlü danışanlar ya da çok kültürlü gruplar adına, onlarla birlikte, onlar için savunuculuk yapar. Aynı zamanda ezilen ve marjinal grupları savunan ve bu grupları güçlendiren politika ve uygulamaların geliştirilmesinde ve hayata geçirilmesinde de yer alır.

7. **İşgücü Çeşitliliği:** Sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet mesleği bünyesinde çeşitliliği sağlamak adına yapılacak işe alımları, ücretle görevlendirmeleri ve bireyleri işte tutma uygulamalarını destekler ve savunur.
8. **Mesleki Eğitim:** Sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet mesleği bünyesinde kültürel yeterliği artıracak mesleki eğitim ve geliştirme programları geliştirir, destekler ve bu programlara katılır. Sosyal hizmet uzmanları, kültürel yeterliği hayat boyu öğrenmenin merkezine oturtmalıdır.
9. **Dil ve İletişim:** Sosyal hizmet uzmanları, sınırlı İngilizce dil yeterliğine sahip olan kişiler ya da okuryazarlık becerisi çok düşük olan kişiler, görme engelli ya da çok az görebilen kişiler, işitme engelli ya da çok az işitebilen kişiler ve diğer engelliler de dâhil olmak üzere bütün kültürel gruplardan gelen danışanlarla etkin bir iletişim kurar bu iletişimi destekler.
10. **Kültürel Yeterliğin Artırılmasına Yönelik Liderlik:** Sosyal hizmet uzmanları, kurumsal ve grup bağlamında çok kültürlü gruplarla etkin çalışma yürütebilecek liderlik becerilerine sahip değişim ajanlarıdır. Sosyal hizmet uzmanları, kendi kurumları bünyesinde ve ötesinde kültürel yeterliğin artırılmasında sorumluluk alır, yapısal ve kurumsal baskılara karşı koymada yardımcı olur, çeşitli ve kapsayıcı kurum ve cemiyetlerin oluşturulmasında ve sürdürülmesinde yer alır (NASW, 2015).

USHUD Mesleki Etik Kuralları

USHUD tarafından geliştirilen sosyal hizmet standartlarının tamamında yine USHUD tarafından 2008 yılında geliştirilen Mesleki Etik Kurallarına atıf yapılmakta ve genellikle standartlardan ilki “etik ve değerler” olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle, bu bölümde okuyucuya genel bir fikir vermek amacıyla Mesleki Etik Kuralları özetlenmiştir.

Sosyal Hizmet mesleğinin misyonu bir dizi temel değere dayanmaktadır. Sosyal hizmet çalışanları sosyal hizmet tarihi boyunca bu temel değerleri benimsemiş ve bu değerler sosyal hizmetin kendine özgü amaç ve bakış açısının temelini oluşturmuştur. Hizmet, sosyal adalet bireyin değeri ve onuru, insan ilişkilerinin önemi, dürüstlük ve yeterlik temel değerleri oluşturmaktadır.

Mesleki etik kurallarının temel amaçları;

1. Etik kurallar, sosyal hizmetin misyonunun dayandığı temel değerleri tanımlamaktadır.
2. Etik kurallar, mesleğin temel değerlerini yansıtan geniş kapsamlı etik ilkeleri özetlemekte ve sosyal hizmet uygulamalarının yönlendirilmesinde kullanılması gereken bir dizi özel etik standart sunmaktadır.
3. Etik kurallar, sosyal hizmet uzmanlarının, mesleki zorunlulukların çatışması halinde ya da etik açıdan belirsizliklerin ortaya çıkması durumunda ilgili düşünceleri tanımlayabilmelerine yardımcı olmak amacıyla tasarlanmıştır.
4. Etik kurallar, toplumun sosyal hizmet mesleğini hesap verilebilirliği olan bir meslek olarak kabul etmesini sağlayacak etik standartlar sunmaktadır.
5. Etik kurallar, alana yeni katılan uygulayıcıların etik standartları, etik ilkeleri, sosyal hizmetin misyonunu ve değerlerini benimsemelerini sağlar.
6. Etik kurallar, sosyal hizmet uzmanlarının etik dışı davranış gösterip göstermediğini tespit etmek için sosyal hizmet uzmanları tarafından kullanılacak standartları açıkça belirtmektedir.

Etik standartlar temelde altı başlık altında toplanmaktadır.

- a) **Sosyal Hizmet Uzmanının Danışanlara Karşı Etik Sorumlulukları:** Danışana bağlılık, danışanın özerkliği, bilgilendirilmiş rıza, yeterlik, kültürel yeterlik ve sosyal çeşitlilik, çıkar çatışması, gizlilik, kayıtlara erişim, cinsel ilişki, fiziksel temas, cinsel taciz, aşağılayıcı dil kullanımı, ücretlendirme, kendi başına karar verme yetisi olmayan danışanlar, hizmetlerin aksaması, hizmetlerin sonlandırılması başlıkları altında yer alan bir dizi standarttan oluşmaktadır.
- b) **Sosyal Hizmet Uzmanının Meslektaşlarına Karşı Etik Sorumlulukları:** Saygı, gizlilik, disiplinlerarası işbirliği, meslektaşların içinde olduğu anlaşmazlıklar, konsültasyon, hizmetlere yönlendirme, cinsel ilişki, cinsel taciz, meslektaşın kişisel sorunları, meslektaş yetersizliği, meslektaşlar tarafından etik dışı davranılması başlıkları altında yer alan bir dizi standarttan oluşmaktadır.

- c) **Sosyal Hizmet Uzmanının Uygulama Ortamındaki Etik Sorumlulukları:** Denetim ve konsültasyon, eğitim ve geliştirme, performans değerlendirme, danışan kayıtları, faturalandırma, danışan aktarımı, yönetim, sürekli eğitim ve personel geliştirme, işverene bağlılık, işçi-işveren anlaşmazlıkları başlıkları altında yer alan bir dizi standarttan oluşmaktadır.
- d) **Sosyal Hizmet Uzmanının Bir Profesyonel Olarak Etik Sorumlulukları:** Yeterlik, ayrımcılık, özel yaşam, yalan, sahtecilik ve aldatma, kişisel sorunlar, mesleği yanlış temsil etme, gereksiz ısrarlara karşı tutum, çalışmasının sorumluluğunu alma başlıkları altında yer alan bir dizi standarttan oluşmaktadır.
- e) **Sosyal Hizmet Uzmanının Sosyal Hizmet Mesleğine Karşı Etik Sorumlulukları:** Mesleğin bütünlüğü, değerlendirme ve araştırma başlıkları altında yer alan bir dizi standarttan oluşmaktadır.
- f) **Sosyal Hizmet Uzmanının Sosyal Hizmet Topluma Karşı Etik Sorumlulukları:** Sosyal refah, toplum katılımı, toplumu etkilenen acil durumlar, sosyal ve siyasi eylem başlıkları altında yer alan bir dizi standarttan oluşmaktadır (NASW, 2008).

Sonuç

Sosyal hizmet mesleği diğer tüm meslekler gibi bilgi, beceri ve değer temelleri üzerine inşa edilmiştir. Sosyal hizmet uzmanlarının etkili uygulamalar gerçekleştirebilmesi bilgi temelini beceri temeli ile desteklenmesiyle mümkün olmaktadır. Beceri temeliyle doğrudan ilişkili olan yeterlilik kavramı ise mesleki rolü yerine getirebilme yeteneğini ifade etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri özelinde gerçekleştirilen bu çalışmada; sağlık hizmetleri, madde kullanım bozukluğu olan müracaatçılar, çocuk refahı alanı, ergenlere yönelik sosyal hizmet uygulamaları, klinik sosyal hizmet uygulamaları, yaşlı yetişkinlere bakım veren aile üyelerine ilişkin uygulamalar ve okul sosyal hizmet uygulamaları bağlamında sosyal hizmet mesleğinin yeterlilik ve uygulama standartlarına işaret edilmiştir.

Sonuç olarak, sosyal hizmet uygulamalarında geniş bir yelpazede birçok durum ve farklı kaygıları olan müracaatçılarla çalışılması bütün durumlarla ilgili tek bir yeterlilik ve uygulama standarttı geliştirilemeyeceğini göstermektedir. Sosyal, politik ve ekonomik koşulların etkisiyle değişen durumlara

ilişkin yeterlilik ve uygulama standartları da değişmektedir. Bu durumda ise yeni uygulama standartları belirlemeyi gerekli kılabilmektedir. Sosyal hizmet uygulamalarının gerçekleştiği koşulların sürekli değişmekte olmasına rağmen, mevcut şartlarda kültürel yeterlilikler ve etik değerlerin dikkate alınmasıyla uzlaşarak oluşturulmuş standartların açıkça belirtilmesi, sosyal hizmet bilgi temelinin nasıl kullanılacağına, etkili mesleki uygulamaların nasıl yapılabileceğine, hizmet sunumunda kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında nasıl bir işbirliği yapılacağına ve sunulan hizmetlerin nasıl değerlendirilebileceğine ışık tutacaktır. Son olarak, bu çalışmanın Türkiye bağlamında yapılacak standart geliştirme çalışmalarına da yardımcı olacağı düşünülmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

**An Overview of the Social Work Practice Standards
in the USA**

*

Ömer Faruk Cantekin – Ayşe Nur Pekaslı
Gazi University

The United States of America is a federal constitutional republic composed of 50 states and a federal region. In line with this, national and state-level organizations have developed different competency and practice standards using different reference frameworks, though some of standards overlap. The leading national organization in the USA is National Association of Social Workers – NASW. It is based in Washington and it has produced the most comprehensive documents concerning social work competency and practice standards. There are competency standards developed at the national level by NASW regarding the sub-fields of social work practices (such as clients with substance use disorders, the practice of social work with adolescents, and school social work practices). Similarly, there are competency standards developed by School Social Work Association of America – SSWAA for school social work practices. In addition to the national standards, there are standards developed by universities, NGOs, and related councils in the states for social work education. The aim of this study is to portray a general profile of the competency and practice standards of social work as a profession in the United States of America. To this end, being the most comprehensive and commonly referred ones, the standards developed by National Association of Social Workers (NASW) have been briefly explained.

Firstly, social work services have an important place in healthcare. Social workers implement social work practices in a number of areas such as preventive public health, primary and acute care, rehabilitation, and long-term care. For such practices, NASW has developed social work standards in healthcare settings. These standards are categorized under these titles: ethics and values, qualifications, knowledge, cultural and linguistic competence, screening and assessment, care planning and intervention, advocacy,

interdisciplinary and inter-organizational collaboration, practice evaluation and quality improvement, record keeping and confidentiality, workload sustainability, professional development, and supervision and leadership (NASW, 2016). In addition, NASW developed in 2013 social work practice standards for clients with substance use disorders grouped under 12 headings: ethics and values, qualifications, assessment, intervention, decision making and practice evaluation, record keeping, workload management, professional development, cultural competence, interdisciplinary leadership and collaboration, advocacy, collaboration (NASW, 2013). For child welfare, there are 14 standards under these titles: ethics and values, qualifications, knowledge, and practice requirements, professional development, advocacy, collaboration, record keeping and confidentiality of client information, cultural competence, assessment, intervention, family engagement, youth engagement, permanency planning, supervision, and administration (NASW, 2012). Another group of standards is about adolescent, which has 11 headings: knowledge of adolescent development, assessment, knowledge of family dynamics, cultural competence, self-empowerment of adolescents, understanding adolescents' needs, multidisciplinary case consultation, confidentiality, work environment, advocacy, policies for effective practice (NASW, 2003). For clinical social work practice, the standards are: ethics and values, specialized practice skills and interventions, referrals, accessibility to clients, privacy and confidentiality, supervision and consultation, professional environment and procedures, documentation, independent practice, cultural competence, professional development, and technology (NASW, 2005). Further, NASW issued in 2010 the practice standards for family caregivers of older adults, while it published the practice standards for school social work in 2012, under these titles: ethics and values, qualifications, assessment, intervention, decision making and practice evaluation, record keeping, workload management, professional development, cultural competence, interdisciplinary leadership and collaboration, and advocacy (NASW, 2012). Another important area of social work practice standards is cultural competence, for which NASW developed 10 standards and indicators in 2015, highlighting these points: ethics and values, self-awareness, cross-cultural knowledge, cross-cultural skills, service delivery, empowerment and advocacy, diverse workforce, professional education, language and communication, leadership to advance cultural competence

(NASW, 2015). A final point to remember is that social workers need to implement social work practices in different settings according to the codes of ethics. Thus, Code of Ethics developed by NASW in 2008 accounts for a common framework of reference for the ethical practice (NASW, 2008).

All in all, social work, like other professions, is built upon knowledge, skills, and values. For social workers to implement effective practices, knowledge base need to be supported with skills development. A closely related concept with skills is competence, referring to the ability to fulfill the professional role. Social workers encounter a wide ranging cases and clients with different concerns, which implies the difficulty of developing one standard for all cases. The changes in social, political, and economic conditions bring about changes in different cases, which requires a change in competence and practice standards. Although the conditions of social work delivery are changing, to explicitly express the standards developed with a broad consensus considering the cultural competencies and ethical values in the current circumstances is thought to shed light on how the knowledge base of social work should be used, how effective professional practices should be implemented, what kind of collaboration could be possible between public and voluntary organizations in service delivery, and how the services provided could be evaluated. Finally, this study is expected to contribute to the standard development processes in social work in Turkey.

Kaynakça / References

- National Association of Social Workers.(2003). *Standards for the Practice of Social Work with Adolescents*. Washington: NASW.
- National Association of Social Workers.(2005). *Standards for Clinical Social Work in Social Work Practice*. Washington: NASW.
- National Association of Social Workers.(2008). *Code of Ethics* . Washington: NASW.
- National Association of Social Workers. (2010). *Standards for Social Work Practice with Family Caregivers of Older Adults*. Washington: NASW.
- National Association of Social Workers.(2012). *Standards for School Social Work Services*. Washington: NASW.
- National Association of Social Workers.(2013). *Standards for Social Work Practice with Clients with Substance Use Disorders*. Washington: NASW.

National Association of Social Workers.(2013). *Standards for Social Work Practice in Child Welfare Work Group* . Washington: NASW.

National Association of Social Workers. (2015). *Standards and Indicators for Cultural Competence in Social Work Practice*. Washington: NASW.

National Association of Social Workers.(2016). *Standards for Social Work Practice in Health Care Settings*. Washington: NASW.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Cantekin, Ö. F. ve Pekasıl, A. N. (2020). Sosyal hizmet mesleği uygulama standartlarına genel bakış: Amerika Birleşik Devletleri örneği. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 2231-2255.
DOI: 10.26466/opus.650547

DÜZELTME

OPUS- Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 21, s. 378-404, Ocak 2020 sayısında yayımlanan, *“Türkçe Öğretiminde Hayal Gücü ve Yaratıcılık Eğitimi.”* başlıklı makalenin Abstract bölümünde yer alan anahtar kelimeleri (keywords) şehven, fazla yazılmıştır. Söz konusu Öz bölümü, Abstract ve anahtar kelimeleri aşağıda ki gibi olmalıdır.

Türkçe Öğretiminde Hayal Gücü ve Yaratıcılık Eğitimi¹

DOI: 10.26466/opus.656984

*

Dilek Ünveren*

* Dr. Öğretim Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Isparta/Türkiye

E-Posta: dilekkapanadze@sdu.edu.tr

ORCID: [0000-0003-3415-9274](https://orcid.org/0000-0003-3415-9274)

Öz

Yaratıcı bireylerin başat niteliklerinden ve geliştirilebilir özelliklerinden olan hayal gücünün (imgelemci olma) Türkçe öğretimindeki yerinin araştırıldığı bu çalışmada, doküman inceleme yöntemiyle 5. sınıf Türkçe ders kitabı ve öğretim programı incelenmiştir. Böylelikle, kitabın organizasyon şeması içinde yer alan etkinliklerin öğrencilerin yaratıcı düşünme bağlamında hayal kurma yetisine yönelik yeterliliklerini tespit etmek ve şema içindeki hazırlık, dinleme, okuma, konuşma, yazma, sonraki bölüme hazırlık, etkinlik ve tema değerlendirme sorularının hayal kurma yetisine yönelik düzenlenmesi konusunda bir değerlendirmede bulunmak; Türkçe öğretim programının 5. sınıf kazanımları içinde yaratıcı düşünme bağlamında ele alınan yapılarının hayal gücünü geliştirici olma özelliklerini belirlemek ve bu kazanımların hayal gücü eğitiminde ne şekilde işe koşulacağı konusunda düşünceler ortaya koymak amaçlanmıştır. Sonuç olarak, Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerde öğrencilerin yaratıcılıklarını ve hayal gücünü geliştirecek birçok unsura rastlanmıştır. 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinlikler; hayal gücü eğitimini sadece formal öğrenme ortamına değil; informal öğrenme koşullarına da taşıyan bir yapıda ele alınmıştır. Türkçe öğretiminde hayal gücü eğitiminin varlığının araştırıldığı bu incelemede adı geçen öğrenme alanının bütün temalarda var olduğu görülmektedir. Öğrencilere yaratıcı düşünme becerisi bağlamında hayal gücü kazandırılması hususunda Türkçe öğretim programının beceri alanlarıyla ilgili kazanımlarından bazıları ile hayal gücünü artırıcı çalışmalar yapılabileceği de bu çalışmanın sonucunda ulaşılmıştır.

Anahtar

Türkçe Öğretimi, Hayal Gücü Eğitimi, Yaratıcılık, Öğretim Programı, Ders Kitabı.

Kelimeler:

¹ Bu araştırma, 25-28 Nisan 2019 tarihlerinde Ankara’da düzenlenen “28.Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi’nde (ICES/UEBK-2019)” sunulup özet olarak basılmış olan çalışmanın genişletilerek makale haline dönüştürülmesiyle oluşturulmuştur.

Imagination and Creativity Education in Turkish Teaching

Abstract

In this study, which examines the place of imagination in teaching Turkish, which is one of the important qualities and characteristics of creative individuals, 5th grade Turkish textbook and curriculum have been examined by document analysis method. Thus, it was aimed to identify the competences of the activities within the organizational chart of the book for the improvement of imagination in the context of creative thinking and to make suggestions to develop imaginative thinking; and to identify the characteristics of the imaginary structures of the outcomes in the 5th grade teaching Turkish curriculum and to put forward thoughts about how these outcomes would be employed to develop imagination and creative thinking. As a result, in the activities included in the Turkish textbook, many elements have been found to improve students' creativity and imagination. These activities were found to foster imaginative thinking not only through the formal learning environments but also in informal learning environments. Additionally, these imaginative structures were found in each theme of the book. Moreover, it has been concluded that some of the outcomes related to the areas of skills in teaching Turkish program can be employed in the development of imaginative thinkin.

Keywords: Turkish Education, Imagination Education, Creativity, Curriculum, Textbook,